This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

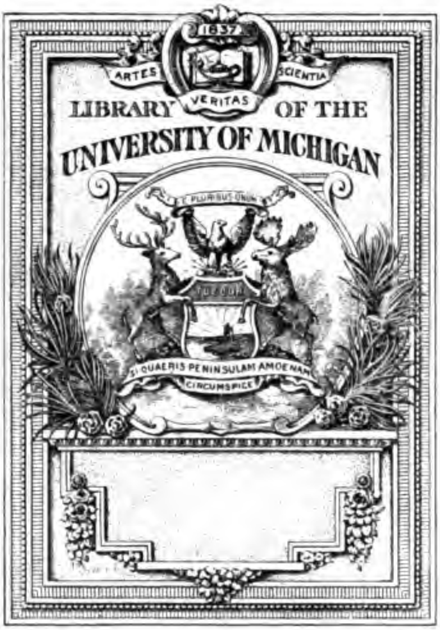
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

8
Q
S

A 468841

M. FABII QUINTILIANI

DE

INSTITUTIONE ORATORI

LIBRI DUODECIM

AD CODICUM VETERUM FIDEM

RECENSUIT

ET

ANNOTATIONE

EXPLANAVIT

GEORG. LUDOVICUS SPALDING A. M

GYMNASII BEROLINO-COLONIENSIS PROFESSOR.

VOLUMEN II.

CONTINENS LIBROS IV—VI.

LIPSIAE, 1803.

SUMTIBUS SIEGFRIED LEBRECHT CRUSII.

EDITOR

LECTURIS S.

Beneficio celeberrimi Heynii contigit mihi uſurpanda princeps editio ſcriptoris mei a Campano curata (anni 1470) de cujus deſiderio vanas egi tragoedias in prioris voluminis praefatione. Debebat ſperari liber, ubi et repertus eſt, in beatiſſima Georgiae Auguſtae copia. Contendi eum, quam quidem diligentiſſime potui, cum editione Geſneriana, nec vereor ne parum frequentem ejus mentionem feciſſe cenſear in notis. Quae inde praeſidia peti poſſunt prioribus libris Inſtitutionum, ea in fine totius operis maxima cum fidė exhibebuntur.

Ioannenſis Codicis interiorem notitiam conciliavit mihi vir juvenis, eleganter doctus, Georgius Butlerus, Univerſitatis Cantabrigienſis alumnus et ſodalis. Impetravit mihi is manu doctiſſimi Porſoni perſcriptam codicis hujus collationem in iis quidem locis, quae a Gibſono negligenter eſſent tractata. Eodem

auctore accuratam lacunarum Ioannenſis codicis deſignationem proponere contingit:

„Incipit a CONSTARET 1, 2, 3. pergit ad „QUODAM 1, 2, 10. abſciſſa ſuperiore folii parte „rurſus incipit a VALET HOC UT 1, 2, 16.

„5, 7, 37 folium deſinit in QUIS NUME: ſequens „amiſſum eſt. MS. incipit rurſus in PARTEM CON„VENIT 5, 10, 13.

„5, 14, 12. Deficit in MUNDUS IGITUR ANI„MAL. Sequuntur, nullo lacunae indicio, 8, 3, 64. „EX HIS QUAE NON DICTA SUNT.

„8, 6, 17. deficit in SIMILITUDINE, rurſus „incipit 67, SUPERJECTIO.

„9, 3, 2. deficit in ESSET ENIM OMNE, rur„ſus incipit, nullo lacunae indicio, 10, 1, 107 HU„JUSMODI NULLA CONTENTIO.

„11, 1, 71. deficit in CUR ITA SIT PAULO. „rurſus incipit 11, 2, 33 UT DUPLICI MOTU.

„12, 10, 43 MS. deſipit in verba, CUM DE„BEAT DELECTARE.

Immortales gratias non magis ego debeo, quam et poſteri habebunt Ulrico, Turicenſi, qui taedium diligentiſſimae collationis non eſt gravatus in Codice, patriae ſuae magno theſauro. Miſit enim ad me vir humaniſſimus ſua manu notatam totius operis Quintilianei variantem ſcripturam, in qua ſtudiu ejus literarum promovendarum ſingulare que ſuſcepti laboris fidem et dexterita ſaepe admirari et exoſculari ſubiit. U

agnoſcent periti, quantum proſit hic liber reliquiis Quintilianeis, ſinceram ſcriptoris manum toties ſervans in prima ſua ſcriptura, cum reſicta illa, quae ſaepe ibi legitur, ſoleat incidere in reliquorum librorum omnium fere ſordes. Haec primae Turicenſis manus praeſtantia mire tamen decoxit in loco Coeliano 4, 2 extr.

Quem ſuperiore volumine poſui meorum criminum libellum, eo ſane non breviorem poteram et hic ſubjicere, ſi praeſertim retractare libuiſſet, quae interjecto non exiguo tempore et aliis et me ipſo admonentibus didici. Cum tamen vix poſſit ſperari, nihil jam erroris in poſterum mihi comparitürum, ſatius erit hanc emendationem perfecto operi coronidis loco imponere. Aliqua interim licebit delibare, quae praeſentem prae aliis medelam flagitare videantur. Et primi quidem voluminis maculam eluere cupio eam, quae ingenioſiſſima jam pridem conjectura abſterſa fuit, me quidem ignaro. Nempe paratior mihi, opinor, venia eſt quam Burmanno, ICto (qualem peritiam jactat aliquoties in ridendo adverſario ſuo, Theologo). Poſita eſt, in Schultingii Jurisprudentia Ante-Juſtinianea p. 748, emenda-

tio loci 1, 4, 9 „qua tamen — quaeſiſſemus“ eruta illa a Petri Pithoei ſollertia, et quidem ejusmodi, ut commendare eam peritis ſit eorundem judicio injuriam facere: „*qua tam* „*carere potuimus quam PSI non quaerimus.*“ Unam literam *P* de ſuo addidit Pithoeus, cetera in ſcriptura Codd. reperies omnia. Ad 3, 6, 93 oblitus ſum Aſc. Pediani, qui memorat Bruti orationem pro Milone p. 193.

Jam ad loca quaedam hujus voluminis accedo, quae periculoſius laborant. Reliqua tardiorem illam curationem, ut quidem ſpero, opperiri poterunt.

4, 2, 29. Debebat poni locus ex Declamm. ed. Bip. p. 304. Vol. 4. *Jure facimus illud — ut narremus in iisdem declamationibus et contradictiones ponamus etiam a petitore.* ubi haec eſt Aerodii nota: „Neque hic locus absque illo reſtitui in Inſtitutio. „lib. 4. cap. 2. neque ille absque hoc facile intelligi „poteſt. Ait enim eum morem eſſe Declamatoribus, „ut ſtatim poſt exordium narrationem ſubjungant. „*Inde his etiam alia libertas, ut in eadem declama-* „*tione primum ſuo, ſecundo quaſi partis ſuae loco* „*narrare videantur. — Neque id ſit non recte.* Ita enim „lego.“ Redit eodem duplex negatio et, quam nos in textu tenemus, ſimplex affirmatio.

4, 2, 63. e Codd. inſeruimus *cum.* Habes ide laudato Declamm. loco: „illi *cum* prooemio commu „eſt“ p. eadem.

5 extr. Sic debebat ordinari textus ex ipſis Cod veſtigiis ibi poſitis: „*Is* tamen habendus *iſtis*

6, 3, 78. De L. Varo Epicureo ſecurius expoſui, nullam mentionem injiciens eorum, quae diſputant VV. DD. ad Virgilii eclogam 6. Tenet enim ſententia non paucorum, hunc ipſum eſſe, quem et Virgilius, ibi aliisque Bucolicorum locis, celebravit et Horatius Carm. 1, 18. Epod. 5, 75. Erudita in primis de homine narratio eſt I. H. Voſſii ad Virgilium. Hic quidem omnibus veterum Grammaticorum locis diligenter comparandis eo rem deducit, ut agnoſcatur apud Virgilium Alfenus (ſive Alfinius) Varus, dux copiarum Octaviani dividendo agro Mantuano praefectus, nec negare ſuſtinet eundem deſignari et noſtro loco et infra 10, 3, 8, quanquam tenuia apparere veſtigia. cf. eundem ad Ecl. 9, 27. Varietas ſcripturae non eſt valde notabilis: in poſteriore Vari mentione Turic. et Camp. conſentiunt cum recepta, Guelf. dat *Variis*, Voſſ. 1. et Colbert. *Varrus*. Ruhnkenius ad Vellej. 2, 88, 1 hunc Varum ducem malit agnoſcere interfectorem Caſſii Parmenſis, quam Varium poëtam Tragicum. Heynius (Excurſ. ad Virg. Ecl. 6.) incertis hisce Grammaticorum rumoribus quidquam tribui poſſe negat. Jam noſtram de Varo, Caſſii Severi adverſario, conjecturam diſſidere paulum a Voſſianis cogitatis ultro apparet. Si quid enim recte erui, occaſionem joci fuiſſe in cauſa Aſprenatis oranda, vix fuerit alius gentis hic Varus quam Quintiliae. Alfenus quidem legitimam gentilium nominum formam non habet; quare malis fortaſſe probare alteram ſcripturam *Alfinius*. Nam ut Alfenum cognomen facias ſuperadditum Varo, minus tutum videtur in nimis frequenti ejus mentione, nullo alio adjuncto gentili. Viciſſim, ſi quaeratur de Horatiano Varo, hunc non ſine ſpecie conjungas cum Quintilianeo; quae eſt Maſſoni in vita Horatii opinio. Juniorem Virgiliano facile ſuſpiceris, ex iisdem notis quibus tempora Quintilii Vari, rem male gerentis contra Germanos, et Alfeni ICti excluduntur; cumque Horatius aſperrime inſectetur Caſſium (cf. nos ad 6, 1,

43.) belle congruit amicitia Horatii et ejus, quem oderat Caſſius (vide et Proculejum Caſſio iniquum § 79). Neque enim leves aut parum diuturnas fuiſſe inimicitias Varum inter et Caſſium ſtatuam, ſi ortum habuerunt ex accuſatione Aſprenatis, quem quod reum viderit, vitam ſibi gratulatur Severus. vid. Qu. 11, 1, 57. Reſtat nota ſectae, quae communis eſt Virgiliano Varo cum Quintilianeo (nam Epicureum Virgilii Varum plane mihi perſuadet Voſſius); quam tamen in diverſis hominibus eandem nullo negotio agnoſcas.

Scribebam Berolini die 29. Januarii 1803.

M. FABII QUINTILIANI
ORATORIAE
INSTITUTIONIS
LIBRI XII.

ARGUMENTUM LIBRI IV.

Novam diligenter praecipiendi cauſam acceſſiſſe delegatam ſcriptori a Domitiano ſororis ſuae nepotum curam. Prooem. — 6. Ipſum operis ordinem jam majora imponere; prooemii, narrationis, probationis, refutationis, perorationis praecepta, de quibus ſingulis quosdam complura volumina edidiſſe — Cap. 1. Prooemii etymon et finitio, cum notatione vitioſi ſcholarum moris — 4 hujus erroris origo et ſimilitudo in foro — 5. Prooemio auditorem praeparari i. e. reddi benevolum, attentum, docilem, a perſona — 7 agentis, tanquam viri boni, modeſti timidique — 11 patroni partis adverſae, in bonam malamve partem — 12 Celſi opinio refellitur — 13 a perſona litigatoris, adverſarii, judicis — 20. Domo allatam judicis opinionem tractandam, terrendo — 23 favorabilia ex cauſa decerpendo, cum prudentia et modo — 25 quod utile in primis in cauſa duriore — 28. Prooemii et epilogi differentia, in miſeratione maxime movenda — 30. Praeparari judicem et ab iis, quae adjuncta ſint perſonis et cauſis, quorum utrorumque ſpecies — 32 an ab oratione? — 33. Solicitudine agentis judicem reddi benevolum, ſed et attentum docilemque — 34 item brevitatem promittendo et rei ſummam indicando; facilius quidem a reſpondente quam a proponente — 37. Nunquam non attentum faciendum judicem; cujus rei varias quidem eſſe ſpecies, unam tamen et conſtantem naturam — 40. Genera cauſarum a plurimis conſtituta quinque — 42. Prooemii ſpecies, principium et inſinuationem, quarum alteram varie pro re nata tractandam — 45 facilius advocato quam litigatori — 47. Quid declamantibus faciendum — 49. Urbanitate, occupatione contrariorum argumentorum utendum — 50. Apollodoreos cenſere plus quam triplici modo judicem praeparari; fruſtra — 52. Se non ſolum quid, verum

etiam quomodo quidque, faciendum, oſtenſurum — 53. *Orationem exordio contingere extemporalitatis ſpecie, modeſtia, artificii diſſimulatione* — 60. *Memoriam in eo poſci firmiſſimam* — 61. *Modum eſſe pro cauſa* — 62. *Apoſtrophe, aliaeve figurae, an vitioſa* — 71. *Recte tradita prooemii vitia* — 72. *Prooemio utrum ſemper utendum* — 76. *Transeundi ad narrationem ratio* — C. 2. *Se ſubtiles narrationis diviſiones transcurſurum* — 4. *Non ſemper narrandum* — 9. *Nec tamen utique narrationem ſupprimendam a reo negante; quamquam nulla ipſius cauſae narratio contingat* — 20. *Interdum et rem, quam judex noverit, narrandam* — 24. *Non utique ſubjiciendam prooemio narrationem* — 28. *Morem ſcholarum male translatum in judicia* — 31. *Narrationem oportere eſſe lucidam, brevem, veriſimilem* — 36. *Lucida quomodo fiat* — 40 *brevis* — 44 *non nimis corripiendam eſſe* — 48. *Longitudinis minuendae artificia* — 52. *Veriſimilis* — 54. *Probationem narratione praeparandam eſſe* — 61. *Magnificentiam, quartam narrationis virtutem, falſo addi* — 63 *item jucunditatem, evidentiam* — 65. *Ridicule praecipi, narrationem praetereundam in re, quae ſit contra nos* — 67. *Res duras, pro generibus cauſarum, varie tractandas* — 75. *In cauſa conjecturali utique narrandum, ſed cum arte* — 82. *Aliquando narrationem dividendam, ſingulisque partibus ſubjungendas probationes; ordinem factorum invertendum; plus ſemel narrandum* — 88. *Falſarum expoſitionum quae ratio* — 94. *Colores in narrando* — 101. *Quid faciendum ſi partim pro nobis partim contra nos ſit narratio* — 103. *Non recte proſcribi ab omni narratione excurſionem* — 106 *apoſtrophen, proſopopoeïam* — 108 *argumenta* — 111 *affectus* — 116. *Omni gratia et venere exornandam narrationem; in parvis cauſis* — 120 *in majoribus* — 125. *Auctoritatem narrantis magis, quam nunc vulgo fiat, conſervandam* — 128. *Repetita narratio* — 129. *Unde narrationis initium, ubi finis* — C. 3. *Excurſiones poſt narrationem ſine discrimine cauſarum vulgo fieri* — 4. *Nec tamen in univerſum importunas* — 9. *Praeparationem ante quaeſtio-*

tum frequenter utilem — 12. *Egreſſiones per totam cauſam poſſe fieri, ſed ex media breviores* — C. 4. *Propoſitionem non ſemper neceſſariam* — 3 *nonnunquam valde utilem* — 5. *Propoſitiones ſimplices et multiplices* — 8 *nudas, ratione ſubjecta, noſtras, adverſarii, conjunctas* — 9. *Finem narrationis locum propoſitionis interdum obtinere* — C. 5. *Partitionem utiliſſimam plerumque, nec tamen nimiam* — 4. *Quando ſit omittenda* — 10. *Ciceronis exempla* — 13. *In qualitatis et conjecturae conjunctis ſtatibus* — 18. *Promittendam meliorem probationem, dum minus grata judici utimur: ſimulandam, diverſam a noſtra, litigatoris voluntatem* — 22. *Quid utilitatis habeat partitio* — 24. *Hortenſii exemplum; etiam nimii in partiendo* — 26. *Lucidam, brevem, integram eſſe oportere partitionem.*

M. FABII QUINTILIANI
DE
ORATORIA INSTITUTIONE
LIBER QUARTUS.

PROOEMIUM.

Perfecto, Marcelle Victori, operis tibi de- 296
dicati tertio libro, et jam quarta fere laboris
parte transacta, novae inſuper mihi diligentiae

1. *Marcelle Vict.* Guelf. *Marci V.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) niſi quod hic T pro C. Edd. ante Ald. meae *Marco V.* cum Goth. (tac. Geſn.) qui (ut et Camp.) *M.* literam praefert ſolam. Tarviſ. tamen bonam habet ſcripturam. Jenſonianae errorem natum ſuſpicor ab eo qui *Marti victori* jungeret, qualis ſolet eſſe imperitia librariorum, univerſam orationem nequaquam attendentium. Inde propagata ſunt Guelf., denique reliquorum vitia. Sed in primi quoque libri prooemio § 6. Goth. (tac. Geſn.) cum Camp. *M.* ubi tamen edd. verum nomen tuentur. In libri 6. initio edd. meae (praeter Camp. qui *M.*) ante Ald. omnes *Marce* (de Jenſ. tac. Geſn.) pro quo *Marcelle* legi debere monet in notis Badius. Nomen omittit Alm. In fine operis itidem *Marce* meae (praeter Camp. qui *mi*) ante Ald. (exc. Jenſ. et Tarv.) Cod. autem Guelf. *M.* repoſitum in membrana raſa, recentiore atramento. Goth. ibi majuſculis literis manifeſte *Marcelle*.

1. *novae — diligentiae.* Miror in nullo libro oſtendi *nova — dil.* quod mollius videatur et ſanius; niſi forte hoc jam eſt in *inſuper*, ut elegantius fuerit ipſi *diligentiae* ſuum dari attributum.

cauſa, et altior ſolicitudo, quale judicium hominum emererer, acceſſit. Adhuc enim velut ſtudia inter nos conferebamus: et, ſi parum noſtra inſtitutio probaretur a ceteris, contenti fore domeſtico uſu videbamur, ut tui meique filii formare diſciplinam ſatis putaremus. Cum vero mihi Domitianus [2] Auguſtus ſororis ſuae nepotum delegaverit

ſolicit. quale — emererer. Sic Codd. Camp. At ed. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſ. quam quale — emeret.* cum Loc. Venet. (recedit Ruſc. dans *ſ. quam male — emeret*) in quibus emendandis fruſtra laborat Regius, cum Badius Aldinam ſcripturam, quae eſt noſtra, etiam Vallenſi auctore, reponat. Hanc dat Tarv. quoque cf. 5, 11, 19. *noſtra inſtitutio.* Turic. *contra inſt.* *contenti fore.* Guelf. *c. fere,* cum Voſſ. ſec. (Goth. non addicit.) male. *formare diſciplinam.* Guelf. *informari diſciplina.* Edd. (de Jenſ. tac. Geſn.) meae ante Baſ. omnes *diſciplinam formari* (exc. Bad. qui Regium dare narrat *diſc. formari ſatis putaremur,* quorum poſtremum equidem in ſolo Ruſc. invenio ſed in Vallae Cod. utrobique activum eſſe et Cerv.). Codd. reliqui *formare,* ut videntur, omnes. Sed transpoſuerunt haec duo vocabula a Stoerio inde recentiores, cum et edd. et Cod. Goth. dent.: *diſc. form.*

2. *ſororis — nepotum.* Sunt hi filii Flavii Clementis et Domitillae neptis Veſpaſiani, alterius Domitillae ſororis Domitiani et ignoti mariti filiae: vid. Sueton. Domit. c. 15. item Dio Caſſ. p. 1112 ed. Reim. ejusque nott. cf. et praef. noſtram p. 32. 33. Inanis eſt dubitatio Harduini, ullam Domitiani ſororem fuiſſe vix credentis (vid. ejus Hiſt. Aug. ex nummis antt. Gr. et L. p. 740 in ejusdem Opp. Select. Amſtelod. 1709. F.) cum diſerte memoret eandem Suetonius Veſpaſ. c. 3. Nempe hoc erat Pyrrhonem agere contra locupletiſſimos auctores, eccleſiae mancipium fieri, quae fuit vecordia, an malitia, hujus hominis. Revincit ejus commentum ſummus Spanhemius (De Uſ. et Pr. Num. Vol. 2. p. 285. 86. ed. Lond.) ex lapide literato ipſisque nummis, quanquam minus indubitatis iis. Nicolaus Antonius in Bibl. Hiſpana vetere idem, quod Spanhemius, jam docuerat.

43.) belle congruit amicitia Horatii et ejus, quem oderat Caſſius (vide et Proculejum Caſſio iniquum § 79). Neque enim leves aut parum diuturnas fuiſſe inimicitias Varum inter et Caſſium ſtatuam, ſi ortum habuerunt ex accuſatione Aſprenatis, quem quod reum viderit, vitam ſibi gratulatur Severus. vid. Qu. 11, 1, 57. Reſtat nota ſectae, quae communis eſt Virgiliano Varo cum Quintilianeo (nam Epicureum Virgilii Varum plane mihi perſuadet Voſſius); quam tamen in diverſis hominibus eandem nullo negotio agnoſcas.

Scribebam Berolini die 29. Januarii 1803.

[redacted]

M. FABII QUINTILIANI
ORATORIAE
INSTITUTIONIS
LIBRI XII.

[redacted]

ARGUMENTUM LIBRI IV.

Novam diligenter praecipiendi cauſam acceſſiſſe delegatam ſcriptori a Domitiano ſororis ſuae nepotum curam. Prooem. — 6. Ipſum operis ordinem jam majora imponere; prooemii, narrationis, probationis, refutationis, perorationis praecepta, de quibus ſingulis quosdam complura volumina edidiſſe — Cap. 1. Prooemii etymon et finitio, cum notatione vitioſi ſcholarum moris — 4 hujus erroris origo et ſimilitudo in foro — 5. Prooemio auditorem praeparari i. e. reddi benevolum, attentum, docilem, a perſona — 7 agentis, tanquam viri boni, modeſti timidique — 11 patroni partis adverſae, in bonam malamve partem — 12 Celſi opinio refellitur — 13 a perſona litigatoris, adverſarii, judicis — 20. Domo allatam judicis opinionem tractandam, terrendo — 23 favorabilia ex cauſa decerpendo, cum prudentia et modo — 25 quod utile in primis in cauſa duriore — 28. Prooemii et epilogi differentia, in miſeratione maxime movenda — 30. Praeparari judicem et ab iis, quae adjuncta ſint perſonis et cauſis, quorum utrorumque ſpecies — 32 an ab oratione? — 33. Solicitudine agentis judicem reddi benevolum, ſed et attentum docilemque — 34 item brevitatem promittendo et rei ſummam indicando; facilius quidem a reſpondente quam a proponente — 37. Nunquam non attentum faciendum judicem; cujus rei varias quidem eſſe ſpecies, unam tamen et conſtantem naturam — 40. Genera cauſarum a plurimis conſtituta quinque — 42. Prooemii ſpecies, principium et inſinuationem, quarum alteram varie pro re nata tractandam — 45 facilius advocato quam litigatori — 47. Quid declamantibus faciendum — 49. Urbanitate, occupatione contrariorum argumentorum utendum — 50. Apollodoreos cenſere plus quam triplici modo judicem praeparari; fruſtra — 52. Se non ſolum quid, verum

etiam quomodo quidque, faciendum, oſtenſurum — 53. *Oratiam exordio contingere extemporalitatis ſpecie, modeſtia, artificii diſſimulatione* — 60. *Memoriam in eo poſci firmiſſimam* — 61. *Modum eſſe pro cauſa* — 62. *Apoſtrophe, aliaeve figurae, an vitioſa* — 71. *Recte tradita prooemii vitia* — 72. *Prooemio utrum ſemper utendum* — 76. *Transeundi ad narrationem ratio* — C. 2. *Se ſubtiles narrationis diviſiones transcurſurum* — 4. *Non ſemper narrandum* — 9. *Nec tamen utique narrationem ſupprimendam a reo negante; quamquam nulla ipſius cauſae narratio contingat* — 20. *Interdum et rem, quam judex noverit, narrandam* — 24. *Non utique ſubjiciendam prooemio narrationem* — 28. *Morem ſcholarum male translatum in judicia* — 31. *Narrationem oportere eſſe lucidam, brevem, veriſimilem* — 36. *Lucida quomodo fiat* — 40 *brevis* — 44 *non nimis corripiendam eſſe* — 48. *Longitudinis minuendae artificia* — 52. *Veriſimilis* — 54. *Probationem narratione praeparandam eſſe* — 61. *Magnificentiam, quartam narrationis virtutem, falſo addi* — 63 *item jucunditatem, evidentiam* — 65. *Ridicule praecipi, narrationem praetereundam in re, quae ſit contra nos* — 67. *Res duras, pro generibus cauſarum, varie tractandas* — 75. *In cauſa conjecturali utique narrandum, ſed cum arte* — 82. *Aliquando narrationem dividendam, ſingulisque partibus ſubjungendas probationes; ordinem factorum invertendum; plus ſemel narrandum* — 88. *Falſarum expoſitionum quae ratio* — 94. *Colores in narrando* — 101. *Quid faciendum ſi partim pro nobis partim contra nos ſit narratio* — 103. *Non recte proſcribi ab omni narratione excurſionem* — 106 *apoſtrophen, proſopopoeïam* — 108 *argumenta* — 111 *affectus* — 116. *Omni gratia et venere exornandam narrationem; in parvis cauſis* — 120 *in majoribus* — 125. *Auctoritatem narrantis magis, quam nunc vulgo fiat, conſervandam* — 128. *Repetita narratio* — 129. *Unde narrationis initium, ubi finis* — C. 3. *Excurſiones poſt narrationem ſine discrimine cauſarum vulgo fieri* — 4. *Nec tamen in univerſum importunas* — 9. *Praeparationem ante quaeſtio-*

cauſa, et altior ſolicitudo, quale judicium hominum emererer, acceſſit. Adhuc enim velut ſtudia inter nos conferebamus: et, ſi parum noſtra inſtitutio probaretur a ceteris, contenti fore domeſtico uſu videbamur, ut tui meique filii formare diſciplinam ſatis putaremus. Cum vero mihi Domitianus Auguſtus ſororis ſuae nepotum delegaverit

ſolicit. quale — emererer. Sic Codd. Camp. At ed. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſ. quam quale — emeret.* cum Loc. Venet. (recedit Ruſc. dans *ſ. quam male — emeret*) in quibus emendandis fruſtra laborat Regius, cum Badius Aldinam ſcripturam, quae eſt noſtra, etiam Vallenſi auctore, reponat. Hanc dat Tarv. quoque cf. 5, 11, 19. *noſtra inſtitutio.* Turic. *contra inſt.* *contenti fore.* Guelf. *c. fere*, cum Voſſ. ſec. (Goth. non addicit.) male. *formare diſciplinam.* Guelf. *informari diſciplina.* Edd. (de Jenſ. tac. Geſn.) meae ante Baſ. omnes *diſciplinam formari* (exc. Bad. qui Regium dare narrat *diſc. formari ſatis putaremur*, quorum poſtremum equidem in ſolo Ruſc. invenio ſed in Vallae Cod. utrobique activum eſſe et Cerv.). Codd. reliqui *formare*, ut videntur, omnes. Sed transpoſuerunt haec duo vocabula a Stoerio inde recentiores, cum et edd. et Cod. Goth. dent.: *diſc. form.*

2. *ſororis — nepotum.* Sunt hi filii Flavii Clementis et Domitillae neptis Veſpaſiani, alterius Domitillae ſororis Domitiani et ignoti mariti filiae: vid. Sueton. Domit. c. 15. item Dio Caſſ. p. 1112 ed. Reim. ejusque nott. cf. et praef. noſtram p. 32. 33. Inanis eſt dubitatio Harduini, ullam Domitiani ſororem fuiſſe vix credentis (vid. ejus Hiſt. Aug. ex nummis antt. Gr. et L. p. 740 in ejusdem Opp. Select. Amſtelod. 1709. F.) cum diſerte memoret eandem Suetonius Veſpaſ. c. 3. Nempe hoc erat Pyrrhonem agere contra locupletiſſimos auctores, eccleſiae mancipium fieri, quae fuit vecordia, an malitia, hujus hominis. Revincit ejus commentum ſummus Spanhemius (De Uſ. et Pr. Num. Vol. 2. p. 285. 86. ed. Lond.) ex lapide literato ipſisque nummis, quanquam minus indubitatis iis. Nicolaus Antonius in Bibl. Hiſpana vetere idem, quod Spanhemius, jam docuerat.

curam, non ſatis honorem judiciorum coeleſtium intelligam, niſi ex hoc quoque oneris magnitudinem metiar. Quis enim mihi aut mores excolendi ſit modus, ut eos non immerito probaverit ſanctiſſimus cenſor? aut ſtudia, ne fefelliſſe in his videar principem, ut in omnibus, ita in eloquentia quoque, emi-

2. *judiciorum coeleſtium.* Eodem adulationis colore Vellejus Tiberium dicit „innutritum „*coeleſtium* praeceptorum diſ„ciplinis" 2, 94 item „*coe„leſtiſſima* ejus opera" 2, 104 et Auguſti „animam *coeleſtem* „coelo redditam" 2, 123 extr. Dominum et Deum appellatum a ſe ipſo Domitianum vide apud Suetonium, Dom. c. 13 ibique interpretes. Martialis quoque adeſt: „Edictum „*Domini Deique* noſtri" 5, 8 cujus eum poenituit poſtea 10, 72, 3. 12, 15, 9. 10. cf. Barth. ad Stat. Sylv. 1, 1, 62.

3. *ſanctiſſimus cenſor.* (Δομιτιανὸς) τιμητὴς — διὰ βίου πρῶτος δὴ καὶ μόνος (cf. Caſaub. ad Suet. Caeſ. 76. Aug. 27.) καὶ ἰδιωτῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἐχειροτονήθη. Dio Caſſ. l. 67 p. Reim. 1104. unde in plurimis ejusdem nummis *Cenſor perpetuus.* Hinc obnoxia ſcriptorum adulatio occaſionem captavit ejus hoc potiſſimum titulo demerendi. Vid. Spanhem. de U. et Pr. Num. Vol. 2. p. 478 ed. Lond. qui recte videtur eo reſpicientem agnoſcere Plinium in panegyr. 45, 6 „Nam vita „principis *cenſura* eſt, eaque „*perpetua.*" Sed bene notat *ſanctiſſimum cenſorem* Juvenalis Sat. 2. v. 29—33. In Quintiliano maxime diſplicet, quod vir graviſſimus etiam ſuos ipſius mores, ſuaque ſtudia impenſius quam adhuc factum ſit debere excoli dicit, ut Domitiani de ſe judicium comprobetur. Fruſtra enim hoc ad oratoris illius, quem in hoc opere inſtituit, mores retuleris, quoniam ſubjicitur „ut eos non immerito proba„verit" „ne fefeliſſe — vi„dear." De „*modo* excolen„di" vid. 3, 8, 67.

in omnibus — in eloquentia. De affectata a Domitiano laude poëtices cf. 10, 1, 91 et aliquot Statii loca. Dolendum eſt et ingemiſcendum, etiam Quintilianos potuiſſe eo delabi turpitudinis ut tanto ἀλάςορι palparentur. Neque enim per Suetonium, Tacitum, Dionem ignorare nobis licet, cujusmodi eſſet praeclarum iſtud poëtices ſtudium et Germanicus ille triumphus, unde cognomen aſcivit. Vid. Tac. Agric. c. 39. 2. Hiſt. 4, 86 extr. Suet. Domit. 2. 20. Dio Caſſ. p.

97 nentiſſimum? Quod ſi nemo miratur poëtas 4
maximos ſaepe feciſſe, ut non ſolum initiis operum ſuorum Muſas invocarent, ſed provecti quoque longius, cum ad aliquem graviorem veniſſent locum, repeterent vota et velut nova precatione uterentur: mihi quo- 5
que profecto poterit ignoſci, ſi, quod in initio, quo primum hanc materiam inchoavi,

5. *in initio.* Sic Turic. a ſec. manu (cum prima dediſſet *initium* cum Alm.) et Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Loc. Ruſc. Ald. utr. Ceteri omittunt *in*. Sed aptius videtur poni id, quoniam *initium* hic dicit pro *prooemio* ſui operis, non quovis initio. Ita ſatius fuerit etiam modo (§ 4.) ad „*initiis* operum" inſeri *in*, quanquam in libro nullo legitur. cf. 1. § 5. „quia *initiis*" ubi addunt *in* Jenſ. (tac. Geſn.) et omnes ante Gryph. meae. Codex quidem, quod ſciam, nullus. cf. tamen de *in initio* Drakenb. ad Liv. 4, 7, 11. Oudend. ad Suet. Caeſ. c. 4 qui *in* proſcribunt fere. *quo primum.* Ita Guelf. (niſi quod *q. primo*) Turic. (ex pr. coll.) Ioann. Bal. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Andr. et meis ante Gryph. exc. Venet. Bad. Cerv. Hae enim cum recentt. *cum primum*, quod corrigendo invexit Regius, obſequente prima Veneta (cf. not. crit. ad 1, 6, 26 *nulla — an praedura*). Equidem verius puto *quo*, ut minus jejunum quam ſi *initium* animadvertit eſſe tum, cum aliquis *inchoat*. Etiam hic robuſtior ſit ſententia ſi ad *initium* cogitamus de ipſo Quintiliani *prooemio*, ubi *quo* convenientius eſſe quam *cum* facile apparet: De *quo* et *cum* cf. 2, 15, 6. Fateor autem, ſi recte collatio Turic. poſterior

Reim. 1103. Vide tamen quae pro Domitiani facultate poëtica disputat ingenioſiſſimus ſenex Merianus ad Claudiani raptum Proſerpinae Francogallice verſum p. 36. An, cum Geſnero, excuſabimus Quintilianum eo, quod prodit Dio l. c. ὅτι — ἀμφοτέροις ὁμοίως ἤχθετο Δομιτιανὸς, καὶ τοῖς θεραπεύουσι, καὶ τοῖς μή. τοῖς μὲν, ὅτι θωπεύειν, τοῖς δὲ, ὅτι καταφρονεῖν ἐδόκουν? Sed *neceſſitatem* ipſe deliberationibus exemit 3, 8. 22. 23.

4. *repeterent vota.* cf. Iliad. 2, 485. 761. 11, 218. 14, 508. 16, 112. Aeneid. 6, 641. 9, 77. 10, 103.

quo primum. cf. not. crit. extr.

non feceram, nunc omnes in auxilium deos ipſumque in primis, quo neque praeſentius aliud, neque ſtudiis magis proprium numen eſt, invocem: ut, quantum nobis expectationis adjecit, tantum ingenii aſpiret, dexterque ac volens aſſit, et me qualem eſſe credi-
6 dit, faciat. Cujus mihi religionis non haec ſola ratio, quae maxima, eſt; ſed alioqui ſic

tacuerit varietatem Cod. ut credi poſſit is dare *cum pr.* (qualis et Alm. ſcriptura videtur) praeferre me primam illam Turic. manum *quod* (i. e. quale) *initium, cum pr.* *feceram.* Sic Turic. Guelf. Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. et edd. (praeter Camp.) ante Gryph. meae omnes. Probat Geſnerus, ſed ſervavit recentiorum *fecerim.* *proprium.* Ita Turic. (alt. coll.) cum Alm. Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Ald. omnibus meis, exc. Tarv. Badius in pr. ed. in margine ponit *propitium,* quod deinceps tuentur omnes. *credidit.* Una mearum Tarv. *credit.* cf. 3, 3, 8. *ſed alioqui.* Sic Turic. (a prima manu, a ſecunda *ſ. alia quia* vel *ſ. alia qua,* hoc enim in alt. coll.) Guelf. Goth. cum Alm. Bal. Voſſ. 2. Bern. Vallenſ. et edd. meis ante Gryph. Recentiores *ſed alia qua.* Ante Ald. ab edd. (praeter Camp.) aberat *ſed.* Badius in pr. ed. *alioqui: ſed ſic,* ſine auctore. Noſtrum probat ipſe,

5. *expectationis.* Aliorum, qui, poſt hunc ab Auguſto tributum mihi honorem, oculos in me convertunt.

dexter ac volens. Solennis formula in Deorum pace expoſcenda, quam hoc noſtri loco ut multis aliis illuſtrat Briſſonius de formulis l. 1, 117. Frequentius etiam junguntur *volens propitius* vid. eundem c. 114. Egit de eadem formula Burm. ad h. l. item ad Val. Flacc. 2, 324. qui ablegat ad Servium in Aeneid. 1, 737 repetentem hoc e diſciplina Etruſca. *Dexter* autem eſt propitius. vid. Serv. ad Aen. 8, 302. Virgil. Georg. 2, 41 Maecenatem ipſum quoque *volentem* expetit, quam ſcripturam recte tenet Voſſius in verſione et Commentario.

6. *Cujus — religionis* h. e. quarum precum, actus religioſi; ne forte quis h. l. interpretetur in genere *diligentiam,* ſine reſpectu ad deos.

alioqui, i. e. praeterea cf. 2, 15, 9. 5, 6, 4. 12, 10, 17. 63.

procedit ipſum opus, ut majora praeteritis ac magis ardua ſint, quae ingredior. Sequitur enim, ut *judicialium cauſarum*, quae ſunt maxime variae ac multiplices, ordo explicetur: quod *prooemii* ſit officium; quae *ratio narrandi*; quae *probationum* ſit *fides*, ſeu *propoſita* confirmamus, ſeu *contra dicta* diſſolvimus; quanta vis in *perorando*, ſeu reficienda brevi repetitione rerum memoria eſt judicis, ſive affectus (quod eſt longe potentiſſimum) commovendi. De quibus partibus 7
ſingulis quidam ſeparatim ſcribere maluerunt, velut onus totius corporis veriti, et ſic quoque complures de unaquaque earum libros ediderunt: quas ego omnes auſus contexere, prope infinitum mihi laborem proſpicio, et ipſa cogitatione ſuſcepti muneris fatigor. Sed durandum eſt, quia coepimus: et, ſi viribus deficiemur, animo tamen perſeverandum.

qui recentiores ſequitur, Geſnerus. cf. not. exeg. Obrechtus *ſ. alia quia*, fortaſſe ex Argent. quocum conſentiat Turic.

6. *procedit.* Turic. a prima manu *procredit*, in margine *progreditur*, quod ipſum dat Andr. *prooem. ſit off.* Jenſ. (tac. Geſn.) et odd. meae ante Baſil. omnes, exc. Ald. omittunt *ſit*, quod placet. Codd. tamen verbum dare videntur omnes. 7. *infinitum mihi.* Turic. Guelf. *finitimum* cum Voſſ. 3. Errore proclivi, qui tuetur *mihi*, quod cum aliquot codd. omiſit Obr. *deficiemur.* Bodl. *deficiemus* cum Tarv. Ald. (non Venet. ut narrat Gibſ.). Praefero tamen paſſivum in ſtructura adjecti ablativi cf. 6, 7, 23 *deficietur numero* (quanquam et illic Goth. et Turic. *deficiet* Voſſ. 1. 3.

propoſita. cf. 3, 9, 6 ubi *propoſitio.* 7. *et ſic quoque.* cf. 2, 10, 14. item 1, 5, 42.

I. Quod *principium* Latine vel *exordium* dicitur, majore quadam ratione Graeci videntur προοίμιον nominaſſe: quia a noſtris initium modo ſignificatur; illi ſatis clare partem hanc eſſe ante ingreſſum rei, de qua dicendum ſit, oſtendunt. Nam, ſive propterea, quod οἴμη *cantus* eſt, et citharoedi pauca illa, quae, antequam legitimum certamen inchoënt, emerendi favoris gratia canunt, *prooemium* cognominaverunt: oratores quoque ea, quae, priusquam cauſam exordiantur, ad conciliandos ſibi judicum animos praeloquuntur, eadem appellatione ſignarunt: 298

deficit.) 3, 6, 83. 3, 8, 23. Alia ratio loci 11, 3, 173. „*deficientis dolore.*" vid. Drakenb. ad Liv. 22, 49, 1. Camp. *defecerimus.*

1. *quia a.* Diſplicet ſonus cf. 1, 4, 12. 3, 6, 32. Turic. a ſec. manu *quod a* et ſic dedit Obr. Ex Argent. profecto. Guelf. *quo.* Andr. *quo a* cum Sich. Permutantur in MSS. *quo* et *quod* vid. Drakenb. ad Liv. 36, 33, 3. item *quod* et *quia.* id. ad 38, 36, 4. (nos ad 6, 1, 32.) Expungas etiam *a*, vel pro *quia* ſcribas *quoniam*, nam et haec confuſioni obnoxia id. ad 40, 13, 7. Camp. *quia noſtris* ex errore puto pro *quod a noſtris* nam *qui* ſaepiſſime hic ponit pro *quod* cf. 3, 6, 64.

2. *cognominaverunt.* Sic Codd. ut videtur, omnes, quod in Vallenſi diſerte memorat Badius. *Vocaverunt* pro eo dant edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et meae ante Baſil. omnes, exc. Camp. quo accedit Gryph. Item *carmen* in nullo eſt Codice, quod paulo ante pro *certamen* invexit Philander, foediſſime compilatus et inquinatus a Turnebo vel potius eo qui magni viri nomen ementitus eſt. Rectiſſime *certamen* tuetur Geſnerus ex Graeco ἀγών. *Carmen* ex meis ſola dat Baſil. aliae tamen in margine.

ſignarunt. Turic. *ſignaturi* cum Alm. miro erroris conſenſu. cf. 3, 6, 68.

1. *quia a.* vid. not. crit. Recte ad Ariſtot. Rhet. 3, 14, 1. ablegat Philander.
2. *citharoedi — prooemium.*

ſive, quod οἶμον iidem Graeci *viam* appellant, 3
id quod ante ingreſſum rei ponitur ſic
vocare eſt inſtitutum: certe *prooemium* eſt,
quod apud judicem, priusquam cauſam
cognoverit, proſit. vitioſeque in ſcholis faci-
mus, quód exordio ſemper ſic utimur, quaſi
cauſam judex jam noverit. Cujus rei licen- 4
tia ex hoc eſt, quod ante declamationem illa
299 velut imago litis exponitur. Sed in foro
quoque contingere iſtud principiorum genus
ſecundis actionibus poteſt; primis quidem
raro unquam, niſi forte apud eum, cui res

3. *quod ap. jud. priusquam — proſit.* Sic Vallenſis referente Badio, et reliqui Codd. Jenſ. (tac. Geſn.) *q. a. j. dici p. — poſſit* cum edd. ante Baſil. exc. Camp. quo accedit Gryph. Bad. tamen pr. et Ald. *proſit* pro *poſſit*, Tarv. autem *poſcit*.

4. *decl. illa.* Turic. et Guelf. *d. illam* cum Alm. et edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et (exc. Camp.) meis ante Bad. qui e Vallenſi repoſuit nominativum. cf. 3, 8, 45 a quo loco ut vindicatur nominativus in pronomine, ita e noſtro auctoritatem illic habet *velut* pro *vel.* Etiam Bern. *illa.*

raro unquam. Sic Turic. et Alm. Sed Guelf. Goth. Voſſ. a *raro nunquam* cum edd. ante Stoerium meis omnibus, niſi quod Ald. et Baſil. dant *raro vel nunquam*, Cod. quidem auctore nullo. Noſtram defendere videntur Codd. Britt. et Arg. cf. 5, 7, 22 ubi omnes libri conſentiunt, quanquam in Baſil. margine et ibi *raro aut ſere nunquam.* Geſnerus veterum edd.

4. *illa velut imago.* Significat *thema*, quod praemittitur declamationi, velut in Senecae et Quintilianeis, continens omnem cauſae expoſitionem. cf. 4, 2, 28. 7, 1, 4.

ſecundis actionibus. Ejusmodi ſunt libri ſecundae actionis contra Verrem, ubi, cum ſemel non potuiſſet ad finem perduci judicium, triduo poſt (unde *comperendinatio* dicta) interrogatis teſtibus et defenſo reo, iterum accuſationem intendit Cicero. Quanquam eorum nihil revera accidit, ſed ficta ſolum a Cicerone fuit haec ſecunda actio. *Primas actiones* habes 12, 9, 16. Alia ratio eſt 5, 10, 115.

5 aliunde jam nota ſit, dicimus. Cauſa prin-
cipii nulla eſt alia, quam ut auditorem, quo
ſit nobis in ceteris partibus accommodatior,
praeparemus. Id fieri tribus maxime rebus,
inter auctores plurimos conſtat, ſi *benevolum*,
attentum, *docilem* fecerimus: non quia iſta
non per totam actionem ſint cuſtodienda, ſed
quia initiis praecipue neceſſaria, per quae in
animum judicis, ut procedere ultra poſſi-
6 mus, admittimur. *Benevolentiam* aut a per-
ſonis ducimus, aut a cauſis accipimus. Sed
perſonarum non eſt (ut plerique crediderunt)
triplex tantum ratio, *ex litigatore*, *et adver-*

ſcripturam revocavit; parum recte. Similis noſtrae locutioni *nemo unus* vid. Drakenb. ad Liv. 5, 12, 4. et *raro alias* ad 5, 69, 1. 5. *non quia — non.* Sic. Codd., ut videntur, omnes, quod in Vall. memorat Bad., et ed. Camp. Ceterae ante Ald. *quin* pro *quia*, amandato *non* poſt *actionem.* Bad. ſec. et Cerv. omittunt negationem, qui ſi cum vett. *quin* haberent pro *quia* exiſteret ſtructura Ciceroni in primis familiaris. Sed et noſtra non raro apud eundem legitur et ipſa eſt in Quintiliani 1, 6, 19. *Non* Camp. et Ald. nobiscum habent poſt *iſta*, aptiſſimo loco; Reliqui ante Stoerium poſt *actionem.*

6. *tripl. tantum rat.* Omittunt *tantum* Tur. Guelf. Goth. Bern. et edd. meae ante Leid. omnes praeter duas Baſill. Aegre tamen eo careas. Badius in notis: „ſubauditur *tantum* aut „*praeciſe.*"

6. *triplex — ratio.* Ariſtot. Rhet. 3, 14, 7. *Λέγεται (τὰ προοίμια) ἔκ τε τοῦ λέγοντος, καὶ τοῦ ἀκροατοῦ — καὶ τοῦ ἐναντίου.* Ad quem locum Victorius (p. 700) animadvertit aut non dirigi in Ariſtotelem Quintiliani reprehenſionem aut ſine cauſa improbeque invadi philoſophum, qui *dicentis* nomine non *reum* tantum ſed *actorem* etiam appellaverit, ut fortaſſe Cicero quoque intellexerit (de Or. 2, 79), Cf. Cic. De Or. 2, 43 unde itidem apparet quo ſignificatu *reum* dixerit Victorius, videlicet pro *litigatore.* Ex ſuperiore Ciceronis loco colligas, etiam ipſum potuiſſe reſpici a

ſario, *et judice*. Nam exordium duci non- 7
nunquam etiam ab actore cauſae ſolet. Quanquam enim pauciora de ſe ipſo dicit et parcius, plurimum tamen ad omnia momenti eſt in hoc poſitum, ſi *vir bonus* creditur. Sic enim continget, ut non ſtudium advocati videatur afferre, ſed paene teſtis fidem. Quare in primis exiſtimetur veniſſe ad agendum, ductus officio vel cognationis, vel amicitiae; maximeque ſi fieri poterit, reipublicae, aut alicujus certe non mediocris exempli.

7. *etiam — enim pauc.* Interjecta τοῖς *etiam* et *pauc.* omittunt Alm. et Tur. cf. ad Praef. noſtr. p. 45. *Etiam* cum Goth. et Voſſ. 2 omittit Camp. *Quanquam — dicit.* Guelf. *Q. — dicat.* *continget.* Turic. *contingit* cum Alm. et edd. Camp. Obr. *exiſtimetur — ductus.* Turic. *exiſtimentur* (a ſec. manu) — *ducti* cum Camp.

Qu. Expreſſus enim fere ibi eſt Ariſtoteles.

7. *advocati — fidem.* 5, 13, 10. 6, 2, 4. *Advocatus* ſaepe apud noſtrum eſt is ipſe, qui cauſam orat. cf. § 45. 46. 11, 1, 19. 12, 3, 6. 12, 7, 4. Diverſa eſt ſignificatio 12, 8, 5. Sententiam ipſam repetiit 10, 1, 111. *alicujus — exempli.* *Exemplum* futurum intelligitur, non praeteritum. Sic Livius 2, 44, 2 „in *praeſentia* re ipſa, *exem*„*plo* in perpetuum." Vellej. 2, 47. 25. *facto* et *rei* opponit *exemplum.* Et Plinius de ipſis, quas patronus ſuſcipere debeat, cauſis Epiſtol. 6, 29, 2 (ubi *refert* videtur mutandum in *referret*) *pertinentes* videlicet ad *exemplum* (it. Epiſt. 9, 13, 25 „intereſt *exempli*"). App. Metam. 3 p. Pric. 44 „*exemplo* — profutura." Si minus igitur reipublicae officio ductus videri poſſis in hac ipſa, quam agis, cauſa, utpote ad rempub. non pertinente neque ſatis momenti habente; reſtat ut doceas ad exemplum cauſam pertinere. Sic et noſter mox §. 33. „res — pertinens ad *exemplum*." Haec interpretatio fuit retinenda, quae a Turnebo illo affertur, cum Geſnerus cogitet de exemplo alicujus magni oratoris, qui olim ſimilem cauſam ſuſceperit, et quo ſe tueatur is, qui nunc agit. Ei rationi magnopere repugnat *officii* vocabulum, cujus nulla vis eſt in re

Quod ſine dubio multo magis ipſis litigatoribus faciendum eſt, ut ad agendum magna atque honeſta ratione, aut etiam neceſſitate,
8 acceſſiſſe videantur. Sed ut praecipua in hoc dicentis auctoritas, ſi omnis in ſubeundo negotio ſuſpicio ſordium, aut odiorum, aut ambitionis abfuerit: ita quaedam in his quoque commendatio tacita, ſi nos infirmos et impares agentium contra ingeniis dixerimus,
9 qualia ſunt pleraque Meſſalae prooemia. Eſt enim naturalis favor pro laborantibus: et judex religioſus libentiſſime patronum audit, quem juſtitiae ſuae minime timet. Inde illa

8. *auctoritas ſi.* Guelf. *a. ſit ſ.* Turic. ſuperſcriptum habet hoc *ſit*, quod eſt praeterea in omnibus edd. meis ante Bad. quo accedit Ald. ſec. Badius, auctore Vallenſi omiſit, recte; omnibusque reliquis, ut videtur, Codd. aſtipulantibus; velut Goth. *ſub. negotio.* Guelf. *ſub. negotium.* Bad. et Cerv. *ſ. negotiu.* *abſuerit.* Turic. a prima manu *afuerit* cf. Drakenb. ad Liv. 24, 41, 11. et Oud. ad Suet. paſſim.

ag. contra ingeniis. Hunc ordinem, qui eſt in Codd. meis et edd. anteGryph. praetuli poſteriorum *ing. cont. ag.* Edd. Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. *é contra* dant, quod recte improbat Regius. Bad. et Cerv. *e contrario.* Turic. et Alm. haec turbant (pro *imp.* — *ing.*): *in partes a. c. ingentes.* 9. *quem* — *minime timet.* Camp. *q. timere* — *minime videt.* Praepoſtere.

acta, quae nullo noſtro facto poſſit vel effici vel vitari. Sed ubi *exemplum* eſt utilitas, vel damnum, quae redundent hinc in poſterum, ferri poteſt. Nec eſt quod graveris uſum ejus, quod, etſi minus proprium *exemplo* quam *cogn. am. reip.*, tamen potuit ſubjici hisce nominibus rerum, quibus impoſita quaſi eſt perſona, *Duci officio* dicitur orator etiam 12, 1, 12. 12, 7, 1. Similem de *exemplo* locum habes 6, 1, 22.

8. *Sed ut praecipua.* Immutavi diremtionem Geſneri, qui hanc § ab *Quod ſine dubio* ordiebatur. Sed referuntur illa ad praecedentia, hinc novum argumentationis momentum explicatur „*ſine dubio*" intellige *ſane* (cf. 1, 6, 12), neque tamen conjunge cum „*Sed*" hujus §.

veterum circa occultandam eloquentiam ſimulatio, multum ab hac noſtrorum temporum jactatione diverſa. Vitandum etiam, 10
ne *contumelioſi*, *maligni*, *ſuperbi*, *maledici* in quenquam hominem ordinemve *videamur*, praecipue eorum, qui laedi, niſi adverſa judicum voluntate, non poſſunt. Nam in 11
judicem ne quid dicatur, non modo palam, ſed quod omnino intelligi poſſit, ſtultum erat monere, niſi fieret. Etiam partis adverſae patronus dabit exordio materiam: interim cum honore, ſi eloquentiam ejus ac gratiam nos timere fingendo, ut ea ſuſpecta ſint judici, fecerimus: interim per

10. *praecipue.* Sic Turic. Goth. Voſſ. 2, cum edd. ante Gryph. omnibus exc. Ald. Ceteri *praecipueque* cf. 3, 1, 15.

adverſa — voluntate. Sic Turic. et Guelf. cum Alm. Goth. Voſſ. 2 Bern. et edd. ante Gryph. omnibus. Baſil. in margine ponit *averſa* — v. quam ſcripturam a Gryphio inde dant omnes edd. Malui veterum fidem ſequi, cum *adverſam voluntatem* etiam aliis locis ſeveri critici defenderint. cf. Drakenb. ad Liv. 1, 46, 2. ubi id maxime eſt documento, et *averſam* et *adverſam* voluntatem pro re nata dictam eſſe a veteribus, quod in Livii lib. 6 c. 40, 14 oppoſitas videmus *adverſas ſecundis* auribus. Neque enim illo loco quisquam malit *averſus*, quanquam et has alibi recte tuemur, velut Liv. 24, 26, 10. Ut *ſecunda* et *adverſa fortuna*, ſic etiam *voluntas*, *ſecunda* vel *propenſa* opponitur *adverſae*. Cf. Gronovii Obſerv. p. ed. Platn. 771. *Adv.* et *Av.* ſaepiſſime confundi exemplis probat inter multos alios Drakenb. ad Liv. 2, 31, 6.

non poſſunt. Turic. *n. poſſint* cum Bern. et Ald.

11. *Etiam part. adv.* Guelf. *Et enim p. a.* cum Voſſ. 1. 3. Bern. Ioann. Vall. et edd. meis ante Bad. ſec. omnibus exc. Camp. et Ald.

9. *veterum.* Cujus potiſſimum aevi ſint *veteres* h. l. apparet loco gemino 12, 9, 5.

contumeliam; ſed hoc perquam raro, ut Aſinius pro Urbiniae heredibus Labienum adverſarii patronum inter argumenta malae cauſae
12 poſuit. Negat haec eſſe prooemia Cornelius Celſus, quia ſint extra litem. Sed ego cum auctoritate ſummorum oratorum magis ducor, tum pertinere ad cauſam puto, quidquid ad dicentem pertinet: cum ſit naturale, ut judices iis, quos libentius audiunt, etiam
13 facilius credant. Ipſius autem litigatoris perſona tractanda varie eſt. Nam tum dignitas

12. *etiam facilius.* Hoc ordine Turic. Goth. (tac. Geſn.) omnesque meae ante Gryph. quem revocavit Obr. accedit Guelf. per errorem dans *ea fac.* Recentiores *fac. etiam* in quo eſt affectatio ab hoc loco aliena.

11. *Aſinius pro Urbin. hered.* De Aſinii Pollionis et Labieni inimicitiis cf. 1, 5, 8. Cauſa haec Urbiniana, quantum cognoſci poteſt e duobus, quibus praeterea tangitur, locis (7, 2, 5. 26.) hujusmodi fere fuit. Iis, qui vel ex teſtamento, vel cognationis jure, cernere vellent hereditatem Urbiniae cujusdam, oppoſuit ſe Cluſinius Figulus, qui ſe mortuae filium dicebat, cum heredes eum ſervum eſſe contenderent, nomine Soſipatrum. Hunc igitur ſive Figulum ſive Soſipatrum eo ipſo in invidiam vocare ſtudet Pollio, quod cum tantae nequitiae homine, qualis eſſet Labienus, conſuetudinem contraxerit. cf. de re ipſa in univerſum 12, 1, 13. Si tertius ejusdem nominis Labienus intelligi poſſit, hiſtoricus (quod ob longam, quae Pollioni contigit, aetatem a veri ſimilitudine non abhorret, et haec ratio probatur a Bondamo ICto in Varr. Lect. (Zutph. 1759. 8.) p. 373.), habebimus hominem hac Pollionis aſperitate dignum, quoniam ejus, ut Seneca pater narrat (p. Bip. 360) „erat ſumma *in*-„*famia*, ſummum odium." Orationis hujus meminit Dialog. de oratt. c. 38. ubi nomen *Urbiniae* docte repoſuit Lipſius. Item Chariſius apud Putſch. p. 59 ubi Bondamus (l. l. p. 22.) pro *provinciae heredibus* egregie emendat *Urbiniae h.*

ejus allegatur, tum commendatur infirmitas. Nonnunquam contingit relatio meritorum, de quibus verecundius dicendum erit ſua, quam aliena, laudanti. Multum agit ſexus, aetas, conditio, in feminis, ſenibus, pupillis, liberos, parentes, conjuges allegantibus.
14 Nam ſola rectum quoque judicem inclinat miſeratio. Deguſtanda tamen haec prooemio, non conſumenda. Adverſarii vero perſona prope iisdem omnibus, ſed e contrario ductis, impugnari ſolet. Nam et potentes ſequitur invidia, et humiles abjectosque contemtio, et turpes ac nocentes odium: quae tria ſunt ad alienandos judicum animos potentiſſima.
15 Neque haec dicere ſatis eſt, quod datur etiam imperitis: pleraque augenda, aut minuenda, ut expediet. Hoc enim oratoris eſt, illud cauſae. Judicem con-

13. *in feminis.* Turic. *ut fem.* cum Alm. et Camp. Poſteriores edd. meae ad Stoerium usque utrumque dant *ut in f.* cum Goth. et Voſſ. 2. Noſtra ſcriptura ſola vera, quam tuentur Guelf. et reliqui, ut credibile eſt, Codd.

14. *non conſumenda.* Sic Codd. (quod in Vall. diſerte memorat Bad.) item Camp. Ed. Tarv. *n. conſumanda* cum Ald. Baſ. Bad. Cerv. At Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven. Ruſc. *conſummanda* ſine *non*, quod de conjectura inſerit Regius. A Gryphio inde meae edd. noſtrum dant.

15. *illud cauſae.* Turic. et Guelf. *illa cauſae.* cum Voſſ. 1. 3. Bern. Camp. Noſtrum, quod in reliquis edd. et Codd.

13. *allegatur — commendatur.* Attende oppoſita. *Allegatur* enim id, quod ſua gratia reliqua poteſt tueri, *commendatur* quod ipſum auxilio eget. cf. 3, 8, 46.

verecundius — ſua, cum litigator pro ſe ipſe dicit.

15. *illud cauſae.* Cf. not. crit.

16 ciliabimus nobis, non tantum laudando eum, (quod et fieri cum modo debet, et eſt tamen parti utrique commune) ſed ſi laudem ejus ad utilitatem noſtrae cauſae conjunxerimus, ut allegemus *pro honeſtis* dignitatem illi ſuam, *pro humilibus* juſtitiam, *pro infelicibus* miſericordiam, *pro laeſis* ſeveritatem, et
17 ſimiliter cetera. Mores quoque, ſi fieri poteſt, judicis velim noſſe. Nam prout *aſperi*, *lenes*, *jucundi*, *graves*, *duri*, *remiſſi* erunt, aut aſſumere in cauſam naturas eorum, qua competent, aut mitigare, qua repugna-
18 bunt, oportebit. Accidit autem interim hoc quoque, ut aut nobis *inimicus*, aut adverſario ſit *amicus*, qui judicat: quae res utrique 301
parti tractanda eſt, ac neſcio an ei magis, in quam videtur propenſior. Eſt enim non-

Goth. Britannicis tribus et Voſſ. 2. ſi recte tacuerunt conferentes, habet aliquam difficultatem, cum non ſit manifeſtum prorſus, quo referas neutrum ſingulare; in plurali *illa* intelligas *potentiam*, *humilitatem*, *turpitudinem* adverſariorum. In Turic. a ſec. manu eſt: *illa cauſa*.

16. *ad utilitatem — conjunxerimus.* Voſſ. 1. 3. *a. u.* — *adjunxerimus.* Voſſiana ſcriptura emendantem librarium ſapit, neque rem conficit. Paulo inſolentior, quam hic animadvertimus, ſtructura iterum comparet 8, Prooem. 33 „laude *ad* „dignitatem *conjuncta.*" *dign. illi ſuam.* Guelf. poſt *dign.* inſerit *illaeſam*, cum Camp. et marg. Baſ. praepoſtera ſimilium literarum repetitione.

18. *in quam.* Jenſ. Tarv. Loc. Ven. Ruſc. *in quem*, quod et conjecit Francius. Sed Badius diſerte monet, ſe reponere

16. *ad utilitatem — conjunxerimus.* vid. not. crit.

18. *an ei magis.* *Magis* h. l. valet cautius, circumſpectius. Ineſt ipſi *tractandi* verbo curae et ſolicitudinis ſignificatio, qualis ſolet eſſe medicorum aegra membra contrectantium. cf. 5, 12, 7. 5. 13, 24. 6, 1, 24.

nunquam pravis judicibus hic ambitus, adverſus amicos, aut pro his, quibuscum ſimultates gerant, pronunciandi, faciendique injuſte, ne feciſſe videantur. Fuerunt etiam quidam rerum ſuarum judices. Nam 19
et in libris obſervationum, a Septimio editis

quam, quod deinceps eſt in omnibus meis. Nec Cod. video qui recedat. Equidem pariter ac Geſn. *quem* non graver.

pravis judicibus. Alteram vocem omittunt Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 1. 2. 3. Bern. edd. ante Baſil. meae omnes, ad quarum rationem redeunt Gryph. Stoer. Chouet. Solus quidem Aldus praeter omiſſum *jud.* ſcribit etiam *pravus.* Ea quae eſt Codd. ſeptem multarumque edd. conſtitutio loci poſſit placere, modo conſtet *pravum*, maſculino genere ſic fuiſſe dictum, ut *malum*, quod ego nolim ſane affirmare. Aldina ratio maxime blanditur in quam et conjectura incidi, conjuncta praeſertim cum *judicibus.* Haec tamen vox an ullo vetere Codice nitatur, quaeri debet; quanquam ſi Gibſoni ſilentio ſtandum eſt, habemus tres Britannicos Codd. cum Andreana auctores hujus ſcripturae, ſed hic in tribus ſaltem edd. connivebat. Neque is, qui Alm. excuſſit, rectum vidiſſe putandus eſt. Interim fortaſſe ſcripturam Aldinam ipſam rectiſſime tenebimus. *Pravi judices* ut bene dicantur, magnopere vereor. In Aldina conſtitutione poſſit durum videri quod *gerant* et *videantur* non habent proprie, quo referantur. Sed hoc facile ſubaudias ex ſuperioribus „*qui judicat*," ut leni correctione effingas *gerat*, *videatur*; quod tamen ne ipſum quidem neceſſarium. Sed pro *gerant* Camp. et Obr. dant *gerunt*; neque hoc diſplicet, ſi pluralis in hoc verbo retinetur. cf. de omiſſo *judicibus* 3, 7, 24.

pravis judicibus. vid. not. crit.

19. *libris obſerv. — Septimio.* De hoc Septimio, ejusque opere, hic memorato, nihil praeterea prodi videtur a ſcriptoribus, nec refert ſingulos, qui hoc nomine fuerunt, percenſere, cum nota in nullo eorum certa poſſit inveniri, quare ei tribuantur libri obſervationum. *Cauſa talis*, cui affuerit Cicero, non poterit eſſe ex iis, quas ipſi novimus, velut Ligarii, Dejotari, Marcelli (eas enim orationes memorat Turnebus h. l.), ubi cauſa fuerit Caeſaris ipſius,

aſſuiſſe Ciceronem tali cauſae invenio: et ego pro Regina Berenice apud ipſam cauſam

19. *Berenice.* Haec eſt ſcriptura Codd. et vetuſtiſſimarum itemque recentiorum edd. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) et reliquae usque ad Bad. ſec. dant *Beronice*, exc. Ald. pr. Hoc eitam Gryph. revocavit, et ſic multi multorum ſcriptorum Codd. praeferunt nomen, ſicuti receptum eſt etiam apud Plutarchum Quaeſt. Graec. p. 292 E. Hinc natum corrupte *Veronica.* Sed unice ſanam noſtram eſſe rationem apparet ex vocabulo graeco Φερένικος (apud Pindarum v. e.) quod, Macedonica dialecto prolatum, eſt noſtrum ipſum. *apud ipſam cauſam.* Sic Goth. Voſſ. 2. et edd. meae ante Stoer. omnes. Recentiores *ap. eam ipſam.* Habent eae auctores Codd. Guelf. et Turic. qui dant haec *ap. ipſam eam.* Alm. *ap. eam* ſolum habere narratur. Ceterorum nulla mentio. In meorum Codd. ſcriptura *eam* per errorem ſcriptum eſſe pro *cauſam* (*cām*), ipſa collocatione verborum apparet; neque opus eſt *eam* ſi *ipſam* poſitum fuit; quae geminatio ſapit recentioribus linguis aſſuetum apud quem orationes illae ſunt habitae; quoniam Qu. ex ſolo Septimii opere hoc totum reſcivit.

Regina Berenice. Haec eſt, quam Titus amatam a ſe, etiam nuptias pollicitus, ab urbe dimiſit invitus invitam (Sueton. Tit. c. 7); Agrippae majoris, regis Judaeae, filia, Herodis, patrui ſui, Chalcidis in Syria regis, vidua. Quae cum bis Romae ſit commorata, primum regnante Veſpaſiano, deinde redierit Titi jam imperatoris amorem reſuſcitatura, potuit variis modis in litem incidere, de qua tamen ab aliis nihil proditum invenio. Id maxime advertit legentem, quod regina ipſa ſuae cauſae diſceptatrix fuiſſe dicitur. Narrat Dio Caſſius, ſive Xiphilinus, vulgi rumoribus impetitos fuiſſe Titum et Berenicen, inter alioſque Diogenem et Heram, Cynicum utrumque, in theatro probris eos oneraſſe, quorum alter flagris caeſus fuerit, alter etiam capite plexus (l. 66. p. Reim. 1089). An forte, hisce ut poenam ſtatueret Regina ab iis laeſa, Titus deperiens eam a patre impetravit? „Nam „Veſpaſiano quoque ſeni regi„na Berenice, florens aetate „formaque, magnificentia mu„nerum grata“ erat. Taciti verbis utor Hiſtor. 2, 81. *Cauſam dicere* tamen vulgo in *defendendo* uſurpatur, ut rea fuerit regina. Racinii tragoedia nobilitatus eſt Berenices et Titi amor.

dixi. Similis hic quoque ſuperioribus ratio
eſt. Adverſarius enim fiduciam partis ſuae
jactat, patronus timet cognoſcentis verecun-
diam. Praeterea detrahenda vel confirmanda 20
opinio, ſi quam praecipue domo videbitur
judex attuliſſe. Metus etiam nonnunquam
603 eſt amovendus, ut Cicero pro Milone, ne
arma Pompeji contra ſe diſpoſita putarent,
laboravit: nonnunquam adhibendus, ut idem
in Verrem facit. Sed adhibendi modus alter 21
ille frequens eſt et favorabilis, *Ne male ſen-*

librarium. Gryph. *apud eam cauſam*, minus bene quam *ap. ipſam c. cauſam dicere* habes 5, 11, 39. 7, 4, 5. *cauſam* et *eam* millies confuſa vid. apud Drakenb. ad Liv. 38, 58, 11.

ſuper. rat. eſt. Adverſarius enim. Miro conſenſu verba Haec *rat. eſt. Adv.* omittunt Tur. Guelf. Alm. Voſſ. 1. 3. Pro *rat. eſt* Camp. *ratione*, frequenti errore, pro *enim* Guelf. *eum*.

20. *putarent.* Camp. *pugnarent* per errorem. Pluralem in verbo habent Tur. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Stoer. omnes. Unus Obr. *putarentur*, perperam. Recentiores a Stoerio inde *putaret*, exc. Capp. et Geſn. Male.

20. *praecipue*, prae altera: cum tamen integer debuiſſet et medius utriusque partis in judicium venire.

Metus. Recte hic ad 6, 1, 13 ablegat Almelovenius.

putarent, judices.

idem in Verrem. Actione prima in Verrem., quae tota eſt prooemii loco, ſicuti appellatur etiam ab Aſconio Pediano; praemiſſa teſtium interrogationi. Hanc rectiſſime deſignat Geſnerus, quanquam vel in primo ſecundae actionis libro ſimile fere eſt prooemii argumentum. *Aſper et rarus* metus adhibetur Capite hujus orationis 12. 13. 17. *favorabilis* ſaepe apud noſtrum alioque ſub Caeſaribus dicitur idem fere qui *gratioſus* apud priores. Sed eam ſignificationem vocabuli uſurpavit jam Vellejus, primus ni fallor 2, 34. 40. Livianum locum 22, 26, 4 vix defendas. Metus ille *favorabilis* eſt Cic. pro Quintio c. 1. extremo.

tiat populus Romanus, Ne judicia transferantur; alter autem aſper et rarus, quo minatur corruptis accuſationem, et id quidem in conſilio ampliore utcunque tutius; nam et mali inhibentur, et boni gaudent: apud ſingulos vero nunquam ſuaſerim, niſi defecerint
22 omnia. Quod ſi neceſſitas exigit, non erit jam ex arte oratoria: non magis quam appellare, etiamſi id quoque ſaepe utile eſt; aut, antequam pronunciet, reum facere. nam et minari et deferre etiam non orator poteſt.
23 Si cauſa conciliandi nobis judicis materiam dabit, ex hac potiſſimum aliqua in uſum principii, quae maxime favorabilia videbuntur, decerpi oportebit. quo in loco Virginius fallitur, qui Theodoro placere tradit, ut ex ſingulis quaeſtionibus ſinguli ſenſus
24 in prooemium conferantur. Nam ille non hoc dicit, ſed ad potentiſſimas quaeſtiones judicem praeparandum. in quo vitii nihil erat, niſi in univerſum id praeciperet,

populus Romanus. Guelf. *praetor* cum margine aliquot edd. Frequentiſſima confuſio, quae in hac ipſa re eſt apud Cic. Act. pr. in Verr. c. 5. extr. cf. Drakenb. ad Liv. 31, 10, 4. it. Ruhnk. ad Vell. 2, 61, 3.

21. *conſilio.* Sic Turic. Alm. Bern. Camp. Baſil. Reliqui omnes *concilio.* Sed quis de judicibus unquam uſurpavit *concilium?* cf. 11, 3, 127. it. 12, 10, 52.

utcunque. Goth. et Camp. *utrumque*, male.

23. *Virginius.* Turic. *Verginius* ut et ſupra 3, 1, 21.

21. *conſilio.* int. judicum. 23. *Virginius.* vid. 3, 1, 21. cf. not. ex. ad 3, 8, 2.

quod nec omnis actio patitur, nec omnis cauſa deſiderat. Nam protinus a petitore primo loco, dum ignota judici lis eſt, quomodo ex quaeſtionibus ducemus ſententias? nimirum

24. *quod nec omn. act. pat. nec omn.* Tur. et Guelf. omittunt *nec — pat.* cum Alm. Male, et ex errore non niſi ſemel ponendi *nec omn.* Burm. etiam paulo ſupra *nihil erat* omittere Alm. narrat; quod tamen in Turic. non deſideratur. Camp. pro *omnis actio* dat *rationis.*

24. *nec — actio — nec — cauſa.* Quare *actio* quaedam non patiatur hac ipſa § docet, quare *cauſa* non deſideret § 25. *non deſiderat* h. l. cave interpreteris: *non neceſſe habet, non indiget*, verum intellige: *reformidat, recuſat*, ut Francogalli dicunt „elle ne s'en „ſoucie pas.“ Similis ad ſententiam locus 4, 2, 61 „magni„ficentia neque in omnes cau„ſas cadit — neque ſemper eſt „utilis.“ cf. *deſiderandi* verbum 4, 2, 86. 4, 5, 2. Hoc demum modo ſi accipias, apta ſunt, quae ſubjiciuntur, ubi, haec praeparandi ratio ſi adhibeatur in duriore cauſa, non ſupervacua oſtenditur, ſed inutilis. Actio *non patitur*, quidquid pro ipſius conditione ne fieri quidem poteſt; cauſa *non deſiderat*, quidquid nociturum eſt. Exemplum nunc ſolum ſuccurrit Columell. 12, 52, 13 „Minime deſideratur vapor „ignis.“ i. noxius eſt, quod oſtendit Geſn. in Theſ. qui et ad ipſum locum *non opus eſſe* pro *noxium eſſe* dici a Cicerone, (ut pro Cluent. c. 53 extr.) et aliis docet. Quod ipſum quidem a Celeb. Schneidero eripitur nobis, efficiente haec e ſcriptura Cod. Sangerm: „ut — minime deſide„retur.“ Licet tamen adhuc dubitare de veritate ſcripturae. Minus fortaſſe vicero, hanc ſententiam ineſſe verbis Ciceronianis de Orat. 2, 18 init. „neque — aetas *id* mea“ (Catuli ſenis, praeceptis inſtrui) „*deſiderat.*“ Aptius tamen hoc interpretari videor: *refugit aetas mea*, quam *non requirit*. cf. § 39.

primo loco i. e. Si priores, quam adverſarius dicimus. Secundo enim loco (cf. § 4) etiam *a petitore* (h. e. *pro actore; petitor* h. l. accuſatorem quoque comprehendit vid. ad 5, 10, 4) ſententias prooemii ducat aliquis ex quaeſtionibus, quando ex oratione adverſarii judici jam nota lis eſt cf. notam ad 4, 2, 28.

res erunt indicandae prius. Demus, aliquas
(nam id exigit ratio nonnunquam), etiamne
potentiſſimas omnes, id eſt totam cauſam?
25 ſic erit in prooemio peracta narratio. Quid
vero? ſi (ut frequenter accidit) paulo eſt durior cauſa; non benevolentia judicis petenda
ex aliis partibus erit, ſed non ante conciliato 304
ejus animo nuda quaeſtionum committetur
aſperitas? Quae ſi recte ſemper initio dicendi
tractarentur, nihil prooemio opus eſſet.
26 Aliqua ergo nonnunquam, quae erunt ad
conciliandum nobis judicem potentiſſima,
non inutiliter interim ex quaeſtionibus in
exordio locabuntur. Quae ſint porro in

indicandae. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Bodl. Bal. Camp. et aliquot praeterea edd. *judicandae*, male. *exigit.* Turic. a pr. manu *exigat*, cum Alm. non male.

25. *eſt durior cauſa.* Turic. et Guelf. omittunt *durior* cum Voſſ. 1. 3. Fons quidem erroris non apparet.

non ante. Guelf. *non niſi ante*, quod inſeri volebat Regius, cum Bad. ſec. (prior in marg.) Cerv. Baſil. Gryph. Stoer. Choquet. et aliquot Burmanno memoratis; peſſime. *Non* cave jungas verbo finito; pertinet ad participium, quod eſt caſu tertio poſitum.

26. *Quae ſint.* Turic. *Quod ſint* a ſec. manu *quot ſ.* cum Camp. Non male. Sed Alm. *quod.*

Demus aliquas. Cave accuſativum ex *demus* pendere credas. *Potentiſſimae* quaeſtiones ſunt in quibus maxime vertitur cauſa. cf. 3, 6, 21.

25. *paulo — durior cauſa.* Burmannus recte ad partes vocat Horat. Serm. 1, 10, 26 ubi *dura cauſa* iisdem, quae difficile poſſit obtineri; cujusmodi fuiſſe cauſam illam Petilianam alio etiam loco oſtendit Horatius Serm. 1, 4, 94, ubi vide Scholia. Sic noſter 4, 5, 5 „*dura* propoſitio."

non ante conciliato. Vide not. Crit. ſi tanti.

26. *interim.* Ne intellige Quintilianeo more uſurpatum adverbium. Is ſenſus eſt in „*nonnunquam.*" cf. 3, 8, 6.

cauſſis favorabilia, enumerare non eſt neceſſe, quoniam et manifeſta erunt, cognita cujusque controverſiae conditione, et omnia colligi in tanta litium varietate non poſſunt. Ut autem haec *invenire* et *augere*, ita quod 27
laedit, aut omnino *repellere*, aut certe *minuere*, ex cauſa eſt. Miſeratio quoque aliquando ex eadem venit, ſive quid paſſi ſumus grave, ſive paſſuri. Neque enim ſum in hac 28
opinione, qua quidam, ut eo diſtare prooemium ab epilogo credam, quod in hoc praeterita, in illo futura dicantur: ſed quod in

26. *favorabilia.* Guelf. *favorabiles* cum Voſſ. 1. 3. Sine ſenſu, quoniam ſequitur *manifeſta omnia.*

quoniam. Guelf. *quae* cum Goth. Voſſ. 3. Bern. „Eleganter" ait Harles V. C. Sed tum opus eſt ut in initio hujus ſenſus legatur *Quot*, non *quae*. Turic. *quum.*

27. *quod laedit.* Turic. *q. legit* cum Alm. cf. ad § 7.

28. *Neque enim.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Nec e.* cf. ad 3, 11, 20.

28. *in hoc — in illo.* Qui ſint ii, quorum ſententiam probare ſe negat, nondum reperio. Neque enim de hac maxime prooemii et epilogi differentia, quidquam proditum eſt ab Ariſtotele, Cicerone, aliisve vel aequalibus vel recentioribus. Aliam tangit Hermogenes p. 31 (Sturm. in Partitt.) qui cum prooemia pariter atque epilogos ad movendos auditorum animos induci dixerit (πάθους — ἕνεκα — οἷον φόβου ἢ ὀργῆς, ἢ ἐλέου ἢ φθόνου ἤ τινος τοιούτου) diſcrimen ſtatuit inter ea hoc intercedere τὰ μὲν προοίμια παρασκευάζειν πρὸς τὸ δέξασθαι ἢ ἀποθέσθαι τόδε τι πάθος· τοὺς δὲ ἐπιλόγους ἢ αὔξειν ἢ μειοῦν διὰ τῶν κεφαλαίων, τό (ſic lego pro τῷ) τε ἤδη τέλεον ἐξαίρειν. In hac noſtra auctorum hujus opinionis ignorantia, ipſa quoque qualis fuerit, poteſt dubitari. Si vulgarem uſurpandi pronomina *hic* et *ille* regulam ſequimur, voluerunt ii, quos improbat Qu., in epilogo *praeterita*, in prooemio *futura* dici; et ita accepit haec verba Pſeudo-Turnebus. Neque ta-

ingreſſu parcius et modeſtius praetentanda eſt judicis miſericordia; in epilogo vero liceat

praetentanda eſt. Turic. *pertemptanda eſt* cum Alm. et Camp. qui tamen *pertent.* Sed hic error eſt frequentior quam in quo haereas. Altera ineſt menda, qua nullus meorum liber caret, quod *eſt* legitur, pro quo ratio poſcit *ſit.* Quis enim ferat: „non ſum in hac opinione, ut eo diſtare prooemium cre„dam, quod — *dicantur*: ſed quod praetentanda *eſt* (?) — in „epilogo vero *liceat*?“ Si forte, quod ipſum in oratione obliqua (*ut credam*) minus placet, poſt *ſed*, quoniam ſuam ipſius ſententiam promit, indicativo uſus eſt Qu., cur protinus in conjunctivum relabitur: *liceat.* Malim igitur reſingere *ſit*, quam *licet.* Neque adeo inauditum eſt, confundi a librariis *eſt* et *ſit.* Cf. 3, 8, 22, ubi *ſit*, exquiſitior ſcriptura, ab uno Guelferbytano eſt mutatum pinguiori illo *eſt.* 4, 6, 52 *dic. ſit* Goth. *d. eſt* (tac. Geſn.) 4, 2, 27. *def. eſt.* Turic. *ſit.* 4, 2, 46 Guelf. *etiamſi ſit* rell. *e. eſt.* 6, 3, 57. *ſev. eſt*, editi *ſit.* 7, 1, 9 *dictum ſit.* Guelf. Goth. Camp. *d. eſt.* Reliqui veteres omittunt *ſit*, a Badio inde recepta obtinet, quae ſane placet, neque omni Cod. auctore caret. 7, 2, 18 *ſi — manifeſtum eſt.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *ſi — ſit* (et ſic neceſſario ſcribi docet, quod in eadem oratione ſequitur, *neget*). Reliqui mei *eſt*, praeter Obr. omittentem *ſi* (minus bene) et dantem *ſit*, quaſi pendens ab *ut.* cf. Oudend. ad Suet. Cal. 50 not. 4 extr.

men ſponte quis talem communicatur rationem. Si in prooemio movenda eſt miſeratio, convenit profecto, ut haec petatur ab earum injuriarum ſignificatione, quibus exagitatus in judicium venit litigator; quae vero manent eum, ſi cauſam non tenuerit, incommoda, ea, poſt expoſitam litem, judicibus longe clarius poſſunt ob oculos poni in epilogo et ſic Caſſiodorus apud Pith. p. 333. Neque obſtant ea, de quibus dixi pronomina; *in hoc* ad prooemium, etſi remotius, optime refertur, quoniam id ipſum eſt, quod proprie nunc tractatur, *in illo* ad epilogum, qui foris arceſſitur ad hanc diſputationem, illuſtrandi cauſa. cf. ad 3, 10, 1. et mox § 36 *hic — illic*, maniſeſtum in primis exemplum. vid. 6, 1, 9. Occurrit igitur Qu. ei, quicunque, quod *paſſuri* ſimus, in prooemio dici vetet, ex pervulgato illo praecepto. Sic et mox (§ 29) „miſerabilem, ſi vincamur, exitum“ qui eſt futurus, memorat. cf. 6, 1, 23.

praetentanda eſt. Vid. not. crit.

[redacted]

totos effundere affectus; et fictam orationem induere perſonis, et defunctos excitare, et pignora eorum producere: quae minus exordiis ſunt uſitata. Sed haec, quae ſupra dixi, 29
non movere tantum, verum ex diverſo amoliri quoque prooemio opus eſt. Ut autem noſtrum miſerabilem, ſi vincamur, exitum: ita adverſariorum ſuperbum, ſi vicerint, utile eſt credi. Sed ex iis quoque, quae non 30
ſunt perſonarum nec cauſarum, verum ad-
305 juncta perſonis et cauſis, duci prooemia ſolent. Perſonis applicantur non *pignora* modo, de quibus ſupra dixi, ſed *propinquitates*, *amicitiae*; interim *regiones* etiam, *civitatesque*, et ſi quid aliud ejus, quem defendimus, caſu laedi poteſt. Ad cauſam 31

minus exord. Turic. (a pr. m.) *m. in ex.* cum Alm. Camp.

30. *caſu laedi poteſt.* Sic Guelf. niſi quod *ledi* dat. Accedit Bern. leviter discrepans *caſu leni poteſt.* Longius abſunt

pignora eorum. Defunctorum igitur; ſed quidni ipſorum potius, quorum res agitur? Malim igitur, quanquam invitis libris omnibus, reponi *reorum* pro *eorum.* Confuſio ea non infrequens eſt apud librarios cf. Drakenb. ad Liv. 26, 3, 10. Sed ecce ipſum hoc, quod conjeci, dantem e Qu. Caſſiodorum in rhetoribus Pithoeanis p. 333.

29. *quae ſupra dixi.* Suſpicor reſpici ad § 27 ubi *favorabilia* tanguntur; nam proxima ad epilogum pertinent, non ad prooemium. Obverſatur tamen maxime miſeratio. *Movere* (pro quo eſt *commovere* 6, 4, 6 in loco gemino) cum ſit in plurimis libris, nihil aliud niſi gloſſa eſt quod, hujus verbi loco, praeferunt quaedam editiones *tentare*, ex Regii nota arreptum.

30. *de quibus ſupra.* Haec, quoniam ipſum vocabulum ponit, *pignora*, ad § 28 referri credo, non ad § 13, quae eſt Geſneri ratio.

caſu laedi poteſt. Caſum h.

extra pertinet *Tempus*; unde principium pro Coelio; *Locus*, unde pro Dejotaro; *Habitus*, unde pro Milone; *Opinio*, unde in Verrem: deinceps, ne omnia enumerentur, *Fama judiciorum*, *Expectatio vulgi*. nihil enim horum in cauſa eſt, ad cauſam tamen per-

Turic. *cauſale dici p.* cum Bodl. (Sed Alm. *cauſa indici p.* dare narratur) et Voſſ. 1. qui haec praeſert *Tale dici p.* Prorſus conſpirare cum noſtro videtur Voſſ. 3 qui ſiletur. Nec aliter Ald. Baſ. Stoer. Chouet. Leid. Contra Goth. et Voſſ. 2 *cauſa dici p.* et haec plurimarum edd. eſt ſcriptura, ut ex meis Camp. Loc. Ven. Ruſc. Bad. Cerv. Gryph. Gibſ. Obr. Burm. Capp. Geſn. quo accedit Andr. cum aliquot ab aliis citatis. Conſentiunt Jonſ. et Tarv. niſi quod pro *dici* habent *duci*, quod in ſuis exemplis inventum correxit Regius. Plurimarum, et ante nos receptam, ſcripturam defendere poſſunt videri Codd. Vall. Ioann. Bal. Arg. Sed ſenſus magnopere friget, nec quisquam ſyllabae *le* rationem reddidit, quae in tot bonos libros forte irrepere profecto non potuit, cum viciſſim *ci*, poſtquam *di* ſeorſim poſitum conſpiciebatur, a librariis ultro adjiceretur. *Cauſale* autem, quod male jungebant pro *caſu lae*, placere debebat ejusmodi ingeniis, univerſae ſententiae plerumque ſecuris.

31. *enumerentur.* Turic. *enumerem* cum Alm. Camp. reliquisque ante Ald. Sed redeunt ad ſing. pr. perſ. Bad. (qui tamen Vall. *enumerentur* dare narrat) Cerv. Obr. Et ſane placet magis.

l. accipe calamitatem, ut non raro dicitur a ſcriptoribus v. c. 6. Prooem. 4. 6, 1, 19. Tac. Ann. 2, 26. Cic. ad Div. 4, 13 ubi vide Manut. ad Qu. Fr. 1, 4. Pro Coelio extr.

31. *extra pertinet.* Variata eſt locutio pro eo, quod modo dicebatur *applicari*, quo cum confer Senec. Quaeſt. Nat. 5, 16. „ceteri (venti) — his *applicantur.*“

Coelio — Verrem. Pro Coel. c. 1. „miretur — quod *diebus* „feſtis“ cet. Pro Dejot. c. 2. „Moveor etiam *loci* ipſius in„ſolentia.“ Pro Mil. c. 1. „haec novi judicii nova *for„ma.*“ In Verr. Act. pr. c. 1. „Inveteravit enim jam *opi„nio.*“

tinet. Adjicit Theophraſtus ab oratione 32
principium, quale videtur eſſe Demoſthenis pro Cteſiphonte, ut ſibi dicere ſuo potius arbitrio liceat rogantis, quam eo modo, quem accuſator actione praeſcripſerit. Fidu- 33
cia ipſa ſolet opinione arrogantiae laborare: faciunt favorem et illa paene communia, non tamen omittenda, vel ideo, ne occupentur, *optare*, *abominari*, *rogare*, *ſolicitum agere*: quia plerumque attentum quoque judicem facit, ſi res agi videtur nova, magna, atrox, pertinens ad exemplum: praecipue tamen, ſi judex aut ſua vice, aut reipublicae commovetur, cujus animus ſpe, metu, admo-

32. *Adjicit.* Goth. *abducit* cum Voſſ. 2 ſolo; perperam. cf. praef. noſtr. p. 42. *oratione.* Sic Tur. Guelf. cum Codd. quotquot collati ſunt omnibus (niſi quod ſiletur Bern. quem tamen trahit Guelf.) et Camp. meisque ante Aldum omnibus, quo accedunt Bad. Cerv. Primus Aldus dat *actione*, effictum ſane ex eo, quod mox hoc ipſum vocabulum ſubjicitur. Ego tot auctoribus contra ire non ſuſtinui, neque video in recepta quidquam magnopere reprehendendum. Goth. 5, 7, 6 pro *actio* dat *oratio*. *praeſcripſerit.* Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 1. 2. et edd. meae (exc. Camp.) ante Bad. omnes, quo accedunt Ald. ſec. Gryph. Stoer. Chouet. Reliquae *praeſcripſerat*, quod quare de induſtria pro noſtro reponi voluerit Regius, non aſſequor. Tur. et Voſſ. 3 *praeſcripſeris* mira erroris communione.

32. *Theophraſtus ab oratione.* cf. de Theophr. 3, 1, 15. *Principium ab oratione* videtur fieri tum, cum de ordine orationis ſuae aliqua praefatur, qui cauſam dicit. vid. not. Crit.

quale — Demoſthenis. cf. 3, 6, 3. Contendit a judicibus orator μὴ τὸν ἀντίδικον σύμβουλον ποιήσασθαι περὶ τοῦ πῶς ἀκούειν ὑμᾶς ἐμοῦ δεῖ.

33. *paene communia.* cf. 3, 5, 6.

nitione, precibus, vanitate denique, ſi id
34 profuturum credemus, agitandus eſt. Sunt et illa excitandis ad audiendum non inutilia, ſi nos neque diu moraturos, neque extra cauſam dicturos exiſtiment. Docilem ſine dubio et haec ipſa praeſtat attentio: ſed et illud, ſi 306
breviter et dilucide ſummam rei, de qua cognoſcere debeat, indicaverimus: quod Homerus atque Virgilius operum ſuorum prin-
35 cipiis faciunt. Nam iſtius rei modus eſt, ut propoſitioni ſimilior ſit, quam expoſitioni: nec quomodo quidque ſit actum, ſed de quibus dicturus ſit orator, oſtendat. Nec video,

33. *vanitate.* Sic mei libri omnes. Ioann. Voſſ. 1. 5. *novitate.* Sed ſaepe permutantur haec a librariis vid. Drakenb. ad Liv. 5, 1, 7. Et poterat tali confuſione, frequentiſſima, ſe defendere Almelov. conjectura *varietate*, niſi ſenſu excluderetur. *agitandus.* Guelf. *adhortandus*, ſolus, puto.

34. *indicaverimus.* Turic. *indicarimus* (a pr. manu) cum Alm. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. quo acc. Alſeo. Rectius puto. Guelf. et Voſſ. 3 *indicamus.*

vanitate h. e. mendacio, ut recte interpretatur Capper. cum Badius, Rollinus, Gedoynus, patrii ſermonis intempeſtive memores, ambitionem judicis accipiant, quibus miror Geſnerum ipſum accedere. Si quis 11, 2, 23 *vanitatem* ita uſurpatam crediderit, is illo quoque loco noſtram ſignificationem teneri poſſe admonitus facile ſentiet. Hanc Nonius Marcellus (c. 4 voce *Vanum*) aſtruit locis e Cicerone productis, de Offic. 1, 42, 4 Tuſcul. 3, 1. cf. *vana* 7, 1 11. 2, 34. 9, 2, 33. Poteſt autem haec *vanitas* non una ratione ſe oſtendere, velut oſtentando vid. Cic. Lael. c. 15. cf. et Vellej. 2, 60, 8. Quomodo oratorem ſuum in hac *vanitate* virum bonum poſſit tueri Qu., ipſe viderit.

35. *Nam — modus.* Conjunctionem refer ad „breviter“ et *modum* intellige menſuram. De *propoſitione* vide 3, 9, 5.

quod hujus rei poſſit apud oratores reperiri melius exemplum, quam Ciceronis pro A. Cluentio. *Animadverti, judices, omnem ac-* 36
cuſatoris orationem in duas diviſam eſſe partes: quarum altera mihi niti et magnopere confidere videbatur invidia jam inveterata judicii Juniani; altera tantummodo conſuetudinis cauſa timide et diffidenter attingere rationem veneficii criminum, qua de re lege eſt haec quaeſtio conſtituta. Id tamen totum reſpondenti facilius eſt, quam proponenti: quia hic admonendus judex, illic docendus eſt. Nec me, quanquam magni auctores, in 37
hoc duxerint, ut non ſemper facere attentum ac docilem judicem velim: non quia neſciam,

35. *pro A. Clu.* Omittunt *A* Guelf. Goth. et edd. meae ante Ald. omnes, quo acc. Bad. Cerv. Gryph.

36. *proponenti.* Turic. et Guelf. *ponenti* cum Alm. Camp. Nihil praeſidii eſt in hac ſcriptura, ſi quis haereat in *proponendo* quod proprie hujus loci non videtur. Nam et *ponere* dicitur pro *exponendo, narrando* velut 4, 2, 86 quod ipſum hinc eſt alienum.

36. *proponenti*, i. e. prius agenti. Hōc enim ſolet reſpondendo opponi velut 4, 2, 28. 6, 13, 2. Alioqui proponere eſt illius qui indicit quae jamjam ſit probaturus (vide modo *propoſitionem*). Sed hoc ipſum illius maxime eſt, qui prior dicit. Alter prioris argumenta convellit potius, quam ſua propouit.

37. *quanquam magni.* Deſcribitur Ariſtoteles, cujus auctoritate videntur multi Quintiliani aequales male uſi. Recurrit enim haec ſocordiae, pro prudentia venditae, objurgatio in narrationis praeceptis 4, 2, 64 ſqq. cf. et 5, 13, 9. Locus Ariſtotelis eſt Rhet. 3, 14, 7. (p. 373) οὐ γὰρ ἀεὶ συμφέρει ποιεῖν προσεκτικόν. Adverſus quem locum, ut ait ibi Victorius (p. 702) „Quintilianus *accu-* „*rate* diſputavit." *De id quod* cf. 3, 6, 1.

id quod ab illis dicitur, eſſe pro mala cau qualis ea ſit non intelligi: verum quia iſt non negligentia judicis contingit, ſed erro
38 Dixit enim adverſarius, et fortaſſe perſua nobis opus eſt ejus diverſa opinione: qu mutari non poteſt, niſi illum fecerimus ea, quae dicemus, docilem et attentu Quid ergo? Imminuenda quaedam et e vanda, et quaſi contemnenda eſſe conſent ad remittendam intentionem judicis, qu adverſario praeſtat: ut fecit pro Liga
39 Cicero. Quid enim agebat aliud ironia i quam ut Caeſar minus ſe in rem, tanqu

38. *doc. et attentum.* Turic. et Guelf. *d. e. intentum* Alm. Bern. Camp. *Quid ergo? Imm.* Turic. et G *Q. e. eſt imm.* cum Alm. et Ald. Recte amandat Burm. a 3, 7 ubi deſignavit 2, 10, 5 aliaque aliorum loca, in qu ſimilis rogandi forma, nec tamen negavit alicubi addi *eſt.* N absque *eſt* ratio magis probatur. *elevanda.* Turic Guelf. *levianda* cum Alm. Edd. meae ante Bad. ſec. on *levanda*, quo redit Baſil. cum Cod. Ioann. Voſſ. Bern. et G (tac. Geſn.) *lenienda* Voſſ. 1 quod eſt et in aliquot edd. gine. Neque tamen dubito quin verum ſit noſtrum.

39. *minus ſe in rem.* Turic. et Guelf. omittunt *ſe* Alm. Camp. Obr. cf. not. crit. ad 3, 6, 11.

38. *ejus — opinione.* Intellige „judicis" ἀπὸ κοινοῦ, quanquam intervenit „adver„ſarius.

39. *ironia illa.* cf. § 70. Dubitatum fuit, verene ineſſet ironia initio Ligarianae, qua de re vide Voſſ. Inſtitutt. Rhet. P. 2. p. 154 qui teſtem citat Aquilam Romanum, agnoſcentem hanc figuram p. Ruhnk. 149. Nec quisqu qui diligenter legat, ign illam accuſatoris irriſion qui cum notiſſima quaequ protrita objecerit reo, ta velit capitale quid et ſingu protuliſſe videri. Erat i artificium Ciceronis, quo rum crimen diſſingeret in teretque, quod non in Pompejanarum partium ſi arguiſſet Tubero.

non novam, intenderet? Quid pro Coelio, quam ut res expectatione minor videretur? Verum ex iis, quae pròpoſui, aliud in alio genere cauſae deſiderari palam eſt. Genera 40 porro cauſarum plurimi quinque fecerunt, *honeſtum*, *humile*, *dubium* vel *anceps*, *admirabile*, *obſcurum*: id eſt, ἔνδοξον, ἄδοξον, ἀμ-

propoſui. Turic. et Guelf. *propoſuimus* cum Alm. Voſſ. 1. Camp. 40. ἐνδ. — δυσπαρακ. Guelf. ὤδ. ἄδ. ἄπορον ἀμφ. π. δ. Qui ita ſcripſit librarius videtur Latino *dubium* graecam vocem reddere voluiſſe cum *anceps* eſſet ἀμφίδ. cf. 3, 6, 35 ubi perperam ἄπορον pro *dubium*. Goth. non ἐνδοξ. omittit (ut ait Geſn.) ſed ἀδοξ. cujus loco ponit παραδ. quod mox omittit.

pro Coelio. cf. § 31. Cum nulla in Coelianae prooemio ſit ironia, placet ſupra „*ironia* „*illa*" accipere ſexto caſu, ut hic quoque *agebat* ſubaudiamus, cujus ſubjectum ſit ipſe Cicero.

quae propoſui. Quibus tanquam prooemii argumentis uti praecepi. Deſiderari pro „conducere, prodeſſe" dicitur. cf. § 24.

40. *Genera cauſarum.* Spectant haec ad *judiciale genus*, cujus haec ipſa quinque genera ſunt ſpecies, quas et Cicero agnoſcit de Inv. 1, 15. Fortunatianus p. Pith. 60. Sulpic. Victor p. ib. 243. quorum poſtremi iisdem graecis quoque utuntur appellationibus. Hermogenes ἄδοξον habet (p. 7. ed. Sturm.) cujus quod affert exemplum noſtro ſane loco conveniat, niſi quod annumerat τοῖς ἀσυστάτοις i. e. iis quae ne admittuntur quidem in judicium. Reliqua apud hunc quidem non invenio. Capperonnerius, ad locum Fortunatiani ſupra poſitum, ablegat ad Graecos Rhetores Aldi, quorum ſecundo, quod deſignatur, volumine caremus in hac urbe; nec quidquam de horum doctrina reperio in Lexico Erneſtino. Solet lis moveri Quintiliano, quod cum 3, 5, 15 *genera cauſarum* dixiſſet alio intellectu, hic in diſſimili loco eodem uſus ſit vocabulo. Sed non ejus haec eſt culpa verum ipſius antea Ciceronis, quem operoſe defendit Marius Victorinus p. Pith. 122, unde ſua hauſerunt Regius et Pſeudo-Turnebus. Sed revincit eum apud Badium Valla. vid. § Pr. 5.

φίδοξον, παράδοξον, δυσπαρακολούθητον. Sunt, quibus recte videatur adjici *turpe*, quod alii
41 *humili*, alii *admirabili* ſubjiciunt. *Admirabile* autem vocant, quod eſt praeter opinionem hominum conſtitutum. In *ancipiti* maxime benevolum judicem, in *obſcuro* docilem, in *humili* attentum parare debemus. Nam *honeſtum* quidem ad conciliationem ſatis per ſe valet: in *admirabili* et *turpi*, remediis opus
42 eſt. Et eo quidam exordium in duas dividunt partes, *principium*, et *inſinuationem*, ut ſit in principiis recta benevolentiae et attentionis poſtulatio: quae quia eſſe in turpi cauſae genere non poſſit, inſinuatio ſurrepat animis maxime ubi frons cauſae non ſatis

41. *in admirabili.* Turic. omittit *in* cum Alm. Camp. Obr. Placet.

42. *quidam excord.* Turic. et Guelf. *quidem e.* cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Camp. et aliquot praeterea edd. In Guelf. hoc quoque animadvertendum, quod inter haec duo verba vacuae chartae ſpatium eſt relictum, ſufficiens verſibus, quales ſunt in iſto Codice, 24 et dimidio. *Exordium* orditur verſum integrum, et litera *E* minio eſt picta. Nihil tamen hinc excidiſſe exiſtimo. *in principiis.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. *in principio.* Placet. *quae quia eſſe.* Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) omittunt *quia* cum Voſſ. 2. 3. Camp. Gryph. (1536). Sed Turic. et Alm. *quae eſt.* Error negligendi *quia* poſt *quae* proclivis erat. *frons.* Turic. et Guelf. *fors*

41. *praeter op. hom. conſtitutum.* *Conſtitutum* dixiſſe videtur, dum menti obverſatur *judicium*, quod *conſtitui* dicitur proprie (velut § 36 et 4, 2, 10. *quaeſtio conſt.* et 3, 10, 8 *judicia conſt.*). *Genus cauſae* enim proprie non *conſtituitur* quanquam Cic. in Verr. 5. 1. *cauſa conſtituitur.* cf. 7, 1, 14. item 5, 13, 34.

42. *principium et inſinuationem.* Cf. ad Her. 1, 4—8. Cic. de Inv. 1, 15. ad eum Marius Vict. p. Pith. 124. Cur. Fortunat. p. 60.

frons — facie. Non diffiteor moleſtam mihi videri

honeſta eſt, vel quia res ſit improba, vel quia hominibus parum probetur: aut ſi facie quoque ipſa premitur, vel invidioſa conſiſtentis ex diverſo patroni, aut

cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Loc. Ald. Sed Goth. et Vall. (ref. Badio) receptam, et ſic Camp. quoque cum reliquis edd.

aut ſi facie. Turic. omittit *ſi* cum Camp. Placet.

invidioſa conſiſtentis. Ita Guelf. cum Bodl. Ioann. Voſſ. 2. 3. Bern. Goth. Alm. Turic. (niſi quod poſtremorum uterque dat etiam *conſiſtens*) et edd. meis ante Bad. ſec. omnibus, quo acc. Ald. ſec. Praeter recentiores edd. reſtant igitur vindices receptae ſcripturae quae ſic habet, *invidia c.*, Codd. Bal. Voſſ. 1. Hos vel mutilos h. l. vel male collatos facile ſuſpiceris. Sed ne ſtare quidem poteſt recepta. Quis enim ferat *vel* praemiſſum nunc ſubſtantivo *invidia*, nunc adjectivo *miſerabilis* (eo enim caſu ſcribitur hoc vocabulum in omnibus ante me libris)? Quod ſi *miſerabilis* pendet ab *invidia*, debebat *vel* poni poſt eam vocem. Deinde quid eſt *invidia patroni*? Dure profecto dicta pro ea *invidia*, quem vel actori vel litigatori conflet patronus; nam proprie accipies talem, qua laboret ipſe (ut 4, 2, 113 *invidia caedentis*). In noſtra conſtitutione (quae eſt tota codicum, una abraſa litera S in *miſerabili*, facile irrepente ob ſequens *ſenis*)

hanc *faciei* a *fronte* diſcernendae affectationem, cum in impropria qualis haec eſt, oratione fere ſoleat utraque ſignificare externam rei ſpeciem. Et *facies* ſuccedit *fronti* in eadem locutione apud ipſum noſtrum 9, 2, 25 (ſed ex Calvo) „Perfrica *frontem*" tum 11, 3, 160 „Perfricare *faciem*." Etiam 11, 1, 61 ubi plane ſimilia his tractantur, *frontem* ponit noſter. Cogimur tamen in *facie* h. l. agnoſcere ſpeciem paulo interiorem quam eſt *frons*, quanquam nec ipſam veritatis indicem certam. Badius „*Frons*," ait, „cauſae „eſt, qua ipſa primum appa„ret, *facies* qua agnoſcitur." In Indicativo „hon. *eſt*" non eſt haerendum, etſi convenientior videbatur conjunctivus. Illum, cum tamen ferri poſſet, praetulit ob nimiam conjunctivorum frequentiam. Alia eſt conditio § 28.

vel invidioſa — vel miſerabili. Patronum cave h. l. accipias cauſidicum. *Patroni* hujus *cliens* eſt vel actor, vel litigator cf. 11, 1, 66. „Eadem pro libertis adverſus „*patronos* obſervantia." ubi modo dixerat *patronum* (§ 65) pro *advocato*.

patris, vel miſerabili, ſenis, caeci, infan-
43 tis. Et quidem quibus adverſus haec modis ſit medendum, verboſius tradunt, materiasque ipſi ſibi fingunt, et ad morem actionum perſequuntur: ſed hae, cum oriantur

invidioſa adjectivum, ſexto caſu, junges ſubſtantivo *facie*, unde deinceps pendebunt genitivi, et quo itidem referetur *miſerabili*. Sic 2, 15, 6. *facies miſerabilis*. Jam ſi contortam judicas locutionem: *premitur cauſa facie invidioſa patroni ex diverſo conſiſtentis*, reminiſcere, quaeſo, quoties, contra recentiorum linguarum uſum, veteres *habere* uſurpent, ubi dicunt rem aliquam habere id, quod circa eam verſatur. (cf. v. c. 6, 2, 10. 7, Praef. 1.). Neque enim dure dicas „haec cauſa hab et „patronum ex diverſo conſiſtentem,“ quorum loco hic paulo licentius eſt „hujus cauſae facies habet“ cet. Quo in genere verbo *habere*, in nominum ſtructura, ſuccedit genitivus ejus rei, quae habetur. Cetera, quibus offendaris in hoc loco, nata ſunt ex ſtudio brevitatis, quae cum *faciem* ſemel poſuiſſet, mallet adjectivo ad nomen illud accommodando defungi apud intelligentes lectores, quam verboſius dicendo etiam tardis patere. Quod autem negavi *invidiam* dici id, quod invidiam faciat; hoc non eo pertinet, quaſi adjectivum non ſignificet eum, qui invidiam commoveat alii. Haec enim propria ejus eſt poteſtas. vid. Gronov. et Drakenb. ad Liv. 9, 29, 7. Uno defungar exemplo in primis manifeſto Ovid. Metam. 5, 513 (Ceres) Ante Jovem paſſis ſtetit *invidioſa* capillis. it. noſtri 11, 1, 63.

43. *Et quidem*. Goth. Voſſ. 2. *E. quidam* quod ſuaſit Regius. Meliores Codd. Alm. Turic. Guelf. noſtram habent. Quibus accedere videntur reliqui. Ex vett. edd. Camp. Tarv. Ruſc. Ald. *quidam*. Praeſtat *quidem*, ut difficilius et majori auctoritate firmatum. Similis uſus eſt Sueton. Jul. c. 62. item infr. 5, 10, 95. 9, 4, 79, ubi nulla varietas, niſi quod priore loco Voſſ. 3. *quod quidem*, perverſe. cf. 5 Pr. 1. 6, 1, 58. *ad morem*. Turic. *et amorem*. Camp. *et morem* ſine praepoſ. Priſtinum errorem *et ad mortem*, quem correxit Regius, ante Venet. omnes practerea vett. meae.

perſequuntur. Codd. praeter Goth. nullos video qui non dent *proſequuntur*. Sed noſtram rationem et hic, cum edd.

43. *Et quidem*. vid. not. crit.

ex cauſis, quarum ſpecies conſequi omnes non poſſumus, niſi generaliter comprehendantur, in infinitum ſunt extrahendae. Quare 44
ſingulis conſilium ex propria ratione naſcetur. Illud in univerſum praeceptum ſit, ut ab iis, quae laedunt, ad ea, quae proſunt, refugiamus. Si cauſa laborabimus, perſona ſubveniat; ſi perſona, cauſa: ſi nihil, quod nos adjuvet, erit, quaeramus, quid adverſarium laedat. nam ut optabile eſt, plus favoris mereri: ſic proximum, odii minus. In iis, quae 45
negari non poterunt, elaborandum, ut aut minora, quam dictum eſt, aut alia mente facta, aut nihil ad praeſentem quaeſtionem pertinere, aut emendari poſſe poenitentia, aut ſatis jam punita, videantur. Ideoque agere advocato, quam litigatori, facilius: quia et laudat ſine arrogantiae crimine, et aliquando utiliter etiam reprehendere poteſt.

Camp. Jenſ. (non enim illa *conſ.*) Tarv. Ven. Ruſc. aliisque recentioribus; et res ipſa commendat. Geſn. *proſ.* cf. 1 Prooem. 25. item 6, 1, 5.

44. *Illud — praeceptum ſit.* Turic. *Aliud — praeceperimus* cum Alm. Camp. Sed Guelf. Ald. Baſ. *illud — praeceperim.* Voſſ. 1. 3. Bern. *i. — praeceperunt.* Niſi Codd. ſunt vindices receptae, malim Aldinam rationem, ex qua per errorem repetendi *ut* natum *praeceperimus.* Magis enim Quintiliani ipſius proprium eſt praeceptum quam vulgo datum ab omnibus ut mox § 57. *refugiamus.* Camp. *conſ.* male.

quid adverſ. Turic. a prima manu *qui a.* Malim *quod* ex quo corrupta Turic. ſcriptura (cf. 3, 7, 5.) et quod habet in marg. Vidov. et Bad. cf. 4, 2, 91.

44. *praeceptum ſit.* vid. not. Crit.

quid adverſarium laedat. cf. not. Crit.

proximum. cf. 1, 1, 8.

46 Nam ſe quoque moveri interim finget, ut pro Rabirio Poſtumio Cicero, dum aditum ſibi ad aures faciat, et auctoritatem induat vera ſentientis, quo magis credatur vel defendenti eadem, vel neganti. Ideoque hoc primum intuemur, litigatoris an advocati perſona ſit utendum, quoties utrumque fieri poteſt. nam in ſchola liberum eſt: in foro rarum, ut ſit idoneus ſuae rei quisque defen-

46. *dum — induat.* Goth. *d. a. ſ. facit — induit.* (De *facit* tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. a Jenſ. inde ad Gryph. qui primus conjunctivos dat. Camp. tamen cum Turic. et Guelf. et ipſe hos praefert. Hi manum mihi injecerunt, quo minus reponerem indicativos, quos praeſtare arbitror, quia *dum* h. l. neque *dummodo* ſignificat, neque *donec.* Vide Gronov. et Drakenb. ad Liv. 1, 40, 7 it. Gronov. ad 35. 8. 1.

aditum. Turic. *aditus.* cum Alm. Guelf. Bern. Voſſ. 3. Camp. Fortaſſe melius. Confer Gallorum vocem „les entrées" et Aeneïd. 4. 423. Tibull. 2. 4. 19. *intuemur.* Sic Codd., ut quidem videntur, omnes; etiam Camp. Mox vett. edd. usque ad Stoerium *intueamur,* quod ſane aptius et repetiit Capp. Suſpicor Qu. ſcripſiſſe *intuebimur.* *nam in ſchola.* Sic Turic. cum Alm et Camp. it. Gryph. (1544) Obr. Inſerit Guelf. *id* cum reliquis fortaſſe plerisque. Goth. et vett. edd. usque ad Baſil. *illud.* Veterum morem magis ſapit omiſſio pronominis.

ſuae rei. Hoc ordine Tur. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Stoer. omnibus. Deinceps *r. ſ.* Hoc inconſulto haud dubie, quod Guelf. *ſui rei.*

46. *moveri.* ſcil. iis, quae objiciantur ſuo clienti.

Pro Rab. Poſt. Rectiſſime Geſnerus deſignat hujus orationis locum prae aliis c. 1. mox ab initio.

dum — induat. cf. not. Crit.

intuemur. cf. not. Crit.

quisque. Non erat quod in hac voce haereret Geſn. qui malit *quisquam* quia *rarum* hoc dicatur. *Quisque* hic eſt quem Graece dicas τὸν ἀεὶ δικαζόμενον. cf. 2, 15, 6. 3, 8. 42 (in loco Cic.) 5, 12, 13. 14. bis 5, 13, 57. 58. ubi ſaepe cum *ſui* pronomine conjunctum videbis, ut hoc ipſo loco. cf. not. crit. ad § 53.

309 for. Declamaturus autem maxime poſitas in 47
affectibus cauſas propriis perſonis debet in-
duere. Hi ſunt enim, qui mandari non
poſſunt: neo eadem vi perfertur alieni animi,
qua ſui, motus. His etiam de cauſis inſinua- 48
tione videtur opus eſſe, ſi adverſarii actio
judicum animos occupavit, ſi dicendum
apud fatigatos eſt: quorum alterum promit-
tendo noſtras probationes, et adverſas elu-
dendo, vitabimus; alterum et ſpe brevitatis,
et iis, quibus attentum fieri judicem docui-
mus. Et urbanitas opportuna reficit animos, 49
et undecunque petita judicis voluptas levat
taedium. Non inutilis etiam eſt ratio occu-

47. *perfertur.* Sic Tur. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Camp. niſi quod hic *fertur.* Reliqui *perferuntur.* Minus placet pluralis in *motus*, qui jam fuerat in *affectibus*, ut his varietas aliqua magis deceret.

48. *occuparit, ſi.* Ita Tur. Guelf. Camp. Mox ad Obr. usque *occupaverit vel ſi*, quod repetierunt recentiores. Goth. (tac. Geſn.) non *vel* ſolum ſed et *occ.* omittit. Conjunctivus in *occ.* ferri nequit. Nec vere videtur dici Alm. dare *occuparit*, et *vel* ipſum, etſi hoc, omiſſum ab Alm., ſervavit Obr., ſapit correctorem. *eludendo.* Sic Tur. Guelf. Camp. Edd. reliquae vett. praeter Ald. *eluendo* ut et Goth. et Voſſ. 2. (Quibus addunt Alm. in quo falli eos puto). Gryph. *elevando*, a correctore. Noſtram veram eſſe docet, praeter multa Qu. loca, 5. 13. 27. ubi gemina fere noſtris. Quanquam et iſto loco idem Gothani error, ceteris non aſtipulantibus.

49. *judicis voluptas.* Guelf. *judici v.* Non male, ut pendeat dativus a *petita.*

48. *His etiam de cauſis.* Pronomen cave referas ad praecedentia. *Hae cauſae ſunt, ſi adverſ. est.*

iis — docuimus. §. 33. 34. Valde geminum noſtro habes locum Ciceronis de Inv. 1, 17. indicante Turnebo.

pandi, quae videntur obſtare: ut Cicero dicit, *Scire ſe mirari quosdam, quod is, qui per tot annos defenderit multos, laeſerit neminem, ad accuſandum Verrem deſcenderit*: deinde oſtendit, hanc ipſam ſociorum defen-
50 ſionem; quod ſchema πρόληψις dicitur. Id cum ſit utile aliquando, nunc a declamatoribus quibusdam paene ſemper aſſumitur, qui fas non putant, niſi a contrario, incipere. Negant Apollodorum ſecuti, tres eſſe (de quibus diximus) praeparandi judicis partes: ſed multas ſpecies enumerant, ut *ex moribus judicis, ex opinionibus ad cauſam extra pertinentibus, ex opinione de ipſa cauſa*, quae ſunt prope infinitae: tum iis, ex quibus omnes controverſiae conſtant, *perſonis, factis, dictis, cauſis, temporibus, locis, occaſioni-*
51 *bus, ceteris*. Quas veras eſſe fateor, ſed in

πρόληψις. Codd. mei et vett. edd. omnes latt. litt. dant vocem. Nec male fortaſſe cf. 3, 6, 97. nec obſtat quod 9, 2, 16 et 9, 3, 99 Graece fere ſcribitur.

50. *tres*. Goth. et Camp. *tris* quod erat in eo quoque Codice, unde deſcriptus eſt Turic. Hic enim pro *ſecuti tres* dat *ſecuturis*, mutatum a ſec. manu in *ſecuturum*. cf. 1, 7, 17.

cauſam extra. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) inſerunt *et*. male profecto.

49. *Cicero*. In divinatione in Q. Caecilium, ſtatim ab initio.

defenſionem. Geſn. vult poſt hanc vocem *eſſe* aut poni aut certe intelligi. Nullus liber habet infinitivum, qui, etſi facillime poterat inſeri, nequaquam eſt neceſſarius.

50. *tres*. §. 5.

opinionibus — extra pertinentibus. cf. § 51. monente Capp.

quae — infinitae. Pronomen cave cum Capp. referas ad *opiniones*, intelliguntur enim *ſpecies*.

perſonis — ceteris. cf. 5, 6, 25. it. 4, 2, 55.

haec tria genera recidere. Nam ſi *judicem benevolum*, *attentum*, *docilem* habeo, quid amplius debeam optare, non reperio: cum metus ipſe, qui maxime videtur eſſe extra haec, et attentum judicem faciat, et ab adverſo favore deterreat. Verum quoniam non 52
eſt ſatis demonſtrare diſcentibus, quae ſint in ratione prooemii, ſed dicendum etiam,
§10 quomodo perfici facillime poſſint: hoc adjicio, ut dicturus intueatur, *Quid*, *apud quem*, *pro quo*, *contra quem*, *quo tempore*, *quo loco*, *quo rerum ſtatu*, *qua vulgi fama dicendum ſit? Quid judicem ſentire credibile ſit*, antequam incipiamus? tum, *Quid aut deſideremus*, *aut deprecemur?* Ipſa illum natura eo ducet, ut ſciat, quid primum dicendum ſit. At nunc omne, quod coeperit, 53

51. *haec tria gen.* Turic. omittit *tria* cum Alm. et Camp. *reperio.* Turic. *reperiam* cum Alm. et Camp.

52. *perfici.* Turic. *perſpici* cum Alm. Voſſ. 3. Bern. At Camp. *percipi.* *incipiamus.* Turic. *incipimus* cum Alm. Guelf. Voſſ. 2. (An 1. vel 3?) Camp. Obr. Fortaſſe melius ad vitandum concurſum conjunctivorum. cf. 3, 6, 1. it. 6. 8, 4. *Quid aut deſideremus.* Turic. omittit *aut* cum Alm.

53. *quod coeperit.* Guelf. *coeperunt* cum Bern. Voſſ. 3. et Camp. Reliqui fere *coeperint*, ut et Geſn. Sed Goth. (tac. Geſn.) et Voſſ 2. noſtram dant. Hanc ego rationem praeſtare arbitror, cum *coepiſſe* tranſitive cum accuſativo ſtrui vix credam, citra antiquiorem latinitatem.

51. *metus ipſe.* §. 20. ſeqq.

52. *deprecemur.* cf. 3, 6, 13.

quid primum. h. e. prooemii loco.

53. *At nunc — exordium.* Eſt affectatio aliqua in variando *prooemium, exordium*; quae ſi quid habet in receſſu, equidem non aſſequor, ut de ipſa ſcripturae veritate dubitare ſubeat. cf. not. cr.

prooemium putant, et, ut quidque ſuccurrit, utique ſi aliqua ſententia blandiatur, exordium. Multa autem ſine dubio ex aliis partibus ſunt, aut aliis partibus cauſae communia: nihil tamen in quaque melius dicitur, quam quod aeque bene dici alibi non
54 poſſit. Multum gratiae exordio eſt, quod ab actione diverſae partis materiam trahit; hoc ipſo, quod non compoſitum domi, ſed ibi atque e re natum, et facilitate famam ingenii auget, et facie ſimplicis ſumtique e proximo ſermonis fidem quoque acquirit: adeo ut, etiamſi reliqua ſcripta atque elaborata ſint, tamen plerumque videatur tota extemporalis oratio, cujus initium nihil praeparatum
55 habuiſſe manifeſtum eſt. Frequentiſſime vero prooemium decebit et ſententiarum, et compoſitionis, et vocis, et vultus modeſtia:

prooemium. Cum mox recurrat *exordium*, quaſi diverſum ab hoc *prooemio*, malim hic pro ea voce legi *primum*, hac ſententia: „omne quod coeperit primum putant" h. *e.* quidquid aliquis primum dicat, id natura quoque primum eſſe, Cf. 3, 11, 28 ubi contraria eſt confuſio.

ſuccurrit. Ita Turic. Guelf. Bern. Camp. Reliqui *ſuccurrerit*, parum idoneo conjunctivo.

blandiatur. Sic omnes mei, praeter Geſn. (imitantibus Bipp.) in quo videtur operarum vitium *blanditur.*

in quaque. Goth. (tac. Geſn.) *in quoquo.* cum Voſſ. 2. et Jenſ. Ex hac ſcriptura Regius effecit *quoquam*, quem ſecuti ſunt Loc. et reliquae ante Leid. excepto Aldo. hic enim cum Camp. Tarv. et recc. noſtram dat, quam Codd. ipſi tuentur, veriſſimam. Intelligitur *parte*, et ratio eſt qualis in *quisque* § 46.

54. *actione.* Agendi formula. Cf. 3, 6, 69 ibique notam. it. hoc cap. § 32.

55. *compoſitionis.* ſcil. numerorum cf. not. ad Pro. 8.

[redacted]

adeo ut in genere cauſae etiam indubitabili, fiducia ſe ipſa nimium exerere non debeat. Odit enim judex fere litigantis ſecuritatem:
311 cumque jus ſuum intelligat, tacitus reverentiam poſtulat. Nec minus diligenter, ne 56
ſuſpecti ſimus illa parte, vitandum: propter quod minime oſtentari debet in principiis cura, quia videtur ars omnis dicentis contra judicem adhiberi. Sed ipſum iſtud evitare, ſummae artis eſt. Nam id ſine dubio ab 57
omnibus, et quidem optime, praeceptum eſt: verum aliquatenus temporum conditione mutatur: quia jam quibusdam judiciis, ma-

55. *exerere.* Turic. *exercere* cum meis aliisque, puto, item omnibus et Camp. et vett. ante Venet. Correxit Regius frequentiſſimum errorem. Ald. et Baſ. retinuerunt.

56. *illa parte.* Tur. *ulla p.* cum Alm. Guelf. Camp. Tarv. et recentioribus fere ante Burm. Inſerunt praep. *in u. p.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ruſc. Bad. Regii conjecturam *illa* cum praepoſitione dat Veneta (cf. not. ad 2, 21, 16), ſine ea Baſ., neceſſario, quidquid obloquitur Badius. *ulla p.* ſphalma Bip.

ars omnis. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *a. omnino* cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſ. exceptis Camp. Ald.

57. *evitare.* Turic. et Camp. *curare.* Soli.

jam quibusdam jud. Sic Turic. cum Camp. Retinent *jam* Guelf. Goth. Bodl. (vel ut alibi prodit Gibſ., Bal.) edd. Andr. et omnes meae ante Stoerium. Recte ex fuga retraxit Gibſ. quem Obr. et Roll. ſunt ſecuti. Nec quidquam facilius excidebat quam *jam* poſt *quia.* Non memoratur Alm. qui tamen profecto cum Turic. facit. Inter *quib.* et *jud.* plerique inſerunt *in*; praeter Tur. Alm. Camp. quos ſequor.

jus ſuum. Locum Ciceronis apto comparat Pithoeus. Pro Quinct. c. 9. „niſi tu „(Aquilli) quod eſſet *tuum* „*jus* — docuiſſes."

56. *illa parte.* i. e. in prooemio.

ximeque capitalibus, aut apud centumviros,
ipſi judices exigunt ſolicitas et accuratas
actiones, contemnique ſe, niſi in dicendo
etiam diligentia appareat, credunt: nec do-
68 ceri tantum, ſed etiam delectari volunt. Et
eſt difficilis hujus rei moderatio: quae tamen
ita temperari poteſt, ut videamur accurate,
non callide, dicere. Illud ex praeceptis ve-
teribus manet, ne quod inſolens verbum, ne
audacius tranſlatum, ne aut ab obſoleta ve-
tuſtate, aut poëtica licentia ſumtum, in prin- 512
69 cipio deprehendatur. Nondum enim recepti
ſumus, et cuſtodit nos recens audientium
intentio: magis conciliatis animis, et jam ca-
lentibus, haec libertas feretur, maximeque
cum in locos fuerimus ingreſſi, quorum na-

aut apud Centumv. Sic Turic. et Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. it. ed. Tarv. Reliqui omnes mei cum Guelf. *ut a. C.* quo errore liberavit locum Dan. Pareus, ſcribi jubens *et a. C.* ſequente primo Rollino, ſed ſine auctore; atque deinceps recentioribus. cf. c. 2, 5. Muretus de Origine Juris (Ev. Ottonis Theſ. T. 4. p. 164) capitis judicia apud Centumviros exerceri ſolita credidit falſae ſcripturae *ut* pro *aut.* Sic et Pſeudo-Turn. hic et ad 5, 10, 115. *ipſi judices.* Guelf. i. *quidem.*

58. *temperari.* Turic. *temptari*, Camp. *tentari* errore nato e ſcriptura, qualis eſt in Turic. *aut poëtica.* Sic Turic. Voſſ. 2. Goth. (tac. Geſn.) Camp. et edd. meae ante Stoer. omnes. Guelf. et pleraeque recentt. inſerunt *a.* Ante *obſoleta* omittunt plerique *ab*, ſed retinent Turic. et Goth.

57. *apud Centumviros.* cf. 5, 10, 5. Judices diligentioris eloquentiae cupidos vid. et 4, 2, 122. 5, 10, 115.

58. *Difficilis hujus rei moderatio.* cf. 4, 1, 9. 12, 9, 5.

59. *cuſtodit nos — intentio.* cf. 4, 2, 58. et paulo alia ſtructura 126.

in locos. cf. 2, 1, 11. 2, 4, 22.

[redacted]

turalis ubertas licentiam verbi notari circumfuſo nitore non patitur. Nec argumentis 60 autem, nec locis, nec narrationi ſimilis eſſe in prooemio debet oratio, neque tamen deducta ſemper, atque circumlata, ſed ſaepe ſimplici atque illaboratae ſimilis, nec verbis vultuque nimia promittens. Diſſimulata enim et, ut Graeci dicunt, ἀνεπίφατος actio,

59. *ubertas.* Jenſ. cum ceteris ſic, non, ut refert Geſn., *libertas.* *notari.* Guelf. *notare* cum Goth. (tac. Geſn.)

60. *circumlata.* Voſſ. 2. dare fertur *circulata* (quod eſt in aliquot excuſorum margine, et in Vallenſi, correctione invectum, cum prius noſtra eſſet) Gothano non aſtipulante. Badii ſec. *circumlita* in textu, quod in margine habet Baſ.

atque illaboratae. Turic. *a. inlaboratae* (qui ſane voluit *inelab.*) Guelf. *ac illaborati.* Vett. edd. ante Baſ. *ac inelab.* excepto Camp. et Aldo, quorum ille noſtram, hic *atque inel.* De *ac* ante vocalem vide 5, 2, 3.

ἀνεπίφατος actio. Tarviſ. Graecum omittit, nulla lacuna, ut poſſis ſuſpicari ipſam vocem *actio* natam ex male intellecto Graeco extremo. (Recurrit tamen mox apud Tarv. ἀνεπίφατος,

notari — non patitur. cf. locum geminum 4, 2, 117. it. 9, 4, 29.

60. *deducta — circumlata.* Prius cf. ad 3, 6, 59. not. ex. Hoc loco artificium ſingulare ſignificat, nec ſufficit quod Badius interpretando affert *tenuata*, etſi haec vis ineſt voci. Opponitur *deducto* operi illud, quod eſt *craſſo filo* Cic. ad Div. 9, 12. quo Burmannus quoque utitur, loco ſupra citato. Alterum recte hic ſcribi numerus teſtium perſuadet, nec dubium quin pertineat ad ſcite ſtructas oratorum περιόδους; nullo tamen gemino loco poteſtatem hanc aſtruere datur.

60. *vultuque.* Hic improprie dictum, aliter ac ſupra § 55.

ἀνεπίφατος actio. Vox graeca non adeo pervulgata. Poteſtas hic facile apparet, de qua vide in primis Schneiderum in Lexico Graeco. Maxime conſpirat cum uſu qualis eſt adverbii ἀνεπιφάντως apud Antonin. de ſe ipſo 1, 9. *Actio* de pronunciatione hic quidem non videtur intelligendum, ſed de univerſa oratione, dicendi forma. cf. not. prox.

melius ſaepe ſurrepit. Sed haec, prout for-
61 mari animos judicum expediet. Turbari
memoria, vel continuandi verba facilitate
deſtitui, nusquam turpius: cum vitioſum
prooemium poſſit videri cicatricoſa facies: et
peſſimus certe gubernator, qui navem, dum
62 portum egreditur, impegit. Modus autem
principii, pro cauſa. Nam brevius ſimpli-
ces, longius perplexae ſuſpectaeque et
infames deſiderant. Ridendi vero, qui
velut leges prooemiis omnibus dederunt, 31

eo loco, ubi debebat ſcribi ἀποστροφῇ.) Nam ſi omittis *actio*, ſenſus ſibi conſtat et adjectiva referuntur ad id, quod praeceſſit, *oratio*. Nimis tamen multa ſine ſubſtantivo continuata. Etiam *oratio* aliquoties confunditur in Codd. noſtri cum *actio* ut 4, 1, 32. 7, 10, 12. 11, 3, 96. Simpliciſſimum fuerit *actionem* hic dictam cenſere in genere pro *oratione*, tantum variandi cauſa. cf. not. ex. *animos*. Turic. Guelf. Camp. *animum* cum Alm. Voſſ. 2. (non aſtipulante Goth., niſi ego Guelf. notavi pro Goth.) et edd. ante Gryph. omnibus. An melius?

61. *facilitate*. Ita Turic. (a ſec. manu cum prior dediſſet *facultate deſtui*, pro *deſtitui* poſt reducto) et Camp. it. vetus Codex in margine Baſil. Acc. Goth. Voſſ. 2. Non memoratur Alm. Reliquae meae *facultate*, ut et Geſn. Si quid intereſt *facultatem* inter et *facilitatem*, quod eſt profecto, huic loco aptius *facil.* Cf. confuſas aliquoties has voces in Codd. 2, 14, 37. 2, 15, 30, 7, 2, 55. 10, 7, 18. 19. Tarv. et Ald. *difficultate* ſoli, nec ſcio unde, ſed non ſine ſenſu, quoniam *deſtitui* hoc loco non ſine gratia dicatur abſolute Ruhnk. ad Vell. 2, 69 et Dukerus ad Liv. 23, 10, 5.

62. *Ridendi — terminarentur*. Tale quid ab aequalibus in libris de arte proditum fuiſſe neceſſe eſt. Quod huc trahunt, quatuor partes prooemii ab Hermogene ſtatui Inv. l. 1. c. 5. alienum Item numerum par praefiniri vetat. 4, 6,

ut intra quatuor ſenſus terminarentur. Nec minus evitanda eſt immodica ejus longitudo, ne in caput excreviſſe videatur, et, quo praeparare debet, fatiget. Sermonem a per- 63
ſona judicis averſum, quae ἀποστροφὴ dicitur, quidam in totum a prooemio ſummovent; non nulla quidem in hanc perſuaſionem ratione ducti. Nam prorſus eſſe hoc magis ſecundum naturam confitendum eſt, ut eos alloquamur potiſſimum, quos conciliare nobis ſtudemus. Interim tamen 64

62. *ut — terminarentur.* Haec duo verba omiſſis interjectis, continuant Turic. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. A ſec. tamen manu Turic. inſerit *cito*, quod et ipſum habent Guelf. Camp. Paulo immutatum *ut intra quatuor terminos cito term.* Bodl. Bal. Andr. Orta profecto eſt praepoſtera ſcriptura ex omiſſione iſta male emendata. *quo — fatiget.* Guelf. *q. praeparari d. f.* cum edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et rell. ante Badium. Aldus praeterea *fatigetur* pro *fatiget.* Noſtram eſſe in Vallenſi diſerte monet Badius, quam alii quoque Codd. tuentur. Fluctuat ſententia, inopia ſubjecti. Badius pro *quo* conjicit *quos*, ut intelligantur judices. Equidem malim *quod* unde ipſum fiat ſubjectum. Nam *orationem* ſubaudire, ut modo ad *videatur* minus aptum fuerit.

63. *quae — dicitur.* Turic. ἀποστροφὴ *ut dicitur* quod vix potuit ita proficiſci a Qu. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Jenſ. cum edd. ante Stoerium *qui — dicitur.* Elegantior ſane noſtra ratio. cf. 2, 18, 1.

in caput excreviſſe. Capiti enim prooemium comparatur. 3, 8, 10. Sed ſubjectum ſententiae parum apparet, quod *prooemium* quidem eſſe nequit. *Oratio* potius intelligetur, quod vocabulum mallem expreſſum.

quo — fatiget. Cf. not. Crit.

63. *in totum.* Cf. not. Crit. ad 3, 8, 58.

64. *hoc prooemio.* In hoc ipſo, de quo jam agimus, prooemio. cf. not. Crit.

et eſt hoc prooemio neceſſarius ſenſus aliquis, et is acrior fit atque vehementior ad perſonam directus alterius. Quod ſi accidat, quo jure, aut qua tanta ſuperſtitione prohibemur dare per hanc figuram ſententiae
65 vires? Neque enim iſtud ſcriptores Artium, quia non liceat, ſed quia non putant utile, vetant. Ita, ſi vincet utilitas, propter eandem cauſam facere debebimus, propter quam ve-
66 tamur. Et Demoſthenes autem ad Aeſchinem

64. *hoc prooemio.* Sic Turic. Guelf. Alm. Bodl. Bal. Camp. Andr. Jenſ. et edd. ante Stoerium omnes, niſi quod Aldus cum quibusdam *neceſſarium*, ut *hoc* nominativo caſu accipiatur. *hic* a Stoerio inde eſt in omnibus fere edd. auctore quidem nullo, praeter Gothanum, ex quo nihil varietatis notatur. *hic* ſine *prooemio* Burmannus in Vallenſi eſſe narrat. Ego nihil tale invenio apud Badium. Hanc ſcripturam, quae placet Geſnero, et ipſe probarem, ſi auctor oſtenderetur. Nunc in conſtanti vett. librorum ratione acquieſco, ſententia non incommoda. cf. *hoc* 8 Prooem. 15.

65. *Neque enim.* Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. Reliqui *nec en.* cf. 4, 1, 28. *non putant.* Ita Camp. et edd. meae ante Baſil. omnes, reliquae *n. putent* quod Codd. videntur tueri. Conjunctivus alienus. cf. 1, 2, 2.

Ita, ſi vincet utilitas. Haec verba omittuntur a Turic. Alm. Camp. Peſſime.

66. *Demoſth. autem ad.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Omittunt *autem* Camp. Gryph. et recentt. niſi quod aſſumit rurſus Leid. et Gibſ. qui, dum tacet, Codd. ſuos ſecum ducit. Rectiſſime Badius monet non eſſe mutandum, quid-

ſenſus aliquis. Quod modo erat *aliqua ſententia* § 52. et mox § 77. Ita et 9, 3, 74 *acres ſenſus.* De ſententiis hiſce vel ſenſibus de induſtria agit l. 8. c. 5.

qua tanta ſuperſtitione. Similis locutio 4, 2, 85.

65. *vincet utilitas.* Cf. mox § 70. item 4, 5, 7.

66. *Demoſthenes — convertit.* Pro Cor. p. 228 (ed. Reisk.) extr. κακοήθης δ' ὢν, Αἰσχίνη, τοῦτο παντελῶς εὐήθες ᾠήθης κ. τ. λ.

orationem in prooemio convertit, et Marcus Tullius, cum pro aliis quibusdam, ad quos ei viſum eſt, tum pro Ligario ad Tuberonem. nam erat multo futura languidior, ſi 67
eſſet aliter figurata. quod facilius cognoſcet,
514 ſi quis illam totam partem vehementiſſimam, cujus haec forma eſt, *Habes igitur, Tubero, quod eſt accuſatori maxime optandum,* et cetera, convertat ad judicem; tum enim vere averſa videatur oratio, et langueſcat vis omnis, dicentibus nobis, *Habet igitur Tubero, quod eſt accuſatori maxime optandum.*

quid non ſit ad noſtrum captum, ut h. l. *et* cum *autem.* Eſſet tamen *et* dictum cum reſpectu ad alterum *et* ante M. Tull. Burmannus minus caute gravatur conjunctionem, cui ſuccedere malit *quidem.* Hoc Badius itidem jam propoſuerat, e noſtra mente ſcribendum. Sed omnia ſana, nec niſi per ἀσύνδετον *autem* omitti poteſt, quo ipſo jam a regula ad exemplum ſit tranſitus. cf. 6, 3, 31. *cum pro aliis.* Sic Codd. mei et Camp. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. *tum p. a.* excepto Badio, qui diſerte narrat, *cum* eſſe in Vall. cf. not. ex.

67. *averſa.* Guelf. *adverſa* cum Goth. et Camp. cf. 4, 1, 10. Male.

cum — tum. Attende *cum* et *tum*, quorum poſterius ad prioris latiorem intellectum proprium quid et mirabilius addit. cf. 4, 1, 12. 2, 114. 5, 10, 72. 106. 6, 1, 29. 9, 1, 20. 2, 5. 29. 59. 3, 71. 10, 1, 7. 65. 68. 84. 101. bis. 2, 13. 3, 26. 11, 1, 74. 11, 3, 40. 12, 1, 25. 2, 27. 3, 9. 7, 4. 9, 11. 10, 33. 45. 72. Accedere aliquem cumulum in ea parte cui *tum* praemittitur, apparet alia ſed ſimili forma 10, 2, 26. *praeter id quod — tum.* Vid. Drakenb. ad Liv. 6, 23, 3. Oudend. ad Suet. Caeſ. c. 75. Claud. c. 30. Heuſing. ad Cic. de offic. 1, 8, 1. it. not. Crit. Quod attinet ad alia ἀποστροφῆς exempla cf. monente Capper. pro Rabirio perduell. pro Murena. item pro P. Sulla.

67. *vere averſa.* Ludit in nomine ἀποστροφῆς. *Averſa* a recto et vero, *perverſa* ſit oratio.

68 Illo enim modo preſſit atque inſtitit; hoc tantum indicaſſet. Quod idem in Demoſthene, ſi flexum illi mutaveris, accidet. Quid? non Salluſtius directo ad Ciceronem, in quem ipſum dicebat, uſus eſt principio, et quidem protinus, *Graviter et iniquo animo maledicta tua paterer, Marce Tulli?* ſicut et Cicero fecerat in Catilinam, *Quousque tan-*
69 *dem abutere patientia noſtra?* Ac, ne quis apoſtrophen miretur, idem Cicero pro Scauro ambitus reo, quae cauſa eſt in commentariis,

68. *Salluſtius — Ciceronem.* Recte negat Geſnerus hoc loco itemque altero noſtri 9, 3, 89 manifeſte defendi γνησιότητα ejus, quam vulgo legimus ad calcem Salluſtii, orationis, cum potuerit declamator, qui hanc nomini ejus ſupponeret, ipſis hiſce fragmentis abuti, a Qu. ſervatis. Nam quod Cortius haec verba apud Qu. utroque loco interpolata credit a manu ſedula gloſſatoris, id quidem ſpecie omni caret. Sed altiorem haec poſcere inveſtigationem cognovimus, poſtquam Wolſius novavit ſtatus illam quaeſtionem quatuor orationibus Ciceronianis olim a Marclando motam. Hunc librum cum unumquemque legiſſe conſentaneum ſit, qui haec noſtra curet, nolo jam longus eſſe in iſto loco tractando. Habet quod offendat, tantam imputare Fabio et reliquis ἀκρισίαν, ut paſſi ſint ſibi falſis orationibus Ciceronianis et Salluſtianis imponi; habet ſcrupulum et ſuſpicio tantae aſtutiae in falſariis iſtis, ut haec velut fruſta verarum orationum ſuis commentis inſeruerint. Equidem non diſſiteor hanc calliditatem mihi etiam minus probabilem fieri, quam illam ſecuritatem. Qu. meum non adeo magnum criticum expertus mihi videor.

69. *pro Scauro — eundem defendit.* Commentarios (cf. 3, 8, 58) Ciceronis vel ab ipſo editos, vel a notariis exceptos (cujusmodi quid memoratur ab Aſconio Pediano in argumento Milonianae p. 104 ed. Lugd. B. 1675.) extitiſſe colligit ex h. l. Geſnerus, eoſdemque a Diomede Grammatico laudari, dum dicat *Cicero cauſarum XIII* p. Putſch. 365. Sed ipſius Ciceronis manu factos commentarios agnoſcimus ex noſtro 10, 7, 30. et Aſconio Pediano p. 147 „cum ſint commenta-

(nam bis eundem defendit,) *proſopopeïa* loquentis pro reo utitur; pro Rabirio vero Poſtumo, eodemque Scauro reo repetundarum, etiam *exemplis*; pro Cluentio (ut modo oſtendi) *partitione*. Non tamen haec, quia poſſunt bene aliquando fieri, paſſim facienda ſunt; ſed quoties praeceptum vicerit ratio: quomodo et ſimilitudine, dum brevi, et translatione, atque aliis tropis (quae omnia cauti illi ac diligentes prohibent) utemur interim: niſi ſi cui divina illa pro Ligario

70. *translatione.* Turic. *relatione* omiſſo *et* cum Camp. cf. 3, 6, 23., item 5, 13, 8. A pr. manu ille *relatione* cum Alm.

Interim niſi ſi cui. Turic. omittit *niſi* cum Goth. Guelf. Voſſ. Bern., Camp. origine erroris manifeſta. *Si* omittunt Jenſ. (tac. Geſn.) et multae edd. cf. 5, 10, 2.

„rii Ciceronis ſuarum etiam „defenſionum.“ Subjicit Qu. eam, de qua nunc agat, pro Scauro orationem non extare ſcriptam, ne forte quis confundat cum altera, notiore illa et edita, pro Scauro repetundarum reo. Hoc eſt quod dicit, *nam bis*, quoniam multi illam *pro ambitus reo* poterant ignorare, non editam. Eſt autem damnatus Scaurus, quamvis deprecante plebe. vid. Appian. B. Civ. 2, 24. Cic. de off. 1, 39, 5.

proſopopeïa loquentis. Inducit aliquem in prooemio loquentem pro reo, quae eſt figura etiam audacior, quam apoſtrophe. Commentarius hujus orationis totus intercidit.

reo repetundarum. Scaurus filius, ob praeturam Sardiniae, repetundarum accuſatus a Triario, defenſus eſt a Cicerone. Hujus orationis argumentum et fragmenta ſervavit Aſconius p. 168 — 178. Verbum ex ea promitur a noſtro 1, 5, 8.

exemplis. Videmus hoc ipſi in oratione pro Rab. Poſt. c. 1. extr. *Exemplorum* igitur hanc mentionem magis etiam recedere a communi prooemiorum more putat Qu. quam apoſtrophen.

ut modo oſtendi. § 36.

ironia, de qua paulo ante dixeram, diſplicet.
71 Alia exordiorum vitia verius tradiderunt.
Quod in plures cauſas accommodari poteſt,
vulgare dicitur. id, minus favorabile, ali-
quando tamen non inutiliter aſſumimus:
magnis ſaepe oratoribus non evitatum. quo 31
et adverſarius uti poteſt, *commune* appella-
tur: quod adverſarius in ſuam utilitatem
deflectere poteſt, *commutabile*: quod cauſae
non cohaeret, *ſeparatum*: quod aliunde tra-
hitur, *translatum*: praeterea quod *longum*,
quod *contra praecepta* eſt: quorum pleraque
non principii modo ſunt vitia, ſed totius ora-
72 tionis. Haec de *prooemio*, quoties erit ejus
uſus. non ſemper autem eſt. nam et ſuperva-
cuum aliquando eſt, ſi ſit praeparatus ſatis etiam

72. *eſt ſi ſit.* Sic Turic. cum Alm. Camp. Guelf. Aliter Goth. inſerit enim poſt *eſt* non quidem *et*, quod narrat Geſn. ſed *ut*. Ita et Vallenſis et a Badio inde edd. ante Obr. omnes, excepta Aldina ſec. Sed jam antea Ruſc. ex conjectura Regii profecto. Jenſ. (tac. Geſn.) *eſt ut ſit*, quod inveniebat Regius. Tarv. Loc. Ven. *eſt ut ſi praep.*

70. *paulo ante.* § 39.

71. *vulgare.* vid. ad Herenn. 1, 7. extr. Cic. de Inv. 1, 18 item 5, 15; 34.

commune. cf. 3, 3, 5. 4, 33. 4, 2, 99. 5, 9, 11. 12, 5. 13, 29. 7, 3, 20. it. loca ad Her. et Cic. de Inv. modo citata. ubi et reliqua invenies, quae hic enumerantur, exordiorum vitia.

praeterea quod — eſt. Haec cum antecedentibus non prorſus coëunt. Expectabas enim, quo modo appellaretur quod *longum* eſſet, vel quod *contra praecepta*. Nec poteſt ſanari locus, in quo nulla librorum varietas, omittendo *quoi* priore loco. Vix enim pot *longum* appellari a rhetorib quod contra praecepta eſſ Cujus appellationis nullam deo cauſam. Reſtat, ut quorum, quae vulgo re bantur, vitiorum nomi jecerit Qu. ſtructuram dentium nihil moratus.

ſine hoc judex, aut ſi res praeparatione non egeat. Ariſtoteles quidem in totum id neceſſarium apud bonos judices negat. Aliquando tamen uti, nec ſi velimus, eo licet, cum judex occupatus, cum anguſta ſunt tempora, cum major poteſtas ab ipſa re cogit incipere. Contraque eſt interim prooemii vis etiam 73
non exordio. Nam judices, et in narratione nonnunquam, et in argumentis, ut atten-

egeat. Turic. *eget* cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) et edd. a Jenſ. (tac. Geſn.) ad Badium usque. Camp. *indiget*, mire. Cum modo conſtans vett. librorum ſcriptura fuerit *ſit*, conjunctivo modo, hic minus congruit indic. *eget*. Videtur tamen non niſi corrigendo invectus conjunctivus *egeat*.

73. *non exordio.* Sic Tur. Guelf. Edd. quidem ante Leidenſem meae omnes inſerunt *in*, quibus auctores ſunt plurimi iique praeſtantes Codd. *Alm.* inter hos recenſeri miror. Male legi praepoſitionem, ſponte apparet.

72. *Ariſtoteles.* Rhet. 3, 14, 8. p. Buhl. 374. Δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι — τὰ τοιαῦτα πρὸς φαῦλον ἀκροατήν· ἐπεί, ἂν μὴ τοιοῦτος ᾖ, οὐδὲν δεῖ προοιμίου. cf. 12, 10, 52.

major poteſtas. Si princeps v. c. quaeſitor fuerit. *Poteſtas* enim dicitur pro *magiſtratu*, hoc maxime aevo. cf. 4, 5, 10. 5, 2, 5. 7, 1, 32. Item apud alios multos, Plinium in primis in H. N. Sueton. Claud. c. 23.

73. *non exordio.* Junge hoc, tanquam unum vocabulum. Sic Ciceronem Academ. 1, 11. *non corpus* et ICtos in Digeſtis *non dominum*, *non poſſeſſorem* dixiſſe docent Lexica. Minus quidem aperte haec forma, ſed ineſt tamen locis hiſce noſtri 2, 15, 17. 4, 1, 22. 12, 10, 29. Ad ſententiam quod attinet Geſnerus recte ad partes vocat Ariſtotelem Rhet. 3, 14, 9. ubi etiam illud de Prodico tangitur, ut locum Quintiliano obverſatum appareat. Victorius ad eum ipſum Ariſtotelis locum animadvertit, non judices, ut attenderent ac faverent, excitaſſe Prodicum, ſed diſcipulos, cum otioſe oſcitanterque verba ipſius acciperent, vigilantiores reddidiſſe. Quare ſi illud ſignificare voluerit Qu., prorſus lapſum eſſe. p. 705. cf. not. ad 5, 6, 49.

dant, et ut faveant, rogamus: quo Prodicus velut dormitantes eos excitari putabat. quale
74 eſt, *Tum C. Varenus, is qui a familia Anchariana occiſus eſt. (Hoc, quaeſo, judices, diligenter attendite.)* Utique ſi multiplex 316
cauſa eſt, ſua quibusque partibus danda praefatio eſt: ut, *Audite nunc reliqua;* et,
75 *Tranſeo nunc illuc.* Sed in ipſis etiam probationibus multa funguntur prooemii vice, ut facit Cicero pro Cluentio, dicturus contra cenſores; pro Murena, cum Servio ſe excuſat. Verum id frequentius eſt, quam

74. *quale eſt: Tum.* Sic Tur. Guelf. Alm. Goth. Vall. Edd. meae ante Gryph. omnes *cum* pro *tum*, quibus accedit Guelf. Gryphius autem eoque poſteriores inter *eſt* et *Tum* inſerunt *Ciceronis*, quod ut per ſe minime eſt contemnendum, ita ſine auctore inferciri non debet. Loco huic gemino 9, 2, 56 itidem ſine auctoris mentione aſſeruntur haec verba.

Varen. is qui. Pronomen omittunt omnes mei et ſcripti et excuſi ante Gryph. Cum tamen altero, quem indicavi, loco in omnibus compareat libris, vel hic retinere malui, quoniam facile ſane excidebat.

75. *Murena.* Turic. *muna.* Per *E*, non *Ae*, vel contra libros ſcribendum docent Oudend. ad Suet. Tib. 8. Fulv. Urſ. Fam. Rom. p. 135. *Servio ſe.* Tur. *ſe Servio* cum Guelf.

74. *C. Varenus.* cf. 4, 2, 26 item 9, 2, 56. ubi idem locus ponitur. Quantum quidem ex pauciſſimis fragmentis deperditae hujus orationis Ciceronianae poteſt colligi, reus erat L. Varenus caedis in C. Vareno et Salario patratae, in Cn. Vareno tentatae. Cicero hoc crimen ab ipſo in ſervos C. Ancharii Rufi (haec enim eſt familia Anchariana) avertit (7, 2, 10); nec tamen cauſam tenuit, ſed damnatus eſt L. Varenus. 7, 2, 36. Fragmenta ſunt apud Ern. p. 1040.

multiplex cauſa. cf. 3, 10, 1. 4, 2, 85.

75. *pro Cluentio.* c. 42. *pro Murena* c. 3. addit Geſn. c. 2. 29. ubi Catoni etiam ſe excuſat: quorum locorum poſteriorem huc proprie pertinere, quoniam non eſt in initio orationis.

[redacted]

ut exemplis confirmandum ſit. Quoties au- 76
tem prooemio fuerimus uſi, tum, ſive ad expoſitionem tranſibimus, ſive protinus ad probationem, id debebit in principio poſtremum eſſe, cui commodiſſime jungi initium
conſequentium poterit. Illa vero frigida et 77
pueriliſ eſt in ſcholis affectatio, ut ipſe tranſitus efficiat aliquam utique ſententiam, et hujus velut praeſtigiae plauſum petat: ut Ovidius laſcivire in Metamorphoſeſi ſolet,

76. *debebit.* Turic. *docebit.* cum Camp. An *decebit?* cf. 5, 9, 8. *conſequentium.* Turic. *ſequentium* cum Guelf. Goth. et Bad. Reliquae edd. meae, inter quas Camp. *conſequ.* quod facile poterat uſitatiore mutari, et, praeterquam quod ſono commendatur, Ciceronis quoque exemplum magis exprimit loco, quem dixi in not. ex. ubi eſt *conſequens.*

poterit. Hoc a Regii Codice aberat, qui de ſuo addit *poſſit.* Omittunt Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Regianum *poſſit* habet Veneta (cf. 1, 2, 26.), Ruſc. *poſſet.* (cf. 1. Pro. 4.)

77. *affectatio.* Turic. *adfectio* cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) et edd. ante Loc. niſi quod hi *aff.* Talia nullo negotio corriguntur cf. 3, 8, 62. *metamorphoſeſi.* Sic ſcripſi e Bernenſi niſi quod ille male addit *n* in fine. Turic. Camp. *metamorphorſin.* Guelf. *Metamorphoſeos,* quae ſcripturae oſtendunt, aliquid ſuperfuiſſe in antiquiſſimo Codice poſt ſyllabam *ſi.* Noſtram formam ab Heinſio defendi in limine Commentarii Ovidiani recte monet Colomeſius. cf. Seneca in Ludo de morte

76. *expoſitionem.* cf. 3, 9, 7.

id debebit — poſtremum eſſe. Locum Ciceronis huic noſtro ſimilem deſignat Pſeudo-Turnebus: De Orat. 2, 80. Hunc ipſum obverſatum eſſe Quintiliano vix dubitem.

77. *petat.* Hunc ego ſingularem confidenter contra omnes libros mutem in pluralem *petant,* ne cogar *praeſtigiae* accipere ſecundo caſu ſingularis. *hujus* tunc recte retuleris ad tranſitum.

Ovidius laſcivire — ſolet. Magnam igitur in hoc artificio virtutem non agnoſcebat Qu.

quem tamen excuſare neceſſitas poteſt, res diverſiſſimas in ſpeciem unius corporis colli-
78 gentem. Oratori vero quid eſt neceſſe ſurripere hanc tranſgreſſionem, et judicem fallere, qui, ut ordini rerum animum intendat, etiam commonendus eſt? Peribit enim prima pars expoſitionis, ſi judex narrari non- 31
79 dum ſciet. Quapropter, ut non abrupte cadere in narrationem, ita non obſcure tranſcendere, eſt optimum. Si vero longior ſequitur ac perplexa magis expoſitio, ad eam ipſam praeparandus erit judex: ut Cicero ſaepius, ſed et hoc loco fecit, *Paulo longius exordium rei demonſtrandae repetam*, *quod*,

Cl. Caeſaris. ed. Bip. 4, 385. „eamque rem ad μεταμορφώσεις „Ovidii adjiciendam." Jam vulgo Graeca uſurpabantur hoc aevo. cf. 3, 1, 12. 4, 10. Reliqui *metamorphoſi*. Apud Appul. de dogm. Plat. p. Elm. 7 *aplaneſi* vid. Oud. ad Metam. p. 104.

excuſare — *poteſt res.* Turic. *e.* — *poſt tres.* Camp. *excuſat* — *tot res.* Hoc non omnino male.

79. *ſequitur.* Guelf. *ſequetur* cum Voſſ. 1. Bern. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Stoer. At Tur. et Camp. noſtram tuentur. *ſed et hoc loco.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Alm. At Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſed hoc loco* cum edd. ante Badium. Hic primus omiſſo *et* de ſuo inſerſit *praecipue* cujusmodi aliquid addi debere jam dixerat.

demonſtr. repetam. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) inſerunt *gratia* cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. omnibus meis. Vide et hic ſequioribus edd. obtemperantes Goth. et Voſſ. 2. cf. § 32. At Camp. caret hac puſtula.

78. *ſurripere.* Burmannus recte comparat Graecorum κλέπτειν, pro eo quod latenter fiat. Similiter ſed minori audacia *ſpiritus ſurripiendus eſt* 11, 3, 39. „*hanc* tranſgreſſionem" dicit a prooemio ad narrationem, quoniam alio loco fortaſſe laudem mereatur tam latens tranſitus.

79. *hoc loco.* Pro Cluentio c. 4. extr.

quaeſo, judices, ne moleſte patiamini: principiis enim cognitis, multo facilius extrema intelligetis. Haec fere ſunt mihi de exordio comperta.

II. Maxime naturale eſt, et fieri frequentiſſime debet, ut, praeparato per haec, quae ſupra dicta ſunt, judice, res, de qua pronunciaturus eſt, indicetur. Ea eſt *nar-* 2
ratio. In qua ſciens tranſcurram ſubtiles nimium diviſiones quorundam, plura ejus genera facientium. Non enim ſolam volunt eſſe illam *negotii*, de quo apud judices quaeritur, expoſitionem, ſed *perſonae*, ut, *M. Acilius Palicanus, humili loco, Picens, loquax*

1. *frequent. debet.* Sic Codd. mei tres et quotquot undecunque oſtenduntur, omnes, niſi quod Ioannenſis nulla mentio; item edd. ante Gryph. hucue omnes, et ut quaeque antiquiſſima et praeſtantiſſima ab aliis inſpecta eſt. Gryph. eoque recentiores uno excepto Obrechto inſerunt *ſolet ac.* Res ipſa adverſatur huic emblemati, nec video quare diutius feratur, auctoritate nulla ſubnixum. Nam Burmanni ratio, qua ſolennem et frequentiſſimam eſſe formulam urget *ut ſolet*, quantum valeat, ſponte apparet.

2. *Ea eſt.* Turic. *ut haec eſt.* Guelf. et Camp. *haec e.*

M. Acilius Palicanus. Turic. cum Alm. omittit praenomen et nomen, ceteri tamen Codd. dant omnes. Edd. poſt Camp. fere *Attilius P.* Sed noſtrum e Vallenſi quoque aſſert Badius; neque video quare *Lollium* malint pro *Acilio.* In locorum ſaltem eorum, ubi mentio ſit noſtri, nullo video ex-

2. *M. Acilius Palicanus — facundus.* Ex Gellio 1, 15. docetur, non ſine ſpecie, haec verba depromta eſſe ex hiſtoriis Salluſtii deperditis. Qui ſignificatur iis homo, idem profecto eſt, quem Cic. Brut. c. 62, 6. dicit *aptiorem auribus imperitorum.* cf. et Valer. Max. 3, 8. Rom. 5. Aſcon. Ped. p. 19. 61. ad Cic. Div. c. 3. et Act. in Verr. pr. c. 15. Cic. ad Att. 1, 1. 18.

magis, *quam ſacundus*; *Loci*, ut, *Oppidum eſt in Helleſponto Lampſacum*, *judices*; *Temporis*, *ut*,

Vere novo, *gelidus canis cum montibus humor*
Liquitur;

Cauſarum, quibus hiſtorici frequentiſſime utuntur, cum exponunt, unde bellum, ſedi-
3 tio, peſtilentia. Praeter haec, alias *perfectas*, alias *imperfectas* vocant: quod quis ignorat? Adjiciunt, expolitionem et *praeteritorum* eſſe temporum, quae eſt frequentiſſima; et *praeſentium*, qualis eſt Ciceronis de diſcurſu amicorum, Chryſogonus poſtquam eſt nominatus; et *futurorum*, quae ſolis dari vaticinantibus poteſt. nam ὑποτυπώ-
4 σις non eſt habenda narratio. Sed nos potioribus vacemus. Plerique ſemper narrandum putaverunt: quod falſum eſſe, pluribus coarguitur. Sunt enim ante omnia quaedam tam

preſſum Lollii nomen. Nam quod Aſc. Ped. p. 102 ad Verr. 1, 47. M. Lollium Palicanum deſignat, id alio pertinet. Praenomen ſola litera M. ſcripſi ex uſu legitimo, et MSS. meorum et excuſorum auctoritate. cf. 5, 9, 13.

3. *vaticinantibus*. Goth. (tac. Geſn.) *vaticinationibus* cum Voſſ. 2.

Oppidum — *judices*. Cic. in Verr. 1, 24.

Vere novo. Georgic. 1, 43.

3. *perfectas* — *ignorat*. Manifeſtiora ſunt haec nomina quam ut debeant explanari. *Quod* ad univerſum hoc diſcernendi negotium reſpicit. cf. 3, 10, 4.

Chryſogonus poſtquam. Pro Roſc. Am. c. 22.

ὑποτύπωσις. cf. 9, 2, item Cic. de Orat. 3, 53.

4. *Plerique* — *puta*
Litis hujus inter Rhet
tataeſ utrum ſemper na
ſit, mentionem habe

breves cauſae, ut propoſitionem potius habeant, quam narrationem. Id accidit aliquando utrique parti, cum vel nulla expoſitio eſt, vel de re conſtat, de jure quaeritur:
§ 19 ut apud centumviros, *Filius an frater debeat eſſe inteſtatae heres? Pubertas annis, an*

5. *ut apud Cent.* Turic. *aut a. C.* male. cf. c. 1, 57.
inteſtatae. Turic. *intheſtatae*, a ſec. manu *inteſtati.* Et ſic etiam Guelf. cum Camp. et edd. ante Bad. meis excepto Ald. qui habet *inteſtatae* cum Voſſ. 1. 3. Hi quidem *inteſtate* vitioſa ſcribendi ratione, unde nata fortaſſe, quae mox obtinuit, ſcriptura *inteſtati.* Femininum unice verum eſſe, facile intelligas; nec dubito quin plurimi Codd. diligentius inſpecti, hoc ipſum ſint daturi. A Badio inde edd. fere praeferunt *inteſtato*, quod Goth. quoque vindicat. Femininum tuetur Pithoeus ad Decl. Qu. 279 p. Leid. 405. ratione quidem adjecta nulla.

pater p. 149 ubi diſcimus Apollodorum ſemper narrare voluiſſe, Theodorum noluiſſe.

ante omnia. Haec forma frequens eſt in enumerandis argumentis vel capitibus, cum primum ponitur. cf. 1, 2, 8. 2, 15, 1. 4, 2, 40. 52. 9, 1, 23. 10, 2, 4. Non erat igitur quod haec verba proſcriberet h. l. Francius.

propoſitionem. cf. hujus libri c. 4. item 5, 6, 76. et 4, 1, 35.

5. *apud Centumviros.* cf. c. 1, 57.

Filius — heres. Ulpiani fragm. 26, 7. apud Schult. p. 667. „Ad liberos matris „inteſtatae hereditas ex lege „duodecim Tabularum non „pertinebat: quia feminae „ſuos heredes non habent: „ſed poſtea impp. Antonini „et Commodi oratione in „ſenatu recitata, id actum eſt, „ut ſine in manum conven„tione," (cujusmodi nuptiae his Quintiliani temporibus vix ullae ſiebant) „matrum legiti„mae hereditates ad filios „pertineant, excluſis conſan„guineis, et reliquis agnatis." Hic locus, quem indicavit mihi Hugo ICtus Gottingenſis celeberrimus, ſatis docet quare de ſucceſſione filii dubitatum ſit; neque tamen viciſſim a ratione abhorret, jam ipſo Quintiliani aevo non paucos ICtos filiis vindicaſſe matrum hereditates, quorum ſententia tandem ſub Antonino conſecuta eſt vim legis.

Pubertas — aeſtimetur.

habitu corporis, aeſtimetur? Aut cum eſt quidem in re narrationi locus, ſed ante aut judici nota ſunt omnia, aut priore loco recte
6 expoſita. Accidit aliquando alteri, et ſaepius ab actore: vel quia ſatis eſt proponere, vel quia ſic magis expedit. Satis eſt dixiſſe, *Certam creditam pecuniam peto ex ſtipulatione: Legatum peto ex teſtamento.* Diver-

in re. Guelf. *jure* cum tot Codd. quos deſignant Burm. et Geſn. acc. Camp. et edd. ante Ald. omnes; it. Baſil. Badius noſtrum praefert, quod correctione in Vallenſ. invectum narrat. Ald. et reliqui ante Obr. omittunt haec; ad ſenſum quidem non male. Sed noſtra ſcriptura eſt in Turic. cum Alm. Bad. et Obr. ex Argent. fortaſſe.

6. *alteri et.* Turic. *a. alter et.* a ſec. manu *a. aliter et.* Camp. *a. alter et.* Guelf. *aliter et.* In Vallenſi poſt *alteri* eraſum aliquid eſſe narrat Badius, quod nunc legi nequeat. Alm. dare fertur *alter et.* Veram eſſe vulgatam cenſeo, nec in iſtis *alter* vel *aliter* niſi aberrantis librarii manum agnoſcendam. *ab actore: vel.* Sic. Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Bodl. Ioann. Voſſ. tribus. Bern. Ex Alm. affertur *ab autore.* Edd. a Jenſ. usque ad Ald. *ad actorem cauſae vel.* Hoc correxit Regius *ab actore c. v.* Vox *cauſae* quae unde ſit, non apparet, a Stoerio primo meorum omittitur. Sed ab Aldo inde pro *ab actore* dant *actori*, ſine auctore.

Quaerebatur de hac re inter ICtos veteres, cum Caſſiani habitu corporis, Proculejani (de his ICtorum ſectis vid. Digeſt. 1, 2, 2, 47) annis finirent pubertatem. vid. Ulpiani fragm. Tit. XI. § 28. p. 604 Schulting. Iuriſpr. Ante-Juſtin. cf. et Pithoeus atque Aerodius ad Qu. Decl. 279 p. Leid. 405.

priore loco. cf. *primo loco* 4, 1, 24. idem enim hic ſignificatur.

6. *alteri.* opponitur ei quod anteceſſit §. 5. *utrique.* cf. 1, 4, 24. 5, 10, 69 cf. var. lect. 5, 10, 81.

ab actore. i. e. pro actore. cf. 4, 1, 24. *actor* hic eſt qui petitor, vel accuſator. cf. mox § 7. et 8. ubi *actor* et reus opponuntur. item 5, 7, 20.

ſae partis expoſitio eſt, cur ea non debeantur. Et ſatis eſt actori et magis expedit, ſic 7
indicare, *Dico ab Horatio ſororem ſuam interfectam.* Namque et cum propoſitione judex crimen omne cognoſcit; et ordo et cauſa facti pro adverſario magis eſt. Reus 8
contra tunc narrationem ſubtrahet, cum id, quod objicitur, nec negari, nec excuſari poterit, ſed in ſola juris quaeſtione conſiſtet: ut in eo, qui, cum pecuniam privatam ex aede ſacra ſurripuerit, ſacrilegii reus eſt,

non deb. Sic omnes mei, nec niſi operarum vitium videtur *nondum deb.* apud Burm. quod propagarunt Capp. Geſn. Bip.

7. *et cum propoſ.* Sic Goth. et Jenſ. cum edd. meis ante Stoerium omnibus, qui primus omittit *cum* ſequentibus recentioribus. Turic. *cum et prop.*, a ſec. manu *tum ex prop.* quod et Guelf. et Camp. Priorem Turic. ſcripturam habet Alm. quoque, et hanc ortam puto e noſtra quae unice vera videtur. Badius Vallenſem *namque ex prop.* dare narrat, ſed praefert et ipſe noſtram, quam elegantia repetendi *et* commendari dicit, et praepoſitionem eſſe omiſſis iudicem. Solum caſum ſextum, ſine praepoſitione, recte hic jungi cum *cognoſcit* nemo facile dicat, qui totam locutionem diligenter attenderit.

8. *ſubtrahet — poterit — conſiſtet.* Futura haec ſunt in Turic. et Camp. Ald. omnia. Poſteriora in Guelf. aliisque. Reliqui praeſentia ponunt, minus bene.

ut in eo. Goth. (tac. Geſn.) *u. i. eum* cum Voſſ. 2. et Vall. itemque edd. a Jenſ. ad Ruſc. quod male contra Regium defendit Badius, et ipſe revocavit.

ex aede. Etiam Turic. et Camp. cum Alm. *ex ſede.* De confuſione hac Burm. ablegat ad Broukhuſium in Tibull. 1, 11, 18. it. Heinſ. in Claud. Rapt. 1, 200.

7. *ab Horatio — interfectam.* cf. 3, 6, 76.

cum propoſitione, dum propoſitionem audit. Neque enim *cum* praepoſitio hic eſt ſupervacua.

8. *pecuniam privatam.* cf. 3, 6, 49.

confeſſio verecundior, quam expoſitio, *Non negamus, pecuniam de templo eſſe ſublatam; calumniatur tamen accuſator actione ſacrilegii, cum privata fuerit, non ſacra: vos autem de hoc cognoſcetis, An ſacrilegium ſit admiſſum.*
9 Sed ut has aliquando non narrandi cauſas puto, ſic ab aliis diſſentio, qui non exiſtiment eſſe narrationem, cum reus, quod objicitur, tantum negat. in qua eſt opinione Cornelius Celſus, qui conditionis hujus eſſe arbitratur pleraſque caedis cauſas, et omnes
10 ambitus ac repetundarum. Non enim putat eſſe narrationes, niſi quae ſummam criminis, de quo judicium eſt, contineant: deinde

verec. quam. inſerunt *eſt* Guelf. (ſed hic et *verecundius*, male) Camp. Goth. Voſſ. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. meis ante Stoerium. Neceſſarium non puto, neque elegans poſt pauca vocabula repetitum. Abeſt a Turic. *ſit adm.* Tranſponunt Turic. et Camp. quorum prior a prima manu omittit etiam *ſit.*

9. *aliq. non narrandi cauſ.* Turic. cum Alm. *a. non narrandi non mirandi c.* Guelf. et Camp. *a. narrandi non mirandi c.* Voſſ. 1. 3. *al. non mutandi cauſ.* Nihil ſub his monſtris latere niſi librarii oſcitantiam, mihi perſuadeo: aliisque forte locis, qui ſuſpectiores eſſe poſſint, hinc medelae exemplum peto. *non exiſt. eſſe narr.* Hic ordo eſt apud Turic. Guelf. Camp. Reliqui *exiſt.* tranſponunt poſt *narr.* Pro *narrationem* dant *narrandum* Goth. Voſſ. 2. cum edd. meis a Jenſ. ad Gryph. male, nec addicit Camp. cf. 4, 1, 79.

10. *narrationes — contineant: deinde.* Hic aliquid ſum auſus. Turic. Alm. Voſſ. 3. Camp. *narrationis* dant, Guelf. *narrationes*, quae vera eſſe ſcriptura prae vulgata *narrationem* docetur ipſo illorum vitio; quo acc. Voſſ. 1. *orationis.* Mox *continent* unus praefert Guelf. cum Baſil. in reliquis omnibu[s]

9. *exiſtiment.* Hujus, quem in libris quidem omnibus reperio, conjunctivi idoneam cauſam video nullam. cf. not. crit. ad 4, 1, 65. An forte ſignificat: „negant ſeexiſt[ere] „mare“ vel „nolunt exi[stere] „mare“?

fatetur ipſe, pro Rabirio Poſtumo narraſſe
Ciceronem: atqui ille et negavit perveniſſe
ad Rabirium pecuniam, qua de re erat
quaeſtio conſtituta: et in hac narratione nihil
de crimine expoſuit. Ego autem, magnos 11
alioqui ſecutus auctores, duas eſſe in judiciis
narrationum ſpecies exiſtimo; alteram ipſius
cauſae, alteram rerum ad cauſam pertinen-
tium, expoſitionem. *Non occidi hominem,* 12
nulla narratio eſt. convenit: ſed erit aliqua,
et interim etiam longa, contra argumenta

continet. Turic. Alm. Guelf. *c. aut deinde.* Camp. *c. at de.* Bern. *c. et de.* Goth. Jenſ. (contra quam narrat Geſn.) omittunt conjunctionem, cum Voſſ. 1. 2. et edd. meis ante Gryph. Hic *at* inſerit, alii plerique *ac.* Equidem propter pluralem in *narr.* ſatis firmatum, et neceſſitatem conjunctivi in oratione obliqua (cf. not. ex. 1, 2, 2.) ex vett. librorum *continet aut* exculpſi *contineant,* abjiciens conjunctionem ſupervacuam et inutilem. *atqui.* Scripſi hoc pro *atque* de conjectura Regii et Geſneri, quam multi jam editi praeferunt, Burmanno memorati, et mei a Baſil. ad Leid. cf. 4, 2, 80. 4, 3, 15. 6, 2, 4. 12, 11, 9. De confuſione hac agit Drakenb. ad Liv. 5, 4, 1. cf. nos ad § 80.

12. *eſt. convenit: ſed.* Geſn. omiſit *convenit,* ex errore operarum, quem propagarunt Bipontini.

contra arg. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal.

10. *nihil — expoſuit.* Narrat Cicero, quare et quo modo in aulam Ptolemaei pervenerit Rabirius, ſuae videlicet, quam regi ante crediderat, pecuniae recuperandae cauſa; non exponit, quare cogitari nequeat, ullam corruptionis illius, quae Gabinio objiciebatur, partem perveniſſe ad Rabirium.

11. *alioqui.* Vis particulae eſt illa, de qua egimus ad 4 Prooem. 6. cf. 2, 1, 4. 4, 2, 74. 12, 10, 17. 63. Praeter ſuae rationis evidentiam, eorum, quos ſequitur, auctoritatem allegat legenti. Refer igitur ad *ſecutus* particulam, non ad *magnos.* Similis fere forma in alia Celſi reprehenſione 4, 1, 12.

12. *contra argumenta.* Narratur aliquid quo argumenta

ejus criminis, de anteacta vita, de cauſis, 32
propter quas innocens in periculum deducatur, aliis, quibus incredibile id, quod obji-
13 citur, fiat. Neque enim accuſator hoc tantum dicit, *Occidiſti;* ſed, quibus id probet, narrat: ut in tragoediis, cum Teucer Ulixem reum facit Ajacis occiſi, dicens, *Inventum eum in ſolitudine, juxta exanime corpus inimici, cum gladio cruento;* non id modo Ulixes reſpondet, non eſſe a ſe id facinus admiſſum, ſed ſibi nullas cum Ajace inimicitias fuiſſe: de laude inter ipſos certatum.

Voſſ. 3. Andr. Ald. aliisque apud Burm. Reliqui *circa arg.* male. Confundi vulgo has particulas docent Drakenb. ad Liv. 37, 15, 7. et Ruhnk. ad Vellej. 2, 76. Vide mox § 19, 106.

aliis quibus. Sic Turic. Alm. Guelf. Goth. et edd. meae ante Baſil. niſi quod Ald. inſerit *cauſis*, cum recentiores de Regii conjectura dent *aliisque q.* quod recte improbat Badius, ſicut et *cauſis.*

13. *Neque enim.* Sic Turic. Guelf. Camp. alii. Vulgo *Nec e.* cf. 4, 1, 65. *reum facit.* Turic. *r. faciat* cum Camp. non quidem ſine ſenſu.

eſſe a ſe id. Turic. Camp. *eſſe id* cum Alm. male.

inter ipſos. Mira eſt Turic. et Alm. ſcriptura *i. omnes.* Argumenti loco eſt, nihil inimicitiarum verſatum inter eos, qui id fecerint, quod inter omnes vulgo factum ſit. Nec tamen certo praetulerim hoc vulgatae, quoniam peculiare erat inter eos de Achillis armis certamen.

criminis, prolata ab actore, convellantur; vel ut ipſe ait „incredibile — fiat." cf. mox § 14 „argumentis — reſiſtendum."

13. *Teuxer Ulixem.* Nos quidem nihil tale in iis, quas tractamus adhuc, tragoediis legimus; quarum Sophoclea, quae eſt hujus fabulae, amicum Teucro Ulixem oſtendit. Eandem cauſam tractat Cornif. ad Her. 2, 19.

inter ipſos. cf. not. crit.

deinde ſubjungit, quomodo in eam ſolitudinem venerit, jacentem exanimem ſit conſpicatus, gladium e vulnere extraxerit. His ſubtexitur argumentatio. Sed ne illud 14
quidem ſine narratione eſt, dicente accuſatore, *Fuiſti in eo loco, in quo tuus inimicus occiſus eſt: Non fui.* dicendum enim, ubi fuerit. Quare ambitus quoque cauſae et repetundarum hoc etiam plures hujusmodi narrationes habere poterunt, quo plura crimina; in quibus ipſa quidem neganda ſunt, ſed argumentis expoſitione contraria reſiſtendum, interdum ſingulis, interdum univerſis. An reus ambitus male narrabit, quos paren- 15
tes habuerit, quemadmodum ipſe vixerit, quibus meritis fretus ad petitionem deſcenderit? Aut ſi quis repetundarum crimine inſimulabitur, non et anteactam vitam, et
322 quibus de cauſis provinciam univerſam, vel

14. *hujusmodi.* Sic ſcripſi pro *ejusmodi* cum Turic. Guelf. Camp. *reſiſt. interdum.* Inſerunt *et* Turic. Goth. Bern. Camp. cum edd. ante Gryph. meis. Hoc natum ex eo, quod debebat ſcribi, *eſt.* Hoc autem poſt *ſunt* fortaſſe melius exprimebatur quam intelligebatur.

15. *Aut ſi quis.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Andr. aliis. Reliqui *Aut qui.*

rep. crimine inſim. Inſerunt *crimine* Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Bal. aliquot edd. Ceteri omittunt.

non et. Sic Turic. Guelf. Voſſ. 1. Bern. Addicunt Alm. *non eſt* et Goth.. Voſſ. 2. *nonne* dantes (ſine *aut* quod ponit Gem.) cum edd. ante Baſil. exceptis Camp. qui *nam et* et Ald. qui noſtrum praefert. Reliqui *num et.*

quibus de cauſis prov. Sic Turic. Camp. Ald. Ceteri fere *q. d. c. per prov.* quod ex Alm. quoque afferri miror. A Badio inde pro *per* ante *prov.* inmittunt *vel.* de Regii conjectura. Non eſt neceſſaria iteratio conjunctionis cf. 1, 6, 32. 3, 4, 15.

accuſatorem aut teſtem offenderit, non inu-
16 tiliter exponet? Quae ſi narratio non eſt, ne illa quidem Ciceronis pro Cluentio prima, cujus eſt initium, *A. Cluentius Habitus.* Nihil enim hic de veneficio, ſed de cauſis,
17 quibus ei mater inimica ſit, dicit. Illae quoque ſunt pertinentes ad cauſam, ſed non ipſius cauſae, narrationes: vel exempli gratia, ut in Verrem de L. Domitio, qui paſtorem, quod is aprum, quem ipſi muneri obtulerat, exceptum eſſe a ſe venabulo con-

5, 6, 35. 6, 3, 1. et *per* natum ex errore bis ponentis primas in *prov.* literas. *De* poſt *quibus* mei habent omnes ante Stoerium. Hic et recentiores omittunt, ſed revocavit Obr. cf. 4, 1, 48. *non inutiliter.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. aliisque et edd. meis ante Gryph. Hinc *n. utiliter* ut et Camp. quae ſcriptura reſpondet ei quae ſupra dat *num* pro *non*, quare Camp. ibi *nam* operarum vitium credo pro *num.*

16. *Habitus.* Sic fere libri, niſi quod Camp. *Abitus* quod propius abeſt a ſcriptura in Ciceronis Codd. obtinente *Avitus.* Quintilianeos libros ad Ciceronianos immutari, in re incerta, non eſt neceſſe.

17. *Illae.* Guelf. cum ſolis Voſſ. 1. 3. Bern. (cf. ad praef. noſtram p. 44) *Duae*, quod, retinens *Illae*, ſubjicit pronomini Aldus. male haud dubie. Nec opus Geſneri mutatione *Aliae.* *Sunt* accipe, non quidem ſolius copulae loco, ſed pro eo, quod barbare hodie dicimus, *dantur.* Sic 5, 15, 51 *Eſt et illud vitium.*

16. *A. Clu. Habitus.* vid. Cic. pro Clu. c. 5. De cognomine vid. not. crit.

17. *Illae quoque.* „Illae „quoque narrationes, quae „ſiunt vel exempli gr. vel „diſc., ſunt pertinentes cet.“

de L. Domitio. Verr. 5, 3. *Obtulerat* mutandum cenſet Burm. in *obtulerant*, leni ſane emendatione quia apud Ciceronem nulla ſit mentio ipſius paſtoris hoc munus offerentis.

feſſus eſſet, in crucem ſuſtulit: vel diſcu- 18
tiendi alicujus extrinſecus criminis, ut pro Rabirio Poſtumo, *Nam ut ventum Alexandriam eſt, judices, haec una ratio a rege propoſita Poſtumo eſt ſervandae pecuniae, ſi curationem et quaſi diſpenſationem regiam ſuſcepiſſet:* vel augendi, ut deſcribitur *iter Verris.* Ficta interim narratio introduci 19

18. *diſcutiendi.* Sic ex Alm. et Obr. (qui profecto hic ſequebatur Argent. ſuum) Geſnerus. Accedit tertius teſtis locupletiſſimus Turic. Reliqui omnes *excutiendi.*

18. *pro Rab. Poſt.* C. illius orationis 10. Crimen extrinſecus objectum Rabirio verſatur in veſtitus mutatione, cum pallium pro toga ſumſiſſet.

Alexandriam eſt. Apud Ciceronem inſeruntur haec duo vocabula: *ad Auletem.* Abſunt a Q. libris, et potuit memoriter, ut ſaepe, referre locum.

iter Verris. In Verr. 1, 16. extr. et 17.

19. *Ficta — narratio.* Qua ratione *fictae* potuerint appellari hae *narrationes*, de Chryſogoni amicis certe et de Cepaſiis, nequaquam aſſequor. Altero quidem loco 6, 1, 41 „circa Cepaſios *fabula*" dicitur, ſed hoc ad vincendum, fictionem hic eſſe verſatam, non ſufficit. Neque „*fictas* „alienarum perſonarum ora„tiones" 6, 1, 25 huc traxeris. Ibi enim vere aliquid fingitur, in narratione non item. Eſt praeterea hujus ipſius capitis locus, *falſarum expoſitionum* mentionem habens, qui longe alia tractat, quam in quibus nunc verſamur, quique etiam majorem de veritate noſtrae ſcripturae dubitationem mihi injicit. § 88. Pendet noſtri loci explanatio et ipſa quoque conſtitutio ab alterius ſcriptura quae parum eſt explorata: Lib. 6, 3, 39. utrum *falſa* legatur an *ſalſa* (cf. not. crit. 5, 10, 87). Obtinet quidem poſterior ratio apud recentiores ante Burmannum, ſed bonis auctoribus defenditur ea quam Burm. reſtituit. Quae ſi vera eſt, ut ſuo loco excutiemus, ne hic quidem *ficta* locum tueri poteſt. Subiit igitur reponere; *Faceta*, quod commendari eis, quae diſputantur libro ſexto l. c., mecum facile agnoſces. (Lenitatem mutationis commendat *facti* pro *faceti* 6, 3, 20.) Vide mihi in primis

ſolet, vel ad concitandos judices, ut pro Roſcio circa Chryſogonum, cujus paulo ante habui mentionem: vel ad reſolvendos aliqua urbanitate, ut pro Cluentio circa fratres Cepaſios: interdum per digreſſionem decoris

19. *circa Chryſ.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Bodl. Bal. Andr. Obr. Nulla mentio Alm. cf. § 12. item mox hac ipſa. Reliqui *contra.* *reſolvendos.* Sic Turic. quoque et Camp. cum iis quos habet Burm. *ſolvendos* habet Guelf. etſi Voſſ. 3. *reſolv.* cf. ad § 17. Rem dirimit 8 Prooem 12 ubi conſentiunt omnes in hanc ſcripturam. Harles V. C. per errorem optimos Codd. noſtrae ſcripturae ademit auctores.

circa fratres. Ita Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Alm. Obr. Vall. Voſſ. 1. Camp. quorum extremus paulo ante cum vulgo *contra.* Reliqui *contra* cf. 5, 13, 28. 6, 1, 41.

interdum. Goth. cum Voſſ. 2. *interim.* Hoc loco vulgatam malim, ob rationem in not. ex. redditam. Neque raro noſter probo vocabulo utitur pro ſuo *interim* ut modo § 14. cf. 1, 1, 8.

§. 42 c. 3. Non me fugit, illam de Chryſogoni amicis diſcurſantibus narrationem minus recte *facetum* videri appellatam, cum praeſertim *concitandis* judicibus inſerviat. Si quis tamen per ſe ipſam conſiderare velit, aptum hoc ei vocabulum inveniet. Hoc quoque diſplicet, quod artis vocabulum h. l. requiritur, neque tamen alibi *facetam narrationem* ſic dictam invenio. Quidquid autem hujus difficultatis eſt, in eo magis acquieſcendum puto, quam in vulgata omnium librorum ſcriptura. vid mox ad hanc § not. 7mam.

paulo ante. § 3.

reſolvendos. cf. 8 Prooem. 12 ubi eadem locutio. *Reſolvi* dicuntur judices ſine reprehenſione, cum *ſolvere* in hominibus noſter fere uſurpet de luxu et mollitie.

circa fratres Cepaſios. Cic. pro Clu. c. 20. 21.

interdum. Adverbium non reſpicit ad ſuperius *interim,* ſed tertiam cauſam inducit narrationis adhibendae poſt *vel, vel.*

decoris gratia. Ad *decorem* conciliandum; ne forte quis corripiat penultimam, vel extremam literam abradendam cenſeat. cf. 1, 8, 17. ſed magis ad noſtrum locum 3, 8, 35. 5, 11, 16. 5, 12, 6. 6, 3, 20 multaque praeterea.

gratia, qualis rurſus in Verrem de Proſerpina, *In his quondam locis mater filiam quaeſiſſe dicitur.* Quae omnia eo pertinent, ut appareat, non utique non narrare eum, qui negat, ſed illud ipſum narrare, quod negat. Ne hoc quidem ſimpliciter accipiendum, 20

illud ipſum — quod neg. Turic. *i. i.* — *q. quae neg.* (a ſec. manu — *quodque neg.*) cum Alm. Haec unde turbata ſint, apparet ſcriptura Campani: *illa ipſa narrare quae negat.* Hanc ego praeſtare credo, ſed nusquam praeterea invenio. Nec opus eſt Turnebiana emendatione, quam ſatis leviter in textu poſuit Capper. *non narrare.*

rurſus — Proſerpina. In Verr. 4, 48. *rurſus* ſpectat eo, quod tertio nunc ad partes vocat libros Verrinos. cf. § 17. 18. Hanc quidem de errore Cereris, filiam quaerentis, narrationem recte dicat aliquis *fictam*, quo id quoque tendit quod 4, 3, 13 eadem memoratur, ubi agebatur modo de *expoſitione quarundam rerum geſtarum vel etiam fabularum.* Ferri tamen poteſt et in hac *facetae* appellatio, quod vocabulum *decoris* eſſe ipſe noſter putat 6, 3, 20. Saltem quo modo fictio ulla potuerit verſari in iſtis de Chryſogoni amicis et Cepaſiis narrationibus nulla animi contentione exputo. Impudentiſſima profecto fuit vanitas ea mentiendi, quae ipſi judices vidiſſe et audiſſe dicuntur a Cicerone.

In his — dicitur. Nullus, quod ſciam, interpres animadvertit, haec ipſa verba apud Ciceronem non inveniri. Niſi igitur ſunt antiquitus aſcripta ab aliquo qui tractaret Codicem Qu. (ſunt autem in omnibus, quos vidi, libris), ipſe noſter ea, fallente memoria, pro Ciceronianis attuliſſe putandus eſt. cf. § 18. Attendenti apparet; ſtructuram iis ita non indigere, ut etiam melius abſint.

ilud ipſum — quod. vid. not. crit. Quo modo autem id ipſum, quod aliquis negat, poſſit narrari, hiſce, quae adhuc tractavit, videmus exemplis: narrantur videlicet, unde falſa objici appareat. Eſt vero ſententia, ex illis acribus et acutis (cf. 2, 4, 31), in hiſce verbis Quintiliani *narrare quod negat.*

20. *ſimpliciter.* Ἁπλῶς, ſine exceptione, ut recte Pithoeus. *poſitum* vero eſt § 5.

quod eſt a me poſitum, ſupervacuam eſſe narrationem rei, quam judex noverit. quod ſic intelligi volo, ſi non modo, factum quid ſit, ſciet: ſed ita factum etiam, ut nobis
21 expedit, opinabitur. Neque enim narratio 323
in hoc reperta eſt, ut tantum cognoſcat judex, ſed aliquanto magis, ut conſentiat. Quare, etiamſi non erit docendus ſed aliquo modo afficiendus, narrabimus cum praeparatione quadam, *Scire quidem eum in ſummam quid acti ſit, tamen rationem quoque facti*
22 *cujusque cognoſcere ne gravetur.* Interim propter aliquem in conſilium adhibitum nos repetere illa ſimulemus; interim, ut rei, quae ex adverſo proponatur, iniquitatem omnes etiam circumſtantes intelligant. In quo genere plurimis figuris erit varianda expoſitio, ad effugiendum taedium nota

21. *ſummam quid acti.* Hoc ut exquiſitius aſſumſi pro vulgato *ſumma quid actum* ex Turic. Guelf. Camp. Alm. Ad *quid acti* addicunt etiam Goth. et Obr. (cf. § 128. 7, 1, 50) ad *ſummam* Voſſ. 1. Bern. De genitvo vid. Oudend. ad Suet. Aug. 44. 65.

22. *quo genere plur.* Turic. Camp. omittunt *genere* cum Alm. male. *taedium nota audientis.* Omittunt *nota* Colbertinus Cod. Vall. Alm. Bad. aliique apud Burm. editi. Turic. non memoratur quidquam mutare a vulgata, quae a Gryphio inde obtinet. Jenſ. (tac. Geſn.) aliique ante Bad.

21. *aliquanto magis.* cf. 3, 8, 39.

22. *in conſilium.* Judicum intellige. cf. 4, 1, 21. not. crit.

plurimis figuris. Ex hoc genere eſt Demoſthenis locus, quanquam in probando poſitus, non in narrando: δέδοικα μὴ σφόδρα ἀκριβῶς δεικνύναι πειρώμενος διενοχλῶ, πάλαι τοῦτο αὐτοὺς ὑμᾶς εἰδότας. ὅμως δ' οὖν ἔτι καὶ τόδε ἀκούσατε. De falſa leg. p. Rsk. 446 extr.

audientis: ſicut: *Meminiſti;* et, *Fortaſſe ſupervacuum fuerit hic commorari; Sed quid ego diutius, cum tu optime noris? Illud quale ſit, tu ſcias;* et his ſimilia. Alioqui, 23
ſi apud judicem, cui nota cauſa eſt, narratio ſemper videtur ſupervacua, poteſt videri non ſemper eſſe etiam ipſa actio neceſſaria. Alterum eſt, de quo frequentius quaeritur, 24
An ſit utique narratio prooemio ſubjicienda. quod qui opinantur, non poſſunt videri nulla ratione ducti. Nam cum prooemium iccirco comparatum ſit, ut judex ad rem accipiendam fiat conciliatior, docilior, intentior; et probatio, niſi cauſa prius cognita, non poſſit adhiberi: protinus judex notitia rerum inſtruendus videtur. Sed hoc quoque 25
interim mutat conditio cauſarum. niſi forte

t. cum ſint nota audienti. male. Equidem *nota* reſidere ex illa gloſſa exiſtimo, quod fortaſſe ne in Turic. quidem ſit.

commorari. Camp. *commemorari* non quidem ſine ſenſu.

ſit tu ſcias; et. Camp. omittit *tu ſcias*, unde bona oritur ſtructura: *cum tu optime noris illud, quale ſit.*

23. *ipſa actio.* Turic. *ipſa acti* cum Alm. ſine ſenſu. Sed artae neceſſitudinis index error communis cf. 4, 1, 17.

24. *videri nulla.* Guelf. *vid. non nulla.* In hac ratione ſuperius *non* ante *poſſunt* omitti debet; et habet ſane majorem gratiam ejusmodi locutio, cui valde ſimilis 4, 1, 65.

docilior intentior. Inſerunt vulgo *et* quod omittunt Turic. Camp. cum Alm. et Obr. cf. ad 1, 11, 14 praef. noſtr. p. 79.

protinus judex notit. Inſerunt *judex* quod abeſt a vulgata, Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. meis ante Baſil. optimisque apud Burm. Codd.

tu ſcias. Subjunctivus alienus, niſi forte dicas potentialem eſſe. cf. not. crit.

et his ſimilia. cf. ad 1, 7, 17 p. 78 praef. noſtrae. it. hoc cap. § 62.

Marcus Tullius in oratione pulcherrima, quam pro Milone ſcriptam reliquit, male diſtuliſſe narrationem videtur tribus praepo- 31
ſitis quaeſtionibus: aut profuiſſet exponere, quomodo inſidias Miloni feciſſet Clodius, ſi reum, qui a ſe hominem occiſum fateretur, defendi omnino fas non fuiſſet; aut ſi jam praejudicio ſenatus damnatus eſſet Milo; aut ſi Cn. Pompejus, qui propter aliquam gratiam judicium militibus armatis clauſerat,

25. *praepoſitis.* Guelf. *propoſitis.* non ſpernenda ſcriptura cf. 7, 10, 12. *praejudicio ſenatus.* Omittunt *ſenatus* Gibſ. et Obr. ex prioris ſphalmate niſi fallor.

propter aliquam gratiam. Turic. *p. aliam gr.* cum Alm. Bern. Addicit et Guelf. ſed et *praeter* dans pro *propter.* Camp. *p. alicujus gr.* In loci obſcuritate ſubiit *cauſam* ſcribere pro *gratiam*, quae vocabula ſolent confundi a librariis, quanquam hoc adhuc ibi tantum eſt animadverſum ubi praecedit genitivus et ſignificatio eſt utriusque eadem. vid. Drakenb. ad Liv. 36, 10, 13. Sic § 128 Voſſ. 3. *invid. cauſa* ubi reliqui i. *gratia. propter aliam cauſam* dictum pro eo: „non quod adverſus „eſſet Miloni." Niſi forte vetus eſt gloſſa omne hoc, quo facile carebamus.

25. *tribus — quaeſtionibus.* Recenſentur mox hae quaeſtiones, de defendendo eo, qui hominem a ſe occiſum fateatur; de praejudicio ſenatus; de Pompeji mente. Quas quidem tractat Cic. a tertio inde capite ad octavi finem. cf. 3, 6, 12.

propter aliquam gratiam. Quid hiſce verbis ſignificetur, fateor me latere. Novimus praeſidia armata in foro omnibusque fori templis collocata fuiſſe a Pompejo ad quietem judicio praeſtandam, nec a ſcriptoribus proditur in cujusquam hoc gratiam factum. Quanquam enim Vellejus, Aſconius, Plutarchus, Appianus, Dio Caſſius longe infenſiorem Miloni oſtendunt Pompejum, quam videri eum vult Cicero, tamen nullam diſponendorum militum cauſam memorant, niſi turbas datas in teſtium interrogatione, ob quas Domitius quaeſitor praeſidium a Pompejo popoſcerit. vide not. crit.

tanquam adverſus ei timeretur. Ergo hae 26 quoque quaeſtiones vim prooemii obtinebant, cum omnes judicem praepararent. Sed pro Vareno quoque poſtea narravit, cum objecta

ei timeretur. Contorta et parum terſa oratio pro hiſce in vulgata *exiſtimaretur*, in quam vetuſtiſſimi quique conſentiunt. Optime Ald. noſtrum dat, quod recepit Bad. Prope accedunt Guelf. Voſſ. 1. 3. dantes *aeſtimaretur* (cf. § 17). Quoties enim pro hoc veteres libri: *extimaretur*! in quo latet vera ſcriptura.

26. *obtinebant — praepararent.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *obtinebunt — praeparaverint.*

Sed pro Vareno. Sic Codd. ſeptem cum edd. Camp. Andr. aliisque apud Burm. Reliquis editis, qui pro *Vareno* habent *L. Murena*, addicere videntur quatuor: Alm. Ioann. Arg. Bern. Horum Alm. diſerte hoc dare narratur, ceteri ſilentur. Quantopere abhorreat a reliqua Turic. et Alm. ſimilitudine tam inſignis diverſitas ſcripturae, ſponte apparet. Puto eum, qui aliam Alm. varietatem notare vellet, ſecure poſuiſſe nomen *Murenae*. Verſatur ea in hoc, quod *aliter* vulgo inſeritur inter *Sed* et *pro*, quod abeſſe ab Alm. oſtendi debebat. Neque eſt *aliter* in ullo MS. praeter Bal. et Voſſ. 2. unde excitant diſerte, et Vall. quem dare narrat Bad. Sed loco motum: *quoque aliter poſtea.* Voſſ. 2. deſerere ſuum Goth. vix eſt credibile. Ipſum autem quid ſibi velit adverbium, non aſſequor. Jam *Murenam* pro *Vareno*, nonniſi a recenti manu inductum, ferri diutius nolui. Nihil eſt in oratione Murenana, quod tantam mutationem flagitet, et quidni acquieſcimus in ejus orationis mentione, quae intercidit; cum praeſertim alio transferendi criminis mox injiciatur mentio, quod ipſum pro Vareno factum eſt a Cicerone (cf. nos ad 4, 1, 74.)?

26. *vim prooemii.* Poſſunt hae quaeſtiones videri etiamnum pertinere ad prooemium, quoniam id praeſtant, quod eſt prooemii. Quod ſi tenes, jam vel in ipſa Miloniana prooemio protinus ſubjicitur expoſitio.

pro Vareno. Exemplo hoc deſtituimur cum interciderit oratio. cf. 4, 1, 74.

poſtea narravit, cum. Sponte ſuccurrit, quod Capper. monet, legendum videri *poſtea quam.* Liber quidem vetus nullus ita. Etſi autem *poſtea —*

diluit. Quod ſiet utiliter, quoties crimen non repellendum tantum, ſed etiam transferendum erit, ut, his prius defenſis, velut initium ſit alium culpandi narratio: ut in armorum ratione antiquior cavendi, quam
27 ictum inferendi, cura eſt. Erunt quaedam cauſae (neque id raro) crimine quidem, de

Quod enim Voſſ. 1. 3. omne nomen proprium eximunt loco, haec dantes: *Sed reo quoque poſtea narrabit*, id ex errore natum arbitror, quamquam Pithoeus etiam non inſpecto hoc MS. tale quid conjecit, ut fieret generale praeceptum pro exemplo. Eo traxeris Turic. quoque auctoritatem dantis item *narrabit* pro *narravit*, tralatitio librariorum vitio *b* pro *v*. Peccatum in Voſſianis a conferente videri poteſt, cum Guelf., fere geminus illis, haec praeferat: *Sed pro Vareno reo quoque.* Illi autem tres ſi talem ſcripturam habent, trahunt ipſum quoque Bern. quartum pro *Vareno* teſtem. Supervacua vox *reo* in aliquot etiam edd. comparet. Ceterum *quoque* ante *poſtea* revocavi auctoribus Codd. meis Camp. aliisque multis vett. libb. Vulgo enim *poſt qu.*

quoties — ut. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *qu. non repellendum* (ſic Turic. ceteri etiam pejus *repetendum*) *ut*, cum plurimis apud Burm. MSS. Poſſunt tamen, quae ſententia flagitat, ſatis firmata videri Codd. Britannicis et Arg. qui habent ea profecto.

alium culp. Accedit Alm. ſuo Turic. *alium* dans quod recentiorum primus Geſn. recepit pro *aliud* plerorumque. Sed *alium* et poſt Jenſ. edd. meae ante Baſil. omnes. Camp. *aliud.*

ictum inferendi. Guelf. *feriendi ictum.*

27. *crimine.* Sic Turic. Camp. Goth. Voſſ. 2. Alm. Vall. niſi forte, ut ſuſpicatur Bad., correctum ex *crimini.* Vulgo *crimini.*

eum non raro legitur apud ſcriptores, hinc alienum eſt, quia nihil antecedit quo referatur *poſtea;* qualis ratio eſt in praecepto Catonis, quod offert Turſell. p. 684 *Poſtea, ubi incipiet fervere. Poſteaquam*, ita diſcerpi ſolitum ab optimis quibusque ſcriptoribus, poterat fraudi eſſe librario, ut ſaepe fuit profecto.

non repellendum — transferendum erit. Id factum eſt in cauſa Vareni cf. 7, 2, 10.

27. *neque id raro.* Neutrum pronominis genus ad

quo cognitio eſt, faciles ad diluendum, ſed multis anteactae vitae flagitiis et gravibus
325 oneratae: quae prius amolienda ſunt, ut propitius judex defenſionem ipſius negotii, cujus propria quaeſtio eſt, audiat: ut, ſi defendendus ſit M. Coelius, nonne optime patronus occurrat prius *conviciis luxuriae*,

cognitio eſt. Hoc e Codd. unus ſi rectum vidi Guelf. Nam Turic. et Alm. falſum vero admiſcent, dantes haec: *de quo cognitio eſt cognitum eſt fac.* Reliqui quidem Codd. plerique (nam Britannici ſilentur) *cognitum eſt.* Camp. *eſt cognitum.* Noſtrum repoſuit conjectura Regius. A Gryphio inde in meis eſt.

fac. ad diluendum. Sic Turic. Guelf. Goth. Vall. Camp. cum meis ante Stoer. excepta Baſil. Haec prima, quod Stoerius et poſteriores retinuerunt *fac. diluendo.* Silentur quidem apud Burm. aliquot Codd. quos dicas habere *diluendo.* Equidem non credo. Habet ſane ſpeciem elegantiae *crimini — faciles diluendo.* Sed gemino alibi exemplo careo, neque ipſa logica magnopere probat hanc locutionem. Quam recepi optimorum certe librorum auctoritate ſe tuetur, et, quanquam contortam eſſe non diffiteor, ſententia elicitur probabilis, non ringente logica.

gravibus oneratae. Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Alm. et Voſſ. 1. 2. 3. Edd. fere inſerunt *criminibus* quod, quam ſit inelegans, ſponte apparet.

amolienda. Turic. *amovenda* cum Guelf. Camp. Alm. Colb. Bern. et edd. ante Stoerium meis omnibus. Niſi tamen plane dormitavit Gibſ., praeter Goth. Voſſ. 2. et 1 (hic dat *admolienda* 3. autem *ad movenda*) etiam Britannici et Andr., vindices ſunt receptae, quam quidem Regius conjectura praetulit, ipſa exquiſitioris vocabuli laude commendandam. Burm. recte confert 5, 13, 11.

defend. ſit. Sic malui ſcribere cum Turic. Alm. Camp. Obr. quam quod reliqui dant: *def. eſt.* cf. 4, 1, 28. item 4, 5, 4.

rem ſpectat. Similis forma 6, 11, 3. Non igitur neceſſaria emendatio quae in Baſ. margine proponitur: *neque hae rarae.* cf. 1, 10, 35. item his § 5.

petulantiae, *impudicitiae*, quam *veneficii?* in quibus ſolis omnis Ciceronis verſatur oratio: deinde tum narret *de bonis Pallae*, *totamque*

impud. quam venef. Goth. omittit *quam*, cum Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Niſi tamen dormitavi, Guelf. tuetur *quam*, quod ſi abeſt, longe alia ſit omnis Coelianae cauſae conditio; nec talis, cujusmodi eam cognovimus ex oratione Ciceronis. Reliqui mei omnes retinent *quam*. *veneficii.* Jenſ. (tac. Geſn.) *veneficiis* cum meis ab ipſo inde ad Baſil. excepto Aldo.

omnis. Turic. *omnibus* cum Camp. et Alm.

Pallae totamque de vi. Hanc quam primus Burm. dedit ſcripturam habes ipſam in Camp. niſi quod *dein* eſt pro *de vi*, inevitabili paene errore, qui, poſt modo poſitum *deinde*, diu debebat corrigi ab eo, qui aliquem naſum haberet. Turic. ipſum verum dat, ſed a ſec. manu pro *Pallae totamque* hoc:

quam veneficii. Regius in ſuo libro inveniebat *veneficiis*, pro quo conjecit *veneficii*, quod nunc legitur in plerisque libris et ſane auctores videtur habere omnes Codd., cum edd. vett. multae retineant dativum pluralis. Sed alienum dicas *veneficii convicia* appellari, cum hoc „*ipſum ſit* „*negotium*," in cauſa Coeliana, „cujus propria quaeſtio „eſt." Et ipſe Cicero, in oratione, haec de pudicitia diſerte „non crimina" appellat „ſed voces maledictaque." c. 3. „aliud eſt maledicere, „aliud accuſare." ibid. „maledictio — ſi petulantius „jactatur, *convicium*." ibid. „Adulter, impudicus — *con*„*vicium* eſt, non accuſatio." c. 13. Neque tamen *veneficiis*, etſi defendere conatur Badius, aptum. Inconcinnum enim *conviciis luxuriae* occurrere, et *veneficiis* (ipſis) occurrere. Excidiſſe dicas *crimini* vel *accuſationi*.

in quibus ſolis — oratio. *Solis* eo dicit, ut ſignificet narratione omnem Ciceronis orationem caruiſſe. Et ita res ſe habet. *In quibus* autem tam ad *convicia* illa ſpectat, quam ad *veneficii* crimen. Neque enim negare voluit Qu. quidquam praeter *veneficium* a Cicerone tractatum eſſe; ut videbatur Capperonnerio.

deinde tum. Hanc particularum geminationem, non ſane elegantem, ſi per ſe ſpectes, adhuc in uno praeterea Varronis exemplo cognovi, quod affert Turſell. p. 207.

de bonis Pallae. cf. Cic. pro Coel. c. 10. Nihil praeterea nobis cognitum de iſta re.

de vi explicet *cauſam*, quae eſt ipſius actione
defenſa? Sed nos ducit ſcholarum conſue- 28
tudo, in quibus certa quaedam ponuntur,
quae *themata* dicimus, praeter quae nihil eſt
diluendum. Ideoque *narratio* prooemio ſem-
per ſubjungitur. Inde libertas declamatori-
bus, ut etiam ſecundo partis ſuae loco nar-
rare videantur. Nam cum pro petitore di- 29
cunt, et expoſitione, tanquam priores agant,
uti ſolent; et contradictione, tanquam
reſpondeant: idque ſit recte. Nam cum ſit

paullatimque. Goth. plane conſpirat cum Camp. *Pallae* habet Guelf. ſed mox, pro *totamque*, *paulatimque*.

29. *priores.* Sic Turic et Camp. cum Colbert. Cod. (non Alm.) Goth. Voſſ. 2. et edd. meis ante Baſil. Reliquae *prius*.

idque ſit recte. Sic Turic. et Camp. cum Bodl. Alm. et edd. mearum ſolis Bad, et Capper. Reliqui libri *idque ſit non*

de vi. In occidendo legato Alexandrinorum Dione. cf. l. c. et c. 21. 22.

ipſius actione. Nam ſe ipſe quoque defendit Coelius in hac cauſa. cf. 11, 1, 51. item Suet. de clar. rhett. c. 2.

28. *certa — themata.* cf. 4, 1, 4.

ſecundo — narrare videantur. *Dicendi locus*, quem operoſius et perperam interpretati ſunt VV. DD., nihil aliud eſt, niſi ordo orandi, qui unicuique patrono aſſignatur. Neque enim certum erat et definitum in foro, ut accuſator prius diceret, reſponderet defenſor. cf. 7, 1, 37. Dicebat igitur ſecundo loco, cuicunque alterius orationi reſpondere mandatum erat, ſive is petebat, ſive defendebat. Jam in ſcholis quidem ejusmodi ordo erat nullus, ubi nunquam reſpondebatur. 5, 13, 50. 7, 1, 38. Hinc, ut et ex iis, quae mox ſubjiciuntur, intelligimus, quare *videantur* modo *narrare*, non re vera *narrent*, *ſecundo loco* declamatores. De *priore* et *ſecundo* loco cf. § 5.

29. *contradictione.* Sua adverſus ea, quae ab altera parte dicta ſunt. *Reſpondeant* vides hic plane eſſe pro eo: ſecundo loco dicant. Aliter *contradictionem* vide 5, 8, 27.

idque ſit — exerceat. cf. 5. 13, 45—50.

declamatio forenſium actionum meditatio, cur non in utrumque protinus locum exerceat? Cujus rationis ignari, ex more, cui aſſuerunt, nihil in foro putant eſſe mutandum. Sed in ſcholaſticis quoque non- 32
nunquam evenit, ut pro narratione ſit propoſitio. Nam quid exponet, quae zelotypum malae tractationis accuſat? aut qui

recte Codd. et edd. ante Stoerium; ab hoc inde *id quod ſit non recte*, pejus etiam propter *id quod*, et hoc retinuit Capper. cf. de hoc 5, 6, 1. Negationem rectiſſime proſcripſit de conjectura Regius, quem ſequendum eſſe recentiorum quidem ſolus vidit Capperonnerius. Rem dirimit locus geminus 5, 13, 50. *Non* inſertum an omiſſum cum ingens faciat momentum, juvat apponere exempla aliquot hujus particulae in noſtro ſcriptore a librariis turbatae: 1, 10, 14. 3, 4, 14, 5, 5, 10. 4, 2, 128. 5, 13, 36. 8, 2, 19. 10, 1, 96. 10, 7, 32. 11, 1, 53. 11, 3, 61. 76. 179. 12, 1, 40 bis 12, 10, 46. Prudentiſſimum eſt decretum Galeni (Commentar. II. in libr. ſec. de morbis vulgg. p. 471. Tom. V.) *εἰ δ' ἐξέστι προστιθέναι τοῖς καταφατικῶς εἰρημένοις ἀποφάσεις, ἅπαν οὕτω τις διαφθερεῖ δόγμα, καὶ γνώμην οὐδεμίαν φυλάξει τῶν παλαιῶν βεβαίαν.* Hunc locum debeo Villoiſono in Prolegg. cf. Drakenb. ad Liv. 21, 10, 1. Interpp. ad Plin. Epiſt. 1, 8, 14. item nos ad 6, 2, 11. *non in utrumque.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. et Capper. ſolo. cf. 5, 13, 50. Reliqui om. *in.* *aſſuerunt.* Turic. *adſuerunt.* Camp. *aſſuerunt.* Alm. *aſſuerunt* et ſic editi mei ante Ald. Reliqui *aſſueverunt.* cf. 5, 11, 22. et Oudendorp. ad Sueton. Caeſ. 73 extr. Aug. 98.

30. *quae zelot.* Sic Turic. Guelf. Bern. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et omnes meae ante Leid. Vulgo *qui zelot.* Turbatum eſt aliquid in Camp. quae pro hiſce receptis *quid exponet qui*

30. *in ſcholaſticis. Scholaſtica* ſubſtantive dicitur. vid. Senec. patr. p. 63. „Hoc „vero alterum nomen Grae„cum quidem eſt, ſed in La„tinum ita translatum, ut pro „Latino ſit, *Scholaſtica. Con„troverſia* multo recentius, „ſicut ipſa *declamatio.*" Aliis noſtri locis additur ſubſtantivum ut § 92. 97. 11, 1, 82. In loco 7, 1, 57 dubia ſcriptura.

propoſitio. § 4.

Cynicum apud cenſores reum de moribus facit? cum totum crimen uno verbo in qualibet actionis parte poſito ſatis indicetur. Sed haec hactenus. Nunc, quae ſit narrandi ratio, ſubjungam. *Narratio eſt rei factae, aut ut* 31
factae, utilis ad perſuadendum expoſitio; vel (ut Apollodorus finit) *oratio docens auditorem, quid in controverſia ſit.* Eam plerique ſcriptores, maxime qui ſunt ab Iſocrate,

zelot. dat: *quae exponet zelot.* Uxorem, cujus nomine agitur, intelligi recte monet Geſn.

31. *aut ut factae.* Ita Turic. et Camp. cum Vall. Goth. Voſſ. 2. Bad. Obr. Capper. Geſn. Reliqui, ut et Guelf., *a. non f.* *maxime qui.* Turic. Guelf. Camp. *maximeque qui.*

Cynicum — reum facit. Vide, inter Declamationes Quintilianeas a Pithoeo editas, 283 inſcriptam: *Cynicus diſerti filius.* Ad hanc Aerodius haec ipſa noſtri verba affert. Huc in primis pertinent ex iſta controverſia: „Ceteros — quos abdicant „patres, *ſine narratione* culpae abdicare non poſſunt: in „hoc filio" (Cynico, quem propterea quod hujus ſectae eſt, abdicat pater) „ſatis eſt „ad odium, habitum oſtendere."

qualibet — parte. Non proprie in narratione.

31. *Narratio — expoſitio.* Pervulgata apud veteres definitio. cf. Cornif. ad Herenn. Cic. de Inv. Theonem in Progymn. Hermogen. in Progymn. Aphthon. in Prog. Ad Ciceronis Rhetoricos 1, 19 haec commentatur Marius Victorinus: „*Geſtarum rerum* „expoſitio eſt, negotiorum „civilium, et hiſtoriarum. *Ut* „*geſturum rerum* expoſitio eſt, „comoediarum, fabularum et „thematum, quae in auditorio dicuntur." vid. Rhetoras Pithoeanos.

qui ſunt ab Iſocrate. Ab *aliquo eſſe* dicuntur, qui hunc ducem ſectantur, qui ab eo praecepta accipiunt. Recte confert Burmannus Cic. pro Mur. c. 30. „Noſtri illi a Platone „et Ariſtotele, moderati homines et temperati." Id. Tuſcul. diſp. 2, 3. „qui ſunt „ab ea diſciplina." De Finibus 4, 3 „Zeno et ab eo qui „ſunt" quem locum male

volunt eſſe *lucidam*, *brevem*, *veriſimilem*. Neque enim refert, an pro *lucida* perſpicuam, pro *veriſimili* probabilem credi-
32 bilemve dicamus. Eadem nobis placet diviſio; quanquam et Ariſtoteles ab Iſocrate parte in una diſſenſerit, praeceptum brevitatis irridens, tanquam neceſſe ſit, longam aut brevem eſſe expoſitionem, nec liceat ire per medium. Theodorei quoque ſolam relinquunt ultimam partem, quia nec breviter utique nec dilucide ſemper ſit utile exponere.
33 Quo diligentius diſtinguenda ſunt ſingula, ut, quid quoque loco proſit, oſtendam. Narratio eſt aut tota pro nobis, aut tota pro adverſariis, aut mixta ex utrisque. Si erit

Neque en. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Nec en.* cf. § 13.

32. *praecept.* — *tanq.* Turic. *praec. veritatis irr. inſerens tanq.* cum Camp. et multis Codd. inſerentibus praepoſtere illud *inſerens.* *brevem eſſe exp.* Turic. omittit *eſſe* cum Guelf. Camp. et edd. meis ante Badium. Accedunt plurimi Codd. Inter *brevem* et *expoſ.* facillime excidebat *eſſe*, quod hoc loco eſt neceſſarium.

33. *adverſariis.* Sic Turic. Camp. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum plerisque Codd. et edd. meis ante Gryph. Hic primus *adverſario* ut reliqui.

ſolicitat Erneſtus. Convenit Graecorum locutio *οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς, οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου.*

Ariſtoteles — *parte in una.* In una harum, quas modo propoſuit, partium; ne forte quis putet, ſignificari rarum Ariſtotelis ab Iſocrate diſſenſum.

32. *praeceptum* — *irridens.* Ariſtot. Rhet. 3, 16, 4. Hic Iſocratem irrideri ab Ariſtotele ſatis eſt probabile, quod quidem ſe didiciſſe e Quintiliano fatetur is, qui noſtro non magnopere favet, Victorius in Rhet. Ariſt. p. 719. Negat Ariſtoteles τὸ εὖ fieri τῷ συντόμως, ἀλλὰ τῷ μετρίως. Hoc potuit ſumere e Platonis loco Phaedr. p. 267. b.

tota pro nobis, contenti ſimus his tribus partibus, per quas efficitur, quo judex facilius *intelligat*, *meminerit*, *credat*. Nec quis- 34
quam reprehenſione dignum putet, quod
327 propoſuerim eam, quae ſit tota pro nobis, debere eſſe veriſimilem, cum vera ſit. Sunt enim plurima vera quidem, ſed parum credibilia, ſicut falſa quoque frequenter veriſimilia. Quare non minus laborandum eſt, ut judex, quae vere dicimus, quam quae fingimus, credat. Sunt quidem hae, quas 35
ſupra retuli, virtutes aliarum quoque partium. Nam et per totam actionem vitanda eſt obſcuritas, et modus ubique cuſtodiendus, et credibilia eſſe oportet omnia, quae dicuntur. Maxime tamen haec in ea parte cuſtodienda ſunt, quae prima judicem docet: in qua ſi acciderit, ut aut non intelligat, aut non meminerit, aut non credat, fruſtra in reliquis laborabimus. Erit autem *narratio* 36
aperta atque *dilucida*, ſi fuerit primum expo-

his tribus. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *iis tr.* cf. 3, 8, 52. item hic § 132.

34. *vere dic.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. Reliqui *vera d.*

36. *narrat. aperta.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. qui primus *aperta narr.* in

34. *falſa — veriſimilia.* cf. 1, 10, 39. Exemplum hujusmodi proponit Plato Phaedr. p. 273. b.

35. *cuſtodiendus — cuſtodienda.* Diſplicet tam exiguo intervallo repetitum verbum, in quo tamen nulla de veritate ſcripturae eſt dubitatio. cf. in eadem reprehenſione mox § 37. *diſpoſitae — compoſiti.*

ſita verbis propriis et ſignificantibus, et non ſordidis quidem, non tamen exquiſitis, et ab uſu remotis; tum diſtincta rebus, perſonis, temporibus, locis, cauſis, ipſa etiam pronunciatione in hoc accommodata, ut judex, quae dicuntur, quam facillime accipiat.
57 Quae quidem virtus negligitur a plurimis, qui ad clamorem diſpoſitae, vel etiam forte circumfuſae, multitudinis compoſiti, non ferunt illud intentionis ſilentium: nec ſibi diſerti videntur, niſi omnia tumultu ac vociferatione concuſſerint: rem indicare,

quo affectationis aliquid hic quidem ſupervacuae. Tur. et Camp. *ac* pro *atque*, quod ipſum malim. Sed non eſt tanti.

57. *ferunt.* Turic. *fecerunt* (pro quo noſtrum conjectura repoſuit Regius) cum Jenſ. (tac. Geſn.) aliisque ante Ald. Narrat Badius Vall. praeferre *ferunt*, et ſic mei duo.

36. *ſignificantibus.* cf. 5, 6, 65.

37. *ad clamorem diſpoſitae.* *Clamorem* eſſe plaudentium recte monet Geſnerus, et noſtri aliorumque locis convincit. cf. 2, 2, 12. (*fragorem* quoque appellat noſter 8, 3, 3.) item Plinii Epiſt. 2, 14, 6. 4, 5, 1. 4, 19, 3. 9, 13, 8. Tacit. Hiſt. 3, 83. Cicer. de Orat. 1, 33. Orat. c. 30. pro Sextio c. 56. ad Quint. fratr. 3, 1. p. Ern. 1103. Brut. c. 95. Appoſite ad noſtrum de *ſilentio*, quod non ferant, locum, Burmannus laudat Plin. Epiſt. 2, 10, 7. „quae „admiratio te, qui *clamor*, „quod etiam *ſilentium*, ma„neat. Quo ego, cum dico „vel recito, non minus quam „clamore delector; ſit modo „ſilentium acre et intentum et „cupidum ulteriora audiendi." cf. Cic. Brut. c. 22 „ſilentio" ſine plauſu. *Diſpoſitam multitudinem* intellige de ſubornatis et conductitiis laudatoribus orantium, quales perſtringit Plinius Ep. 2, 14 citante item Geſnero. Quod ſubjungitur *forte circumfuſae multitudinis* mentio, in eo eſt anticlimax, qua ſignificatur, ne ei quidem laudi, quae petatur a fortuitis plauſoribus, etſi minus turpi quam ſit illa pretio redemta, multum tribui debere ab oratore.

ſermonis quotidiani, et in quemcunque etiam indoctorum cadentis, exiſtimant: cum
328 interim, quod tanquam facile contemnunt, neſcias, praeſtare minus velint, an poſſint.
Neque enim aliud in eloquentia, cuncta 38
experti, difficilius reperient, quam id, quod ſe dicturos fuiſſe omnes putant, poſtquam audierunt: quia non bona judicant eſſe illa, ſed vera. Tum autem optime dicit orator, cum videtur vera dicere. At nunc, velut 39
campum nacti expoſitionis, hic potiſſimum et vocem flectunt, et cervicem reponunt, et brachium in latus jactant, totoque et rerum et verborum et compoſitionis genere laſciviunt: deinde (quod ſit monſtro ſimile) placet actio, cauſa non intelligitur. Verum haec omittamus, ne minus gratiae, praeci-

indoctorum. Sic Turic. cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et meis ante Gryph. Reliqui, ut et Camp. Vall. (ref. Badio), *indoctiorum.* Poſitivus hic comparativo robuſtior videtur. Non qui inter doctos minus eſt eruditus, ſed qui plane rudis eſt, videtur poſſe fundere talem orationem.

38. *vera dicere.* Turic. *vere d.* cum Alm. ſolo. Alioqui vel hic praeferam, ob id quod antecedit *optime.* cf. 34.

39. *deinde (quod.* Guelf. *d. idque.* Edd. a Baſil. ante Obr. *d. id quod,* quae ſcriptura latet in Guelf. Nec diſpliceat cf. 3, 6, 1.

39. *cervicem reponunt.* Dum ſibi placent. Sic Cic. Verr. 5, 19. „tamenne putamus patronum tuum in hoc crimine *cerviculam* jactaturum et populo ſe ac coronae daturum?“

minus gratiae — quam offenſae — mereamur. Videtur aequales deſcribere, qui hoc genere peccarent. *Mereri* attende dictum pro *conſequendo.* cf. § 77. 125. 5, 1, 1. 6, 1, 45. item Dial. de oratoribus c. 9 „indulgentiam — mereri.“ Plin. Epiſt. 1, 8, 14 et paſſim.

piendo recta, quam offenſae, reprehendendo
40 prava, mereamur. *Brevis* erit *narratio* ante omnia, ſi inde coeperimus rem exponere, unde ad judicem pertinet; deinde, ſi nihil extra cauſam dixerimus; tum etiam, ſi reciderimus omnia, quibus ſublatis, nec cognitioni quidquam, nec utilitati, detrahatur:
41 Solet enim eſſe quaedam partium brevitas, quae longam tamen efficit ſummam. *In portum veni, navim proſpexi, quanti veheret interrogavi, de pretio convenit, conſcendi, ſublatae ſunt ancorae, ſolvimus oram, profecti ſumus.* Nihil horum dici celerius 3
poteſt, ſed ſufficit dicere, *E portu navigavi.* Et, quoties exitus rei ſatis oſtendit priora, debemus hoc eſſe contenti, quo reliqua intel-
42 liguntur. Quare, cum dicere liceat, *Eſt mihi filius juvenis*, omnia illa ſupervacua, *Cupidus ego liberorum uxorem duxi, natum ſuſtuli, filium educavi, in adoleſcentiam*

41. *convenit.* Sic et Turic. et Goth. cum Ioann. et Bodl. Reliqui fere *conveni* ut et Guelf. et Camp.

profecti. Sic Turic. Camp. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Badio e Vall. item Alm. Reliqui *provecti.* pro quo noſtrum conjecit Regius. Fruſtra obloquitur Burm. Opus eſt pervulgato vocabulo, quo magis appareat rem quotidianam narrari. Exempla, quibus utitur Burm., aut ſunt poëtica, aut habent neceſſitatem aliquam verbi nautici uſurpandi. Hic ne exitum quidem habere videatur iſta tam verboſa brevitas, ſi *provecti* modo eſſent, non *profecti.* cf. 6, 3, 9. Neque mihi perſuadet Burm. hunc locum e ſcriptore aliquo deſumtum eſſe a Qu. Finxit haud dubie, ut mox de filio ſuſcipiendo.

40. *ante omnia.* cf. § 4.

41. *ſolvimus oram.* cf. Epiſtol. ad Tryph. § 3.

perduxi. Ideoque Graecorum aliqui aliud circumciſam expoſitionem, id eſt *σύντομον*, aliud brevem putaverunt: quod illa ſupervacuis careret, haec poſſet aliquid ex neceſſariis deſiderare. Nos autem brevitatem in hoc 43
ponimus, non ut minus, ſed ne plus dicatur, quam oporteat. Nam iterationes quidem, et ταυτολογίας, et περισσολογίας, quas in narratione vitandas quidam ſcriptores Artium tradiderunt, tranſeo. ſunt enim haec vitia non tantum brevitatis gratia refugienda. Non minus autem cavenda erit, quae ni- 44
mium corripientes omnia ſequitur, obſcuritas; ſatiusque eſt aliquid narrationi ſupereſſe, quam deeſſe. Nam ſupervacua cum taedio

43. *refugienda.* Camp. *fugienda* cum edd. meis ante Stoer. et Goth. Noſtram tenent Turic. Guelf. cum Alm. Eadem ſtructura 4, 5, 6 *refugienda — diſtinctio.* item Cic. pro Caecina c. 8.

42. *circumciſam — brevem.* Utramque Graeci iſti in virtute poſuerunt; *brevem* tamen illam ſolam appellarunt, quae aliquid cogitandum relinqueret auditori, neceſſarium quidem, ſed facile ex reliquorum conjectura aſſequendum. Sic locutionis rationem reddere videor, per ſe quidem non ſatis apertae: „poteſt narratio brevis aliquid ex neceſſariis deſiderare" h. e. ſine vitio omittit aliquid ex neceſſariis. Miror in hoc loco ad latinam vocem *brevem*, nullam ſubjectam eſſe Graecam, ut modo in σύντομον factum; neque dicam tamen quo potiſſimum vocabulo uſurus fuerit. Βραχυλογίαν obverſatam ei putat Erneſtus in Lex. Rhetorico Graeco p. 60. ſed opus eſt adjectivo ad *narrationem* accommodato. βραχεῖαν, βραχυλόγον διήγησιν hac maxime poteſtate, quae συντόμῳ opponeretur, nondum inveni apud Rhetoras Graecos. Σύντομον plane cum Quintiliano eandem conſtituit Anaximenes in Rhet. ad Alex. loco ab Erneſto allato, qui eſt c. 30, § 6, p. 120 Buhl.

dicuntur, neceſſaria cum periculo ſubtrahun-
45 tur. Quare vitanda eſt etiam illa Salluſtiana 35
(quanquam in ipſo virtutis locum obtinet)
brevitas, et abruptum ſermonis genus: quod
otioſum fortaſſe lectorem minus fallit, audientem transvolat, nec, dum repetatur, expectat: cum praeſertim lector non fere ſit, niſi eruditus; judicem rura plerumque in decurias mittant, de eo pronunciaturum, quod intellexerit: ut fortaſſe ubique, in narratione tamen praecipue, media haec tenenda
ſit via dicendi, *quantum opus eſt*, *quantum*
46 *ſatis eſt*. *Quantum opus eſt* autem non ita
ſolum accipi volo, quantum ad indicandum

45. *vitanda eſt etiam*. Sic Turic. et Camp. Reliqui *eſt* omittunt; quod contortum h. l. et a docendi ſimplicitate alienum videtur. *fallit*. Guelf. *fallat* cum Goth. et edd. meis ante Stoer. excepta tamen Camp. Receptam cum Bonſ aucsorei vindicent acquieſcere iis ea malui, quamvis blandiretur conjunctivus. *ubique*. Turic. *ubicunque* cum Alm. Goth. Camp. Hoc quare reſtituerit Obr. quaeri poteſt, niſi forte magis ex hujusce aevi latinitate eſſe credidit.

ſatis eſt. Turic. et Camp. *ſat eſt*. Placet, in proverbiali locutione. cf. 5, 13, 14.

46. *indicandum*. Sic Turic. cum Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meis ante Badium. Reliqui *judicandum* excepto Capper. qui bene reſtituit vetuſtiſſimam ſcripturam.

45. *nec — expectat*. Similis Ciceronis locutio cf. 5, 14, 17.

eruditus. cf. dicta ad 1, 5, 25. opponuntur *eruditi* et *qui judicabant* § 86.

in decurias. Judicum decurias, quas quatuor conſtituit Auguſtus, quibusque quintam addidit Caligula. Singulae harum mille et pluribus conſtabant judicibus, qui cum agros quisque ſuos plerumque colerent, nec niſi ad judicandum in urbem commearent, horridiores et illiterati fere erant. Decuriae ſunt judiciorum publicorum, privatorum conſilia centumviralia.

ſufficit: quia non inornata debet eſſe brevitas, alioqui ſit indocta. nam et fallit voluptas, et minus longa, quae delectant, videntur: ut amoenum ac molle iter, etiamſi eſt ſpatii amplioris, minus fatigat, quam durum aridumque compendium. Neque enim mihi 47
§31 unquam tanta fuerit cura brevitatis, ut non ea, quae credibilem faciunt expoſitionem, inſeri velim. Simplex enim et undique praeciſa, non tam *narratio* vocari poteſt, quam *confeſſio*. Sunt porro multae conditione ipſa rei longae narrationes, quibus extrema (ut praecepi)

quia non inorn. Turic. et Camp. *qu. et n. i.* cum Alm. Non male. *aridumque.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bad. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Reliqui *arduumque.* Et auctoritas librorum et praeſtantia ſcripturae mutationem receptae imperarunt. *molle* — *durum*, *amoenum* — *aridum.*

47. *Neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Nec en.* cf. § 31. *confeſſio.* Sic Turic. (a pr. manu, a ſec. *confuſio*) Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Reliqui *confuſio.* Videor juſtam rationem reddidiſſe ſcripturae quam praetuli. Recentiori librario oportebat illam diſplicere. *Confuſio*, ſic dictum pro concreto quod ajunt h. e. confuſa oratione, redolet novitium ſermonem.

47. *confeſſio.* Sicut ea, quae confitemur, coacti plerumque, quam pauciſſimis verbis efferimus, ut cito defungamur, ita omnis nimia brevitas poteſt videri oratio expreſſa invito. Quidquid dices, ſive accuſabis, ſive defendes, ſi narratio tua nimis erit correpta, videberis maluiſſe non loqui, et quae dixeris coactus quaſi et cum metu *confitentis* protuliſſe; habebis ſpeciem *confitentis* rei, vel etiam teſtis. cf. § 109. „Neque enim narrandum eſt „tanquam *teſti*, ſed tanquam „*patrono*."

ut praecepi. 4, 1, 79. *quibus* praeſtabit accipere caſu ſexto, ut *in* praepoſitio intelligatur; nam ſi *dativum* agnoſcas, ineſt ſcabrities, quod mox infertur *ad intentionem*, quo pertinet *praeparandus*, magis quam ad *quibus* tertio caſu.

prooemii parte ad intentionem praeparandus eſt judex: deinde curandum, ut omni arte vel ex ſpatio ejus detrahamus aliquid, vel ex
48 taedio. Ut minus longa ſit, efficiemus, quae poterimus, differendo, non tamen ſine mentione eorum, quae differemus: *Quas cauſas occidendi habuerit, quos aſſumſerit conſcios, quemadmodum diſpoſuerit inſidias, probatio-*
49 *nis loco dicam.* Quaedam vero ex ordine praetermittenda, quale eſt apud Ciceronem, *Moritur Fulcinius: multa enim, quae ſunt in re, quia remota ſunt a cauſa, praetermittam.* At partitio taedium levat: *Dicam, quae acta ſint ante ipſum rei contractum; dicam, quae*
50 *in re ipſa; dicam, quae poſtea.* Ita tres potius modicae narrationes videbuntur, quam una longa. Interim expediet expoſitiones brevi interfatione diſtinguere: *Audiſtis,*

49. *At partit.* Turic. et Camp. *et part.* cum Obr. Accedit Guelf. dans *Ac.* Mihi recepta potior. Ineſt oppoſitio ad haec: *ut minus longa* § 48. cf. § 47. *ſpatio — taedio.* vide § 75.

50. *interſatione.* Turic. *interſectione* cum Alm. Bodl. Bál. niſi quod hi ſine errore *interſectione;* ſed non erat quod hoc revocaret Obr., jejunum et elumbe, ante verbum *diſtinguere.* cf. 5, 7, 26 geminum noſtro vocabulum „brevis *interlocutio.*" Noſtrum ipſum eſt apud Ciceronem.

49. *apud Ciceronem.* Pro Caecina c. 4.

contractum. Omne negotium dicitur *contrahi*, cum initur, et ſic *contractus* dictus eſt pro initio. Sic per gloſſam apud Livium in aliquot MSS. *coeptum* pro *contractum* vid. Drakenb. ad 5, 37, 5. Magis etiam proprie de litibus et proeliis *contrahendi* verbum uſurpatur. De pactis et conventis non eſt cogitandum.

[redacted]

quae ante acta ſunt; accipite nunc, quae inſequuntur. Reficietur enim judex priorum fine, et ſe velut ad novum rurſus initium praeparabit. Si tamen, adhibitis quoque his 51
artibus, in longum exierit ordo rerum, erit non inutilis in extrema parte commonitio; quod Cicero etiam in brevi narratione facit: *Adhuc, Caeſar, Q. Ligarius omni culpa caret. domo eſt egreſſus non modo nullum ad bellum, ſed ne ad minimam quidem belli*
33c *ſuſpicionem*, etc. Credibilis autem erit nar- 52
ratio ante omnia, ſi prius conſuluerimus noſtrum animum, ne quid naturae dicamus adverſum; deinde ſi cauſas ac rationes factis praepoſuerimus, non omnibus, ſed de quibus quaeritur; ſi perſonas convenientes iis, quae facta credi volemus, conſtituerimus, ut *furti reum, cupidum; adulterii, libidinoſum; homicidii, temerarium;* vel contra, ſi defendemus: praeterea loca et tempora

51. *quoque his.* Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Stoer. exceptis Camp. et Baſil. Reliqui *his quoque. Quoque* ad *adhibitis* ſpectat, non ad *his.* *etc.* Guelf. *et caetera.* Reliqui nota utuntur. Vides *et* poſitum ante *cetera*, quod fere omiſſum malunt VV. DD. vid. Cic. Offic. 3, 10, 9 apud Henſing. cf. § 12. 5, 11, 12.

52. *vel contra ſi.* Turic. et Camp. *vel his contraria ſi* cum Alm. et Obr. Non placet. *loca et temp.* Sic Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Baſil. exc. Camp. et Ald. Etiam Turic. *et* omittere videtur, quod abeſt a reliquis. Malui aſſumere cf. § 24.

51. *Cicero.* Pro Ligario cf. 2, 13. 14. 3, 8, 14. item c. 2 Memoriter retulit. Apud hic § 19. 121. Cic. enim pro *caret* eſt *vacat.* 52. *ante omnia.* cf. § 40.

53 et his ſimilia. Eſt autem quidam et ductus rei credibilis, qualis in comoediis etiam, et in mimis. Aliqua enim naturaliter ſequuntur et cohaerent, ut, ſi bene priora narraveris, judex ipſe, quod poſtea ſis narraturus, ex-
54 pectet. Ne illud quidem fuerit inutile, ſemina quaedam probationum ſpargere: verum ſic, ut narrationem eſſe meminerimus, non probationem. Nonnunquam etiam tamen argumento aliquo confirmabimus, quod propoſuerimus, ſed ſimplici et brevi: ut in veneficiis, *Sanus bibit*, *ſtatim concidit*, *livor*

et his ſimilia. Sic Turic. et Camp. Reliqui omittunt *his.* cf. § 22.

53. *quidam et ductus.* Sic Turic. et Camp. Dicitur Alm. dare *quid. ductus.* Sic autem Guelf. Edd. meae a Jenſonio inde *etiam.* Memorabile quod Menaechmi illi Goth. et Voſſ. 2. ſoli dant *quid. conductus* novitio vocabulo (cf. § 9.), quod reſpondet Francogallico *conduite.* Id quidem maxime convenit rei hic indicandae. *La conduite du récit, la maniere d'amener les faits.* Erneſtus in Lex. Rhet. Lat. reddit Graeco *συνάφεια.* *comoed. etiam et.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. et edd. meis ante Baſil. omnibus. Reliqui omittunt *etiam.*

54. *etiam tamen argum.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui omittunt *tamen.* Malim quidem transponi, ut factum eſt ab Obr., ſed non ſum auſus. *Tamen* non eſt ſupervacuum, quia modo probationem fieri vetuit.

53. *ductus.* cf. not. crit.

54. *ſemina — probationum.* „Probabilis erit (narratio) ſi „argumentorum et quaeſtio„num *ſemina* quaedam fuerint „ubique *reſperſa.*" Sulpitius Victor ap. Pithoeum p. 248.

etiam tamen. cf. not. crit.

quod propoſuerimus. cf. § 50.

ac tumor confeſtim eſt inſecutus. Hoc faciunt 55
et illae praeparationes, cum *reus dicitur ro-*
buſtus, *armatus*, *ſolicitus*, *contra infirmos*,
inermes, *ſecuros.* Omnia denique, quae pro-
batione tractaturi ſumus, *perſonam*, *cauſam*,
353 *locum*, *tempus*, *inſtrumentum*, *occaſionem*,
narratione delibabimus. Aliquando, ſi deſti- 56
tuti fuerimus his, etiam fatebimur, *Vix eſſe*
credibile, *ſed verum*, *et hoc majus habendum*
ſcelus; *neſcire nos*, *quomodo factum ſit*, *aut*
quare; *mirari*, *ſed probaturos.* Optimae 57
vero praeparationes erunt, quae latuerint,
ut a Cicerone ſunt quidem utiliſſime prae-
dicta omnia, per quae *Miloni Clodius*, *non*
Clodio Milo inſidiatus eſſe videatur: pluri-
mum tamen facit illa callidiſſima ſimplicitatis
imitatio: *Milo autem*, *cum in ſenatu fuiſſet*

inſecutus. Guelf. *conſecutus* cum edd. meis ante Baſil. exc. Camp. et Badio, qui e Vallenſi dat noſtrum.

55. *arm. ſolicitus contra.* Omittunt *ſol.* Tur. Guelf. Camp. cum edd. meis ante Baſil. et Codd. plurimis. Si ſilentio conferentium ſtandum eſt, dant vocem hanc Bodl. (gravis profecto teſtis) Voſſ. 2. (ſed Goth. deſiderat) Bern. Neque tamen dubitari nequit, quin ſit vera et neceſſaria. Velim noſſe quis unde primus extuderit.

55. *Hoc faciunt.* Eleganter Geſnerus conjicit legendum *Hac faciunt.* cf. 6, 2, 11.

perſonam — *occaſionem.* vid. 4, 1, 50. De *inſtrumento* quod hic primum connumeratur cf. § 88. 5, 6, 2, 5, 7, 86. 5, 9, 1. 5, 10, 23. 51. 94. 6, 4, 8. 17. 7, 1, 62, 7, 2, 25. 45. 12, 8, 14. Ex hiſce fere locis efficies *inſtrumentum* dici quidquid pertinet ad probandum factum aliquod, de quo eſt lis; interdum quidem ipſum organon v. c. *ſpiculum.*

57. *praedicta.* ante, prius, quam cetera, dicta; non ante quam fierent. cf. 3, 6, 89.

Milo autem. Cic. Pro Milone c. 10.

eo die, quoad ſenatus eſt dimiſſus, domum venit, calceos et veſtimenta mutavit, pauliſper, dum ſe uxor, ut ſit, comparat, commoratus
58 *eſt.* Quam nihil praeparato nihil feſtinato feciſſe videtur Milo! Quod non ſolum rebus ipſis vir eloquentiſſimus, quibus moras et lentum profectionis ordinem ducit, ſed verbis etiam vulgaribus et quotidianis, et arte occulta conſecutus eſt: quae ſi aliter dicta eſſent, ſtrepitu ipſum judicem ad cuſtodien-
59 dum patronum excitaſſent. Frigida videntur iſta plerisque: ſed hoc manifeſtum eſt, quomodo judicem fefellerit, quod vix a lectore deprehenditur. Haec ſunt, quae credibilem
60 faciant expoſitionem. Nam ne contraria aut 33.
ſibi repugnantia in narratione dicamus, ſi

58. *ad cuſtod. patron.* Ita Turic. et Camp. Sed Guelf. *deinde patron.* cum aliquot Codd. et edd. meis ante Obr. exc. Ald. qui *ad cuſtod. deinde patron.* Quod Obr. ajunt dare *judicem dein patron.* manifeſtus error eſt. Is enim noſtram ipſam praefert, nec Alm. a ſuo Turic. recedere credo, quem eandem Obrechto ſcripturam habere narrant. Apparet, quam obnoxium errori eſſet ignotius *cuſtodiendum*, unde arripuerunt *deinde.*

59. *hoc manifeſtum.* Ita Turic. et Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *ipſum*, pro quo Obr. *ipſo.*

faciant. Ita Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſu.) et edd. meae ante Gryph. Item Alm. Colb. Voſſ. 2. 3. Reliqui, quibuscum et Camp. *faciunt.* cf. tamen 4, 3, 16.

60. *Nam ne contraria.* Turic. *Nam quod eſt neque contraria.* Alm. *Nam id quod eſt neque contraria.* Mire; et ſoli. An erat gloſſa in margine: *id quod eſt traditum?*

58. *ad cuſtodiendum.* cf. 4, 1, 59. Malim tamen pro *ipſum judicem* legi *ipſo* (ad *ſtrepitu*) *judicem*, ut et Rollinus ſuadet.

59. *hoc — quod.* Prius accipe caſu ſexto et ante *quod* ſubaudi *id*, ut *quod* pronomen ſit, non conjunctio.

cui praecipiendum eſt, is reliqua fruſtra docetur: etiamſi quidam ſcriptores Artium hoc quoque, tanquam occultum et a ſe prudenter erutum, tradunt. His tribus narrandi 61
virtutibus adjiciunt quidam *magnificentiam*, *quam* μεγαλοπρέπειαν vocant, quae neque in omnes cauſas cadit (nam quid, in plerisque judiciis privatis, de certa credita, locato et conducto, interdictis, habere loci poteſt ſupra modum ſe tollens oratio?), neque ſemper

reliqua. Turic. re quae a ſec. manu *neque.* Alm. *reque.* Guelf. *aeque* cum Camp. et edd. meis ante Ald.

61. *de certa credita.* Sic Turic. a pr. manu (a ſecunda *decerto cred.*, cetera a conferente non adduntur) cum Alm. qui conjunctim *decerta credita*, item Voſſ. 1. 3. (etſi transponendo peccant: *Decreta credita.*) Guelf. *de certo credito* cum Camp. Reliqui *de re certa credita.* *Re* vix credo in bonis MSS. inveniri, quanquam fere ſilentur a conferentibus et Goth. dat manifeſto. Geminus noſtro eſt locus 12, 10, 70. ubi Codd. Turic. Guelf. Goth. omittunt *re*, cum edd. meis ante Ald. niſi quod Campani nullam a Geſnero diverſitatem notavi, meo profecto errore. Sic adductus ſum, ut per ellipſin, cujus nullum praeterea exemplum in promptu habeo, ſcriberem *certam creditam* pro *pecuniam cert. cred.* quod ipſum habemus § 6 et 8, 3, 14; cf. 4, 4, 6. *mutuam.* quo minus ſuſpectum habere debebat Geſnerus *certa*, quod ſatis frequens in hac re apud ICtos. Neutro genere, *certo credito* quod oſtenditur in Guelf. et aliquot aliis, uti nolui, cum originem erroris apertam viderem in hac ratione, in altera, quam ſecutus ſum, nullam. Sed librarius imperitior, qui noſtram ſcripturam inveniret, paene neceſſario inſerebat *re*, quod non vereor ut recte proſcripſerim. cf. errorem Camp. ad 5, 10, 66 oſtendentem, hanc formam librariis pervulgatam fuiſſe.

neque ſemper. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec. ſ.* Noſtrum concinnius.

61. *de certa credita.* Intellige *pecunia*, et cf. not. crit.

interdictis. cf. 2, 10, 5. 5, 6, 71.

ſemper eſt utilis, ut vel proximo exemplo
62 Miloniano patet. Et meminerimus, multas eſſe cauſas, in quibus confitendum, excuſandum, ſummittendum ſit, quod exponimus: quibus omnibus aliena eſt illa magnificentiae virtus. Quare non magis proprium narrationis eſt *magnifice dicere*, quam *miſerabiliter*, *invidioſe*, *graviter*, *dulciter*, *urbane:* quae, cum ſuo quaeque loco ſint laudabilia, non ſunt huic parti proprie aſſignata,
63 et velut dedita. Illa quoque, ut narrationi apta, ita cum ceteris partibus communis, eſt

ut vel. Turic. *velut* cum Alm. Sed Camp. *veluti.* Recepta robuſtior. cf. 5, 9, 16.

62. *ſummittendum.* Sic Goth. (tac. Geſn.) et Camp. cum plurimis recentt. Reliqui *ſubm.* Quare illos ſequamur, in praef. noſtra ratio redditur. vid. et 6, 1, 2.

cum ſuo quaeque loco. Turic. *cum ſuo loco* cum Alm. Guelf. Camp. et edd. meis ante Baſil. exc. Aldo qui dat *c. quoque loco* cum Goth. et Voſſ. 3 (An 2?). Cod. Voſſ. 1. dare narratur *c. ſ. quoque l.* plerumque faciens cum Guelf. Sed his auctoribus, *quaeque*, quod profecto multam habet elegantiam, retinendum judico contra bonos libros.

dedita. Camp. *debita* cum Roignio (1541) et Gryph. (1544). Haec arridet ſcriptura. Centies permutata vocabula vid. Drakenb. ad Liv. 8, 12, 10.

63. *apta ita cum ceteris partibus.* Sic Goth. Ald. Gryph. Omittunt fere recentiores *cum*, quod vindicant tamen Jenſ. et reliquae edd. ante Stoer. exc. Baſil. Turic., cum Alm., lacuna laborat dans *Illa quoque partibus.* Guelf. pro *ita* dat *itque*,

61. *Miloniano.* Duriuſculum eſt, quod exemplum ipſum dicitur *Milonianum*, cum ſit Ciceronianum. Malis *Milonianae.* Sic loquuntur veteres, cf. Ruhnkenium eleganter Eugraphii locum emendantem ad Aquilam Romanum in ed. Rutilii Lupi p. 144. dum pro *in Gallia a qua* reponit *in Galliana qui.* Cicero ipſe Orat. c. 49. „noſtra — — in Miloniana."

62. *dedita.* cf. not. crit.

virtus, quam Theodectes huic uni proprie dedit; non enim magnificam modo vult eſſe, verum etiam *jucundam* expoſitionem. Sunt, qui adjiciant his *evidentiam*, quae ἐνάργεια Graece vocatur. Neque ego quenquam de- 64
335 ceperim, ut diſſimulem, Ciceroni quoque plures partes placere. Nam, praeterquam *planam* et *brevem* et *credibilem*, vult eſſe *evidentem*, *moratam*, *cum dignitate*. Sed in oratione morata debent eſſe omnia cum dignitate, quae poterunt. *Evidentia* in narratione, quantum ego intelligo, eſt quidem magna virtus, cum quid veri, non dicendum, ſed quodammodo etiam oſtendendum eſt: ſed ſubjici perſpicuitati poteſt. quam quidam etiam contrariam interim putaverunt, quia in quibusdam cauſis obſcuranda veritas eſſet, quod eſt ridiculum. Nam, qui obſcu- 65

Voſſ. 3. *itaque*. Camp. omittens *quoque* poſt *illa*, idem inſerit inter *cet.* et *part.* Equidem *cum*, quod unice convenit loco, latere puto in iſtis poſt *ita* adjectis literis in Guelf. et Voſſ. Vett. fere edd. *apta* omittunt, ſine ſenſu. cf. ſtructurae cauſa 2, 21, 11.

64. *veritas eſſet.* Sic Turic. Camp. cum Alm. (etſi his *eſſent* dare narratur) et Obr. Reliqui *eſt*. cf. 1, 8, 5.

63. *Theodectes.* cf. 3, 1, 14.

proprie dedit. Francius recte videtur reponere *propriam d.* Contrariam corruptelam vidimus 3, 7, 7. *Proprie* invectum fortaſſe primum ab eo, qui dativum vellet *uni* reſpondentem, *propriae*.

64. *Ciceroni — plures partes placere.* vid. de Orat. 2, 80. Topic. c. 26. ubi pro *moderatae* quod eſt in libris Cic. debet profecto ex Qu. reponi *moratae*. Partitt. Or. c. 9.

ſubjici. cf. 3, 3, 6.

contrariam i. e. noxiam cf. 6, 11, 31. 5, 13, 30. 9, 2, 81.

rare vult, narrat falſa pro veris: et in iis quae narrat debet laborare, ut videantur quam
66 evidentiſſima. Et quatenus etiam forte quadam pervenimus ad difficilius narrationum genus, jam de his loquamur, in quibus res contra nos erit: quo loco nonnulli praetereundam narrationem putaverunt. Et ſane nihil eſt facilius, niſi prorſus totam cauſam omninò non agere. Sed ſi aliqua juſta ratione hujusmodi ſuſceperis litem; cujus artis eſt, malam eſſe cauſam, ſilentio confiteri? niſi forte tam hebes futurus eſt judex, ut ſecundum id pronunciet, quod ſciet narrare te
67 noluiſſe. Neque inſitias eo, in narratione,

65. *veris: et in iis quae narrat debet.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum tot Codd. et edd. quos recenſet Burm. Meorum primus Stoerius *veris: in quo debet*, nullo, quantum video, auctore. Sunt tamen hunc deinceps omnes ſecuti.

Et quatenus. Sic Turic. et Alm. Reliqui quidem, quos vidi, omnes *Sed qu.* cf. 9, 2, 81.

65. *forte quadam.* Sic Vall. Voſſ. 1. 3. conjiciente etiam, vel ut ſui libri ſcripturam ponente Pithoeo, cum edd. plerisque vett. quarum tamen Camp. non poſui. Turic. omittit vocem *forte*, Alm. *forte* dare narratur, et haec plerorumque recentiorum eſt ſcriptura. *Sorti*, cum ſigurate dicitur, non ineſt ſignificatio fortuiti, ſed proprietatis. cf. Liv. Drakenb. 1, 4, 4. Florum Duk. 4, 10, 6. Noſtrum vide 7, 3. 36. Senec. Qu. Nat. 1, 13 *fors aliqua.* Appul. Met. p. Pric. 52 *Forte quadam.*

66. *te noluiſſe.* Turic. *teloninſe*, a ſec. manu *te voluiſſe*, et ſic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliquae edd. noſtram dant. cf. 2, 12, 5.

65. *praetereundam narrationem.* cf. 5, 13, 9.

66. *quatenus* pro *quoniam* vid. apud Oudend. ad Suet. Claud. c. 26.

cujus artis eſt. cf. 5, 13, 16. „nullius eſt artis," tantundem enim eſt in interrogatione.

ſecundum. cf. 3, 8, 34.

ut aliqua neganda, aliqua adjicienda, aliqua mutanda, ſic aliqua etiam tacenda: ſed ta-
336 cenda, quae tacere oportebit, et liberum erit. Quod ſit nonnunquam brevitatis quoque gratia, quale illud eſt, *Reſpondit*, *quae ei viſum eſt.* Diſtinguamus igitur genera 68
cauſarum. Namque, in quibus non *de culpa* quaeritur, ſed *de actione*, etiamſi erunt contra nos themata, confiteri nobis licebit: *Pecuniam de templo ſuſtulit*, *ſed privatam: non ideo ſacrilegus eſt. Virginem rapuit: non tamen optio patri dabitur.* *Ingenuum* 69
ſtupravit, *et ſtupratus ſe ſuſpendit: non tamen ideo ſtuprator capite*, *ut cauſa mortis*, *punietur; ſed decem millia*, *quae poena ſtu-*

67. *quae ei.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Baſil. acced. Obr. cum Codd. aliquot Burm. Reliqui *quod ei.* Obr. cum Camp. *ei* omittit.

67. *Reſpondit — eſt.* Dicas uſitatam hanc fuiſſe, reticendi quae ſupervacua eſſent, formulam. Sic Caeſar in epiſtola, quae inſerta eſt Ciceronis ad Atticum tertiae decimae lib. 9. „*quae viſa ſunt*, *reſpondi.*“

68. *de actione.* In ſtatu translativo cf. 3, 6, 11. Exemplum furti, non ſacrilegii, ad jus i. e. ad actionem tractum vide et 5, 10, 38. cf. et hic § 8.

themata. In genere hic dictum pro *cauſis*, ſive ſcholaſticis, ſive forenſibus; quanquam nunc fere, nonniſi ſcholaſtica proponuntur exempla. cf. 5, 10, 9 „*velut thema.*“

optio patri. „Stupratae datur optio eligendi mortem raptoris aut nuptias. Sed patri hic nihil tribuunt leges“ Geſnerus. Huc pertinent, quas memorat Dialogus de oratt. *vitiatarum electiones* c. 35. cf. 7, 8, 4.

69. *ſtuprator — decem millia.* cf. 7, 4, 42. Scatinia, vel Scantinia haec lex fuit. Pugnare alia veterum loca cum hoc Quintiliani in poena ſtupri definienda, oſtendit Bachius in Hiſt. Jurispr. Rom. l. 2. c. 2. § 29. p. Stolim. 144. Eandem poenam in ſtuprata quoque faciunt Quintilianeae declamationes 252 et 370.

pratori conſtituta eſt, dabit. Verum in his quoque confeſſionibus eſt aliquid, quod ex invidia, quam expoſitio adverſarii fecit, detrahi poſſit, cum etiam ſervi noſtri de
70 peccatis ſuis mollius loquantur. Quaedam enim quaſi non narrantes mitigabimus: *Non quidem (ut adverſarius dicit) conſilium furti in templum attulit, nec diu captavit ejus rei tempus: ſed occaſione et abſentia cuſtodum corruptus, et pecunia, quae nimium quam in*

70. *mitigabimus.* Goth. (tac. Geſn.) *negabimus* cum Voſſ. 1 ſolo. En par nobile fratrum cf. § 53.

in templum. Turic. *i. templo* cum Guelf. Camp. et Codd. fere quotquot oſtenduntur omnibus, item edd. ante Ald. Regius correxit. Britannici Codd. fortaſſe probam ſcripturam vindicant.

nimium quam. Turic. omittit *quam* cum plurimis Codd. et edd. ante-Ald. meis. Guelf. *nimirum* ſine *quam.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Venet. Baſil. (quarum poſtrema mox, ut ſenſus conſtet, inter *hominum* et *poteſt* inſerit *plurimum*, nullo auctore). Hoc correxit Regius abradens *R*, quam ſcripturam praefert Ruſc. Camp. *nimis* ſine *quam*, vitioſe. Poteramus ſane acquieſcere veteri illa ratione *nimium in;* neque tamen dictu facile, unde ſe inſinuarit *quam*, quod ignarum quidem et oſcitantem librarium non ſapit. Debebat tamen ſcribi *quantum*, quod ipſum cum *quam* ſexcenties confunditur. Aldus, qui primus oſtendit *quam* poſt *nimium*, non ſine Codice hoc novaſſe eſt putandus. Locutio *nimium quantum* plurimos et graviſſimos habet auctores, et eſt huic ſententiae in primis apta. cf.

etiam ſervi — mollius. Exemplo oſtendit, quam facile ſit, eadem quae adverſarius narrando, tamen elevare culpam factorum, quod vel rudes ſervi conſequantur.

70. *nimium quam.* Hanc locutionem, quae quidem, ut fert loci conditio, plane eſſet pro *nimium quantum*, adhuc in nullo ſcriptore inveni. Nam quod Plautum appellant Bacchid., 1, 2, 13 *nimium quam* apud eum eſt poteſtate adverbii, hic pronominis accuſativus deſideratur. cf. not. crit.

animis hominum poteſt, victus eſt. Sed quid refert? peccavit, et fur eſt. nihil attinet id defendere, cujus poenam non recuſamus.
537 Interdum quaſi damnemus ipſi: *Vis te dicam* 71
vino impulſum? errore lapſum? nocte deceptum? vera ſunt iſta fortaſſe: tu tamen ingenuum ſtupraſti, ſolve decem millia. Nonnunquam propoſitione praemuniri poteſt cauſa, et deinde exponi. Contraria ſunt 72
omnia tribus filiis, qui in mortem patris conjurarant; ſortiti nocte ſinguli per ordinem cum ferro cubiculum intrarunt, patre dormiente. cum occidere eum nemo potuiſſet, excitato omnia indicarunt. Si tamen pater, 73
qui diviſit patrimonium, et reos parricidii

Cic. Orat. c. 26 „ſales — in dicendo *nimium quantum* „valent." *Sed quid refert.* Turic. et Camp. omittunt *Sed* cum Alm. Non male. *et fur eſt. nihil.* Turic. *e. f. e. et n.* Camp. *e. f. e. ſed n.* Neutrum placet. Malim autem abeſſe a vulgata *et.*

71. *Interdum.* Turic. et Camp. *Interim* cum Alm. et Obr.

71. *propoſitione.* cf. § 54. Eſt ea proprie „confirmatio„nis" ſive probationis „ini„tium" (vid. cap. 4. libri hujus, initio) quo et hic pertinet. Debet enim cauſa, quae inter narrandum minus ſit placitura, ſic ſtatim a limine defendi ut eam, quidquid factum fuerit, vincibilem oſtendamus. Id a patre ſit in exemplo. Praemittitur id argumentum, quod, quidquid accidit, parricidii omne nomen amolitur a reis; deinde tuto narratur, cum excuſationes illae, quae ſi ſolae debuiſſent reos defendere, minus fortaſſe validae eſſent viſae, libentius admittantur ab iis, qui legem reo totam favere intellexerunt. Sic *proponere* § 78.

73. *qui diviſit patrimonium.* Pater hic jam iis ipſis, qui inſidiati ei erant, filiis patrimonium diviſerat, cumque accuſarentur parricidii ab agnatis patris (quae eſt ſcita Turnebiani interpretis conjectura) haereditatem adituris, ſi filii

defendit, ſic agat: *Quod contra legem ſufficit, parricidium objicitur juvenibus, quorum pater vivit, atque etiam liberis ſuis adeſt. ordinem rei narrare quidem nihil neceſſe eſt, cum ad legem nihil pertineat: ſed ſi confeſſionem meae culpae exigitis, fui pater durus, et patrimonii, quod jam melius ab his admi-*
74 *niſtrari poterat, tenax cuſtos;* deinde ſubjicitur, *Stimulatos ab iis, quorum indulgentiores parentes erant; ſemper tamen eum*

73. *quidem nihil.* Turic. et Camp. *quid* ſolum. cum Alm. Proba ſcriptura. Pro *nihil* Jenſ. (tac. Geſn.) *mihi*, in qua conſtitutione Regius pro *quidem* veriſſima conjectura repoſuit *quid*. Noſtra ab Aldo inde eſt in editis, et auctores ſunt Vallenſis, Colbertinus, Guelf., Goth. cum iis qui ſilentur.

ſed ſi. Turic. *ſ. qui* cum Camp. et Alm.

exigitis, fui. Sic Turic. Camp. His ſolis auctoribus malui omittere reliquorum omnium *ego* quod inferunt. Habet enim alienam ab hoc loco opponendi affectationem, quae ſi deſideratur, abunde eſt in *meae culpae*.

adminiſtrari. Turic. et Camp. *miniſtrari*.

parricidae fuerint probati, ipſe etiam filiis ſuis adeſt in judicio. Structura hujus loci non prorſus eſt expedita. Neque enim apparet, unde ordienda ſit apodoſis. Equidem in hac maxime ratione acquieſco, ut protaſis pertingat ad verba *eximi voluerit* (§ 74), apodoſin faciant: *Omnia haec* usque ad *mollita*. Ne ſic quidem bene procedit, quod in protaſi junguntur haec, *Si — agat — deinde ſubjicitur*; male coeuntibus conjunctivo cum indicativo, activo cum paſſivo. Obrechtus quidem *agit* dat pro *agat*, quo alter eximitur ſcrupulus; ſed auctorem habere videtur nullum, nec diſtinctione ſua oſtendit, ſe ad meam rationem direxiſſe ſententias. Poſſis etiam *ſubjicitur*, leni profecto mutatione, reſingere in *ſubjicit*, vel *ſubjiciat* adeo. In longiore verborum comprehenſione ſolent dormitare librarii; potuit tamen et ipſe ſcriptor ſeriem orationis minus religioſe tenere.

habuiſſe animum, qui ſit eventu deprehenſus, ut occidere patrem non poſſent. Neque enim jurejurando opus ſuiſſe, ſi alioqui hoc mentis habuiſſent; nec ſorte, niſi quod ſe quisque eximi voluerit: omnia haec qualiacunque placidioribus animis accipientur, illa brevi primae propoſitionis defenſione mollita. At cum 75
quaeritur, *An factum ſit?* vel, *Quale factum ſit?* licet omnia contra nos ſint, quomodo tamen evitare expoſitionem ſalva cauſae ratione poſſumus? Narravit accuſator, neque ita, ut, quae eſſent acta, tantum indicaret; ſed adjecit invidiam; rem verbis exaſperavit. acceſſerunt probationes, peroratio incendit,
358 et plenos irae reliquit. Expectat naturaliter 76
judex, quid narretur a nobis. Si nihil exponimus, illa eſſe, quae adverſarius dixit, et talia, qualia dixit, credat neceſſe eſt. Quid ergo? eadem exponemus? Si de qualitate agetur, cujus tum demum quaeſtio eſt, cum de re conſtat, eadem, ſed non eodem modo: alias cauſas, aliam rationem dabo. Verbis 77
elevare quaedam licebit: *luxuria hilaritatis, avaritia parſimoniae, negligentia ſimplici-*

74. *neque enim.* Sic Turic. Camp. Guelf. Reliqui *nec en.* cf. § 47.

75. *neque ita.* Sic Turic. Camp. Guelf. Reliqui *nec ita.* cf. 3, 11, 24. item mox § 95.

75. *At cum quaeritur.* Reſpicit *At* ad § 67. 68. cf. § 49. *quomodo tamen.* Malim *tandem*, quae eſt frequens confuſio. vid. Drakenb. ad Liv. 22, 2, 11. Poteſt tamen ferri *tamen* ob id quod praeceſſit *licet.*

77. *luxuria — lenietur.* cf. 3, 7, 25.

tutis nomine lenietur. Vultu denique, voce, habitu, vel favoris aliquid, vel miſerationis merebor. Solet nonnunquam movere lacrimas ipſa confeſſio. Atque ego libenter interrogem, Sint illa defenſuri, quae non narra-
78 verint, necne? Nam ſi neque defenderint, neque narraverint, tota cauſa prodetur: at ſi defenſuri ſunt, proponere certe plerumque id, quod confirmaturi ſumus, oportet. Cur ergo non exponamus, quod et dilui poteſt, et, ut
79 hoc contingat, utique indicandum eſt? Aut quid inter *probationem* et *narrationem* intereſt, niſi quod narratio eſt probationis continua propoſitio, rurſus probatio narrationi congruens confirmatio? Videamus ergo, num expoſitio haec longior demum eſſe debeat, et paulo verboſior praeparatione, et quibusdam

77. *ſint illa.* Sic Turic. cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *ſintne i.* hoc etiam in Goth. et Voſſ 2. Correctorem olet. Guelf. Camp. it. ſec. manus in Turic. aliique apud Burm. *ſi ſint illa,* ne ipſum quidem ſpernendum cf. 3, 1, 3.

79. *num.* Goth. Camp. margo Gryphii (1536) et Baſ. *unde.* Mero errore, ut videtur.

merebor. cf. § 39.

79. *Videamus — eſſe debeat.* Hujusmodi, quae adverſarii narrationi opponitur, expoſitio tantum abeſt, ut omitti poſſit ac debeat, ut longiorem etiam ſolitis narrationibus eſſe oporteat. Hanc augendi vim ineſſe adverbio *demum* recte monet Geſnerus. Sic ſupra quoque § 12. *longam narrationem* urget, ubi nullam volebat Celſus. *Videamus num* quod plerumque poni ſolet, cum, id quod quaerimus, eventurum non credimus (cf. Wolfius ad Ciceronem ſuppoſitum Pro Domo § 14.), hic viciſſim uſurpatur. Praevidet enim Qu., ſaepe *longam* deſideratum iri narrationem.

argumentis (argumentis dico, non *argumen-*
539 *tatione*), cui tamen plurimum confert frequens affirmatio, *Effecturos nos; quod dicimus: non poſſe vim rerum oſtendi prima expoſitione: expectent*, *et opiniones ſuas differant, et bene ſperent.* Denique narrandum eſt uti- 80
que, quidquid aliter, quam adverſarius expoſuit, narrari poteſt, aut eo etiam prooemia ſunt in his cauſis ſupervacua: quae quid magis agunt, quam ut cognitioni rerum accommodatiorem judicem faciant? Atqui conſtat, nusquam eorum eſſe majorem uſum,

argumentis (argumentis dico. Turic. Camp. Guelf. Goth. Alm. et edd. ante Baſil. exc. Aldo non niſi ſemel ponunt *argumentis*, qui error ſi vel omnes occupaſſet Codd. tamen confidenter erat corrigendus. *et bene ſperent.* Turic. omittit *bene* cum Alm.

80. *aut eo etiam.* Turic. omittit *eo* cum Alm.

Atqui. Turic. Guelf. Vall. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. *atque.* Camp. *At quae*, quod eſt idem. Nec credo ullum Cod. aliud dare. Recte tamen ſecuti recentiores Regium de conjectura reponentem *atqui*. cf. § 10. 4, 3, 17.

conſtat. Turic. Camp. Guelf. Goth. et edd. ante Bad. *conſtabit* cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 3. Noſtra eſt ex Regii emendatione, quam velim confirmari Britannicis Codd. Et tacet ſane Gibſonus, ſed de Veneta quoque et Aldina. Neque fortaſſe erat mutanda antiqua ſcriptura. Futurum eo ſenſu potuit dici: *conſtabit, ubi quaeſiverimus.* cf. 6, 3, 84. *Conſtare* tamen cum de iis dicatur, quae omnes ſimul agnoſcunt, convenientius ſane eſt praeſens.

argumentis dico. cf. § 54. 108. Ablativum autem et hunc et alterum *praeparatione* cave pendere putes a comparativo, quod non male Capperonnerius monet.

80. *eo etiam.* Eandem ob cauſam. cf. 4, 1, 42. 4, 2, 119. 4, 3, 3.

quam ubi animus judicis ab aliqua contra nos
81 inſita opinione flectendus eſt. *Conjecturales* autem cauſae, in quibus de facto quaeritur, non tam ſaepe rei, de qua judicium eſt, quam eorum, per quae res colligenda eſt, expoſitionem habent. Quae, cum accuſator ſuſpicioſe narret, reus levare ſuſpicionem debeat, aliter ab hoc atque ab illo ad judicem
82 perferri oportet. At enim quaedam argumenta turba valent, diducta leviora ſunt. Id quidem non eo pertinet, ut quaeratur, *An narrandum?* ſed, *Quomodo narrandum ſit?* Nam et congerere plurima expoſitione quid prohibet, ſi id utile eſt cauſae, et promittere? ſed et dividere narrationem, et

82. *Nam et cong.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum aliis Codd. et edd. meis ante Leidenſ. Reliqui omittunt *et* quod ſpectat ad alterum: *et prom.* *plurima.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *plura.* cf. 2, 13, 15. 3, 6, 20. item hic § 83. 92. *quid proh.* Tur. Guelf. Camp. *quis proh.* cum plurimis Codd. et edd. meis ante Stoer. Heinſius (citante Burm.) ad Heroid. 10, 88 plurimis locis vindicat *quid;* addicit frequentatiſſima Graecorum locutio τί κωλύει, ubi nunquam τίς.

82. *turba valent.* Hoc aliquoties recurrit apud noſtrum. 4, 5, 7. 5, 13, 12. 6, 1, 1. Habet hic locus difficultatem intelligendi, quo modo poſſit haec ſententia eo valere, ut in cauſa duriore non ſit narrandum. Injicitur enim tanquam adverſa iis, quae praecipit Qu., argumentatio, quod apparet particulis *At enim.* Nempe, qui hoc objiciunt, ſignificant, narrationem habere diducta argumenta, quae poſſint nocere tali cauſae, cum conferta et cumulata in probatione fuerint abreptura judicem.

promittere, probaturos nos; vel etiam ſingulatim narraturos, quoniam nunc congerimus. cf. §. 128. 4, 5, 5.

probationes ſubjungere partibus, atque ita
340 tranſire ad ſequentia? Nam ne iis quidem 83
accedo, qui ſemper eo putant ordine, quo quid actum ſit, eſſe narrandum: ſed eo malo narrare, quo expedit. Quod fieri plurimis figuris licet. Nam et aliquando excidiſſe ſimulamus, cum quid utiliore loco reducimus: et interim nos reducturos reliquum

probationes. Sic Turic. Guelf. Camp. cum multis Codd. et edd. meis ante Gryph. Reliqui *probutionem.*

83. *malo narrare quo.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Sed Guelf. *modo n. q.* cum plurimis Codd. et edd. meis ante Bad. ſec. Hic primus omittit *narrare*, quod deinceps omnibus abeſt. *Malo* reponit Obr. *Narrare* in Ioann. quoque eſſe doceor a Porſono. *plurimis.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *pluribus* cum Colb. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. meis. Vides ex meis deteriores Codd. ſolos ſtare cum edd. cf. 82. 118.

ſiguris. Turic. Guelf. *ſignis;* per errorem vid. not. ex. Alm. *figuris* dare narratur.

83. *licet.* Si probe attendas hunc ſenſum, intelliges id quod fieri liceat eſſe hoc, ut „narret aliquis eo ordine, quo „expedit.“ In hac ratione *licet* cum paſſivo ſtructum (nam *facere* pro *fieri* malis profecto) non convenit magnopere, neque aptum eſt, quod ſubjunguntur mera praeſentia: *ſimulamus*, *reducimus*, *teſtamur* (quo magis quod ſit ſignificatur, quam quod poteſt fieri) ubi *futura* expectabas. Quanquam hoc levius. *Fieri* dicitur pro fieri poſſe, vulgo fieri, contingere. Jam, opinor, mecum cenſebis aptius futurum *liquet* pro *licet*. Libri quidem nulli hoc oſtendunt; ſed confuſio harum vocum ut ſponte credibilis ita nec inaudita cf. 5, 10, 14 not. crit., item Morel Elémens de Critique p. 87. et de permutatione literarum *qu* et *c*, in qua vertitur hic error, Drakenborch. ad Liv. 9, 2, 15. *Figurae* hic quidem non artis vocabulo uſurpantur, ſed generatim dicuntur pro omni flexu, ductu cf. § 53.

reducimus. Poſterius, quam debebat narrari, ponimus factum aliquod, et hoc *reducere* poteſt appellari, quia id, quod modo erat omiſſum, nunc quaſi repetitur.

reducturos reliquum ordinem. Iteratum tantulo intervallo

ordinem teſtamur, quia ſic futura ſit cauſa
84 lucidior: interim re expoſita, ſubjungimus
cauſas, quae anteceſſerunt. Neque enim eſt
una lex defenſionis, certumque praeſcriptum:
pro re, pro tempore intuenda, quae proſint,
atque ut erit vulnus, ita vel curandum pro-
tinus, vel, ſi curatio differri poteſt, interim
85 deligandum. Nec ſaepius narrare duxerim
nefas, quod Cicero pro Cluentio fecit: eſt-
que non conceſſum modo, ſed aliquando

84. *Neque enim.* Sic Turic. Camp. Omittit *enim* Guelf. dans *Neque eſt.* Reliqui *Nec. e.* cf. § 74.

85. *duxerim.* Turic. Camp. *dixerim* cum ſat multis Codd. et edd. ante Leid. Noſtram tamen tuetur Guelf.

reducendi verbum non placet. Sed haec videtur Quintiliani ipſius negligentia. cf. § 35. *Reliquum* ab ipſo poſitum ſit necne, major eſt dubitatio. Unus Aldus, in utraque ille quidem editione, *relictum* dat pro *reliquum*, ſenſu longe praeſtantiore. Is qui ſuae partis utilitati proſpiciens, aliqua prius narranda ſerius ponit, aut *ſimulat* ſibi antea excidiſſe, aut *teſtatur* (h. e. diſerte fatetur et indicit) ſe velle, perſpicuitatis cauſa, id quod jam narraverit (*relictum*, h. e. quem jam emenſus erat, ordinem. Ita *relicti curſus* apud Horatium) repetere, in qua retractatione mox ea inſerit, quae antea conſulto omiſerat; niſi forte *relictum* dicas eſſe omiſſum (quod ipſum frequentiſſimum) hac ſententia: velle ſe, quae modo omiſerit, nunc perſpicuitatis cauſa reducere h. e. ſerius narrare. *Reliquus* et *relictus* ſepe permutantur a librariis vid. Drakenb. ad Liv. 21, 61, 4. In recepta, quae eſt omnium, ut videtur, Codicum, ſententiam non aſſequor; neque enim agitur de eo, cum aliquid *prius*, quam debebat, narratur, ſed omnes hae figurae (quae ſunt tres) ſunt narrandi ſerius.

84. *ſubjungimus cauſas.* Ne hic quidem figuras aliquas, quales deſignat Capperonn. apud Rutilium Lupum poſitas p. (Ruhnk.) 1 et 133, agnoſco, quoniam in narratione ſola verſamur, et cauſae, quae ſubjungi jubentur, non brevi quadam ſententia comprehenduntur, ſed et ipſae narrando explicantur.

etiam neceſſarium; ut in cauſis repetundarum, omnibusque, quae ſimplices non ſunt. Amentis eſt enim, ſuperſtitione praeceptorum contra rationem cauſae trahi. Narrationem 86
ideo ante probationes ponere eſt inſtitutum, ne judex, qua de re quaeratur, ignoret. Cur igitur, ſi ſingula probanda aut refellenda erunt, non ſingula etiam narrentur? Me certe, quantacunque noſtris experimentis habenda eſt fides, feciſſe hoc in foro, quoties aliqua ita deſiderabat utilitas, probantibus et eruditis, et iis, qui judicabant, ſcio: et (quod non arroganter dixerim, quia ſunt plurimi, quibuscum egi, qui me refellere poſſint, ſi mentiar) fere ponendae a me cau-

86. *quaeratur.* Turic. et Camp. *dicatur.*

quot. aliqua ita deſ. Ita Turic. a ſecunda manu (a prima *q. at ita d.* cum Alm. (cf. § 23) niſi quod inde excitat *tru*, pro *ita*, Burm., ſe intelligere negans) et Camp. et Obr. Accedunt Goth. Voſſ. 1. 3. inſerentes receptae *aliter.* Reliqui *q. ipſa deſ.* *mentiar.* Turic. Camp. *mentior* cum Alm.

85. *repetundarum — ſimplices non ſunt.* cf. 4, 1, 74. 4, 4, 4.

Amentis — cauſae trahi. cf. 4, 1, 64. 65. 4, 5, 7.

86. *quantacunque,* cf. 2, 17, 12. Adde Cic. de Orat. 2, 28. Liv. 30, 10, 20. Quo minus Francio indigebamus reponente *quantulaeunque.* cf. et Wolfium ad Leptineam p. 258.

quod non arroganter dixerim. In anteceſſum deprecatur arrogantiae invidiam, eadem forma qua uſurpatur: *praefiſcini dixerim.* Quo minus eſt ferendus Obrechtus, expungens *non*, quaſi *arroganter* cum laude dictum ſit. cf. not. crit. ad § 29.

quibuscum egi. Ut Cicero cum Hortenſio et Bruto vid. Cic. Brut. c. 51. 94. Huic autem, homini fervidiori, peroratio aſſignabatur, cum expoſitio Quintiliano.

ponendae — cauſae. i. e. narrandae, exponendae. Sic Seneca pater p. 149. „objecit

87 ſae officium exigebatur. Neque ideo tamen 341
non ſaepius facere oportebit, ut rerum ordinem ſequamur. Quaedam vero etiam turpiter convertuntur: ut ſi *peperiſſe* narres, *deinde concepiſſe; apertum teſtamentum, deinde ſignatum:* in quibus ſi id, quod poſterius eſt, dixeris, de priore tacere optimum.
88 mum. Sunt quaedam et falſae expoſitiones, quarum in foro duplex genus eſt: alterum, quod inſtrumentis adjuvatur; ut Publius Clodius fiducia teſtium, qua nocte inceſtum Romae commiſerat, Interamnae ſe fuiſſe dicebat:

87. *non ſaepius — oportebit.* Turic. *non ipſe prius facere at* (a ſec. manu *alia*) *re, oportebit.* cum Alm. in quo nulla ſecundae manus, ut in Turic., emendatio, et pro *prius* ponitur apud Burm. *pius.* Guelf. ſecundam Turic. manum dat, cum Baſil. ed. ſola quantum video. Camp. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *n. ſ. f. alias o.* cum edd. ante Ald. quem Badius expunxiſſe ait *alias* quod redundet propter *ſaepius* ante poſitum. Burmannus ulcus latere monet. Mihi ſcriptura *ipſe prius* (magis etiam Alm. illa *ipſe pius*) nata videtur ex errore male dirimentis *ſe pius* (pro *ſaepius*) et *alia re*, vel *at re* profecta ex male repetitis literis verbi *facere*, quod ipſum rudiori librario h. l. inſolens videri debebat. cf. § 86. item 4, 5, 3. *optimum. Sunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 3. Reliqui inſerunt *eſt.*

88. *genus eſt.* Ita Codd. et editi mei (de Goth. Jenſ. tac. Geſn.) ante Gryph. Hic et reliqui *eſt genus.* Ineſt affectatio, quae ad neceſſitatem et ornatum reſervanda erat. cf. § 128.

quod inſtrumentis. Turic. *quod* (a ſec. manu *quo*) *inſtrumentum.* Alm. *quod inſtrumentum.* Camp. *quo inſtrumentum* cum Bodl. Bal. Andr. In tot bonis libris nil niſi error. cf. 5, 9, 13.

„Syriaco quod *cauſam* non „*poſuiſſet.*“ Simile quid apud noſtrum 7, 2, 55. cf. not. crit. ad 4, 1, 36.

88. *falſae expoſitiones.* cf. § 19.

Interamnae. Cic. pro Milone c. 17. „C. Caſſinius — cujus

alterum, quod eſt tuendum dicentis ingenio. Id interim ad ſolam verecundiam pertinet, unde etiam mihi videtur dici *Color:* interim ad quaeſtionem. Sed utrumcunque erit, 89
prima ſit curarum, ut id, quod fingemus, fieri poſſit: deinde, ut et perſonae, et loco, et tempori congruat; et credibilem rationem et ordinem habeat; ſi continget, etiam verae

mihi videtur. Prius omittunt Turic. Camp. Non male.
89. *utrumcunque.* Hôc quod in quibusdam exemplaribus legi narrat Regius pro *utrumque*, quod eſt in Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. etiam Codd. mei habent et Camp. item Vall. referente Bad. *curarum.* Nimia ineſſe videtur affectatio, et malim *cura.* cf. 1, 1, 8. *fingemus.* Ita Turic. cum Alm. et Obr. Reliqui *fingimus.* cf. § 8.
continget. Turic. Camp. *contigerit.* Alm. *continget gerit.* Non referre credo.

„jam pridem teſtimonio Clo„dius eadem hora Interamnae „fuerat."

ad ſolam verecundiam — ad quaeſtionem. Cum dicat *inde,* quod ad *verecundiam* pertineat, dici *colorem,* videtur a rubore verecundi oris petiiſſe vocabuli etymon quod rectius tamen profecto agnoſcitur in pigmento, quo illinitur quidquid natura non ſatis eſt ſpecioſum. Non equidem cenſeo, operoſa explicatione indigere, qualis ſit hic, qui memoratur, *color*, cum noſter maxime locus vocabuli hujus, apud veteres rhetoras frequentatiſſimi, ſignificationem aperiat. Si quis tamen plura ſimul eo pertinentia ſcriptorum loca inſpicere cupit, eum ad doctiſſimas I. C. T. Erneſti diſputationes in utriusque rhetorices Lexicis propoſitas ablegabo, quas quidem excerpi hoc loco ſupervacuum duco. Noſtri exempla haec fere ſunt. 3, 6, 92. 3, 8, 44. 4, 2, 90. 94. 95. 97. 100. 7, 1, 40. 53. 9, 1, 18. 11, 1, 81. 85. 12, 1, 33. 12, 8, 6. Reliqua loca, ubi *color* uſurpatur, non tam proprie videntur hujus eſſe poteſtatis. Quod autem dicit falſam expoſitionem, nunc ad *ſolam verec.* pertinere nunc ad *quaeſtionem*, id eo interpretor, ut partim omnis invidia aſperiorum et rerum et verborum amoveatur, partim ipſa cauſa melior fiat hoc, quod fingimus.

89. *curarum.* cf. not. crit.

alicui rei cohaereat; aut argumento, quod ſit in cauſa, confirmetur. Nam quae tota extra rem petita ſunt, mentiendi licentiam
90 produnt. Curandum praecipue, (quod fin- 342
gentibus frequenter accidit) ne qua inter ſe pugnent. quaedam enim partibus blandiuntur, ſed in ſummam non conſentiunt. praeterea, ne iis, quae vera eſſe conſtabit, ad-
91 verſa ſint: in ſchola etiam, ne color extra themata quaeratur. Utrobique autem orator meminiſſe debebit actione tota, quid finxerit, quoniam ſolent excidere, quae falſa ſunt: verumque eſt illud, quod vulgo dicitur,
92 mendacem memorem eſſe oportere. Sciamus autem, ſi de noſtro facto quaeratur, unum nobis aliquid eſſe dicendum: ſi de alieno, mittere in plurimas ſuſpiciones licere.

quod ſit in cauſa. Turic. omittit *ſit* cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Camp. qui pro *cauſa* dat *cauſis*. *confirmetur.* Turic. *confirmemur.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *confirmatur.* Camp. *firmatur.*

90. *accidit.* Turic. Guelf. Voſſ. 1. Bern. *excidit,* ſed a ſec. manu refictum ad noſtram in Turic.

quaedam enim part. Omittunt *enim* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 2. 3. Narrat Burm. et a Vallae Cod. abeſſe, quod unde reſcierit, neſcio: apud Badium enim nihil ejusmodi.

91. *quid finxerit.* Camp. *quod finx.* cf. 4, 1, 44.

92. *aliquid eſſe.* Turic. *aliquem e.* cum Alm. Vall. a prima manu (ne hoc quidem de Vall. referente Badio cf. § 90.) Guelf. Voſſ. 1. 3. Bern. *mitt. in plurimas ſuſp.* Sic Turic. Camp. cum Alm. et edd. a Stoerio inde Guelf. omittit *in plu-*

92. *mittere in plurimas ſuſpiciones.* Elegans locutio. cf. 4, 5, 14. 7, 2, 12. 9, 2, 75.

Eſt tamen quibusdam ſcholaſticis controverſiis, in quibus ponitur, aliquem non reſpondere ad quae interrogatur, libertas omnia enumerandi, quae reſponderi potuiſſent. Fingenda vero meminerimus ea, 93
quae non cadant in teſtem. ſunt autem, quae noſtro dicuntur animo, cujus ipſi tantum conſcii ſumus: item quod a defunctis;

rimas. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *m. in plures ſ.* cum edd. ante Stoer. cf. §. 83. *Eſt tamen quibusdam ſchol.* Turic. omittit *quibusdam* cum Camp. et Obr. Inſerit Guelf. *in* poſt *tamen*, quod placet. Camp. pro *Eſt* habet *Ft*, quaſi dare voluerit *Fit*. *Quibusdam* proſcribere non auſim; neque enim in genere hoc de omnibus controverſiis ſcholaſticis dici poteſt. *ad quae interrogatur.* Turic. *quae adinterrogatur.* Guelf. *qui interrogatur* cum Goth. (tac. Geſn., ſed in hoc in margine repoſitum *ad quae i.*) et Voſſ. 1. 3. Bern. Mox edd. a Baſil. ad Gibſ. *quae int.* cum Vall. referente Badio.

93. *cadant.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. et Obr. Reliqui *cadent.* cf. § 60. Guelf. omittit *non* ante *cad.* Male. cf. 6, 2, 11.

in quibus ponitur — non reſpondere. Thema tale eſt, ut contumaci ſilentio aliquis omnia, quae interrogantur, repellat vel alia cauſa reſpondendo excludatur. Quanquam enim in ſcholaſticis nulla ſolet introduci reſponſio (cf. § 28), hoc tamen in univerſum de declamationibus dici noſtro loco, non credo. cf. not. crit. De ſtructura *ponitur aliquem* cf. 1, 10, 33.

93. *quae noſtro dicuntur animo.* Deſiderant hic Burm. et Geſn. praepoſitionem, quorum ille *ex*, hic *de* inſeri malit. Burm. etiam *ducuntur* ſuadet pro *dicuntur.* Non videtur tuta emendatio. Solus ablativus ſufficit ad ſenſum efficiendum, qui ineſſe poteſt unus, etiamſi addatur praepoſitio. Nam *de animo noſtro* ut dicatur latine ſicuti *de conſilio* vel *ſuper conſilio* noſtro, magnopere vereor. *dicuntur* interpreter *dicta pronuntur*, et ſic acquieſcam in ablativo. cf. 5, 13, 3.

a defunctis. Haeret in hiſce, quaſi abrupte et parum concinne prolatis, Geſnerus quo addi debuerit *factum* aut ſimile parti-

nec hoc enim eſt, qui neget: itemque ab eo, cui idem expediet; is enim non negabit: ab adverſario quoque; quia non eſt habiturus in
94 negando fidem. Somniorum et ſuperſtitionum colores ipſâ jam facilitate auctoritatem perdiderunt. Non eſt autem ſatis in narratione uti coloribus, niſi per totam actionem conſentiant: cum praeſertim quorundam probatio ſola ſit in *aſſeveratione* et *perſe-*
95 *verantia*: ut ille paraſitus (qui ter abdicatum a divite juvenem, et abſolutum, tanquam ſuum filium aſſerit) habebit quidem colorem, quo dicat, et paupertatem ſibi cauſam exponendi 343

93. *nec hoc enim eſt.* Guelf. *ne hoc eſt.* Camp. *nec enim eſt.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *nec enim hoc eſt* cum edd. ante Stoer. Malim noſtro loco *neque h. e. e.* cf. § 75. Mox tamen § 104 conſtanter omnes *nec unq.* it. § 111.

cipium. Compara tamen locutionem *ſolvere ab aliquo* pro „ex ejus arca.“ Mihi ſufficit frequens noſtra forma: *ab actore*, *a defenſore*, ubi intelligitur non ſolum *pro eo*, ſed et in genere *reſpectu ejus.* cf. § 6. 7, 1, 38.

nec hoc enim. *Nec* h. l. valet *ne — quidem.* cf. 5, 10, 86. Malim *haec* ut et modo *quae* pro *quod.*

94. *Somniorum et ſuperſtitionum colores.* Cum quis nocturno viſo incitatus, vel aliqua religione conſtrictus aliquid feciſſe vult videri.

95. *abdicatum — eſt abſolutum.* cf. de abdicatione 3, 6.

96. Hoc loco fingitur totum negotium in judicio transactum, nec debet *ter abdicatus* aliter accipi, quam ut ter voluerit eum abdicare pater dives, quod per judices ei non licuit. Propterea filius dicitur *abſolutus* i. e. a judicibus in paterna domo remanere juſſus. Jam toties ſpe eluſus dives ſubjicit paraſitum quem domi habet, qui filium hunc, patri inviſum, ſibi aſſerat, ut hac tandem fraude domo exturbetur juvenis. Leges et judicia in cauſa abdicationis quanquam re vera ſunt nulla, tamen eſſe finguntur in ſchola.

fuiſſe; et ideo a ſe paraſiti perſonam eſſe
ſuſceptam, quia in illa domo filium haberet;
et ideo illum innocentem ter abdicatum, quia
filius abdicantis non eſſet. Niſi tamen omni- 96
bus verbis et amorem patrium, atque hunc
quidem ardentiſſimum oſtenderit, et odium
divitis, et metum pro juvene, quem pericu-
loſe manſurum in illa domo, in qua tam invi-
ſus ſit, ſciat: ſuſpicione ſubjecti petitoris non
carebit. Evenit aliquando in ſcholaſticis 97
controverſiis, quod in foro an poſſit accidere
dubito, ut eodem colore utraque pars utatur,
deinde eum pro ſe quaeque defendat. ut
in illa controverſia: *Uxor marito dixit, ap-* 98
pellatam ſe de ſtupro a privigno, et ſibi con-
ſtitutum tempus, et locum: eadem contra filius
detulit de noverca, edito tantum alio tempore,
ac loco: pater in eo, quem uxor praedixerat,
filium invenit; in eo, quem filius, uxorem:
illam repudiavit: qua tacente, filium abdicat.
Nihil dici poteſt pro juvene, quod non idem
ſit pro noverca. Ponentur tamen etiam com- 99
munia: deinde ex perſonarum comparatione,
et indicii ordine, et ſilentio repudiatae, argu-

97. *quaeque.* Ita Turic. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Reliqui *quisque.*

99. *indicii ordine.* Guelf. Camp. *judicii o.* cum Bodl. Ioann. Alm. Andr. Voſſ. 3. Baſil. Gryph. (1544) et marg.

96. *ſubjecti petitoris.* cf. 5, 7, 12.

97. *an poſſit — dubito.* Hic quidem non facile dicas, utrum poſſe hoc accidere in foro credat Qu. necne. cf. 2, 17, 3.

99. *communia.* cf. 4, 1, 71.

100 menta ducentur. Ne illud quidem ignorare oportet, quaedam eſſe, quae *colorem* non recipiant, ſed tantum defendenda ſint. qualis eſt ille dives, qui ſtatuam pauperis inimici flagellis cecidit et reus eſt injuriarum. nam factum ejus modeſtum eſſe nemo dixerit:
101 fortaſſe, ut ſit tutum, obtinebit. Quod ſi pars expoſitionis pro nobis, pars contra nos erit; miſcenda ſit an ſeparanda narratio, cum ipſa cauſae conditione deliberandum eſt. Nam ſi plura ſunt, quae nocent; quae proſunt, obruentur. Itaque tunc dividere opti- 314

Steph. Lubrica ſane diſputatio critica de talibus, nec valde miror nullam hic poſitam Turicenſis varietatem. Cum tamen repudium hoc non fiat in judicio, etiamſi abdicatio fieri fingitur, nullus judiciorum ordo hic cogitari poteſt, ut prius de repudio, deinde de abdicatione judicatum fuerit, quo fortaſſe defendat aliquis Codd. ſcripturam. cf. 7, 4, 38.

100. *tantum defendenda.* Ita Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et aliquot edd. Reliqui *tamen d.* cf. 5, 13, 10. *cecidit, et.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Obr. Capp. Reliqui omittunt *et.*

101. *tunc.* Guelf. *nunc* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. (praeter Camp.) ante Ald. quo acc. Bad. pr. Malo.

100. *tantum defendenda.* Fit tum ἄχρωμος declamatio, ubi ſola v. c. lege aliquis ſe tuetur, vel deprecatione, in qua tamen ipſa poenitentia aliquem *colorem* habet cf. 11, 1, 81.

ſtatuam pauperis. Bene hoc illuſtrat Badius afferendo loco Pauli Digeſt. 47, 10, 27. „Si „*ſtatua* patris tui in monu„mento poſita ſaxis caeſa eſt, „ſepulchri violati agi non „poſſe, *injuriarum* poſſe, La„beo ſcribit." Simile quid in ſtatua Theagenis athletae, narrat Pauſanias 6, 11 extr. p. 166 Vol. 2. ed. Facii V. C. qui non debebat in oraculo mendum metricum reducere ex Codd. Θεαγ. pro Θειαγ.

modeſtum. cf. 1, 2, 4.

101. *cum ipſa — deliberandum eſt.* Elegans forma cf. 3, 7, 16.

[redacted]

mum erit, et iis, quae partem noſtram adjuvabunt, expoſitis et confirmatis, adverſus reliqua uti remediis, de quibus ſupra dictum eſt. Si plura proderunt; etiam conjungere 102
licebit, ut, quae obſtant, in mediis velut auxiliis noſtris poſita, minus habeant virium. quae tamen non erunt nuda ponenda, ſed, ut et noſtra aliqua argumentatione firmemus, et diverſa cur credibilia non ſint, adjiciamus: quia, niſi diſtinxerimus, verendum eſt, ne bona noſtra permixtis malis inquinentur.
Illa quoque de narratione praecipi ſolent, ne 103
qua ex ea fiat *excurſio*; ne *avertatur* a judice *ſermo*; ne *alienae perſonae* vocem demus; ne *argumentemur*: adjiciunt quidam etiam, ne utamur *affectibus*: quorum pleraque ſunt frequentiſſime cuſtodienda: immo nunquam, niſi ratio coëgerit, mutanda. Ut ſit expoſi- 104

102. *mediis velut.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Turbant hic multa. Goth. (tac. Geſn.) *licebit q. o. ut i. medio.* cum Voſſ. 2. At Guelf. *licebit q. o. ſint i. medio.* Edd. quidem omnes meae *medio*, praeter Camp. et Capp. Peſſime. Hic tamen male *ut* poſt *obſtant* amandavit. Regius *mediis* conjectura eſt aſſecutus.

remediis — ſupra. Omni hac, de cauſa difficili, diſputatione a § 65 inde. *Remedia* ſic dicuntur et 4, 1, 41. 6, 2, 5.

102. *etiam conjungere.* Non ſatis apparet, quo *etiam* ſpectet h. l. Malim *jam*, ut *et* male repetitum ſit ex poſtremis praecedentis verbi literis. cf. 2, 7, 3. *Jam* reſpicit ad *tunc* (§ 101).

quae tamen. Cave *quae* referas ad ea ſola quae obſtant; ad utraque pertinet.

ne bona noſtra — inquinentur. cf. 2, 5, 24.

103. *ne avertatur — ſermo.* cf. 4, 1, 63.

tio perſpicua et brevis, nihil quidem tam raro poterit habere rationem, quam *excurſio:* nec unquam debebit eſſe, niſi brevis, et talis, ut vi quadam videamur affectus velut recto
105 itinere depulſi: qualis eſt Ciceronis circa nuptias Saſſiae, *O mulieris ſcelus incredibile, et praeter hanc unam in omni vita inauditum! O libidinem effrenatam et indomitam! O audaciam ſingularem! non timuiſſe, ſi minus vim deorum, hominumque famam, at illam ipſam noctem, facesque illas nuptiales? non limen cubiculi? non cubile filiae? non parietes denique ipſos, ſuperiorum teſtes nuptiarum?*
106 *Sermo* vero *averſus* a judice et brevius indi- 345
cat interim, et coarguit magis. qua de re idem, quod de prooemio dixeram, ſentio, ſicut de *proſopopeïa* quoque: qua tamen non Servius modo Sulpicius utitur pro Auſidia,

105. *Saſſiae.* Turic. Guelf. *Soſiae* cum Baſil. Camp. *Saſiae* cum omnibus ante Gryph.

non timuiſſe. Turic. Guelf. Camp. *Nonne t.* cum plerisque Codd. quorum aliquot videntur neglecti a conferentibus, et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr.

106. *Sermo vero averſus.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum multis optimisque Codd. et edd. Alii ut Geſn., omittunt *vero.* Jenſ. (tac. Geſn.) *Sermo verſus* cum edd. ante Bad. ſec.

106. *Servius — pro Auſidia.* Ser. Sulpicius Ciceronis amicus, celeberrimus ICtus, qui Murenam ambitus accuſavit et ad M. Antonium legatus in bello Mutinenſi obiit, pro Auſidia dixiſſe non hic ſolum narratur verum et 10, 1, 22. Quo vexatior eſt locus alius 6, 1, 20 ubi ejus *contra* Auſidiam oratio memoratur. Cognoſcimus item ex noſtro 10, 1, 116. 10, 7, 30. tres modo ejus extare orationes, quarum duas in una cauſa contrarias fuiſſe non eſt credi-

Somnone te languidum, an gravi lethargo putem oppreſſum? ſed M. quoque Tullius circa nauarchos (nam ea quoque rei expoſitio eſt), *Ut adeas, tantum dabis*, et reliqua. Quid? pro Cluentio, Staleni Bulbique collo- 107
quium nonne ad celeritatem plurimum et ad fidem confert? Quae ne feciſſe inobſervantia quadam videatur, quanquam hoc in illo credibile non eſt, in Partitionibus praecipit, ut

circa. Guelf. *contra* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. exc. Camp. quod Regius jam correxit. cf. § 19.

107. *celeritatem.* Sic et Codd. mei et Camp. cum edd. ante Bad. qui ex praepoſtera nec latina Regii mutatione *credulitatem* edidit, quod revocavit Capper. (cum ejeciſſet Obr.) merito irriſus a Burmanno in Epiſtola p. 90.

ad fidem. Praepoſitionem *ad* iterum ponunt Turic. et Camp. cum Alm. Omittere videntur reliqui omnes libri, ut et Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Reſtituit primus ex recentt. Burm. quem deinceps ſunt ſecuti. cf. 2, 21, 22. item 2, 1, 2. mox §. 122. vid. et Oudend. ad Suet. Caeſ. c. 80. Tib. c. 5. *inobſervantia.* Sic Turic. cum Alm. et edd. ante Ald. Reliqui omnes *ſine obſervantia*, niſi quod aliquot *ſ. obſervatione.* Vocem praeter hunc noſtri locum vide apud ſolum Sueton. Aug. c. 76. in quo ipſo prope erat, ut obliteraretur. Eſt ſimilis Francogallorum *inadvertence.* cf. *inconſiderantiam* Suet. Claud. c. 39 ibique Oudend.

praecipit. Turic. Camp. *praecepit* cum Alm. cf. 3, 6, 38.

bile. Ipſam cauſam Aufidiae nullo alio vetere auctore novimus.

circa nauarchos. In Verr. 5, 45.

nam ea — expoſitio eſt. h. e. Nam is quoque locus orationis Ciceronianae ad narrationem pertinet.

107. *pro Cluentio.* c. 26.

celeritatem h. e. brevitatem Sic Ariſt. 3, 16, 4. ταχεῖαν διήγησιν dicit pro βραχείᾳ. Eupolis in notiſſimo fragmento Pericli tribuit orationis τάχος Plin. Epiſt. 1, 20, 17. *celeritas* et *fides* reſpiciunt ad § 106 *brevius indicat, coarguit magis.* cf. 10, 1, 102 *velocitatem.* item 3, 4, 16.

Partitionibus. c. 9.

habeat narratio *ſuavitatem*, *admirationes*, *expectationes*, *exitus inopinatos*, *colloquia*
108 *perſonarum*, *omnes affectus*. *Argumentabimur*, ut dixi, nunquam: argumentum ponemus aliquando; quod facit pro Ligario Cicero, cum dicit, ſic eum provinciae praefuiſſe, ut illi pacem eſſe expediret. Inſeremus expoſitioni et brevem, cum res poſcet,
109 defenſionem, et rationem factorum. Neque enim narrandum eſt tanquam teſti, ſed tanquam patrono. Rei ordo per ſe talis eſt, *Q. Ligarius legatus in Africam cum C. Con-* 346
ſidio profectus eſt. Quid ergo Marcus Tullius? *Q. enim*, inquit, *Ligarius*, *cum eſſet nulla belli ſuſpicio*, *legatus in Africam cum*

108. *Argumentabimur ut.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. 3. Bern. Reliqui inſerunt *in narratione*. Poteſt abeſſe, nec temere fides habenda eſt conferentium ſilentio quaſi in multis bonis ſit Codd. Quod Alm. Turic. dant *argumentavimus* ad ipſorum facit conſenſum cf. § 86 ad rem nihil.

109. *Neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. Baſil. *Non en.* Voſſ. 1. 3. Reliqui *Nec en.* cf. § 84.

legatus — prof. Turic. Guelf. *legatus c. conſidio prof.*, omittentes *in Africam cum*, cum Voſſ. 1. 3. Bern. praeter alias horum in ſingulis verbis varietates. Ex reliquis nihil memoratur. *eſſet nulla.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. Reliqui inſerunt *adhuc*, quod a Ciceronis quoque loco abeſſe docent meliores libri vid. Ern. p. 1418 Nota 3. Pro *enim* dant *igitur* edd. a Jenſ. (tac. Geſn.) ad Burm. Sed et hic et 11, 3, 162 *enim* mei dant et omittunt *adhuc*. *Afric. cum C.* Etiam hic Turic. omittit *cum* ut et Bern. Praeter hoc et C. Guelf.

108. *ut dixi.* § 79. 105. *pro Ligario.* c. 2.

109. *Q. enim — Ligarius.* c. 1. *Alibi.* mox c. 2.

C. Conſidio profectus eſt. Alibi, *Non modo* 110 *nullum ad bellum, ſed ne ad minimam quidem ſuſpicionem belli.* Et cum eſſet indicaturo ſatis, *Q. Ligarius nullo ſe implicari negotio paſſus eſt,* adjecit, *Domum ſpectans, et ad ſuos redire cupiens.* Ita, quod exponebat, et ratione fecit credibile, et *affectus* quoque implevit. Quo magis miror eos, qui non 111 putant utendum in narratione affectibus. Qui ſi hoc dicunt: non diu, neque ut in epilogo, mecum ſentiunt. effugiendae ſunt enim morae. Ceterum cur ego judicem nolim, dum

110. *modo nullum ad.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *nullum* cum Alm. Voſſ. 3. Facit hoc ad ſtructuram *non modo.* vid. Turſell. p. 579. § 63. In Ciceronis libris eſt *nullum.*

ſpectans et ad. Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *et* omittunt cum edd. ante Baſil. Apud Cic. quidem eſt.

111. *putant — affectibus.* Sic Codd. mei et edd. omnes ante Gryph. Hic primus *put. in narratione eſſe utendum aff.*

neque ut. Sic Turic Guelf. Camp. Reliqui *nec ut.* cf. 93. 5, 7, 28. *dum eum.* Turic. Guelf. Camp. *dum ego.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *cum ego* cum edd. ante Bad. *Eum* conjectura repoſuit Regius, neceſſaria illa. *Ego* et *eo* permutantur cf. Drakenb. ad Liv. 2, 18, 6 et poſt *cum*, quod perperam accipiebat librarius, pro *eum* emendare ſibi viſus eſt *eo.* Etiam carere poſſis pronomine objecti. *Dum* primus repoſuit Obr. Narratur Alm. dare *eum.*

110. *affectus.* Nihil varietatis hic invenio in ullo libro meo; nec tamen facile aequieſcam in hac ſcriptura. Genitivus (qui ſolus debet agnoſci in hac voce; nam de accuſativo cogitare inelegans fuerit) alias cum verbo *implendi* non ſtruitur a Qu. neque aliis aequalibus, quanquam § 75 *plenos iras.* cf. 9, 3, 1. Mox § 114 *lacrimis.* Delendam igitur cenſeo literam S. *Affectum* quo hoc, quod exponebat, impleſſe dicitur Tullius, recte Geſn. monet miſericordiam eſſe judicum, fortem Ligarii dolentium. Fortaſſe tamen et pietas Ligarii demonſtratur.

111. *non putant — affectibus.* cf. § 103. item 4, 1, 28.

112 eum doceo, etiam movere? Cur, quod in ſumma parte ſum actionis petiturus, non in primo ſtatim rerum ingreſſu, ſi fieri poteſt, conſequar? cum praeſertim etiam in probationibus faciliore ſim animo ejus abuſurus, 113 occupato vel ira, vel miſeratione. An non Marcus Tullius circa verbera civis Romani omnes breviſſime movet affectus, non ſolum conditione ipſius, loco injuriae, genere

movere. Sic Turic. Bad. ſec. (fortaſſe ex typographi errore) Obr. Reliqui *moveri.* Genera verbi in infinitivis frequentiſſime permutantur (cf. § 115.), nec video, cur ad ipſum, qui agat, *movere* minus pertineat quam *docere.* Mentio hic nulla Alm., negligentia conferentis, opinor.

112. *animo* — *occupato.* Turic. *animum* — *occupatum* cum Alm.

112. *petiturus* — *conſequar.* Attende eleganter oppoſita *petendi* et *conſequendi* verba. *ſumma pars* et alibi pro *peroratione* 10, 1, 21. *ingreſſus* alias quidem pro *exordio* ut 4. 1, 28 ſed hic addendo *rerum* ſignificatur initium *narrationis.* In omnibus quidem meis libris reperio contortam hanc nec Quintiliani ſimplicitate dignam ſtructuram *parte ſum actionis* pro *parte actionis ſum.* Aliquoties tali ſtribligini, affectationem prae ſe ferenti, licuit per Codd. mederi ut § 88 (vid. not. Crit.) quae tamen longe tolerabilior noſtra. Similis et pejor etiam trajectio eſt apud Plinium H. N. 19, 48 „Grato menta menſas „odore percurrit." 16, 1. „dubium — terrae ſit an parte „in maris."

abuſurus. Significationis hujusmodi in hoc verbo fons eſt, quod alio deflectitur ejus rei uſus, qua *abutimur* quod nequaquam ſemper cum reprehenſione dicitur. cf. 3, 3, 9. 6, 10, 6. Noſtro quidem loco id maxime ſpectatur, quod paratam jam antea rem in uſus noſtros convertimus, proviſas opes aliquo conferimus, quo primum non quaerebantur eae. cf. Vellej. Pat. 2, 105, 2.

113. *civis Romani.* vid. Cic. in Verr. 5, 62. ſeq.

verberum, ſed animi quoque commendatione? Summum enim virum oſtendit, qui, *cum virgis caederetur, non ingemuerit, non rogaverit; ſed tantum civem ſe Romanum eſſe*, cum invidia caedentis, et fiducia juris clamaverit. Quid? Philodami caſum nonne 114
cum per totam expoſitionem incendit invidia;
547 tum in ſupplicio ipſo lacrimis implevit, cum flentes non tam narraret, quam oſtenderet, *patrem de morte filii, filium de patris*? Quid ulli epilogi poſſunt magis habere miſerabile? Serum eſt enim, advocare iis rebus affectum 115
in peroratione, quas ſecurus narraveris. aſſuevit illis judex, jamque eas ſine motu

113. *verberum.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *verborum* cum edd. ante Aldum. Badius narrat in Vallenſi *verberum* eſſe et citari in Verr. l. 3. (falſo igitur), quorum utrumque ſibi Regium ſumere cf. ad praef. noſtr. p. 67. Veram vocem dat Turic. et ut videtur Alm. neque tamen omnes credo quos tacent Gibſ. et Burm. *ſe.* Omittunt Turic. et Camp.

115. *magis hab. miſ.* Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. Camp. cum edd. ante Gryph. Hic primus *hab. miſ. magis.* Contorte cf. not. ex. 1 ad § 112. *advocare.* Turic. Camp. *advocari* cum Alm. et Jenſ. (tac. Geſn.) item edd. ante Bad. Hic narrat Vall. dare noſtram, quocum faciunt Guelf. Goth. cf. § 111. 5, 5, 4. *narraveris.* Turic. Guelf. Camp. *narraverit* cum Vall. Voſſ. 1. 3. (Goth. *narravit*) et edd. ante Gryph. Regius de conjectura repoſuit noſtrum. Neceſſarium credo, neque enim procedere videtur Badii ratio, qui jubet intelligere *quemque.* Alia eſt conditio 2, 15, 12.

114. *Philodami caſum.* In Verr. 1, 30.
cum — tum. cf. 4, 1, 66.
non tam — oſtenderet. Sic ἐνάργειαν finierat § 64.

115. *ſerum.* Manifeſta in primis ſignificatio nimii. cf. 2, 17, 7 (ubi in nota pro 5, 5, 3 leg. 2, 5, 3.) item 2, 17, 12.

mentis accipit, quibus commotus novis non eſt: et difficile eſt nobis mutare habitum
116 animi ſemel conſtitutum. Ego vero (neque enim diſſimulabo judicium meum, quanquam id, quod ſum dicturus, exemplis magis, quam praeceptis ullis, continetur) narrationem, ut ſi ullam partem orationis, omni, qua poteſt, gratia et venere exornandam puto. Sed plurimum refert, quae ſit natura
117 ejus rei, quam exponimus. In parvis ergo, quales ſunt fere privatae, ſit ille preſſus, et velut applicitus rei cultus: in verbis ſumma

commotus novis. Turic. *c. nobis* a. ſec. manu c. *a nobis* et ſic Camp. Sed Goth. *c. novus* cum Vall. et Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. Hoc recepta mutaverat conjiciendo Regius, male reprehenſus a Badio. cf. 8, 5, 12. Guelf. hanc tuetur.

eſt nobis mutare. Sic Turic. Camp. cum plurimis apud Burm. Codd. et edd. ante Gryph. Hic primus omiſit *nobis*, neque habet Guelf. Ineſt oppoſitio ejus cui aſſueverit *judex*, et quod ſit *nobis* difficile.

116. *ut ſi ullam.* Ald. omittit *ut*, Camp. pro eo *ac*.

venere. Turic. *vero* cum Alm. cf. § 108.

117. *fere privatae.* Turic. (a ſec. manu, nam a prima etiam corruptius *ferrei priv.*) Guelf. Camp. *f. rei p.* nonniſi per errorem.

116. *ut ſi ullam.* Quam Regius expungendam, ut ſupervacuam, putat particulam, parum apte defendit Burmannus exemplo 3, 8, 12 ubi eſt *ut quae.* Neque enim in illa forma redundat *ut.* Veram tamen credo ſtructuram, (etſi exemplo alio adhuc deſtitutor) propter conſtantiam librorum, quorum nullus, praeter Aldum, omittit.

117. *privatae.* cf. 61, 5. *ille — preſſus.* *ille* dicitur, quem noſtis cf. § 17. *preſſa* autem oratio ſaepe apud Ciceronem opponitur luxurioſae. Sic et noſter 4, 5, 2. 8, 3, 13. 9, 4, 134. item Seneca pater p. 152. *preſſam et civilem* (cf. Qu. 3, 8, 59.) *orationem* opponit *elatiori.*

applicitus rei cultus. A veſtibus petita tranſlatio, quae

diligentia, quae in locis impetu feruntur, et circumjectae orationis copia latent; hic expreſſa, et, ut vult Zeno, *ſenſu tincta eſſe* debebunt: compoſitio diſſimulata quidem,

tincta. Turic. lacunam praeferre videtur pro hoc vocabulo. Ex Alm. afferunt *ancta* pro quo bene Capper. reponit *uncta.*

non fluant, nec ſinu et rugis turgeſcant, verum ſingulis corporis membris applicentur.

in locis. cf. 4, 1, 59. *Loci* autem hic non quidem toti narrationi opponuntur ut quod mox occurrit *hic* ſit in ipſa narratione, ſed magis *parvarum rerum* intelligenda expoſitio, quae locos nullos admittit, cum in majoribus ſane vel eorum ſit occaſio. Uſum vocabuli ſine adjectivo *communis* vide praeterea 5, 13, 27. 42. 59. 8, 4, 14. 9, 4, 83. 138.

expreſſa. cf. 2, 4, 6. 9, 4, 138. Elegantem locutionem *circumjectae — latent* cf. cum 9, 4, 29.

Zeno. Significatur haud dubie Citienſis. Hunc ſcripſiſſe περὶ λέξεων, περὶ λόγου refert Diog. Laërt. 7, 4. 39. 40. Recte Turnebus vel quisquis tandem eſt ad partes vocat Sulpicium Victorem, Rhetorem ex Pithoeanis, qui ſe Zenonis maxime praecepta perſecutum ait p. 240. Quod vero idem narrat Ciceronem de Finibus l. 4. (c. 3. neque enim alium locum invenio hujus libri) arido et exiliter ſcriptos de rhetorica libros ejus memorare, falſo dicit, cum Zenonis ſcribentis ibi nulla ſit mentio. Noſtro ſane loco ne hoc quidem apparet, utrum in narratione proprie *ſenſu tincta* verba deſiderarit Zeno, an in univerſum, ita ut, vel extra artis rhetoricae tractationem, hoc poneret. Bene comparant dictum vulgo de Ariſtotele, apud Suidam T. I. p. 328 τῆς φύσεως γραμματεὺς ἦν τὸν κάλαμον ἀποβρέχων εἰς νοῦν, et Iſidorum Orig. l. 2. c. 27. p. (Gothofr. anni 1585) 878 „Ariſtoteles, quando perihermenias ſcriptitabat, calamum „*in mente tingebat.*" Manifeſtum eſt deſignari verba, quae nihil habeant, quod non ſignificet.

compoſitio — diſſimulata. cf. 2, 5, 9. *Diſſimulatur* ea quidem, ne nimis manifeſta arte, quae maxime cernitur in compoſitione, ſuſpecta fiat narratio, in parvis utique cauſis. 9, 4, 134.

118 ſed tamen quam jucundiſſima: figurae, non 348
illae poëticae, et contra fidem loquendi auctoritate veterum receptae (nam debet

118. *fidem.* Sic Goth. Ioann. Voſſ. 1. 2. 3. Camp. Andr. Rollin. Mox edd. Jenſ. (neque enim ea *fidem*, ut narrat Geſn.) et reliquae ante Rollinum *rationem;* unde, ignoro. Hoc ipſum revocavit Capper. fruſtra loquax in probando. *Fidem* Andres et Blaſſius repoſuerunt, ſecuti profecto Geſneri rationes, quae non ſunt rectae quanquam in bona cauſa. *Finem* dant Turic. Alm. Bal. Guelf. (niſi quod *finen* per err.) Obr. Burm. Geſn. (hic tamen praeferens *fidem*). De confuſione τῶν *fidem* et *finem* vid. 2, 18, 2. mox § 119. pro *fidem* edd. Jenſ. et ante Ald. *finem*. *Finem* nihili eſſe hoc loco, vel eo apparet, quod parum latina, in hac poteſtate vocabuli, foret oratio. cf. not. ex. ad 2, 15, 6.

118. *figurae;* grammaticae magis quam rhetoricae. Verſantur enim in immutatione vocabulorum. 9, 1, 12. 9, 3, 2. 3. 22. 9, 4, 117. Sic apparet, quare mox *paritas ſermonis* hiſce figuris corrumpi ſignificetur. Ejusmodi figura eſt *merere* pro *mereris* vid. 1, 5, 42.

contra fidem loquendi. Quid ſit *loqui* h. l. cognoſce ex locis geminis 12, 6, 5. 2, 3, 6. 11, 3, 45. In rerum parvarum expoſitione non *magna flare*, ſed *loqui* debet orator; quod facere ne credetur quidem ſi inſolitis vocabulorum flexibus (*poëticis* figuris, quae a *loquendo* abhorrent) ſtipet orationem: perdet igitur *fidem loquendi.* cf. 9, 4, 17. „neque illud in Lyſia dicendi „textum tenue atque rarum „laetioribus numeris corrumpendum erat. Perdidiſſet „enim *gratiam* — perdidiſſet „*fidem* quoque." item 9, 4, 143 „amittit — *fidem.*" 8, 3, 18 *ſermonem* opponit *orationi.* Suet. Claud. c. 4 *loquatur* — *dicere*, ubi malim abeſſe *quae dicenda ſunt.*

auctoritate veterum. Hic quidem cum de figuris vocabulorum parum uſitatis agatur, *veteres*, qui appellantur, facile intelligas Catones, Gracchos, Ennios, Lucilios, quales recenſuimus ad 1, 5, 21. 1, 8, 8. Alias lubrica eſt diſputatio et impedita, quibus maxime terminis contineatur ea, quam noſter uſurpat aliquoties, ſcriptorum et oratorum *vetuſtas.* Nam ut rudes illi ante Ciceronem audiunt ei *veteres*, velut 4, 1, 9. 12, 9, 5 ita et ipſe Ciceronem cum *veteribus* conjungit 9, 3, 1 „omnes veteres et *Cicero* „*praecipue.*" Simile quid

eſſe quam puriſſimus ſermo), ſed quae varietate taedium effugiant, et mutationibus animum levent: ne in eundem caſum, ſimilem compoſitionem, pares elocutionum tractus

ſed quae — effugiant — levent. Ita Turic. Camp. cum Alm. quod poſt Regii conjecturam primus repoſuit Obr. Nam edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et reliquae ante Bad. *et qui a — effugiat — levet.* Bad. cum reliquis ante Obr. *et qui — effugiat — levet*, quod et Guelf. praefert. Bern. dare narratur; *ſed qui.* *compoſitionem.* Sic Turic. Guelf. Camp. Mox edd. ante Ald. et ipſi Codd. ut Goth. Vall. Colb. (hic videtur interdum cum deterioribus facere cf. § 83.) *expoſitionem.*

habes 8 Prooem. 26. cf. et not. ad 1, 6, 42. Item 11, 3, 137. hanc Ciceronis aetatem agnoſcam cum Aldo nepote (in Graevii Theſauro Vol. 8. p. 1197.) etſi 11, 3, 143 huic numero aſſignatur Plotius (cf. 2, 4, 42.) unam et ipſe Cicero. Alio loco 11, 3, 183 nihil certi definias. Ordinem aetatum oratoriarum habes 12, 10, 10 unde tamen nihil proficias ad conſtituendam vocabulorum poteſtatem. Ciceronis in hac re uſum ad Quintilianum tuto non potes transferre. vid Orat. c. 50. de Orat. 3, 10. De rudibus enim hic agit. De induſtria hunc locum tractat Aper apud ſcriptorem de cauſis corr. el. c. 17 et 18. qui dum queritur male veteribus accenſeri Ciceronem, oſtendit, quid tum fieri ſolitum ſit. Caſſium Severum (c. 19.) primum faciebant novorum. Sed et mox noſter Ciceronis tempora inter vetera cenſere videtur, a recentiore luxuria aliena § 122. cf. Wolfius in praef. ad Marcellanam p. 22. not. l.

eundem — tractus incidamus. Similitudinem caſuum variari figuris aliquoties ingerit Qu. Vide loca deſignata ad primam hujus § notam. Haec varietas igitur grammaticam ſpectat, altera numeros, poſtrema orationem. Nec eſt opus mutando, ut vitia exiſtant haec tria ὁμοιόπτωτον (*in eundem caſum*) ὁμοιοτέλευτον (ſimilem *poſitionem;* ita enim vocem mutare velit Regius, ut *poſitio* ſignificet *deſinendi modum*, quae ipſa vocis poteſtas probari nequit; *poſitio* enim nihil aliud niſi caſus vid. 1, 5, 65.) ἰσόκωλον (*pares eloc. tractus*). Nunquam inter vitia haec ponuntur a rhetoribus, niſi quod Gorgiae in hiſce adhibendis intemperantiam improbat Cicero in Oratore c. 52.

incidamus. Caret enim ceteris lenociniis expoſitio, et, niſi commendetur hac venu-
119 ſtate, jaceat neceſſe eſt. Nec in ulla parte intentior eſt judex: eoque nihil recte dictum perit. Praeterea, neſcio quomodo etiam credit facilius, quae audienti jucunda ſunt,
120 et voluptate ad fidem ducitur. Ubi vero major res erit, et atrocia invidioſe, et triſtia miſerabiliter dicere decebit: non, ut conſumantur affectus, ſed tamen velut primis lineis deſignentur: ut plane, qualis fu-
121 tura ſit imago rei, ſtatim appareat. Ne ſententia quidem velut fatigatum intentione

ceteris lenociniis. Turic. *cet. cujus* cum Alm. (vid. § 108). Guelf. *et ejus lenoc.* cum Voſſ. 3. Bern. (vid. § 25).

119. *recte dictum.* Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. (tac. Geſn.) *rectum* cum Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. male.

120. *decebit.* Guelf. Ioann. *licebit* cum Ald. et edd. meis deinceps ante Obr. exc. Bad. ſec. Hoc cum Regius inveniret, noſtrum conjiciendo repoſuit; non utique neceſſario. Sed optimi ſane libri defendunt.

ſed tamen. Ita Camp. et Turic. a ſec. manu, a prima enim *ut tamen* cum Alm. Reliqui fere *ſed ut tamen.* Malui expungere *ut*, alioqui nimis geminatum in hoc loco.

121. *quidem — quidem br.* Poſterius *quidem*, cum iis quae praecedunt, omittunt Turic. Camp.

119. *voluptate ad fidem ducitur.* Hoc aliquoties recurrit. 4, 1, 12. 5, 14, 35. 6, 2, 5. 8, 5, 5.

120. *major res.* Reſpice § 117. Hic quidem effuſiorem ornatum permittat modo, an exigat etiam, ex ipſo orationis tenore parum apparet; quamobrem, ſitne mox legendum *decebit* an *licebit*, vix affirmes cf. not crit. Gedoynus expreſſit poſterius.

invidioſe. Vim hujus formae vide in not. crit. ad 4, 1, 42. Sic modo § 81. *ſuſpicioſe* erat, *movendo ſuſpicionem.*

121. *ſententia.* cf. 4, 1, 64.

ſtomachum judicis reficere diſſuaſerim, maxime quidem breviter injecta, qualis eſt illa,
149 *Fecerunt ſervi Milonis, quod ſuos quisque ſervos in re tali facere voluiſſet:* interim paulo liberiore, qualis eſt illa, *Nubit genero ſocrus, nullis auſpicibus, nullis auctoribus, funeſtis*

breviter injecta. Sic Ioann. (tac. Gibſ.) Vall. Bern. Ald. Adverbium habent et Guelf. Goth. Voſſ. 2. ſed in participio *interjecta.* Turic. et Camp. *brevi interjectione.* cum Alm. Bodl. ſed Jenſ. *brevi injectione* (non *interj.* ut Geſn.) cum Loc. et Venet. Correxit Regius *brevi interjectione* et hoc recepit Ruſc. (cf. § 70) cum Bad. ſec. Baſil. et aliquot. Bad. pr. voluit quidem dare noſtram ſed operae dederunt *breviter interjecta.* A Gryphio inde omnes deinceps *brevi interjecta.* Hanc ego ſtructuram non credo latinam, ut participium continuetur adjectivo (quanquam vide Cic. de Or. 2, 60 init. ſed ibi continuo praecedit *imitatione*); adverbium contra rectiſſime aſciſcit. *interjecta* autem minus placuit ob ſonum inſuavem „brevi*ter*. „*inter*jecta.“ Neque eſt quod dubites *injicere* dici in hac forma eodem ſignificatu quo *interjicere.* Voſſ. 1. dans *videtur injecta* noſtram firmat; *videtur* corruptum eſt ex *breviter.* Non totum me permiſi optimorum librorum auctoritati in hoc loco, quia facillimus erat error *breviter in* mutandi in *brevi inter.* *Fecerunt ſervi.* Recte monet Burm. apud Cic. inſeri *id*, quod equidem in nullo Qu. libro reperio. Apud Ciceronem ſane non ſpernenda eſt Erneſti κρίσις *ſervi Milonis* tanquam gloſſam proſcribentis. In illa enim ſtructura locum vix tueatur; quanquam, ſi ejiciuntur verba haec, decedit aliquid ſententiae acumini, jam minus coartatis iis, quae ſibi invicem opponuntur: „*ſervi Milonis — ſuos quisque ſervos.*“ Quintiliano ſaltem neceſſarium erat, ſic, ut fecit, excitare locum; et potuit, cum memoriter referret (cf. §. 51. not. ex. it. § 132.), aliquantum concedere et conſilio ſuo, et ipſi quoque aetatis ſuae ſtudio ejusmodi acumina captanti. Mox Quintiliani hic error fortaſſe offecit libris Ciceronianis. Cic. porro *in tali re* pro *in re tali.* *eſt illa Nubit.* Guelf. omittit *illa.* *auſpicibus.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Bern. et Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. Addi-

Fecerunt. Cic. pro Mil. c. 10. extr. cf. not. crit.

Nubit. Cic. pro Cluent. c. 5. cf. not. crit.

122 *ominibus omnium.* Quod cum ſit factum iis quoque temporibus, quibus omnis ad utilitatem potius, quam ad oſtentationem, componebatur oratio, et erant adhuc ſeveriora judicia: quanto nunc faciendum magis, cum in ipſa capitis aut fortunarum pericula irrupit voluptas? Cui hominum deſiderio quantum dari debeat, alio loco dicam. Interim ali-
123 quid indulgendum eſſe confiteor. Multum confert adjecta veris credibilis rerum imago, quae velut in rem praeſentem perducere audientes videtur: qualis eſt illa M. Coelii in Antonium deſcriptio, *Namque ipſum offendunt temulento ſopore profligatum,*

cunt Ciceronis ipſius libri, ad quem vide Ern. Reliqui *auſpiciis*. *ominibus omnium*. Turic. Guelf. *hominibus o.* ſed prior a ſec. manu noſtram dat. *omnibus o.* praeter Jenſ. etiam Venet. Ruſc. fortaſſe ex ſphalmate, ſed Loc. rectam praefert. Erneſtus in Cicerone e vett. edd. dedit *ominibus omnium omnibus*, quae ſane, ut ipſe ait, efficaciſſima eſt ſcriptura. Graevii quoque ratio, *omnium* abjicientis, (quam Capper. et hic, obſtantibus libris omnibus, eſt ſecutus) habet quo ſe commendet. Fateor, aut addi *omnibus*, aut omitti *omnium* quoque, ſatius mihi videri. cf. not. crit. ad 5, 12, 16.

122. *quam ad oſtent.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. cum Alm. Voſſ. 3. omittunt *ad*. cf. § 107. 6, 1, 23.

faciendum. Ioann. (tac. Gibſ.) *faciundum.* cf. 3, 7, 8. item hic § 128.

123. *offendunt.* Camp. *offenderunt.*

122. *irrupit voluptas.* Similes temporum ſuorum notationes a noſtro factas indicat Geſnerus 4, 1, 57. 4, 3, 2.

alio loco. Rollinus et Geſnerus putant reſpici Prooem. l. 8. item 8, 3, 6 ſeqq. Fortaſſe et huc traxeris 12, 9, 5.

123. *M. Coelii.* vid. 1, 6, 29. it. Valer. Max. 4, 2, R. 7.

offendunt — geminare. *Offendunt* Antonium centuriones, hoſtium ei adventum in-

totis praecordiis ſtertentem, ructuoſos ſpiritus geminare, praeclarasque contubernales

ſtertentem ructuoſos ſp. Turic. *ſternentem ructuoſus ſp.* ſed a ſec. manu repoſitum noſtrum. Caſp. Barthii codex Baſileae tractatus inter *ruct.* et *ſp.* lacunam habet manifeſtam ſufficientem voci alicui inſerendae. Voſſ. 1. 3. *ſlectentem ſ.* Bern. *ſternentem ſ.*

dicaturi. Non erat quod contra omnes libros Gallaeus vellet reponi *geminantem* et nihil agit, reliquis praeterea duobus infinitivis. Neque enim ſtructura infinitivi poſt verba videndi, reperiendi, ignota eſt veteribus. vid. Terent. Heautontimorumen. 1, 1, 16. *conſpicor fodere.* Ovid. Metam. 8, 714. 15. *frondere — conſpexit.* Plin. H. N. 21, 105 *furere — aſpici ſe volunt.* Fortaſſe talia etiam affectavit Coelius, cujus ſermonem a puritate Ciceroniana alienum, et Catoniani horroris aemulum plus ſemel notare accidit Manutio in Commentario libri octavi Epiſt. Cic. ad Div. Eodem *offendendi* ſignificatu utitur Coelius Epiſt. ad Div. 8, 1.

contubernales. Dicuntur cum irriſione *imperatoris* Antonii. Nec dubito quin hic ſit C. Antonius, Ciceronis in conſulatu collega (cf. ad 3, 7, 2. it. 9, 3, 94.), Antonii triumviri patruus, cujus nummus eſt apud Valentem Famm. Romm. T. 1. Tab. 13 Antoniae gentis 3. Hunc enim a Coelio adoleſcentulo accuſatum fuiſſe, multis et bonis novimus auctoribus. vid. in primis Cic. pro Coelio c. 7. et 31. Memorat idem Cic. tres Coelii accuſationes (Brut. c. 79.), quarum cum ſingularum ſatis exploratae ſint cauſae nulla in M. Antonium, triumvirum cadit. Illa autem C. Antonii cauſa, qua ipſo Cicerone defendente damnatus eſt, cum crimen haberet Catilinariae conjurationis, exaſperata fuit male in Macedonia geſtarum rerum infamia. vid. Dion. Caſſ. 38, 10. p. Reim. 156. Haec igitur ejus ignavia potuit tanta Coelii aſperitate (cf. 10, 2, 25.) perſtringi. *Imperator* immerito eſt appellatus C. Antonius cum ipſe morbum cauſatus per M. Petrejum legatum Catilinam fudiſſet. Dio Caſſ. 37, 40 p. 157. Perditae fuiſſe luxuriae hominem Antonium, eo quoque apparet quod Catilinariis faviſſe dicitur propter vim aeris alieni. Plutarch. in Cic. p. 866. E. Gulae et penis foeditatem videmus hereditarium in iſta gente malum. Quivis enim, niſi alia

ab omnibus ſpondis transverſas incubare, et re-
124 *liquas circumjacere paſſim: quae tamen exani-*
matae terrore, hoſtium adventu percepto, exci-
tare Antonium conabantur, nomen inclamabant,
fruſtra cervicibus tollebant, blandius alia ad

ſpondis transv. Barthianus Cod. inſerit *verſas*, nullo ſententiae vel acuminis emolumento.

et reliquas circ. Barth. Cod. *e. reliquias temulentiae circ.* Barthius ablegat ad Rutil. Lup. ubi ſimile quid p. Ruhnk. 112. Addere licet noſtr. 8, 3, 66 coll. Aquil. Rom. p. 145 in Ruhnk. ed. Rut. Lup. it. Senec. pat. p. 276. *temulentas reliquias ſumtuoſiſſimae coenae.* p. 284 *temulentas ebriorum reliquias.* Neque tamen quidquam agitur omnibus hiſce exemplis ad ſolicitandam receptam.

124. *quae tamen.* Goth. (tac. Geſn.) *q. tum* cum Vall. Voſſ. 2. et ed. Steph. nec male. Barth. Cod. *hae tamen.*

Antonium. Barth. Cod. *hominem.*

conab. nomen inclamabant. Barth. Cod. *c. haec n. inclamabat.* Gebh. Cod. Pal. item *inclamabat.* Ioann. (tac. Gibſ.) *c. et n. i.* *fruſtra.* Turic. *fruſta*, a ſec. manu noſtrum. Barth. Cod. ante noſtram vocem inſerit *haec.*

tollebant. Barth. Cod. *tollebat*, cum Gebh. Pal. Cod.

obſtarent, id quod fecit Caſp. Barthius et reliqui, ut videntur, VV. DD. noſtrum eundem agnoviſſet in hac deſcriptione, quem in publico vomentem nobis exhibet Cicero in ſecunda Philippica. cf. ipſius imaginis cauſa 8, 3, 66.

ab omnibus. — incubare. Concubinae ſuum quaeque in illo triclinio lectum relinquentes accurrunt ad imperatoris, eique transverſae incubant; quem tamen mox, ipſae laſcivia ſua per timorem excuſſae, ne expergefacere quidem poſſunt, dum, quidquid agunt puellae, excitamenta nequitiae interpretatur praeclarus dux, neque aperit oculos, ſed auditu et maxime tactu rem gerit. Hac totius loci ſententia plane eſt acquieſcendum, neque in ſingulis varietatibus ſcripturae haerendum, quae ex uno quidem codice afferuntur plurimae vid. not. crit. Transverſarum illam incubationem nequiore ſignificatu accipere alienum fuerit. cf. Brunk. ad Ariſtophan. Lyſiſtr. v. 60. Ruhnken. ed. Rutil. Lup. p. 260.

aurem invocabat, vehementius etiam nonnulla feriebat. quarum cum omnium vocem tactumque noſcitaret, proximae cujusque collum amplexu petebat; neque dormire excitatus, neque vigilare ebrius poterat; ſed ſemiſomno ſopore
55 *inter manus centurionum concubinarumque*

invocabat. Turic. *invocabant.* (ſed a ſec. manu noſtrum) cum Alm. Bern. Ioann. (tac. Gibſ.). *nonnulla.* Turic. *non ulla.* cf. 3, 6, 98. *feriebat.* Goth. (tac. Geſn.) *ferebat.* Voſſ. 1. Ioann. (tac. Gibſ.) *feriebant.*

cum — noſcitaret. Turic. (a ſec. manu, a prima enim noſtrum) *c. o. voce tactuque oſcitaret.* cum Obr. Sed Camp. *o. cum voce tactuque oſcitaret* cum Andr. Cod. Bodl. etiam dante *oſcitaret.* Barth. Cod. *c. o. v. t. dignoſcitaret* quod malebat Gallaeus, neſcio an inſpecto jam hoc Cod. Jenſ. (tac. Geſn.) *c. o. v. tractumque n.* cum edd. ante Ald. Nihil aguiit, etſi inter eos eſt P. Victorius Varr. Lect. 22, 5, qui commendant ſcripturam *voce tactuque oſcitaret.* Eſt ſane *oſcitare* temulentorum cf. 8, 3, 66. Cic. pro Milone c. 21. Sed longe acrior eſt ſecuritatis ebrioſae notatio, ſi clauſis oculis ſingulas contubernales ſuas agnoſcere dicitur Antonius, prout quaeque notam vel vocem vel manum ei accommodat. Et *agnoſcere* ipſum eſt *noſcitare* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 23, 4. *Dignoſcitare* utrum legatur in ullo ſcriptore, non ego dixerim. Attende receptam eamque bonam ſcripturam prima manu poſitam eſſe in Turic. cum in reliquis varietatibus ſecundà ejus manus ſoleat meliora dare. *petebat.* Gebh. Cod. Pal. *appetebat*, quod itidem ſuadebat Gallaeus; improbante Burmanno, qui appellat Nic. Heinſium Ovidio (Heroid. 14, 69) *reddentem petis amplexu* et (Metamorph. 6, 605) *Amplexuque petit.*

vigilare. Camp. *evigilare.* *centurionum.* Gebh. Cod. Pal. *cenurionum* qui calami error portentoſa Gebhardi loquacitate non indigebat, quam vide, ſi tanti, in ejus Crepundiis 2, 15. repetitam a Pareo, et in Burm. et Capper. edd. ad nauſeam lectorum recoctam. In toto hoc Coelii loco, qui plurimos a literis renatis VV. DD. exercuit non ſane immerito, videtur animadvertendum, quam exigua ſit noſtrorum, et quidem optimorum, Codd. varietas, cum Barthianus ille Baſileenſis, hic repente prolatus, cum aliqua mentione ad 1 Prooem. 16. 20. 1, 1, 20. 1, 2, 3. 6, nec deinceps usquam recurrens, miram oſtendat ſcripturae diſcrepantiam. Subit

jactabatur. Nihil his neque credibilius fingi, neque vehementius exprobrari, neque mani-
125 feſtius oſtendi poteſt. Ne illud quidem praeteribo, quantam afferat fidem expoſitioni narrantis auctoritas: quam mereri debemus ante omnia quidem vita, ſed et ipſo genere orationis; quod quo fuerit gravius, ſanctius, hoc plus habeat neceſſe eſt in affirmando
126 quoque ponderis. Effugienda igitur in hac praecipue parte omnis calliditatis ſuſpicio (neque enim ſe usquam cuſtodit magis judex): nihil videatur fictum, nihil ſolicitum. omnia potius a cauſa, quam ab oratore,
127 profecta credantur. Sed hoc pati non poſſumus, et perire artem putamus, niſi appareat: cum deſinat ars eſſe, ſi apparet. Pendemus ex laude, atque hanc laboris noſtri ducimus ſummam. Ita, quae circumſtan- 352
tibus oſtentare volumus, judicibus pro-
128 dimus. Eſt et quaedam *repetita narratio*,

profecto ſuccenſere homini alioqui doctiſſimo, qui neque diligentiam probat, tantulam impertiens vetuſti, quod vocat, exemplaris notitiam, neque judicium, ſcripturas receptis fere deteriores in coelum ferens.

125. *Ne illud.* Turic. Camp. *neque illud* cum Alm. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. (exc. Aldo) *Ne id.*

127. *niſi appareat.* Turic. Ioann. (tac. Gibſ.) Guelf. Camp. *n. apparet* cum Alm. Vall. Voſſ. 3.

128. *Eſt et quaed. rep.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Gothl. (tac. Geſn.) Camp. *Eſt q. r.* cum Alm. Mox Jenſ. (tac. Geſn.) *Eſt q. et r.* cum edd. ante Baſ.

125. *mereri.* cf. § 77.

127. *circumſtantibus — prodimus.* Lepidiſſime oppoſita membra. *Oſtentandi* verbum hoc modo uſurpatum, cum aliqua etiam ſententiae ſimilitudine, vide 12, 9, 6.

quae ἐπιδιήγησις dicitur, ſane res *declamatoria* magis, quam *forenſis;* ideo autem reperta, ut, quia narratio brevis eſſe debet, fuſius et ornatius res poſſet exponi: quod fit vel invidiae gratia, vel miſerationis. Id eſſe raro faciendum judico, neque ſic unquam, ut totus ordo repetatur. licet enim per partes idem conſequi. Ceterum, qui uti ἐπιδιηγήσει volet, narrationis loco rem ſtringat, et contentus indicare, *quid facti ſit; quo ſit modo factum*, plenius ſe loco ſuo expoſiturum eſſe promittat. Initium narrationis quidam uti- 129

ἐπιδιήγησις. Turic. ἐπιθεσις cum Alm. Sed Bern. ἐπιδεσις. Ioann. (tac. Gibſ.) επιοθησις. *poſſet.* Turic. Camp. *poſſit* cum Alm. ſequente male Obr. cf. 6, 3, 12.

Id eſſe raro. Sic Turic. a ſec. manu; nam a pr. *I. eſt r.* et mox *judicio*, pro quo item reponitur verum. Sed plane ut prima Turic. manus etiam Alm. Accedit proxime Camp. *I. eſſe faciundum* (cf. § 122) *raro jud.* Guelſ. *I. enim raro.* Ald. Baſil. *Idem raro.* Goth. (tac. Geſn.) *I. eſt raro* omiſſo mox *judico* cum Ioann. (tac. Gibſ.) Vall. et Voſſ. 2. etſi omſſio in hoc non memoratur. Voſſ. 1. *I. raro fac. eſt.* Bern. *Id eſt non* (cf. § 29.) *raro faciendum.* Reliqui *Id raro* quod a Gryphio inde eſt in omnibus. Tot ſupra poſitis documentis apparet aliquid interfuiſſe vocabulis *id* et *raro;* neque tamen diſpliceat, ſi pro *eſſe* repoſueris *ego.*

ἐπιδιηγήσει. Turic. επιλιησει a ſec. manu *epitheſi.* Ioann. (tac. Gibſ.) επιδιητεσει. *loco rem.* Neceſſaria videtur Francii emendatio quam expreſſit Geſn. transponendi haec vocabula, quae in meis quidem omnibus libris leguntur *rem loco;* excepta Gryphii ed. ubi omittitur *loco.* An hoc ex ſequentibus invectum, ut ſic conſtitui debeat ſcriptura: *narratione rem?* Sed ſaepiſſime transponendo peccatum eſt a librariis. cf. § 88. it. 5, 8, 2. *facti ſit.* Sic Turic. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. 5. Bern. Omittit Guelf., et ipſe genitivum dans, praeterea *ſit.* Modo pro *quid* Turic. Alm. cum iisque Obr. dant *quod;* minus bene. Reliqui *factum ſ.* De genitivo cf. § 21.

que faciendum a perſona putant: eamque, ſi noſtra ſit, ornandam; ſi aliena, infaman-
150 dam ſtatim. Hoc ſane frequentiſſimum eſt, quia perſonae ſunt, inter quas litigatur. Sed hae quoque interim cum ſuis accidentibus ponendae, cum id profuturum eſt, ut, *A. Cluentius Habitus fuit pater hujuſce, Judices, homo non ſolum municipii Larinatis, ex quo erat, ſed regionis illius et vicinitatis, virtute, exiſtimatione, nobilitate princeps:* interim ſine his; ut, *Q. Ligarius cum eſſet:*
151 frequenter vero et a re; ſicut pro Tullio

129. *orn. ſi al.* Geſneri operae per errorem omiſerunt *ſi*, quem repetierunt Bipontini. Eſt conjunctio in omnibus libris.

130. *Habitus.* Turic. omittit cum Alm. cf. § 16.

ſed. reg. Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. (exc. Aldo) ante Baſil. et Codd. Voſſ. 2. 3. (miror in Goth. nihil notatum) Reliqui e Cicerone inſerunt *etiam*. cf. 6, 3, 7.

nobil. princeps. Sic Turic. Guelf. Vall. Ioann. (tac. Gibſ.) cum Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. Jenſ. (tac. Geſn.) reliquisque ante Aldum. Regius e Cicerone inſeri juſſit *facile*, quod habent reliqui libri. cf. prox. not. Nec neceſſario, quoniam memoriter fere Qu. laudat. cf. § 121. et mox in loco Ligarianae. Camp., niſi forte neglexi varietatem, habet *facile*.

130. *cum ſuis accidentibus.* cf. 5, 6, 36. 56.

A. Cl. Habitus. Cic. pro Cluent. c. 5.

131. *Q. Ligarius.* Cic. pro Ligar. c. 1. Nemo hic *enim* inſerit e Cicerone cf. not. crit. ad *nobil. princ.*

pro Tullio Cicero. Fragmentum eſt orationis deperditae, cujus pauciſſima ſuperſunt. Alterum vide 5, 13, 21. Tullium hunc paſſum eſſe damnum a familia Fabiana, et rem geſtam hominibus armatis, diſcimus ex aliquot praeterea fragmentis ap. Erneſt. Vol. 4. P. 2. p. 1039. Corradus in *Quaeſtura* ex Io. Ger. Voſſius (De Analog. 2, 5 p. 667.) cur Tullium

Cicero, *Fundum habet in agro Thurino M. Tullius paternum:* Demoſthenes pro Cteſiphonte, Τοῦ γὰρ Φωκικοῦ συστάντος πολέμου.

353 De fine narrationis cum iis contentio eſt, qui 132
perduci expoſitionem volunt eo, unde quaeſtio oritur: *His rebus ita geſtis, P. Dolabella praetor interdixit, ut eſt conſuetudo, de vi hominibus armatis, ſine ulla exceptione: tantum ut, unde dejeciſſet, reſtitueret. reſtituiſſe*

131. *Thurino.* Turic. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *turino* cum Alm. et edd. ante Gryph. exc. Camp. quae dat noſtrum; id quod ab Obr. inde recentiores. Reliqui, inter quos Ioann., *Tigurino*, quod ipſum in fragmentis legitur, ſed ex hoc ſolo Quintiliani loco petitum. Φωκικοῦ. Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Bern. (quanquam ex hoc Burm. Φοσικοῦ) et Ald. Bad. pr. At Loc. cum edd. ante Ald. Φωκαϊκοῦ quod mox Bad. ſec. et a Gryphio inde recentiores omnes receperunt contra hiſtoriam et fidem librorum Demoſthenis. Turic. et Camp. ipſi videntur dare pravam ſcripturam. Poterat admonere Aquila Rom. p. Ruhnk. ed. Lup. 155. *Phocenſe* reddens, non *Phocaeenſe.*

132. *iis.* Sic Turic. Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. exc. Ruſc. Reliqui *his* (cf. § 32. 4, 3, 3.). Camp. *illis.* *contentio eſt qui.* Turic. Camp. omittunt *eſt* cum Alm. *Dolabella.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. exc. Ald. et Bad. ſec. *Dolobella.* cf. Ruhnk. ad Vellej. 2, 43, 3. *reſtit. reſtit. ſe dixit.* Turic. Camp. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Ioann. (tac. Gibſ.) cum Voſſ. tribus et

hunc interpretentur M. Tullium Deculam, Cn. Cornelii Dolabellae in conſulatu collegam anno U. C. 673. in neutram partem ullum video idoneum argumentum. Mentionem hujus orationis habet Dialogus de Oratt. ſive de cauſſ. corr. el. c. 20 ubi *immenſi voluminis* dicitur, et conjungitur cum illa pro Caecina.

Demoſthenes. Orat. pro Corona p. Reisk. 230 extr. ubi Taylorus ponit rhetoras, qui eodem exemplo Demoſthenico utantur.

132. *eo unde quaeſtio oritur.* cf. 4, 4, 2.

His rebus. Cic. pro Caecina c. 8.

ſe dixit. ſponſio facta eſt. hac de ſponſione vobis judicandum eſt. Id a petitore ſemper fieri poteſt, a defenſore non ſemper.

III. Ordine ipſo narrationem ſequitur *confirmatio.* Probanda ſunt enim, quae propter hoc expoſuimus. Sed priusquam ingrediar hanc partem, pauca mihi de quorundam opinione dicenda ſunt. Plerisque moris eſt, prolato rerum ordine, protinus utique in aliquem laetum ac plauſibilem locum, quam maxime poſſint favorabiliter,
2 excurrere. Quod quidem natum ab oſtentatione declamatoria, jam in forum venit, poſtquam agere cauſas non ad utilitatem litigatorum, ſed ad patronorum jactationem repertum eſt: ne, ſi preſſae illi (qualis ſaepius deſideratur) narrationis gracilitati conjuncta argumentorum pugnacitas fuerit, dilatis diu- 354
tius dicendi voluptatibus oratio refrigeſcat.

edd. ante Gryph. exc. Aldo *reſtit. deinde reſtituiſſe dixit.* cf. § 121. Potuit enim et hic memoriter citare Qu. poſtea a VV. DD. e Cicerone correctus.

2. *declamatoria — ad util.* Quae his inferuntur, deſiderata et ſuppleta jam a Regio, abſunt a Jenſ. (tac. Geſn.)

a petitore — a defenſore. cf. § 6. ne forte quis praepoſitionem conjungat cum verbo paſſivo.

1. *plauſibilem.* Poteſtas vocabuli fere quae in *favorabili.* cf. 4, 1, 20 ſed hic uſus jam Ciceroni notus vid. v. c. Divin. in Caecil. c. 3 ubi *populare atque plauſibile* plane ſic junguntur ut a noſtro 12, 10, 73.

2. *preſſae — gracilitati* cf. 4, 2, 117.

refrigeſcat. cf. 2, 12, 6. item 5, 7, 26. 31. 6, 1, 37. 39. In his locis ea *frigoris* apparet poteſtas, ut non

In quo vitium illud eſt, quod, ſine dis- 3
crimine cauſarum atque utilitatis, hoc, tanquam ſemper expediat, aut etiam neceſſe ſit, faciunt: eoque ſumtas ex iis partibus, quarum alius erat locus, ſententias in hanc congeruut, ut plurima aut iterum dicenda ſint, aut quia alieno loco dicta ſunt, dici ſuo non poſſint.
Ego autem confiteor, hoc expatiandi genus 4
non modo narrationi, ſed etiam quaeſtionibus, vel univerſis vel interim ſingulis, opportune poſſe ſubjungi, cum res poſtulat, aut certe permittit; atque eo vel maxime illuſtrari ornarique orationem: ſed, ſi cohaeret

3. *eoque ſumtas.* Sic Turic. Alm. Camp. Goth. (tac. Geſn.) prius vocabulum cum Colb., non autem Loc. Ald. ut refert Burmannus qui compendium τῆς *quod* male accepit pro *que.* Noſtram et Obr. Reliqui *eo quod deſumtas.* Malui ſimplex verbum, cum *d* videretur natum ex male accepto *que* (pro *quod*) quod reduxit Obr. *iis.* Sic Camp. cum edd. ante Baſil. Reliqui *his.* cf. 4, 2, 132. 4, 5, 20.

quia alieno. Turic. Guelf. Goth. Camp. inſerunt *alia* cum Alm. Bal. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Aldum. mero errore.

loco. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *modo* cum Vall. ſed Turic. Alm. Bal. veram dant ſcripturam.

4. *Ego.* Turic. omittit cum Alm. Pro eo *Et* dat Obr. ſed omiſſo *autem.* mox pro *confiteor* Guelf. *fateor.*

narrat. ſed. Sic Turic. (quanquam a ſec. manu, nam a prima *narrationis ſ.* quod ſic dat Alm.) Guelf. Ioann. (tac. Gibſ. quanquam *quod* pro *ſed* cum Voſſ. 1. quem eo quoque refert, quod modo § 3 *aut quia — poſſint* omittit uterque) Obr. Reliqui inſeruut *quidem;* nullo, quantum video, ſenſu.

ſolum riſum ſignificat, quem audientem imbuit quidquid debent ineptiae, ſed etiam caret ſale.
languorem et oſcitationem quo

prima ſpecie minus erit favorabilis; ſi legem aſperam tuebimur; aut poenarias actiones inferemus: eſt hic locus velut ſequentis exordii, ad conciliandum probationibus noſtris judicem; mitigandum, concitandum.

in. Ioann. (tac. Gibſ.) *u. ſi primam ſpeciem iniuſſerit ſavorabit*, cum compendio in ultima litera. Hunc in modum igitur mutanda quae ex Alm. affertur ſcriptura: *u. p. ſ. juſſerit erit ſav.* Neque enim credo *erit* ſeorſim poſitum. *Si* tamen et poſt *utique* et ante *legem* omittit uterque, poſteriore loco cum Guelf. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. 3. Etiam in Jenſ. mea punctis debuit tolli poſterius *ſi*. Pravae omnes profecto hae omiſſiones.

inferemus. Turic. *tuebimur* cum Alm. Supra *tuebimur* et ipſi dare videntur, ſed Camp. eo loco omittit vocem et hoc noſtro ponit *tuebimur* pro *inf.* quaſi ſufficiens unum verbum et *legi aſperae* et *poenariis actt.*

ſequentis exordii. Turic. *ſ. exordia* (a ſec. manu *ſ. exordium*) cum Alm. Sed ſec. Turic. manum Goth. quoque dat, cum Bad. utraque ed. Steph. quam ſcripturam quare revocarit Obr. equidem non dicam. Camp. *ſequens exordium* cum Bodl. et Andr. malum et ipſum.

mitigandum; concitandum. Haec verba dant Turic. Guelf. Goth. Camp. et edd. meae ante Gryph. et plurimi apud Burm. ſcripti et excuſi. Omittuntur in edd. a Gryphio et recentioribus. Abeſſe videntur ab Ioann. bis collato, aliisque fortaſſe

9. *poenarias actiones inferemus.* cf. 7, 4, 20. Non delictum ipſum eruitur, ſed poenae exiguntur ab eo, quem impune tuliſſe, quod deliquerit, querimur. Dicuntur alias *poenales* qua voce vide Briſſonium de verbb. ſignif.

eſt — exordii. Velim verbo *eſt* praemitti *Et*, quod facile excidebat, ſine quo autem durior eſt continuatio ſententiarum. *Sequens exordium* eſt alterum, ſecundum cf. 1, 5, 23.

mitigandum, concitandum. Haec non ſunt otioſa. *Conciliatur noſtris probationibus* judex, cum vel *mitigatur* dicenti, quem male accipiebat ob cauſae invidiam, vel *concitatur* in reum, cui ne faveret verendum erat. Quo minus de *mitigando* erga reum judice accipiam, obſtant exempla, quorum utrumque eſt ejus-

Quod liberius hic et vehementius fieri poteſt,
quia judici nota jam cauſa eſt. His igitur 10
velut fomentis, ſi quid erit aſperum, prae-
molliemus, quo facilius aures judicum, quae
poſt dicturi erimus, admittant, ne jus noſtrum
oderint. Nihil enim facile perſuadetur invi-
556 tis. Quo loco tamen judicis quoque noſcenda 11
natura eſt, juri magis, an aequo, ſit appoſi-
tus? proinde enim magis aut minus erit hoc
neceſſarium. Ceterum res eadem et poſt

etſi nec omnibus quorum nulla mentio. Voſſ. 1. iis carere ſuſpicor. cf. §. 8. Videor debuiſſe reſtituere; neque enim ſapiunt gloſſatorem.

Quod lib. hic et veh. Sic Guelf. cum Ioann. Colbert. Bern. (niſi quod hic *eſt* pro *et.*) Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meis ante Obr. omnibus exc. Camp. niſi quod Ruſc. omittit *et.* Turic. *quod* (a ſec. manu *quod quo*) *liberius hoc veh.* Alm. et Andr. hoc ipſum dare narrantur ſed non omittere *et.* Bodl. *quod quo l. hoc veh.* Goth. omiſſis, ut teſtatur Geſn. *et vehementius*, retinet tamen *hic*, quod ille non memorat. Camp. *quod quo l. hoc et veh.* et hoc primus revocavit Obr. non omittens *et*, ut refert Burm. Haec jam eſt vulgata ſcriptura, habens inanem opponendi *liberius* et *vehementius* affectationem. Noſtra bonis nititur auctoribus, neque vetuſtiſſimorum librorum ratio magnopere abludit.

10. *His igitur.* Turic. *Hic i.* Contrarium errorem vide 3, 6, 16. item 5, 10, 80. Camp. *hic* pro *his.* item 5, 14, 28.

11. *juri magis an.* Camp. et Goth. (tac. Geſn.) omittunt *magis* cum Voſſ. 2. Sed Turic. poſt *magis* usque ad *aut* omittit cuncta haec, quo ipſo apparet in vetere exemplo bis fuiſſe *magis.* Camp. *aut* inter *mag. min.* omittit.

modi ut iratum oratori, facilem puniendis reis, judicem intelligas. Sic 12, 1, 14 „magna reſponſi invidia ſubeunda eſt, *mitigandae* ſunt „prius aures." Mitigando autem opponitur *concitare* 6, 2, 12. Ceterum quod mox *fomenta* dicuntur, ipſum quoque facit ad commendandum mitigandi verbum, quocum ſere ſolent conjungi *fomenta.*

12 quaeſtionem perorationis vice fungitur. Hanc partem παρέκβασιν vocant Graeci, Latini *egreſſum*, vel *egreſſionem*. Sed hae ſunt plures, ut dixi, quae per totam cauſam varios habent excurſus: ut *laus hominum locorumque*, ut *deſcriptio regionum*, *expoſitio quarundam*
13 *rerum geſtarum*, *vel etiam fabularum*. Quo ex genere eſt in orationibus contra Verrem

vice. Turic. *vicem* quod dat Obr. cf. Oudend. ad Sueton. Aug. c. 36.

12. *voc. Graeci.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *Gr. voc.*

rerum geſtarum vel etiam fabularum. Hanc ego ſcripturam e Turicenſi et Alm. recte eruiſſe videor; quorum ille dat *r. g. ut laetitia fabularum* hic *r. g. ut liticia* fabuloſarum. Summae diverſitatis eſt quod, pro Turic. *fabularum*, Alm. praefert *fabuloſarum.* Subſtantivum praeterea comparet in Guelf. nec diffiteor, me parum acquieſcere in Burmanniana illa Almeloveniani notatione. Adjectivum vulgo dant omnes et mei et aliorum. cf. 5, 10, 10. Recepta adhuc ſcriptura haec eſt: *r. non ſolum g. ſed e. fabuloſarum.* *Non ſolum*, tanquam neceſſarium inſeri juſſit Regius, obſequente diu ſolo Aldo, niſi forte hic e Codice, quod non credo: Abſunt quidem particulae ab omnibus meis (etiam Ioann. [tac. Gibſ.]) libris ante Baſil. exc. Ald. Badius Vall. eas habere negans „nec neceſſe „eſt“ ait „praeponere particulas.“ In Turicenſi monſtro *ut laetitia* cum manifeſto continetur (vid. *vel* confuſum cum *ut* Drak. ad Liv. 36, 41, 2. item infra noſt. 5, 9, 16. hic praeſertim ſequente *l*; ex ipſo autem *ut* fiebat *et*, *ſed*) *etiam*, ſatis intelligere videor, unde natum *ſed etiam* quod ante ſe flagitare credebatur *non ſolum.* Subſtantivum *fabularum* malui, ut difficilius et minorem gloſſematis ſpeciem habens.

12. παρέκβασιν. Etiam διέξοδον appellari hunc poſt narrationem exceſſum monet Curius Fortunatianus p. Pithoei 62.

per totam cauſam. Non ſolum poſt narrationem. ad *ut dixi* cf. § 4.

vel etiam fabularum. cf. 4, 2, 19.

compoſitis *Siciliae laus*, *Proſerpinae raptus*; pro C. Cornelio *popularis illa virtutum*

13. *C. Corn.* Sic Turic. Camp. Guelf. et edd. meae ante Gryph. omnes cum tot Burmannianis. Hinc *L. Corn.* usque ad Geſn. In Aſconii argumento (p. 122.) reſcribe ocyus *C. Corn.*

13. *Sicil. laus — rapt.* cf. 5, 7, 27. not. ex. ſed et locum modo citatum.

pro C. Cornelio. Hujus cauſae non niſi fragmenta ſuperſunt, cum Aſconii Ped. commentario ſervata. C. Cornelius trib. pl., legibus aliquot ferendis alienatus a Senatu, „promulgavit legem" (C. Calpurn. Piſone, M. Acilio Glabrione Coſſ. A. V. C. 687.) „qua auctoritatem ſenatus minuebat, ne quis, niſi per „populum, legibus ſolvere„tur; quod olim in omnibus „S. C. quibus tum aliquem le„gibus ſolvi placebat, adjici „erat ſolitum, ut de ea re ad „populum ferretur; ſed pau„latim ferri erat deſitum, res„que jam in eam conſuetu„dinem venerat, ut poſtremo „ne adjiceretur quidem in „S. C. de rogatione ad popu„lum ferenda; eaque ipſa S. „C. per paucnlos admodum „fiebant." Aſc. Ped. in argum. Cornelianarum. (Cum enim quatriduo Cornelium defendiſſet Cicero, eas actiones contulit in duas orationes.) Hanc Cornelii rogationem cum omnibus modis oppugnare laborarent potentiſſimi quique ex Senatoribus, collega ejus P. Servilius Globulus trib. pl. inventus eſt, qui intercederet nec pateretur verba legis populo recitari a praecone, ſubjiciente ſcriba. „Tum Cor„nelius ipſe codicem recitavit, „quod cum improbe fieri C. „Piſo Conſul vehementer que„reretur, tollique ea re tribu„niciam interceſſionem dice„ret, gravi convicio a populo „exceptus eſt; et cum ille „eos, qui ſibi intentabant ma„nus, prendi a lictore juſſiſ„ſet, fracti ejus faſces cuncti" (An *ſunt?*) „lapidesque etiam „ex ultima concione in con„ſulem jacti." Idem. Poſtquam tribunatus Cornelii prope totus exactus eſt per contentiones natas ob leges complures ab eo promulgatas, quibus plerique collegae intercederent, ſequente anno reus majeſtatis eſt factus. Qua accuſatione per foedas operarum forenſium turbas intercidente, mox altero anno (L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato Coſſ. A. V. C. 689) defenſus eſt Cornelius a Cicerone. Reus cum quaeſtor fuiſſet Cn. Pompeji, contingebat patrono occaſio ornandae et commendan-

12 quaeſtionem perorationis vice fungitur. Hanc partem παρέκβασιν vocant Graeci, Latini *egreſſum*, vel *egreſſionem*. Sed hae ſunt plures, ut dixi, quae per totam cauſam varios habent excurſus: ut *laus hominum locorumque*, ut *deſcriptio regionum*, *expoſitio quarundam*
13 *rerum geſtarum*, *vel etiam fabularum*. Quo ex genere eſt in orationibus contra Verrem

vice. Turic. *vicem* quod dat Obr. cf. Oudend. ad Sueton. Aug. c. 56.

12. *voc. Graeci.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *Gr. voc.*

rerum geſtarum vel etiam fabularum. Hanc ego ſcripturam e Turicenſi et Alm. recte eruiſſe videor; quorum ille dat *r. g. ut laetitia fabularum* hic *r. g. ut liticia* fabuloſarum. Summae diverſitatis eſt quod, pro Turic. *fabularum*, Alm. praefert *fabuloſarum*. Subſtantivum praeterea compareat in Guelf. nec diffiteor, me parum acquieſcere in Burmanniana illa Almeloveniani notatione. Adjectivum vulgo dant omnes et mei et aliorum. cf. 5, 10, 10. Recepta adhuc ſcriptura haec eſt: *r. non ſolum g. ſed e. fabuloſarum. Non ſolum*, tanquam neceſſarium inſeri juſſit Regius, obſequente diu ſolo Aldo, niſi forte hic e Codice, quod non credo: Abſunt quidem particulae ab omnibus meis (etiam Ioann. [tac. Gibſ.]) libris ante Baſil. exc. Ald. Badius Vall. eas habere negans „nec neceſſe „eſt" ait „praeponere particulas." In Turicenſi monſtro *ut laetitia* cum manifeſto contineatur (vid. *vel* confuſum cum *u* [illegible] Drak. ad Liv. 36, 41, 2. item infra noſt. 5, 9, 16. hic p[illegible] ſertim ſequente *l*; ex ipſo autem *ut* fiebat *et*, *ſed*) *etiam* [illegible] intelligere videor, unde natum *ſed etiam* quod ant[illegible] tare credebatur *non ſolum*. Subſtantivum *fabul*[illegible] ut difficilius et minorem gloſſematis ſpeciem hab[illegible]

12. παρέκβασιν. Etiam διέξοδον appellari hunc poſt narrationem exceſſum monet Curius Fortunatianus p. Pith[illegible]

compoſitis *Siciliae laus*, *Proſerpinae raptus*; pro C. Cornelio *popularis illa virtutum*

13. *C. Corn.* Sic Turic. Camp. Guelf. et edd. meae ante Gryph. omnes cum tot Burmannianis. Hinc *L. Corn.* usque ad Geſn. In Aſconii argumento (p. 122.) reſcribe ocyus *C. Corn.*

13. *Sicil. laus — rapt.* cf. 3, 7, 27. not. ex. ſed et locum modo citatum.

pro C. Cornelio. Hujus cauſae non niſi fragmenta ſuperſunt, cum Aſconii Ped. commentario ſervata. C. Cornelius trib. pl., legibus aliquot ferendis alienatus a Senatu, „promulgavit legem" (C. Calpurn. Piſone, M. Acilio Glabrione Coſſ. A. V. C. 687.) „qua auctoritatem ſenatus minuebat, ne quis, niſi per „populum, legibus ſolveretur; quod olim in omnibus „S. C. quibus tum aliquem legibus ſolvi placebat, adjici „erat ſolitum, [illegible] de ea re ad „populum [illegible] ſed pau- [illegible] feri [illegible] m, res- [illegible] nſuetu- [illegible] ex Senatoribus, collega ejus P. Servilius Globulus trib. pl. inventus eſt, qui intercederet nec pateretur verba legis populo recitari a praecone, ſubjiciente ſcriba. „Tum Cornelius ipſe codicem recitavit, „quod cum improbe fieri C. „Piſo Conſul vehementer queretur, tollique ea re tribuniciam intercesſionem dice- „ret, gravi convicio a populo „exceptus eſt; et cum ille „eos, qui ſibi intentabant ma- „nus, prendi a lictore juſſiſ- „ſet, fracti ejus faſces *cuncti*" (An *ſunt?*) „lapidesque etiam „ex ultima concione in con- „ſulem jacti." Idem. Poſtquam tribunatus Cornelii prope totus exactus eſt per contentiones natas ob leges complures ab eo promulgatas, quibus plerique collegae intercederent, ſequente anno reus majeſtatis eſt factus. Qua accuſatione per foedas operarum forenſium turbas intercidente, mox altero anno (L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato Coſſ. A. V. C. 689) defenſus eſt Cornelius a Cicerone. Reus cum quaeſtor fuiſſet Cn. Pompeji, contingebat patrono occaſio ornandae et commendan-

Cn. Pompeji commemoratio: in quam ille divinus orator, velut nomine ipſo ducis curſus dicendi teneretur, abrupto, quem inchoaverat, ſermone devertit actutum.
14 Παρέκβασις eſt (ut mea quidem fert opinio) *alicujus rei, ſed ad utilitatem cauſae perti-*

Cn. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. *Gn.* male. cf. 1, 7, 29.

actutum. Turic. Camp. *ac tantum*, cum Alm., et quidem interpungentes ante. Badius ſe alicubi impreſſum vidiſſe *actutum* narrat, quod placeat; deinde recenſet, ſatis lepide, in quibus hoc libris non legerit. Meorum oculorum acies ſi quid pollet eſt hoc ipſum in Ruſc. ubi et recte diremtum; ſed id in Locat. quoque.. Guelf. habet veram vocem, Ioann. proxime accedit: *ac tutum*, continuans tamen ſequentibus. Cetera varietas et nota eſt et ſine fructu cognoſcitur.

14. *alicujus.* Sic Turic. Guelf. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Vall. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald. Hic primus expreſſit Regianam conjecturam *alienae*, quam propter *ſed*, quod ſequitur, neceſſariam putavit auctor. Ioann. bis collatus poteſt videri cum his conſentire. Reliqui Codd. vereor ut diligenter ſint excuſſi. Nimium vocabulum eſt *alienae*; neque enim concedat Qu. *alienam* in ulla cauſa rem debere tractari.

dae per hujus laudes orationis. Aliud tribuni pl. Q. Caecilii Metelli Nepotis, ſuam legem recitantis ipſius, exemplum tradunt Plutarchus in Catone minore p. 772 D. E. citante Geſn. ad 10, 5, 13. item Dio Caſſius 37 p. 138. Ex his, quae adhuc expoſui, ſatis accipient lucis loca non pauca e Cornelianis allata a noſtro. veluti 4, 4, 8. 5, 13, 18. 26. 6, 5, 10. 7, 3, 35. 36. 10, 5, 13. Conferendus de hac cauſa Corneliana eſt inſignis locus Ciceronis ipſius in Vatinium c. 2.

14. *alicujus.* Intellige *alius cujus*, quae poteſtas ſaepe ineſt voci. cf. 2, 13, 2. Erneſt. in clave Cic. et ad Herenn. 1, 4. 2, 17. 4, 50. de Inv. 2, 13. in nota. Hinc fortaſſe expunxeris *alia* apud. Cic. de Or. 2, 9 „cum aliqua *alia* arte.“ it. de Inv. 2, 19 „aſſumta *alia* aliqua conſtitutione.“ 1, 11. „cum *aliud* aliquod alicujus factum.“ Paucis vocabulis ante *aliquis* dici pro *alius*, etiam Erneſtius monet. Pro Sextio c. 24 „non *alio* aliquo, ſed eo ipſo crimine.“ Mutationem tamen non admittit

nentis, *extra ordinem excurrens tractatio*. Quapropter non video, cur hunc ei potiſſimum locum aſſignent, qui rerum ordinem ſequitur; non magis quam illud, cur hoc nomen ita demum proprium putent, ſi aliquid in digreſſu ſit exponendum, cum tot modis a recto itinere declinet oratio. Nam 15
quidquid dicitur praeter illas quinque, quas fecimus, partes, egreſſio eſt, *indignatio*, *mi-*
357 *ſeratio*, *invidia*, *convicium*, *excuſatio*, *conciliatio*, *maledictorum refutatio*. Similia his,

excurrens. Ita' libri quidem omnes mei praeter Ioann. (tac. Gibſ.) Gryph. Roll. Capp. dantes *procurrens*. Hoc eſſe in Alm. Voſſ. 1. (cf. § 9.) 3. refert Burm. et probat ſcripturam; voce, ut putat, ab uſu militari repetita. Hujus ſimilitudinis levem colorem cum et ipſe agnoſcam credamque vel auribus blandiri *procurrens* prae illo „*excurrens extra*;" miror tamen Turic. nullam referri varietatem.

hoc nomen ita. Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Bodl. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. quo accedit Capp. Reliqui omittunt *nomen*, quod ſponte deſiderabam, quanquam carere eo poteſt locus. Oniitti non dubito in Guelf. Ioann. Voſſ. 1. 3. Bern.

Cic. de Inv. 2, 26. „Sin *aliud* „quoque aliquod genus." Columellae (2, 9, 9) pro *aliqua* reddere *alia quae peſſis*, non quidem erat neceſſe vid. Drakenb. ad Liv. 6, 13, 4. item 6, 3, 8. cui non accedit Schneiderus. vid. Oudend. ad Suet. Tib. 47.

excurrens. vid. not. crit.

ſi — exponendum. Ultima vox eſt proferenda. Neque enim apparet quare in *narrando* ſolum ſit παρέκβασις.

15. *illas quinque — partes*, cf. 3, 9, 1, 4 Prooem. 6, 5, pr. 5.

maledictorum refutatio. Quoniam *maledicta* ſunt extra negotium cujus propria quaeſtio eſt. Sic Cic. pro Cluent. c. 23, „doce, in illorum judiciis „quid, praeter hoc venenum „Oppianici, non modo in „*criminis*, ſed in *maledicti* „loco ſit objectum." cf. 4, n, 27.

quae non ſunt in quaeſtione, omnis *amplificatio*, *minutio*, omne *affectus genus:* atque ea maxime jucundam et ornatam faciunt orationem: *de luxuria*, *de avaritia*, *de religione*, *de officiis;* quae cum ſint argumentis ſubjecta ſimilium rerum, quia cohaerent, 16 egredi non videntur. Sed plurima ſunt, quae rebus nihil ſecum cohaerentibus

15. *minutio.* Guelf. *in initio.* Turic. omittit cum Alm. *omne.* Turic. *omnis.* *de officiis.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) omittunt *de* cum Alm. male. cf. 4, 2, 122. item mox § 16. *cum ſint.* Sic Turic. (a ſec. manu, a pr. *ſunt*) Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Leid. Omittere *ſunt* dicitur Voſſ. 3. Reliqui *cum ſunt.* male; cf. not. ex. *quia coh.* Camp. *quae coh.*

16. *Sed plur.* Turic. *et plur.* *nihil ſecum.* Guelf. *non ſecundum.* Ioann. (tac. Gibſ.) *non ſ.* cum Voſſ. 3. Per errorem Ruſc. et Bad. *n. ſe.*

in quaeſtione, vel ſumma, quae ſtatum facit, vel ſecundaria. cf. 3, 6, 7.

atque ea maxime. Ipſos locos communes egreſſioni accenſendos ſignificat (cf. 4, 2, 117.). Sed ſcabritiem orationi ineſſe ſenſit recte, etſi ſolus, Rollinus. Neque enim poſſunt intelligi *loci communes*, de quibus nunc primum facit mentionem in hac diſputatione, niſi diſerte memorati, quod non ſit, dum ponitur *ea*, quod unusquisque referet ad praecedentia. Abrupta quoque eſt ſtructura: „ea — faciunt orationem: *de luxuria*" cet. Rollinus malit: „atque ea maxime *quae* jucundam" cet. Equidem lenius emendem: *et quae maxime*, ut *et* abierit in *at*, quod ſit ſexcenties, *quae* autem diſcerptum fuerit in *que ea;* niſi forte malis *et quae etiam maxime.* Codices nulli adjuvant.

quae cum — videntur. Affert cauſam, quare loci communes vulgo non ſoleant annumerari egreſſionibus. Sunt enim, inquit, ex eo genere argumentorum, quae petuntur a rebus ſimilibus, eaque ratione fallunt apte *cohaerendo.* In hoc enim verbo laus eſt cf. § 4. 4, 2, 53. *Subjecta* accipio ea poteſtate, de qua egi ad 3, 3, 6.

Inferuntur, quibus judex reficitur, admonetur, placatur, rogatur, laudatur. Innumerabilia ſunt haec, quorum alia ſic praeparata afferimus: quaedam ex occaſione vel ex neceſſitate dicimus, ſi quid nobis agentibus novi accidit, interpellatio, interventus alicujus, tumultus. Unde Ciceroni quoque in prooemio, 17 cum diceret pro Milone, digredi fuit neceſſe,

inferuntur. Goth. Jenſ. *inſeruntur* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. niſi quod illae per errorem *miſerantur*, quod correxit Regius. Vallenſ. cum reliquis meis *inferuntur* cf. 4, 2, 60. Habes in tali ſtructura indicativum 5, 13, 9. 10, 1, 43. 11, 1, 82 conſentientibus libris. vid. Oudend. ad Suet. Tib. 75.

ſic praep. Turic. *ſit praep.* (ſed a ſec. manu *ſic*) cum Alm. Ante Stoer. edd. (de Jenſ. tac. Geſn.) *ſicut pr.* quod repetierunt Roll. Capper. male. Ioann. (tac. Gibſ.) *ſi pr.* cum Voſſ. 1. 3. *vel ex neceſſitate.* Sic Goth. cum Voſſ. 2. Camp. et edd. (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Baſil. exc. Aldo. Reliqui omittunt *ex*. cf. § 15 not. 3.

16. *inferuntur.* cf. not. crit.

Innum. — haec. Minime placet haec eorundem, cum affectatione, iteratio. Eximi ſaltem poſſunt haec verba, ſine ulla ſententiae injuria. Sed libri conſpirant.

alia — quaedam. Vide et confer oppoſita ſibi *aliae* et *aut* 3, 6, 41. 5, 13, 28.

dicimus. Malis ſane *ducimus*, quod unus meorum Gothanus dat (tac. Geſn.), nullo aſtipulante libro, niſi quod Ioann. (tac. Gibſ.) compendium habet, unde aeque *ducimus* eruas, ac *dicimus*. Defendi tamen vel recepta poteſt ſcriptura, ſi ex ſignificat *pro*, *ſecundum*.

17. *pro Milone — ipſa oratiuncula.* „Cicero cum inciperet dicere, exceptus eſt „acclamatione Clodianorum, „qui ſe continere ne metu „quidem circumſtantium militum potuerunt: itaque non „ea, qua ſolitus erat, conſtantia dixit. Manet autem „illa quoque excepta ejus oratio. ſcripſit vero hanc, quam „legimus, ita perfecte, ut „jure prima haberi poſſit.“ Aſc. Pedianus in argumento Milonianae. Quod in hac oratiuncula, quam, ut Aſconius, ita Quintilianus etiam tractavit, coactus fecerat, ejus veſtigium in ſcripta quoque habemus, initio. cf. 2, 20, 8.

ut ipſa oratiuncula, qua uſus eſt, patet. Poterit autem paulo longius exire, qui praeparat aliquid ante quaeſtionem, et qui finitae probationi velut commendationem adjicit. At, qui ex media erumpit, cito ad id redire debet, unde devertit.

IV. Sunt, qui narrationi *propoſitionem* ſubjungant, tanquam partem judicialis materiae: cui opinioni reſpondimus. Mihi au- 358
tem *propoſitio* videtur omnis confirmationis initium: quod non modo in oſtendenda quaeſtione principali, ſed nonnunquam etiam in ſingulis argumentis poni ſolet, maximeque in his, quae ἐπιχειρήματα vocantur. Sed nunc de priore loquimur. Ea non ſemper uti neceſſe eſt. Aliquando enim ſine propo-

17. *Poterit.* Turic. Guelf. Camp. *Poteſt* cum Alm. Obr. *velut commend.* Turic. Guelf. Camp. *vel c.* cum Vall. Voſſ. 3. Bern. cf. 3. 8. 45. Omittunt *velut* Jenſ. (cujus varietatem perperam reddidit Geſn.) et edd. ante Ald.

At, qui. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Ioann. (tac. Gibſ.) *atque* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Hujusmodi exemplis diſcas tanto confidentius *atqui* reponere pro *atque*, ubi opus eſt. cf. 4, 2, 80. 6, 29, 4. *erumpit.* Turic. Guelf. Camp. *rumpit* cum Alm. ſed hic et Turic. erroris fontem demonſtrant *mediae* dantes pro *media*.

1. *poni.* Jenſ. (tac. Geſn.) *proponi* cum rell. ante Gryph. Idem Ioann. dare narrat Gibſ., falſo ille.

2. *non ſemper.* Turic. Camp. *ne ſ.* cum Alm. An fuit *nec ſ.?* *ſemp. uti neceſſe.* Guelf. omittit *uti* cum

1. *propoſitionem.* cf. de hac voce. 3, 9, 5. 3, 11, 27. 4, 2, 4. 6. 7. 71. 78. 5, 10, 70. 5. 13, 13. 14. 20. 35. 46, 49. 5. 14, 1. 4. 32.

reſpondimus. vid. 3, 9, 2. ſq.

ἐπιχειρήματα. cf. 5, 14, 14.

de priore. quod verſatur in quaeſtione principali, vel ſtatu cauſae.

ſitione aliqua quoque ſatis manifeſtum eſt,
quid in quaeſtione verſetur: utique, ſi nar-
ratio ibi finem habet, ubi initium quaeſtio;
adeo, ut aliquando ſubjungatur expoſitioni,
quae ſolet in argumentis eſſe ſumma col-
lectio: *Haec, ſicut expoſui, ita geſta ſunt,*
Judices: inſidiator ſuperatus, vi victa vis,
vel potius oppreſſa virtute audacia eſt.
Sed nonnunquam valde utilis eſt; praecipue, 3
ubi res defendi non poteſt, de fine quaeritur:

Voſſ. 1. 5. Bern. Noſtram dant omnes mei ante Stoer. Hic cum reliquis ante Obr. *ſemp. neceſſaria.* Quod dicas eſſe in Britt, ex Gibſ. ſilentio. Sed moneor omitti *uti* in Ioann. ad Geſn. collato, ut Guelferb. ſcriptura vel in hoc eſſe videatur. Cum Voſſ. 1. conſentientem aliquoties vidimus Ioann. cf. 4, 3, 14.

aliqua quoque ſatis. Sic Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. Haec *a. ſ. q.* Gryph. omittit *aliqua* cum Turic. Capp, Roll. Sic legi volebat Regius, praeter neceſſitatem. Bern. *alia q. ſ.* Reliqui *q. a. ſ.*

3. *eſt. Sed non.* Diſſido huic *ſed*, quod abeſt à Turic. et Camp., in reliquis tamen omnibus videtur legi. cf. 6, 3, 7.

praecipue. Omittitur a Turic. Camp. Nec diſplicet quod abeſt. *fine.* Sic Turic. Camp. et edd. ante Ald. cum Bodl. Alm. Andr. Bad. Gryph. Obr. Roll. Capp. Geſn. Reliqui, inter quos Vall. referente Badio, *jure.* Probat noſtrum Gronovius, vir ſummus, ad Decl. p. (ed. Leid.) 588. Aliquoties hoc *privatae pecuniae* exemplo utitur Qu. in tractatione ſtatus finitivi, ut 3, 6, 38. 49. (ubi vide et Ariſtotelem) 7, 3. 10. 21. 22. Sed ne altera quidem ſcriptura, *jure*, caret ſpecie. cf. enim 3, 6, 33. 4, 2, 8. 5, 10, 39. ubi in eodem exemplo juris mentio. Cum *jus* appellatur in hiſce, intelligitur ſtatus *translationis.* vid. 3, 6, 83. 84. ita tamen ut *jus* illud

2. *finem — initium.* cf. 4, 2, 132.

expoſitioni, quae. Cave relativum jungas proximo vocabulo, ſed intellige *ea res quae.* Idem in argumentis cum ſit, eſt ἀνακεφαλαίωσις.

Haec ſicut. Cic. pro Milone c. 11.

3. *de fine.* vid. not. erit.

ut, pro eo, qui pecuniam privatam de templo ſuſtulit, *Sacrilegii agitur, de ſacrilegio cognoſcitis:* ut judex intelligat, id unum eſſe officii ſui, quaerere, *An id, quod objicitur,*
4 *ſacrilegium ſit?* Item in cauſis obſcuris, aut multiplicibus. nec ſemper propter hoc ſolum, ut ſit cauſa lucidior, ſed aliquando etiam, ut magis moveat. Movet autem, ſi protinus ſub- 359
texantur aliqua, quae proſint. *Lex aperte ſcripta eſt, ut peregrinus, qui murum aſcenderit, morte multetur. peregrinum te eſſe certum eſt: quin aſcenderis murum, non quaeritur: quid ſupereſt, niſi, ut te puniri oporteat?* Haec enim propoſitio confeſſionem adverſarii premit, et quodammodo judicandi moram tollit, nec indicat quaeſtionem, ſed

magnam habeat cum *qualitate* cognationem. In neutram igitur partem quidquam affirmem de hujus noſtri loci ſcriptura *ſine* an *jure*.

4. *aut multipl.* Goth. (tac. Geſn.) *et m.* cum Voſſ. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) *ac m.* edd. ante Stoer. exc. Aldo.

multetur. Omnes quidem libri mei praeter Ald. *mulctetur.* cf. 5, 11, 7. 7, 4, 43. Sed conſtantiam ſcribendi ſequor. cf. 4, 2, 62. vide et Cellar. in orthogr. in hac voce.

quin. Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. *qui ſi.* Narrat Bad. Vall. dare *quin* et Ioann. ipſe videtur.

ſed adjuvat. Turic. *judici* cum Alm. peſſimo conſenſu. cf. ad praef. noſtr. p. 45.

4. *obſcuris — multiplicibus.* cf. 4, 1, 4. 4, 2, 85. 6, 1, 8.

Lex — ſcripta eſt. Indicat Almelovenius leg. ult. Dig. 1, 8. „Si quis violaverit muros, „capite punitur." cet. cf. 7, 6, 6.

non quaeritur. i. e. non eſt dubium.

confeſſionem premit. cf. 5, 7, 1 in voce *premere.*

adjuvat. Sunt autem *propoſitiones* et *ſimpli-* 5
ces, et *duplices* vel *multiplices*. quod accidit
non uno modo. Nam et plura crimina jun-
guntur; ut, *cum Socrates accuſatus eſt, quod
corrumperet juventutem, et novas ſuperſtitiones
introduceret*: et ſingula ex pluribus colli-
guntur; ut, *cum legatio male geſta obji-
citur Aeſchini, quod mentitus ſit, quod ni-
hil ex mandatis fecerit, quod moratus ſit,
quod munera acceperit*. *Recuſatio* quoque 6
plures interim propoſitiones habet: ut con-
tra petitionem pecuniae, *Male petis, procu-
ratori enim tibi eſſe non licuit: ſed neque illi,
cujus nomine litigas, habere procuratorem:
ſed neque es heres ejus, a quo accepiſſe*

6. *petitionem.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *petitorem* cum Voſſ. 2. Steph. Roign. Gryph. (1544) Capp. Malim hoc profecto. *procuratori enim.* Sic Guelf. Sed Turic. *procuratore e.* ubi omiſſus profecto apex in *e* finali. Goth. *procuratorem* cum Camp. qui *enim* omittit. cf. 7, 1, 19 ubi in eadem ſtructura *procuratorem* dant omnes libri. Utitur ſeptimi libri loco Dukerus ad Liv. 42, 36, 6. quocum cf. Erneſtum in Clave Cic. voce *licet.* Voſſ. 1. et Ioann. dativum retinent, ſed *enim* omittunt. cf. § 2. not. 2. Ut ad Livium Dukerus, ita hic ego *procuratorem* natum ſuſpicor ex *procuratori enim*, male contractis.

5. *Socrates.* Xenoph. Memorabb. 1, 1. ἀδικεῖ Σωκράτης, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων. ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων.

objicitur Aeſchini. Dem. de falſa leg. p. (Rsk.) 343 media. μηδὲν ἀληθὲς ἀπήγγελκε — μηδὲν ὧν προσετάξατε ἐν τῇ πρεσβείᾳ πεποίηκεν — ἀνήλωκε τοὺς χρόνους — πάντων τούτων δῶρα καὶ μισθοὺς εἴληφε. Ex pluribus hiſce unum aliquod crimen collectum eſt a Demoſthene, cui nomen legationis male geſtae impoſuit.

6. *procuratori — licuit.* cf. 7, 1, 19.

7 *mutuam dicor: nec ipſi debui* Multiplicari haec, in quantum libet, poſſunt, ſed rem oſtendiſſe ſatis eſt. Hae ſi ponantur ſingulae ſubjectis probationibus, plures ſunt propoſitiones; ſi conjungantur, in partitionem
8 cadunt. Eſt et nuda propoſitio, qualis fere in conjecturalibus, *Caedis ago, furtum obji-* 360
cio: eſt ratione ſubjecta: ut, *Majeſtatem minuit C. Cornelius: nam codicem tribunus plebis ipſe pro concione legit.* Praeter haec utimur propoſitione, aut noſtra; ut, *Adulterium objicio:* aut adverſarii; ut, *Adulterii mecum agitur:* aut communi; ut, *Inter me et adverſarium quaeſtio eſt, uter ſit inteſtato propior.* Nonnunquam diverſas quoque conjungimus, *Ego hoc dico, adverſa-*
9 *rius hoc.* Habet interim vim propoſitionis, etiamſi per ſe non eſt propoſitio, cum expoſito rerum ordine ſubjicimus, *De his cogno-*

mutuam. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *mutuum* cum edd. ante Leid. cf. 4, 2, 61. Codd. femininum videntur dare omnes.

8. *C.* Sic Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *Cajus.* cf. 5, 8, 47. 5, 11, 15. Haec ratio, diverſa a reliquorum praenominum, etiam certior. *aut adverſ. — mecum agitur.* Haec verba abſunt a Turic. et Alm. cf. § 4.

conjungimus. Turic. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) *jungimus* cum Goth. et edd. Stoer. Chon. Leid.

9. *propoſitio, cum.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. edd. ante Baſil. exc. Aldo. Hic, ut reliqui, inſerit *ut*, quo perit ſtructura; neque enim ſic apparet ſententiae ſubjectum, quod nunc eſt in eo ipſo: *cum ſubjicimus*, hoc modo: *Habet ea res, cum ſubjic. — vim* cet.

8. *C. Cornelius.* cf. 4, 5, 13.

9. *propoſitio, cum.* vide not. crit.

ſcitis; ut ſit haec commonitio judicis, quo ſe ad quaeſtionem acrius intendat, et, quodam velut tactu excitatus, finem eſſe narrationis, et initium probationis intelligat: et, nobis confirmationem ingredientibus, ipſe quoque novum quodammodo audiendi ſumat exordium.

V. *Partitio* eſt noſtrarum aut adverſarii propoſitionum, aut utrarumque ordine col-
561 lata enumeratio. Hac quidam utendum ſemper putant, quod ea et ſiat cauſa lucidior, et

judicis. Abeſt hoc a Turic. et Alm. ſolis, opinor. cf. § 8. not. 2. Hic quidem aegre careas genitivo nominis tanquam ἀπὸ κοινοῦ intelligendo. cf. 4, 1, 18.

quod velut. Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. *velut qu.* ordine minus elegante. cf. not. crit. ad 4, 3, 17. 1, 3, 8. Guelf. *vel quodam ut.* cum Bern. *velut quodam ut.* Ioann. (tac. Gibſ.).

tactu. Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (male referente Geſn. *jactu*) cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. quo acc. Gryph. Roll. hisque recentiores. Reliquae *jactu* cum Ioann. (tac. vel potius negante Gibſ.) etiam Bodl. et Bal. dare noſtrum ex Gibſ. verbis conjicias. In voce *tactu* cf. 6, 3, 7.

nov. quodammodo. Elegantior hic ordo, quam qui eſt in Turic. Ioann. Camp. Jenſ. et edd. ante Stoer. *quodammodo n.* Melius tamen Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. accedente Badio, omittunt *quoque*, inſuave in hac compoſitione.

1. *aut utrarumque.* Inter haec vocabula lacunam oſtendit Guelf. in fine verſus, ſufficientem aliquot verbis. cf. 4, 1, 42.

quod ea et ſiat. Turic. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *q. de. e. f.* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. et edd. ante Bad. qui Regio, conjicienti hoc, concedit ut *et* ponat pro *de*.

velut tactu. i. e. quaſi ejus humerum ferias ad excitandam animi intentionem.

1. *ordine collata.* i. e. conjuncta, non ſeorſim poſita, ut ſingulis propoſitionibus ſuae ſubjiciantur probationes. cf. 4, 4, 7.

judex intentior ac docilior, ſi ſcierit, et de quo
4 dicimus, et de quo dicturi poſtea ſumus. Rurſus quidam periculoſum id oratori arbitrantur duabus ex cauſis: quod nonnunquam et excidere ſoleant, quae promiſimus, et, ſi qua in partiendo praeterierimus, occurrere. quod quidem nemini accidet, niſi qui plane vel nullo fuerit ingenio, vel ad agendum nihil
5 cogitati praemeditatique detulerit. Alioqui quae tam manifeſta et lucida eſt ratio, quam rectae partitionis? ſequitur enim naturam

quae ſit frequens librariorum Italorum confuſio. Guelf. *q. et e. ſ.* Camp. *q. de e. et ſ.* Poſitus hic noſter *ea et*, melior profecto, apud Stoerium primum. *ſi ſcierit.* Turic. *ſuſcitetur* cum Alm. ſed ille a ſec. manu *ſciſcitetur.* Ioann. (tac. Gibſ.) *ſi ſciet* cum Voſſ. 1. (cf. 4, 4, 6. not. 2. item mox § 5.) 3. *ſumus.* Turic. Camp. *ſimus* cum Alm. cf. § 8.

2. *praeterierimus.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. *praeterimus* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern.

3. *quae tam — partitionis.* Haec ſtructura, elegans profecto et terſa, eſt in edd. meis omnibus praeter Obr. qui cum turbatam orationem poſuiſſet in libro, haec dat in emendationibus repetitae lectionis: *q. t. m. e. l. e. ut oratio, quum recta ſecatur partitione.* Turic. *q. t. m. e. l. e. ut oratio. q. recte p.* quibus ſecunda manus haec ſuffecit: *q. t. m. e. l. e. ut oratio q. recte ſequatur particionem.* Ex Alm. nil varietatis affertur niſi *ut oratio* pro *eſt ratio.* Guelf. *q. t. m. e. l. ſunt quam ratio rectae partitionis.* Quod in ſecundam Turic. manum irrepſit *ſequatur*, natum eſſe apparet ex illato mox *ſequitur* quod Turic. continuat cum antecedentibus. Ejuſmodi quid in Argentoratenſi fuerit neceſſe eſt, quoniam Obr. prius inſeruit *ſequatur* quod mox ingenioſe ſed parum ad Quintiliani ſobrietatem reſinxit in *ſecatur.* cf. mox. § 6. item 5, 10, 90. Sed

2. *Rurſus quidam.* Curionis patris et in hac parte et alias oblivioſi mentionem e Cicerone affert Geſnerus. Brut. c. 60. Orat. c. 37.

ducem, adeo, ut memoriae id maximum ſit
auxilium, via dicendi non decedere. Qua-
propter ne illos quidem probaverim, qui par-
titionem vetant ultra tres propoſitiones exten-
dere. Quae ſine dubio, ſi nimium ſit mul-
tiplex, fugiet memoriam judicis, et turbabit
intentionem: hoc aut alio tamen numero
velut lege non eſt alliganda, cum poſſit cauſa
plures deſiderare. Alia ſunt magis, propter 4
quae partitione non ſemper ſit utendum: pri-
mum, quia pleraque gratiora ſunt, ſi inventa
ſubito, nec domo allata, ſed inter dicendum
ex re ipſa nata videantur. unde illa non inju-
cunda ſchemata, *Paene excidit mihi:* et, *Fu-*

ibi ſine affectatione, quia ineſt reprehenſio ut et mox § 6. *Oratio* pro *ratio* equidem non moror; ſed *ut* unde natum ſit, requiro. Guelf. conſtitutio ſententiam quidem habet nonnullam, ſi *manifeſta et lucida* accipias neutro genere; ſed jejunam et parum elegantem. Acquieſco in vulgata, quae Goth. habet cognitorem et Ioann; et plures profecto in tanto conſerentium ſilentio. *adeo uti* Turic. Camp. inſerunt *quoque* cum Alm. *hoc aut alio tamen.* Sic Obr. et Turic. a manu ſec. A prima enim hic *h. al* (cf. 4, 2, 87. not. 1. 5, 9, 5. not. 2.) *t.* Ex Alm. Burmannus affert *h. nal. t.* Camp. *h. autem alio t.* Reliqui omittunt *aut alio*, quod nequaquam eſt ſupervacuum.

4. *non ſemper ſit ut.* Guelf. omittit *ſit.* Goth. Jenſ. (perperam *ſit* omittere narrante Geſn.) *n. eſt ſ. u.* cum edd. ante Baſil. Haec *n. ſ. eſt u.* cf. de *ſit* et *eſt* 4, 1, 28. not. 6. 5, 7, 24.

3. *ultra tres.* Rogius monet praecipi hoc a Cornificio ad Herennium. Locus eſt 1, 10. „(Enumerationem) plus „quam trium partium numero „eſſe non oportet." ubi vide Ern.

4. *magis.* i. e. potius, cf. VV. DD. ad Gratii Cyneg. v. 90. ubi Burm. ponit locum

gerat me: et, *Recte admones,* propoſitis enim probationibus, omnis in reliquum gratia novitatis praecerpitur. Interim vero etiam fallendus eſt judex, et variis artibus 362
ſubeundus, ut aliud agi, quam quod petimus, putet. Nam eſt nonnunquam dura propoſitio, quam judex, ſi providet, non aliter praeformidat, quam qui ferrum

praecerpitur. Turic. *praecipitur* (a ſec. manu *percipitur*) cum Palatino Gebhardi. male, cf. 1, 1, 20. Alm. *pcepitur*, proxime vulgatam, ſi recte retulit Burm.

5. *providet.* Guelf. *providit.* Ioann. *providerit.* cum Voſſ. 1. (cf. § 1. 5, 15, 8.) 3. Illa Guelf., ſolius ut videtur, ratio placet ob id quod ſequitur *aſpexit.*

praeformidat. Sic Jenſ. (tac. Geſn.) cum Goth. Voſſ. 2. Camp. (quanquam per compendium) et edd. ante Gryph. Turic. *performidat* cum Alm. Bodl. Ioann. (tac. Gibſ.) Voſſ. 1. 3. Item Guelf. *per formidat.* Reliqui *reformidat.*

Terentii Adelph. 4, 3, 15. „accipiunt *magis.*"

Recte admones. De hujusmodi τοῦ αὐτοσχεδίου ſimulatione erudite diſputat Wolfius ad Demoſth. Leptin. p. 301. alium locum indicans 9, 2, 61. ubi de induſtria agitur de hiſce ſchematis.

probationibus. Non erat quod in hac voce, ab omnibus prope libris defenſa, haereret Geſnerus, qui malit *partibus*, vel *partitionibus.* Nec attendi meretur Voſſ. 3tii varietas *propoſitionibus.* Proponendo indici probationes vidimus proximo capite. Cum qua *propoſitione* arto vinculo contineri *partitionem* itidem oſtenſum eſt 4, 4, 7. 4, 5, 1. cf. hoc c. § 26. Tam *partiendo* igitur quam *proponendo* judicibus in anteceſſum innoteſcunt *probationes*, quas ſi novas eorum auribus animisque afferre cupis, et *propoſitio* et ſpecies ejus *partitio* omittenda eſt.

5. *dura propoſitio.* cf. 4, 1, 25. item hoc capite § 16. 7, 1, 56.

non aliter. Hac comparandi formula in primis delectatur noſter. cf. mox § 22. 2, 5, 11. 5, 8, 1. 5, 12, 17. Alii quoque ut Plin. H. N. Vol. 2. p. 102. 128. Bip. ne memorem poëtas.

medici prius, quam curetur, aſpexit: at ſi, re non ante propoſita, ſecurum, ac nulla denunciatione in ſe converſum, intrarit oratio; efficiet, quod promittenti non crederetur. Interim refugienda non modo diſtinctio 6
quaeſtionum eſt, ſed omnino tractatio: affectibus perturbandus, et ab intentione auferendus auditor. Non enim ſolum oratoris eſt docere, ſed plus eloquentia circa movendum valet. Cui rei contraria eſt maxime tenuis illa et ſcrupuloſe in partes ſecta divi-

6. *perturbandus.* Turic. Guelf. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) *turbationibus* cum Goth. et edd. ante Ald. omnibus, quo accedit Badii ſecunda quae hoc dat: *affectibus, perturbationibus eſt ab.* Alm. dare narratur *perturbationibus* ut et Voſſ. omnes et Bern. quod ſecus eſſe ſuſpicor in conſenſu *Turic. Guelf. Goth. Ioann.* omittentium praepoſitionem. Oſcitavit Gibſ. in Britannicis ſuis, quos tacet. Quod ſuadet Geſn. *perturbatioribus*, eſt jam apud Vidov. Gryph. (1536); nec ſane diſpliceat hoc, maxime ſi pro *et* ſcribitur *eſt*, quod, Regio jam ſuadente, jubet Geſn. Noſtra eſt ab Aldo, pro qua propius Codd. ſcripturam Obr. *a. turbandus.* In tanto omnium MSS. conſenſu, *turbatioribus eſt* recipere religioſius erat fortaſſe, neſcio tamen quam limata et ad unguem facta videtur Aldina ratio. Nec opus *eſt*, quod ex proximis commodiſſime repetitur.

ſecta. Sic Turic. Guelf. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. Reliqui *ſectae*. Noſtra quin ſit in Codd. omnibus non dubito; nec mutationis rationem reddit Badius. Alienum videri poteſt quod ipſa *diligentia* dicitur eſſe *ſecta*, et blanditur ſane prae hoc *diviſionis ſectae diligentia.* Sed ſi vere poſt *illa* legitur *et*, quod a nullo abeſt libro, unde, quaeſo, extundes nominativum adjectivi

medici. Hic quoque locus, quod monet etiam Pſeudo-Turnebus, aſcribetur plurimis iis, ubi *medicos* appellatos a veteribus videmus *chirurgos.* Sic Juvenalis *Caeduntur tumidae medico ridente mariſcae.*

6. *ſecta — diligentia*, vide not. crit.

ſionis diligentia eo tempore, quo cognoſcenti
7 judicium conamur auferre. Quid? quod interim, quae per ſe levia ſunt et infirma, turba valent? Ideoque congerenda ſunt potius, et velut eruptione pugnandum: quod tamen rarum eſſe debet, et ex neceſſitate demum, cum hoc ipſum, quod diſſimile
8 rationi eſt, coëgerit ratio. Praeter haec in omni partitione eſt utique aliquid potentiſſimum, quod cum audivit judex, cetera tanquam ſupervacua gravari ſolet. Itaque, ſi plura vel objicienda ſunt vel diluenda, et

vel participii, quem conjungas cum *tenuis?* niſi forte et hunc interpretaris genitivum, quod fieri vetat poſitus vocis. *Diviſionis diligentia* junctim plane et unius vocabuli inſtar comprehenditur, ut, quidquid *diviſioni*, etiam *diligentiae* tribui poſſe videatur. *cognoſcenti.* Hoc ex ſola Regii conjectura ſcribi videtur, veriſſima illa. cf. 5, 2, 2. Codd. quidem omnes, opinor, *cognoſcendi* ut Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) cum Alm. Vall. Voſſ. 1: 2. 3. Qui non memorantur ut Bodl. Bal. a Gibſ., a Geſnero nobisque etiam ipſis Goth., per errorem omiſſi videntur. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. (exc. Badio) *cognoſcendi*, quorum primus tranſponit etiam *jud. cogn.*

7. *hoc ipſum.* Hoc ordine Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Obr. Reliqui *ipſ. h.*

6. *cognoſcenti — auferre.* *Auferre* eadem hic fere dicitur poteſtate, qua modo *auferendus auditor.* Surripere conamur judici (is enim eſt *cognoſcens* cf. 3, 10, 1.) ſuffragium. vid. 2, 17, 28. 5, 14, 29. 6, 1, 7. 6, 2, 5. 12, 1, 36. 12, 10, 52.

7. *turba valent.* cf. 4, 2, 82.

velut eruptione. Confer aliam ſimilitudinem militarem, explicatiorem illam 12, 9, 2. 3.

hoc ipſum — coëgerit ratio. cf. 4, 2, 85.

8. *potentiſſimum.* cf. 3, 6, 8. 12. 5, 10, 103. 113. 5, 11, 6. 37. 5, 12, 8. 9. 14.

363 utilis et jucunda partitio eſt, ut, quod quaque de re dicturi ſumus, ordine appareat: at ſi unum crimen varie defendemus, ſupervacua. Ut, ſi ita partiamur: *Dicam, non ta-* 9
lem eſſe hunc, quem tueor, reum ut in eo credibile videri poſſit homicidium: dicam, occidendi cauſam huic non fuiſſe: dicam, hunc eo tempore, quo homo occiſus eſt, trans mare fuiſſe: omnia, quae ante id, quod ultimum eſt, exequeris, inania videri neceſſe eſt.
Feſtinat enim judex ad id, quod potentiſſi- 10
mum eſt, et velut obligatum promiſſo patronum, ſi eſt patientior, tacitus appellat; ſi vel occupatus, vel in aliqua poteſtate, vel etiam ſi moribus incompoſitus, cum convicio efflagitat. Itaque non defuerunt, qui Cice- 11

8. *quod quaque.* Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. Bern. et edd. ante Gryph. exc. Badio, qui e Vallenſi *quid* repoſuit, male defendens in nota. Hunc reliqui exprimunt, retinentes indicativum in *ſumus.*

9. *tueor reum ut.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Alm. et aliquot edd. Reliqui omittunt *reum.*

ut in eo cred. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) omittunt *in eo* cum Voſſ. 1. 3. Bern.

10. *ſi — incompoſitus.* Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) *ſic — compoſitus* cum Bern. et edd. a Gryphio ad Obr. Male, ut docet Burm.

varie. vario probandi genere.

10. *promiſſo.* cf. 4, 2, 82. 4, 5, 5.

poteſtate. cf. 4, 1, 72. Dial. de oratt. c. 19. „Vi aut „*poteſtate*, non jure et *legi*„*bus.*" item 3, 10, 1. „certa „*lege* — *principum.*

cum convicio efflagitat. cf. Epiſt. ad Tryph. I.

ronis illam pro Cluentio partitionem improbarent, qua ſe dicturum eſſe promiſit primum, *neminem majoribus criminibus, gravioribus teſtibus, in judicium vocatum, quam Oppianicum*; deinde, *praejudicia eſſe facta ab iis ipſis judicibus, a quibus condemnatus ſit*; poſtremo, *judicium pecunia tentatum non a Cluentio, ſed contra Cluentium*: quia, ſi probari poſſet, quod eſt tertium, nihil ne-
12 ceſſe fuerit dicere priora. Rurſus, nemo tam erit aut injuſtus, aut ſtultus, quin eum fateatur optime pro Murena eſſe partitum, *Intelligo, Judices, tres totius accuſationis partes fuiſſe, et earum unam in reprehenſione* 364
vitae, alteram in contentione dignitatis, tertiam in criminibus ambitus eſſe verſatam.

ab iis ipſis. Turic. Camp. omittunt *iis* cum Alm. ipſoque Cicerone. *poſſet.* Guelf. *poteſt* cum Goth. et marg. Vidov.

11. *pro Cluentio.* capite 4. Recte Geſnerus ad vindicandum ab hac reprehenſione Ciceronem monet, tertio probando inſervire priora apud eum, id quod apparet in primis c. 25. „veriſimilius tamen eſſet, eum potius corrupiſſe, qui metuiſſet, ne ipſe condemnaretur, quam illum, qui veritus eſſet, ne alter abſolveretur: deinde cum eſſet nemini dubium, quid judicari neceſſe eſſet, eum certe potius, qui ſibi aliqua ratione diffideret, quam eum qui omni ratione confideret: poſtremo certe potius illum, qui bis apud eos judices offendiſſet, quam eum, qui bis cauſam iis probaſſet.“ Quod tamen negat Geſnerus Quintilianum ſentire cum iis, qui vituperent Ciceronem, obſtat quodammodo, quod mox legitur *Rurſus*, in quo eſt illius notationis tacita quaedam confirmatio.

12. *pro Murena.* c. 5. *Contentio*, ſeu comparatio, *dignitatis* locum dat pulcherrimae illi jureconſulti et ducis comparationi c. 9. 10.

Nam ſic et oſtendit luciſſime cauſam, et nihil fecit altero ſupervacuum. De illo quo- 13
que genere defenſionis plerique dubitant, *Si occidi, recte feci: ſed non occidi.* quo enim prius pertinere, ſi ſequens firmum ſit? haec invicem obſtare, et utroque utentibus, in neutro haberi fidem. Quod ſane in parte verum eſt, cum illo ſequenti (ſi modo indubitabile eſt) ſit ſolo utendum. At, ſi quid 14
in eo, quod eſt fortius, timebimus, utraque probatione nitemur. Alius enim alio moveri ſolet: et, qui factum putavit, juſtum credere poteſt: qui tanquam juſto non movebitur, factum fortaſſe non credet. Ut certa manus uno telo poſſit eſſe contenta, incertae

13. *fidem.* Abeſt a Turic. et Alm. ſolis. cf. 4, 4, 9. not. 2. 5 Pr. 1. *eſt cum illo.* Sic Aldus ſolus. Codd. quidem mei et MSS. et excuſi pro *cum* fere dant *et;* niſi quod Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. *etiam* pro hoc habent. Hinc efficio Aldinam ſcripturam, ut librarii ex *eſt cum*, male repetendo corruperint: *eſt etiam.* Mox ponenda varietas magis hoc aſtruet. *eſt) ſit ſolo.* Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Bad. Ex Voſſ. 1 refertur *e. ſi ſ.* Reliqui inter quos et Vall. omittunt *eſt*, et *ſit* parentheſi aſſignant. Loc. Ven. Ruſc. tranſponunt *ſit eſt;* male.

14. *incertae.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. (tac. Geſn.) Camp. *incerta* cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 3. Major his

13. *Si occidi — occidi.* cf. 5, 6, 10.

ſequens — illo ſequenti. cf. 4, 3, 9. item mox § 17. 5, 7, 5.

14. *moveri — movebitur.* Cave ad affectus hoc referas, qualis erat poteſtas § 6. Hoc quidem loco *movere* eſt, quod toties apud Ciceronem, quodque recentiores reddere ſolent: *convincere.* In hac praeterea verborum comprehenſione ſatis confidenter pro *putavit* ſcribam *putabit*, quanquam nullo libro addicente.

plura ſpargenda ſunt, ut ſit et fortunae locus.
15 Egregie vero Cicero pro Milone *inſidiatorem* primo *Clodium oſtendit:* tum addit ex abundanti, *etiamſi id non fuiſſet, talem tamen civem cum ſumma virtute interfectoris et glo-*
16 *ria necari potuiſſe.* Neque illum tamen ordinem, de quo prius dixi, damnaverim: quia quaedam, etiamſi ipſa ſunt dura, in id tamen valent, ut ea molliant, quae ſequuntur. Nec omnino ſine ratione eſt, quod vulgo dicitur, *Iniquum petendum, ut*
17 *aequum feras.* Quod tamen nemo ſic accipiat, ut omnia credat audenda. Recte enim

neceſſitas deferendi Codd. quam modo § 6 in *ſecta*, quanquam eredibile eſt aliquos etiam MSS. nobiſcum facere.

15. *primo.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. *primum* cum Alm. male. *abundanti.* Turic. *habundantia.* Camp. *abundantia.* Altero loco in receptam conſentiunt. cf. not. ex.

16. *quaedam etiam ſi.* Omittunt *etiam* Turic. Camp. cum Alm. Nec diſplicet. Vett. edd. fere *etſi.*

17. *audenda.* Turic. *audendum* cum Alm. quod recepit Obr. probante Burm. et ablegante ad Gronov. Obſerv. l. 1. c. 7. p. 56. Minus tamen placet in Qu. ab omni antiquitatis affectatione alieno.

15. *ex abundanti.* Locutio recurrens 5, 6, 2 nec infrequens apud hujus aevi ſcriptores iisque recentiores, ICtos maxime. vid. Briſſon de Verborum ſignificatione h. v.

16. *illum — ordinem* qui eſt § 13 in *illo genere defenſionis: Si occidi* cet.

Iniquum — feras. A mercatoribus hoc jactari ſolitum abiiſſe in proverbium putat Eraſmus in Chiliadibus 2, 3, 26, ubi ſuſpicatur Senecam de Benef. 7, 22. huc reſpexiſſe dicentem „quaedam *praecipimus*" (non *petimus*, ut Eraſmus) „ultra modum, ut ad *verum* „*et ſuum*" (pro quo *verſum ſuum*, Eraſmus, ingenioſe, ſed auctoritatem deſidero) „redeant."

565 Graeci praecipiunt, *Non tentanda, quae effici omnino non poſſunt.* Sed, quoties hac, de qua loquor, duplici defenſione utemur, id laborandum eſt, ut in illam partem ſequentem fides ex priore ducatur. Poteſt enim videri, qui tuto etiam confeſſurus fuit, mentiendi cauſam in negando non habere.
Et illud utique faciendum eſt, ut, quoties 18
ſuſpicabimur a judice aliam probationem deſiderari, quam de qua loquimur, promittamus nos plene et ſtatim de eo ſatis eſſe facturos, praecipueque, ſi de pudore agitur.
Frequenter autem accidit, ut cauſa parum 19
verecunda, jure tuta ſit: de quo ne inviti judices audiant et adverſi, frequentius ſunt admonendi, *ſecuturam defenſionem probitatis ac dignitatis: expectent paulum, et agi*

non poſſunt. Turic. Guelf. *n. poſſint* cum Alm.

id laborandum. Camp. *id elaborandum.* cf. 2, 3, 6.

18. *ſuſp. a judice.* Turic. *ſuſp. judici* cum Alm. ſolo cf. § 13.

adverſi. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Stoer. cum Alm. Voſſ. 2, 3. Reliqui *averſi*, cf. 4, 1, 10. 5, 12, 19.

17. *Graeci praecipiunt.* Adeſt proverbium ἀδύνατα θηρᾶς apud Zenobium et Suidam, et Chiloni a Diogene Laërtio 1, 70 tribuitur: Μὴ ἐπιθυμεῖν ἀδυνάτων.

18. *praecipueque.* Malis ſane abeſſe *que* cf. 3, 1, 15. 4, 1, 10. item 9, 4, 35. 10, 1, 20. Retinendum tamen 10, 1, 27. Codd. noſtro quidem loco non variant.

de pudore. Pudor, ut ſaepiſſime apud veteres, eſt religio, innocentia, probitas; Gewiſſenhaftigkeit. cf. § 20. it. *verecundiae* 21. *modeſtiae.* ib. item 1, 2, 4. Similia praecepta habes in narratione 4, 2, 79.

20 *ordine ſinant.* Quaedam interim nos et invitis litigatoribus ſimulandum eſt dicere; quod Cicero pro Cluentio facit circa judiciariam legem: nonnunquam, quaſi interpellemur ab iis, ſubſiſtere: ſaepe avertenda ad ipſos oratio; hortandi, ut ſinant nos uti noſtro conſilio. Ita ſurrepetur animo judicis, et, dum ſperat probationem pudoris, aſperioribus illis mi-
21 nus repugnabit. Quae cum receperit, etiam verecundiae defenſioni facilior erit. Sic utraque res invicem juvabit, eritque judex circa jus noſtrum ſpe modeſtiae attentior, circa
22 modeſtiam juris probatione proclivior. Sed, ut non ſemper neceſſaria, aut utilis etiam partitio eſt, ita opportune adhibita plurimum orationi lucis et gratiae confert. Neque

20. *ab iis.* Sic Camp. cum Obr. Reliqui *a. his.* cf. 4, 5, 3. 5, 7, 3. *avertenda.* Turic. *aconvertenda* (a ſec. manu *ac convertenda*) cum Alm. cf. § 18. Camp. *convertenda* cum Bodl. Andr. Obr. *adverta* per errorem dat Guelf. pro *advertenda* quod eſt in Goth. et edd. ante Stoer. *avertenda* verbum eſt legitimum cf. 4, 2, 103.

22. *aut utilis etiam.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Obr. Reliqui *a. e. ſupervacua.* Noſtrum quanto praeſtet, ſponte apparet. In vulgata debebat ſaltem eſſe prius: *aliquando non neceſſaria.*

20. *pro Cluentio.* c. 52. ſq. „Poterat Cluentius corrupti „judicii accuſatus, tueri ſe „lege, quod ſenator non eſ„ſet; lex autem de corruptis „judiciis ad ſenatores pertine„ret." Geſnerus.

quaſi interpellemur. Ablegat Geſn. ad 6, 4, 9 ubi vera tangitur interpellatio litigatoris, quam hic ſimulare ſuadet.

ad ipſos. i. e. litigatores.

21. *jus — juris.* Jus hoc non eſt naturale, ſed legitimum cf. not. crit. ad 4, 4, 3. n. 3.

22. *non — utilis.* i. e. noxia.

enim ſolum id efficit, ut clariora fiant, quae dicuntur, rebus velut ex turba extractis, et in conſpectu judicum poſitis: ſed reficit quoque audientem certo ſingularum partium fine: non aliter, quam facientibus iter,
366 multum detrahunt fatigationis notata inſcriptis lapidibus ſpatia. Nam et exhauſti 23
laboris noſſe menſuram voluptati eſt, et hortatur ad reliqua fortius exequenda, ſcire quantum ſuperſit. Nihil enim longum videri neceſſe eſt, in quo, quid ultimum ſit, certum eſt. Nec immerito multum ex dili- 24
gentia partiendi tulit laudis Q. Hortenſius:

ſolum id. Hoc ordine Turic. Gueſſ. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Ioann. (tac. Gibſ.). Reliqui *id ſol.* Non videtur *ſolum* a ſuo *non* tanto intervallo diſtinendum; neque nomen adjectivum eſt *ſolum* ſed adverbium.

23. *voluptati eſt et.* Turic. *voluptatem et*, a ſec. autem manu *voluptas eſt et*, quod ipſum dat Camp.

inſcriptis lapidibus. Eleganter hnc advocat Colomeſius Rutilii Numatiani in Itinerarii l. 2. verſus 7. 8. quos ipſos e Quintiliano adumbratos cenſet Wernsdorſius.

> Intervalla viae feſſis praeſtare videtur
> Qui notat inſcriptus millia crebra lapis.

24. *Q. Hortenſius — eludit.* vid. Cic. Brut. c. 88 ubi Corradus haec eluſionis hujus veſtigia indicat: Cic. pro Quintio c. 10. „Faciam quod „te ſaepe animadverti facere, „Hortenſi: totam cauſae meae „dictionem in certas partes di„vidam. *Tu id ſemper facis,* „*quia ſemper potes. ego in hac* „*cauſa faciam, propterea quod* „*in hac videor poſſe facere.* „*Quod tibi natura dat, ut* „*ſemper poſſis, id mihi cauſa* „*concedit, ut hodie poſſim.*“ Divinat. in Caecil. c. 14 „Quid? cum accuſationis tuae „membra dividere coeperit“ (Hortenſius) „et in *digitis*

cujus tamen diviſionem, in digitos diductam, nonnunquam Cicero leviter eludit. Nam eſt ſuus et in geſtu modus, et vitanda ut quae maxime conciſa nimium et velut articuloſa partitio. Nam et auctoritati plurimum detrahunt minuta illa, nec jam membra, ſed fruſta: et hujus gloriae cupidi, quo ſubtilius et copioſius diviſiſſe videantur, et ſupervacua aſſumunt, et, quae natura ſingularia ſunt, ſecant: nec tam plura faciunt,

24. *ſuus et in geſtu.* Gnelf. Ioann. (tac. Gibſ.) *ſuus certus* cum Palat. Gebh. Voſſ. 1. 3. Bern. et edd. ante Gryph. niſi quod pleraeque harum *certus ſuus* quod revocavit Capper. A Gryph. inde *certus ejus*, ex conjectura Regii. Noſtram dant Turic. (quanquam per errorem *ſ. et ingeſta*) Camp. Goth. Voſſ. 2. (hic bene conſpirantes cf. 4, 2, 9.) Alm. Obr. Burm. Geſn.

vit. ut quae max. Sic Turic. Stephan. Gryph. (1544) Obr. niſi quod Gr. *ev.* Camp. *v. quae m.* Jenſ. (tac. Geſn.) *e. vit. utique m.* cum edd. ante Gryph. Mox Stoer. *ev. max.* cum Vall. et recentt. cf. 3, 8, 12.

„*ſuis ſingulas partes cauſae* „*conſtituere?*" Fragmentum operis Ciceroniani, cui titulus: *De Philoſophia, ſive Hortenſius* apud Nonium c. 4. voce *preſſum*: „Quis te autem „eſt aut fuit unquam in par„tiundis rebus, in definiendis, „in explanandis preſſior?"

ſuus — modus. Quod geſtum tangit, id reſpicit ad „diviſionem *in digitos* di„ductam" quibus verbis maxime locum Caecilianae (c. 14.) ſupra poſitum deſignaſſe mihi videtur. *Et*, quod additur, ſignificat, vel ipſo geſtu, citra reliquam rei evidentiam, apparere, quam facile diſpliceat nimia partiendi diligentia, cum et geſtus ejus index ſaepius recurrens dedecere ſoleat. Hunc geſtum habes etiam 11, 1, 5. 11, 3, 14 quanquam ibi *argumenta*, non *ſingulae partes cauſae*, in digitos diducuntur et digeruntur. Alius eſt geſtus ſummarum index 1, 10, 35.

quam minora. deinde cum fecerunt mille particulas, in eandem incidunt obſcuritatem, contra quam partitio inventa eſt. Et diviſa 26
567 et ſimplex propoſitio, quoties utiliter adhiberi poteſt, primum debet eſſe aperta atque lucida (nam quid ſit turpius, quam id eſſe obſcurum ipſum, quod in eum ſolum adhibetur uſum, ne ſint cetera obſcura?), tum brevis, nec ullo ſupervacuo onerata verbo. Non enim, quid dicamus, ſed, de quo dicturi ſumus, oſtendimus. Obtinendum etiam, ne 27
quid in ea deſit, ne quid ſuperſit. Supereſt autem ſic fere, cum aut in ſpecies partimur,

26. *Et diviſa.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui omittunt *Et.* *adhiberi.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Bip. cum edd. ante Burm. qui quare *haberi* ſcripſerit obſecundantibus recentioribus, non aſſequor.

deb. eſſe. Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui *e. d.*

27. *quid dicamus.* Sic Camp. cum Bodl. Alm. Andr. aliisque non paucis ante Stoer. Prope accedit Turic. *quod dicamus,* Jenſ. et edd. ante Ald. *de quo dicimus* cum Guelf. Sed a Stoerio fere *de quo dicamus* quod eſt in Goth. et Valleuſi, reſ Badio. *dict. ſumus* Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. Reliqui fere *d. ſimus.*

26. *Et diviſa — propoſitio* i. e. ſive partitionem adhibes, ſive ſimplici propoſitione uteris.

27. *quid dicamus — de quo dicturi ſumus.* Priore loco conjunctivus proprie uſurpatur, altero indicativus. Aliud enim eſt *oſtendere quid dicas* i. e. rem, quam cummaxime tractas, qualis ſit, explicare, aliud *oſtendere id, de quo dicturus es* i. e. indicere ea, quae mox tractabuntur. Illud probationis eſt, hoc propoſitionis.

ut ſi dicam. vid. not. crit.

quod in genera partiri ſit ſatis; aut, genere poſito, ſubjicitur ſpecies: ut ſi dicam de virtute, juſtitia, continentia: cum juſtitia atque
28 continentia virtutis ſint ſpecies. Partitio prima eſt, quid ſit, de quo conveniat; quid, de quo ambigatur. In eo, quod convenit,

ut ſi dicam. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. exc. Bad. ſed redit ad veterem ſcripturam Gibſ. quocum facit Ioann. Alm. item Obr. Reliqui *ut: Dicam* e conjectura Regii, nullo, ut praeſtare auſim, MS. aſtipulante, quanquam multi ſilentur. In tanto Codd. conſenſu *ſi* omittere religio fuit. Ad ipſam quidem *partitionem* convenientius eſſe videtur ſi promittens inducatur orator: *Dicam* cet. Poteſt tamen non ſolum in proponenda partitione, ſed in ipſa quoque partium tractatione reprehendi is, qui hoc vitio laboret. Nec latine ſatis, ad Quintiliani in primis ſobrietatem, ſtruitur hoc *ut: Dicam* i. e. *ut ſi quis ita partiatur: Dicam.*

28. *ambigitur, quae.* Libri et ſcripti et excuſi mei ad unum omnes inſerunt *quae dicturi ſumus*, recentiores fere *ſimus*. Hoc alienum eſſe ſolus ſenſit Geſn. qui uncis incluſit. Unde natum, non adeo facile oſtendatur. Nam quod ſupra § 26. paucis ante verſibus legitur *quod dicturi ſumus*, id poterat quidem repeti calamo oſcitantis librarii, nec tamen plane idem eſt. Geſn. verba noſtra gloſſam putat eorum quae ſequuntur: *quae noſtrae propoſitiones.* In Turic. pro *ambigitur* a prima manu ſcriptum eſt *ambigituri.* Poterat aliquis iſtis: *q. n. p.* ſuperſcribere *i* (ſcil. *id eſt*) *quae dicturi ſumus*, quae mox ab ignaro librario praemitterentur iis quibus interpretamenti cauſa erant ſuperſcripta. Nolui locum diutius turbari hiſce ſordibus, quae nullis machinis in ordinem redigi poſſunt.

28. *Partitio prima.* Recte Pſeudo-Turnebus ad partes vocat Cic. de Inv. 1, 22. *Prima* hic quidem nihil aliud, niſi quid primum diſtinguendum ſit in oratione, deſignat; quo minus mutatione indigebat locus, quam Regius ſuaſit, ut legeretur *promit* vel *proponit* pro: *prima eſt.* Poſterius aliquot edd. expreſſerunt, ut Aldus.

quid adverſarius fateatur, quid nos: in eo, de quo ambigitur, quae noſtrae propoſitiones, quae partis adverſae. Turpiſſimum vero, non eodem ordine exequi, quo quidque propoſueris.

vero non. Sic Turic. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. quo acc. Baſ. Obr. Voſſ. 1. 2. *vero* etiam omittit Guelf. Reliqui inferunt *eſt*.

eodem. Sic Turic. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Obr. Reliqui *eo*.

ARGUMENTUM LIBRI V.

Aliquot praeceptores ſolum oratoris officium tradidiſſe DOCERE. Prooem. — 2. Plures praecipuum — 3. Unde hunc librum maxime neceſſarium — C. 1. Probationes inartificiales — C. 2. Praejudicia — 2. auctoritas pronunciantium, ſimilitudo rerum, quomodo refellantur — C. 3. Fama quomodo tractetur in utramque partem — C. 4. De tormentis generalia — 2. Propria cujusque litis — C. 5. Tabulas non refelli ſolum, ſed et accuſari, tractis ex cauſa argumentis, aut aliis probationibus aeque inartificialibus — C. 6. Jusjurandum offerentibus quid obſtet, quid proſit — 3. argumenta ~~pro non recipientibus~~, deferentibus — 5. pro recuſantibus — 6. Seniorum praecepta — C. 7. Teſtimonia per tabulas data quomodo refellantur — 3. Et pro praeſentibus et contra eosdem aut actione aut interrogatione confligi — 4. Loco communi contra genera, contra ſingulos — 7. Domitium Afrum rectiſſime poſtulaſſe interiorem cauſae notitiam — 9. Quomodo producendi teſtes voluntarii — 12. Vitandas eorum inſidias — 15. Ejus teſtis, cui denunciatum eſt, animum in reum ſi norit accuſator, iniquum — 17. propenſum — 20. Si ignoret — 22. Patronum erutam antea teſtis mentem et conditionem quomodo tractare oporteat oratione continua — 24. cauſas laedendi rei exponendas, in generibus teſtium, in ſingulis — 26. Patrono interroganti teſtem, primum eſt noſſe — 28. Tractandi ſingulos ratio unde maxime ſumatur — 29. Fortuna ſcite utendum in interrogando, et caute; nec unquam fraude — 33. Diverſa teſtimoniorum genera

inter ſe contendenda — 37. *Si quis defecerint, requirenda* — C. 8. *Artificiales probationes vulgo negligi* — 4. *Communia in omni argumentorum genere* — C. 9. *Signa differre ab argumentis* — 5. *Signa ad praecepta artis an pertineant* — 8. *non neceſſaria, ceteris adjuncta, valere* — 12. *Aliquam ſpeciem ſignis proprie non ſubjectam, ut ſigna tractandam* — 15. *Prognoſtica* — C. 10. *Graecorum et Latinorum ratio in denominandis argumentis* — 9. *Vocabuli varii ſignificatus* — 11. *Oportere eſſe aliquid in cauſa quod probatione non egeat* — 15. *Credibilium genera* — 20. *Argumentorum loci* — 23. *A perſona, per certas ſpecies* — 32. *A rebus* — 33. *Quare aliquid factum ſit* — 37. *Ubi* — 42. *Quando* — 49. *Facultates faciendi* — 52. *Modus, triplici quaeſtione* — 54. *Duci argumenta ex finitione, per genera, ſpecies, differentia, propria* — 62. *Ciceronis diſſenſus* — 63. *Diviſione adjuvari finitionem* — 71. *Argumenta ex initio, incremento, ſumma* — 73. *Ex diſſimilibus, contrariis, pugnantibus conſequentibus* — 75. *Conſequentia et ſequentia* — 80. *Argumentatio a cauſis* — 86. *majora ex minoribus et viciſſim* — 90. *nimis hoc ſecari in ſpecies* — 92. *Exempla, cum enumeratione locorum argumentationis* — 95. *A fictione quoque duci argumenta* — 100. *Nec ſufficere et nocere nimiam praeceptorum ſuperſtitionem* — 104. *exemplis probatur* — 109. *Caute verſandum in proponendo* — 119. *Et praeceptorum et oratorum propria utilitas* — 122. *Exercitatione plurimum profici* — C. 11. *Exemplorum extrinſecus adductorum varia appellatio et finitio* — 6. *Exemplum proprie vocatum, ſimile, diſſimile, contrarium, ex majoribus ad minora et viciſſim* — 17. *Ratio eorum, quae ex poëticis fabulis ducuntur* — 19. *Fabellae Aeſopiae* — 22. *Similitudo* — 26. *Caute in ea verſandum* — 30. *Nimia harum rerum partitio* — 32. *Juris ſimilitudo* — 34. *Analogia* — 36. *Auctoritas* — 42. *Deorum* — 43. *Judicis, adverſarii, agentis ex diverſo. Male haec inartificialibus*

accenſeri — C. 12. *Dubiis quatenus uti poſſimus* — 4. *Quae ſingula ſint urgenda, quae univerſa* — 6. *Quaedam argumenta eſſe adjuvanda et per partes ducenda* — 8. *Parcendum argumentorum numero* — 9. *Probationes ductae ex affectibus* — 14. *Quo loco potentiſſima quaeque ponenda* — 15. *Se breviter demonſtraſſe quae fruſtra alii verboſius* — 17. *Vulgo nunc negligi probationem* — C. 13. *Refutatio duplex* — 2. *Quare difficilius defendere quam accuſare* — 4. *Deprecationem ſine ulla ſpecie defenſionis vix eſſe tentandam* — 7. *Silentio vix quidquam profici in rebus quae defendi nequeant* — 11. *Nunc plura ſimul, nunc ſingula invadenda* — 15. *Qualia facile refellantur* — 17. *Talia efficere adverſarii argumenta, eſſe oratoris* — 19. *Reliqua per conjecturam, ſinitionem, qualitatem, tractanda* — 22. *Diſſimilitudinem eorum, quae aſſumuntur ab adverſariis, ſedulo ſcrutandam; aut illa quoque ipſa reprehendenda* — 25. *Quam minime efficaciter referenda eſſe adverſarii dicta, nec unquam cum ſua confirmatione* — 28. *Interim totum crimen exponi, interim per partes* — 29. *Communia quomodo fiant contraria; quomodo inveniantur inter ſe pugnantia in actione adverſarii* — 34. *Vitioſe ab adverſario dicta facile reprehendi* — 36. *In contradictionibus nobis oppoſitis utrumque vitium fugiendum et praetereundi et ſuperſtitioſe refutandi* 37. *Agenti ex diverſo pleramque parcendum* — 42. *Non eſſe ſtultum adverſarium fingendum* — 45. *Contradictiones praeſumentem interdum dare de ſe reſpondentibus venuſtiſſimos luſus* — 49. *Poſſe tamen nonnunquam poni aliquid ſimile contradictioni* — 51. *Fiduciam prae ſe ferre debere oratorem* — 53. *Quo ordine confirmanda noſtra, refutanda aliena* — 56. *Adjuvandam probandi refutandique rationem viribus dicentis* — 59. *Inanem Theodorum inter et Apollodorum contentionem agitatam* — C. 14. *Enthymema et argumentum ſignificare et ejusdem elocutionem, eamque duplicem, ex conſequentibus, ex pugnantibus* — 5. *Epichirematis partium aliis alium numerum placere, ſibi ternarium*

— 10. *In his tribus non ſemper eandem formam eſſe* — 14. *Epichirema oratorum, ſyllogismum philoſophorum eſſe* — 17. *Nec omnes ſemper haſce partes poni, nec eodem ordine* — 20. *Quomodo occurratur his tribus* — 24. *Enthymematis et ſyllogismi differentia* — 27. *Non eſſe ſtipandam orationem hiſce dialecticis* — 35. *Ne ipſa quidem argumenta ſemper ornatu eſſe ſpolianda.*

M. FABII QUINTILIANI 568

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER QUINTUS.

PROOEMIUM.

Fuerunt, et clari quidem auctores, quibus ſolum videretur oratoris officium docere. Namque et affectus duplici ratione excludendos putabant: primum, quia vitium eſſet omnis animi perturbatio; deinde, quia judicem a veritate depelli miſericordia, vel

1. *quidem.* Turic. Guelf. Camp. *quidam* (quorum noviſſimus tranſponit etiam *quid. clari*) cum Alm. Voſſ. 3. et aliquot edd. ut Obr. Male profecto. cf. 4, 1, 43.
depelli. Turic. Camp. *pelli* cum Alm. Andr.
miſeric. — *ſimilibusque non.* Turic. *m. gratia ſ. n.* Camp. *m. gratia v. i. ſ. n.* cum Andr. Sed Bodl. *m. gratia ſ. rebus n.* Guelf. *m. v. i. aut ſimilibus n.* Equidem *gratiam* loco ſupereſſe cenſeo, quippe ſubjectam miſericordiae; unde tamen advenerit, adhuc requiro.

1. *clari* — *auctores.* Recte ad partes vocant Ariſtotelem Rhet. 1, 1, 4.
ſolum — *docere.* cf. 4, 5, 6.
a veritate depelli. Et falli, et injuſtum reddi. Ineſt enim *veritatis* vocabulo, etiam juſtitiae ſignificatio.

ira, ſimilibusque, non oporteret: et voluptatem audientium petere, cum vincendi tantum gratia diceretur, non modo agenti ſupervacuum, ſed vix etiam viro dignum, arbitrabantur. Plures vero, qui nec ab illis 2
369 ſine dubio partibus rationem orandi ſummoverent, hoc tamen proprium atque praecipuum crederent opus, ſua confirmare, et, quae ex adverſo proponerentur, refutare. Utrumcunque eſt (neque enim hoc loco 3
meam interpono ſententiam), hic erit liber illorum opinione maxime neceſſarius, quo toto haec ſola tractantur: quibus ſane et ea, quae de judicialibus cauſis jam dicta ſunt, ſerviunt. Nam neque *prooemii*, neque *nar-* 4
rationis eſt alius uſus, quam ut judicem

et volupt. Turic. *nec v.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Hoc in ſuis libris omnibus inventum correxit Regius. Bona ſcriptura eſt in Vall. ref. Badio, item in Guelf. Camp. Goth. aliisque fortaſſe qui tacentur.

ſed — dignum. Abſunt haec a Turic. et Alm. cf. 4, 5, 13 not. 1.

2. *ex adverſo.* Turic. om. *ex* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Jenſ. (neque enim hic *e diverſo* ut refert Geſn.) et edd. ante Ald. exc. Ven. quae ſic: *adverſario* itidem ſine *ex.* Turic. tamen a ſec. manu *ab adverſo* pro quo Andr. *ab adverſario.* Goth. *e diverſo.* Noſtrum quod repoſuit Regius eſt in Guelf. Camp. aliisque fortaſſe multis ante Reg. *refutare.* Guelf. *infirmare*, ſolus. Mire! cf. Cic. de Or. 2, 27. *confirmare — infirmare.*

3. *Utrumcunque.* Turic. Camp. *Utrumque* cum Voſſ. 3. Bern. *neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bern. Reliqui *nec e.* cf. 4, 2, 109. 5, 9, 6. *quo toto.* Turic. Camp. *quia t.* cum Alm.

3. *quae — jam dicta ſunt.* Libro tertio a nono inde capite.

praeparent: et ſtatus noſſe, atque ea, de quibus ſupra ſcripſimus, intueri, ſupervacuum foret, niſi ad hanc perveniremus. Denique ex quinque, quas judicialis materiae fecimus, partibus, quaecunque alia poteſt aliquando neceſſaria cauſae non eſſe: lis nulla eſt, cui probatione opus non ſit. Ejus praecepta ſic optime diviſuri videmur, ut prius quae in commune ad omnes quaeſtiones pertinent, oſtendamus: deinde, quae in quoque cauſae genere propria ſunt, exequamur.

I. Ac prima quidem illa partitio, ab Ariſtotele tradita, conſenſum fere omnium

4. *praeparent.* Turic. *praeparentis* (a ſec. manu *praeparantis*) cum Alm. cf. § 1. not. 5. Sed haec varietas nihil adjuvat vid. not. ex. *ad hanc.*

5. *videmur.* Turic. Camp. *videamur* cum Alm.

quae in commune. Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Bern. edd. ante Gryph. et pluribus profecto quam memorantur Codd. Recentiores *in commune quae.*

4. *ea — ſupra ſcripſimus.* Reſpici maxime puto 3, 11 integrum,

intueri. Hoc verbo in primis delectatur Qu. ſignificatu improprio et ad animi curam translato, cujus formae exempla plurima miniſtrabit index. cf. 3, 11, 1 ubi idem in eodem loco.

ad hanc. Facile eſt, quid voluerit Qu., conjicere et ſubaudire vel, quod ſuadet Capper., *orationis partem,* vel *probationem.* Neque tamen orationis Quintilianeae integritatem et diligentiam hic quisquam agnoſcat. Quare excidiſſe arbitror vel ante vel poſt *praeparent* vocem hanc: *probationi,* quo deinde reſpiciet pronomen *hanc.* cf. 5, 7, 37. not. crit.

5. *quinque — partibus.* cf. 3, 9, 1. 4, pr. 6. 4, 3, 15.

in quoque cauſae genere. Cave hic de iis cogites cauſarum generibus quae habes 3, 3, 15. item 3, 4, 15. Significatur unum genus judiciale, cujus ſingulae cauſae in ſua genera diguntur. cf. not. ad 4, 1, 40.

I. *Ariſtotele.* Rhetor. 1, 2, 2.

meruit, alias eſſe *probationes*, quas extra di-
870 cendi rationem acciperet orator; alias, quas ex cauſa traheret ipſe, et quodam modo gigneret. Ideoque illas ἀτέχνους, id eſt *inartificiales*; has ἐντέχνους, id eſt *artificiales*, vocaverunt. Ex illo priore genere ſunt 2
praejudicia, *rumores*, *tormenta*, *tabulae*, *jusjurandum*, *teſtes*, in quibus pars maxima contentionum forenſium conſiſtit. Sed, ut ipſa per ſe carent arte, ita ſummis eloquentiae viribus et allevanda ſunt plerumque, et refellenda. Quare mihi videntur magnopere damnandi, qui totum hoc genus a praeceptis removerunt. Nec tamen in animo eſt, 3
omnia, quae aut pro his aut contra dici ſolent, complecti. Non enim communes

1. *probationes.* Turic. Camp. *propoſitiones* cum Bodl. Bal. Bern. Andr. Male. *has — artificiales.* Haec verba, a Regio rectiſſime ſuffecta, abſunt a libris meis et ſcriptis et excuſis ante Ald. nec profecto in ullo eorum, qui collati ſunt, Codd. inveniuntur. Recte tamen recipiuntur, quia falſae in hiſce conjecturae ne locus quidem eſt. cf. 5, 10, 14.

2. *vir. et all.* Turic. Camp. Guelf. omittunt *et* cum edd. a Stoerio inde usque ad Geſn. qui recte repoſuit ex Goth. aliisque apud Burm. Habent *et* Jenſ. (tac. Geſn.) cum reliquis ante Stoer.

3. *quae aut pro.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *aut* cum Goth. et edd. ante Baſil. exc. Aldo. Male.

meruit. cf. 4, 2, 125.

2. *praejudicia — teſtes.* cf. Ariſt. l. c. et Cic. de Or. 2, 27. A Cicerone eleganter ſignificari argumenta inartificialia, obſervat Erneſtus ad or. pro Flacco c. 11. extr.

allevanda. „i. e. adjuvanda." Badius, rectiſſime.

3. *communes locos.* cf. 2, 1, 11. 2, 4, 27. Cic. de Inv. 2, 16. ad Herenn. 2, 6. 7. 8.

locos tradere deſtinamus, quod eſſet operis infiniti, ſed viam quandam atque rationem. Quibus demonſtratis, non modo in exequendo ſuas quisque vires debet adhibere, ſed etiam inveniendo ſimilia, ut quaeque conditio litium poſcet. Neque enim de omnibus cauſis dicere quisquam poteſt ſaltem praeteritis, ut taceam de futuris.

II. Jam *praejudiciorum* vis omnis tribus in generibus verſatur: *Rebus*, quae aliquando *ex paribus cauſis* ſunt *judicatae*, quae *exempla* rectius dicuntur; ut *de reſciſſis patrum teſtamentis*, vel *contra filios confirmatis*: *Judiciis ad ipſam cauſam* pertinentibus, unde etiam nomen ductum eſt; qualia *in Oppianicum* facta dicuntur, et a ſenatu *adverſus Milonem*: aut, cum *de eadem cauſa* 37.

viam. Turic. Guelf. Camp. *vim.* cum Alm. Bodl. Voſſ. 3. Bern. Andr. Goth. Jenſ. et edd. ante Gryph. Male cf. 2, 17, 41. 7 Praef. 4. 7, 2, 56. it. Cic. Brut. c. 12. de Divin. 2, 1. de Orat. 1, 19. de Finib. 2. 1.

1. *Jam.* Turic. *tam.* Guelf. *Tamen* cum Vall. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. Jenſ. pro quo Regius conjectura repoſuit *Nam* et hoc deinceps eſt in edd. ante Bad. qui noſtrum dedit primus, ex ingenio ut videtur; rectiſſime, et praeivit Camp. Nec obſcurum verae ſcripturae veſtigium in Turic. Reliqui ſilentur.

vis — generibus. Turic. *de his omnibus in generibus* cum Alm. ſolo. cf. 5 Pr. 4.

quod eſſet. An *q. eſt*? cf. 1, 8, 5. Codd. non variant.

5. *inveniendo.* Non dubito quin ante hanc vocem exciderit *in.* cf. 4, 2, 122.

ſaltem. cf. 1, 1, 24. 6, 2, 19.

1. *in Oppianicum.* Cic. pro Cluent. c. 17. ſq. vid. et 4, 5, 11.

adv. Milonem. pro Mil. c. 5.

pronunciatum eſt, ut *in reis deportatis*, et *aſſertione ſecunda*, et *partibus centumvira-lium*, quae in duas haſtas diviſae ſunt. Confirmantur praecipue duobus: *auctoritate* 2
37 2 eorum, qui pronunciaverunt, et *ſimilitudine* rerum, de quibus quaeritur: refelluntur autem raro per contumeliam judicum, niſi forte manifeſta in his culpa erit. Vult enim cognoſcentium quisque firmam eſſe alterius ſententiam, et ipſe pronunciaturus; nec libenter exemplum, quod in ſe fortaſſe reci-

2. *nec lib. ex.* Sic Turic. Guelf. Camp. Obr. Levi diſcrimine Goth. (tac. Geſn.) *non lib. ex.* Reliqui *ex. non lib.* ſublata poſt *pronunc.* diſtinctione. Ita *et non* dicitur pro *nec*.

in reis deportatis. Recte poſt Regium Geſnerus ablegat ad digeſt. 48. 22 titulum *de interdictis et relegatis et deportatis*, item 23 *de ſententiam paſſis et reſtitutis.*

aſſertione ſecunda. Qui injuſta ſervitute ſe teneri crederet, circumſpiciebat aſſertorem, in libertatem ſe vindicaturum in judicio; neque enim ipſe videbatur poſſe cauſam orare. Haec eſt cauſa liberalis. Qua ſi cecidiſſet aſſertor, poterat eadem iterum ac tertium agi. cf. 11, 1, 78. Hoc a Juſtiniano ſublatum vid. Codic. 7, 17, 1, 1. „illis „legibus quae dudum et ſe„cunda et tertia vice aſſer„torias lites examinari praeci„piebant, in poſterum con„quieſcentibus.“

partibus centumviralium. Ad genitivum intellige *cauſarum*, eoque refer quod ſequitur *quae;* quanquam vel *partes* potuerunt dici diviſae in *haſtas*, ſi mavis *centumvir. judiciorum.* Haſta, auctoritatis ſignum, judicium hic ſignificat. *Duplicia centumviralia* memorat noſter 11, 1, 78. item Plinius *quadruplicia* Epiſt. 1, 18. 3. 6, 33. 2. Diviſum hoc modo in plures haſtas centumvirale judicium de eadem judicabat re. De *centumviris* vide 4. 2, 5.

2. *et ipſe pronunc.* Cum ipſe quoque ſit pronunciaturus, ſuae mox ſententiae timet, ſi prioris judicis rata non fuerit.

exemplum. cf. 4, 1, 7.

dat, facit. Confugiendum ergo eſt in duobus ſuperioribus, ſi res feret, ad aliquam diſſimilitudinem cauſae. (Vix autem ulla eſt per omnia alteri ſimilis.) Si id non continget, aut eadem cauſa erit, actionum incu-

parum quidem noſtro uſitate. In noſtra ratione *et ipſe* eſt *ipſe quoque*. vid. not. ex.

3. *aut — actionum*. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (turbante aliquid Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. In ſuis Codd. dormitatum a Gibſ. qui *aut* affert ex Bodl. Bal. de reliqua varietate tacet. Aldus ex Regii conjectura — *actorum*; a Badio inde jam omnes exprimunt Regii conſtitutionem, ex ingenio factam: *ac eadem cauſa erit, aut actorum*. *Ac* ante vocalem diu eſt cum ſuſpectum fuit VV. DD. ut Drakenb. ad Liv. 10, 36, 17. Erneſto in Clave Cic. item ſaepe in notis, ut Philipp. 11, 3 not. 14. Oudendorpio ad Sueton. Caeſ. c. 26. not. 4. et ſaepiſſime tam ad Suet. quam ad Appul. velut p. 47. 79. 87. 98 cett. Burmanno Secundo Anthol. Vol. 1. p. 437. Ruhnkenio ad Vellej. 2, 105, 2. 2, 125, 5. Luculentum evitatae cacophoniae exemplum habes Cic. pro Balbo c. 3. „non contra *ac* liceret — ſed contra *atque* „oporteret.“ Goth. (tac. Geſn.) apud noſtrum 4, 5, 22 pro aliorum *aut etiam* vitioſe *ac etiam*. vid. et 6, 2, 7. Item 11, 2, 41 Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Jenſ. *ac infinitum* pro *ad inf.* Aliquot ejusmodi errores, adhuc obſidentes Quintilianum, nobis erunt emendandi (cf. 5, 14, 17). Alterum *aut* ante *act.* quod omnibus, ut dixi, abeſt Codd. tanto facilius invehebat Regius, qui ſuo loco prius deturbaſſet.

3. *aut eadem cauſa erit*. His verbis tertium praejudiciorum genus deſignat, quod majore etiam arte indiget ad refellendum; „*duo ſuperiora*“ modo memorata ſunt „res ex „paribus cauſis judicatae“ et „judicia ad ipſam cauſam per„tinentia.“

actionum — perſonarum. De *actione* cf. 4, 1, 32. 6, 4, 4. 3, 6, 69 not. ex. *cecidiſſe — formula*. Eſt enim idem ac formula. Bona cauſa litigator cecidiſſe poteſt dici propterea quod prava actionis formula comprehenſa fuerit ejus cauſa a patrono. Huic ſubjungitur *perſona*, ipſa etiam abſtracti (ut cum ſchola loquar) ſignificatu pro conditione, ſtatu, ſi mulier, pupillus fuerit, qui cauſa cecidit. Neque enim cogimur recentiorem illam

ſanda negligentia, aut de infirmitate perſonarum querendum, contra quas erit judicatum: aut de gratia, quae teſtes corruperit, aut de invidia, aut de ignorantia: aut inveniendum, quod cauſae poſtea acceſſerit. Quorum ſi nihil erit, licet tamen dicere 4
multas judiciorum cauſas ad inique pronunciandum valere: ideoque *damnatum Rutilium*, *abſolutos Clodium atque Catilinam*.

4. *ad inique*. Turic. *ad initium*. Alm. *adinicum*. cf. § 1 not. 2.

perſonae poteſtatem h. l. accipere, qua concrete ei opponitur *res* a ICtis in primis. Sic optime *negl. actionum*, *infirmitati perſonarum* adjungitur.

4. *judiciorum cauſas*. Cave forenſi ſignificatione accipias *cauſas*, ſed interpretare: „multas in judiciis accidere cauſas, ob quas inique pronuncietur." Eſt ſane infrequens hic genitivi uſus.

Rutilium. cf. 11, 1, 12. P. Rutilius Rufus A. U. C. 662 C. Claudio Pulchro et M. Perperna Coſſ. repetundarum condemnatus fuit, per ſummam injuriam, conſpiratione publicanorum, a quorum injuriis Aſiam defenderat. Cujus cum bona publicarentur, apparuit minora eſſe ea, quam lis aeſtimata eſſet; honeſtiſſimisque artibus parta. Voluntario exilio ſeceſſit Mitylenen, mox Smyrnam, ubi ab omnibus Aſianis impenſe colebatur, opibusque longe, quam ipſius fuerant, majoribus eſt auctus. vid. Dio Caſſ. p. Reim. 44. Hunc, Panaetii auditorem, Stoïcum Socrati plerumque adjungit Seneca, exemplar ſapientiae et fortitudinis in ferendis adverſis v. c. de Provid. c. 3. Vol. 1. (Bip.) p. 226. de tranquill. animi c. 15. Vol. 1. p. 272. de vita beata c. 18. V. 2. p. 97. De Benef. 5, 17. (2, p. 260) 6, 37. (2, 301 ſq.) Epiſtol. 24. p. 3, 75. 67. p. 3, 212. 79. p. 3, 281. cf. Dukeri Florum 3, 17, 3. item interpp. ad Vellej. 2, 13, 2. Ciceronis loca vid. in Clave Erneſtiana h. v. it. Schneider. ad Cic. Brut. C. 30, 3.

Clodium — Catilinam. Conjungit eosdem tres Cicero in Piſon. c. 39. Rutilium, Catilinam, „auctorem Piſonianae „provinciae, cum ſtuprum „Bonae deae pulvinaribus

Rogandi etiam judices, ut rem potius intueantur ipſam, quam jurijurando alieno ſuum donent. Adverſus conſulta autem ſenatus, et decreta principum vel magiſtratuum, remedium nullum eſt, niſi aut inventa quantulacunque cauſae differentia, aut aliqua vel eorundem, vel ejusdem poteſtatis hominum, poſterior conſtitutio, quae ſit priori contraria: quae ſi deerunt, lis non erit.

III. *Famam* atque *rumores* pars altera 373
conſenſum civitatis, et velut publicum teſtimonium vocat: altera ſermonem, ſine ullo certo auctore diſperſum, cui malignitas initium dederit, incrementum credulitas: quod

5. *inventa quantulacunque.* Turic. Camp. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *i. quantulumcunque* cum Voſſ. 1. 3. Bern. et edd. ante Bad. niſi quod Ald. etiam *inventae* pro *inventa*, in utraque. Ferri nequit quamvis trahas ad *remedium.*

eorund. vel ejusdem pot. Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *eorund. pot.* cum Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Ald. Refert Geſn. omittere Goth. *vel eorundem*, ſed ſuſpicor et ipſum et me dormitaſſe, cum abeſſet quod a reliquis: *vel ejusdem.*

„intuliſſet" i. e. Clodium. cf. 4, 2, 88. Catilina et inceſti reus fuit A. U. C. 682 L. Gellio Poplicola et Cn. Cornelio Lentulo coſſ., et repetundarum A. U. C. 688 M' Aemilio Lepido et L. Volcatio Tullo coſſ. Prius periculum evaſit propter Terentiae, Ciceronis uxoris, gratiam, cujus ſorori Fabiae Veſtali Catilina objiciebatur; alterum praevaricante accuſatore Clodio. vid. Cic. in fragm. apud Aſc. Pedianum in Orat. Cic. contra C. Antonium p. 145. 151. item Cic. de Haruſp. reſp. c. 20. quanquam ſpuriae orationis ſolius nulla auctoritas.

5. *poteſtatis.* cf. 4, 5, 10.

c. III. *quod.* referendum hoc non quidem ad *ſermonem*,

nulli non, etiam innocentiſſimo, poſſit accidere fraude inimicorum, falſa vulgantium. Exempla utrinque non deerunt.

IV. Sicut *in tormentis* quoque, qui eſt locus frequentiſſimus: cum pars altera quaeſtionem, vera fatendi neceſſitatem, vocet, altera ſaepe etiam cauſam falſa dicendi, quod aliis patientia facile mendacium faciat, aliis infirmitas neceſſarium. Quid attinet de his plura? Plenae ſunt orationes veterum ac

c. III. *vulgantium.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *vulgarium* cum edd. ante Ald. Noſtrum rectiſſime repoſuit Regius, cui obloqui Badium non attinebat, qui hoc ipſum in margine Vallenſis aſcriptum narrat.

1. *plura? Plenae.* Turic. Camp. inſerunt *quibus* quanquam ille a prima manu pro eo *quid.* Non prorſus ſobrietatem Quintilianeam ſapere mihi videtur abrupta reliquorum oratio ſine *quibus.*

ſed ad omne hoc *ſamam atque rumores.* cf. 4, 2, 3. 5, 14. 1. 6, 2, 30.

1. *cauſam falſa dicendi.* Ad convellendam tormentorum auctoritatem egregie facit locus, quem apponit Geſnerus Cic. pro Sulla. c. 28. „Quae„ſtiones nobis ſervorum ac „tormenta minitatur: in qui„bus quanquam nihil periculi „ſuſpicamur; tamen illa tor„menta gubernat dolor, mo„deratur natura cujusque „tum animi, tum corporis, „regit quaeſitor, flectit libido, „corrumpit ſpes, infirmat me„tus, ut in tot rerum angu„ſtiis nihil veritati loci relin„quatur. Vita P. Sullae tor„queatur: ex ea quaeratur" cet. cf. Ulpian. Digeſt. 48, 18, 1, 23 indicante Pſeudo-Turnebo, ſed ex Regio. Ad Digeſtorum locum Gothofredus praeter noſtrum citat Cornif. ad Herenn. 2, 7. Cic. Partitt. 14. Valer. Max. 8. 4. Aelian. Var. hiſt. 7, 18. item noſtrum 5, 10, 70. Quod autem ponit ex Ciceronis de inventione lib. 2. „Ex quae„ſtione ſuſpicioſior veritas" adhuc fruſtra quaerebam. Adde Ariſtot. Rhet. 1, 15, 26.

Plenae — novorum. Exempla dat Geſnerus pro Roſc. Am. c. 41. 42. pro Milone

2 novorum. Quaedam tamen in hac parte erunt propria cujusque litis. Nam, ſive de habenda quaeſtione agetur, plurimum intererit, *quis*, et *quem poſtulet*, aut *offerat?* 374
et *in quem*, et *ex qua cauſa?* ſive jam erit habita, *quis ei praeſuerit? quis*, et *quomodo ſit tortus? incredibilia dixerit, an inter ſe conſtantia? perſeveraverit in eo, quod coeperat, an aliquid dolore mutarit? prima parte quaeſtionis, an procedente cruciatu?* Quae utrinque tam infinita ſunt, quam ipſa rerum varietas.

V. Contra *tabulas* quoque ſaepe dictum, ſaepe dicendum eſt, cum eas non ſolum refelli, ſed etiam accuſari, ſciamus eſſe uſi-

2. *incredibilia.* Turic. Camp. *an incredibilia*, ex Alm. *an incredibile.* Reliqui *an credibilia.* Apparet *incr.* recte ſcribi, ſed ſequente mox altero *an* prius hic debebat omitti. Sic Senec. Quaeſt. Nat. 2, 14. „an aër an hic jam“ expunge prius *an.* Alibi quoque *an* et *in* ſibi officiunt invicem. cf. 2, 4. 37. Apud Senecam Quaeſt. Nat. l. 3. praef. (p. Bip. 229) pro *an ſuperabile* lege *an inſuperabile*, item l. 3. c. 26. (p. 253.) *an idem* pro *an in idem.* cf. 5, 13. 11.

1. *ſaepe dictum.* Turic. Camp. omittunt cum Alm. Sed Guelf. *ſaepe dicendum* non habet. Poteras ſane in doctrinali opere carere iſtis hiſtoricis *ſaepe dictum*, ſed numerus libb. perſuadet. *eſt, cum.* Turic. inſerit *quod*, Alm. *quid.* Camp. pro *cum* dat *quod*, nec ullius eorum rationem aſſequor.

accuſari. Camp. *recuſari.* Male.

a. 21. 22. De *veteribus* et *novis* cf. 4, 2, 118. adde Ariſtot. Rhet. 1, 15. 20 — 25.

1. *Contra tabulas.* Contra tabulas locus eſt Cic. pro Arch. c. 4. 5. pro tabulis in Verr. 2, 76. 77. citante Geſn.

refelli accuſari. Non tantum amoliri ſolent tabulas ſed ultro in criminis loco habere, ut ſuppoſitas.

tatum. Cum ſit autem in his aut *ſcelus* ſignatorum, aut *ignorantia:* tutius ac facilius id, quod ſecundo loco diximus, tractatur, quo pauciores rei fiunt. Sed hoc ipſum 2 argumenta ex cauſa trahit, ſi forte aut incredibile eſt, id actum eſſe, quod tabulae continent; aut (quod frequentius evenit) aliis probationibus aeque inartificialibus ſolvitur; ſi aut is, in quem ſignatum eſt, aut aliquis ſignator dicitur abſuiſſe, vel prius eſſe defunctus; ſi tempora non congruunt; ſi vel antecedentia vel inſequentia tabulis repugnant. *Inſpectio* ipſa ſaepe etiam falſum deprehendit.

75 VI. *Jusjurandum* litigatores aut *offerunt* ſuum, aut *non recipiunt* oblatum: aut ab adverſario *exigunt*, aut *recuſant*, cum ab ipſis exigatur. *Offerre* ſuum ſine illa condi-

quo pauciores. Sic Camp. et a ſecunda manu Turic. a priore enim *quod*, et hoc eſt in omnibus reliquis. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Leid. praeterea inſerunt *ſcilicet.* Male.

2. *aut (quod.* Sic Camp. et Turic. a ſec. manu. Nam hic a priore *aut freq.* inde natum arbitror quod reliqui dant omnes *aut ut fr.* cf. 5, 12, 14.

1. *recipiunt.* Jenſ. (tac. Geſn.) *reſpuunt* poſterioresque edd. ante Bad. Male. *ſine illa.* Turic. Guelf. Camp. *ſ. ulla* cum edd. ante Ald. Recepta ex ſola Regii conjectura.

2. *hoc ipſum — trahit.* *Hoc ipſum* eſt omne refellendi et accuſandi tabulas negotium; *ex cauſa habere argumenta* dicitur ne quis generalia hic expectet praecepta.

1. *Jusjurandum.* cf. Ariſtot. Rhet. 1, 15, 27 ad ſin. item, monente Philandro, Rhet. ad Alex. p. Buhl. 85. De jurejurando vid. Digeſt. 12, 2.

tione, ut vel adverſarius juret, fere impro-
2 bum eſt. Qui tamen id ſaciet, aut vita ſe tuebitur, ut eum non ſit credibile pejeraturum; aut ipſa vi religionis (in qua plus fidei conſequetur, ſi id egerit, ut non cupide ad hoc deſcendere, ſed ne hoc quidem recuſare videatur); aut, ſi cauſa patietur, modo litis, propter quam devoturus ſe ipſe non fuerit: aut praeter alia, cauſae inſtrumenta adjicit ex abundanti hanc quoque conſcientiae ſuae
3 fiduciam. Qui *non recipiet*, et iniquam conditionem, et a multis contemni jurisjurandi

2. *pejeraturum.* Turic. Jenſ. (tac. Geſn.) ab eoque edd. ante Ald. quo acc. Bad. *pejerare* cum Alm. *conſequetur.* Turic. Camp. Guelf. *conſequitur* cum Goth. aliquot Codd. et edd. ante Bad. *patietur, modo.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) edd. ante Gryph. Reliqui *modo patietur.* Unus Baſil *modo* bis ponit et ante et poſt *patietur.* Male. *aut praeter.* Sic Turic. cum Alm. cf. 5, 2, 4. Reliqui inſerunt *ſi.* Hoc omnem orationem turbat; refertur enim hoc *aut* ad priora illa „aut vita ſe tuebitur — aut — „modo litis — aut — adjicit." ubi vides nullum τῷ *ſi* eſſe locum. Fateor pro *adjicit* in hac ſtructura melius videri *adjiciet*, ſed hoc nusquam reperio. *inſtrumenta.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) edd. ante Ald. *inſtrumentum* cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 3. et multis profecto qui tacentur; nullo, quantum quidem video, ſenſu.

ſuae. Turic. Camp. *noſtrae.* Ex compendio *nrae.* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald. acc. Bad. omittunt pronomen.

2. *modo litis* h. e. tuebitur ſe tenuitate et levitate litis, propter quam in deorum iram incurrere nemo voluerit.

inſtrumenta. cf. 4, 2, 55.

ex abundanti. cf. 4, 5, 15.

3. *iniquam conditionem.* Si ipſe argumentis plurimis et probationibus operoſe rem gerat, alter jurando defungatur. Mox idem fere eſt quod dicitur „velle de cauſa ſua pronunciare."

metum dicet: cum etiam philoſophi quidam ſint reperti, qui deos agere rerum humanarum curam negarent: eum vero: qui nullo
376 deferente jurare ſit paratus, et ipſum velle de cauſa ſua pronunciare, et, quam id, quod offert, leve ac facile credat, oſtendere.
At is, *qui deſert*, alioqui agere modeſte 4
videtur, cum litis adverſarium judicem fa-

3. *agere*. Sic ſcripſi ex conjectura Burmanni, cum Turic. Guelf. Camp. dent *ac* cum Palatino Gebhardi, Voſſ. 2. Goth. et plerisque profecto qui ſilentur, nullo diſerte aliud dare perhibito. Edd. quidem omnes praeterea meae *habere*, quod unde profectum ſit, nemo oſtendit. *Curam habere* dicunt ſane veteres velut, praeter memoratos Burmanno, noſter 1, 1, 7 Plin. H. N. 12, 31. 26, 9. Sed frequentiſſimum *agere curam* multis ad noſtrum locum exemplis docet Burm. inter haec noſtri 8 Prooem. 18; quo in genere hoc praecipuum eſt, quod e Plin. H. N. 2, 7 apparet ſolennem fuiſſe formulam: „deos „rerum humanarum agere curam" quod et Petronius uſurpat. vid. et 5, 10, 89. Volebat ſane Gebhardus acquieſci in illa Codd. ſcriptura „deos ac — curam negarent" ſed hoc jejunum nec pro conſilio Quintiliani. *Habere* et *agere* ſaepiſſime confundi a librariis docent Burm. ad Vellej. 2, 31, 1. 109, 2. Drakenb. ad Liv. 30, 45, 2. cf. noſtr. 10, 3, 5.

deferente. Sic Turic. (niſi quod *differente*, a ſec. manu *defferente*, quo acc. Voſſ. 1. 3. dantes *efferente*) Camp. cum Vall. Steph. Obr. Geſn. Bip. Reliqui *offerente*.

4. *defert alioqui agere*. Sic Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *alioqui*, inter quos Vall. memorat Badius.

philoſophi — negarent. cf. Plin. H. N. 2, 7. qui ipſe eſt Epicureus.

4. *alioqui — liberat*. Praeter id, quod modeſte agere videtur, etiam onere liberat cognoſcentem. Neque enim ad deferentis modeſtiam pertinet, quod liberat onere pronunciandi judicem, qualis eſt ſententia apud eos, qui malunt conjunctivum *liberet*. cf. not crit. Haec de jusjurandum deferente hauſiſſe ex Ariſtot. Rhet. 1, 15, 31 videtur Victorio p. 268. ὅτι οὐδὲν δεῖ αὐτὸν

ciat, et eum, cujus cognitio eſt, onere liberat, qui profecto alieno jurejurando ſtari, 5 quam ſuo, mavult. Quo difficilior *recuſatio* eſt, niſi forte res eſt ea, quam credibile ſit notam ipſi non eſſe. Quae excuſatio ſi deerit, hoc unum relinquetur, ut invidiam ſibi quaeri ab adverſario dicat, atque id agi, ut in cauſa, in qua vincere non poſſit, queri poſſit. Itaque hominem quidem malum occupaturum hanc conditionem fuiſſe, ſe autem probare malle, quae affirmet, quam dubium cuiquam relinquere, an pejerarit.

liberat. Sic Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 3. Alm. hoc ipſum volente Turic. ſed per errorem dante *laborat.* Reliqui *liberet.*

ſtari. Turic. *ſtare* cum Alm. aliisque et edd. ante Baſil. praeter Camp. Sunt tamen et Codd. qui noſtram dent, et eſt exigua differentia ad literas (cf. 4, 2, 115. item 5, 7, 37), ad ſenſum ſatis magna. *mavult.* Sic Guelf. Camp. et edd. ante Gryph. cum Goth. Reliqui *malit.* Turic. *mavolit.* Alm. *mavelit,* in quibus noſtrum ipſum latere cenſeo. Neque enim locus conjunctivo.

5. *hoc unum.* Turic. omittit *hoc* cum Alm. Non quidem ineleganter. *probare malle.* Turic. *probare̅ alie.* et ſic Alm. niſi quod abeſt apex in *e.* Recepta ipſa eſt in iſtis.

an pejerarit. Turic. inſerit *ſe* cum Alm. neque tamen Locat. et Ald. ut refert Burm. Mirum pronomen, et dicas habere aliquid Francogallici coloris: *ſe parjurer,* quod tamen vix cadit in horum Codd. vetuſtatem. Suſpicor *ſe* natum ex *ne* in *anne.* Sic addes hunc locum Bentlejanis ad Horat. Carm. 1, 12, 35.

ἄλλων κριτῶν δεῖσθαι· αὐτῷ γὰρ δίδωσι κρίνειν. Ad *alioqui* cf. 4 Prooem. 6.

alieno — quam ſuo. Jurati enim in conſilium mittuntur judices, et quidquid de ſua ſententia pronunciarunt, id ipſorum jurejurando nititur.

5. *dubium — an.* cf. 1, 5, 46. 9, 2, 107. 9, 3, 65. 93.

Sed nobis adoleſcentibus ſeniores in agendo 6
facti praecipere ſolebant, *ne unquam jusjurandum deferremus:* ſicut neque optio judicis adverſario eſſet permittenda; nec ex advocatis partis adverſae judex eligendus. nam, ſi dicere contraria turpe advocato videretur, certe turpius habendum, facere, quod noceat.

577 VII. Maximus tamen patronis circa *teſtimonia* ſudor eſt. Ea dicuntur aut per *tabulas*, aut *a praeſentibus*. Simplicior *contra tabulas* pugna. Nam et minus obſtitiſſe videtur pudor inter paucos ſignatores, et pro diffidentia premitur abſentia. Si reprehenſionem non capit ipſa perſona, infamare ſigna-

1. *aut a praeſentibus.* Turic. *aut praeſ.* cum Alm. ſed a ſec. manu ille *a. pr. teſtibus.* Camp. *a. a pr. teſtibus* cum Bodl. Andr. Ald. *teſtibus* natum profecto ex poſtremis prioris vocabuli literis.

6. *ſeniores facti in agendo.* qui ergo pravitatem litigatorum experimento, per longum judiciorum uſum, cognoviſſent; neque tam bene de genere humano ſperarent et ſentirent, quam ſolent juniores et malos experti pauciores.

ex advocatis. Hic quidem de patrono et cauſidico ne cogita (ut alias ſaepe apud noſtrum cf. 4, 1, 7. item mox hac ipſa §); intelliguntur quos Aſconius in Divinationem p. 20 ait aut jus ſuggeſſiſſe litigantibus amicis aut ſuam modo praeſentiam in judiciis commodaſſe. Seneca pater p. 301 Bip. *patrono* opponit *advocatum* hac profecto poteſtate.

1. *teſtimonia.* Ablegat Philander ad Ariſt. 1, 15, 13 — 19. Cic. Partitt. c. 14. Valer. Max. 8, 5. (Poterat adjicere Cornif. ad Herenn. 2, 7. de Inv. 2, 16.) Almelovenius ad Dig. 22, 5.

inter paucos ſignatores, quam in frequentia judicii.

ipſa perſona. Si dignitas et conditio teſtis eſt talis, ut ea

2 tores licet. Tacita praeterea quaedam cogitatio refragatur his omnibus, quod nemo *per tabulas* dat teſtimonium, niſi ſua voluntate: quo ipſo non eſſe amicum ei ſe, contra quem dicit, fatetur. Neque tamen protinus ceſſerit orator, quo minus et amicus pro amico, et inimicus contra inimicum poſſit verum (ſi integra ſit ei fides) dicere. Sed late locus

quaedam cogitatio. Sic Turic. a pr. manu (a ſec. enim *quadam cogitatione*) cum Alm. (cf. 5, 6, 2 not. 4) Sed Jenſ. (tac. Geſn.) *quadam ſignificatio.* Loc. *quaedam ſignificatio* cum edd. ante Badium, qui dat *quadam ſignificatione* obtemperantibus reliquis. Apparet ablativum male ſcribi qui tamen in Codd. videtur eſſe plerisque. Etiam Camp. habet *ſignificatione* ſed omittit *quadam.* Sed et in mutanda voce duorum Codd. auctoritatem ſolam recte videor ſecutus. Unde enim hoc niſi in vetuſtiſſimo libro inventum? Et eſt longe convenientius altero. *ſignificatio* debebat eſſe ipſorum per tabulas teſtium. At ſatius erat deſignare, quid in judicum animis fieret per omne hoc negotium, quam quid teſtes illi taciti h. e. inviti ſignificarent (quae ne ſignificatio quidem poteſt dici). *His omnibus* (qui teſtimonia faciunt per tabulas) *refragatur tacita* (non quidem *ipſorum ſignificatio*, ſed judicum, patronorum, omnium praeſentium) *cogitatio*, *quod nemo — dat.* Haec enim eſt iſta cogitatio. Neque pro vulgata poteſt urgeri *fatetur* in fine ſententiae. Non enim quodcunque aliquis *fatetur*, id etiam *tacite ſignificat*. *Cogitatio* autem illa *tacita* appellatur, quia in uniuscujusque animo ſponte nata oſtenditur. cf. 6, 1, 45.

ipſa, nullis praeterea adminiculis ſubnixa, omnem excludat reprehenſionem. Aliud eſt *ipſa perſona* quam ſi dixiſſet *ipſius perſona.*

2. *Tacita — cogitatio.* vid. not. crit.

ceſſerit — quo minus. Et uſus verbi *cedendi* qui hic eſt quodammodo tranſitivus pro *concedendo*, et ſtructura τῶν *quo minus*, ubi nulla praeceſſit prohibitionis ſignificatio, debet attendi. Hujus ſimile quid habes apud Salluſt. Bell. Cat. p. Telleri 44 „Hanc ego „cauſam — quo minus novum „conſilium capiamus, in pri„mis magnam puto.

uterque tractatur. Cum praeſentibus vero 3
ingens dimicatio eſt, ideoque velut duplici
contra eos, proque iis acie confligitur, *actio-*
num, et *interrogationum*. In *actionibus* pri-
mum generaliter *pro teſtibus*, atque *in teſtes*
dici ſolet. Eſt hic communis locus, cum 4
pars altera nullam firmiorem probationem
eſſe contendit, quam quae ſit hominum
ſcientia nixa; altera, ad detrahendam illis
fidem, omnia, per quae fieri ſoleant falſa
teſtimonia, enumerat. Sequens ratio eſt, 5
cum ſpecialiter quidem, ſed tamen multos
578 pariter invadere patroni ſolent. Nam et
gentium ſimul univerſarum elevata teſtimo-
nia ab oratoribus ſcimus, et tota genera teſti-
moniorum: ut *de auditionibus*; non enim

3. *proque iis.* Sic Goth. (tac. Geſn.) item Turic. quanquam *pro quae is.* Reliqui *p. his.* Concinnitati hoc conceſſi. cf. 4, 5, 20. 5, 10, 20.

4. *ſcientia.* Sic Turic. Camp. et Codd. ut quidem videntur omnes, cum Jenſ. (tac. Geſn.) det *ſententia* cum edd. ante Ald. pro quo noſtrum conjecit Regius, niſi forte, id quod imputat ei Badius, diſſimulavit auctoritatem exempli Vallenſis.

3. *actionum — interrogationum.* vide § 8 ubi pro *actione* etiam *oratio perpetua.* Latius quam *interrogatio*, quae teſtium eſt ſolorum, patet *altercatio.* cf. 2, 4, 28.

4. *locus communis.* cf. 5, 1, 3.

5. *ſpecialiter.* cf. modo § 4 *generaliter.*

gentium — univerſarum. Cic. pro Flacco c. 4. Graecorum omnium c. 27. Aſiaticorum. pro Fontejo c. 9 extr. 10. Gallorum.

de auditionibus. Cum aliquis teſtatur ſe certos ſermones audiſſe.

ipſos eſſe teſtes, ſed injuratorum afferre voces: ut in cauſis repetundarum, qui ſe reo numeraſſe pecunias jurant, litigatorum, non 6 teſtium, habendos loco. Interim adverſus ſingulos dirigitur actio: quod inſectationis genus et permixtum defenſioni legimus in orationibus plurimis, et ſeparatim editum, ſicut *in Vatinium teſtem.* Totum igitur excutiamus locum, quando univerſam inſtitutio-7 nem aggreſſi ſumus. Sufficiebant alioqui libri duo a Domitio Afro in hanc rem compoſiti, quem adoleſcentulus ſenem colui: ut nón lecta mihi tantum ea, ſed pleraque ex ipſo ſint cognita. Is veriſſime praecepit, primum eſſe in hac parte officium oratoris, ut

5. *injuratorum.* Camp. cum edd. ante Ald. *injuriatorum.* Habent probam ſcripturam Turic. Guelf. quam ſumtam e Vallenſi pro ſua emendatione venditaſſe Regium criminatur Badius. Goth. *injuriatorum.*

qui ſe — jurant. Ejusmodi teſtis apud Cic. pro Flacco Falcidius c. 36 extr. ad fin. 37. ſed hic ne juratus quidem teſtabatur, verum per epiſtolam.

6. *In Vatinium teſtem.* „Qui „P. Sextium a Cicerone defen„ſum teſtimonio ſuo oppugna„verat, quem per eam occa„ſionem vehementer a ſe exa„gitatum ipſe memorat ad „Lentulum 1, 9.“ (item ad Qu. fratr. 2, 4.) „Sed extat „ipſa quoque oratio.“ Geſnerus.

7. *a Domitio Afro.* cf. 1, 5, 24 not. ex. Celeberrimus hujus aetatis rhetor qui, cum ſub Tiberio inclaruiſſet A. U. C. 779. C. Calviſio Sabino, Cn. Cornelio Lentulo Gaetulico Coſſ., mortuus eſt ſub Nerone A. U. C. 812 C. Vipſanio, C. Fontejo Capitone Coſſ. Praeter noſtri loca plurima de hoc ſunt conſulendi Plin. Epiſt. 2, 14. 10. 8, 13, 5. Tacit. Annal. 4, 52, 66. 14, 19. Scriptor Dialogi de Oratt. c. 13. 15. Dio Caſſius p. Reim. 922. 23. 24. 972.

totam cauſam familiariter norit: quod ſine
dubio ad omnia pertinet. Id quomodo con- 8
tingat, explicabimus, cum ad deſtinatum
huic parti locum venerimus. Ea res ſug-
geret materiam interrogationi, et veluti tela
ad manum ſumminiſtrabit: eadem docebit,
ad quae judicis animus actione ſit prae-
parandus. Debet enim vel fieri, vel detrahi
teſtibus fides oratione perpetua: quia ſic
379 quisque dictis movetur, ut eſt ad credendum
vel non credendum ante formatus. Et, quo- 9
niam duo genera ſunt teſtium, aut *voluntariorum*, aut *eorum*, *quibus judex in judiciis publicis lege denunciare ſolet*; quorum altero

8. *pertinet. Id quom.* Turic. Camp. *p. et q.* cum Aldo. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et rell. edd. ante Bad. omittunt *id*, quod de conjectura inſeruit Regius. In veterum *et* latet *Id.* cf. 6, 3, 8ı. Oudend. Sdet. Oth. 3.

ſumminiſtrabit. Sic Goth. (tac. Geſn.) Guelf. *adminiſtrabit* reliqui *ſubminiſtrabit.* cf. 4, 4, 4.

9. *quibus — ſolet.* Sic Camp. niſi quod omittit *in.* Guelf. Goth. Bern. Jenſ. Leid. Burm. *denunciari.* Turic. *q. judiciis publicis legem nuntiatur et.* Alm. *q. in judiciis publicis lege denunciatur* cum Obr. Reliqui mei noſtram dant niſi quod ante Ald. fere omittunt *in*, plerique autem tranſponunt *publ. jud.* quod ego ſecundum vetuſtiſſimos auctores dedi, eo quoque ut appareret omittendi *in* occaſio. Obrechti ratio blanditur et bono nititur auctore, cui tamen cum hic non examuſſim reſpondeat Turic. (cf. § 2.) malui cum plurimis ſtare, hoc praeſertim et Alm. dantibus *et* in quo latere puto *ſolet.* cf. § 15 ubi eſt *denunciatur.*

familiariter norit. Eadem locutio 6, 4, 8 unde minus fidas conjecturae noſtrae ad 2, 7, 3.

ad omnia opponitur hoc ei quod modo *in hac parte.*

8. *deſtinatum — locum.* l. 12. c. 8.

movetur, vid. 4, 5, 14.

9. *lege denunciare.* Denunciat teſtimonium judex ea lege, qua in ſingulis judiciis

pars utraque utitur, alterum accuſatoribus tantum conceſſum eſt: ſeparemus officium 10 dantis teſtes, et refellentis. Qui *voluntarium* producit, ſcire, quid is dicturus ſit, poteſt: ideoque faciliorem videtur in rogando habere rationem. Sed haec quoque pars acumen ac vigilantiam poſcit: providendumque, ne *timidus*, ne *inconſtans*, ne 11 *imprudens teſtis* ſit. turbantur enim, et a patronis diverſae partis induuntur in laqueum,

pars utraque. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Obr. Reliqui *u. p.* *accuſatoribus.* Jenſ. (tac. Geſn.) *excuſatoribus* cum edd. ante Ald. corrigente Regio.

10. *volunt. producit.* Turic. inſerit *cum* quod Alm. antevertit τῷ *vol.* (cf. § 2). Si modo pro *teſtes dantis* fuiſſet *teſtem d.* interpreter *cum*, *eum.* *ac vigil.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Ald. Reliqui *et v.*

11. *induuntur.* Turic. *indicuntur* a ſec. manu *inducuntur*, et ſic mei quidem et ſcripti et excuſi (de Goth. Jenſ. tac. Geſn.) ante Obr. omnes. Gebhardus e Cod. Palatino produxit *induentur* quod et ipſe et ad Senec. Hercul. furentem v. 1312. Gronovius mutare ſuadet in *induuntur.* Hoc vel in Turic. prima manu latet. cf. 3, 8, 50. item Drakenborch. ad Liv. 30, 13, 12. *in laqueum.* Turic. *in latus* cum Pal. quod publicis ſortitur praetor. cf. 3, 10, 1.

alterum — conceſſum eſt. Appoſite Turnebus, cujus nomine quis hic quidem lateat ignoro, profert locum Plinii Epiſtol. 6, 5. quo debebat adjicere 5, 20. ubi in cauſa repetundarum, i. e. in judicio publico, pro Vareno reo dicitur impetratum („res nec lege „comprehenſa, nec ſatis uſi„tata, juſta tamen") ut ei defenſionis cauſa evocare teſtes liceret, quod mox ſequenti ſenatu, cum de rebus aliis referretur, ſera et intempeſtiva oratione improbavit Licinius Nepos. Vide et Aſcon. Ped. in Orat. Cic. in Verr. de Praetura Urb. p. 78 ubi docet nullos fuiſſe defenſoris teſtes, neque eſſe potuiſſe.

et plus deprehenſi nocent, quam firmi et
580 interriti profuiſſent. Multum igitur domi ante verſandi; variis percontationibus, quales haberi ab adverſario poſſint, explorandi ſunt. Sic fit, ut aut conſtent ſibi, aut, ſi quid titubaverint, opportuna rurſus ejus, a quo producti ſunt, interrogatione velut in gradum reponantur. In his quoque adhuc, 12
qui conſtiterint ſibi, vitandae ſunt inſidiae. nam frequenter ſubjici ab adverſario ſolent, et, omnia profutura polliciti, diverſa reſpondent, et auctoritatem habent non arguentium illa, ſed confitentium. Explo- 13
randum igitur, quas cauſas laedendi adverſarium afferant: nec id ſat eſt, inimicos

fruſtra tuetur Gebhardus. Ex Alm. affertur *in catus*, per errorem ſane conferentis. *et plus.* Turic. *ſed et p.* cum Goth. Voſſ. 2. et plerisque meis ante Stoer. Guelf. *ſed p.* cum Voſſ. 3. Baſil. Per errorem alieno loco ponendae vocis quae mox ſuo deeſt Camp. *domi ſed et p.*

deprehenſi. Turic. *deprenſi.* Jenſ (tac. Geſn.) *deprehendi*, quod correxit Regius. Sed reliqui dant bonam ſcripturam.

verſandi; variis. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 3. Jenſ. (tac. Geſn.). Reliqui inſerunt *ac* Ald. *et.*

hab. — poſſint. Sic Turic. Camp. et correctione ab antiqua manu facta Jenſ. Reliqui *h. — poſſunt.*

titubaverint. Camp. *turbaverint.* ſolus, non contemnenda, niſi melior aſſit, ſcriptura.

12. *qui — inſ.* Turic. *qui conſtiterunt* (quod placet) *ſibi vit. inſidiae.* et ſic, praeter indicativum, Guelf. Voſſ. 3. edd. ante Bad. Sed Camp. *q. c. ſunt v. i.* quod in Jenſ. invexit manus antiqua, cum Vall. Paulo aliter Goth. Voſſ. 2. *q. c. v. ſunt inſ.*

11. *ſi quid titubaverint.* Commodum ad partes vocant Cic. pro Flacco c. 10. hoc ipſo in teſtibus vocabulo utentem.

fuiſſe, ſed an deſierint, an per hoc ipſum reconciliari velint, ne corrupti ſint, ne poenitentia propoſitum mutaverint. quod cum in iis quoque, qui ea, quae dicturi videntur, re vera ſciunt, neceſſarium eſt praecavere; tum multo magis in iis, qui ſe

13. *tum multo.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *tum.* Male.

13. *ne — ne.* Uſus conjunctionis hujus poſt *explorandum* mirus poteſt videri. Geſnerus pro *an* illud dici putans ablegat nos ad ea, quae dixerit ad 1, 5, 38. Quae ut parum firma videntur, ita ne hic quidem *ne* dubitandi vel interrogandi poteſtate uſurpatum ducam. Locus, quo utitur, Plinii Epiſt. 10, 119. „haereo ne cujusquam — ha„beatur ratio," aliam quoque patitur interpretationem. Equidem prohibendi vim etiam hic agnoſcam, e verbo *explorandi* comprehenſam profecto ſignificationem eliciens, *videndi*, *cavendi*, quod ipſum mox ponitur *praecavere.* Nec alia eſt ratio locorum, quibus nititur in Indice ſcriptorum Ruſticorum Geſnerus, praeterquam quod ea ſunt pleraque horridioris aetatis. cf. 4, 5, 14. Tale loquendi ſchema ubi, quod proprie verbo alicui non ineſt, cum tamen cognatum ſit ſolitae ſignificationi, ipſi per ſtructuram tribuitur, plus ſemel in utriusque linguae ſcriptoribus inveniri, docent quos teſtes producit Brunckius ad Soph. Electr. v. 435. μὴ quoque Graecorum ſaepiſſime in talibus habet levem quendam dubitationis colorem.

re vera. In hac ſcriptura, etſi conſtans eſt omnium librorum, non equidem acquieſco. Malim abeſſe *re;* ſic *vera* erit accuſativus, quod quanto praeſtet vulgato quivis admonitus ſentiat. *Res* ut ſaepe obliteratum vidimus ad 3, 11, 1 ita abundare ſolet vitioſe allitum vid. Drakenb. et Gron. ad Liv. 26, 31, 4. Hic vel caſus poterat aſpergere ex voce *videntur* extrema, vel prava librarii ſedulitas infercire, quale eſt quod Sueton. Caeſ. c. 9. bonae notae codex, Vindobonenſis pr., pro „De „hac ſignificare videtur et „Cicero" dat. „De hac re" cet. ubi librarius, oblitus reſpici ad „conjurationem," de ſuo aliquid addidit.

qui ſe — pollicentur. Vereor ut recte hoc loco Rollinus defendat Quintilianum a crimine

dicturos, quae falſa ſunt, pollicentur. Nam 14
et frequentior eorum poenitentia eſt, et promiſſum ſuſpectius; et, ſi perſeveraverint, reſponſio facilior. Eorum vero, quibus 15
denunciatur, pars teſtium eſt, quae reum *laedere velit*, pars, quae *nolit*; idque interim *ſcit accuſator*, interim *neſcit*. ſingamus in praeſentia *ſcire*. in utroque tamen genere ſummis artibus interrogantis opus eſt. Nam, 16
581 ſi habet teſtem *cupidum laedendi*, cavere debet hoc ipſum, ne cupiditas ejus appareat; nec ſtatim de eo, quod in judicium venit, rogare, ſed aliquo circuitu ad id pervenire,

14. *reſponſio.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Steph. et Baſil. margine. Reliqui *reprehenſio.* cf. 3, 5, 15. 5, 13, 38.

15. *tamen.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Ioann. Alm. Voſſ. 1. 2. 5. et aliquot edd. Reliqui mei *enim.*

16. *aliquo — ad id.* Turic. Camp. *ab eo circuitu quodam ad id.* cum Alm. non quidem inconſulto ut apparet; quo tamen ſenſu, non dicam.

toleratae, imo laudatae, improbitatis et fraudis; quod et Badius agnoſcit in nota. Quanquam cf. § 32 quo Rollinus ablegat. In omni, quam patrono ſuadet, teſtium tractatione § 26 probitatis non multa veſtigia. cf. nos in Epiſtola operi praemiſſa.

14. *reſponſio* i. e. confutatio, quae ſit ab alterius partis patrono. vid. ſi tanti not. crit. item cf. 11, 1, 18. Illud levius quod modo pro *perſeveraverint* Turic. dat *perſeverarint*, ſed verum credo.

15. *Eorum — pars teſtium.* Malim ſane poſtremas voces tranſpoſitas. Contorta enim eſt et affectata oratio in hoc ordine. cf. 4, 2, 112. Tranſpoſitionis exemplum vid. 4, 2, 28 not. crit. 6. Libri quidem conſentiunt.

in utroque — genere: ſive teſtis vult reum laedere, ſive non vult. Ad alteram enim diviſionem, ſcientis neſcientisve accuſatoris hoc non pertinet. cf. § 20.

ut illi, quod maxime dicere voluit, videatur expreſſum; nec nimium inſtare interrogationi, ne ad omnia reſpondendo teſtis fidem ſuam minuat; ſed in tantum evocare eum,
17 quantum ſumere ex uno ſatis ſit. At in eo, qui verum *invitus* dicturus eſt, prima felicitas interrogantis eſt, extorquere, quod is noluerit. Hoc non alió modo fieri poteſt, quam longius interrogatione repetita. Reſpondebit enim, quae nocere cauſae non arbitrabitur: ex pluribus deinde, quae confeſſus erit, eo perducetur, ut, quod dicere
18 non vult, negare non poſſit. Nam, ut in oratione ſparſa plerumque colligimus argu-

16. 17. *ſit. At in eo.* Turic. *ſita idoneo.* cum Alm. cf. § 10. 25. *interr. eſt extorq.* Turic. omittit *eſt* cum Alm. et Voſſ. 5. Fortaſſe nec male.

Hoc non alio. Turic. *haec ratio.* Alm. *hoc ratio.* cf. § 16. 17. Nihil eſt quod eruit inde Burm. *hoc raro alio. Ratio* ortum ex *non alio*, quod obſervatum in tempore magnam fortaſſe lucem inferat deſperato alicubi loco.

18. *ſparſa.* Turic. *ſar proſa* (a ſec. manu *vel ſabuloſa*, priore vocabulo a librario haud dubie adjecto) Guelf. *proſa* cum Voſſ. 1. 3. Sed Goth. *peroſa* cum Vall. *plura* eſt in Camp. Ceteri vulgatam dant quam nonniſi invitus ſervavi, cum conferentium ſilentio in reliquis MSS. nequaquam ſit fidendum. Ne Alm. quidem memoratur, e quo diſcere libeat, quid ſit illud monſtri in Turic. *ſar.* Nimius alioqui conſenſus eſt librorum *proſa* dantium, quin commovearis. Mihi quidem in mentem venit *proſam orationem* hic quidem non *verſibus* oppoſitam interpretari, verum *ſciſſae*, *interpellatae* h. e. altercationi vel interrogationi. cf. not. ex. ad § 3. *Sparſa* ut nunc eſt ad *argumenta* debet trahi, parum ſane commoda ſententia,

17. *prima felicitas.* vid. 1, 1, 8 collata mox § 19.

18. *ſparſa — argumenta.* cf. not. crit.

menta, quae per ſe nihil reum aggravare
videantur, congregatione deinde eorum
factum convincimus: ita hujusmodi teſtis
multa de *anteactis*, multa de *inſecutis*, *loco*,
tempore, *perſona*, ceteris eſt interrogandus,
ut in aliquod reſponſum incidat, poſt quod
illi vel fateri, quae volumus, neceſſe ſit, vel
iis, quae jam dixerit, repugnare. Id ſi non 19
contingit, reliquum erit, ut eum nolle dicere
manifeſtum ſit: protrahendusque, ut in ali-
quo, quod vel extra cauſam ſit, deprehen-
datur: tenendus etiam diutius, ut, omnia
ac plura, quam res deſiderat, pro reo dicendo,
ſuſpectus judici fiat: quo non minus nocebit,
quam ſi vera in reum dixiſſet. At, ſi (quod 20
ſecundo loco diximus) *neſciet* actor, quid
propoſiti teſtis attulerit: paulatim, et (ut
dicitur) pedetentim interrogando experietur
582 animum ejus, et ad id reſponſum, quod
eliciendum erit, per gradus ducet. Sed, 21
quia nonnunquam ſunt hae quoque teſtium
artes, ut primo ad voluntatem reſpondeant,

ubi malis Campani ſcripturam *plura*, quanquam et ipſam a correctore profectam. *ceteris*. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Obr. Reliqui *ceterisque* ut et Turic. a ſec. manu.

20. *neſciet*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. et edd. ante Leid. niſi quod poſt Camp. ante Bad. ſec. (exc. Aldo) per errorem dant *neſciret*. Goth. *neſciat* cum Obr. Reliqui *neſcit*.

19. *protrahendusque*. Subeſt rei militaris imago. cf. 6, 4, 17 „ut — adverſarium „*trahas* et ire quam longiſ„me cogas." vide et mox § 26.

20. *actor* plane quod modo § 15 *accuſator* cf. 4, 2, 6.

quo majore fide diverſa poſtea dicant: eſt oratoris, ſuſpectum teſtem, dum prodeſt,
22 dimittere. Patronorum in parte *expeditior*, in parte *difficilior* interrogatio eſt. *Difficilior* hoc, quod raro unquam poſſunt ante judicium ſcire, quid teſtis dicturus ſit; *expeditior*, quod, cum interrogandus eſt,
23 ſciunt, quid dixerit. Itaque quod in eo incertum eſt, cura et inquiſitione opus eſt, quis reum premat? quas, et quibus ex cauſis inimicitias habeat? eaque in oratione praedicenda atque amolienda ſunt, ſive odio conflatos teſtes, ſive invidia, ſive gratia, ſive

21. *oratoris.* Sic omnes mei praeter Ald. Bad. Gryph. qui receperunt Regii correctionem *accuſatoris.*

23. *quod in eo — cura.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Sed Goth. (tac. Geſn.) inc. *eſt quod in eo cura*, perturbate. Regius de conjectura tranſpoſuit: *in eo quod incertum eſt, cura* et ſic reliqui. Non attinebat proletariam formam pro exquiſita obtrudere. *eſt, cura et inq.* ſic mutabis, ſi me audias: *et cura et inq.*

21. *oratoris* h. e. perfecti in hoc genere artificis.

22. *Patronorum.* Intelliguntur defenſores. A § 9 enim accuſatoris in interrogando teſte provinciam tractavit.

raro unquam. cf. 4, 1, 4.

23. *quod in eo — cura.* *In eo* non tam ad *teſtem* referes, quam interpretaberis: *in hoc negotio.* Totam locutionem intellige: quod attinet ad partem negotii incertam. Pro *eſt tamen* ante *cura* malim *et.* Eſt enim inſuavis iteratio mox *opus eſt.* cf. not. crit.

quis reum premat. Hoc, antequam in judicium venerit patronus, et cura et inquiſitione eruendum eſt; ut oratione perpetua, ante interrogationem, talibus teſtibus poſſit contra iri. Apparet, quam bene careamus Geſneriana mutatione: *qui reum premat quas* cet. Cogitabat Geſnerus de tempore, quo jam interrogatus fuerit teſtis; fruſtra ille. *a qua rea premebatur* Suet. Ner. 7.

pecunia, videri volumus. Et, ſi deficietur numero pars diverſa, *paucitatem;* ſi abundabit, *conſpirationem;* ſi humiles producet, *vilitatem;* ſi potentes, *gratiam* oportebit inceſſere. Plus tamen proderit cauſas, propter 24
quas reum laedant, exponere: quae ſunt variae, et pro conditione cujusque litis aut litigatoris. Nam contra illa, quae ſupra
583 diximus, ſimili ratione reſponderi locis communibus ſolet: quia et in paucis atque humilibus accuſator *ſimplicitate* gloriari poteſt, quod neminem praeter eos, qui poſſint ſcire, quaeſierit: et multos atque honeſtos commendare aliquanto eſt facilius. Verum interim 25
et ſingulos, ut exornare, ita deſtruere con-

deficietur. Turic. Camp. *deficiet.* cum Goth. Sed Voſſ. 1. 3. *deficit.* cf. 4 Prooem. extr. *vilitatem.* Guelf. Camp. *utilitatem* cum aliquot Codd. et edd. vulgari errore. cf. § 32. Sed Turic. recte.

24. *et in paucis.* Turic. Guelf. *ut i. p.* cum Goth. Voſſ. 1. 3. et edd. (quarum hic eſt et Tarv. cujus in meo exemplo ſatis multae plagulae exciderant a 4, 2, 6 ad 5, 7, 16.) ante Ruſc. qui omittit *et in.* Ab Aldo inde obtinet *et* quod conjecerat Regius, ſed eſt in Camp. ſi recte tacui. Equidem longe magis probem: *ut in p. — ita multos*, pro *et mult.* Praecedente *quaeſierit* facillimus erat error.

poſſint. Sic Turic. a ſec. manu (a pr. *poſſunt*) et Camp. Codd. fere *poſſunt* quod a Stoerio inde eſt in edd. contra grammaticam. Jenſ. *putent.* Tarv. *putant* cum edd. ante Ald. qui Regianam conjecturam recepit *quos putarit*, bonam ſane; accedd. ante Stoer. *eſt fac.* Turic. Camp. *ſit fac.* cf. ad 4, 5, 4. Poſſis intelligere potentiali modo.

24. *locis communibus* cf. § 4.

et in paucis — et multos. cf. not. crit.

tingit, aut recitatis in actione, aut nominatis teſtibus. Quod iis temporibus, quibus teſtis non poſt finitas actiones rogabatur,

25. *non poſt fin.* Sic Guelf. Goth. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. Vall. ed. Ald. Recedit Turic. ab Alm. (cf. § 17. 5. 8. 1) dans haec: *non opus fin.* et a ſec. manu *non ob fin.*, quorum hoc etiam in Camp. Priorem ſcripturam corruptam eſſe e noſtra facile credo, inde autem corrigendo effictam alteram, ſenſu et ipſam carentem. Jenſ. cum reliquis ante Ald. *non poteſt infin.* Quod cum inveniret Regius, correxit

25. *aut recitatis — teſtibus.* In hoc loco certiſſime corrupto, nihil praeſidii eſt in MSS. Ipſi nos expedire cogimur. Turnebus (quisquis tandem hic loquitur) et Geſnerus ſoli haerere ſe confeſſi ſunt; quorum hic ſibi non ſatis facit dum ſtudet dirimere ſignificationem *recitandi* et *nominandi.* Equidem *recitare teſtes* pro *recitando teſtimonia eorum* dici poſſe non credo, quo Geſneri redit interpretatio. Aliquid excidiſſe cenſeo. Levis fluctuatio eſt in libris quorum antiquiſſimi plerique ordinem dant, quem exhibui. Alii (et horum eſt Guelf. cum ſat multis excuſis neque ſpernendis iis) ſic ordinant poſtrema duo vocabula: *teſtibus nominatis.* Apparet, in hoc ordine participium utrumque ad *teſtes* referri plane non poſſe. Quapropter poſt *actione* inſeram *teſtationibus* (cf. § 33. 6. 15. 49.) quod optimum facit χιασμὸν ſi ſequimur ordinem Cod. Guelferbytani et tot edd., poterat autem facillime omitti ab oculo aberrante. Aut *recitantur in actione* (i. e. oratione perpetua, ante interrogationem teſtium cf. § 23) *teſtationes*, *aut nominantur teſtes.* Si nihil hinc excidiſſet, quidni, quaeſo, poſt *ſingulos* accuſativum, pro iſtis ablativis *recitatis*, *nominatis teſtibus*, poſuiſſet accuſativos in iisdem vocabulis omiſſo *teſtium* nomine, quod ſic non attinebat repeti? *Singulos* autem generibus teſtium opponit, quae locis communibus peti docuerat.

iis temporibus — rogabatur. Quae fuerint ea tempora, non quidem facile dictu. Ciceronis enim aetate ante actionem vel inter eam interrogari ſolitos eſſe teſtes, nullis vel ipſius orationum locis, vel aliorum ſcriptorum teſtimoniis, apparet. Hoc tamen manifeſtum, talem teſtium vel commendationem vel invidiam, iſta judiciorum conditione longe fuiſſe faciliorem, quippe cognitis jam interrogatione teſtibus et teſtationibus.

et facilius et frequentius fuit. Quid autem in quemque teſtium dicendum ſit, ſumi niſi ex ipſorum perſonis non poteſt. Reliquae 26
interrogandi ſunt partes. Qua in re primum eſt, *noſſe teſtem.* nam timidus terreri, ſtultus decipi, iracundus concitari, ambitioſus
384 inflari, longus protrahi poteſt: prudens vero et conſtans, vel tanquam inimicus et pervicax dimittendus ſtatim, vel non interrogatione, ſed brevi interlocutione patroni refutandus eſt; aut aliquo, ſi continget, urbane dicto refrigerandus; aut, ſi quid in ejus vitam dici poterit, infamia criminum deſtruendus.

hunc in modum: *niſi poſt ſin.* Badius *modo* ponens pro *non* dat *modo poſt ſin.* Mox emendando Regianam correctionem ſcripſerunt *non niſi poſt ſin.* quod inde a Bad. ſecund. eſt in meis omnibus. Audaciſſima profecto conjectura, qua plane contraria obtruditur ſententia, nequaquam neceſſario, cum antiqua ſcriptura etiam longe magis ſit conſentanea. cf. de *niſi* 5, 9, 4. *et facil.* Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. *ut ſ.* Guelf. Voſſ. 3. cf. § 24 *et in paucis.*

26. *longus protrahi.* Turic. *longum p.* ſed a ſec. manu noſtrum. Jenſ. (tac. Geſn.) *in longum p.* cum edd. ante Ald. Hic noſtras voces omittit cum Stoerio Chouet. Leid. Noſtram ſcripturam dant reliqui Codd. ut et Vall.

tanquam. Turic. Camp. *quaſi jam* cum Alm.

vel non. Turic. Camp. *et non* cum Alm. et Obr. male.

26. *Reliquae — partes.* In *defenſore;* neque enim adhuc de oratione perpetua ſolum egerat, ſed multa de interrogando expoſuerat, verum in *accuſatore.*

longus i. e. verboſus et a propoſito aberrans. De *protrahendo* cf. § 19.

refrigerandus; in riſum dandus. Locus huic illuſtrando egregie faciens eſt Velleji 2, 83 ubi Plancus Antonio et Cleopatrae ſaltans Glaucum dicitur *refrigeratus*, quod Ruhnkenius noſtri loci non immemor interpretatur „frigide exceptus, ut ſaltationem

27 Probos quoſdam et verecundos non aſpere inceſſere profuit. nam ſaepe, qui adverſus inſectantem pugnaſſent, modeſtia mitigantur. Omnis autem interrogatio *aut in cauſa* eſt, *aut extra cauſam. In cauſa*, ſicut accuſatori praecepimus, patronus quoque altius, et unde nihil ſuſpecti ſit, repetita percontatione, priora ſequentibus applicando, ſaepe eo perducit homines, ut invitis, quod proſit, ex-
28 torqueat. Ejus rei ſine dubio neque diſciplina ulla in ſcholis, neque exercitatio traditur: et naturali magis acumine, aut uſu contingit haec virtus. Si quod tamen exemplum ad imitationem demonſtrandum ſit, ſolum eſt, quod *ex dialogis Socraticorum*, maximeque *Platonis*, duci poteſt: in quibus adeo ſcitae ſunt interrogationes, ut, cum plerisque bene reſpondeatur, res tamen ad id,
29 quod volunt efficere, perveniat. Illud fortuna interim praeſtat, ut aliquid, quod inter ſe parum conſentiat, a teſte dicatur: interim (quod ſaepius evenit) ut teſtis teſti diverſa dicat. Acuta autem interrogatio ad hoc,

27. *aut in cauſa*. Turic. Guelf. Camp. *a. ex c.* cum Goth. Voſſ. 1. 3. Mox tamen omnes *In cauſa*.

28. *neque diſc. — neque exerc.* Sic Turic. Reliqui fere *nec d. — nec e.* cf. 4, 2, 111. 6, 8, 4.

„ſuam parum placere ſenti„ret." Suet. vita Luc. „*re*„*frigerandi* ſui cauſa." Mox § 31 „interrogantis non leve „frigus eſt." i. e. interrogans magnopere refrigeratur.

27. *accuſatori praecepimus.* cf. § 17. 18.

28. *bene reſpondeatur* i. e. recte, ſine errore reſpondentis.

29. *Acuta interrogatio.* Appoſite locum Ciceronis hic ponit Geſnerus, habentem lau-

quod caſu fieri ſolet, etiam ratione perducet. *Extra cauſam* quoque multa, quae proſint, 30 rogari ſolent, de vita teſtium aliorum, de ſua quisque, ſi turpitudo, ſi humilitas, ſi amicitia accuſatoris, ſi inimicitiae cum reo, in quibus aut dicant aliquid, quod proſit, aut in mendacio vel cupiditate laedendi deprehendantur. Sed in primis *interrogatio debet* 31 *eſſe circumſpecta*, quia multa contra patronos venuſte teſtis ſaepe reſpondet, eique praecipue vulgo favetur; tum verbis quam maxime ex medio ſumtis, ut, qui rogatur (is autem ſaepius imperitus), intelligat, aut ne intelligere ſe neget, quod interrogantis non leve frigus eſt. Illae vero peſſimae artes, 32 teſtem ſubornatum in ſubſellia adverſarii mittere, ut inde excitatus plus noceat, vel

31. *aut ſaep. imp.* Sic Turic. Paulo aliter Camp. *eſt aut. ſaep. imp.* Obr. *a. eſt ſ. i.* Reliqui *a. eſt ſ. et imp.* ubi et alienum.

des talis acuminis: pro Flacco c. 10. „Illa laus oratoris, „quae vel in accuſatore antea, „vel in patrono ſpectari ſole„bat? Bene teſtem interroga„vit: callide acceſſit: repre„hendit: quo voluit, addu„xit: convicit et elinguem „reddidit."

30. *multa — rogari ſolent.* Praeſtat *multa* accuſativum accipere et ſubjectum facere *teſtes*, qui *rogari ſoleant.* Ita mox bene coit: *de ſua quisque.*

ſi turpitudo — cum reo. Abruptior forma, ubi ſubaudias: *ſit in teſte.* Philander Caſtilioneus ablegat ad Paulum Receptt. Sententt. 1. 5. tit. 15 *de teſtibus* qui „in teſtibus" ait „et vitae qualitas ſpectari „debet et dignitas." Idem Paulus ibidem „teſtes — quos „— vitae *humilitas* infamave„rit." p. Schulting. Jurispr. Antejuſt. 488.

31. *verbis — ex medio ſumtis.* „Tantum *de medio ſum*„*tis* accedit honoris." Hor. ad Piſ. 243.

dicendo contra reum, cum quo ſederit; vel, cum adjuviſſe teſtimonio videbitur, faciendo ex induſtria multa immodeſte atque intemperanter, per quae non a ſe tantum dictis detrahat fidem, ſed ceteris quoque, qui profuerant, auferat auctoritatem. quorum mentionem habui, non ut fierent, ſed ut vitarentur. Saepe inter ſe collidi ſolent, inde teſtatio, hinc teſtes: locus utrinque: haec enim ſe pars jurejurando, illa conſenſu
35 ſignantium tuetur. Saepe inter teſtes et argumenta quaeſitum eſt. inde, ſcientiam in teſtibus et religionem; ingenia eſſe in argumentis dicitur: hinc, teſtem gratia, metu, pecunia, ira, odio, amicitia, ambitu fieri; argumenta ex natura duci: in his judicem 386

32. *auferat auctoritatem.* Turic. *a. vilitatem* cum Alm. et Palat. Gebh. Sed Guelf. *a. utilitatem* cum Voſſ. 1. Bodl. Ioann. Obr. Tacuit Geſn. Goth. dantem *afferat auct.* Gebhardus; quem non cepit Burm., ex ſuo Cod. volebat ſcribi *afferat* (hoc quidem per conjecturam) *vilitatem*, etſi in ipſis ejus Crepundiis non minus quam apud Burm. expreſſum eſt: *aff. utilitatem*, ſed manifeſto operarum vitio. Hoc ipſum deinde conjecit Burm., ſcripturam elegantem profecto, et recepta meliorem. Jacet enim hoc ταυτολόγως dictum *detrahat fidem — auferat auctoritatem.* cf. § 23.

33. *fieri.* Camp. *ferri* et hoc manus antiqua corrigendo invexit in meum Jenſ. exemplum. Habet quod blandiatur, ſed caſurum ſi excuſſeris.

32. *auferat auctoritatem.* cf. not. crit.

33. *teſtatio.* Scriptum in tabulis teſtimonium. cf. § 25. item Salmaſ. Obſervv. ad Jus Atticum et Rom. c. 30. Regius et poſt eum Pithoeus ablegant nos ad Digeſt. 22, 5, 3 § 3. 4. ubi Hadriani eſt reſcriptum, teſtes teſtimoniis h. e. teſtationibus praeferentis.

ſibi; in illis alii credere. Communia haec 34
pluribus cauſis, multumque jactata ſunt, ſemper tamen jactabuntur. Aliquando utrinque ſunt teſtes, et quaeſtio ſequitur, ex ipſis, *Utri meliores viri?* ex cauſis, *Utri magis credibilia dixerint?* ex litigatoribus, *Utri gratia magis valuerint?* His adjicere ſi quis 35
volet ea, quae *divina teſtimonia* vocantur, *ex reſponſis*, *oraculis*, *ominibus:* duplicem ſciat eorum eſſe tractatum, *generalem* alterum, in quo inter Stoïcos et Epicuri ſectam ſecutos pugna perpetua eſt, *Regaturne providentia mundus?* *ſpecialem* alterum, contra partem divinationis, ut quaeque in quaeſtionem

34. *ſemper tamen jact.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 3: Bodl. Ioann. Andr. Levi diſcrimine Goth. *ſemperque t. j.* cum Jenſ. et edd. ante Gryph. Hic cum reliquis *ſemperque j.* Bern. Obr. *ſemper, tum j.* Alieno loco eſt *ſemper* in hac ratione. cf. 5, 5, 1.

35. *partem divinationis.* Turic. Guelf. Camp. *partis divinationem* cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Hic primus noſtram recepit, conjecturam Regianam, quam mox Gryph. paulum immutavit *parteis divi-*

34. *Utri — valuerint.* Malis ſane *uter — valuerit.* Sed nec libri variant, et pluralis ſequioribus in hac forma uſitatus. cf. 5, 10, 43.

35. *Regaturne — mundus.* cf. 3, 5, 6. Stoïcos divinationem probare, notum. Copioſa hujus loci, ſed nulla divinationis ratione habita, tractatio eſt apud Theonem Sophiſten p. Camerar. 100 — 102. unde colligas, frequenter et de induſtria agitari hoc ſolitum in rhetorum ſcholis.

contra partem divinationis. Cum non magis impugnandi quam defendendi hic praecepta expectentur et mox (§ 36.) ponatur utrumque et *confirmari* et *refelli*, apparet nullum locum eſſe τῇ *contra.* Invitis igitur libris omnibus legendum *circa.* cf. 4, 2, 19. not. crit.

36 cadit. Aliter enim *oraculorum*, aliter *aruſpicum*, *augurum*, *conjectorum*, *mathematicorum* fides confirmari, aut refelli poteſt, cum ſit rerum ipſarum ratio diverſa. Circa ejusmodi quoque inſtrumenta firmanda, vel deſtruenda, multum habet operis oratio: ſi quae ſint voces per vinum, ſomnum, dementiam emiſſae, vel excepta parvulorum indicia, quos pars altera nihil fingere, altera nihil
37 judicare dictura eſt. Nec tantum praeſtari

nationis ſequentibus reliquis, niſi quod ab Obr. inde minus affectate *partes d.* Fortaſſe nec opus erat Regii correctione et *partis divinatio* poterat intelligi *divinatio de parte aliqua*, ut aruſpicum de extis, augurum de avibus cet. Goth. ſilemus et Geſn. et ego; neque tamen credo eum deſerere omnium Codd. inter hos Voſſ. 2. ſui ſcripturam.

36. *conject. mathem.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 1. Reliqui inſerunt *et.*

ipſarum. Sic Turic. Camp. Reliqui *earum.*

quae ſint. Turic. Guelf. Camp. *q. ſunt* cum Voſſ. 3.

indicia. Turic. *indicta* (a ſec. manu *dicta*, quod ipſum dat Obr. non male profecto, et facili errore primae manus) cum Alm.

37. *praeſtari.* Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *praeſtare* cum Alm. Voſſ. 1. Bern. edd. ante Ald. Facilis emendatio et neceſſaria (cf. 5, 6, 4.) et jam habet Camp.

36. *conjectorum.* Recte Capperonnerius ablegat ad 3, 6, 30.

inſtrumenta. cf. 5, 6, 2.

indicia. cf. not. crit.

quos — judicare. Relativum non ad *parvulos* ſpectat ſolos, ſed ad ebrios quoque, dormientes cet. *judicare*, etſi lubrica ſemper eſt hujus vocis ſcriptura (nam et hic aliquot libri *indicare*), optime videtur opponi *fingendo.* Judicio enim opus eſt vel in recte referendo, quae videris et audieris.

37. *Nec tantum — deſiderari ſolet. Hoc genus* cave referas ad proxima de divinatione; ſignificatur omne hoc genus probandi, quod verſatur in teſtibus producendis. *Potenter* autem utrique junge et *praeſtando* et *deſiderando.* Non ſolum producti teſtes va-

hoc genus potenter, ſed etiam, ubi non eſt, deſiderari ſolet: *Pecuniam dediſti: quis numeravit? ubi? unde? Venenum arguis: ubi*
187 *emi? a quo? quanti? per quem dedi? quo conſcio?* Quae fere omnia pro Cluentio Cicero in crimine veneficii excutit. Haec *de inartificialibus*, quam breviſſime potui.

VIII. Pars altera probationum, quae eſt tota *in arte*, conſtatque rebus ad faciendam fidem appoſitis, plerumque aut omnino negli-

potenter. Sic Turic. Guelf. cum Vallae Codice (cujus ſcriptura unde Burm. innotuerit ignoro, in Badii editione ſaltem non relata) Alm. (quanquam per compendium *potent'*) Voſſ. 3. A ſecunda quidem manu Turic. *poterit* et mox a Camp. inde editi omnes multique profecto Codd. *poteſt.* Noſtrum quanto praeſtet, apparet eo maxime quod ad *praeſtari* longe melius *ſolet* intelligitur, quam *poteſt*, cujus verbi ſummus in hoc loco eſt languor.

inartif. quam. Turic. a ſec. manu *inartif. probationibus q.* Camp. *artificialibus probationibus q.* Sed prima Turic. manus cum Alm. reliquisque omittunt *probationibus* quod per ſe quidem non diſpliceret. cf. 5 Prooem. 4.

1. *faciendam.* Camp. et Ald. *faciendum*, cum Goth. a pr. manu (tac. Geſn.). *fidem appoſitis.* Stoer. Chouet. lere ſolent ad efficiendum quod intenditur, ſed et, ſicubi accuſator nullos habuerit, deſideratio eorum dexterrime refellit ejus criminationes. Noſter etiam 12, 10, 72 „dicat — ad efficiendum quod „intendit, *potenter.*" Item Decl. Quintil. 274 (p. Bip. 114. Vol. 4.) „in comparatione legum illud *potentiſ*„*ſime* dicamus, eam legem „magis eſſe ſervandam, quae „Deorum gratia ſcripta ſit, „quam quae hominum." Apparet *potenter* dici cum vi perſuadendi.

pro Cluentio — excutit. Huc maxime aut unice pertinet caput ejus orationis 60 extremum, ubi de veneno, quo perierit Balbutius; etſi ne ibi quidem omnia haec excutiuntur. Nam in reliquo veneficiorum tractatu nihil tale.

gitur, aut leviſſime attingitur ab iis, qui argumenta, velut horrida et confragoſa, vitantes, amoenioribus locis deſident: neque aliter quam qui traduntur a poëtis guſtu cujusdam apud Lotophagos graminis, et Sirenum cantu 38

Leid. *fidem poſitis*, neſcio cujus mutandi prurigine. cf. 2, 15, 3. 5. *quam qui.* Sic Turic. cum Alm. (cf. 5, 7, 25. § 2.) et expreſſit Obr. Elegantius profecto quam reliquorum *q. ii q.* *et Sirenum.* Omittunt haec Turic. Camp, cum Alm. ſine ſenſu.

1. *apud Lotophagos graminis.* Nihil hic mutandum eſſe in omnium librorum ſilentio, fortiter aſſeverarim. Suadent enim VV. DD. reponere *germinis* pro *graminis*, leniſſima ſane mutatione, quaeque ſexcenties locum habeat in MSS. Hoc ipſum autem pro arbore ejusve fructu dici, durum eſt profecto. Utrum Quintilianus, *gramen* uſurpans de Lotophagorum cibo, in errore verſatus ſit, id quidem difficilius eſt ad dirimendum. Cum enim hiſtoriae naturalis periti fructum quo veſcerentur Lotophagi apud Homerum, aſſignent fere arbori, eamque diligenter ſecernant ab herba, quae apud eundem pabulo eſt equis, nullam adhuc certam in poëta quidem notam deprehendi, quae equorum hominumque cibum ſegregare cogeret. Sunt ibi et equi λωτὸν ἐρεπτόμενοι (Iliad. 2, 776) ſunt et homines (Odyſſ. 9, 97.). Et recte Geſnerus ut ἄνθινον εἶδαρ (Odyſſ. 9, 84) ad herbam vergere monet, ita καρπὸν (94) eandem excludere negat. De loto accurate agit Curtius Sprengel in Antiquitatibus botanicis §§ 62 — 95. Cui accedit I. H. Voſſius ad Georg. 2, 84. Quorum ut optimis auctoribus firmata mihi videtur et omnibus numeris abſoluta doctrina, a qua nec Schneiderus recedat in Lex. Gr. voce λωτὸς, ita, Homerum rectene ceperint recentiores eo inter veteres, adhuc haereo. Geſnerus ad hunc locum, Dammius in Lexico Homerico Euſtathium ſecutus (in hoc quidem loco; alibi enim alia de loto dat Euſtathius, diverſos profecto ſcriptores exprimens), Quintilianus ipſe nihil praeter herbam agnoverunt in poëta, qui ſane potuerunt deſtitui ab accurata naturae peritia. Cum loto herba ab Homero jungitur cyperum Iliad. 21, 351. Odyſſ. 4, 603. item Hymn. in Merc. 107. Hujus quidem ſpecies (Linnaeo *cype-*

deliniti, voluptatem ſaluti praetuliſſe, dum laudis falſam imaginem perſequuntur, ipſa, propter quam dicitur, victoria cedunt. Atqui 2
cetera, quae continuo magis orationis tractu
389 decurrunt, in auxilium atque ornamentum argumentorum comparantur, nervisque illis, quibus cauſa continetur, adjiciunt ſuperinducti corporis ſpeciem: ut, ſi forte quid factum *ira*, vel *metu*, vel *cupiditate* dicatur, latius, quae cujusque affectus natura ſit,

perſequuntur. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. edd. ante Gryph. accedentibus Gibſ. Obr. *proſeq.* Cod. Goth. Reliqui *ſequuntur.*

2. *orn. argumentorum comp.* Turic. mediam vocem omittit. Solus quantum video (cf. § 1. item mox). Male.

ſuperinducti. Turic. Guelf. *inductis ſuper.* cum Voſſ. 1. 3. Sed Camp. *inducti ſuper* cum Alm. et edd. ante Gryph. Auctorem ſcripturae noſtrae veterem deſidero; nec videtur abhorrere a latinitate haec praepoſitionis anaſtrophe. Exemplo tamen deſtituor; et tutior ceteris eſt transpoſitionum correctio cf. 4, 2, 128. Similis error in Turic. 4, 2, 92.

ris eſculentus) a Seſtinio V. C. in Epiſtolis e Sicilia et Turcia ſcriptis (T. 5. Epiſt. 3.) etiam hominum cibo inſervire narratur; quam cum a Saracenis ex Africa in Siciliam translatam cenſeat, ne ipſam quidem a loto Homerica plane alienam ſibi videri coram mihi affirmavit vir eruditiſſimus, qui et indicavit locum Herodoti, in hac diſputatione fere neglectum l. 2. c. 92. ubi memorantur κρίνεα — τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτόν. Si enim maxime alter ille hujus ſcriptoris locus (4, 177), id quod periti viderint, arborem deſignat; nihil tamen hic ejusmodi. Nec quisquam in longinquarum regionum opibus memorandis ſummam Homeri expectet diligentiam. Quin rhamni loti Linnaeanae fructum vere ederint Lotophagi, nequaquam dubito in tanto eorum conſenſu, qui recentiore tempore iter fecerunt per iſtas regiones, quibus accedit Mungo Parcus p. 99. editionis Londinenſis anni 1799. 4.

2. *adjiciunt — ſpeciem.* cf. Prooem. tot. op. 24. item 5, 12, 6. 18.

proſequamur. Iisdem *laudamus*, *incuſamus*, *augemus*, *minuimus*, *deſcribimus*, *deterre-*
3 *mus*, *querimur*, *conſolamur*, *hortamur*. Sed horum eſſe opera in rebus aut certis, aut de quibus tanquam certis loquimur, poteſt. Nec abnuerim eſſe aliquid in *delectatione*, multum vero in *commovendis affectibus*. ſed haec ipſa plus valent, cum ſe didiciſſe judex putat: quod conſequi niſi argumentatione, aliaque omni fide rerum, non poſſumus.
4 Quorum priusquam partiamur ſpecies, indicandum reor, eſſe quaedam in omni probationum genere communia. Nam neque ulla quaeſtio eſt quae non ſit aut *in re*, aut *in per-*

proſequamur. Alm. *ſequamur*, ſolus (cf. modo et § 5.).

3. *omni*. Turic. omittit cum Alm. et Obr. Non male.

4. *partiamur*. Sic Turic. Camp. cum Alm. Goth. Ceteri etiam Jenſ. (contra quam narrat Geſn.) *partior*. Convenientior huic loco pluralis habens gravitatem praecipientis, ſuamque rationem (quae mox eſt in iſtis: „indicandum *reor*“) a communi reliquorum rhetorum ſegregantis. cf. 6, 2, 30. De indicativo an conjunctivo poſt *priusquam* cf. 4, 1, 52.

reor eſſe. Turic. omittit *reor* cum Alm. Voſſ. 1. 3. At Guelf. pro *reor eſſe* dat *erit* cum Baſil. marg. Omittunt *eſſe* Goth. (tac. Geſn.) Bad. Edd. ante Gryph. transponunt *eſſe reor*, unde impedita efficitur ſtructura (cf. modo § 2.). Procedit quidem oratio ſine *reor*; hoc tamen verum cenſeo.

neque ulla. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec u.* cf. 5, 7, 28 item mox hac §. *quaeſt. eſt quae*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Burm. Hic cum recentioribus omittit *eſt*.

Iisdem. ſcil. *ceteris iſtis* bene monente Capper. ne quis de *argumentis* cogitet.

deſcribimus. cf. 3, 4, 3.

3. *aliaque* — *fide*. i. e. probationibus inartificialibus.

ſona; neque eſſe argumentorum loci poſſunt, niſi in iis, quae *rebus* aut *perſonis* accidunt: eaque aut per ſe inſpici ſolent, aut ad aliud referri; nec ulla confirmatio, niſi aut *ex conſequentibus*, aut *ex repugnantibus*: et haec neceſſe eſt aut *ex praeterito tempore*, aut *ex conjuncto*, aut *ex ſequenti* petere: nec ulla

neque eſſe. Sic Turic. Guelf. Camp. Ald. *non eſſe* dant edd. ante Ald. *nec* reliqui cf. modo hac §. it. mox § 5.

loci. Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. *loco.* Male.

5. *nec ulla confirmatio.* Turic. Camp. *neque u. confirmari* cum Alm. niſi quod ex hoc affertur *nec.* Malui hic cum reliquis omnibus *nec*, ob id quod ſequitur *nec ulla res*, in quo nulla varietas. cf. modo § 4. item 5, 9, 7.

aut ex conſeq. Sic Turic. Camp. cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. (Voſſ. 2. ſiletur, ut et Britannici) edd. ante Ald. In Guelf. poſt *niſi* (prius § 4) ad *aut ex conſ.* omittuntur omnia. Reliqui ex Regii conjectura *aut ex antecedentibus. aut ex conſeq.*

ſequenti. Turic. *conſequentibus* cum Alm. Bern. *ſequentibus.* Guelf. Voſſ. 1. *conſequenti.* Camp.

petere. Turic. *perte*, a ſec. manu *petat*; nec male, referendo ad *confirmatio.*

5. *aut ex conſequentibus — repugnantibus.* Regius hoc loco inſerendum putabat: *aut ex antecedentibus*, quod Quintilianus ponere debuerit ex Ariſtotelis ratione. Hic enim Analyt. prior. l. 1. c. 27. (p. Buhl. 251. 52.). Δεῖ δὲ ait τὰς προτάσεις περὶ ἕκαστον οὕτως ἐκλαμβάνειν ὑποτιθέμενον — ὅσα ἕπεται τῷ πράγματι, καὶ πάλιν οἷς τὸ πρᾶγμα ἀκολουθεῖ, καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν. Noſter et ipſe 6, 3, 66 dum recenſet unde riſus poſſit duci, jungit eodem modo *conſ. antec. rep.* Sic et Cic. Top. c. 4. c. 12. extr. item De Orat. 2, 59 extr. ubi *praecurrentia* idem eſſe videntur quod hic *antecedentia*, quanquam additur *quaſi.* Sed eum noſtro loco faciunt alii duo in hoc Qu. opere 5, 10, 2. 5, 14, 1. 25. ubi nulla *antecedentium* mentio. Ac ſatis oſtendit ſcriptor, comprehendere ſe ipſa *antecedentia* in *conſequentibus* 5, 10, 76. quae ipſius quoque Regii ſuſpicio fuit, et in hac erat acquieſcendum.

res probari niſi ex alia poteſt: eaque ſit opor-
6 tet aut *major*, aut *par*, aut *minor*. *Argumenta* vero reperiuntur aut in *quaeſtionibus*, quae etiam ſeparatae a complexu rerum perſonarumque ſpectari per ſe poſſint: aut *in ipſa cauſa*, cum invenitur aliquid in ea, non ex communi ratione ductum, ſed ejus judicii, de quo cognoſcitur, proprium. *Probationum* praeterea omnium aliae ſunt *neceſſariae*, aliae *credibiles*, aliae *non repugnantes*.
7 Et adhuc, omnium probationum quadruplex ratio eſt, ut vel, quia eſt aliquid, aliud non ſit, ut, *Dies eſt, nox non eſt:* vel, quia eſt aliquid, et aliud ſit; *Sol eſt ſuper terram, dies eſt:* vel, quia aliquid non eſt, aliud ſit,

ex alia. Turic. *ex illa* cum Alm. (cf. § 2. 5, 9, 4.)

6. *poſſint.* Turic. Camp. cum Goth. Loc. Ven. Ruſc. *poſſunt.* Haud facile decernas. *ea non ex comm.* Guelf. omittit *non ex* cum Voſſ. 1. 3. Sed Bern. *non* ſolum et mox *comm.* De *non* omiſſo cf. 4, 2, 29. *alia cred.* Guelf. omittit haec cum Voſſ. 1. 3.

7. *Et adhuc.* Sic Turic. Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Ald. Reliqui omittunt *Et.* Lenior tamen eo ſit oratio, referendo *adhuc* ad id quod praeceſſerat *praeterea.*

eſt aliquid aliud non. Sic Turic. Camp. Reliqui *al. eſt a. n.*

aliquid et aliud. Sic Turic. Guelf. cum edd. ante Burm. exc. Camp. qui hic multa turbat. Recentiores exc. Bip. male omittunt *et.* *ſit Sol.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *ut*, quorum Bad. Gryph. Stoer. Chouet. etiam magis praepoſtere *ut quia.*

aliquid non. Turic. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. *aliud non.* *ſit Nox.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *ut.* Omiſi, ut ſupra.

6. *ſeparatae — perſonarumque.* vid. 2, 1, 9. it. 5, 10, 53.

7. *Dies eſt.* Hoc exemplum frequentatur apud Sext. Emp. 2, 109. 8, 113 et paſſim.

Nox non eſt, *dies eſt:* vel, quia aliquid non eſt, nec aliud ſit, *Non eſt rationalis*; *nec homo eſt*. His in univerſum praedictis partes ſubjiciam.

IX. Omnis igitur probatio artificialis conſtat aut *ſignis*, aut *argumentis*, aut *exemplis*.
591 Nec ignoro plerisque videri *ſigna* partem argumentorum: quae mihi ſeparandi ratio haec fuit prima, quod ſunt paene ex illis inartificialibus: *cruenta* enim *veſtis*, et *clamor*, et *livor*, et talia, ſunt *inſtrumenta*, qualia *tabulae*, *rumores*, *teſtes*; nec inveniuntur ab oratore, ſed ad eum cum ipſa cauſa deferuntur: altera, quod *ſigna*, ſive 2 indubitata ſunt, non ſunt argumenta; quia, ubi illa ſunt, quaeſtio non eſt; argumento autem, niſi in re controverſa, locus eſſe non poteſt: ſive dubia, non ſunt argumenta, ſed

aliquid non. Guelf. *aliud non* cum Jenſ. et edd. ante Bad. *ſit Non eſt.* Turic. *ſ. Nox.* (a ſec. manu *ſ. nox nec*) Alm. *ſ. ut nox eſt* (male excerptus profecto) Camp. *ſ. nec.* Omittunt plerumque *ut* Voſſ. 2. Bern. Jenſ. et edd. ante Bad. Aliquot etiam hic *ut quia.* *rationalis.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. Jenſ. et edd. ante Bad. Reliqui neutrum, quorum Vall. Goth. Camp. Vidov. marg. *rationabile.* cf. 2, 16, 16. Neutrum genus placere poteſt ut reſpondens *Porphyriano* λογικὸν (cf. nos ad 2, 16, 12) et poſitum a noſtro 5, 10, 57. Sed apud Graecum et Qu. *animal* additur, quod hic difficilius intelligitur.

2. *ſive indub.* Turic. Camp. *ſi ind.* cum Alm. *ſunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *ſint.*

1. *plerisque.* Horum eſt Cicero, qui in Topic. *argumentis* ſubjicit *adjuncta* c. 4. *adjunctis* autem *ſigna* c. 12.

quae — *ſeparandi.* Cave *quae* accipias femininum.

inſtrumenta. cf. 5, 7, 36.

ipſa argumentis egent. Dividuntur autem in has primas duas ſpecies, quod eorum alia ſunt, ut dixi, quae *neceſſaria* ſunt, alia quae *non neceſſaria.* Priora illa ſunt, quae aliter habere ſe non poſſunt, quae Graeci vocant τεκμήρια, ἄλυτα σημεῖα, quae mihi vix pertinere ad praecepta artis videntur: nam, ubi eſt

3. *neceſſaria — quae mihi.* Aliquid hic conceſſum eſt conjecturae Geſnerianae, in ceteris fere expreſſa Codd. optimorum ſcriptura. Turic. *nec. ſ. quaeque a. h. ſ. n. p. q. G. tecmeria vocant alia ſimilia q. m.* Camp. plane ſic usque ad *vocant.* deinceps: *quae ſunt a αυτα σημεια q. m.* Guelf. *nec. priora illa ſunt q. a. ſe habere n. p. q. graeci tecmeria v. quae ſunt alita ſemina q. m.* Goth. plane ſic, niſi quod poſt *nec.* habet *ſunt,* et expreſſa dat Graeca ἄλυτα σημεῖα. Jenſ. *nec. ſ. p. i. ſ. q. a. h. ſ. n. p. q. g. v.* (lacuna) *alia quae* (lacuna) *q. m.* cum edd. ante Ald. niſi quod illae lacunarum locis ponunt: τεκμήρια, σημεῖα. Haec eadem praeferre narratur Alm., ſed pro *alia quae σημεῖα* cum Turic.: *alia ſimilia.* Apparet ab antiquiſſimis (Turic. Camp. profecto et Alm.) abeſſe *priora illa ſunt,* ab omnibus autem *alia quae non neceſſaria,* quae de conjectura inſerere ſuaſit Geſnerus; rectiſſime ille. Hujus eſt conſtitutio, in nota tantum propoſita: *n. a. q. n. n. ſ. P. i. ſ. q. a. h. n. p. q. G. τ. v. quae ſunt* (haec duo vocabula dant Guelf. Goth. Camp.) *ἄ. σ. q. m.* Hanc, lectore non monito, dedit Andres, repetiitque Blaſſius. Quid in ea et quare ego mutarim, facile apparebit. Poteſt diſplicere quod τεκμήρια *vocant,* ut eſt in antiquis, transponere malui, ad excuſorum modum; item quod continuantur Graeca iſta τεκμήρια, ἄλυτα σημεῖα ſine copula interjecta. Sed integrum ſenſum quaeſivi cum minima veſtigiorum veterum deſertione. Ab Aldo inde omnes dederunt Regianam conjecturam, ab ipſo non ſine dubitatione propoſitam: *nec ſ. quae Graeci vocant* τεκμήρια: *alia non neceſſaria, quae* σημεῖα. *Priora illa ſunt, quae aliter habere ſe non poſſunt, quae mihi.* Quae autem eſt illa tanta, malum, Gibſoni oſcitantia, nihil de ſuis Codd. monentis! cf. not. ex. item not. crit. 5, 10, 64.

3. *ut dixi.* Modo (§ 2) *ſive indubitata — ſive dubia.*

ſignum inſolubile, ibi ne lis quidem eſt.
592 Id autem accidit, cum quid aut neceſſe eſt 4
fieri, factumve eſſe; aut omnino non poteſt fieri, vel eſſe factum: quo in cauſis poſito, non eſt lis facti. Hoc genus per omnia tem- 5

ſignum inſolubile. Turic. *ſ. at* (cf. 4, 5, 3. 5, 10, 9.) *inviolabile.* (a pr. manu, a ſec. *ſ. aliquod inviol.*) Alm. *ſ. at* (litera t prominere non narratur) *inviolabile.* Camp. *ſ. aliquod inviolabile.* Bodl. *ſ. alias aliquod inviolabile.* Andr. *ſ. aliquid inviolabile.* *Inſolubile* contra praeſtantiſſimos libros tenendum eſt, ob ἄλυτον. Ne *aliquod* quidem inſeri placet.

ne lis quidem. Turic. *neceſſitas quaedam* cum Alm. Camp. (Vett. edd. ut Jenſ. Tarv. Ald. Baſil. *nec l. q.* cf. 1, 5, 38). Merum errorem interpretor pro vulgata.

4. *aut omnino.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Obr. Reliqui inſerunt *certe*, ſine ſenſu.

quo — poſito. Turic. *quo* (ſed a ſec. manu: *quod*) — *poſitum* cum Alm. (cf. 5, 8, 5. item mox.)

non eſt lis facti. Turic. *n. e. aliis* (a ſec. manu *alius*) *niſi f.* cum Alm. (cf. modo, item 13.) Camp. *n. e. l. niſi f.* cum Goth. Ald. Obr. Levi diſcrimine Guelf. *n. e. his* (ut et modo § 3) *niſi f.* Reliqui *lis n. e. niſi f.* De Pſeudo-Turnebi et

inſolubile. cf. 5, 10, 74. *ſign. inmutabile:* Noſtro vocabulo redditur Graecum ἄλυτον, quod eſt apud Ariſtotelem ipſum Rhet. 1, 2, 18. item 2, 25, 14 et Analyt. pri. 2, 29, 8 quo in utroque Rhetoricorum loco ipſe ablegat. Capperonnerius Maximum memorat rhetorem, cujus opus extet in bibliotheca Pariſina MS. περὶ ἀλύτων, δυσλύτων καὶ εὐλύτων. Ariſtoteles loco primum poſito τεκμήριον ait eſſe σημεῖον ἄλυτον, ut ejus maxime doctrinam et hic ſequi videatur Qu. Praeterea eodem *pariendi* (cf. § 5) utitur exemplo, quanquam paulo aliter ac noſter, et magis ad noſtri formam Cicero de Invent. 1, 29 ad quem locum Marii Victorini (p. Pithoei 161) annotationem, negantis hoc eſſe neceſſarium argumentum ſecundum Chriſtianorum opinionem, probat Capperonnerius.

4. *non eſt lis facti.* Non eſt ſtatus conjecturalis cauſa.

pora perpendi ſolet. Nam et *coiſſe eam cum viro*, *quae peperit* (quod eſt praeteriti) et *fluctus eſſe*, *cum magna vis venti in mare incubuit* (quod conjuncti) et *eum mori*, *cujus cor eſt vulneratum* (quod futuri) neceſſe eſt. Nec fieri poteſt, ut *ibi meſſis ſit*, *ubi ſatum non eſt*; ut *quis Romae ſit*, *cum eſt Athenis*; ut *ſit ferro vulneratus*, *qui ſine cicatrice eſt*.
6 Sed quaedam et retrorſum idem valent, ut, *vivere hominem*, *qui ſpirat*; et *ſpirare*, *qui vivit*: quaedam in contrarium non recurrunt. neque enim, *quia movetur*, *qui ingreditur*,
7 *iccirco qui movetur ingreditur*. Quare poteſt

Geſneri conjectura contra libros omnes expanxi *niſi*. Repetiit Geſn. errorem ex caſu iterante *lis*. Equidem conſulto hoc peccatum eſſe arbitror ab eo, qui, *aliis* vel *alius* (cf. 5, 10, 103 ubi idem in *lite* error) inveniens in vetuſto libro, aliquid otioſe hariolaretur. Nihil agit Capper. defendens *niſi*, et *facti* interpretans *facti illius prioris*, quod ſi probatum fuerit, id ipſum, de quo agetur, manifeſtum eſſe. Quis enim omittat *prioris* vel *alterius*, qui hoc velit ſignificare? cf. male inſertum *niſi* 5, 7, 25.

5. *meſſ. ſit.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *ſ. m.*

6. *retrorſum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. Ald. Baſil. Reliqui *retrorſus.* *neque en.* Sic ſcripſi ex analogia. Libri quidem mei omnes *nec e.* cf. 5 Prooem. 3. 5, 10, 26. *iccirco — ingreditur.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Sed Guelf. *etiam - ingreditur qui movetur* cum Voſſ. 1. 3. Ald. Baſ. Paulo aliter Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *icc. ingr. q. mov.* cum edd. reliquis ante Gryph. qui primus conjungit *icc.* et *etiam* ſic: *icc. etiam ingr. q. mov.* cum reliquis. Alterutrum proſcribi debebat, et noſter ordo elegantem habet χιασμόν. In ſcriptura *iccirco* pro *idcirco* hic quidem auctores habeo MSS. nullos, editos ſolum a Jenſ. ad Gryph. usque; ſed ſequor Cellarium et analogiam.

6. *retrorſum — valent.* cf. 5, 10, 49.

et *coiſſe cum viro, quae non peperit;* et *non eſſe ventus in mari, cum eſſet fluctus; neque utique cor ejus vulneratum eſſe, qui perit:* ac ſimiliter *ſatum fuiſſe* poteſt, *ubi non fuit meſſis; nec fuiſſe Romae, qui non fuit Athenis; nec fuiſſe ferro vulneratus, qui habet cicatricem.* Alia ſunt ſigna non ne- 8
ceſſaria, quae *εἰκότα* Graeci vocant: quae,

7. *neque utique.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec ut.* cf. 5, 8, 5. 5, 10, 81. *cor ejus vuln.* Turic. Camp. *cum vuln.* cum Alm. ex mero errore. *perit.* Camp. *periit.*, ſolus; male, ni fallor. *nec fuiſſe — Ath.* Sic Turic. Camp. Alm. (niſi quod hi tres *fuiſſet* pro *fuit*) cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. (quanquam *non* ex iis non memoratur) et edd. ante Gryph. Hic omittit *non* cum Guelf. (et fortaſſe Voſſ. 1. 3. Bern.) Mox Stoer. et *nec* deſiderat, cum reliquis ante Geſn. *Non* omiſſum cf. ad 4, 2, 29.

vulneratus. Sic Turic. Camp. Obr. Capper. Bip. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Ald. Reliqui *vulneratum*, ſine ſenſu.

8. *εἰκότα.* Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *εικοια.* Guelf. *εἰκία.* Vall. et Colb. *ιχνεια, ιχνεα.* Alm. *εἰκαῖα* cum edd. ante Stoer. (exc. Baſil.) quo acc. Roll. Levis diſcrepantia, *α* dantium an *ο*, non videtur obſervata in Alm. Ipſa, quam cum recentioribus poſui, vox, legitur 5, 10, 15. ubi fere in vetuſtis libris latinae litt. ut Turic. *eicota* Camp. Goth. (tac. Geſn.) *icota.* Sed Guelf. expreſſe ibi *εικοτα.* Quaerat ſane aliquis, cur hic tantum in hoc vocabulo fuerit peccatum. Nihil tamen agunt qui defendunt *εἰκαῖα*, quod in rhetoribus Graecis nemo usquam legit.

7. *cum eſſet fluctus.* An: *c. eſt f.?*

8. *εἰκότα.* Cum haec ſit probatiſſima ſcriptura, agnoſcenda quidem eſt in Quintiliano Ariſtoteléae doctrinae quaedam incuria. Neque enim Ariſtoteles *εἰκὸς* et *σημεῖον* unius generis facit ſpecies Analyt. pr. 2, 29. Εἰκὸς — καὶ σημεῖον οὐ ταυτόν ἐστιν. cf. Rhet. 1, 2, 15. 16. Nec profecto nihil habet difficultatis quod noſter mox in *argumentorum* tractatione (quam quidem hic ſe inchoare negat) ponit *εἰκότα*, 5, 10, 15. cum praeſertim dicat in iis partem

etiamſi ad tollendam dubitationem ſola non ſufficiunt, tamen adjuncta ceteris, plurimum 393
9 valent. *Signum* vocant (ut dixi) σημεῖον, quanquam id quidam *indicium*, quidam *veſtigium* nominaverunt, per quod alia res intelligitur, ut *per ſanguinem caedes.* At, quia ſanguis vel ex hoſtia reſperſiſſe veſtem poteſt, vel e naribus profluxiſſe: non utique, qui veſtem cruentam habuerit, homi-
10 cidium fecerit. Sed, ut per ſe non ſufficit, ita ceteris adjunctum, teſtimonii loco ducitur, *ſi inimicus*, *ſi minatus ante*, *ſi eodem*

9. *adjuncta.* Turic. *adjuta* (ſed a ſec. manu noſtrum) cum Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. et aliquot edd. Appellat Geſn. § 11. *extrinſecus adjuvantur.* σημεῖον. Guelf. τεκμήριον. Solus, nata, ut ſuſpicor, varietate ex lacuna poſtmodum memoriter expleta. *quid.* — *veſtig.* Omittit *ind. quid.* Guelf. cum Voſſ. 2. 3. Goth. (tac. Geſn.) ſed hic *quidem* pro *quidam.* *At quia ſang.* Turic. Guelf. *ac ſ.* cum Alm. *at ſ.* Camp. cum Goth. Voſſ. 3. et edd. ante Bad. Unde aſcitum ſit *quia*, neceſſarium profecto, non liquet. Damnum quidem ſententiae reſarciunt Turic. et Camp. ante *non utique* inſerentes *ac*, ſoli; nec tantundem elegantiae in ſtructura.

10. *adjunctum.* Turic. a pr. manu *ad* cum lacuna pro *junctum*, a ſec. noſtrum. Goth. *adjutum* cum Voſſ. 2. et Vall. a ſec. manu, cum prima dediſſet noſtrum, quod recte hic defendit Badius. *ducitur.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Voſſ. 1. 3. et edd. Ald. Baſil. ceteriſque ante Leid.

maximam argumentationis conſiſtere (§ 19. c. 10.). An cenſebimus εἰκότα σημεῖα longe differre ab εἰκόσι ſic, nullo additamento, dictis? Hoc nonniſi manifeſto Graecorum rhetorum uſu poterit declarari. Interim tenendum, ſcripturam librorum hic non usquequaque eſſe expeditam.

9. *ut dixi.* Locus, quo remittimur, nullus eſſe poteſt niſi § 3. Sed quid hoc eſt ſententiae, hoc maxime loco interpoſitae? De iis qui *indicium* nominarint cf. 5, 10, 11.

loco fuit: quibus ſignum cum acceſſit, effi-
cit, ut, quae ſuſpecta erant, certa videan-
tur. Alioqui ſunt quaedam ſigna utrique 11
parti communia, ut *livores tumores* (nam
videri poſſunt et *veneficii* et *cruditatis*), et
vulnus in pectore, ſua manu, et aliena periſſe
dicentibus, in quo eſt. Haec perinde firma
habentur, atque extrinſecus adjuvantur.
Eorum autem, quae *ſigna* ſunt quidem, ſed 12
non neceſſaria, genus Hermagoras putat, *non
eſſe virginem Atalantam*, *quia cum juveni-
bus per ſilvas vagetur.* Quod ſi receperi-
mus, vereor, ne omnia, quae ex facto du-
cuntur, ſigna faciamus. Eadem tamen ra-

accedunt Gibſ. Obr. Roll. Capp. Bip. Reliqui *dicitur* quod bene revincit Gibſ.

11. *in quo.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Codd. (praeter Voſſ. 2. qui ſiletur) omnibus et edd. ante Leidenſem. Reliqui *in aequo.* Schrevelius unde arripuerit mutationem, per ſe quidem ingenioſam, hinc tamen alienam, ignoro. Nam Gronovium ſuaſiſſe vix credo. Fraudi fuit quod parentheſin neglexerunt, quam primus uncis demonſtravi. In recentiorum conſtitutione deficit ſubjectum *ad periſſe*, quod antiqua habet in relativo *in quo.*

perinde. Turic. *proinde* cum edd. ante Ald. quod correxit Regius. Noſtrum dant Guelf. Goth. Camp.

11. *ſua manu — in quo eſt.* „Dum dicunt eum, *in quo* „*eſt* vulnus in pectore, ſua „manu periſſe, et viciſſim „aliena." Malo enim abſolutum accipere ablativum in *dicentibus*, quam dativum referre ad praecedens ante parentheſin *communia*, quod tamen nec ipſum ſit abſurdum. cf. not. crit.

12. *Atalantam.* Victorius ad Ariſt. Rhet. lib. I. p. 56. (ed. Flor.) reprehendit Quintilianum, quod ſignum hoc dixerit, cum ſit εἰκός. Sed Hermagorae haec eſt ratio, a Quintiliano improbata.

13 tione, qua ſigna, tractantur. Nec mihi videntur Areopagitae, cum damnaverunt puerum coturnicum oculos eruentem, aliud judicaſſe, quam id ſignum eſſe pernicioſiſſimae mentis, multisque malo futurae, ſi adoleviſſet. Unde Spurii Maelii, Marcique Manlii popularitas, ſignum affectati regni eſt 394
14 exiſtimatum. Sed vereor, ne longe nimium nos ducat haec via. Nam, ſi eſt ſignum adulterae, lavari cum viris; erit et convivere cum adoleſcentibus, deinde etiam fami-

13. *Maelii.* Libri quidem *Melii* niſi quod Voſſ. 1. 3. *Emilii* ſed cf. 3, 7, 20. *Marcique.* Guelf. *M. Q.* Goth. (tac. Geſn.) *M. que.* Camp. *Q.* Jenſ. (tac. Geſn.) *M.* cum edd. ante Ald. qui facit cum Goth. ut et Bad. Sed Tarv. cum Guelf. In genitivo non ſum auſus unam literam ponere, non praeeunte Turic. nec quoquam modo *Sp.* dante. cf. 4, 2, 2. 5, 11, 39. *regni.* Turic. *regnum* cum Alm. (cf. § 4. 14.). Nihil niſi error proxima continuantis librarii, dum refert ad *exiſtimatum.* vid. I. H. Voſſ. ad Virgil. Ecl. 8, 74. Sic Turic. Alm. *heredis* pro *heres* 3, 6, 102. cf. 4, 2, 88. Item Turic. *juſtitiorum* pro *juſtiora* 3, 7, 18. mox § 16 pro *majora minorum.* Guelf. *m. minora.* Burm. pro *affectati* in hac ratione malit *affectationis;* fruſtra. cf. 5, 11, 12.

eſt exiſt. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. exc. Aldo *fuit ex.* Nec diſplicet.

13. *Areopagitae.* Hiſtoria mihi quidem aliunde non nota. Potuit puer ille coturnices alere ad ludum Graecis valde uſurpatum ὀρτυγοκοπίαν de qua conferre Geſnerus jubet Pollucem, in onomaſtico 7, 136. 9, 108.

Maelii — Manlii. cf. 3, 7, 20. it. 5, 13, 24.

exiſtimatum. Nihil eſt quod Francius malit *exiſtimata.* Sic enim veteres, reſpiciendo ad poſtremam vocem magis quam pro ſevera logica. cf. dicta ad 2, 18, 1.

14. *convivere.* In hac voce cf. 1, 6, 44. 7, 3, 31.

liariter alicujus amicitia uti: ut fortaſſe corpus vulſum, fractum inceſſum, veſtem muliebrem, dixerit mollis et parum viri ſigna, ſi cui (cum ſignum id proprie ſit, quod ex eo, de quo quaeritur, natum ſub oculos venit), ut ſanguis e caede, ita illa ex impudicitia, fluere videantur. Ea quoque 15
quae, quia plerumque obſervata ſunt, vulgo ſigna creduntur, ut prognoſtica,

— — vento — rubet aurea Phoebe;

Et,

— cornix plena pluviam vocat improba voce;

ſi cauſas ex qualitate coeli trahunt, ſane ita appellentur. Nam, ſi vento rubet Luna, 16

14. *am. uti: ut. fort.* Turic. *am. aut fort.* cum Alm. cf. § 13. item hac §. Sed ille a ſec. manu *aut. am. aut fort.* cum Camp. Sed Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *am. uti fort.* cum Voſſ. 3. *am. uti aut fort.* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. qui tranſpoſuit *am. uti famil. ut fort.* Mox Stoer primus noſtram, quae profecto vera; et quomodo in corruptis iſtis lateat, facile apparet. Jam Regius pro *aut* conjecit *ut*.

dixerit. Camp. *dixerim* cum Goth. Vall. Voſſ. 2. quod bene revincit Badius. vid. not. ex. Propoſuerat jam Regius.

et parum. Turic. inſerit *aut* cum Alm. (cf. modo hac ipſa § item mox eadem). Pro *et* Camp. *aut.*

e caede, ita. Turic. *caedis lita.* Alm. *caedis ita.* (cf. modo hac §. item 5, 10, 6.) Ante Stoer. fere *ex* ç. Sed Camp. et Guelf. nobiscum faciunt. Omittunt praepoſitionem Voſſ. 1. 3.

15. *appellentur.* Jenſ. (tac. Geſn.) *appellantur* cum edd. ante Ald. Jam Regius correxit, cui addicere videntur Codd. omnes.

14. *corpus vulſum.* vid. 2, 5, 12. Suet. Oth. 12.

dixerit. Hujus verbi ſubjectum eſt in pronomine *ſi cui.*

15. *ita appellentur.* Non quidem *prognoſtica* appellentur, ſed *ſigna.* Loca Virgiliana ſunt e Georgicis 1, 431. 388. 422.

ſignum venti eſt rubor. Et ſi, ut idem poëta colligit, denſatus et laxatus aër facit, ut ſit inde *ille avium concentus*, idem ſentiemus. Sunt autem ſigna etiam parva magnorum, ut vel haec ipſa cornix: nam, majora minorum eſſe, nemo miratur.

X. Nunc *de argumentis*. Hoc enim no- 595
mine complectimur omnia, quae Graeci ἐνθυμήματα, ἐπιχειρήματα, ἀποδείξεις vocant, quanquam apud illos eſt aliqua horum nominum differentia, etiamſi vis eodem fere tendit. Nam *enthymema* (quod nos *commentum* ſane, aut *commentationem* interpretemur, quia aliter non poſſumus, Graeco melius uſuri) unum intellectum habet, quo omnia mente concepta ſignificat; ſed nunc de eo non loquimur: alterum, quo ſententiam cum

16. *ſi, ut.* Turic. Camp. *ſicut* cum Alm. Male.

ut vel. Camp. *velut.* (cf. 4, 2, 61.) Guelf. om. *ut.* Contra Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *vel* omittunt cum Voſſ. 3. et edd. ante Leid. exc. Aldo. De confuſis *ut* et *vel* cf. 4, 3, 12. Turic. tuetur noſtram.

1. *interpretemur.* Ita Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Vall. Bad. Steph. (hic bene commemorato a Capper.) Gryph. Reliqui *interpretamur* cf. 3, 5, 18. item praef. noſtr. p. 85. quo adde 6, 2, 29. *ſane* alienum eſt ab indicativo.

uſuri. Turic. Camp. *uti* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Ad ſenſum ferri poteſt, ſed ſtructura eſt abrupta, nec pro Quintiliani elegantia. Noſtrae vindex eſt Guelf. cum multis profecto aliis.

1. *omnia mente concepta.* cf. Cic. Topica c. 13. „non „quod non omnis ſententia „proprio nomine enthymema „dicatur."

ſententiam cum ratione. Ariſt. Rhet. 2, 21, 2. τοῦτο μὲν οὖν γνώμη· προστεθείσης δὲ τῆς αἰτίας, καὶ τοῦ διὰ τί, ἐνθύμημα ἔσται τὸ ἅπαν. Figuram

ratione: tertium, quo certam quandam argu- 2
menti concluſionem, vel ex conſequentibus, vel ex repugnantibus. quanquam de hoc parum convenit. Sunt enim, qui illud prius *epichirema* dicant: pluresque invenies in ea opinione, ut id demum, quod pugna conſtat, *enthymema* accipi velint. et ideo illud Cornificius *contrarium* appellat. Hunc aliis 3

2. *epichirema.* Sic ubique ſcribo, quoties latinis literis utor, ducibus plerumque Guelf. Camp. interdum et Turic. aliquotque editis. Horum plurimi *epichorema.*

invenies. Ita Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *invenias.*

quod pugna. Ita Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Capper. Reliqui *quo p.* Obtemperandum erat vel levi librorum auctoritati, in frequenti praeſertim confuſione vid. Drakenb. ad Liv. 36, 33, 3. cf. not. ex.

3. *Hunc.* Turic. Camp. *hinc.* cum Andr. Par. Vaſc. Steph. Gryph. Stoer. Chouet. ſuos Codd. male tacente Burmanno. Aldus quidem ſolus, ſed in utraque ed., *nunc.*

facit Julius Rufinianus p. 217. in Ruhnk. ed. Lupi.

2. *ex conſeq. — ex repugn.* cf. 5, 8, 5.

illud prius, quod ex conſequentibus concluditur.

quod pugna conſtat. cf. 5, 14, 2. „Ex pugnantibus, „quod etiam *ſolum* enthyme„ma quidam vocant.“ Cic. Top. l. c. „illa rhetorum — ex „contrariis concluſa, quae ipſi „enthymemata appellant. — „cum omnis ſententia enthy„mema dicatur, quia videtur „ea, quae ex contrariis con„ficiatur, acutiſſima, *ſola* „proprie nomen commune „poſſidet.“ Quem Ciceronis locum exprimit noſter 8, 5, 9. Julius Rufinianus p. 217. (ed. Ruhnk. Rutilii Lupi) „Enthymema ſit cum periodos „orationis *ex contrariis* ſenten„tiis aſtringitur.“

Cornificius. vid. 3, 1, 21. Locum ipſum habes apud Script. ad Herenn. 4, 18.

3. *Hunc — vocaverunt.* Ariſtot. Anal. pr. 2, 29 ἐνθύμημα — ἐστὶ συλλογισμὸς ἀτελής. idem Rhet. 1, 2, 8. καλῶ — ἐνθύμημα — ῥητορικὸν συλλογισμόν. cf. noſtr. 1, 10, 38. 5, 14, 24. item 5, 14, 1. Ad ſecundum horum locorum non immerito reprehendit Quintilianum Victorius.

rhetoricum ſyllogiſmum, alii *imperfectum ſyllogiſmum* vocaverunt, quia nec diſtinctis, nec totidem partibus concluderetur: quod 396 ſane non utique ab oratore deſideratur.
4 *Epichirema* Valgius *aggreſſionem* vocat; Celſus autem judicat, non noſtram adminiſtra-

quia nec. Turic. Guelf. Camp. omittunt *nec* cum Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Ald. qui haec dat *q. non d. t. p.* *Nec* de conjectura inſeruit Regius; neceſſario profecto. Sed cf. ad 4, 2, 29. Vindices negationis manifeſti adhuc quidem ſoli Vall. (ref. Badio) et Goth.

4. *Celſus — judicat.* Guelf. *Verius — judico* cum Voſſ. 1. 3. Bern. item edd. aliquot in marg. Sed Baſil. (quod ipſum (p. 39) quod parum accurate dixerit et hic et illic ab „*aliis* „rhet. ſyll. ab *aliis* imperf. „vel partem ſyllogiſmi voca„tum enthymema" cum ipſe Ariſtoteles utroque modo appellet. Deinceps his appellationibus uſi ſunt *Artigraphi* quales vocat Caſſiodorus in Rhett. Pithoeanis p. 340. quorum aliquot recenſet Erneſtus ſub hac voce in utroque Lexico. Diſtinctionem plerarumque editionum deſerui. Neque enim ferri poterat, id quod faciebant illae, ut *illud* et *hunc* ad diverſa redderentur; prius ad *enthymema*, poſterius ad *epichirema*. Utrumque neceſſario ſpectat ad *enthymema*. Hoc de Cornificio, pro interjecta ſententia accipiendum, ſtructuram non mutante.

4. *Epichirema Valgius.* De *Valgio* cf. 3, 1, 18. *Epichirematis* etymon, quod exprimere conatus eſt Valgius, non ſatis expeditum inveni a rhetoribus antiquis. Ariſtoteles Topic. 8, 3, 1 (p. Buhl. 379) ἐπιχειρεῖν opponit et ὑπέχειν i. e. *defendere.* Idem Topic. 8, 9, 16. (p. 402) ἐπιχείρημα ait (ἐστὶ) συλλογισμὸς διαλεκτικός. Argumentationes a Graecis ἐπιχειρήματα appellatas etiam Cornificius commemorat ad Herenn. 2, 2. Alia loca, ſed in etymo nequaquam occupata, plena manu miniſtrat Erneſtus in utroque Lexico h. v. Non quidem liquet *aggreſſio* deſignata ſit a Valgio *rei quam tractamus*, an *adverſarii;* prius tamen praefero, cf. 5, 14, 27.

noſtram adminiſtrationem. Capperonnerius recte remittit nos ad 2, 18, 5. unde intelligamus *adminiſtrationem* dici pro πράξει quatenus opponitur θεωρίᾳ.

tionem, ſed ipſam rem, quam aggredimur, id eſt argumentum, quo aliquid probaturi ſumus, etiamſi nondum verbis explanatum, jam tamen mente conceptum, *epichirema* dici. Aliis videtur, non deſtinatam, vel inchoatam, ſed perfectam probationem hoc nomen accipere, et ultimam ſpeciem: ideo-

in marg. habent complures) *Verrius* pro *Celſus*, non mutata perſona verbi. Mire profecto, cum ceteroqui nulla *Verrii Flacci* apud Qu. mentio fiat.

6. *deſtinatam — inchoatam — perfectam probationem.* Guelf. *deſtinata — inchoata — perfecta oratio.* cum Bern. et edd. a Gryphio inde ad Obr. Ante Gryph. ed. Jenſ. (tac. Geſn.) et reliquae ſic; ſed *orationem* pro *probationem*, cum Codd. Goth. Voſſ. 2. Integram noſtram primus repraeſentavit Obr. obſequentibus recentioribus, et eſt in Turic. Camp. Alm. item in Bodl. Andr., ut ſuſpicor, quanquam Gibſ. refert *deſtinatam et inchoatam probationem* (non *orationem*, ut ex eo Burm.) velut mutilam ſcripturam. Nominativus invectus eſt in Codd. ab argutantibus librariis. cf. not. ex.

et ultimam ſpeciem. Guelf. *ultima ſpecie.* cum Baſil. (niſi quod hic addit *et*) Gryph. et rell. ante Obr. Noſtra in Turic. Camp. Alm. Bodl. Voſſ. 2. Goth. Andr.

Aliis videtur — ultimam ſpeciem. Hi contra ac Celſus de re judicaſſe dicuntur. Neque aliud quidquam hac definitione ſatis verboſa ſignificare voluit Qu. Quod autem *ultimam ſpeciem hoc nomen accipere* ait, eſt ea *ultima ſpecies* argumentorum, ſic conformata, ut jam *epichirema* recte dicatur, neque ullam aliam ſibi ſubjectam habeat; τὸ εἰδικώτατον εἶδος ex Porphyrii appellatione (vid. Ariſt. ed. Buhl. Vol. 1. p. 377). Eodem vocabulo utitur mox § 56. 7, 1, 23. Structuram τοῦ *videtur* cum accuſativo ſequente attende. Ne recte quidem poterat hic poni nominativus, quia in *videtur* eſt *placet*, et oratio redit eodem ac ſi ſcripſiſſet: „Alii jubent hoc „nomen dare probationi cet.“ Ea quidem vis plerumque eſt verbo *videndi*, cum ita accuſativo jungitur, quod ex plurimis Livii locis apparet. Quanquam nec in ſolita ſignificatione a ponendo accuſativo

que propria ejus appellatio, et maxime in uſu poſita eſt; qua ſignificatur certa quaedam ſententiae comprehenſio, quae ex tribus
6 minimum partibus conſtat. Quidam *epichirema rationem* appellarunt; Cicero melius, *ratiocinationem:* quanquam et ille nomen hoc

comprehenſio. Turic. Guelf. Camp. *compreſſio* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Goth. et edd. ante Ald. quod pro tempore ingenioſe profecto correxit Regius. Vallam ſcribere *compraenſio* narrat Badius. cf. 8, 3, 57. *minimum.* Turic. *minime.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt vocem cum Bern. et edd. ante Obr. Narratur Alm. dare *minime in* (cf. 5, 9, 14. item mox § 7.). Burm. Obrechtum primum repraeſentantem *minimum* recte probat (cf. 5, 14, 6.). Poterat et *minime* ferri hac poteſtate vid. Turſell. p. 470.

6. *ratiocinationem.* Turic. Guelf. Camp. *ratiocinativam* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Bad. ſec. Noſtram repo-

abhorrent Romani, quod dudum docuerunt in primis Dukerus ad Florum 2, 6, 45. et Oudendorpius ad Sueton. Otho. c. 7. cf. 6, 1, 31.

5. *ex tribus minimum partibus.* Burmannus recte ad partes vocat Cic. de Inv. 1, 34. „partim *quinque* ejus partes „eſſe dixerunt, partim non „plus quam in *tres* partes „poſſe diſtribui putaverunt.“ cf. et noſtr. 5, 14, 6.

6. *rationem.* Qui hoc nomine appellarint epichirema, hodie ignoramus.

Cicero. de Inv. 1, 31. 34. Recte autem Qu. ſubjicit, Ciceronis vocem latinam reddere magis συλλογισμὸν quam ἐπιχείρημα. Ciceronis quidem definitio (c. 34. init.) non prorſus abhorret ab Ariſtotelis Topic. 1, 1, 3. Ἔστι δὴ συλλογισμὸς λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν, ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων. Hujus autem ipſa verba poſuit Alcinous de doctrina Platonis fol. 5. ed. graecae Vaſcoſani 1532. niſi quod poſtrema ſic: δι' αὐτῶν τῶν τεθέντων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει. Eadem Ariſtotelis latine repetiit A. Gellius 15, 26. Latine retulit Alcinoi verba Almelovenius ad h. l. quaſi juſtam epichirematis definitionem dantia, quod ſecus eſt, cum et hic συλλογισμὸν memoret, non ἐπιχείρημα. Redit ſane eodem res, et ex hodierna ratione ſyllogiſmus id ipſum eſt, quod Quintiliano aliisque epichirema.

duxiſſe magis a ſyllogiſmo videtur. Nam et ſtatum ſyllogiſticum, *ratiocinativum* appellat,
597 exemplisque utitur philoſophorum. Et, quoniam eſt quaedam inter *ſyllogiſmum* et *epichirema* vicinitas, poteſt videri hoc nomine recte abuſus. Ἀπόδειξις eſt *evidens probatio*, 7
ideóque apud Geometras γραμμικαὶ ἀποδείξεις dicuntur. Hanc et ab *epichiremate* Caecilius putat differre ſolo genere concluſiónis, et eſſe *apodixin imperfectum epichirema*, eadem

ſuit conjiciendo Philander, cum locum Ciceronis Regius deſignaſſet. Neceſſaria fuit mutatio invitis, ut ſuſpicor, MSS. omnibus. *exemplisque.* Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) omittunt copulam; non male fortaſſe.

7. γραμμικαὶ ἀποδείξεις. Camp. γραμματικη αποδιξις. cf. not. crit. ad 1, 10, 38. Alm. hic quoque γραμματικαὶ dare narratur. In Turic. nihil ejusmodi (cf. § 6. 8.).

Caecil. put. diff. Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *diff. Caec. put.* cf. de tranſpoſitionibus librariorum 5, 8, 2. item mox § 9.

ratiocinativum. cf. 5, 6, 15.

exemplisque — philoſophorum. Hoc a Cicerone fit ubi argumentationem tractat de Inv. 1, 34. Apparet autem epichirema proprium eſſe oratorum, ſyllogiſmum philoſophorum.

abuſus. cf. 4, 2, 112.

7. γραμμικαὶ ἀποδείξεις. cf. 1, 10, 38. 49. Definitionem ἀποδείξεως habes apud Ariſtot. Top. 1, 1, 4. Ἀπόδειξις — ἐστὶν ὅταν ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων ὁ συλλογισμὸς ᾖ κ. τ. λ. item Analyt. poſt. 1, 2, 4 ubi Ἀπόδειξιν δὲ ait λέγω συλλογισμὸν ἐπιστημονικόν.

Caecilius. cf. 3, 1, 16.

apodixin imperfectum epichirema. Si eadem cauſa qua enthymema ſyllogiſmo, apodixi epichirema diverſum eſſe dicitur, poteſt videri, ut enthymema imperfectus ſyllogiſmus, ſic epichirema imperfecta eſſe apodixis. Haec ratio Geſnerum movit, ut pro *imperfectum* legendum conjiceret *imperfectam* trahendo adjectivum ad *apodixin*, non, ut nunc eſt, ad *epichirema*. Sed

cauſa, qua diximus *enthymema ſyllogiſmo* diſtare. Nam et *enthymema* ſyllogiſmi pars eſt. Quidam ineſſe epichiremati apodixin putant, et eſſe partem ejus confirmantem.
8 Utrumque autem, quanquam diverſi auctores, eodem modo finiunt, ut ſit ratio per ea, quae certa ſunt, incertis fidem non dubiam afferens: quae natura eſt omnium argumen-

enthym. ſyllog. Sic ſine praepoſitione *a* omnes mei et ſcripti et excuſi ante Gryph. quos non attinebat deſerere Capperonnerium, quem non ſolum poëticam hanc eſſe ſcripturam recte docet Burm. in Epiſtola p. 50. Vel ſoni cauſa debebat omitti *a*.

8. *ut ſit — afferens.* Turic. *ſcilicet rationem — afferentem* cum Alm. Andr. Goth. quo acc. Camp. niſi quod *incerta* per errorem dat pro *certa*. Hoc quo minus reponerem, bonis auctoribus ſtabilitum, obſtitit uſus parum probatus vocis obſtat Rhetorum Pithoeanorum auctoritas, qui, cum ſua e prioribus hauſiſſe videantur, epichirema latiorem probationem definiunt vid. p. 67. 341. Eſt igitur, in hoc diverſitatis modo, inverſa ratio tenenda, ut, quanto perfectior enthymemate rhetorico eſt dialecticus ſyllogiſmus, tanto epichirema rhetoricum plenius ſit apodixi dialectica. Mox cum *ineſſe* epichiremati dicitur apodixis, latius apodixi epichirema oſtenditur.

et enthymema. Pro hac voce libri quidem omnes veteres dant *epichirema*; duram ſane ſcripturam. Hanc Vaſcoſanus primus deſeruit, obſecundantibus aliquot ejus civibus, quos tandem Geſnerus eſt ſecutus. Cogere videtur profecto res ipſa. Quanquam non omnino procedit ratio, ſi, ut enthymema ſyllogiſmi, ita apodixis epichirematis pars eſt. Poterat carere his verbis, quae fortaſſe ſunt allita ab eo, cui nimis obſcure videretur ſignificatum hoc ipſum in praecedentibus: *eadem — diſtare.*

8. *ratio — afferens.* vid. Cic. Acad. 2, 8. „ἀπόδειξις ita „definitur: Ratio, quae ex rebus perceptis ad id, quod „non percipiebatur, adducit.“ vid et Diog. Laert. 7, 45. cf. § 6 *Cicero.* Suidas in voce ἀπόδειξις ſua ſumſit ex Philopono ad Ariſtot. de Anima.

torum. neque enim certa incertis declarantur. Haec omnia generaliter πίστεις appellant: quod etiamſi propria interpretatione
598 dicere *fidem* poſſumus, apertius tamen *probationem* interpretabimur. Sed *argumentum* quoque plura ſignificat. Nam et fabulae ad actum 9
ſcenarum compoſitae, *argumenta* dicuntur: et orationum Ciceronis velut thema ipſe expo-

ſcilicet, Valla (Eleg. lat. ſerm. 2, 60) recte negante „apud „doctiſſimos reperiri vulgo uſitatiſſimum modum, cum ea quae „confuſe dicta ſunt per ſingula poſtea exponimus: quale eſſet, „Quatuor ſunt virtutes, *ſcilicet*, Prudentia cet." Bodl. *u. ſ. r. p. e. q. c. ſ. i. f. u. d. aſſerentem*, in qua ſcriptura nihil a noſtra diverſi vides praeter accuſativum in participio, errore nato ut 5, 9, 13 *regni*. Ex ſimili Codicis ſcriptura ſuam eruiſſe videtur Obr. et haec ipſa noſtra eſt. Guelf. *u. ſ. r. p. e. q. c. ſ. fidem dubiis aſſerens* cum Vall. (ref. Badio) et edd. a Badio inde exc. Obr. Noſtra etiam Jenſ. (tac. Geſn.) et rell. eſt ante Bad. niſi quod *oratio* dant pro *ratio*. Guelferbytani aliorumque conſtitutionem, elegantem ſane, praetuliſſem niſi tot veteres libri plura haberent, quae facilius quidem excidebant quam addebantur. *etiamſi*. Sic Vall. (ref. Badio) Camp. Turic. (a ſec. manu, nam a pr. cum Alm. *etiam ſit* cf. § 7. 10.) Ante Ald. edd. et Goth. *etiam* ſine *ſi* quod Regius explevit. Sed ab Aldo inde *etſi* (exc. Bad. pr.) Guelf. *Quid enim ſit*. cum Bern.

9. *actum*. Sic Turic. Guelf. Camp. Obr. cum Voſſ. 1. 2. Goth. Reliqui *actus*. *ipſe exponens*. Turic. Guelf. Camp. *i. exponit* cum Goth. Voſſ. 1. Bern. nec dubito quin omnibus, modo oculati iis contigiſſent collatores; it. edd. ante Ald. a quo jam noſtra obtinet, niſi quod Bad. utraque ed. *exponat*, quod alios dare narrat idem in notis, nec tamen quos. Haec profecto lenior mutatio quam illa ponendi participium. Reſtat difficultas in τῷ *ipſe*, alieno, quoque te verte-

9. *fabulae — compoſitae*. quia thema ſcholae eſt proprie, non fori. cf. 4, 2, 28. vid. 2, 4, 2.
velut thema. Addidit *velut* *ipſe exponens*. cf. not. crit.

nens Pedianus, *Argumentum*, inquit, *tale eſt:* et ipſe Cicero ad Brutum ita ſcribit, *Veritus fortaſſe, ne nos in Catonem noſtrum transferremus illinc mali quid, etſi argu-*

ris. Optime mox in Cicerone dicitur, oppoſito illo ad noſtrum Pedianum; quod tamen ipſum facit ad proſcribendam vocem noſtro loco. Nihil magnopere deſideres, ſi, expuncto *ipſe*, legas *exponat*.

Arg. inqu. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *inq. arg.* cum edd. ante Bad. ſec. quod primus transpoſuit Regius, in nota quae non debebat omitti a Schrevelio et Burm. Recte ex conſerentium ſilentio videor colligere noſtrum ordinem eſſe in Turic. cf. § 7. 19.

ita ſcr. Turic. *ita ſcr.* a ſec. autem manu *inter alia ſcr.* quod profecto non diſpliceat. cf. 5, 9, 3. Solus memoratur hujus ſcripturae vindex. *ita* omitti a Goth. et Jenſ. narrat Geſn., in poſteriore quidem lapſus.

transferremus. Sic Turic. a ſec. manu (a pr. cum Alm. Camp. Voſſ. 3. *transferemus*) Guelf. Goth. Ald. Bad. pr. Reliqui *transferamus* ut et fragmentorum Cic. editores.

illinc — quid, etſi. Turic. Camp. *illi — quidem, etſi.* Guelf. *illi — quid etſi* cum Alm. Voſſ. Jenſ. et edd. ante Bad. ſec. *illi* omnes videntur dare libri, pro quo *illinc* de conjectura repoſuit Regius. Ald. mox: *quid eſt, etſi.* Nihil ſane ſtatui poteſt in tam laceris fragmentis. Facilius tamen erat corrigere: *illius mali aliquid*, vel *illius aliquid.* *Aliquid* etiam vulgo in fragmentis Ciceronianis. Sed inter *quid* et *etſi* fuiſſe aliquid, argumento ſunt Turic. Camp.

Pedianus. vid. 1, 7, 24. Verba quidem iſta: *Arg. tale eſt,* in reliquiis Pediani fruſtra quaeras, etſi in omnibus Oratt. ſuperſcriptum eſt *Arg.* Legimus tamen initio Expoſitionis in Orat. contra Pis. „*Argumentum* hujus orationis „breve admodum eſt," p. 154.

Cic. ad Brut. vid. 2, 20, 10.

ita ſcribit. cf. not. crit. Locum Ciceronianum nexu exemtum extricare non poſſumus. cf. not. crit. ad *illinc — etſi.*

mentum ſimile non erat. Quo apparet, omnem ad ſcribendum deſtinatam materiam ita appellari. Nec mirum, cum id inter opifices quoque vulgatum ſit. unde Virgilius, *Argumentum ingens:* vulgoque paulo numeroſius opus dicitur *argumentoſum.* Sed nunc de eo dicendum *argumento* eſt, quod *probationem*, *indicium*, *ſidem*, *aggreſſionem*, ejusdem rei nomina, facit; parum diſtincte, ut

10. *vulg. ſit.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *ſit* cum Alm. Voſſ. 5. *argumentoſum.* Turic. Camp. *argumentum* cum Alm. Habent tamen Guelf. et Goth. et vetuſtiſſimus quisque excuſorum vocem noſtram; nec expleat ſenſum ſubſtantivum. Alioqui cf. 4, 3, 12. ſed et 5, 12, 21.

indicium. Turic. *radicium* cum Alm. (cf. § 8. 22.) Sed a ſec. manu ille *rationum* et hoc ipſum, non quidem pro *indicium* ponit, ſed ſuperaddit ſequenti *fidem* Obr.

10. *Virgilius.* Aen. 7, 791. vid. et. Cic. in Verr. 4, 56. Similem uſum habet Ovid. Metam. 6, 69.

argumentoſum. Videtur hoc uno loco transmiſſum nobis adjectivum, vid. Drakenb. ad Liv. 7, 2, 8 item cf. not. crit. *numeroſius opus* cf. ad 2, 12, 3.

quod probationem — facit. Deeſſe hic nomen ejus, quem mox reprehendat Fabius, rectiſſime vidit Regius, idemque ingenioſe, *Celſum* fortaſſe hic alicubi reponendum, conjecit. Obtemperaverunt ei aliquot recentiorum editorum, quorum exempla primus deſervit Burm. cum Obrechtus ipſe ſecutus eſſet. Veteres quidem libri vel ſcripti vel excuſi nihil tale oſtendunt. Neque prorſus expeditur locus, nomine aliquo inferendo. Quis enim dixit: „Sempronius argumentum facit probationem — ejusdem rei nomina?" Sic tamen ſtruere cogimur orationem ut *facit* dictum ſit pro *appellat*, *denominat*, quia mox (§ 11 *quod ille indicium vocat*) apparet, eum qui notetur a Qu. hoc nominis dediſſe rei, ſimulque Romanum, non Graecum, fuiſſe. Is quin omnium aptiſſime Celſus intelligatur, nequaquam dubito.

11 arbitror. Nam *probatio* et *fides* efficitur non tantum per haec, quae ſunt rationis, ſed etiam per inartificialia. *Signum* autem, quod ille *indicium* vocat, ab argumentis jam ſeparavi. Ergo, cum ſit *argumentum*, *ratio probationem praeſtans*, *qua colligitur aliquid per aliud*, *et quae*, *quod eſt dubium*, *per id*, *quod dubium non eſt*, *confirmat:* neceſſe eſt eſſe aliquid in cauſa, quod probatione non
12 egeat. Alioqui nihil erit, quo probemus, 399
niſi fuerit, quod aut ſit verum, aut videatur, ex quo dubiis fides fiat. Pro certis autem habemus primum, quae ſenſibus percipiuntur, ut, quae videmus, audimus; qualia ſunt *ſigna:* deinde ea, in quae communi
13 opinione conſenſum eſt, *Deos eſſe*, *Praeſtandum pietatem parentibus:* praeterea, quae legibus cauta ſunt: quae perſuaſione, etiamſi non omnium hominum, ejus tamen civitatis aut gentis, in qua res agitur, in mores recepta ſunt; ut pleraque in jure, non legi-

11. *efficitur.* Turic. Guelf. *effici* cum Voſſ. 3. quo pertinere videtur quod mox pro *ſunt* Turic. *ſint.* Sed ferri nequit.

aliquid per. Sic ſcripſi contra MSS. et Camp. ducibus Jenſ. et edd. ante Gryph. Reliqui *aliud p.* cf. 5, 8, 7.

12. *quo prob.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *quod pr.* cum edd. ante Bad. ſeq. exc. Aldo. correxit Regius, probante Badio Aſcenſio, cujus notam, alia docentem, in Burm. ed. poſitam, equidem deſidero. Turic. veram ſcripturam habere videtur. *ea in quae.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ea quae*, cum Alm. Voſſ. 1. 3. edd. ante Ald. qui Regii conjecturam recepit.

11. *ſeparavi.* vid. 5, 9, 2.

bus, ſed moribus conſtant: ſi quid inter utramque partem convenit: ſi quid probatum eſt: denique, cuicunque adverſarius non contradicit. Sic enim fiet argumentum,
Cum providentia mundus regatur; admini- 14
ſtranda eſt respublica: ut adminiſtranda respublica ſit, ſi liquebit mundum providentia regi. Debet etiam nota eſſe recte argu- 15
menta tractaturo, vis et natura omnium rerum, et quid quaeque earum plerumque efficiat. hinc enim ſunt, quae εἰκότα dicuntur. *Credibilium* autem genera ſunt tria: 16
100 unum firmiſſimum, quia fere accidit, ut, *Liberos a parentibus amari:* alterum velut propenſius, *Eum, qui recte valeat, in cra-*

14. *adminiſtranda — adminiſtranda.* Quae hiſce interjiciuntur abſunt a meis omnibus ante Ald. qui ex palmaria Regii conjectura recepit. Quorum librorum defectus non notatur a conferentibus, ii negligenter ſunt excuſſi. cf. 5, 1, 1.

liquebit. Turic. *licebit.* cf. ad 4, 2, 83.

15. *hinc.* Pro hoc *nihil* eſt in omnibus meis ante Ald. qui Regii etiam hic praeſtantem emendationem expreſſit. Turic. pro *efficiat* habet *efficit.*

16. *quia.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. 2. Bern. et edd. ante Bad. ſec. exc. Aldo Reliqui *quod* ex conjectura Regii, quam recte improbat Badius. Additur enim cauſa, quare firmiſſimum ſit.

14. *cum providentia.* vide 5, 7, 35.

15. *εἰκότα.* cf. 5, 9, 8. Dicas autem h. l. excidiſſe *credibilia* ante *quae*, cum vix videatur Latino vocabulo mox uſurus fuiſſe, niſi hoc jam poſuiſſet. vide exempla ſic ponendi graeca poſt verſionem ad 3, 5, 4 propoſita in not. crit.

16. *propenſius.* Hoc vocabulo noſter videtur uſus primus et ſolus, ita ut nihil adderet. Nam Cicero De Nat. D. 3, 40 extr. *ad veritatis ſimilitudinem — propenſior,* dixit et de Divin. 1, 5 *ad ve-*

ſum, inceſtum cum filia commiſſum? et contra, *veneficium in noverca, adulterium in luxurioſo?* illa quoque, *An ſcelus palam factum? An falſum propter exiguam ſum-
mam?* quia ſuos quidque horum velut mores 401
habet: plerumque tamen, non ſemper: alio-
20 qui indubitata eſſent, non argumenta. Excutiamus nunc argumentorum locos: quanquam quibusdam hi quoque, de quibus

Illa quoque. Turic. *quoque illa.* Solus, ut ſuſpicor. cf. pravam tranſpoſitionem ad § 9. 27.

falſum propter. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. 3. et edd. ante Ald. Hic primus inſerit *dixerit* obſecundantibus poſterioribus, ſed Cod. profecto nullo auctore. Et debebat ſaltem ſcribi *dixiſſe* cf. not. ex. Vall. (Bad. ref.) *factum* pro *falſum* quod illi placet. Male.

quidque. Hoc dedi (mirum) ex conjectura Francii (cf. § 122. not. ex.), quam praeſumſerant tamen ii, quos Badius ait dubitare, an *quicque* (i. e. *quidque*) legendum ſit. Reliqui *quisque.* Hoc niſi mutatur, interjecta ea „*Illa* — „*ſummam*" proſcribi debent, quoniam inanima tanguntur, ad quae *quisque* referri nequeat. Sunt tamen proba ea et nequaquam eximi merentia. cf. § 40.

20. *hi quoque.* Sic Turic. Guelf. Camp. Baſil. Reliqui *ii. q.* cf. 5, 7, 3. item hic § 121.

19. *et contra.* Intellige: „an incredibile." Nam ut parum credibilia priora, ſic veriſimilia haec.

falſum. Intellige „factum „eſſe." Agitur de falſa teſtatione, teſtamento, tabula, quam non eſt credibile factam propter exiguam ſummam. vid. Digeſt. 48, 10 de lege Cornelia de falſis.

quidque horum. Varia haec, quae propoſuit, debent ſingula ex ſua natura judicari, et hoc dixit *mores* ea *ſuos habere;* ſed mitigavit audaciorem formam addendo *velut.*

indubitata — non argumenta. cf. 5, 9, 2.

20. *hi quoque — dixi.* De quibus ſupra dixerit Qu., Geſnerus recte videtur deſignaſſe ea, quae prioribus capitibus (malim priore ſolo) tractarit. Si enim *ſigna* pars ſunt argumentorum (vid. 5,

ſupra dixi, videntur. *Locos* appello, non, ut vulgo nunc intelliguntur, *in luxuriam*, et *adulterium*, et ſimilia; ſed *ſedes argumentorum*, *in quibus latent*, *ex quibus ſunt petenda*. Nam, ut in terra non omni gene- 21
rantur omnia, neo avem aut feram reperias, ubi quaeque naſci aut morari ſoleat, ignarus; et piſcium quoque genera alia planis gaudent, alia ſaxoſis, regionibus etiam litoribusque diſcreta ſunt, nec helopem noſtro mari, aut
102 ſcarum ducas: ita non omne argumentum

intell. in luxuriam. Turic. Guelf. Camp. *i. ut lux.* cum edd. ante Ald. qui Regii conjecturam recepit *in* pro *ut*. Mox multi male ſimul utrumque *ut in*. E meis MSS. et Camp. Bip. dedi *luxuriam* pro aliorum *luxuriem*.

latent, ex. Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Obr. Reliqui inſerunt *et*, quod tamen, niſi caecutii, eſt in Camp. *petenda.* Turic. Guelf. Camp. *petendi* cum Alm. ad *locos* retulerunt; male. cf. 5, 10, 8. not. 1.

21. *helopem.* Guelf. *ellopem.* Camp. *elopem.* Geminant fere Graeci L., ſed hoc vetat fieri verſus Ovidianus. Secutus ſum Turic. et plerorumque ſcripturam. *ſcarum.* Turic. Guelf. Camp. *ſcaurum* cum Goth. Voſſ. 3. Jenſ. Quantitas penultimae apud Ovidium, Martialem, Petronium brevis; apud Ennium in Phageticis p. Columm. 158 longa: „Scarum „praeterii cerebrum Jovi' paene ſupremei."

9, 1) etiam horum tractatio poteſt videri locus aliquis argumentorum, quoniam inter ſigna tum petentur argumenta. Quod maſculinum (*hi*) ponit, pro neutro, quod expectes, fit e natura veteris ſermonis, de quo egi ad 2, 18, 1.

in luxuriam. vid. 2, 4, 22. 5, 12, 16. 5, 13, 57.

21. *helopem — ſcarum.* vid. Ovid. in fragm. Halieut. v. 96. „Et pretioſus helops „noſtris incognitus undis." quo cf. Plin. H. N. 32, 10 extr. Colum. 8, 16, 9. „Helops — Pamphilio profundo „nec alio paſcitur" (cf. Aelian. de animall. 8, 28.) „— ſcarus qui totius Aſiae „Graeciaeque litoribus, Sicilia

undique venit; ideoque non paſſim quae-
22 rendum eſt. Multus alioqui error, et exhauſto labore, quod non ratione ſcrutabimur, non poterimus invenire niſi caſu. At ſi ſcierimus, ubi quodque naſcatur: cum ad locum ventum erit, facile, quod in eo eſt,
23 pervidebimus. In primis igitur argumenta *a perſona* ducenda ſunt: cum ſit, ut dixi, diviſio, ut omnia in haec duo partiamur, *res* atque *perſonas*: ut *cauſa*, *tempus*, *locus*, *occaſio*, *inſtrumentum*, *modus*, et cetera, rerum ſint accidentia. *Perſonis* autem non,

22. *error, et exh.* Turic. Guelf. *e. eſt e.* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Hic pro noſtro *et* habet *in* et Turic. a ſec. manu *e. eſt in e.* Reliqui fere *e. eſt et e.* Goth. Voſſ. 2. noſtram dant. Ea in illis etiam latet, ubi pro noſtro *et* legitur *eſt*.

quodque. Sic Guelf. Goth. cum Alm. Bern. Ald. *quaeque naſcuntur* Camp. cum Bodl. Andr. Obr. niſi quod hi *naſcantur.* Turic. *quoque naſcantur.* (cf. § 10. 24.) Reliqui fere editi *quidque.*

23. *argumenta a.* Sic Turic. Camp. Reliqui inſerunt *ſaepe,* quod, ex *a* et *pe* natum, ut ſuſpicor, alienum eſt in praecipiendo et dividendo poſt *In primis.*

„tenus, frequentiſſimus exit, „nunquam in Liguſticum, nec „per Gallias enavit ad Hiberi- „cum mare.“ Hunc et noſtrum quomodo latere potuerit res a Plinio relata, cujus locum mox ponam, eruditi quaerunt: H. N. 9, 17. „Advectos (ſca- „ros) Tiberio Claudio prin- „cipe, Optatius Elipertius „praefectus claſſis, inter „Oſtienſem et Campaniae „oram ſparſos diſſeminavit. „Quinquennio fere cura eſt „adhibita, ut capti redderen- „tur mari. Poſtea frequentes „inveniuntur Italiae in litore, „non antea ibi capti.“ Schneiderus ad Colum. nihil de hac re.

22. *error.* Eleganter dictum de inconſiderata quaerentis vagatione.

23. *ut dixi.* vid. 5, 8, 4.

cauſa — modus. cf. 5, 9, 1.

quidquid accidit, exequendum mihi eſt, ut plerique fecerunt, ſed, unde argumenta ſumi poſſunt. Ea porro ſunt, *Genus;* nam ſimi- 24
les parentibus ac majoribus ſuis plerumque creduntur; et nonnunquam ad honeſte turpiterque vivendum inde cauſae ſunt: *Natio;* nam et gentibus proprii mores ſunt, nec
403 idem in Barbaro, Romano, Graeco, probabile eſt: *Patria;* quia ſimiliter etiam civita- 25
tum leges, inſtituta, opiniones habent differentiam: *Sexus;* ut latrocinium facilius in viro, veneficium in femina credas: *Aetas;* quia aliud aliis annis magis convenit:

eſt — fec. Turic. *eſt pl. fec.* cum Alm. Sed ille a ſec. manu *e. pl. hoc. fec.* et ſic Camp. Obr. Nec male.

24. *ſuis plor.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1: 8. Reliqui inſerunt *filii.* *ſunt.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *fluunt.* cf. § 19. *idem in.* Turic. inſerit *qui ſunt* cum Alm. (cf. § 22. 26) *iidem ſint in.* Camp. Videtur error librarii male interpretantis *idem* (*mores*) pluralem, et aliquid de ſuo addentis, cum praeſertim in *prob. eſt* nihil varietur.

25. *op. habent.* Turic. *op. ſunt h.* Camp. *op. ſunt ſed h.* An forte antiquitus: *op. ſuam h.?*

24. *Genus.* Ad ſingula haec Rollinus, ad aliquot autem Turnebus, exempla ponunt Ciceroniana, quae repetere juvat. Verrin. 5, 12. de filio Verris. 5, 52 de ejusdem patre, ſed non ſentiente cum ipſo utroque. Pro Sextio c. 3. Pro Murena c. 31. extr. Philipp. 2, 18.

Natio — Patria. Pro Cluent. c. 26. Verrin. 5, 64. Pro Archia c. 3. init. Pro Flacco. c. 4 — 8. cf. loca citata ad 5, 7, 5.

25. *Sexus.* Pro Sextio c. 21. quanquam brevis et obiter inſtituta viri conſularis et virginum Athenienſium comparatio.

Aetas. Pro Roſc. Am. c. 14. Pro Lege Manil. c. 21.

Educatio et diſciplina; quoniam refert, a quibus, et quo quisque modo ſit inſtitutus:
26 *Habitus corporis;* ducitur enim frequenter in argumentum, ſpecies libidinis, robur petulantiae; his contraria in diverſum: *Fortuna;* neque enim idem credibile eſt in divite, ac paupere; propinquis, amicis, clientibus abundante, et his omnibus deſtituto: *Conditionis* etiam diſtantia eſt; nam clarus an obſcurus, magiſtratus an privatus, pater an filius, civis an peregrinus, liber an ſervus, maritus an coelebs, parens liberorum an

quib. — *ſit.* Turic. *quib. et quo quisque ſit* cum Alm. Sed Camp. *quib. quisque ſit.* Jenſ. (tac. Geſn.) *quib. et quo quisque modus ſit* cum Tarv. pro quo *modo* legendum eſſe qui non videat, eum Regius fruſtra Quintiliani praeceptis operam dare ait. cf. § 20 *petenda.*

26. *neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec en.* cf. 5, 9, 6. item mox § 31. *id. cred.* Sic Camp. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Sed Turic. *incred.* Alm. *cred.* (cf. § 24. 29) Jenſ. (tac. Geſn.) *tamen id. cred.* cum Tarv. Regius *tamen* mutavit in *tam,* quod retinent fere reliqui. Malui abjicere. cf. § 24 *nec idem — probabile.*

ſerv. mar. Jenſ. inſerit *inceſtus* cum Voſſ. 1. 3. edd. ante Ald. qui et ipſe et hoc et inſuper *an caſtus* ſequente Baſil.; peſſime. Habet et Ioann. (tac. Gibſ.) *inceſtus* additum inter lineas ſed manu, ut videtur, paulo recentiore. MSS. mei et Camp. nihil tale, quod et a Vall. abeſſe narrat Bad. iis tribuens hoc emblema, qui „*coelibem* caſtum et coelitum vitam „ducentem definiant." (cf. 1, 6, 36) An igitur a Monachis hoc? Regius *inceſtus* rectiſſime ſuſtulit.

Educatio — diſciplina. Pro Quint. c. 11. extr. Philipp. 2, 7 extr.

26. *Habitus corporis.* Pro Roſc. Am. c. 47. Pro Roſc. Com. c. 7. In Piſon. c. 1.

Cf. de *robore* argumento *petulantiae* exemplum Platonicum citatum 4, 2, 34.

Fortuna — conditionis. Pro Quint. c. 30. Pro Roſc. Am. c. 46.

orbus ſit, plurimum diſtat; *Animi natura;* 27
etenim avaritia, iracundia, miſericordia, cru-
delitas, ſeveritas, aliaque his ſimilia afferunt
frequenter fidem, aut detrahunt: ſicut *Victus*,
luxurioſus, an frugi, an ſordidus, quaeri-
404 tur: *Studia* quoque; nam ruſticus, forenſis,
negotiator, miles, navigator, medicus, aliud
atque aliud efficiunt. Intuendum etiam, *quid* 28
affectet quisque; locuples videri an diſertus;
juſtus an potens? Spectantur *ante acta dicta-
que.* Ex praeteritis enim aeſtimari ſolent
praeſentia. His adjiciunt quidam *Commo-
tionem;* hanc accipi volunt temporarium
animi motum, ſicut *iram*, *pavorem: Conſi-* 29
lia autem et praeſentis et praeteriti et futuri
temporis: quae mihi, etiamſi perſonis acci-
dunt, per ſe referenda tamen ad illam partem
argumentorum videntur, quam *ex cauſis*
ducimus: ſicut *habitus* quidam animi, quo
tractatur, *amicus*, *an inimicus.* Ponunt in 30

27. *avar. irac.* Jenſ. inſerit *ira* cum edd. ante Ald. accedente Badio utroque. Male. *freq. fid.* Hoc ordine Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Steer. Reliqui transponunt, quibuscum aliquot MSS. videntur facere. (cf. § 19. 36.)

29. *acc. per ſe ref.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Bodl. Bal. Andr. Reliqui omittunt *per ſe.* *tract. am. an inim.* Turic. *t. animus amici* cum Alm. (cf. 26. 33.) Sed Guelf.

27. *Animi natura.* Pro Lege Manil. c. 23. init. In Piſ. c. 17 extr. 18 ineunte. Pro Coelio c. 5. extr. de Catil.

victus — ſtudia. Pro Roſc. Am. c. 27. extr. Pro Muraena c. 29. 30. 31. Pro Coelio c. 19.

29. *per ſe.* Seorſim tractata. cf. 3, 10 1.

ex cauſis. vid. mox § 33.

perſona et *nomen:* quod quidem ei accidere neceſſe eſt, ſed in argumentum raro cadit: niſi cum aut ex cauſa datum eſt, ut, *Sapiens*, 405
Magnus, *Plenus*; aut et ipſum alicujus cogitationis attulit cauſam, ut Lentulo conjurationis, quod libris Sibyllinis aruſpicumque reſponſis *dominatio dari tribus Corneliis* dicebatur, ſeque cum tertium eſſe credebat poſt Sullam Cinnamque, quia et ipſe Cornelius

t. am. inim. cum Goth. Voſſ. 2. 3. et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. qui dant noſtram. Regius *an* inſeruit. Malim *in* addi, inter *animi* et *quo*. cf. praef. p. 76.

30. *Plenus.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Bodl. Ioann. Andr. et edd. ante Gryph. Reliqui *Planus* nullo, ut ſuſpicor, MS. auctore. Alm. tacetur.

aruſp. Turic. Guelf. *haruſp.* *credebat.* Turic. Camp. *dicebat* cum Alm. Obr. Placeat, niſi quod modo *dicebatur.* *Sullam.* Libri quidem mei omnes *Syllam*, ubicunque nomen hoc comparet, praeter unum, ni fallor, Bip. Sigonius noſtram rationem lapidum et nummorum auctoritate defendens doctiſſimum quemque in ſua caſtra pertraxit. Cedo et ipſe, quanquam ſunt et marmora cum MSS. facientia. Etymon a Sura rectius quam a Sibylla repeti (ut prodit Macrobius) facile agnoſco; ſed hoc pronunciationem et ſcripturam definiri, non item. cf. Oudend. ad Suet. Caeſ. c. 1.

ipſe. Turic. Camp. *ille.*

30. *nomen.* Cic. pro Roſc. Am. c. 43. „Venio nunc ad „illud nomen *aureum* Chryſo-„goni." Sed argumentum ne hic quidem ſuppeditat.

Plenus. Sic dedi, auctoribus libris bonis quidem omnibus. Quid tamen hoc eſſet nominis adhuc nemo dixit, neque in ullis veterum monumentis cognominis loco invenit quisquam. Gallaeus et Obrechtus conjicientes *Planeus*, Geſnerus recentiorum ſcripturam *Planus* referens ad Graecam originem πλάνος, Burmannus *divitem* interpretans, Craſſi cognomen, cujus ipſius haec ſit gloſſa, nihil magnopere proficiunt. *Sapiens* et *Magnus*, prius Catonis et Laelii, poſterius Pompeji, cognomina in vulgus nota.

libris Sibyllinis — dicebatur. vid. Cicer. Catilin. 3, 4.

erat. Nam et illud apud Euripidem frigi- 31
dum ſane, quod nomen *Polynicis*, ut argumentum morum, frater inceſſit. Jocorum tamen ex eo frequens materia, qua Cicero in Verrem non ſemel uſus eſt. Haec fere circa perſonas ſunt, aut his ſimilia. Neque enim complecti omnia vel hac in parte, vel in ceteris poſſumus, contenti, rationem plura quaeſituris oſtendere. Nunc ad res tranſeo, 32
in quibus maxime ſunt perſonis juncta, quae agimus, ideoque prima tractanda. In omnibus porro, quae fiunt, quaeritur aut *Quare?* aut *Ubi?* aut *Quando?* aut *Quomodo?* aut *Per quae* facta ſunt. Ducuntur igitur argu- 33
menta *ex cauſis factorum*, vel *futurorum:*

31. *Jocorum.* Turic. *ilocorum* (a ſec. manu *locorum*). Guelf. *locorum* cum Voſſ. 2. (an 1?) 3. Bern. Loc. et edd. ante Ald. Noſtram habent Goth. Camp. Jenſ. Tarv.

Neque en. Sic Guelf. Camp. Reliqui *Nec en.* cf. § 26. 120. *plura.* Turic. Camp. omittunt cum Alm.

32. *Quare.* Turic. Camp. *qua de re* cum Alm. Obr.

33. *factorum.* Sic omnes praeter Geſn., quém dantem *actorum* imitati ſunt Bipont. et Andres. cf. 7, 4, 2. Quanquam Cic. ad Div. 12, 22 *acta* opponuntur *futuris.* Frequentiſſima confuſio, vid. Drakenb. ad Liv. 6, 28, 2. item noſtr. 5, 14, 4.

31. *apud Euripidem.* Phoeniſſ. v. 639. 40. ubi Valckenaerius obſervat, Euripidem in tali etymorum uſu Aeſchylo et Sophocle, qui tamen nec ipſi fugiant, eſſe immoderatiorem. Livii locum e Barneſio ad Eurip. apte profert. Geſn. 28. 28. ubi *Atrium Umbrium, nominis etiam abominandi ducem* dicit Scipio Africanus, in egregia oratione. (nec debebat Livium reprehendere Valck. ad Herod. 6, 50.) Burmannus ad Columnam ablegat in Ennium p. 240. ubi multa etymorum exempla ex utriusque linguae poëtis. Locum hunc tractat et Ariſtot. Rhet. 2, 23, 29.

Jocorum — materia. vid. 6, 3, 53 ſqq.

videmus vehementiſſime pro Milone tractaſſe
38 Ciceronem. Et haec quidem ac ſimilia ad conjecturam frequentius pertinent: ſed interim ad jus quoque, *Privatus an publicus*, *ſacer an profanus*, *noſter an alienus?* ut in per-
39 ſona, *magiſtratus*, *pater*, *peregrinus*. Hinc enim quaeſtiones oriuntur. *Privatam pecuniam ſuſtuliſti: verum, quia de templo, non furtum, ſed ſacrilegium eſt. Occidiſti adulterum, quod lex permittit: ſed, quia in lupanari, caedes eſt. Injuriam feciſti: ſed, quia*
40 *magiſtratui, majeſtatis actio eſt.* Vel contra, *Licuit*, *quia pater eram*, *quia magiſtratus*. Sed circa facti controverſiam argumenta praeſtant, circa juris lites, materiam quae-

37. *vehementiſſime.* Guelf. *evidentiſſime* (ſed a ſec. manu noſtrum). Voſſ. 1. *frequentiſſime.*

38. *ad jus.* Turic. *a. locus* (a ſec. manu *an locus* cum Camp.) ut et Alm. *aditus*. Guelf. et unus e Voſſ. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) *locus*, ſolum, cum edd. ante Ald. qui primus noſtrum, quod et in Vall.

39. *majeſtatis.* Turic. *magiſtratus* cum Alm. cf. § 34. 44.

pro Milone — Ciceronem. c. 20.

38. *ad jus.* vid. 4, 2, 68 item not. crit. ad 4, 4, 3. Maſculina illa *privatus* cet. referenda ſunt ἀπὸ κοινοῦ ad *locus*.

peregrinus. Hujus exemplum nullum mox ponitur.

39. *in lupanari.* vid. 7, 3, 6. et ſimiles quaeſtiones 5, 6, 27.

40. *praeſtant.* Refer hoc ad § 38 „haec quidem ac ſimilia" quae ſolius ſunt *loci*, non *perſonae*, cujus obiter injiciebatur mentio. *Locus* autem, in conjecturalibus quidem cauſis, facto alicui aut probando aut revincendo poteſt inſervire, in tranſlativis (quales ſunt *juris* lites) occaſionem facit ultro citroque diſputandi.

ſtionum. Ad qualitatem quoque frequenter pertinet *locus:* neque enim idem ubique aut licet, aut decorum eſt; quin etiam, in qua quidque civitate quaeratur, intereſt. moribus enim et legibus diſtant. Ad commenda- 41
tionem quoque et invidiam valet. Nam et Ajax apud Ovidium, *Agimus*, inquit, *Ante*
408 *rates cauſam*, *et mecum confertur Ulixes?* Et Miloni inter cetera objectum eſt, *quod Clodius in monumentis ab eo majorum ſuorum eſſet occiſus.* Ad ſuadendi momenta idem va- 42
let, ſicut *tempus*, cujus tractatum ſubjungam. Ejus autem (ut alio loco jam dixi) duplex ſignificatio eſt. *Generaliter* enim et *ſpecia-*

40. *en. idem ubi aut.* Turic. Camp. *en. ub. aut.* Tranſpoſui autem ducibus Jenſ. et edd. ante Stoer. Reliqui *en. ub. idem aut.* Noſtrum ordinem commendat et omiſſio Turic. et Camp. (cf. § 36. 41). *quidque.* Camp. *quisque.* cf. § 19.

41. *Ag. inq. Ante rates cauſ.* Hoc ordine Goth. (tac. Geſn.) Sed Camp. et edd. ante Gryph. *inq. ante rat. cauſ. ag.* niſi quod a Jenſ. inde melius *ag. cauſ.* Recentiores *ante rat. inq. ag. cauſ.* et videntur addicere MSS. Fit autem his modis omnibus heptameter. (cf. § 40. 64.)

42. *ſicut.* Turic. omittit. Male.

ſignif. eſt. Gen. Turic. Camp. omittunt *eſt.* An *ſignificatio. Et gener.?*

qualitatem. Quid ſit vid. 3, 6, 10.

41. *ap. Ovidium.* Metam. 13, 5.

Miloni objectum. Cic. Pro Milon. c. 7.

42. *Tempus.* Rollinus haec citat: Pro Lege Manil. c. 12. extr. Pro Coel. c. 1. init. (cf. 4, 1, 31.) Pro Milone c. 19.

ut — dixi. Lib. 3, 6, 25. 26.

liter accipitur. Prius illud eſt; *nunc*, *olim*, *ſub Alexandro*, *cum apud Ilium pugnatum eſt*; denique *praeteritum*, *inſtans*, *futurum*. Hoc ſequens habet et *conſtituta* diſcrimina; *aeſtate*, *hieme*, *noctu*, *interdiu*; et *fortuita*,
43 *in peſtilentia*, *in bello*, *in convivio*. Latinorum quidam ſatis ſignificari putaverunt, ſi illud *generale*, *tempus*; hoc *ſpeciale*, *tempora* vocarent. quorum utrorumque ratio et in conſiliis quidem, et in illo demonſtrativo genere verſatur; ſed in judiciis frequentiſſima
44 eſt. Nam et juris quaeſtiones facit, et qualitatem diſtinguit, et ad conjecturam pluri- 409
mum confert: ut cum interim probationes inexpugnabiles afferat, quales ſunt, ſi dicatur (ut ſupra poſui) ſignator, qui ante diem tabularum deceſſit: aut commiſiſſe aliquid,

Ilium. Turic. Guelf. *illum* cum Alm. Sed Turic. a ſec. manu *ilium*, ut et Camp. Reliqui *Ilion*. Poëticum videtur. cf. Suet. Jul. c. 79. ibique Oud. et Drakenb. ad Epitom. Liv. 83.

43. *tempora.* Hoc, quod recentiorum aliquot omittunt, habent autem optimi, dant etiam Turic. Guelf. Camp.

44. *aut.* Turic. Guelf. Camp. *an.* Correxit Regius omnium, ut videtur, librorum errorem cf. § 69.

Prius illud — Hoc ſequens. cf. ad 1, 8, 12. convellit hoc exemplum noſtram conjecturam.

43. *Quorum utrorumque.* Malis ſane *Qu. utriusque*, ut nata ſit ſcriptura noſtra ex pervulgato errore de quo vide not. crit. ad 5, 9, 13. *regni.* Sed cf. 5, 7, 34 item hic § 69. 77. 11, 3, 106.

44. *ut cum — afferat.* Redundat *ut*, pro *utpote* poſitum. cf. 6, 1, 51, ubi noſtro loco poſt Rollinum utitur Capper. *ut* ita uſurpatum Quintiliano plurimis locis docet Vall. Eleg. 2, 28 etſi ſequente tantum relativo, ſed *cum* eodem redit.

ſupra poſui. 5, 5, 2.

vel cum infans eſſet, vel cum omnino natus
non eſſet. praeter id, quod omnia facile 45
argumenta aut ex iis, quae *ante rem* facta
ſunt, aut ex *conjunctis* rei, aut *inſequentibus*
ducuntur. Ex *antecedentibus*, *Mortem minatus es, noctu exiſti, proficiſcentem anteceſſiſti.* cauſae quoque factorum praeteriti
ſunt temporis. Secundum tempus ſubtilius 46
quidam, quam neceſſe erat, diviſerunt, ut eſſet *juncti*, *Sonus auditus eſt;* adhaerentis, *Clamor ſublatus eſt.* *Inſequentis* ſunt illa, *Latuiſti, profugiſti; livores et tumores apparuerunt.* Iisdem temporum gradibus

cum omnino natus. Turic. *c. adhuc tactus o.* cum Alm. (cf. § 39. 46). Sed Camp. *c. adhuc natus o.* cum edd. ante Baſil. inſerentibus omnibus *adhuc*, quod revocavit Obr. Diſplicet.

45. *es.* Turic. Guelf. *eſt* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. exc. Camp. Sed Turic. a ſec. manu noſtrum, quod et Vall. cf. § 97.

46. *Secundum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Ioann. Voſſ. 1. 2. Andr. Obr. At Jenſ. *ſed* cum edd. ante Obr.

diviſerunt. Turic. omittit cum Alm. cf. § 44 item mox.

Inſequentis ſunt illa. Turic. *et inſequenti ſ. i.* Camp. *et inſequentis ſ. i.* Guelf. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. habent *ſunt.* Reliqui omittunt quibus accenſetur Alm. falſo profecto cf. modo hac § item § 47.

omnino natus non eſſet. Almelov. laudat Cic. pro Quint. c. 29. „ſibi eum nuper edidit „ſocium, quem, quomodo „nunc intendit, ne in viro„rum quidem numero tum „demonſtrat fuiſſe.“ Eſt etiam ejusmodi Ciceronianus jocus, infra 6, 3, 73.

46. *Secundum tempus.* i. e. inſtans, ſive praeſens. cf. 7, 2, 46.

Inſequentis — illa. Cave haec referas ad ſubtilem illam ſecundi temporis diviſionem, quod factum a multis ante Geſnerum.

defenſor utetur ad detrahendam ei, quod
47 objicitur, fidem. In his omnis factorum
dictorumque ratio verſatur, ſed dupliciter.
Nam fiunt quaedam, quia aliud poſtea futurum
eſt; quaedam, quia aliud antea factum
eſt: ut, cum objicitur reo lenocinii, quod 410

ei quod ob. Turic. *o. et ꝗ. o.*, a ſec. manu *e. a quo o.* cum Camp. Bodl. Andr. Male.

47. *al. poſtea fut.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Burm. Recentiores omittunt *poſtea*; ſed concinnitas flagitat. *obj. reo.* Turic. *o. fidem r.*, ſed a ſec. manu *o. quidem r.* cum Camp. Bodl. Omittere *quidem* narratur Alm. (cf. §46. 50). Diffido ſane omittentibus tam antiquam ſcripturam; neque tamen video, quid ei h. l. faciendum, aut quid aliud inde eruendum. *lenoc. — adult.* Guelf. *len. ſpecioſae marito qu. ad.* cum Bern. Voſſ. 1. 3. et ed. Stoer. Chou. Leid. item Goth. niſi quod hic addit *que* ad *ſpecioſae* cum Voſſ. 2. Sed Jenſ. *len. ſpecioſae marito quod ſpecioſam adult.* cum edd. ante Obr. exc. tribus ſupra poſitis et Camp. qui ſic: *lenocinium qui ſpecioſam adulterio* cum Andr. Noſtram dant Turic. Alm. Bodl. (niſi quod hic *adulterio*) Obr. eoque recentiores. Ab antiquiſſimis igitur libris exulat *ſpecioſae marito.* Si quis ſane ſummam in hiſce comparatis concinnitatem exigat, poteſt ei blandiri, quod in Guelf. aliorumque ſcriptura, poſt *reo lenocinii* ſubjicitur *ſpecioſae marito,* ſicut mox poſt *parricidii reo* illud: *luxurioſo;* modo *emit* de conducendo liceat interpretari.

47. *quod ſpecioſam — emerit.* Haereo equidem in hoc exemplo. Quid enim eſt, quod dicitur reus ille lenocinii *emiſſe* adulterii damnatam? Ancillane igitur erat ea? Sed quis ancillam adulterii damnavit? Dominus quidem ejus poterat accuſari et damnari adulterii, ut viciſſim et domina, quae cum ſervo adultero rem habuiſſet. Sed qui fit ut illa veneat? Nam SCti Claudiani, cujus ſtatuto, quae, ignaro domino, conſueſſet cum ſervo in ſervitute erat (vid. Tac. Annal. 12, 53. Sueton. Veſp. 11. ibique Interp.), hic quidem nulla ratio. Neque enim talis femina dicebatur adulterii damnata, quia feminas univerſe ſpectabat lex illa, non uxores proprie. An e gente

ſpecioſam adulterii damnatam quandam emerit; aut parricidii reo luxurioſo, quod dixerit patri, *Non amplius me objurgabis:* nam et ille, non quia emit, leno eſt; ſed, quia leno erat, emit: nec hic, quia ſic erat locutus, occidit; ſed, quia erat occiſurus, ſic locutus eſt. *Caſus* autem, qui et ipſe 48

barbara advecta eſt, ut prius domi damnata fuerit? An, fama ob adulterium perdita, ſua ſponte in ſervitutem venit? Variae enim ſubnaſci poſſunt ſuſpiciones. Quod unum hujus generis maxime tractatur in jure Romano, „adulterii damnatam ſi quis „duxerit uxorem" (Dig. 48, 5, 29, 1.) non poteſt inveniri in noſtro loco. Quis enim dicat *emit* hic eſſe accipiendum pro ritu nuptiali coëmtionis? Quare miror Gedoynum reddentem „il a épouſé cette „femme quoiqu' elle eût été „convaincue d'adultère." Reſtat ut *emit* (in quo mutando nihil tentandum, cum ter poſita vox, non potuerit ter corrumpi) interpretemur *conduxit* (ſcil. ad quaeſtum faciendum corpore). Neque enim hoc qui faceret in femina quae materfamilias non eſſet (qualis honeſtatem amiſit adulterii damnata), lenocinii reus agi poterat. In hac ſane ratione plenior illa ſcriptura, quam vide in not. crit., aptiſſima fuerit, ut, qui adulterii damnatam conduxerit, lenocinii ſuſpectus ſit in ſpecioſa ſua uxore. Hanc loci difficillimi medelam propoſuit conſultus a me Hugo, ICtus celeberrimus. Si qua cujuscunque gentis lex fuiſſet, ut, quae adulterii damnata eſſet, ea poenae cauſae veniret, rem haberemus confectam. Sed equidem in Schultingii auctoritate acquieſco, negantis ullum in tota, quae ſuperſit, antiquitate locum reperiri praeter Pauli Senteutt. Receptt. 2, 26, 14 (p. 321 Jurispr. Ante-Juſt.) „qui exacte poe„nam adulterii nobis repraeſentet, ita ut fruſtra de illa „ulterior inſtituatur inquiſi„tio." Nihil autem ibi ejusmodi. Quanquam totum hoc thema ſcholaſticum credo, quod in jure Romano nullam propriam habeat explanationem. Quae verba in aliis libris adjiciuntur in h. l. de iis vide not. crit. Ipſa varietas ſcripturae videtur oſtendere librarios jam olim haeſiſſe in hiſce.

quandam. Burmannus conjecit *quondam*, eleganter.

praeſtat argumentis locum, ſine dubio eſt ex inſequentibus; ſed quadam proprietate diſtinguitur. ut, ſi dicam, *Melior dux Scipio, quam Annibal: vicit Annibalem. Bonus gubernator: nunquam ſecit naufragium. Bonus agricola: magnos ſuſtulit fructus.* Et contra *Sumtuoſus fuit; patrimonium exhauſit. Tur-*
49 *piter vixit; omnibus invisus eſt.* Intuendae ſunt, praecipue in conjecturis, et *Facultates.* credibilius eſt enim occiſos a pluribus pauciores, a firmioribus imbecilliores, a vigilantibus dormientes, a praeparatis inopinantes. Quorum contraria in diverſum valent.
50 Haec et in deliberando intuemur, et in judiciis ad duas res ſolemus referre, *An voluerit*

48. *vix. omnibus.* Turic. Guelf. inſerunt *vel* cum omnibus, quantum video, libris, exceptis Goth. et Vall. hisque auctoribus Geſn. Bip. Paulo diverſa Ald. ſcripturâ *vix. quod vel omn.* et Camp. *vix. et omn.* Sententia noſtram fert ſolam.

49. *praecipue.* Sic Guelf. Camp. Ald. Reliqui *praecipueque.* cf. 3, 1, 15. 5, 11, 22. 9, 4, 35. 10, 1, 20. 27.

inopinantes. Guelf. Camp. *inopinatos* cum Vall. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. cf. Drakenb. ad Liv. 21, 52, 10.

50. *An voluerit — potuerit.* Turic. *a. v. q. p.* ſed a ſec. manu: *a. v. q. ſi p.* et hoc item in Camp. Sed Guelf. *a. v. q. aut p.* Facile acquieſcas in recepta, nullis libris admonitus. Nunc fateor, alienum mihi videri, ſi facultatum conſideratio refertur ad quaeſtionem de *voluntate* ſeorſim inſtituendam; convenientius dicas ſi junctim ſiat idem: *An voluerit ſi potuerit* i. e. an talis ſit is, de quo quaerimus, ut, ſuppeditante facultate, animum faciendi habiturus fuerit. Nec puto *duarum* rerum mentionem obliterari hac ſtructura probanda. E prima Turic. manu eruas etiam: *A. v. qui p.*

49. *Facultates.* Rollinus haec exempla ponit: Cic. pro Mil. c. 20. Pro Roſc. Am. c. 33. ubi *facultatis* nomen quoque.

50. *An voluerit — potuerit.* vide not. crit.

quis? An potuerit? nam et voluntatem ſpes facit. Hinc illa apud Ciceronem conjectura, *Inſidiatus eſt Clodius Miloni, non Milo Clodio: ille cum ſervis robuſtis, hic cum mulierum comitatu; ille in equo, hic in rheda; ille expeditus, hic penula irretitus.* Facultati au- 51
tem licet *Inſtrumentum* conjungere. ſunt enim in parte facultatis et copiae. Sed ex inſtrumento aliquando etiam ſigna naſcuntur,
411 ut *ſpiculum in corpore inventum.* His adji- 52
citur *Modus*, quem τρόπον dicunt, quo quaeritur, *Quemadmodum quid ſit factum?* idque tum ad qualitatem ſcriptumque perti-

50. *in equo.* Guelf. *equis* cum aliquot libris, editis quidem ante Gryph. pro quo ſcribi volebat Francius *eques*, quod ipſum eſt in Camp. In Turic. videtur eſſe recepta, cum ex Alm. referatur *in equis.* cf. § 47. 52.

52. *idque.* Sic. Turic. Guelf. Camp. cum plurimis MSS. et edd. ante Baſil. Reliqui *id quod.* cf. 4, 2, 29.

ſcriptumque. Turic. Camp. *ſcripti* cum Alm. Bodl. Andr. Bal. Male.

apud Ciceronem. Pro Milone c. 10.

51. *Inſtrumentum.* Sic quidem omnes libri. Cenſeo tamen mutandum in pluralem *inſtrumenta*, ut mox *ſunt* habeat quo referatur. Cave enim hoc verbum jungas cum *copiae*, quaſi hic ſit pluralis. Eſt genitivus ſing. et plane συνωνύμως poſitum vocabulum pro *facultatis*. Nec puto recte potuiſſe poni pluralem *ſunt* praecedente *inſtrumentum*, ut ex ſingulari eliceretur pluralis, quod ſane in quibusdam collectivis frequentiſſimum. Eandem in verbo mutationem vide 4, 1, 77.

52. *quo quaeritur.* Malim *cum q.* cf. 2, 15, 6. et in hac ipſa diviſione 3, 6, 27. Contrariam mutationem ſuadeam 11, 3, 83.

qualitatem ſcriptumque. Significantur ſtatus rhetorici de quibus vide § 40. 3, 6, 4. 8, 6, 55. 66. Ita mox et *conjecturae* ſignificatione rhetorica et *finitio.* quo cf. 2, 15, 3.

net, ut, *ſi negemus adulterum veneno licuiſſe occidere, ſed ferro oportuiſſe:* tum ad conjecturas quoque, ut, *ſi dicam, bona mente factum, ideo palam; mala, ideo ex inſidiis,*
53 *noctu, in ſolitudine.* In rebus autem omnibus, de quarum vi aut natura quaeritur, quasque etiam citra complexum perſonarum, ceterorumque, ex quibus ſit cauſa, per ſe intueri poſſumus, tria ſine dubio rurſus ſpectanda ſunt, *An ſit? Quid ſit? Quale ſit?* ſed, quia ſunt quidam loci argumentorum his omnibus communes, dividi haec tria genera non poſſunt, ideoque locis potius, ut

ſed — oport. Turic. omittit haec, cum Alm. (qui tamen in proximis alia ac Turic. dare narratur *adulterio eum* pro *adulterum.* cf. § 50 item mox hac §). Guelf. Camp. *ſ. vel o.* cum Goth. Voſſ. 1. 3. Bern. Pro *vel* Voſſ. 2. *ut.* Multa turbantur hic in Jenſ. aliisque ante Bad. qui in prima ed. noſtram dat e Vall., ubi repoſita ſit. Mox recurrunt vitia, ſed a Stoerio inde bona ſcriptura obtinet. In *vel* latere *telo*, equidem Burmanno non credo cum Geſnero. *Ferro* cum in iſtis veterum edd. vitiis paſſim alieno loco ponatur, a Qu. profectum cenſeo. *conjecturas.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Stoer. Reliqui *conjecturam.* *ideo — ideo.* Sic Guelf. Poſteriore loco et Goth. (tac. Geſn.) Camp. Priore Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald. Poſt hunc poſteriore loco ante Gryph. qui cum Ald. et reliquis *ideoque* utroque loco. Alm. cum Voſſ. 2. 3. poſteriore ſine *que.* Turic. utrobique adjicit *que* cf. hanc ipſam § item § 57.

noctu. Turic. Guelf. *nocte* cum Voſſ. 3. Omittit vocem Goth. mire et ſolus.

53. *citra.* Turic. Camp. *circa* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. cf. 4, 2, 106. item 2, 1, 9. Guelf. *cura.*

adulterum — oportuiſſe. vide 3, 6, 27. item hic § 88.

53. *citra complexum — cauſa.* vide 5, 8, 6.

in quosque incurrent, ſubjicienda ſunt.
412 Ducuntur ergo argumenta ex *finitione*, ſeu 54
fine: nam utroque modo traditur. Ejus duplex ratiò eſt: aut enim ſimpliciter quaeritur, *ſitne hoc virtus?* aut praecedente finitione, *Quid ſit virtus.* Id aut univerſum

ut in quosque incurrent. Turic. om. *in* cum Alm. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. (neque enim Ald. habet *in* ut narrat Gibſ.). Sed Guelf. *ut quisque incurrerent.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *u. quosque incurrerit.* Bene ad partes vocat Burm. 1, 5, 54. Minus, ſed tamen huc facit 9, 1, 11. Ciceronis ea ſtructura frequentiſſima. item Plin. H. N. 27, 12. „die incur„rente in Auguſtum menſem."

54. *ergo.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *igitur.* Vulgaris confuſio, ſicut τῶν *cauſa* et *gratia*, *fertur* et *dicitur*, *vero* et *autem.* Inſuavis in *igitur* et hic ſonus et 5, 14, 31. Sed vide hic § 33 ubi conſpirant libri. *traditur.* Voſſ. 1. 3. praemittunt *dicitur vel*, ſed iidem mox *modus* pro *ratio* ut ſubito gloſſatores facti videantur librarii. Diſplicet tamen *traditur*, pro quo expectabas ſane *dicitur.*

virtus. Turic. Camp. *dictum* cum Alm.

praecedente. Sic Turic. Camp. cum Alm. et edd. ante Bad. qui, obſecundantibus reliquis, e Vall. dedit *anteced.* „non „quod referat, ſed quia in ceteris hic ſit verior." Ego viciſſim eadem cauſa *praec.* Guelf. *cedente* cum Voſſ. 1. 3. Bern.

Id — verbis. Turic. Camp. *Ita aut univerſam vim verbi* cum Alm. Bodl. Andr. Loc. et edd. ante Ald. Hic *Ita aut in univerſum vim verbi* ad mentem Regii. Sed Baſil. cum ſequen-

54. *traditur.* Vide not. crit. De *finis* appellatione cf. 2, 15, 3. In ſtatu quidem adhuc ſolam uſurpavit *finitionem*, non *finem.* veluti per integrum c. 6. libri 3.

Quid ſit virtus. Cave hoc referas ad *quaeritur*; pendet a *finitione.* Quapropter ſuſtuli ſignum interrogandi poſt *virtus.*

Id. Hoc pronomen poteſt videri licentius uſurpatum. Spectat autem ad omne illud negotium finiendi; ne quis miretur, cum *id* proxime referri videatur ad finitionem *quid ſit virtus*, quomodo mox ſubjiciatur exemplum *rhetorices.*

verbis complectimur, ut, *Rhetorice eſt bene dicendi ſcientia;* aut per partes, ut, *Rhetorice eſt recte inveniendi, et diſponendi, et eloquendi cum firma memoria, et cum dignitate*
55 *actionis, ſcientia.* Praeterea finimus aut *vi*, ſicut ſuperiora, aut ἐτυμολογίᾳ, ut ſi *aſſiduum* ab aere dando, et *locupletem* a locorum, *pecunioſum* a pecorum copia. Finitioni ſubjecta maxime videntur *genus*, *ſpecies*, *differens*, *proprium.* Ex his omnibus argumenta
56 ducuntur. *Genus* ad probandam ſpeciem 413
minimum valet, plurimum ad refellendam.

tibus ante Leid. *Id aut in univerſum verbis.* Guelf. *Id autem univerſum verbis.* Goth. plane noſtram dat cum Voſſ. 2. Bern. Vall. Bad. utr. Leid. Gibſ. Omittere *verbis* dicuntur Ioann. Voſſ. 1. 3. Regius inveniebat *Ita ut univerſam vim verbi* quod lego in Jenſ. Tarv. Sed Obr. cum recentioribus reſtituit veterem Turicenſis aliorumque. Ego hos deſerendos putavi, cum ſententia minus expedita ſit, error fuerit proclivis.

bene dic. — per partes. Haec abſunt a Turic.

55. *ut ſi aſſid.* Sic Turic. cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. Reliqui omittunt *ſi.* *aere.* Sic libri omnes praeter Bad. utr. Audr. Vaſc. Pariſ. (1542) Steph. Gryph. (1536) qui *aſſe*, Regio auctore. Cic. Top. 2. ante Lambinum et Erneſtum et ipſe *aere*, et ſic quoque Gell. l. c. in eodem etymo „ab aſſibus id eſt ab *aere* dando.“

videntur. Turic. *dividentur.*

Rhetorice eſt bene dicendi ſcientia. vide 2, 15, 34.

55. *vi.* Opponitur ſignificatio etymo, ſicut in literis ſonus figurae et nomini 1, 11, 5.

aſſiduum — locupletem — pecunioſum. vid. Cic. Top. c. 2. extr. Gell. N. Att. 16, 10. Cic. de rep. l. 2. p. 1074 Ern. in fragmm. Aliud *aſſidui* etymon habes apud Varr. L. L. 6. p. (Gothofr. in Auct. l. l.) 5. 7. item apud Chariſium p. (Putſchii) 58.

genus — proprium. Vide de his Porphyrium in Iſagoge Ariſtotelis Organo praemiſſa.

itaque *non, quia eſt arbor, platanus eſt; at, quod non eſt arbor, utique platanus non eſt: Nec, quod non eſt virtus, utique poteſt eſſe juſtitia.* Itaque a genere perveniendum eſt ad ultimam ſpeciem: ut, *Homo eſt animal*, non eſt ſatis: id enim genus eſt: *mortale*, etiamſi eſt ſpecies, cum aliis tamen communis finitio: *rationale*, nihil ſupererit ad demon-
ſtrandum id quod velis. Contra, ſpecies firmam 57
probationem habet generis, infirmam refutationem. Nam, *quod juſtitia eſt, utique virtus*

56. *non quia.* Turic. *non quae* cum Alm. Camp. niſi quod *hic n. que.* *Nec, quod — juſtitia.* Sic Guelf. Goth. Voſſ. 2. Sed Turic. *nec quod virtus eſt utique non poteſt eſſe juſt.* cum Alm. Camp. (niſi quod horum uterque *injuſtitia.*) Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Hic, ſine auctore ut videtur, *quod non eſt virtus utique non poteſt eſſe juſt.* Noſtram Regium didiciſſe e Cod. Vallenſi criminatur Badius; et eſt ea ab ipſo inde in edd. ante Stoer. qui ſic *Nec quod non eſt virtus utique non poteſt eſſe juſt.* quod deinceps primus refinxit Burm. neceſſario. An *nec quod virtus eſt* poterat dici pro: *et quod virtus non eſt?* licenter jungendo *et non* per *nec.* Ita defenderetur vetus illa Turic. ſcriptura. *It. a gen.* Turic. Camp. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. omittunt *a* cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Praeterea Goth. et Voſſ. 2. *Ita* pro *Itaque.* Videtur neceſſarium *a.* An *Itaque* natum ex *Ita* et hoc ipſum ex *A* cum repeterentur aliquot literae ex *juſtitia* praecedente? *Itaque* enim ſriget.

demonſtr. id quod. Sic Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. exc. Aldo. Hic cum reliquis omittit *id.*

56. *quod non eſt arb.* Malim *quia n. e. a.* cf. not. crit. ad 3, 6, 64. 5. 10, 118. vid. et 6, 2, 5.

Nec, quod — juſtitia. Non, quod latet in *nec*, jungi debet cum *poteſt.* vid. Gronov. et Drakenb. ad Liv. 32, 10, 6. cf. tamen not. crit.

ad ultimam ſpeciem. cf. § 5. Item Cic. Top. c. 6.

Homo eſt animal. cf. notam ad 2, 16, 12.

eſt; quod non eſt juſtitia, poteſt eſſe virtus, ſi eſt fortitudo, conſtantia, continentia. Nunquam itaque tolletur a ſpecie genus, niſi omnes ſpecies, quae ſunt generi ſubjectae, removeantur: hoc modo, *Quod neque immortale*
58 *eſt, neque mortale, animal non eſt.* His adjiciunt *propria*, et *differentia.* Propriis confirmatur finitio, differentibus ſolvitur. *Proprium* autem eſt, aut quod ſoli accidit, ut homini *ſermo*, *riſus:* aut quod utique accidit, ſed non ſoli, ut igni *calefacere.* Et ſunt ejusdem rei plura propria, ut ipſius ignis *lucere*, *calere.* Itaque, quodcunque proprium deerit, ſolvet finitionem: non utique, 414
59 quodcunque erit, confirmabit. Saepiſſime autem, quid ſit proprium cujusque, quaeritur: ut, ſi per ἐτυμολογίαν dicatur, *Tyrannicidae proprium eſt tyrannum occidere*, negemus. non enim, ſi traditum ſibi eum car-

57. *virtus ſi.* Jenſ. inſerit *ut* cum edd. ante Gryph. Hic pro *ſi* dat *ut* cum Goth. Voſſ. 3. Vetuſtiſſimi habent noſtram, quae ferri poteſt. Expeditior tamen ſi *ut* aſciſcitur, quod facile excidebat poſt *virtus.* *niſi omnes.* Turic. *n. ut o.* (a pr. manu, ſec. ſuſtulit *ut*) cum Guelſ. Bern. Stoer. Chouet. Leid. Eleganter inſeri videtur. *removeantur.* Camp. *praemoveantur* cum Alm. miro conſenſu. cf. § 52. 58.

58. *calefacere.* Goth. (tac. Geſn.) *calfacere.* Solus. cf. 1, 6, 21. *ſolvet — confirmabit.* Turic. *ſolvit — confirmat* cum Alm. nec male. cf. § 57. 65.

59. *cujusque quaeritur.* Turic. Camp. *hujusce quaeretur.*

58. *homini — riſus.* Hoc veteribus pervulgatum videtur fuiſſe proprii exemplum. Eſt apud Porphyrium quoque l. c. p. 394 ed. Buhl. τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν.

59. *propium eſt.* Malim *p. eſſe.* cf. not. crit. ad 5, 8, 31.

nifex occiderit, tyrannicida vocetur; nec, ſi
imprudens vel invitus. Quod autem pro- 60
prium non erit, differens erit, ut, *Aliud eſt*
ſervum eſſe, aliud ſervire: qualis eſſe in
addictis quaeſtio ſolet, *Qui ſervus eſt, ſi*
manumittatur, ſit libertinus, non itidem ad-
dictus: et plura, de quibus alio loco. Illud 61
quoque *differens* vocant, cum, genere in
ſpecies diducto, ſpecies ipſa diſcernitur.
Animal, genus; *Mortale*, ſpecies; *Terre-*
num vel *Bipes*, differens: nondum enim pro-
prium eſt, ſed jam differt a marino vel qua-
drupede: quod non tam ad argumentum
pertinet, quam ad diligentem finitionis com-
prehenſionem. Cicero *genus et ſpeciem*, 62
quam eandem *formam* vocat, *a finitione* di-
ducit, et iis, quae ad aliquid ſunt, ſubjicit:

vocetur. Turic. *dicatur* cum Goth. Ald. Gryph. *vocatur.* Guelf. cum edd. ante Gryph. exc. Ald. et Camp. Hic *dicetur.* unde ſit *vocetur*, quod primus habet Stoer., ignoro.

60. *libertinus.* Sic omnes. Geſn. ex ſphalmate *libertus*, quod repetierunt Bip. Andr. Blaſſ. Nec opus erat nota Capperonnerii, qui poſtquam callide conjecit *libertus* ipſe tamen ſaniora regerit. *itidem.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *idem* cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. quo reverſi Stoer. Chouet. Leid. Noſtrum a Regio. Lenius ſane cum Francio corrigebatur *item.* cf. 3, 8, 33. 3, 6, 36. 3, 3, 7. Drakenb. ad Liv. Epit. 69. Oudend. ad Suet. Domit. 17. item mox § 74.

60. *alio loco.* vid. 7, 3, 26. item ſupra 3, 6, 25.

61. *comprehenſionem.* Hodie dicerent: *enunciationem.*

cf. 2, 15, 4. 55. item hic § 5.

62. *Cicero.* l. c.

ad aliquid. cf. 1, 6, 13. 3, 6, 23. 51.

ut, *ſi is, cui argentum omne legatum eſt, petat ſignatum quoque*, utatur genere: at, *ſi quis, cum legatum ſit ei, quae viro materfamilias eſſet, neget deberi ei, quae in manum non convenerit:* ſpecie: quoniam duae
63 formae ſint matrimoniorum. *Diviſione* autem adjuvari finitionem docet, eamque dif- 4. 5
ferre a *partitione:* quod haec ſit totius in partes, illa generis in formas. Partes incertas eſſe, ut, *Quibus conſtet reſpublica;* formas certas, ut, *Quot ſint ſpecies rerumpublicarum*, quas tres accepimus, quae populi, quae paucorum, quae unius poteſtate regerentur.
64 Et ille quidem non his exemplis utitur, quia ſcribens ad Trebatium, ex jure ea ducere

62. *deberi.* Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid. Reliqui *debere.* Noſtrum conjecit Geſn.

63. *quas tres.* Turic. *quaeſtris*, a ſec. manu *equeſtris.*

accepimus. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) cum Obr. Reliqui *accipimus*, ne latine quidem ob *regerentur.*

ſi is — ſignatum quoque. vid. Cic. Top. c. 3 ubi hoc ipſum exemplum, item Dig. 34. 2, 19. „Cum aurum vel „argentum legatum eſt, quid- „quid auri argentique relictum „ſit, legato continetur, ſive „factum ſive infectum: pecu- „niam autem ſignatam placet „eo legato non contineri." cf. 5. 14. 26.

ſi quis — non convenerit. vid. Cic. l. c.

quoniam — matrimoniorum. Haec paene ipſa Ciceronis ſunt verba l. c. „Genus enim eſt, „uxor: ejus duae formae." Malim *ſunt* h. l. pro *ſint*, propter *quoniam.* Si enim litigatoris intelligerentur verba, in oratione obliqua, *quia* poſiturus erat. Eſt autem indicativus in uno Campani libro. De conventione in manum cf. Schultingium in Juriſpr. Ante-Juſt. item nos ad 4. 2. 5.

63. *Diviſione — docet.* Omnia haec apud Ciceronem leguntur in Topicis. c. 5. 7.

ad Trebatium. vid. 3. 11. 18.

maluit: ego apertiora poſui. *Propria* vero ad conjecturae quoque pertinent partem: ut, quia proprium eſt boni *recte facere;* iracundi *verbis excandeſcere*, eſſe credantur, aut contra. Nam ut quaedam in quibusdam

64. *ut quia propr.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui, auctore Regio, omittunt *quia.* Gibſonus pro nota ſua proletaria, debebat MSS. ſuorum ſcripturas ponere. cf. 5, 9, 3.

verbis excandeſcere, eſſe credantur. Turic. Guelf. omittunt *excandeſcere* cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Jenſ. et edd. ante Ald. Viciſſim *eſſe credantur* abſunt a Camp. reliquisque poſt Ald. qui ſecuti ſunt Regium, *excandeſcere* pro *eſſe credantur* (an *credatur*) in quibusdam exemplaribus a ſe inventum narrantem. Equidem, adhuc ſine auctore, utramque ſcripturam conjunxi. *aut contra.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Hic *ac c.* cum Vall. et edd. ante Stoer. *Aut* an *ac* non refert (cf. tamen 6, 13, 57). Reliqui, Regio auctore, *At c.*

contra. Nam ut qu. Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui omittunt *N. u.*

64. *ut, quia proprium — eadem eſt.* Quidquid hinc eruitur ſententiae (nam ne nunc quidem ſatis aperta eſt ea) non paucis mutationibus conſtitit, de quibus vide not. crit. Ad *eſſe credantur* intellige *tales* (h. e. boni, iracundi) ii, quorum res agitur. Sic mox (§ 65) *ut ſit civis* ſcil. is, cui adeſt patronus. Nam *ea* ſubaudire, vel ipſum inſerere poſt *eſſe*, unde facile excidebat, minus placet. In altera parte ſenſus noſtri: *Nam ut*, vereor ut integra ſint omnia. Cum enim manifeſta appareat oppoſitio τῶν *ut* et *ita*, nihil magnopere dignum hac dividendi ſubtilitate exit. Ut nunc eſt, omne illud *Nam* ſpectat ad id quod praecedentibus ſubjiciebatur: *aut contra*, ne quis forte miretur ex *proprio* etiam *contra* animatos homines poſſe credi. Expeditius ſane et terſius erat ſic legi: *Nam ut quaedam in quibusdam ſunt utique, ita et non ſunt, et ratio, quamvis ex diverſo illa, eadem eſt.* Rectene *ita*, in hujusmodi ſtructura, poſtponi poſſit, ſicuti a me hic eſt factum: „*ut* quaedam — et „ratio *ita*,“ non equidem certo dixerim. Id ſaltem ex

utique non ſunt, et ratio ita, quamvis ex
65 diverſo, eadem eſt. *Diviſio* et ad probandum ſimili via valet, et ad refellendum. Probationi interim ſatis eſt unum habere, hoc modo, *Ut ſit civis, aut natus ſit oportet,*

rat. ita qu. Turic. Guelf. *rat. qu. ita* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. et edd. ante Ald. qui cum Regio *ita* ejecit, obſecundantibus reliquis. Camp. pro *quamvis* dat *ita*. Hinc tantum mihi ſumſi, ut transponerem voces haſce. cf. § 41. 82. *div. ead.* Guelf. inſerit *ita*. Solus. Ald. pro eo *tumen*. Si plures haberet auctores, poterat mutari in *illa*. In totius hujus §phi conſtitutione nemo vidit acutius Badio, qui ſic: „Aldus Raphaëlem (Reg.) ſequitur. „Verum neque ſi *quia* expungatur et pro *verbis eſſe credatur* „reponatur *excandeſcere*, ſenſus adhuc plenus erit. Nam con„jecturae ex *proprio* vult ponere exemplum, ut fortaſſe re„ponendum ſit hoc modo: ut, quia proprium eſt boni recte „facere, iracundi ex animo fari; illius factis, hujus verbis „credatur. Sed non ſum tam vecordi animo, ut id ſine „auctore faciam.“ Etiam Regius aliquid deeſſe ſenſit; cum deinceps Gibſonus mira voluptate acquieſceret in vulgata ſcriptura.

65. *refellendum.* Turic. Camp. *rep.* cum Alm. Bodl. Andr. de hac varietate egit Burm. ad Ovid. Metam. 1, 759.

Probationi. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 2. 3. et edd. ante Ald. Sed Camp. *probationem* cum Bodl. Andr. et Turic. a ſec. manu, quae et hoc novat quod dat: *repellendam probationem.* Ald. et recentiores e conjectura Regii *Probanti.*

ſit civis aut. Turic. *ſit quis a.* cum Alm. (cf. § 58. 68.) ſed illa a ſec. manu *ſi quis a.* Guelf. noſtram dat cum Bern. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. ſec. Sed Camp. *ſi civis ſit*

noſtra conſtitutione ſatis apertum, quomodo *proprium* poſſit ad ſtatum *conjecturalem* traduci, ſi, quod *proprium* eſt alicui, id, hoc ipſo argumento, eſſe in eo creditur, quamvis nullis ſignis deprehenſum. Ratio *eadem* in iis, quae *contra* haec ſunt, iterum eſt § 90.

65. *Probationi — tollendum.* Haec ita inter ſe opponuntur, ut grata exiſtat ſtructurae varietas pro ſimpliciori forma: *ad probandum ſufficit unum — ad refellendum utroque opus eſt.*

aut factus: utrumque tollendum eſt, *Nec*
416 *natus, nec factus eſt.* Fit hoc et multiplex, 66
idque eſt argumentorum genus ex remotione,
quo modo efficitur totum falſum, modo id,
quod relinquitur, verum. Totum falſum
eſt hoc modo, *Pecuniam crediſſe te dicis:*
aut habuiſti ipſe, aut ab aliquo accepiſti, aut
inveniſti, aut ſurripuiſti. Si neque domi ha-
buiſti, neque ab aliquo accepiſti, nec cetera,
non crediſti. Reliquum fit verum ſic, *Hic* 67
ſervus, quem tibi vindicas, aut verna tuus
eſt, aut emtus, aut donatus, aut teſtamento
relictus, aut ex hoſte captus, aut alienus.
deinde remotis prioribus, ſupererit *alienus.*
Periculoſum, et cum cura intuendum genus;
quia, ſi in proponendo unum quodlibet omi-

quis a. Goth. (tac. Geſn.) *ſi c. quis a.* cum Voſſ. 2. Recentiores *quis* poſt *civis*, non quidem neceſſario.

factus: utrumque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. qui e conjectura Regii inſeruit *neganti* obſecundantibus rell.

66. *idque.* Guelf. Camp. *ideoque* cum Goth. Voſſ. 4. (quorum uterque poſt *eſt* inſerit *contra*) et edd. ante Ald. Sed Turic. nobiſcum facit. *quo modo.* Sic omnes mei exc. Goth. Voſſ. 2. Geſn. recentioribus. Hi enim *qua*; quod ne Burm. quidem diſplicebat. Sed referes pronomen ad *genus argg.* potius quam ad *remotionem.* *nec cetera.* Ita Turic. cum plerisque niſi quod Vall. Ald. Leid. eoque recentiores ante Geſn. *et c.* Camp. *nec certam* omiſſo mox *non.* cf. ad 4, 2, 61.

66. *ex remotione.* Cic. de Inv. 1, 29. *enumerationem* appellat: „Enumeratio eſt in „qua, pluribus rebus expoſi„tis, et ceteris infirmatis, una „reliqua neceſſario confirmatur." ubi cf. Mar. Victorin. apud Pithoe. p. 161. Longe diverſa *remotio criminis* Cic. de Inv. 2, 29. ad Herenn. 1, 15.

ſerimus, cum riſu quoque tota res ſolvitur.
68 Tutius, quod Cicero pro Cecinna facit, cum interrogat, *ſi haec actio non ſit, quae ſit?* ſimul enim removentur omnia. Vel, cum duo ponentur inter ſe contraria, quorum tenuiſſe utrumlibet ſufficiat: quale Ciceronis eſt, *Unum quidem certe, nemo erit tam iniquus Cluentio, qui mihi non concedat: ſi conſtet corruptum illud eſſe judicium, aut ab Habito, aut ab Oppianico eſſe corruptum. ſi doceo non ab Habito, vinco ab Oppianico; ſi oſtendo ab Oppianico, purgo Habitum.* 417
69 Fit etiam ex duobus (quorum neceſſe eſt alterum verum) eligendi adverſario poteſtas,

68. *iniquus.* Turic. Guelf. Camp. *inimicus* cum Ioann. Voſſ. 2. 3. Goth. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. item ap. Cic. Cod. S. Victoris.

69. *neceſſe eſt alterum verum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 3. Bern. Colin. (qui et parentheſin habet, quam pri-

67. *ſolvitur.* cf. 5, 5, 2. Etiam *diſſolvitur* 5, 13, 2. 29. 6, 3, 10. 8 Pro. 11. *reſolvere* 5, 13, 12. Aliud erat 4, 2, 19. Non debebat Burm. huc conferre verſum Horatianum Satt. 2, 1, 86 „Solventur riſu „tabulae." Aliud enim eſt *cum* riſu ſolvi, aliud *riſu*; nec *ſolvi* ibi noſtra poteſtate. De re ipſa cf. Cic. de Inv. 1, 45.

68. *Cicero — Ciceronis.* Pro Caecina (ſic enim fere ſcribitur nomen ap. Cic. v. Oudend. ad Suet. Caeſ. 75. Tit. 6.) c. 13. „alia ſi qua" (actio) „forte „eſt, quae nos fugerit, dic; „quae ſit. cupio diſcere. „Haec ſi eſt, qua nos uſi ſu„mus; te judice vincamus, „neceſſe eſt." Pro Cluentio c. 23.

69. *quorum — verum.* Subaudies ad *neceſſe eſt* infinitivum *eſſe* (niſi forte malis hoc ipſum legere pro *eſt*); *alterum* accipies *alterutrum.* cf. 1, 4, 24. 9, 3, 6. Cicero de Inv. 1, 29. 45. *complexionem* appellat hanc argumentationem, qui et utroque loco *utrum* ſic poſuit, ut hic noſter „*utrum* „*elegerit*" pro *utrumcunque, utrumlibet.*

efficiturque, ut, utrum elegerit, noceat. Facit hoc Cicero pro Oppio, *Utrum, cum Cottam appetiſſet, aut cum ipſe ſeſe conaretur occidere, telum ei e manibus ereptum eſt?* Et pro Vareno, *Optio vobis datur, utrum velitis caſu illo itinere Varenum uſum eſſe, an hujus perſuaſu et inductu.* Deinde utraque facit accu- 70
ſatori contraria. Interim duo ita proponuntur, ut utrumlibet electum idem efficiat;

mus repetii) et edd. ante Bad. Ex Alm. refertur *neceſſaria e. a. v.* (cf. § 65. 72.) Voſſ. 2. cum Goth. *n. e. alterutrum*, quae videtur et Vall. ſcriptura, referente Badio. Durius eſt in hac, quod *neceſſe* ſcribitur, non *neceſſarium*. Reliqui, partim ex Regii conjectura (ab hoc enim *alterutrum*) *neceſſaria e. alterutrum*. In hac conſtitutione *neceſſaria poteſtas* nemini debebat placere. *aut.* Sic omnes praeter Goth. Voſſ. 2. et Capp. Hi enim *an*, quod recepere editores fragmm. Cic. In Leid. margine quoque: „Alii *an*." Nolui exemplo fraudare eos, qui contra Qu. diſputant ad 1, 5, 50. cf. tamen § 44. *ereptum.* Turic. *eruptum.* cum Alm. Bern. *erutum.* Voſſ. 1. 3. Palat. Gebhardi, qui rectene hoc commendet, tanquam aptiſſimum ad feſtinationem trepidationemque cum violentia conjunctam exprimendam, equidem magnopere ambigo.

Cic. pro Oppio. M. Aurelius Cotta, proconſul Bithyniae, quaeſtorem ſuum P. Oppium dimiſerat et peculatus et inſidiarum ſibi ſtructarum ſuſpectum, quo crimine mox eſt accuſatus, a Cicerone autem defenſus. Dio Caſſ. 36. p. Reim. 100. Orationis Ciceronianae deperditae hoc quidem fragmentum apud unum Quintilianum adhuc eſt inventum. vid. fragm. Cic. apud Ern. p. 1040.

aut. cf. not. crit. Capperonnerius commodum huc contulit fragmentum lib. 3. Hiſtoriarum Salluſtii: „Oppius poſtquam orans nihil proficiebat, „timide veſte tectum pugionem expedire conatus, a Cotta Vulſcioque impeditur." p. 978 apud Cortium.

pro Vareno. vid. 4, 2, 26. Fragmentum apud Erneſt. p. 1040.

quale eſt, *Philoſophandum eſt, etiamſi non eſt philoſophandum.* Et illud vulgatum, *Quo ſchema, ſi intelligitur? quo, ſi non intelligitur?* Et, *Mentietur in tormentis, qui dolorem pati poteſt: mentietur, qui non*
71 *poteſt.* Ut ſunt autem tria tempora, ita ordo rerum tribus momentis conſertus eſt. habent enim omnia *initium, incrementum, ſummam;* ut, *jurgium, deinde caedes, et ſtrages.* Eſt ergo hic quoque argumento- 418

70. *eſt, Philoſ.* Turic. inſerit *illud.* Non male.

71. *initium.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voſſ. 1. 3. *exordium* Jenſ. et edd. ante Badium, qui narrat Vallam aſcripſiſſe *initium*, quod confirmetur eo, quod mox legitur *ex initiis.* Hinc ſuſpiceris Vallenſem codicem omiſiſſe et ipſum hanc vocem; et fortaſſe Codex ille nihil aliud fuit niſi editio aliqua aut Camp. aut Andr. ab Laurentio Valla emendata. (cf. ad praef. noſtr. p. 55. 62. ſed et 5, 13, 41 not. crit.) Ipſum noſtrum eſt in Goth. et multis aliis, ſi recte tacuerunt conferentes. *hic quoque arg.* Turic. Camp. *hinc arg. quoque.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *hic arg. quoque.* Qui transponunt *quoque*, iidem defendunt *hinc.* Sed vulgata melius habere videtur et eſt in Jenſ. et rell.

70. *Philoſophandum — philoſophandum.* Haec ipſa verba ponit Aſconius Pedianus ad Divinat. in Caecil. p. 23 ad c. 6 „etiamſi tacent, ſatis di„cunt" quem locum a Valla indicatum, docet Badius. Facilis dicti eſt interpretatio; cujus autem ſit, an in proverbium abierit, ignoro.

ſchema. Neque λέξεως neque διανοίας ſchema hic ſignificatur (cf. 2, 13, 11) verum tertium illud quod noſter memorat 9, 1, 14; tractat autem de induſtria 9, 2, 65 „unde „controverſiae *figuratae* di„cuntur." vid. et 7, 4, 28. *Vulgatum* quare dixerit hoc, apparet loco gemino 9, 2, 69 „A quibusdam tota res repu„diatur, ſive intelligatur, ſive „non intelligatur." Eſt autem hujusmodi *ſchema*, ſive *figura*, rei, quam indicare palam non audeas, ex obliquo facta ſignificatio.

Mentietur — qui non poteſt. cf. 5, 4, 1.

rum locus invicem probantium. Nam et ex initiis ſumma colligitur: quale eſt, *Non poſſum togam praetextam ſperare, cum exordium pullum videam:* et contra, *Non dominationis cauſa Sullam arma ſumſiſſe*, argumentum eſt *dictatura depoſita.* Similiter ex 72
incremento in utramque partem ducitur ratio rei cum in conjectura, tum etiam in tractatu aequitatis, *An ad initium ſumma referenda ſit?* id eſt *An ei caedes imputanda ſit, a quo jurgium coepit?* Eſt argumentorum locus 73
ex *ſimilibus*, *Si continentia virtus, utique et*
419 *abſtinentia: Si fidem debet tutor, et procurator.* Hoc eſt ex eo genere, quod ἐπαγωγὴν Graeci vocant, Cicero *inductionem.* Ex *diſſimilibus*, *Non, ſi laetitia bonum, et voluptas:*

72. *Simil. ex.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Geſn.) cum Alm. Voff. 1. 2. 3. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *et.* *rat. rei cum.* Sic Turic. Camp. Jenf. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. niſi quod excuſi tranſponunt *rat. rei.* Alm. *res rat. cum.* cf. § 69. 73. Reliqui omittunt *rei.*

cum in. Guelf. *tum in.* cf. ad 4, 1, 66.

ei. Turic. Camp. omittunt cum Alm.

71. *Non poſſum — pullum videam.* Verbum *exordiendi* cum de tela ſaepe uſurpetur, non eſt quod miremur nomen ejusdem eſſe uſus. Sic et Apulejus Metam. l. 5. p. (Pricaei) 99 „*exordio* ſermonis „hujus quam concolores falla- „cias *attexamus.*" De *pullo* vide 2, 12, 10. Eſt enim pauperum. Moſellanus recte ſuſpicatur „hoc exemplum pro- „verbii loco olim jactatum „eſſe vulgo."

Sullam — dictatura depoſita. cf. 3, 8. 53.

73. *ſi fidem — procurator.* Haec ſunt Ciceronis Top. c. 10. qui et ibidem *inductionis* vocabulo utitur; item de Inv. 1, 31. Recte autem Burmannus ſuadet geminare *debet* ex ipſo Cicerone. cf. mox § 88.

Non, quod mulieri, idem pupillo. Ex contrariis, Frugalitas bonum, luxuria enim malum: Si malorum cauſa bellum eſt, erit emendatio pax: Si veniam meretur, qui imprudens nocuit, non meretur praemium, qui impru-
74 *dens profuit.* Ex *pugnantibus, Qui eſt ſapiens, ſtultus non eſt.* Ex *conſequentibus,* ſive *adjunctis, Si eſt bonum juſtitia, recte judicandum: Si malum perfidia, non eſt*

73. *pupillo.* Guelf. Camp. *populo* cum Goth. Voſſ. 2. Sed Alm. *Popilio* (cf. § 72. 74) cum Voſſ. 1. 3. Bern. Baſil. margo. *popillo* Jenſ. per errorem. vid. et 6, 3, 75. *pugnantibus.* Ita Turic. Guelf. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. Bern. et edd. Stoer. Chouet. Leid. Burm. Geſn. eoque recentioribus. Sed Camp. cum rell. meis excuſis *repugnantibus* quod concinit locis ſupra poſitis 5, 8, 5. 5, 10, 2. item 6, 3, 66 in quorum primo Guelf. Goth. et Turic. (a pr. manu) *pugn.*, ſecundo autem ſolus Goth. *pugn.* Verum 5, 14, 1. omnes *pugn.* Idem 5, 10, 94 omnes praeter Camp. et Capper. cf. et 5, 14, 31.

conſequentibus. Sic mei quidem libri omnes, praeter Geſnerum cum recentioribus, qui ex illius, puto, ſphalmate: *ſequentibus.*

non quod — pupillo. Cic. Top. c. 11. ubi etiam „locus — „qui a contrario dicitur.“

Frugalitas — imprudens profuit. „Petita ſunt exempla „haec ex Ariſtotele. l. 2. Rhet. „c. 23, 1. Τὸ σωφρονεῖν ἀγα„θόν· τὸ γὰρ ἀκολασταίνειν „βλαβερόν — Εἰ γὰρ ὁ πόλε„μος αἴτιος τῶν παρόντων „κακῶν, μετὰ τῆς εἰρήνης δεῖ „ἐπανορθώσασθαι. — Εἴπερ „γὰρ οὐδὲ τοῖς κακῶς δεδρα„κόσιν ἀκουσίως, δίκαιον εἰς „ὀργὴν πεσεῖν, Οὐδ' εἴγ' ἀναγ„καθεὶς τις εὖ δράσει τινὰ „Προσῆκόν ἐστι τῷδ' ὀφείλε„σθαι χάριν.“ — Capperonnerius.

74. *pugnantibus — conſequentibus.* cf. 5, 8, 5. Animadvertit autem Regius, contra Ciceronis rationem (Top. c. 12.) confundi hic *adjuncta* et *conſequentia.* Cicero enim adjuncta „inquit“ non ſemper eveniunt: „conſequentia autem ſemper.“ Similis a noſtro facta mox § 75. diviſio *conſequentium* et *ſequentium.*

ſallendum. Idem retro. Nec ſunt his diſſimilia, ideoque huic loco ſubjicienda, cum et ipſa naturaliter congruant: *Quod quis non habuit, non perdidit: Quem quis amat, ſciens non laedit: Quem quis heredem ſuum eſſe voluit, carum habuit, habet, habebit.* Sed, cum ſint indubitata, vim habent paene ſignorum immutabilium. Sed haec *conſequentia* 75
dico, ἀκόλουθα; eſt enim *conſequens ſapientiae bonitas:* illa *ſequentia*, παρεπόμενα, quae

Idem. Turic. (a ſec. manu) Guelf. *Idemque* Camp. Goth. (tac. Geſn.) *Item* cum Voſſ. a. cf. § 60.

retro. Turic. *recte* cum Alm. (cf. § 73. 75). Sed ille a ſec. manu *recta.* *Nec.* Guelf. *haec.* Camp. *quae* cum Goth. Voſſ. 2. Andr. *diſſimilia.* Turic. Guelf. *ſimilia* cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. Dicas *his* quod praecedit, errori locum dediſſe; nec ſane eo egebamus. Sed in excuſis meis eſt *his diſſim.* *indubitata.* Turic. Camp. *dubitata.*

immutabilium. Libri mei et ſcripti et excuſi ante Ald. *innumerabilium.* Hic noſtrum de conjectura repoſuit, quam Regianae *inſolubilium* recte praefert Badius. Multi Codd. pravam ſcripturam dare narrantur, neque in ullo eſſe noſtram credo.

75. *haec conſequentia.* Turic. *haec* (a ſec. manu *hoc*) *conſequens.* Camp. *hoc conſequens.* Omittunt *haec* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. item Bad. utraque.

παρεπόμενα. Turic. cum Voſſ. 1. 3. *paregomena.* Camp. *παρεγ μενα.* Goth. cum Voſſ. 2. *παριγομενα.* Guelf. *paragomena* cum edd. ante Ald., niſi quod Tarv. graecc. litt. Alm.

Idem. Niſi forte malis *Item,* referes pronomen ad vocem *locus* § 73.

habuit, habet, habebit. Poſtrema duo ſane ad rem facere non magnopere videntur. Qua cauſa omiſiſſe ea videtur Aldus, ſed libri addicunt nulli.

ſignorum immutabilium. cf. c. hujus libri 9.

75. ἀκόλουθα — παρεπόμενα. Eſt in Graecis hiſce aliquantum difficultatis. Primum abrupte ſunt et ſine ulla commiſſura latinis ſubjuncta, cui quidem vitio mederi poſſis interponendo utrobique *id eſt,*

poſtea facta ſunt, aut futura, Nec ſum de nominibus anxius. vocet enim, ut voluerit quisque, dum vis rerum ipſa manifeſta ſit; appareatque, hoc temporis, illud eſſe natu-
76 rae. Itaque non dubito haec quoque *conſequentia* (quamvis ex prioribus dent argumentum ad ea, quae ſequuntur) quorum quidam duas ſpecies eſſe voluerunt: *Actionis*, ut pro Oppio, *Quos educere invitos in provinciam*

ἐπαγόμενα (ref. Burmanno. ſed attende differentem a Turic. et cf. § 74. 84. Viciſſim 8, 6, 32 vulgatam παραγόμενα retinere fertur Turic. ubi Alm. cum multis πεποιημένα) quod cum Regius in quibusdam, ut ait, exemplaribus inventum comprobaſſet, ab Aldo inde receptum eſt ab omnibus exc. Capp.

quod, una litera ſcriptum, facile intercidebat. cf. 3, 5, 4. Deinde παρεπόμενα ex ſola Petri Victorii conjectura repoſitum eſt (ad Ariſtot. Rhet. 1, 6, 3. p. 105.); fluctuante Codd. ſcriptura. Utitur hoc vocabulo Ariſtoteles in Topicis 3, 2, 1. quanquam non tanta, quanta hic eſt in eo, ſubtilitate. (Eſt etiam apud ſcriptorem de Elocutione, vulgo Demetr. Phaler. § 217. p. 87. Schn.) Sed cum etymon ad amuſſim reſpondeat ſententiae Quintilianeae, non dubitavi Capperonnerium ſequi in adoptanda doctiſſima emendatione. „*Illa*" autem cave in praecedentibus quaeras; ſpectat ad relativum „*quae* — futura."

76. *non dubito — conſequentia.* *Haec* ad ſequentia ſpectare dirimendo demonſtravi. Duriſſimum autem eſt, quod ſine infinitivo ponitur accuſativus *haec*, poſt *dubito*. Verbum deſiderabat jam Regius, nec ullo adhuc exemplo tantae ſiruendi licentiae conciliatus ſum. Quod autem ajunt *eſſe* ſubaudiendum, id ne ſufficit quidem; *vocare*, *appellare* ſatius ſit, quod ſane difficilius intelligitur, quanquam prius *ex vocet* elici poſſe ſtatuit Capper. Exempla ſiruendi verbum *dubitandi* cum accuſativo nominis aliquot ponit Burm. ad 12, 1, 42. ſed noſtrum non mollientia illa. Cujusmodi et Scioppius dedit in Sanctii Minerva 3, 3 p. mihi 293. Sententiam mox repetit longe clarius § 78.

pro Oppio. Fragm. Cic. Ern. p. 1041.

non potuit, eos invitos retinere qui potuit? Temporis, in Verrem, *Si finem Praetoris edicto afferunt Kalendae Januarii, cur non initium quoque edicti naſcatur a Kalendis Januarii?* Quod utrumque exemplum tale 77
eſt, ut idem in diverſum, ſi retro agas, valeat. Conſequens enim eſt, eos, qui inviti duci non potuerint, invitos non potuiſſe retineri. Illa quoque, quae *ex rebus mutuam* 78
confirmationem praeſtantibus ducuntur (quae proprii generis videri quidam volunt, et vocant ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα, Cicero *ex rebus ſub eandem rationem venientibus*) fortiter con-

76. *Januarii — Januarii.* Camp. *Januarie — Januarils.* Apud Cic. noſtra ſcriptura. cf. Oud. ad Suet. Oth. 2. Dom. 15. Drakenb. ad Liv. 41, 16, 1. Guelf. pro *Kal. Jan.* utroque loco habet haec male Graeca κιαν ακιαν.

77. *potuerint.* Camp. *potuerunt* cum edd. ante Gryph. Sed noſtrum Turic. et Guelf.

78. *quae proprii.* Turic. Camp. *quia p.*
ἄλληλα. Guelf. ἀλλήκους. Goth. ἀλλήλας cum Tarv. Sed Camp. αλλιλας. *fortiter.* Sic Turic. Guelf. Goth. Alm. Bern. *forte* Camp. cum Bodl. et edd. ante Ald. aliquotque recentioribus. Male. cf. 1, 5, 72.

in Verrem. lib. 1. c. 42. Eſt apud Ciceronem *naſcitur* pro *naſcatur.*

77. *eos — retineri.* Quia retro agendi exemplum quaeratur, debuiſſe transponi infinitivos *duci* et *retineri*, recte obſervat Geſnerus; qui ipſum putat Quintilianum potuiſſe memoria labi.

78. ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα. vid. Ariſtot. Rhet. 2, 23, 3.

Cicero. de Inv. 1, 20. „in „iis rebus, quae ſub eandem „*cadunt* rationem" (attende et hic memoriter citantem Qu. cf. 5, 10, 17.) ubi exemplum Hermocreontis Rhodiorum portorium redimentis pro quo apud Ariſtotelem l. c. „ὁ τελώνης Διομέδων περὶ τῶν „τελωνιῶν, Εἰ γὰρ μηδ' ὑμῖν „αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, οὐδ' ἡμῖν „τὸ ὠνεῖσθαι."

fortiter — junxerim. cf. 1, 5, 72.

ſequentibus junxerim: *Si portorium Rhodiis locare honeſtum eſt, et Hermocreonti condu-* 421
cere. et, *Quod diſcere honeſtum, et docere.*

79 Unde illa, non hac ratione dicta, ſed efficiens idem, Domitii Afri ſententia eſt pulchra. *Ego accuſavi, vos damnaſtis.* Eſt *invicem conſequens* et quod ex diverſis idem oſtendit: ut, *qui mundum naſci dicit, per hoc ipſum et deficere ſignificet, quia deficit omne, quod*

loc. honeſtum eſt. Turic. *l. homines h. e.* cum Alm. Sed ille a ſec. manu *l. hominibus h. e.* et ſic Camp.

Hermocreonti. Turic. *hermocrenti.* Camp. *Hermocreonti* cum Alm. Colb. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. Sic apud Mar. Victorin. p. 164 Pith. et in aliquot Cic. MSS. teſtante Oudendorpio, qui confert *Hermocrates.* Sunt et *Hermogenes, Hermotimus.* Reliqui *Hermacr.*

79. *dicta.* Sic Turic. Guelf. omnesque profecto MSS. et edd. Sed Geſn. et recentiores e Goth. Voſſ. 2. *ducta*, quod, ſi recte tacui, ipſe habet Camp.

79. *Domitii Afri.* Obſervarunt VV. DD. eandem ſententiam eſſe jam apud Ovidium Metam. 13, 508. Sed Ovidianam non poſitam a Qu. judicat Valla apud Badium, quia plenior ſit, quam pro ſententiae acumine. Ita enim habet: — „An falſo Palamedem crimine turpe eſt „Accuſaſſe mihi, vobis damnaſſe decorum?" De Dom. Afro cf. 5, 7, 7.

Unde. cf. § 90.

qui mundum — ſignificet. Cum Platonis mentionem injeciſſet in notis Valla, dicentis (l. republ. 8 p. (Bip.) 188 St. 556 a) ἀλλ' ἐπεὶ γιγνομένῳ παντὶ φθορά ἐστι, Regius cenſet, Platonem, quem ſolum Ariſtoteles referat mundum generare auſum, ſua hauſiſſe e Moſis libris a ſe perlectis; quod revincit Badius, quia *natum* dixerit mundum Plato, Chriſtianis *creatum* credentibus. Almelovenus Minucii Felicis locum ponit (c. 34) „Quis enim ſapientum dubitat, quis ignorat, omnia, „quae orta ſunt, occidere? „quae facta ſunt, interire? „Coelum quoque cum omnibus, quae coelo continentur, „ita, ut coepiſſe, deſinere?" Sed cf. Ariſtot. De Coelo. 1, 10. qui pereundi et naſcendi ſortem conjunctam non utique

naſcitur. Simillima eſt his argumentatio, 80
qua colligi ſolent *ex iis*, *quae faciunt*, *ea*,
quae efficiuntur, aut contra, quod genus *a
cauſis* vocant. Haec interim *neceſſario* fiunt,
interim *plerumque* ſed *non neceſſario*. Nam
corpus in lumine utique umbram facit, *et
umbra*, *ubicunque eſt*, *ibi eſſe corpus oſtendit*.
Alia ſunt, ut dixi, *non neceſſaria*, vel utrin- 81
que, vel ex altera parte. *Sol colorat: non
utique*, *qui eſt coloratus*, *a ſole eſt*. *Iter
pulverulentum facit: ſed neque omne iter pul-
verem movet; nec*, *quisquis eſt pulverulentus*,
ex itinere eſt. Quae utique fiunt, talia ſunt, 82

neque omne. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec o.* (cf. 5, 9, 7. 5, 11, 23.) Goth. (tac. Geſn.) *non o.*

82. *utique — ſunt.* Turic. *u. ſ. et t. ſ.* Sed a ſec. manu deletur *et.* An inerat *ea?* Nam ut *et* eſſet pro *etiam*, quo oſtenderetur ſuperioribus addi hoc exemplum, nulla magnopere cauſa erat. Minus etiam ut ſcriberetur *et alia.* Guelf. *utrinque ſ. t. ſ.* cum Baſil. Colin. Poteſt blandiri, quia hoc eſt exemplum utrinque neceſſarii et a cauſis et ab effectis, quam ab omnibus philoſophis agnitam eſſe narrat, ipſumque Platonem in Timaeo coelum natum quidem ſed interitus expers dicere commemorat.

80. *Simillima — his.* Cum Camp. (ſolus) pro *his* det *hic*, ſuccurrit ſcribere *huic.* cf. 4, 8, 10. 6, 1, 52.

a cauſis. cf. Cic. Top. c. 3. 4, 18.

81. *Sol colorat.* Exemplum fortaſſe ſuccurrebat e Cicerone de Orat. 2, 14. cf. Seneca Epiſt. 108 p. Bip. 55.

82. *Quae utique — ſunt.* Fatendum eſt, haec, praeter ſummam illam, quae in dialecticis deſideratur, diligentiam, repoti, et exemplis pluribus ponendis obſcurari magis quam illuſtrari. Eorum enim, quae et *neceſſario* fierent et *plerumque*, ſatis evidentia fecerat exempla; priorum quidem „corpus — „oſtendit," poſteriorum ex altera parte non neceſſariorum „ſol — ſole eſt," utrimque autem „Iter pulverulentum —

Si ſapientia bonum virum facit, bonus vir eſt utique ſapiens: ideoque, *Boni eſt honeſte facere; mali, turpiter:, et, qui honeſte faciunt, boni; qui turpiter, mali judicantur;* recte. At *exercitatio plerumque robuſtum corpus facit; ſed non, quisquis eſt* 422
robuſtus, exercitatus; nec, quisquis exercitatus, robuſtus eſt: Nec, quia fortitudo prae-

quam ejusmodi prius quoque erat „*corpus — oſtendit.*" Sed, quod mox ponitur *utique* in ipſo exemplo, diſſuadet paucorum librorum ſcripturam. Jenſ. *u. talia f. t. ſ.* cum edd. ante Bad. Sed Bad. ſec. *u. talia faciant t. ſ.* cum edd. Cerv. Gryph. Stoer. Chouet. aliisque apud Burm. *Si ſap.* Goth. (tac. Geſn.) *Sed ſ.* cum Voſſ. 2. *ideoque.* Sic omnes praeter Geſuerum, de conjectura dantem *itemque*, eoque recentiores.
honeſte. Camp. *honeſta.* *judicantur; recte.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Reliqui transponunt (cf. § 64. 85). Omittunt *recte* Goth. et Voſſ. 2. quod ipſum eſt pro noſtro ordine. *At — plerumque.* Baſil. margo et Gryph. ipſe cum recentioribus exc. Obr. *Ad hoc — p.* quod ſe praetuliſſe ait Burm., pro imperio. (cf. 3, 6, 53.) Geſn. de conjectura *At hoc p. E.* obſecundantibus poſterioribus. Goth. Voſſ. 2. *ac e. p.* (cf. 5, 2, 3). Noſtra eſt in omnibus meis hic non deſignatis, nec dubie in reliquis quoque MSS. quanquam de ſuis tacet ſomnolentus ille Gibſonus.

„ex itinere eſt." Quid attinebat, rurſus, quae *utique*, i. e. *neceſſario*, fierent, exemplo oſtendere, et exercitationem *plerumque* quidem, ſed nec ſemper nec ſolam, robuſta corpora facientem inculcare? Una haec ingeminandi excuſatio mihi videtur, quod hiſce poſtremis ſit manifeſtius, in conjecturalibus controverſiis argumenta poſſe peti a *neceſſariis* quidem cauſis, ſed ab iis, quae *plerumque* certas res efficiunt, non item. In talibus argumentationis tricis peccatum et titubatum eſſe a librariis quivis rei peritus expectet. vid. not. crit.

ideoque — judicantur. Quia haec neceſſario juncta ſunt invicem, certa poteſt ex iis peti argumentatio, quae valeat in conjecturali quoque ſtatu. cf. § 75. 64. Haec ita vulgo judicari ponit, et ſubjicit: *recte.* Nam hoc ipſius eſt judicium.

ſtat, ne mortem timeamus, quisquis mortem non timuerit, vir fortis erit exiſtimandus: Nec, ſi capitis dolorem facit, inutilis hominibus Sol eſt. Et haec ad hortativum maxime 83
genus pertinent, *Virtus facit laudem, ſequenda igitur: at voluptas infamiam, fugienda igitur.* Recte autem monemur, cauſas non utique ab ultimo eſſe repetendas: ut Medea, 84
Utinam ne in nemore Pelio. quaſi vero id

83. *eſt. Et haec.* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. omittit *eſt*, Camp. viciſſim *haec*. Si recepta eſt a' Qu., mirum videtur quod „haec *etiam* ad hortativum genus pertinere" dicuntur, eademque „maxime" eo pertinere. An igitur praecedentia quoque ad hortativum genus? Sed fortaſſe *ad hort. max. gen.* pro parentheſi accipiendum, ut ea, quae ſequuntur, oratoria intereſſe ponantur, ſed maxime in hortativo genere. Si *et* abjicis, minus impedita videtur ſententia, ſed fortaſſe ſalebroſior oratio. *Haec* omnino ad ſequentia ſpectat. cf. 4, 1, 48 exeg. *repetendas.* Turic. Camp. *retinendas* cum Alm. Voſſ. 1. et edd. ante Ruſc. Correxit Regius, ſed eſt noſtrum in Vall. (ref. Badio) Guelf. Goth. *petendas.* Bern.

inutilis. Cave aliter interpreteris quam *noxium.* vid. 3, 5, 12. 4, 5, 22. 5, 13, 42.

83. *Et haec — pertinent.* Difficillimum eſt in tenuibus hiſce diſputandi commiſſuris, quales ſunt *et*, *maxime*, certum videre, ad conſtituendam ſcripturam. Quare conferas velim not. crit. *Hortativum genus* nove et ſemel, puto, dicitur pro *deliberativo*, *ſuaſorio.*

monemur. Hoc ipſum exemplum longius repetitarum cauſarum cum reprehenſione ponunt Cornificius ad Herenn. 2, 22. Cic. de Inv. 1, 49. Top. c. 16. de Fato c. 15. Utuntur eodem ad varias ſententias, quos recenſet Columna p. 197. Sunt enim verſus Ennii ex Medea Euripidea ab ipſo verſa. vid. Eurip. Med. v. 3 ſeqq. Pervulgatum igitur fuit hoc apud rhetoras hujus vitii exemplum. Docte Geſnerus deſignat Phaedrum 4, 6, 6. qui eodem reſpiciat. Eundem in notis ad Eurip. ponit Beckius V. C. Locus Cic. de Nat. Deor. eſt L. 3 (non 2, ut Geſn.) c. 30.

eam fecerit miſeram, aut nocentem, quod illic ceciderit *abiegna ad terram trabes.* et Philocteta Paridi, *Si imperaſſes tibi, ego*

84. *ceciderit — terram.* Turic. *ceciderint abignea t.* idem a ſec. manu: *ceciderint abiegnae ad t.* Guelf. *ceciderit abiegne ad t.* Camp. *ceciderint ab igne a. t.* Pluralem utrobique dant Voſſ. 1. 3. Andr. et edd. ante Bad. niſi quod Jenſ. *ceciderit,* apice omiſſo. Singularem tuentur Goth. et Vall. referente Badio, qui Petrum Crinitum de honeſta diſcipl. 15, 6 recte, ait, annotaſſe, nomen *trabes* inter nomina ſingularia veteribus uſurpatum, ſicut plebes, canes, duces, ſepes et multa alia. Hoc deinceps Columna monuit, Lambinus, aliique. In ed. Cic. de Nat. D. Lipſiae a Thannero curata 1518 ſic datur locus: *orſe cecidiſſent abigene ad terram.* vid. Ern. ad Herenn. 2, 22 qui etiam dubitabat an reciperet pluralem; perperam profecto. *accidere,* quod docte defendit Oudend. ad Cic. de Inv. 1, 49 hic quidem in nullo libro. Sed *ceciderit* eſt ab ipſo Qu. non ex antiquo verſu. *Paridi — tibi.* Turic. *paridis impar eſſes t.* cum aliquot quos conſuluit Latinus Latinius (ubi quidem, ignoro, cum ejus operibus caream praeter bibliothecam ſacram et profanam, in qua nihil horum), item Alm. niſi quod in hoc *paridis* omittitur a conferente, quaſi ſit cum recepta (cf. § 75. 80.) et ſic plane Camp. *Pari diſpar eſſes t.* Goth. Voſſ. 2. et aliquot Latinii. Sed Jenſ. *Paridi ſi par eſſes t.* cum edd. ante Ald. exc. Tarv. qui expreſſe noſtram dat. Apparet non eſſe Regii conjecturam, monentis emendate ſic legi. In illis autem corruptelis, ipſius etiam Gothani, unde

84. *et Philocteta.* Philander ſuſpicatur hoc eſſe ex Accii Philocteta, cujus quidem ſolius tragoediam ſic appellatam memorant veteres. Paridem abſentem profecto compellat Philoctetes. *Imperare ſibi* dictum pro *continentem eſſe,* manifeſtius eſt, quam quod exemplis illuſtretur. Verſum in hiſce conſtituere mei non eſt moduli, et velim Hermannum noſtrum huic quoque fragmento proſpicere aliquando. Videbatur exire tetrameter trochaïcus hoc modo: *Nam tu ſi imperaviſſes tibi, ego nunc non eſſem miſer.* Quod autem Qu. latina (cf. not. crit. ad 4, 1, 77) nominis forma utitur (ut et 3, 1, 14), id ex auctoritate veteris illius poëtae factum interpretor. Certe Francio conjectore non indigebamus, qui malebat: *at Philoctetes.*

nunc non eſſem miſer. quo modo pervenire
quolibet, retro cauſas legentibus, licet. His 85
433 illud adjicere ridiculum putarem, niſi eo
Cicero uteretur, quod *conjugatum* vocant:
ut, *Eos, qui rem juſtam faciant, juſte
facere*, quod certe non eget probatione,
Quod compaſcuum eſt, compaſcere licere.
Quidam haec, quae vel ex cauſis vel ex 86
efficientibus diximus, alieno nomine vocant
ἐκβάσεις, id eſt *exitus*. Nam nec hic aliud
tractatur, quam quid ex quoque eveniat.
Appoſita vel *comparativa* dicuntur, quae

mira eruerunt VV. DD. nihil aliud latet, niſi noſtra ſcriptura. Bern. narratur dare *P. ſi par eſſet t.* Vix credo.

retro — legentibus. Camp. *raro — agentibus.* Tarv. *r. — agentibus* cum Voſſ. 1. Andr. Ald. Regio recte improbante.

85. *His illud.* Turic. Guelf. Camp. *illud his.* cf. § 82. 86. *faciant.* Turic. Guelf. *faciunt.*

86. *Nam — hic.* Turic. Camp. omittunt *nec* cum Alm. *nonne hic* Voſſ. 1. 3. An erat *Non enim hic?*

Appoſita. Sic Turic. Camp. cum reliquis MSS. et excuſis praeter Jenſ. ad Bad. usque. Hic primus recepit e Vall. pro priorum *appoſitiva.*

85. *Cicero.* Topic. c. 3. ubi ipſum de *compaſcuo* exemplum. Victorius ad Ariſtot. 1, 7, 27. (p. 134) et hic Regius, quem compilavit Pſeudo-Turnebus, item Badius, reprehendunt Quintilianum, paene ridicula haec judicantem. Ariſtot. Topic. 2, 3. p. 123 Buhl. Rhetor. 1, 7, 27. σύστοιχα haec appellat.

86. *nec hic.* Intellige *ne hic quidem.* cf. 4, 2, 93. ſed et hic not. crit.

Appoſita vel comparativa. Cic. Topic. c. 4. 18. *comparationem* appellat hoc argumentandi genus. vid. et Cic. de Orat. 2, 40 extr. *appoſitum* autem et ipſe pro *ſimili, propinquo* uſurpat de Inv. 2, 54.

majora ex minoribus, minora ex majoribus,
87 paria ex paribus probant. Confirmatur *con-
jectura* ex majore, *Si quis ſacrilegium facit,
faciet et furtum:* ex minore, *Qui facile ac
palam mentitur, pejerabit:* ex pari, *Qui ob
rem judicandam pecuniam accepit, et ob*
88 *dicendum falſum teſtimonium accipiet.* *Juris*
confirmatio eſt ejusmodi: ex majore, *Si* 424
adulterum occidere licet, et loris caedere: ex
minore, *Si furem nocturnum occidere licet,
quid latronem?* ex pari, *Quae poena adver-
ſus interfectorem patris juſta eſt, eadem
adverſus matris.* quorum omnium tractatus
89 verſatur in ſyllogiſmis. Illa magis finitioni-

paribus probant. Confirmatur. Guelf. *paribus confirmantur.* cum Goth. Voff. 2. Bern. Jenſ. et edd. ante Bad. qui noſtram recepit e Vall. Sed eſt ea jam in Turic. Camp. aliisque apud Burm. Pravam revocarunt Stoer. Chouet. Leid. Illud levius quod Turic. Camp. *minora ex majoribus, majora ex minoribus,* quod iidem tres reſtituerunt. cf. § 85. 89.

87. *ſacril. facit.* Poſterius omittit Turic.

falſum. Camp. *ſalſum* cf. not. ex. ad 4, 2, 19. item 6, 3, 6.

87. *accepit.* Propter reliquorum membrorum ſimilitudinem malis fere aliquot excuſorum ſcripturam: *accipit.* Ita Loc. Venet. Ruſc. aliique.

88. *Juris confirmatio. Jus* opponitur *conjecturae,* diciturque pro *qualitate.* cf. § 38. Magna autem eſt fluctuatio apud ipſum noſtrum in *juris* vocabulo, nunc ad *qualitatis* ſtatum accommodato, nunc ad *translationis,* qua de re vide loca poſita in not. crit. ad 4, 4, 3.

adulterum — loris caedere. cf. § 52. De altero *licet* inferendo vid. § 73. Rectiſſime enim hoc ſuadere videtur Burmannus, praeeunte Beſlio de ratione emend. leg. c. 14.

quid latronem. Malit Capperonnerius *quidni l.* non quidem neceſſaria emendatione, neque tamen abſurda.

in ſyllogiſmis. vid. not. ad 5, 6, 15.

bus aut qualitatibus proſunt, *Si robur corporibus bonum non eſt, minus ſanitas: Si furtum ſcelus, magis ſacrilegium: Si abſtinentia virtus, et continentia: Si mundus providentia regitur, adminiſtranda eſt reſpublica: Si domus aedificari ſine ratione non poteſt, quid ſi agenda navalium cura, et armorum?* Ac mihi quidem ſufficeret hoc genus, ſed in 90

89. *bonum non eſt.* Guelf. omittit *non* cum Voſſ. 1. 3. cf. ad 4, 29. *admin. eſt.* Turic. Guelf. omittunt *eſt.* Ille autem a ſec. manu pro eo *ea* cum Camp.

quid ſi agenda nav. Turic. *quid agenda nav.* Alm. (ref. Burm.) *quid agenda in nav.* (cf. § 84. 90) cum Voſſ. 1. *quid agenda? Si nav.* Guelf. *q. agendum ſi nav.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. quod inventum in ſuis libris Regius mutavit in receptam a reliquis *quid agendum in nav.* Sed hoc ipſum, ſi recte tacui, habet Camp. Ego poſui Burmanni conjecturam, in qua nihil aliud eſt niſi tranſpoſitio Guelferbytanae ſcripturae. (cf. § 86. 91.) de *agendo curam* vide 5, 6, 3. Pro *aedificari,* modo poſito, alias eſſe *gubernari* narrat Philander. Id ego nusquam reperi, nec opus eſt.

89. *Si robur — ſanitas.* Miror neminem de hoc dicto anquiſiviſſe. Medicorum, vel etiam philoſophorum videtur fuiſſe. Equidem nusquam praeterea inveni. Et quid tandem illud eſt, quod *ſanitas* dicitur minus etiam, quam robur, eſſe bonum corporibus? Suſpicor *inanitas*, quae hic quidem phyſico ſignificatu opponatur robori. Certis hanc poteſtatem exemplis oſtendere, non datur. Sed ipſum etymon commendat, et *exinanitionis* ſignificatio. Apud Plautum Caſin. 4, 3, 5 „*inanitate* inteſtina murmurant;" quanquam iſto quidem loco unusquisque intelligat, noſtro non item, niſi frequentatum fuerit vocabulum de macie inedia contracta. Quid autem proclivius quam ex *minuſinanitas* ut fiat *minuſſanitas?* Niſi forte mavis tranſponere *non eſt*, quod fecit Gedoynus.

Si mundus — reſp. cf. § 14.

90. *ſufficeret.* An *ſuffecerit?* Jejuna enim videtur ſententia ſi mox *ſed* interpretaris hoc modo: „mihi ſufficeret *niſi* ſecaretur." Quidni vel nunc *Quintiliano* ſufficiat

ſpecies ſecatur. Nam *ex pluribus ad unum*, et *ex uno ad plura*, (unde eſt, *Quod ſemel, et ſaepius*) et *ex parte ad totum*, et *ex genere ad ſpeciem*, et *ex eo quod continet*, *ad id quod continetur*, aut *ex difficilioribus ad faciliora*, et *ex longe poſitis ad propiora*, et 425
ad omnia, quae contra haec ſunt, eadem
91 ratione argumenta ducuntur. Sunt enim et haec majora et minora, aut certe vim ſimilem obtinent: quae ſi perſequamur, nullus erit ea concidendi modus. Infinita eſt enim rerum comparatio, *jucundiora*, *gratiora*, *ma-*

90. *Nam ex.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *et*. Mox inter *tot. ex gen.* omittit idem Guelf. cum Baſil., inter *ſpec. ex eo* Guelſ. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Nec male. *aut ex diff.* Sic Turic. Camp. cum Ald. *et aut diff.* Alm. (cf. § 89. 93.) Sed Goth. *ut ex diff.* cum Vall. Voſſ. 1. 3. Bad. Baſ. *aut diff.* Jenſ. cum edd. ante Ald. quod correxit Regius reponendo *ex* pro *aut*. Omittit vocem ante *ex* Guelf. Reliqui *et ex diff.*

91. *enim et.* Turic. *et enim.* Camp. *etenim.* cf. § 89. 94. *perſequamur.* Ita hic omnes excepto Voſſ. 2. (ſine Goth.) qui *proſequamur.* cf. 4, 1, 43. *concidendi.* Turic. *concedendi* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Jenſ. (tac. Geſn) Tarv. Sed primus a ſec. manu noſtrum, et hoc apud Vall. Guelf. *conciliandi* Goth. *gratiora.* Turic. Guelf. Camp. *graviora*

genus, etiamſi *alii* ſecant in ſpecies. Illud etiam argutius et minus ferendum: „Solum „genus ego hic commemora„rem, niſi ſecaretur in ſpe„cies.“ cf. 1, 1, 22. Sententia quidem talis et § 85.

ſecatur. cf. 4, 5, 6. Faciunt hoc Ariſtoteles Topic. 3, 4. 5. et Cicero Topic. c. 18.

unde eſt. cf. § 79. 3, 6, 37. 6, 1, 42. 12, 10, 10.

aut ex difficil. Hic *aut* poſuit, non *et*, quoniam praecedentia verſantur omnia in ratione *partis* et *totius*, haec non item.

91. *gratiora.* Burmannus animadvertit, dudum a VV. DD. agnitam eſſe differentiam

gis neceſſaria, honeſtiora, utiliora. Sed mittamus plura, ne in eam ipſam, quam vito, loquacitatem incidam. Exemplorum quoque 92

cum Goth. Bern. Vall. et edd. Bad. Baſil. Reliqui etiam veterrimi excuſi noſtrum, quod dum commendat Gibſonus, ex editis, MSS. ſuorum nullam facit mentionem, quos, et Burm. negligit fere. Equidem *gratiora* ut ſit in ſcripto ullo, magnopere vereor. Praefero tamen, etſi ne ipſum quidem valde congruum. Confuſio τῶν *gravis* et *gratus* non infrequens vid. Drakenb. ad Liv. 30, 10, 20. Nominativos hoſce in genitivos facile convertas, ſi memineris *rum* veteri compendio ſic ſcribi ſolitum ℞. Nec violenta mutatio ex *neceſſaria* faciendi *neceſſariarum*, unde exciderat ipſum illud ℞.

mittamus. Jenſ. *omittamus* cum edd. ante Gryph. Male. cf. 1, 10, 9. 1, 2, 20. item hic § 18.

grati et jucundi, cum *gratum* i. e. acceptum eſſe poſſit v. c. remedium, quod minime ſit *jucundum*, ablegans ad Manut. notam ad locum Ciceronis ad Div. 4, 6. „cujus officia *ju-„cundiora* ſcilicet ſaepe mihi „fuerint, nunquam tamen *gra-„tiora.*“ Ipſa tamen haec vocis poteſtas huic loco non magnopere convenit, quae levi diſcrimine a *jucundioribus* diſtans ne commemorari quidem indigebat. An, ſicut alia ejusdem poteſtatis vocabula (cf. not. crit. ad § 54), *gratum* quoque et *jucundum* permutata ſunt a librariis, ut aliud in alio hic primum Codice ſcriberetur, et mox ab hebetiore ſcriba utrumque jungeretur? Ipſarum quidem harum vocum adhuc deſidero exemplum. Sed in quatuor iſtis, omiſſo vel *gratiora* vel *jucundiora*, ambitus quidam eſt intra ſe finitus, qui efficiat infinitae illius comparationis certam ſpeciem. Ineſt autem ſcabrities cumulatis hiſce nominativis, nulla ſtructura junctis cum reliqua oratione. Malis fere *jucundiorum* — *neceſſariarum.* rel. ut referantur haec ad *rerum.* Nihil tamen ejusmodi in libris. vid. not. crit.

mittamus — ne — incidam. De variando numero cf. 3, 6, 21. Sed hic in *mittamus* magis lectorem complectitur, quam ſe ſolum ipſe ſignificat. cf. 3, 9, 9.

ad haec infinitus eſt numerus, ſed pauciſſima attingam. Ex majore, pro Cecinna, *Quod exercitus armatos movet, id advocationem non videbitur moviſſe?* Ex faciliore, in Clodium et Curionem, *Ac vide, an facile fieri tu potueris, cum is factus non ſit, cui*
93 *tu conceſſiſti.* Ex difficiliore, *Vide quaeſo,*

92. *ad haec.* Goth. (tac. Geſn.) *ad hoc.* An ſignificatione qua 3, 6, 83? Sed languet hoc poſt *quoque.* Camp. *ab hoc.* cf. eundem loc. *Ex majore.* Turic. *et majora.* Jenſ. et edd. ante Bad. *ex majori.* Voſſ. 1. 3. *Ex minore.*

Cecinna. Sic libri mei ubique omnes. Male ut videtur pro *Caecina* cf. Geſn. in praef. § 21 vide et hic § 68.

Quod — id. Camp. *qui — is* cum Goth. Andr. et edd. ante Gryph.

advoc. non. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui inſerunt *togatorum.* MSS. ſilentur.

is factus. Turic. *his factis.* *tu conc.* Turic. *non conc.* mire, et cf. ad 4, 2, 29. Voſſ. 1. omittit *tu.*

92. *ad haec.* Puto dictum pro *pertinentium ad haec*, ut vitaretur inſuavis compoſitio *exemplorum horum*, altero genitivo pendente ex priore.

pro Cecinna. (cf. § 68) c. 15. Locus memoriter poſitus. Omiſit enim inter *advoc. non* vocem *togatorum*, quae eſt apud Ciceronem et facit ſane ad concinnitatem. vid. § 78.

in Clodium et Curionem. vid. 3, 7, 2. *fieri* et *factus* de magiſtratu creando uſurpari, et hic et ad Vellej. 2, 17 ubi *nactus* obtrudebant VV. DD., docet Burmanns, ſatis magna exemplorum copia.

93. *Vide quaeſo.* Cic. pro Ligar. c. 3. Inſignis eſt diverſitas eorum quae legimus apud Ciceronem ipſum. Sic enim habent illa: „Vide quaeſo, „Tubero, ut, qui de meo „facto non dubitem *dicere*, de „Ligarii *non* audeam *confi*„*teri*.“ Apparet in his quoque probatio ex *difficiliore*, ſed ſimplicior eſt ea, qualem memoria tenebat Qu. Neque enim *non* interpoſuit, nec variavit *dicere* et *confiteri*. cf. locum pro Caecina § 92. et mox hac §.

Tubero, ut, qui de meo facto non dubitem, de Ligarii audeam, dicere. Et ibi, *An ſperandi Ligario cauſa non ſit, cum mihi apud te locus ſit etiam pro altero deprecandi?* Ex minore, pro Cecinna, *Itane ſcire eſſe*
426 *armatos ſat eſt, ut vim factam probes; in manus eorum incidere non eſt ſatis?* Ergo, 94
ut breviter contraham ſummam, ducuntur argumenta a *perſonis*, *cauſis*, *locis*, *tempore* (cujus tres partes diximus, *praecedens*, *conjunctum*, *inſequens*), *facultatibus* (quibus *inſtrumentum* ſubjecimus), *modo* (id eſt,

93. *dicere. Et ibi.* Turic. *d. tibi* cum Alm. niſi quod ex hoc aſſertur *decere* (cf. § 90. item mox hac §). Guelf. noſtram ipſam dat cum Bern. Omittunt *dicere* Voſſ. 1. 3. Ceteri MSS ſilentur, inter quos Goth. profecto dat *confiteri. Et ibi*: haec enim eſt editorum omnium ſcriptura. Equidem dedi quod MSS. antiquiſſimi mihi oſtenderent. Plane ut apud Cic. ne in ulla quidem editione eſt locus. *An ſperandi.* Turic. *ſuperandi*, omiſſo *an.* Camp. *An parandi.*

Ligario. Turic., ſed a ſec. manu, *Ligarium.*

apud te. Turic. *aperte.* *Itane ſcire.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui inſerunt *vero* ex Cicerone. Alm. etiam *Itane* dicitur omittere (cf. modo hac § item mox eadem). *incidere.* Turic. *cecidere* cum Alm. (cf. not. prox. item § 94) ſed ille a ſec. manu *cecidiſſe* et hoc apud Camp.

94. *cauſis.* Turic. Camp. omittunt cum Alm.

praec. conj. Hoc ordine omnes, praeter Leid. Gibſ. Obr. Burm. qui transponunt (cf. § 91. 104). Male.

Et ibi. c. 10. extr.

pro Cecinna. c. 16. Ne hoc quidem ad amuſſim reſpondet Ciceroniano.

94. *id eſt — factum.* Hoc adjicit ne quis *modum* accipiat *quantitatem* (cf. § 52). Saepe enim ita uſurpat noſter ut § 91. vide in primis 3, 6, 2.

ut quidque ſit factum), *finitione*, *genere*, *ſpecie*, *differentibus*, *propriis*, *remotione*, *diviſione*, *initio*, *incrementis*, *ſumma*, *ſimilibus*, *diſſimilibus*, *pugnantibus*, *conſequentibus*, *efficientibus*, *effectis*, *eventis*, *jugatis*, *comparatione*, quae in plures diducitur ſpecies.
95 Illud adjiciendum videtur, duci argumenta, non a confeſſis tantum, ſed etiam a fictione, quod Graeci καθ' ὑπόθεσιν vocant. Et quidem

ut quidque — ſpecie. Guelf. *u. quique* (a ſec. manu allitum, *c* ante *q*) *re ſp.* cum Voſſ. 3. 1. niſi quod hic *quisque*. Bern. *u. q. ſ. ſ. re ſp.* Goth. (tac. Geſn.) *quicque* (ſine *ut*) *ſ. f. f. g. ſp.* cum Voſſ. 2.

ſimil. — conſeq. Turic. *ſimil. pugn. conſ.* cum Alm. Sed Camp. *ſ. repugnantibus* (cf. § 74) *conſ.* Capper. quoque *rep.* pro *pugn.* *jugatis.* Turic. *ſugatis* cum Alm. (cf. 93. 95). Omittunt vocem Guelf. Voſſ. 1. 3. Bern. Pro noſtro *conjugatis* ut ſupra eſt § 85 ſcripſit Capper.

diducitur. Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *deducitur* cum Alm. Sed Guelf. *ſeducitur.* Blandiri poſſit.

95. *non a conſ.* Turic. Guelf. omittunt *a* cum Alm. Voſſ. 1. 3. *quod.* Goth. Colb. cum edd. ante Stoer. exc. Camp. *quam*, quibuscum facere dicitur Alm. ſed Turic. nihil tale (cf. § 94. 96) nec Guelf.

diſſimil. pugnantibus. Hiſce Rollinus inſeruit *contrariis* ex § 73. quod recepit Capper. ſine auctore uterque.

95. καθ' ὑπόθεσιν. Sic libri, quos quidem conſului, omnes, praeter unum Guelferbytanum MS. offerentem κατὰ ὑπόκρισιν. Haec me ſcriptura vehementer advertit et commovit. Neque enim tam facile acquieſcas in vulgata, ſi memineris alia omnia de ὑποθέσει doceri a noſtro, Cicerone, aliis. Non opponitur ea *veritati*, diciturve pro *declamatione*, ſed pro *cauſa*, *controverſia* ſive *vera* ſive *ficta* vid. 2, 1, 9. Dicas igitur plane ex hodierno philoſophantium uſu eſſe, quod *a fictione ductum argumentum* appellatur καθ' ὑπόθεσιν. Unum quidem locum deſignat Erneſtus V. C. in Lexico rhet. graeco, qui poſſit conciliare nos huic τοῦ καθ' ὑπόθεσιν ſignificationi. Is eſt Anonymi rhetoris, quem

ex omnibus iisdem locis, quibus ſuperiora, quia totidem ſpecies eſſe poſſunt fictae, quot verae. Nam *fingere* hoc loco eſt proponere 96 aliquid, quod, ſi verum ſit, aut ſolvat quaeſtionem, aut adjuvet: deinde id, de quo quaeritur, facere illi ſimile. Id quo facilius accipiant juvenes nondum ſcholam egreſſi, primo familiaribus magis ei aetati exemplis

96. *loco eſt.* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) inſerunt *id* cum edd. ante Gryph. et Alm. Sed Turic. nihil tale (cf. § 95 item mox). *l. hoc e.* Guelf. neque idem ante *l.* omittit *hoc*.

id de. Turic. *id* omittit cum Alm. cf. not. prox. item mox hac §. *Id quo.* Turic. Camp. *l. quod* cum Goth. et edd. ante Ald. Sed Guelf. et Vall. *quo*, ut conjecerat Regius. *egreſſi.* Goth. (tac. Geſn.) *aggreſſi.* Camp. *ingreſſi.* Capper. tuetur receptam exemplo Liviano, *urbem egredi*, de quo vide Drakenborch. ad Liv. 9, 6, 4. *magis — oſtend.* Turic. *m. et a. e. ö.* cum

poſt Aldum et Galeum edidit Fiſcherus Lipſiae 1773. 8. Habet autem ita p. 200. τὰ — ἐκ τῶν παραδειγμάτων λαμβανόμενα (ἐπιχειρήματα) θεωρεῖται ἀπὸ τριῶν χρόνων. ἢ γὰρ γεγενημένου τοῦ (An του?) πράγματος μνημονεύομεν, καὶ τοῦτο καλεῖται παράδειγμα· ἢ γινομένου καὶ συμβαίνοντος, καὶ τοῦτο καλεῖται παραβολή· ἢ οὔτε γεγενημένου οὔτε γινομένου, ἀλλ' ὑποτιθεμένου τοῦ ῥήτορος, εἰ τὸ καὶ τὰ γένηται (l. γένοιτο) τί ἂν συμβαίη, καὶ καλεῖται καθ' ὑπόθεσιν. Modo conſtaret aliunde, hunc etiam Quintiliani aetate uſum fuiſſe, nihil impediente altero illo longe conſuetiore. Schneiderus in Lexico Graeco ὑπόθεσις (no. 7) interpretans *quaeſtionem fictam* apud rhetoras, utrum alio quam noſtro loco nitatur, velim diſcere. Illud quidem, quod ſolus oſtendit Guelferbytanus, ne ipſum quidem exemplis commendare datur, cum ὑπόκρισις etiam in rhetoricis fere ad *pronunciationem* referatur, et ea oratoris commenta, quae huic maxime ſunt accommodata. Etymon tamen blanditur, quoniam *veritati* opponitur.

96. *ſcholam egreſſi.* vid. not. crit.

familiaribus — exemplis. i. e. qualibus in ſcholis rhetorum aſſueverunt.

97 oſtendam. Lex: *Qui parentes non aluerit, vinciatur.* Non alit aliquis, et vincula nihilominus recuſat. Utitur fictione, *ſi miles*, *ſi infans ſit*, *ſi reipublicae cauſa abſit.* Et illa contra optionem fortium, *ſi tyrannidem petas*, *ſi templorum everſionem.* 427
98 Plurimum ea res virium habet contra ſcriptum. Utitur his Cicero pro Cecinna,

Alm. (cf. hac §. item § 97). Camp. *m. aetati e, quam uſitatis o.* Goth. *m. quam uſitatis e. o.* cum Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. qui recepit emendationem Regii *que* ſcribentis pro *quam.* Et hoc eſt in Guelf. (fortaſſe tamen a ſec. manu) et Vall. Sed revocavit ſuperiorum ſcripturam Geſn. *uſitata* exempla interpretans ea, quae uſu venerint in foro; *familiaria*, quibus ſcholaſtici aſſueverint. Noſtra eſt ex Burmanni conjectura, *et* mutantis in *ei;* egregie.

97. *Lex: Qui.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. Reliqui inſerunt *eſt.*

aliquis. Sic Turic. cum Alm. (cf. § 96. 103). Reliqui *quis.* *ſi miles ſi.* Turic. Camp. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſimile ſi* cum edd. ante Bad. Noſtrum de conjectura repoſuit Regius; egregia illa. *petas.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 3. Reliqui *petat.* cf. § 45. 6, 1, 14.

98. *Plurimum.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *Plurimumque.*

97. *Qui parentes — vinciatur.* Nota lex Solonis, in ſcholas rhetorum admiſſa. cf. Digeſt. 23, 3, 5, 1 ibique Gothofr. item Seneca pater p. 75 ad eumque locum Nicolaus Faber.

optionem fortium. Qui fortiter fecerant in bello, iis, ut praemium optarent, copia fiebat. Hinc plurima declamationibus materia, quod eſt videre evolventi Senecam patrem et declamationes Quintilianeas. cf. 7, 5, 4.

ſi — petas. Opponitur hoc forti nimia petenti, ut oſtendatur, aliqua ſaltem eſſe, quae impetrare non debeat.

98. *pro Cecinna.* c. 19. De interdicto *Unde — tuus* confer Dig. 43, 16, 1.

UNDE TU, AUT FAMILIA, AUT PROCURATOR TUUS. Si me villicus tuus ſolus dejeciſſet. Si vero ne habeas quidem ſervum praeter eum, qui me dejecerit, et alia in eodem libro plurima. Verum eadem fictio valet et 99
ad qualitates, *Si Catilina cum ſuo concilio nefariorum hominum, quos ſecum eduxit, hac*

ſol. dejec. Si vero. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) cum Bodl. Alm. Bal. Ioann. Voſſ. 1. 2. 3. Andr. et edd. ante Baſil. Philander primus poſt *dejec.* interjecit haec e Cicerone: *non familia dejeciſſet, ut opinor, ſed aliquis de familia*, praeter neceſſitatem. Neque enim voluit omnia ponere Qu., ut in loco noto; nec poſt *familia* apud. Cic. ſequuntur continuo *Si vero*, ſed alia plurima inſeruntur, quae non attinebat repetere; igitur ne haec quidem. Neque ſunt haec iisdem vocabulis incluſa, ut critica ratio eſſet, quare intercidiſſe judicarentur.

99. *nefariorum.* Goth. (tac. Geſn.) *nefandorum* cum Voſſ. 2. Vall. cf. 5, 11, 12.

ne habeas — praeter eum. Paul. rec. ſent. 5, 6, 3. „Familiae autem nomine etiam „duo ſervi continentur." (Schulting. Jurispr. Ante-Juſt. p. 456) Dig. 43, 16, 1, 17. „verius eſt in hoc interdicto, „etiam ſi unus ſervus vi dejecerit, familiam videri deje„ciſſe." Dig. 50, 16, 40, 3. „Unicus ſervus familiae appel„latione non continetur. Ne „duo quidem familiam fa„ciunt." Locus autem Ciceronianus a Qu. indicatur magis quam ponitur, plurimis ejus partibus omiſſis.

eodem libro. Editam orationem intelligit, *librum* appellans. cf. 5, 11, 42. item Dialog. de Oratt. c. 38. „ne„que ullius magni oratoris „*liber* — legatur" c. 39. extr. Neque enim attinet, id quod ſuccurrat alicui, pro *libro* ſubſtituere *loco*, quoniam per totam orationem paſſim haec verborum calumnia tractatur. Alioqui cf. 5, 6, 59.

99. *ad qualitates.* Malim legi *qualitatem*. cf. § 52. Quanquam § 89 etiam pluralis, ſed ibi et *finitiones*, hic quidem meri ſingulares. Pertinet autem hoc e Murenana (c. 39) ad *qualitatem*, quatenus id juſtum eſſe nequit, quod Catilina ſit facturus.

cum ſuo conſilio. Dicitur *conſilium* quaſi *judicum*, ne quis malit *concilium* cum aliquot edd. cf. 4, 1, 21.

de re poſſet judicare, condemnaret L. Murenam. Et ad amplificationem, *Si hoc tibi inter coenam in illis immanibus poculis tuis accidiſſet.* Sic et, *Si reſpublica vocem haberet.*
100 Has fere ſedes accepimus probationum in univerſum, quas neque generatim tradere ſat eſt, cum ex qualibet earum innumerabilis argumentorum copia oriatur; neque per ſingulas ſpecies exequi patitur natura rerum, quod qui ſunt facere conati, duo pariter ſubierunt incommoda, ut et nimium dicerent,
101 nec tamen totum. Unde plurimi, cum in hos inexplicabiles laqueos inciderunt, omnem,

100. *patitur.* Turic. Camp. Goth. (tac. Geſn.) *patiatur* cum Voſſ. 2. Male hoc ad *cum* referente librario.

101. *Unde.* Turic. *inde*, ſolus; fortaſſe nec male, ad nimiam ſententiarum conſertionem vitandam.

Si hoc — accidiſſet. Cic. Philipp. 2, 25 extr.

Si resp. — haberet. Vox data reipublicae eſt quidem apud Cic. Catilin. 1, 7. Sed ipſa haec verba nequaquam inveniuntur. Neque alius locus ſuccurrit, quam hic, quem indicavit Geſnerus. Quod enim Pſeudo-Turnebus Milonianam deſignat, id nihili eſt. Modo poſitus locus Ciceronis e Philipp. ne ipſe quidem fideliter redditus erat; ſed hoc foret inſigne fluctuantis memoriae exemplum. cf. § 93.

100. *neque generatim — neque per ſingulas ſpecies.* Se neque ſola genera probationum tradidiſſe, neque tamen ſummam diviſionis diligentiam ſecutum teſtatur.

101. *plurimi.* Hoc oratores ſignificantur, cum adhuc praeceptores artis memorarentur. *Inexplicabiles* autem illi *laquei* ſunt ejusmodi praecepta, nimia dividendi affectatione obſcurata.

omnem — conatum. Conatus hic proprio ſignificatu ponitur, ut ſupra 2, 12, 5. „*conatur* „perdite.“ item 8, 5, 31 „planum et humile et ſine *co-* „*natu.*“ Eſt ergo vis et ſpiritus dicendi. *etiam* ne junge cum *omnem* ſed mecum con-

etiam quem ex ingenio ſuo poterant habere; conatum, velut aſtricti certis legum vinculis, perdiderunt: et, magiſtrum reſpicientes, naturam ducem ſequi deſierunt. Nam, ut 102
per ſe non ſufficiet ſcire; omnes probationes *aut a perſonis*, *aut a rebus peti*, quia utrumque in plura dividitur: ita *ex antecedentibus*, et *junctis* et *ſequentibus* trahenda eſſe argumenta qui acceperit, num protinus in hoc ſit inſtructus, ut, quid in quaque cauſa ducendum ſit ex his, ſciat? praeſertim, cum 103
plurimae probationes in ipſo cauſarum complexu reperiantur, ita ut ſint cum alia lite

poterant. Sic ſcripſi e ſolo Turic. Reliqui *potuerant.*
deſierunt. Goth. *deſiciunt* (non *deficierunt* ut Geſn.) cum Voſſ. 2.
102. *ſufficiet.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. Reliqui *ſufficit.*
aut a reb. Praepoſitionem omittunt Turic. Guelf. Sed hic et prius eandem. *acc. num prot.* Sic Obr. Capper. Sed Turic. Camp. *a. unum p.* cum Alm. Reliqui *a. p.* Apparet Obrechti acumen haud dubie ex Argentoratenſis *unum* efficientis *num*, veriſſime. Itidem egregie *nam* reſtituit ex V. C. Regelsbergerus Horatio Epiſt. ad Piſ. 416 pro *nunc.*
quid. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Burm. quem recte deſeruit Capper. ſolus. Reliqui *quod.*
ducendum ſit. Sic Turic. a ſec. manu (cum prius eſſet *ducenda ſ.*) cum Alm. Obr. Sed Guelf. *ducenda ſint.* Voſſ. 1. *ducenda ſit.* (Error eſt, de quo vide § 25. *quib.* — *ſit.* item § 113.) Reliqui *dicendum ſit.*
103. *ita* — *nulla.* Turic. *i. cum ſ. alii aliae n.* (cf. 5, 9, 4 *non eſt lis facti*) cum Alm. (cf. § 97. item mox). *i. u. ſ. c. aliis nulla l. nulla.* Voſſ. 3.

mate dirime. „Vel illum conatum, quem ingenium iis „permittebat, perdunt.“

102. *protinus.* Hoc eleganter in hac forma dicitur. cf. § 119.

nulla communes, eaeque ſint et potentiſſimae, et minime obviae, quia communia ex praeceptis accepimus, propria invenienda ſunt.
104 Hoc genus argumentorum ſane dicamus *ex* 429
circumſtantia, quia περίστασιν dicere aliter non poſſumus, vel ex iis, quae cujusque cauſae propria ſunt: ut in illo adultero ſacer-

eaeque ſint. Turic. *ea quae ſunt* cum Alm. niſi quod *que* ex hoc, mox autem, ubi ipſa haec verba ponuntur, *eaeque* Alm. dare narratur (cf. not. prox. item § 104). Guelf. *ea quae ſint.* Goth. *Hae ſint* (non *haeque* ut Geſn.). Voſſ. 2. *Haec ſunt.* Voſſ. 3. *Haec ſint.* Camp. *eae ſint.* Jenſ. *eaque ſunt* cum edd. ante Ruſc. qui e Regii conjectura *Eoque ſunt.* Mox Aldus noſtram cum reliquis, niſi quod Bad. pr. ex Vall. *haeque ſint* et poſter. *eoque ſunt.*

obviae. Guelf. *obnixe.* Jenſ. omittit vocem cum odd. ante Ald. ipſaque Ruſc. hic Regium non ſequente (cf. modo). Cod. Vall. habet eandem, quam, profecto non ex ingenio ſolo, inſeruit jam Regius, itemque mei et alii omnes, etiam Camp.

communia — ſunt. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *communibus ex praec. propria inv. ſunt* cum Voſſ. 1. (niſi quod hic omittit *ex*) 2. 3. Bern. Ald. (niſi quod hic ante *ſunt* inſerit *non*, male cf. ad 4, 2, 29) et edd. ante Obr. Hic primus noſtram protraxit ex Arg. profecto, et eſt ea in Turic. Alm. Sed Jenſ. *communibus ex praeceptis invenienda ſunt* cum edd. ante Ald. niſi quod Ruſc. *inveniendae*, ex Regii conjectura. cf. 4, 1, 76. In Ruſc. ed. verius igitur, quod in Veneta 94 narrat Erneſtus. vid. ad 1, 6, 26.

103. *accepimus.* An forte *accipimus?*

104. περίστασιν. vide 3, 5, 18 ubi tamen *negotium* vertebat. cf. Erneſt. in Lexico Technologico Graeco h. v. item Latino voce *Circumſtantia.*

in illo — ſacerdote. Haec ipſa vel potius huic valde ſimilis controverſia eſt inter Quintilianeas 284 p. Bip. 138. Ejus haec eſt inſcriptio: „*Sacerdos unius ſupplicio liberandi habeat poteſtatem.* „*Adulteros liceat occidere.* „Quidam ſacerdotem deprehendit in adulterio: et eum „ſibi ex lege impunitatem petentem occidit. Reus eſt „caedis."

doté, qui lege, qua unius ſervandi poteſtatem habebat, ſe ipſe ſervare voluit, proprium controverſiae eſt dicere, *Non unum nocentem ſervabas, quia, te dimiſſo, adulteram occidere non licebat.* Hoc enim argumentum lex facit, quae prohibet adulteram ſine adultero occidere. Et illa, in qua lex eſt, 105

104. *contr. eſt.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *eſt contr.* cf. § 94. 106.

ſervabas. Sic Turic. (a ſec. manu, a priore *ſervabat*) Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. et edd. ante Gryph. exc. Badii duabus, qui e Vallenſi Cod. *ſervabis* et ſic reliqui.

te dimiſſo. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Stoer. Chouet. Leid. Obr. *ante adultero d.* Jenſ. cum edd. ante Bad. *te adultero d.* Vall. Goth. Colb. Voſſ. 2. Alm. (ſed attende hunc a Turic. deſciſcentem cf. § 105 item mox.) cum edd. a Bad. ad Stoer. item Gibſ. qui reduxit *ad.* et recentioribus. *ante dimiſſo* Voſſ. 1. 3. *licebat.* Sic Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Gryph. exc. Badii duabus qui e Vall. *licebit* et ſic reliqui. Hic ſiletur Turic., ad *ſervabas* modo Alm. cf. not. prox. item § 105. *occidere.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bern. Ald. Reliqui *occidi.*

105. *qua lex.* Sic Guelf. Goth. cum edd. Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *q. lata l.* Sunt ſane praeſtantiſſimi libri, qui *lata* defendunt, ſed videtur errore librarii oſcitantis facile potuiſſe irrepere; caret autem ſana mente.

adulteram — non licebat. cf. Decl. p. 139. „Quid quod „ille pro duobus petebat? „nam adultera ſine adultero „non poterat occidi.“ Dig. 48, 5, 32. „dum utrumque „occidat; nam ſi alterum oc„cidit, Lege Cornelia“ (de ſicariis) „reus erit.“ Moſaïcarum et Romanarum legg. Collatio. Tit. 4. § 2. „Si „filiam non interfecerit, ſed „ſolum adulterum, homicidii „reus eſt.“ Schultiug. Jurispr. Ante-Juſt. p. 746.

105. *Et illa.* Deficit ſane nomen, quod obverſabatur ſcriptori, ſive *controverſia*, ſive *cauſa*, ſive *ſcholaſtica* (vid. 4, 2, 30), ſed facile aberrabat, quod modo pro „illa ſacerdotis controverſia,“ dixerat „illo ſacerdote.“

ut argentarii dimidium ex eo, quod debebant, ſolverent: creditum ſuum totum exigerent. Argentarius ab argentario ſolidum petit. Proprium ex materia eſt argumentum creditoris, iccirco adjectum eſſe in lege, *ut argentarius totum exigeret.* adverſus alios enim non opus fuiſſe lege: cum omnes praeterquam ab argentariis totum exigendi jus
106 haberent. Cum multa autem novantur in omni genere materiae, tum praecipue in iis quaeſtionibus, quae ſcripto conſtant, quia vocum et in ſingulis ambiguitas frequens et
107 adhuc in conjunctis magis. Et haec ipſa plu-

debebant. Turic. *dicebant.* Alm. *debent.* cf. § 104. item mox. *Argentarius.* Abeſt Guelf. et Goth. item Voſſ. 1. 2. 3. *petit.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *peti.* Dicesne hunc inſinitivum ſupereſſe ex pluribus, quae interciderint, quorumque lacunam obruerint recentiores allinendo literam T.? *Proprium.* Camp. *totum.*

eſſe in lege. Turic. *e. ut i. l.* (a pr. manu, a ſec. expunctum *ut*) cum Alm. cf. modo hac §. item § 108.

106. *et in ſing.* Sic Turic. (a ſec. manu *eſt i. ſ.*) Guelf. cum Alm. Reliqui *eſt i. ſ.* *et adhuc.* Voſſ. 1. *adhuc et.* Tranſpoſui (cf. § 104. 110). Reliqui omittunt *et.* Levi-

ut argentarii — exigerent. Hanc legem neque ex foro neque ex ſchola illuſtrare contingit. Argumentum creditoris mancum videtur utcunque. Neque enim ſufficit eam legis partem expendere, quod *argentarius* petit; ſed oportet alteram quoque, quod *ab argentario*, quae hic negligitur. Poſſunt ultro citroque niti lege, maliſque etiam contrariam argumentationem, propriam et ipſam materiae, a Qu. propoſitam, ne videretur judicaſſe hanc litem hoc argumento diremtam. An forte horum aliquid a librariis turbatum et mutilatum, ut nunc minus intelligamus? Fluctuationem, levem tamen, vide in not. crit.

106. *quae ſcripto conſtant.* vide 3, 5, 4. 3, 6, 55.

rium legum, aliorumve ſcriptorum, vel congruentium, vel repugnantium complexu varientur neceſſe eſt: cum res rei, aut jus juris quaſi ſignum eſt. *Non debui tibi pecuniam; nunquam me appellaſti, uſuram non accepiſti, ultro a me mutuatus es.* Lex eſt, *Qui patri proditionis reo non affuerit, exheres ſit.* Negat: *niſi ſi pater abſolutus ſit.* Quid ſigni? Lex altera, *Proditionis damnatus cum advocato exulet.* Cicero pro Cluen- 108
tio Publium Popilium et Tiberium Guttam

gare orationem ſum conatus, quae duriſſima eſt in vulgata ſcriptura: „vocum eſt in ſingulis ambiguitas frequens, adhuc „in conjunctis magis.“ Fortaſſe huic noſtro *et*, recte praemittas *eſt*.

107. *non acc.* Negationem omittunt Jenſ. et edd. ante Ald. Regius e libris inſeruit, et eſt in omnibus peaeterea noſtris, ut Camp. cf. ad 4, 2, 29. *Negat: niſi.* Turic. cum Bodl. Alm. Voſſ. 1. 3. Andr. *n. ſit n.* Camp. *n. ſic n.* Goth. Guelf. *n. fit n.* Burmannus ſuſpicatur: *Negabit niſi.* Equidem in *fit*, *ſit*, *ſic* latere puto compendium vocabuli: *filius*, quod hinc abeſſe vix poterat. *niſi ſi p.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *niſi p.* cum Voſſ. 2. edd. ante Ald. item Gryph. Stoer. Chouet. cf. 4, 1, 70. 6, 1, 34. De Voſſ. 2. et Goth. cf 4, 6, 24. Totum hoc *Negat* — *abſ. ſit* omittit Tarv. cf. 3, 9, 5.

108. *Publium.* Camp. *P.* cum edd. ante Gryph. qui *Pub.* Reliqui noſtram formam exhibent, quae et in MSS. Illa ſane verior. *Tiberium.* Camp. *T.* cum Gryph. Capper. et aliquot edd. *Titum* Baſil. ex Philandri correctione, et ſane *T.* apud Ciceronem. Nolui tamen expreſſam MSS. ſcripturam deſerere. *Titus* ſignatur *T.*, *Tiberius* autem *Ti.*

107. *Qui patri — exheres ſit.* vid. 7, 1, 42.

Negat. intellige: *filius.* cf. not. crit.

108. *Cic. pro Cluentio.* c. 36. vide et Dig. 48, 14 leg. unica § 2. „Qua lege „damnatus, ſi alium convi„cerit, in integrum reſtitui„tur.“

ut argentarii dimidium ex eo, quod debebant, ſolverent: creditum ſuum totum exigerent. Argentarius ab argentario ſolidum petit. Proprium ex materia eſt argumentum creditoris, iccirco adjectum eſſe in lege, *ut argentarius totum exigeret.* adverſus alios enim non opus fuiſſe lege: cum omnes praeterquam ab argentariis totum exigendi jus
106 haberent. Cum multa autem novantur in omni genere materiae, tum praecipue in iis quaeſtionibus, quae ſcripto conſtant, quia vocum et in ſingulis ambiguitas frequens et
107 adhuc in conjunctis magis. Et haec ipſa plu-

debebant. Turic. *dicebant.* Alm. *debent.* cf. § 104. item mox. *Argentarius.* Abeſt Guelf. et Goth. item Voſſ. 1. 2. 3. *petit.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *peti.* Dicesne hunc infinitivum ſupereſſe ex pluribus, quae intercidèrint, quorumque lacunam obruerint recentiores allinendo literam T.? *Proprium.* Camp. *totum.*

eſſe in lege. Turic. *e. ut i. l.* (a pr. manu, a ſec. expunctum *ut*) cum Alm. cf. modo hac §. item § 108.

106. *et in ſing.* Sic Turic. (a ſec. manu *eſt i. ſ.*) Guelf. cum Alm. Reliqui *eſt i. ſ.* *et adhuc.* Voſſ. 1. *adhuc et.* Tranſpoſui (cf. § 104. 110). Reliqui omittunt *et.* Levi-

ut argentarii — exigerent. Hanc legem neque ex foro neque ex ſchola illuſtrare contingit. Argumentum creditoris mancum videtur utcunque. Neque enim ſufficit eam legis partem expendere, quod *argentarius* petit; ſed oportet alteram quoque, quod *ab argentario*, quae hic negligitur. Poſſunt ultro citroque uti lege, maliſque etiam contrariam argumentationem, propriam et ipſam materiae, a Qu. propoſitam, ne videretur judicaſſe hanc litem hoc argumento diremtam. An forte horum aliquid a librariis turbatum et mutilatum, ut nunc minus intelligamus? Fluctuationem, levem tamen, vide in not. crit.

106. *quae ſcripto conſtant.* vide 3, 5, 4. 3, 6, 55.

rium legum, aliorumve ſcriptorum, vel congruentium, vel repugnantium complexu varientur neceſſe eſt: cum res rei, aut jus juris quaſi ſignum eſt. *Non debui tibi pecuniam; nunquam me appellaſti, uſuram non accepiſti, ultro a me mutuatus es.* Lex eſt, *Qui patri proditionis reo non affuerit, exheres ſit.* Negat: *niſi ſi pater abſolutus ſit.* Quid ſigni? Lex altera, *Proditionis damnatus cum advocato exulet.* Cicero pro Cluen- 108
tio Publium Popilium et Tiberium Guttam

gare orationem ſum conatus, quae duriſſima eſt in vulgata ſcriptura: „vocum eſt in ſingulis ambiguitas frequens, adhuc „in conjunctis magis.“ Fortaſſe huic noſtro *et*, recte praemittas *eſt*.

107. *non acc.* Negationem omittunt Jenſ. et edd. ante Ald. Regius e libris inſeruit, et eſt in omnibus peaeterea noſtris, ut Camp. cf. ad 4, 2, 29. *Negat: niſi.* Turic. cum Bodl. Alm. Voſſ. 1. 3. Andr. *n. ſit n.* Camp. *n. ſic n.* Goth. Guelf. *n. ſit n.* Burmannus ſuſpicatur: *Negabit niſi.* Equidem in *ſit*, *ſit*, *ſic* latere puto compendium vocabuli: *filius*, quod hinc abeſſe vix poterat. *niſi ſi p.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *niſi p.* cum Voſſ. 2. edd. ante Ald. item Gryph. Stoer. Chouet. cf. 4, 1, 70. 6, 1, 34. De Voſſ. 2. et Goth. cf 4, 6, 24. Totum hoc *Negat — abſ. ſit* omittit Tarv. cf. 3, 9, 5.

108. *Publium.* Camp. *P.* cum edd. ante Gryph. qui *Pub.* Reliqui noſtram formam exhibent, quae et in MSS. Illa ſane verior. *Tiberium.* Camp. *T.* cum Gryph. Capper. et aliquot edd. *Titum* Baſil. ex Philandri correctione, et ſane *T.* apud Ciceronem. Nolui tamen expreſſam MSS. ſcripturam deſerere. *Titus* ſignatur *T.*, *Tiberius* autem *Ti.*

107. *Qui patri — exheres ſit.* vid. 7, 1, 42.

Negat. intellige: *filius.* cf. not. crit.

108. *Cic. pro Cluentio.* c. 36. vide et Dig. 48, 14 leg. unica § 2. „Qua lege „damnatus, ſi alium convi„cerit, in integrum reſtitui„tur.“

dicit, *non judicii corrupti, ſed ambitus eſſe damnatos.* Quid ſigni? *quod accuſatores eorum, qui erant ipſi ambitus damnati, e lege ſint poſt hanc victoriam reſtituti.*
109 Nec minus in hoc curae debet adhiberi, quid proponendum; quam, quomodo ſit, quod propoſueris, probandum. Hic omnino vis inventionis, ſi non major, certe prior. Nam ut tela ſupervacua ſunt neſcienti, quid petat: ſic argumenta, niſi praevideris, cui rei adhibenda ſint. Hoc eſt, quod compre-
110 hendi arte non poſſit. Ideoque, cum plures eadem didicerint, generibus argumentorum ſimilibus utentur; alius alio plura, quibus 451
utatur, inveniet. Sit exempli gratia propoſita controverſia, quae communes minime

108. *ſint poſt hanc.* Turic. *ſ. in h.* Alm. *ſ. h.* cf. § 105. 109.

109. *omnino — major.* Turic. *o. v. juventionis et ſint m.* a ſec. manu idem *o. v. inventionis et ſi ſit m.* Guelf. *immo jus i. m.*, Goth. *ſi non vis inventionis m.* cum Voſſ. 2. Vall. et eodem redit Guelf. ſcriptura leviter repoſita. Voſſ. 1. 3. *o. v. i. m.* Ald. *o. v. i. etſi n. m.* Camp. *o. v. i. ſ. n. ſit m.* Aldinam latere ſuſpicor in prima Turic. manu ut *et ſint* debeant diſſolvi in *et ſi non.* Poſſis tamen pro *et* ſcribere *eſt.* Pro *Hic* malim paene *Haec.* *ſunt neſc.* Guelf. Turic. *ſint n.* (hic a ſec. manu *ſunt*). *niſi praevideris.* Turic. Camp. Goth. (tac. Geſn.) *n. provideris* cum Voſſ. 1. 2. Bern. Sed Alm. *n. videris.* cf. § 108. 112.

110. *gener. arg.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. accedente Baſil. Reliqui inſerunt *quidem*, ex ſola Regii conjectura. *alius alio.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Reliqui inſerunt *tamen.*
comm. min. Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *min. comm.* cf. § 106. 113.

109. *omnino — major.* cf. not. crit.

cum aliis quaeſtiones habet: *Cum Thebas evertiſſet Alexander, invenit tabulas, quibus, centum talenta mutua Theſſalis dediſſe Thebanos, continebatur. Has, quia erat uſus commilitio Theſſalorum, donavit his ultro. poſtea reſtituti a Caſſandro Thebani repoſcunt Theſſalos.* Apud Amphictyonas agitur. *Centum talenta et crediſſe eos conſtat, et non recepiſſe.* Lis omnis ex eo, quod Alexander ea Theſſalis donaſſe dicitur, pendet. Conſtat illud quoque, *non eſſe his ab Alexandro* 111 112

111. *Amphictyonas.* Guelf. ἀμφικτίονας. Turic. *amphionas* (a ſec. manu *amphictrionas*). Camp. *amphitricionas.* Mox § 115. Guelf. *Amphictiones.* Goth. (tac. Geſn.) *Amphyctiones.* Camp. *amphyctiones.* Deinde § 118 Guelf. ἀμφικτύονας, et hanc eſſe receptam Graecis ſcripturam diu oſtenderunt VV. DD.

recepiſſe. Turic. Camp. addunt *ea* cum Ald.

112. *Theſſ. don.* Turic. Camp. inſerunt *ſe* cum Alm. Sed hic et mox *dicit* dare narratur pro *dicitur.* cf. § 109. item mox.

111. *Thebas evertiſſet* — *reſtituti a Caſſandro.* vid. hiſtoriam apud Diod. Bibl. l. 17, 8 — 14. l. 19, 53. 54.

repoſcunt Theſſalos. Structuram hanc exemplis defendit Burmannus et hic et ad Ovid. Amor. 1, 4, 30.

112. *non eſſe* — *datam.* Leniſſima mutatione locum emendaſſe ſibi viſus eſt Geſnerus. Transponere ſuaſit *his ab Alexandro* ſic: *ab his Al.*, et mox *dederint* pro *dederit.* Negat enim ad rem facere quidquam, ſi Alexander dederit Theſſalis ſummam iſtam. Sed, cogitaſſe Quintilianum de Alexandro dante Theſſalis, non viciſſim, illud eſt documento: quod mox ſubjicit *quod datum eſt.* Atqui, ſi Theſſali ſunt ii, qui ſummam Alexandro non dederunt, nihil omnino datum eſt, in quo quaeri poſſit, ſitne perinde, ac ſi pecuniam dederint. Contra, ſi Alexander dedit, donavit, non quidem ſummam ipſam centum talentorum, ſed tabulas debitum continentes, tum profecto recte inſtituetur iſta quaeſtio. Neque alienum a

pecuniam datam. quaeritur ergo, *an perinde ſit, quod datum eſt, ac ſi pecuniam dederit?*
113 Quid proderunt argumentorum loci, niſi haec prius videro, *nihil eum egiſſe donando, non potuiſſe donare, non donaſſe?* Et prima quidem actio facilis ac favorabilis repetentium jure, quod vi ſit ablatum: ſed hinc vehemens quaeſtio et aſpera exoritur de jure belli, dicentibus Theſſalis, hoc regna, populos, fines gentium atque urbium contineri.
114 Inveniendum contra eſt, quo diſtet haec

perinde ſit. Turic. *proderit.* Alm. *perderet* (cf. modo item § 115.) Voſſ. 1. lacunam habet pro *perinde.* Guelf. *pro inde ſ.*

113. *Sed hinc.* Guelf. *Quod h.* cum Voſſ. 1. 3. Bern. cf. ad praef. noſtr. p. 44. *veh. qu. et aſp.* Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *aſp. et veh. qu.* cf. § 110. 118.

hoc regna. Camp. *haec r.* cum edd. ante Ald. quod correxit Regius. Sed MSS. omnes recte. cf. § 102. 5, 12, 14.

materia eſt, dederitne pecuniam Alexander, an tabulas. Si enim, mutuo nullo ante dato, ipſa centum talenta de Thebanorum aerario numeraſſet Theſſalis, poſſent ii jure belli conceſſam ſibi pecuniam, quamvis injuſte ademtam Thebanis, retinere ſine injuria; nunc cum Thebanorum quidem pecuniam, ſed tabulis ſignificatam, non numeratam, donaverit iis Alexander, nihil egit ille donando, nec quidquam ullo jure adepti poſſunt videri Theſſali. Quo apparet, nihil eſſe hic mutandum.

113. *prima — actio.* Nihil hic argutandum in *primae actionis* appellatione, quaſi ſit ex uſu fori Romani interpretanda. Mox § 116. *ſecundo gradu*, et § 118 *Tertii loci.* Sic intelligimus, *actionem, gradum* (cf. 5, 11, 7.), *locum* variari pro eadem re, nec deſignari quidquam niſi tria illa probandi momenta 1) *nihil egiſſe donando* 2) *non potuiſſe donare* 3) *non donaſſe.* Ne igitur confer *actionem primam* ad 4, 1, 4.

favorabilis — aſpera. cf. vocabula eadem itidem oppoſita 4, 1, 21.

cauſa a ceteris; quae in poteſtatem victoris venirent: nec circa probationem res haeret, ſed circa propoſitionem. Dicamus in primis, *In eo, quod in judicium deduci poteſt,*
432 *nihil valere jus belli: nec armis erepta, niſi armis poſſe retineri. Itaque, ubi illa valeant, non eſſe judicem: ubi judex ſit, illa nihil valere.* Hoc inveniendum eſt, ut adhiberi 115
poſſit argumentum, *Ideo captivos, ſi in patriam ſuam redierint, liberos eſſe, quia bello parta non niſi eadem vi poſſideantur.* Proprium eſt et illud cauſae, quod Amphictyones judicant (ut alia apud centumviros, alia apud privatum judicem in iisdem quaeſtionibus ratio). Tum ſecundo gradu, 116
non potuiſſe donari a victore jus, *quia il*

115. *ratio T.* Turic. *rationum* (a ſec. manu *ratio ſit*) cum Alm. (cf. § 112. 116.) *ratio ſit Tum.* Camp. cum edd. ante Geſn. exc. Obr. qui omittit *Tum.* Noſtram dant Guelf. Voſſ. 2. 3. Utrum Goth., certo non dicam. Eſſe eam in ipſo Turicenſis a prima manu vitio, liquet.

115. *centumviros — privatum judicem.* Cave *judicem privatum* interpreteris judicem *cauſae privatae.* Neque enim de aliis quam privatis cauſis judicabant Centumviri, quo minus poſſent opponi privatarum cauſarum judicibus. vid. 4, 2, 5. Sed *privati judices* ii ſunt, qui „in arbitriis, „et judiciis plerisque, dati „videntur a Praetore, privati „homines ſinguli fere, qui in „conſilio habere conſueverant „aliquos e ICtis, uti Aquil„lius in cauſa Quinctiana „apud Ciceronem: quorum „quidem judicum nullum cer„tum corpus aut ordinem „fuiſſe, e quo a Praetore le„gerentur, probabile eſt.“ Poſui verba Bachii in Hiſt. Juris. 2, 1, 28. p. (Stokm.) 105. Centumviros majorem patroni diligentiam poſtulaſſe ſupra quoque prodit 4, 1, 57.

demum ſit ejus, quod teneat: jus, quod ſit incorporale, apprehendi manu non poſſe. Hoc reperire difficilius, quam, cum inveneris, argumentis adjuvare, *ut alia ſit conditio heredis, alia victoris, quia ad illum jus, ad*
117 *hunc res tranſeat.* Proprium deinde materiae, *jus publici crediti tranſire ad victorem non potuiſſe, quia, quod populus crediderit, omnibus debeatur: et, quamdiu quilibet unus ſuperfuerit, eſſe eum totius ſummae creditorem: Thebanos autem non omnes in Alexan-*
118 *dri manu fuiſſe.* Hoc non extrinſecus probatur, quae vis eſt argumenti, ſed ipſum per ſe valet. Tertii loci pars prior magis vulgaris, *non in tabulis eſſe jus:* itaque multis argumentis defendi poteſt. Mens quoque Alexandri duci debet in dubium, *honorarit eos, an deceperit.* Illud jam rurſus pro- 433
prium materiae, et velut novae contro-

116. *quod teneat.* Sic Turic. Camp. cum Goth. Voſſ. 2, et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *ipſe.*

apprehendi. Turic. *reprendi* cum Alm. cf. 115. 119.

adj. ut al. ſit. Turic. *adj. ſit.* a ſec. manu *adj. al. ſit.* et ſic Camp.

117. *jus publici crediti.* Turic. Camp. *juris publici creditum* cum Bodl. Andr. *manu fuiſſe.* Turic. Camp. *manus f.* cum Alm. et edd. ante Baſil. exc. Aldo qui *manus veniſſe,* ſolus.

118. *proprium mat.* Hoc ordine Turic. Camp. cum Obr. Reliqui transponunt cf. § 113. 20.

116. *incorporale.* ICtorum vocabulum. cf. Inſtitutt. 2, 2. Dig. 8, 1, 1.

alia — heredis. Hereditas enim eſt res *incorporalis.* vide loca juris modo poſita.

118. *extrinſecus — vis argumenti.* cf. § 11.

verſiae, *quod reſtitutione recepiſſe jus, etiamſi quod amiſerint, Thebani videntur.* Hic et, quid Caſſander velit, quaeritur: ſed vel potentiſſima apud Amphictyonas aequi tractatio eſt. Haec non iccirco dico, quod inu- 119
tilem horum locorum, ex quibus argumenta ducuntur, cognitionem putem, alioqui nec tradidiſſem; ſed ne ſe, qui cognoverint iſta, ſi cetera negligant, perfectos protinus atque conſummatos putent: et, niſi in ceteris, quae mox praecipienda ſunt, elaboraverint, mutam quandam ſcientiam conſecutos intelligant. Neque enim artibus editis factum eſt, 120
ut argumenta inveniremus: ſed dicta ſunt omnia, antequam praeciperentur: mox ea

quod reſt. Turic. Camp. *quia r.* cum Alm.

119. *alioqui — trad.* Turic. Camp. *alioquin inter cetera non addidiſſem* cum Bodl. Andr. Sed Alm. *alio num i. c. n. a.* (cf. § 116. § 124). In iſtis *alioquin inter cetera add.* nihil aliud niſi recepta latet, cui mox, ſententiae cauſa, aliquis de ſuo interpoſuit *non* poſt *cetera.* *ne ſe — perf. prot.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Regius correxit *ne ſi quid* cet. (quod eſt in Jenſ. (tac. Geſn.) et Tarv.) in *ne ſi qui.* et ſic mox omnes, etiam MSS., ita ut poſt *perfectos* inſerant *ſe*, quod abeſt ab iis, quos deſignavi. Quis ferat „*ſi qui — ſi —* negligant?"

120. *Neque en.* Sic Guelf. Camp. Tarv. Reliqui *nec e.* cf. § 31.

apud Amphic aequi. Neque enim ſingularum civitatum juri aſtricti, propriis legibus Amphictyonicis judicabant, quae profecto aequitatis potiſſimum ſequendae copiam facerent. vid. Dionyſ. Halic. R. Ant. 4. Vol. 2. p. 702 Rsk.

119. *inutiles.* cf. § 83.

mutam — ſcientiam. An *mutilam?* Quanquam *muta* eſſe poteſt, quae, multis praeceptis loquendi onuſta, *loqui* neſciat, nec *loquentem facere.*

120. *Neque enim artibus.* cf. 2, 5, 14.

ſcriptores obſervata et collecta ediderunt. Cujus rei probatio eſt, quod exemplis eorum veteribus utuntur, et ab oratoribus illa repetunt, ipſi nullum novum, et, quod non ſit
121 dictum, inveniunt. Artifices ergo illi, qui dixerunt: ſed habenda his quoque gratia eſt, per quos labor nobis eſt detractus. Nam, quae priores beneficio ingenii ſingula invenerunt, nobis et non ſunt requirenda, et nota omnia. Sed non magis hoc ſat eſt, quam palaeſtram didiciſſe, niſi corpus exercitatione, continentia, cibis, ante omnia natura juvatur, ſicut contra ne illa quidem 434
122 ſatis ſine arte profuerint. Illud quoque ſtudioſi eloquentiae cogitent, neque omnibus

Cujus. Turic. Camp. omittunt. Non male, ſed magis pro Quintiliani candore, addi pronomen.

utuntur. Turic. Camp. *utantur*, cum Alm. Male, mox omnes *repetunt*. *quod non ſit dict.* Hoc ordine Turic, Camp. Reliqui *q. d. n. ſ.* cf. § 113, item mox.

121. *ergo.* Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. *quoque.* Sed Tarv. cum MSS. *ergo.* Regius malit utrumque poni, refragante recte Badio. *his.* Sic Turic. Camp. Guelf. cum Alm. et edd. ante Bad. quo acc. Baſil. Reliqui *iis.* cf. § 20, 5, 14, 34. *eſt detr.* Hoc ordine Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *d. e.* cf. § 120. 5, 11, 3.

nota. Guelf. *notata.* Solus, quantum video. Sed digna, quae expendatur ſcriptura. Neſcio quid jejuni in recepta.

juvatur. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1, Neque tamen mei mox *profuerunt*, quod dare illi narrantur a Burm. Reliqui *juvetur.*

121. *et non — requirenda* libris, et *univerſitatem* comat *nota omnia.* Et *copiam* mendat. vid. not. crit. exemplorum in rhetorum

in causſis, quae demonſtravimus, cuncta poſſe reperiri: neque, cum propoſita fuerit materia dicendi, ſcrutanda ſingula, et velut oſtiatim pulſanda, ut ſciant, an ad probandum id, quod intendimus, forte reſpondeant: niſi cum diſcunt, et adhuc uſu carent. Infinitam enim faciat ipſa res dicendi 123
tarditatem, ſi ſemper neceſſe ſit, ut, tentantes unumquodque eorum, quod ſit aptum atque conveniens, experiendo noſcamus: neſcio, an etiam impedimento futura ſint, niſi et animi quaedam ingenita natura, et ſtudio exercitata velocitas, recta nos ad ea, quae conveniunt cauſae, ferant. Nam, ut 124
cantus vocis plurimum juvat ſociata nervo-

122. *cauſ. quae.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *ea.*

123. *faciat.* Sic Turic. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. 3. Sed Guelf. Camp. *facit.* Reliqui *faciet.* *dicendi.* Turic. *diſcendi* cum Bern. Jenſ. Tarv. Regius correxit. Sed jam Camp. noſtrum.

122. *pulſanda.* Hic quidem bona et, ſi quid video, neceſſaria Francii emendatio (cf. § 19 not. crit.), optantis *pulſandum.* Error eſt vulgaris, de quo egi ad § 102 not. crit. Elegantiſſima imago in iſtis: „*oſtiatim* pulſan„dum — an — forte *reſpon*„*deant.*"

123. *ipſa res.* i. e. Haec locorum ſingulorum excuſſio. Sed diſplicet hoc parum definite poſitum *ipſa res.* Malim *haec ipſa res.*

futura ſint. Quod ſit ſubjectum; quaeri poteſt. Subeat *ſit* ſcribere, ut intelligatur *ipſa res.* Sed jejunum videtur, opponi: *infinitam dicendi tarditatem facere*, et *impedimento eſſe.* Nunc malo *argumenta* intelligere, quae latent in „unumquodque *eorum.*" Aptiſſime *praecepta* dicantur *eſſe impedimento*, ſed eorum diſerta nulla mentio in prioribus. Mox § 124 extr. nominantur ipſa.

hoc alterum, *exemplum*: quanquam et hoc,
2 ſimile eſt; et illud, exemplum. Nos, quo facilius propoſitum explicemus, utrumque παράδειγμα eſſe credamus, et ipſi appellemus *exemplum*. Nec vereor, ne videar repugnare Ciceroni, quanquam *collationem* ſeparet ab 436
exemplo. Nam idem omnem argumentationem dividit in duas partes, *inductionem* et *ratiocinationem*, ut plerique Graecorum in παραδείγματα et ἐπιχειρήματα: dixeruntque
3 παράδειγμα, ῥητορικὴν ἐπαγωγήν. Nam illa, qua

hoc. alt. Turic. omittit *hoc* cum Alm. et Obr.

2. *quanquam coll.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Bern. Vall. et edd. ante Bad. Reliqui *qui c.* quod Regius repoſuit; fruſtra. Sed eſſe narratur in Voſſ. 1. 3. Non credo. *ſeparet.* Sic Turic. a ſec. manu (a pr. *ſeparat* cum Alm.) Voſſ. 1. Goth. Jenſ. et edd. ante Stoer. Sed Camp. *ſepararet.* Guelf. *ſeparat* et ſic reliqui. Conjunctivum praetuli cf. 1, Prooem. 18.

ratiocinationem. Turic. Guelf. *rationem.* cum Stoer. et edd. ante Burm. Sed Goth. *rationationem.* Camp. *probationem.* Noſtrum Jenſ. et edd. ante Stoer. quod repetiit Burm. et recentiores. cf. 5, 10, 6. ἐπαγωγήν. Turic. Camp. ἐναγωγην cum Alm.

2. *Ciceroni.* vid. de Inv. 1, 30.

Nam idem. ibidem c. 31. cf. 5, 10, 73.

plerique Graecorum — ἐπαγωγήν. Hiſce Graecis viam munivit Ariſtoteles Rhet. 1, 2, 8. καλῶ δ᾽ ἐνθύμημα μὲν ῥητορικὸν συλλογισμόν· παράδειγμα δὲ ἐπαγωγὴν ῥητορικήν. Idem Analyt. poſt. 1, 1. (p. Buhl. 433.) ὡσαύτως καὶ οἱ ῥητορικοὶ συμπείθουσιν· ἢ γὰρ διὰ παραδειγμάτων, ὅ ἐστιν ἐπαγωγή· ἢ δι᾽ ἐνθυμημάτων, ὅπερ ἐστὶ συλλογισμός. Haec Ariſtoletica jam Regius partim deſignavit, partim appoſuit. Vides ἐνθυμήματα dici apud Ariſtotelem, quod apud noſtrum eſt ἐπιχειρήματα. cf. 5, 10, 3. 4. vide et Ariſt. Rhet. 2, 20, 3.

plurimum eſt Socrates uſus, hanc habuit viam: cum plura interrogaſſet, quae fateri adverſario neceſſe eſſet, noviſſime id, de quo quaerebatur, inferebat, cui ſimile conceſſiſſet. Id eſt *inductio.* Hoc in oratione fieri non poteſt: ſed, quod illic interrogatur, hic fere ſumitur. Illa interrogatio talis, *Quod* 4

3. *eſt Socr.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *S. e.* cf. 5, 10, 121 item hic §. 11. *noviſſime.* Turic. Camp. *veriſſime.* Peſſime. *inferebat.* Guelf. *inferret* cum Vall. Leviter recedit Goth. *inferebat.* Stoer. et edd. ante Obr. *inferret.* Qui ſilentur poſſunt credi conjunctivum dare.

cui — conceſſiſſet. Turic. Guelf. *ut — conceſſiſſe.* cum Alm. Vall. Voſſ. 2. (an 1?) 3. Bad. pr. Pro *cui* dant *ut* et Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. ſec. Regius *cui* de conjectura addidit τῷ *ut.* Mox pro hac voce poſuerunt; recte, opinor. Sed tota haec ſtructura: *cum — conceſſiſſet*, abruptior fere quam pro Quintiliano videtur, ut Stoerii et edd. ante Obr. ratio non diſpliceat: *ut cum — inferret cui — conceſſiſſet.* in hac forma etiam Geſneriana conjectura magis commendatur, *vim* pro *viam.* *Ut* quidem ante *cum* nullus habet vetus liber; ſed conjecit jam Badius. Obſtat tamen, quod vetuſtiſſimi libri *inferebat* praeferunt; nec per ſe dura eſt ratio receptae, modo colon ponatur ante *cum.*

oratione. Turic. Camp. *ratione* cum Alm. (cf. ad 5, 10, 125 *rationes.*) ſed Jenſ. cum edd. ante Stoer. *ratiocinatione.* Male.

4. *ſumitur. Illa.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Obr. Reliqui inſerunt *Sit igitur.*

3. *cum — conceſſiſſet.* vide, ſis, not. crit. Addam *ille* poſt *ſimile*, quoniam aliud eſt ſubjectum. cf. 1, 2, 31.

Id eſt inductio. Structura pronominis neutrius diſplicet. cf. 1, 10, 35. Sed et 7, 8, 2. Magis tamen ipſa ſententia. Nihil enim opus ea. In „*Illa*, „qua — eſt Socr. uſus" quid aliud intelligitur niſi *inductio?* Suſpicor haec verba eſſe gloſſam, allitam ad id, quod ſequitur, pronomen *Hoc*, ne quis haereret, quid in oratione fieri poſſe negaretur. Eſt tamen in omnibus libris.

eſt pomum generoſiſſimum? nonne, quod optimum? concedetur. *Quid equus? qui generoſiſſimus? nonne, qui optimus?* et plura in eundem modum. Deinde, cujus rei gratia rogatum eſt, *Quid homo? nonne is generoſiſſimus, qui optimus?* fatendum erit. Hoc in teſtium interrogatione valet plurimum, in oratione perpetua diſſimile eſt. etenim ſibi ipſe reſpondet orator. *Quod pomum gene-* 437 *roſiſſimum? puto, quod optimum; et equus? qui velociſſimus: ita hominum, non qui claritate naſcendi, ſed qui virtute maxime excellet.* Omnia igitur ex hoc genere ſumta, neceſſe eſt aut ſimilia eſſe, aut diſſimilia, aut contraria. Similitudo aſſumitur interim et

4. *Quid — generoſiſſimus.* Sic Turic. cum plurimis. Sed Alm. *Quis equus generoſiſſimus.* cf. § 1. 5.

5. *etenim.* Sic Regius. Sed Turic. Guelf. Camp. *aut enim* cum Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. qui Regii conjecturam recepit cum reliquis. Niſi forte in ſequentibus interciderint plura, acquieſcendum ſane in ea. *et equus.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. meis ante Gibſ. exc. Badii utraque. Reliqui inſerunt *quis.* Omiſit etiam Obr.

Similitudo. Guelf. Camp. *diſſimilitudo* cum Goth. Ioann. Voſſ. 1. 2. Bern. et edd. ante Ald. Etiam Alm. *diſſim.* dare narratur (cf. § 4. 7.), ſed Turic. variantis a Burm. nulla men-

4. *concedetur.* Sic ſcripſi contra libros omnes, qui dant *concederetur*, nulla nec temporis, nec modi, proprietate. Quod mox infertur: *fatendum erit*, cogit noſtram ſcripturam reponere. Sic 5, 12, 3 *videretur* Camp. pro *videtur.* idem Turic. Alm. 3, 1, 16. Et 6 Pro. 7 *meretur* Guelf. pro *mereretur.* Regius pro Jenſ. aliorumque *uteretur* repoſuit *utetur* 2, 17, 20 ubi nunc MSS. *utitur.*

5. *ex hoc genere.* i. e. exemplorum. Debebat autem hic novum inchoari tmema. Sed nolui turbare numeros.

ad orationis ornatum: ſed illa, cum res exiget, nunc ea, quae ad probationem pertinent, exequar. Potentiſſimum autem eſt inter ea, 6
quae ſunt hujus generis, quod proprie vocamus *Exemplum*, id eſt rei geſtae, aut ut geſtae, utilis ad perſuadendum id, quod intenderis, commemoratio. Intuendum igitur, totum ſimile ſit, an ex parte: ut aut omnia ex eo ſumamus, aut quae utilia erunt. Simile eſt, *Jure occiſus eſt Saturninus, ſicut Gracchi.* Diſſimile, *Brutus occidit liberos* 7
proditionem molientes; Manlius virtutem filii morte multavit. Contrarium, *Marcellus ornamenta Syracuſanis hoſtibus reſtituit; Verres eadem ſociis abſtulit.* Et probandorum et culpandorum ex his confirmatio eosdem

tie, ut videantur tres optimi Turic. Alm. Bodl. noſtrum defendere, quod prudentiſſime repoſuit Regius, indicans locum in not. ex. poſitum.

6. *ut aut.* Turic. *ut* omittit cum Alm. Voſſ. 1. 3. Transponit *aut ut* Guelf. *an ut* Camp.

7. *multavit.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. exc. Aldo *mulctavit.* Sed Camp. et Turic. noſtram dant. cf. 4, 4, 4. *eosdem.* Turic. *eosdem* cum Alm. attende gemellos (cf. § 5. 12). Nihil latet niſi recepta, ut fruſtra anquireret Burm. Sed Camp. omittit vocem.

illa — exiget. Fit hoc 8, 5, 72 ſeqq. Sed levi mutatione locus indigere videtur. *illam — eam — pertinet,* ut pronomina referantur ad *ſimilitudinem,* nec neutro genere accipiantur, quod minus clarum et elegans.

6. *aut ut geſtae.* Simile additamentum definitionis in narratione 4, 2, 31.

Saturninus — Gracchi. vide 2, 16, 5.

7. *Brutus — Manlius.* Liv. 2, 5. 8, 7.

Marcellus — Verres. Cic. in Verr. 4, 55.

8 gradus habet. Etiam in iis, quae futura 458
dicemus, utilis ſimilium admonitio eſt: ut, ſi quis dicens, *Dionyſium idcirco petere cuſtodes ſalutis ſuae, ut, eorum adjutus armis, tyrannidem occupet*; hoc referat exemplum, *eadem ratione Piſiſtratum ad domi-*
9 *nationem perveniſſe.* Sed, ut ſunt exempla interim tota ſimilia, ut hoc proximum: ſic interim ex majoribus ad minora, ex minoribus ad majora ducuntur. *Propter matrimonia violata urbes everſae ſunt: quid fieri adultero par eſt? Tibicines, cum ab urbe diſceſſiſſent, publice revocati ſunt: quanto magis principes civitatis viri, et bene de republica meriti, cum invidiae ceſſerint, ab exilio*
10 *reducendi?* Ad exhortationem vero praecipue valent imparia. Admirabilior in femina,

9. *duc. Propter.* Sic Turic. et Obr. Reliqui inſerunt *Si.* Alterum exemplum ſimilem et hic ſtructuram exigebat.

gradus i. e. momenta; ita, ut ſimile, diſſimile, contrarium, ſpectetur in iis. Sic modo 5. 10. 416 *gradus.*

8. *Dionyſium — occupet.* Hoc ſumſit ex Ariſtotele Rhet. 1, 2, 19. οἷον, ὅτι ἐπεβούλευε τυραννίδι Διονύσιος, αἰτῶν τὴν φυλακήν· καὶ γὰρ Πεισίστρατος πρότερον ἐπιβουλεύων, ᾔτει τὴν φυλακήν, καὶ λαβὼν ἐτυράννησε. κ. τ. λ.

9. *Propter matrimonia.* Ad bellum Trojanum reſpicitur.

Tibicines —, revocati ſunt. vide Liv. 9, 30. „Tibicines, „quia prohibiti a proximis „cenſoribus erant in aede „Jovis veſci, quod traditum „antiquitus erat, aegre paſſi, „Tibur uno agmine abierunt: „adeo ut nemo in urbe eſſet, „qui ſacrificiis praecineret. „Ejus rei religio tenuit ſena„tum; legatosque Tibur mi„ſerunt, ut darent operam, „ut hi homines Romanis reſti„tuerentur." cet. cf. et Valer. Max. 2, 5, 4.

ab exilio reducendi. Recte animadvertit Geſn. hoc in Ciceronem optime convenire.

quam in viro, virtus. Quare, ſi ad fortiter faciendum accendatur aliquis, non tantum afferent momenti Horatius et Torquatus, quantum illa mulier, cujus manu Pyrrhus eſt interfectus: et ad moriendum non tam Cato et Scipio, quam Lucretia: quod ipſum eſt ex majoribus ad minora. Singula igitur 11

10. *majoribus ad minora.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Bodl. Ioann. Alm. Vall. Voſſ. 1. 2. 5. et edd. ante Ald. quo accedunt Bad. pr. (quanquam fluctuans male in nota) Obr. Regius mutavit *minoribus ad majora.* praeter neceſſitatem et veritatem. vide not. ex.

10. *Horatius et Torquatus.* Liv. 1, 24. 25. (niſi forte ſignificatur Horatius Cocles Liv. 2, 10.) 7, 19.

cujus manu — interfectus. Plutarch. Pyrrh. T. 1. p. 405 D. E. (Πύῤῥος) δόρατι πληγεὶς διὰ τοῦ θώρακος οὐ καιρίαν πληγὴν οὐδὲ μεγάλην, ἐπέστρεψε κατὰ τοῦ πατάξαντος, ὃς ἦν Ἀργεῖος, οὐ τῶν ἐπιφανῶν, ἀλλὰ πενιχρᾶς καὶ πρεσβυτέρας υἱὸς γυναικός. αὕτη τότε θεωμένη τὴν μάχην, ὥσπερ αἱ λοιπαὶ γυναῖκες, ἀπὸ τοῦ τέγους, ὡς ἐπέγνω συμπλεκόμενον τῷ Πύῤῥῳ τὸν υἱὸν, ἐκπαθὴς γενομένη πρὸς τὸν κίνδυνον, ἄρασα κεραμίδα ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ἀφῆκεν ἐπὶ τὸν Πύῤῥον. ἐμπεσούσης δὲ τῇ κεφαλῇ κατὰ τοῦ κράνους, καὶ τῶν σφονδύλων πρὸς τὴν βάσιν τοῦ τραχήλου συντριβέντων, αἵ τε ὄψεις συνεχύθησαν αὐτοῦ καὶ προήκαντο τὰς ἡνίας αἱ χεῖρες· αὐτὸς δὲ κατενεχθεὶς παρὰ τὸν τοῦ Λικυμνίου σηκὸν ἔπεσεν, ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀγνοούμενος. cf. VV. DD. ad Corn. Nep. 21, 2, 2.

Cato et Scipio. Alter Uticenſis, earundem partium alter, Q. Caecilius Metellus Scipio, Pompeji ſocer, qui in navi, tendens in Hiſpanias, cum vento coactus in Africam rediiſſet, gladio ſe transfodit, requirenti imperatorem militi reſpondens ipſe adhuc: *Imperator bene ſe habet.* vide Flor. 4, 2, 68 ubi reliqui hujus facti auctores memorantur apud Dukerum, quibus adde Dionem Caſſ. l. 43 p. Reim. 346.

ex majoribus ad minora. Si Lucretiam oſtendo viro, exemplum mortis contemnendae, major illa mulieris fortitudo pudorem incutiet huic, qui etiamſi ſe ipſo interimat, tamen, cum vir ſit, minus fortiter facere eſt putandus.

horum generum ex Cicerone (nam unde potius?) exempla ponamus. Simile eſt hoc pro Murena, *Etenim mihi ipſi accidit, ut* 459
cum duobus patriciis, altero improbiſſimo, altero modeſtiſſimo atque optimo viro, peterem: ſuperavi tamen dignitate Catilinam,
12 *gratia Galbam:* Majus minoris, pro Milone, *Negant, intueri lucem eſſe fas ei, qui a ſe hominem occiſum eſſe fateatur. In qua tandem urbe hoc homines ſtultiſſimi diſputant? nempe in ea, quae primum judicium de capite vidit M. Horatii fortiſſimi viri, qui, nondum libera civitate, tamen populi Romani comitiis liberatus eſt, cum ſua manu ſororem eſſe interfectam fateretur:* Minus majoris, *Occidi, non Spurium Maelium, qui annona levanda, jacturisque rei familiaris, quia nimis*

11. *impr. alt.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *atque audaciſſimo* e Cicerone.

atque optimo viro. Turic. *atquiro puto.* An fuit *atque viro optimo?* (cf. § 3. 23.) Camp. hic mira poſt *viro: equeſtrem ro. peterem.* Inerat profecto aliqua mentio *equeſtris Romani* ordinis; ſed unde arrepta, plane non liquet.

12. *diſputant.* Turic. *putant* cum Alm. cf. 7. 20.

Maelium. Libri mei *Melium* ſed cf. 3, 9, 13.

jacturisque. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 3. et libris Ciceronianis. Reliqui *jacturaque.*

11. *pro Muraena.* c. 8. Ne hoc quidem ad verbum e Cicerone. cf. 3, 10, 93.

12. *Majus minoris.* Subaudiendum *exemplum,* quod tanquam ſubſtantivum referatur ad *majus,* regat autem genitivum *minoris;* ſic mox (hoc §.) *minus majoris.*

pro Milone. c. 3. item mox c. 27. Priorem locum in figura *prupergaſia* excitat Julius Rufinianus p. 219 in Ruhnk. ed. Lupi.

amplecti plebem videbatur, in ſuſpicionem incidit regni affectandi, etc. deinde, *Sed eum (auderet enim dicere, cum patriam periculo liberaſſet) cujus nefandum adulterium in pulvinaribus*, et totus in Clodium locus. *Diſſimile* plures cauſas habet. fit enim *genere*, *modo*, *tempore*, *loco*, ceterisque, per quae

videbatur. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Ioann. Colb. Voſſ. 2. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. Sed Voſſ. 1. 3. *videatur.* Reliqui *putabatur* e Cicerone.

affectandi. Sic Turic. cum Bodl. Alm. Palat. Gebhardi. Sed Camp. *affectati.* Reliqui *appetendi* cum libris Ciceronianis. cf. 5, 9, 13. 5, 13, 24.

etc. deinde, Sed. Guelf. *et caetera. ſed* item Goth. niſi quod hic notam 7c. Plene *et caetera* dant edd. ante Gryph. exc. Camp. Etiam Turic. notam, ut videtur cf. 4, 2, 51. 6, 3, 24. *nefandum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Ioann. Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. item libris Ciceronianis. Reliqui *nefarium.* Hoc magis hominum eſſe videtur, illud rerum; neque tamen ubique ad hanc normam correxerim. Contra eſt 1, 3, 17 ubi omnes *nefandi.* et 3, 8, 47. viciſſim. cf. 5, 10, 99. *Nefarius* a *fas; nefandus* a *fando* repetitur. Hinc improprie poſſunt iſta vocabula reciprocari.

15. *D. plures cauſas.* Turic. Camp. *p. ex ſe caſus* cum Goth. Bodl. Ioann. Alm. Voſſ. 2. Andr. *Diſſimiles ex ſe p. caſus.* Tarv. *Diſſimile ex ſe p. cauſas.* Jenſ. Loc. et edd. ante Gryph. *D. p. caſus.* Guelf. cum Voſſ. 1. Obr. *D. plerisque cauſas.* Voſſ. 3. In magno illo optimorum librorum conſenſu, tamen vulgatam retinere licuit. *ex ſe* natum ex *plures* extremo, ſicut in Tarv. ex *diſſimiles*; et nihil eſt per ſe. Pro *cauſas* dari *caſus* non infrequens in MSS. cf. Drakenb. ad Liv. 37, 17, 7. item noſtr. 4, 1, 30. Nullam ex *caſus* comminiſcor idoneam ſententiam.

15. *Diſſimile — cauſas.* Pro *fontibus* hic fere *cauſae* dicuntur, qualis uſus eſt in iſtis judicialium controverſiarum vocabulis 3, 11, 5. 6. ſeqq.

fere omnia Cicero praejudicia, quae de Cluentio videbantur facta, ſubvertit: *contrario* vero exemplo cenſoriam notam, laudando cenſorem Africanum, qui eum, quem pejeraſſe conceptis verbis palam dixiſſet, teſtimonium etiam pollicitus, ſi quis contra diceret, nullo accuſante, traducere equum paſſus eſſet. quae, quia erant longiora, non
14 ſuis verbis expoſui. Breve autem apud Virgilium contrarii exemplum eſt,

At non ille, ſatum quo te mentiris, Achilles
Talis in hoſte fuit Priamo.

15 Quaedam autem ex iis, quae geſta ſunt, tota narrabimus: ut Cicero pro Milone, *Pudicitiam cum eriperet militi tribunus militaris in*

eſſet. Sic Turic. Guelf. cum Voſſ. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) et reliquis ante Gryph. Reliqui *eſt.*

15. *C.* Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *Caji.* cf. 4, 4, 8. item hic § 42. Modo autem *militaris* quod in Cicerone gloſſam interpretatur Erneſtus, omnes mei.

praejudicia — de Cluentio. Haec Ciceronis in oſtendenda diſſimilitudine artificia habes a capite 32 ad 62 extr. Neque tamen praeſto, per ſingula haec euntem (*genus*, *modum*, *tempus*, *locum*), oratorem demonſtrare.

laudando — Africanum. pro Cluent. c. 48. ubi Erneſtus animadvertit, noſtrum interpretari *contra dicere*, accuſare, nec poterat aliter hoc accipi apud ipſum Ciceronem, quam „contra C. Licinium Sacerdotem dicere" i. e. eum accuſare. Idem Scipionis Aemiliani factum narrat Valer. Max. 4, 1, 10.

14. *ap. Virgilium.* Aeneid. 2, 539. 40.

15. *quae geſta ſunt.* Opponit haec iis, „quae ex poëticis fabulis ducuntur." (§ 17.) cf. et definitionem modo poſitam (§ 6) „aut ut geſtae."

Cic. pro Milone. c. 4. item noſter 3, 11, 14.

exercitu C. Marii, propinquus ejus, imperatoris interfectus ab eo eſt, cui vim afferebat. Facere enim probus adoleſcens periculoſe, quam perpeti turpiter maluit: atque hunc ille ſummus vir ſcelere ſolutum, periculo liberavit.
Quaedam ſignificare ſatis erit, ut idem, ac 16
pro eodem, *Neque enim poſſet aut Hala ille Servilius, aut P. Naſica, aut L. Opimius, aut me conſule Senatus non nefarius haberi, ſi ſceleratos interfici nefas eſſet.* Haec ita dicentur, prout nota erunt, vel utilitas cauſae aut decor poſtulabit. Eadem ratio eſt 17
eorum, quae ex poëticis fabulis ducuntur, niſi quod iis minus affirmationis adhibetur: cujus uſus qualis eſſe deberet, idem optimus

16. *Hala.* Turic. *ahla.* cf. Drakenb. ad Liv. 4, 13, 14. item noſtr. 5, 13, 24.

17. *aſſirmationis.* Turic. *adfrenationis.*

16. *ſignificare.* cf. 1, 5, 17. Opponitur § 15. „tota narrabimus."

idem — pro eodem. pro Mil. c. 3. Locus non eſt integer poſitus. Deſit enim *aut C. Marius* poſt *Opimius,* quod eſt apud Ciceronem, item *cives* poſt *ſceleratos;* quae inſerere cum aliquot edd. non attinebat velut Ald. Baſ. Capper. cf. § 11.

17. *iis.* Potes haerere hic, dativum interpreteris an ablativum. Priore forma vetamur, impenſius niti hiſce exemplis, ne ludibrium debeamus, fabulis multum tribuere viſi. Altera diverſitas rationis oſtenditur, quod fictis exemplis, etſi per cetera ſimilibus, minus proficitur in probando quam veris. In illa fortaſſe melius *adhibebitur,* quod e Campano notavi, ſolo.

cujus. Quo referes pronomen? Ad *aſſirmationem* quidem parum apte. Ad *rationem* igitur, ſed et hoc contorte. Longe quidem convenientius fuerit reponere: *quorum* an *quarum* (fabularum), ſed auctor apparet nullus.

auctor ac magiſter eloquentiae oſtendit.
18 Nam hujus quoque generis eadem in oratione reperietur exemplum: *Itaque hoc, judices, non ſine cauſa etiam fictis fabulis doctiſſimi homines memoriae prodiderunt, eum, qui patris ulciſcendi cauſa matrem necaviſſet, variatis hominum ſententiis, non ſolum divina, ſed etiam ſapientiſſimae deae, ſententia libera-*
19 *tum.* Illae quoque fabellae, quae, etiamſi originem non ab Aeſopo acceperunt (nam videtur earum primus auctor Heſiodus), 441
nomine tamen Aeſopi maxime celebrantur, ducere animos ſolent, praecipue ruſticorum, et imperitorum: qui et ſimplicius, quae ficta

18. *ſed etiam ſap.* Omittunt *etiam* Turic. Camp. cum Voſſ. 1. Non male. cf. 4, 4, 3.

19. *fabellae.* Sic Turic. Camp. *quoque fab.* omittit Guelf. Reliqui *fabulae.* cf. 1, 9, 2. item mox § 21.

19. *fabellae — celebrantur.* Hanc de origine fabularum Aeſopiarum diſputationem qui tractarint, quibusque auctoribus, vide apud Fabricium B. G. ed. Harl. Vol. 2. p. 624 ſqq. item p. 598 ſq. Ponam autem hic unum et alterum veterum locum, Quintiliano conſentientem. Plutarch. Conviv. ſept. ſapp. p. 158. B. Ἡσιόδου μὲν ἐμοὶ δοκεῖ δικαιότερον Αἴσωπος αὐτὸν ἀποφαίνειν μαθητὴν ἢ Ἐπιμενίδης. Theon Progymn. p. 22. οὐχ ὅτι Αἴσωπος πρῶτος εὑρέτης τῶν μύθων ἐγένετο. Ὅμηρος γὰρ καὶ Ἡσίοδος καὶ Ἀρχίλοχος καὶ ἄλλοι τινὲς πρεσβύτεροι γεγονότες αὐτοῦ φαίνονται ἐπιστάμενοι κ. τ. λ. Theonis verba repraeſentavit etiam Heeren V. C. (Bibl. d. alt. Lit. St. 8. ined. p. 6.) ad Hermogenis a ſe editi de hiſce diſputationem.

ducere animos ſolent. Ariſtoteles et ipſe oratori commendat λόγους Αἰσωπείους Rhet. 2, 20, 3 et paſſim eo cap. Veriſſima ad haec Ariſtotelica eſt Herderi animadverſio (Zerſtr. Bl. 3, 175.) negantis proprie ibi et univerſe agi de fabula, ſed quatenus inſerviat oratori.

ſimplicius — audiant. cf. 1, 12, 11. et not. ad 2, 2, 5.

ſunt, audiunt, et capti voluptate facile iis, quibus delectantur, conſentiunt. Siquidem et Menenius Agrippa plebem cum patribus in gratiam traditur reduxiſſe nota illa de membris humanis adverſus ventrem diſcordantibus fabula. Et Horatius ne in poëmate quidem humilem generis hujus uſum putavit, in illis verſibus,

Quod dixit vulpes aegroto cauta leoni, etc.

Αἶνον Graeci vocant, et αἰσωπείους, ut dixi,

20. *Quod dixit vulp.* Sic Turic. cum Goth. 2. Bern. Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Omiſit *in illis verſibus.* Camp. ſed habet verſum integrum Horatianum, qui et in Goth. et Vall. Omittit *vulp.* Guelf. *Olim quod vulpes quae dixit cauta.* Voſſ. 1. Reliqui Horatianum verſum ipſum.

Αἶνον. Guelf. Μῦθον. Goth. (tac. Geſn.) δεινον. Camp. δινον. αἰσωπείους. Turic. *eſopium* (a ſec. manu *eſopum*). Camp. *Eſopus* cum Goth. Alm. (cf. § 12. 21.) *eſopius.* Goth. 2. Scriptura Ioann. (tac. Gibſ.) huc fere redit: αἰκοπισται. Guelf. inter *et* et *ut* lacunam habet recepto Graeco non ſufficientem. Sed Tarv. et reliquae edd. αἰσωποποίητον. Geſnerus Goth. 2. ſcripturam recte eſt interpretatus, quam ego graecis literis expreſſam primus recepi (cf. et Phaedrum Fab. 1. ibique VV. DD.). Vulgata nec per ſe commendabilis, nec ullo Graeco auctore defenſa.

capti — conſentiunt. cf. 4, 2, 119.

Menenius Agrippa. Liv. 2, 32.

20. *Quod dixit vulpes.* Horat. Ep. 1, 1, 73. Aliter paulo apud ipſum poëtam. „Olim quod vulpes aegroto „cauta leoni Reſpondit." Sed cf. § 16.

Αἶνον. De hac voce conſule Schneiderum in Lexico item Steph. in Theſ.

αἰσωπείους — λιβυκούς. vid. Ariſt. l. c. λόγοι — αἰσώπειοι καὶ λιβυκοί. item Theon. l. modo c. ad § 19. Reliquos hoc nomine uſos vide apud Fabric. l. c. p. 672. *ut dixi* non longius retro ſpectat quam ad § 19.

λόγους et λιβυκοὺς, noſtrorum quidam, non ſane recepto in uſum nomine, apolo-
21 gutionem. Cui confine eſt παροιμίας genus illud, quod eſt velut fabella brevior, et per allegoriam accipitur, *Non noſtrum,* 44

λογ. et. Sic Turic. λ. καὶ. Camp. cum Goth. 2. item Ioann. (tac. Gibſ.) habet notam, nihil profecto ſignificantem niſi *et*. Reliqui omittunt *et*, vel ponunt ante *ut dixi* velut Loc. Ven. Raſc. Bad. ad. Gryph. usque.

λιβυκοὺς. Sic Turic. Camp. cum Goth. Vall. Bern. Pro vocibus Graecis Guelf. lacunam. Reliqui μυθικοὺς, ſed ii ſunt editi; nam de MSS. turpe ſilentium. Ioann. (tac. Gibſ.) λιβικους, quanquam obſcurioribus notis.

21. παροιμίας. Goth. (non ut Geſn. narrat παροικιων) παροικεια, quod ſubterpuncto ο nihil eſt niſi παροικια, aberratione facili pro παροιμία. Camp. παριμιαι. Guelf. lacunam et hic, Tarv. et Ald. cum Vall. παροιμία, nominativum dant.

fabella. Sic omnes mei praeter Goth. *fabula* cum Leid. Gibſ. Sed hic quoque plurimos optimosque auctores pro noſtra dat. cf. 19.

agologationem. Nusquam praeterea legimus hoc vocabulum.

21. *Non noſtrum — clitellas.* Paroemia et velut *fabella brevior* eſt in vocabulis: *bos clitellas.* Sic enim, Burmanno laudante, Schefferus de re Vehiculari 2, 2 p. 7. „Quibus „verbis innuit" (Quintilianus) „— fuiſſe — ejus fabu„lae initium: *Bos clitellas* —. „Nempe ſic ſolebant in iſto „paroemias genere. — Ita „namque" (apud Petronium c. 63. p. Burm. 316.) „Tri„malcio: *Et ipſe vobis rem „horribilem narrabo. Aſinus in „tegulis. Cum adhuc capilla„tus eſſem.* — Omnium vero „optime clariſſimeque hoc „cognoſcitur ex Terentio, qui „ſic loquentem facit Lachetem „A. 4. Hecyrae ſc. 3. (extr.) „*Jam nos fabula Sumus Pam„phile: Senex atque anus.* „Donatus eo loco: *Senex at„que anus: Haec duo nomina, „ut poſita ſunt, caput indi„cant et inceptionem hujusmodi „fabularum.* Idem paulo poſt: „*Pronuncia: Senex atque anus, „quaſi initium fabulae.* Dicit „in comoedia, cum ad ea „verba ventum erit, *ſenex „atque anus*, non ut cetera „proferenda voce tali, quaſi „pertinerent ad comoediam et

inquit, *onus: bos clitellas.* Proximas exemplo vires habet *ſimilitudo*, praecipue illa, quae ducitur citra ullam translationum mixturam ex rebus paene paribus. *Ut, qui accipere in Campo conſuerunt, iis candidatis, quo-* 22

inquit onus. Turic. *in quo domus.* Alm. *inquit domus* (cf. § 20. 28) *inque ydoneus.* Goth. 2.

bos. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *vos* cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *bos* dare narratur Voſſ. 1. Modo pro *non* ex Regii conjectura *nos* dant Ruſc. (cf. 5, 10, 103) Ald. Bad. uterque, Baſ.

22. *exemplo.* Turic. Guelf. Camp. *exempli* cum Goth. 1. 2. Vall. et edd. ante Ruſc. qui recepit noſtrum ex Regii conjectura. Sed a Gryphio inde revocarunt alterum ante Burm. Noſtrum ſolo Regii ingenio niti credo. Sed error ille primitus fluxit ex mala diremtione, cum *proximas* fere referretur ad *clitellas.* Poſſis et *exemplis* ſcribere. *praecipue.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *praeſertim.* Voſſ. 1. 3. Reliqui *praecipueque.* cf. 5, 10, 49. *conſuerunt.* Sic Guelf. *conſueverit* Camp. *conſuevet.* Goth. 2. Reliqui *conſueverunt.* Noſtrum apud Cic. cf. 4, 2, 29.

„ipſa, verum alia pronunciatione, quaſi enarranda eſſet „aliqua fabella.“ Conſilium autem paroemiae intelligitur ex Ciceronis Epiſt. ad Att. 5, 15, quo reſpicere noſtrum, agnoverunt poſt Eraſmum in Adagiis (2, 9, 84) omnes. Ibi enim haec: „Clitellae bovi „ſunt impoſitae, plane non „eſt noſtrum onus.“ Mulo aut aſino, non bovi, conveniunt clitellae. Quare hoc dicitur in mandato inepto. vid. et Ammian. Marcell. 16, 5. Ad accuſativum *clitellas* Burmannus recte ſubaudit *portabat*, quod poſitum fuerit in ipſa fabula. Eſt autem *inquit* ab ipſo Qu., eo uſu, cum intelligitur *aliquis.* cf. 2, 15, 12. item Erneſti Clav. Cic. in *inquit.* Numerus locorum Senecae, a Gronovio citati, in immenſum poteſt augeri. Delectatur enim hac forma mirum in modum. v. c. Nat. quaeſt. 7, 28. p. 569. „Tarditas, *inquit*, illorum.“ 7, 26. p. 367. „Per ſtellas, *inquit.*“ ib. „Stellae *inquit.*“ 7, 12. p. 356. „Stellarum *inquit.*“ 6, 24. p. 355. „Immo, *inquit*“ et ſi quis retro legere voluerit exempla per ejus libros a calce ad caput.

22. *Ut qui accipere.* Cic. pro Cluentio. c. 27. extr.

rum nummos ſuppreſſos eſſe putant, inimiciſſimi ſolent eſſe: ſic ejusmodi judices infeſti
23 *tum reo venerant.* Nam παραβολὴ, quam Cicero *collationem* vocat, longius res, quae comparentur, repetere ſolet. Neque hominum modo inter ſe opera ſimilia ſpectantur, ut Cicero pro Murena facit, *Quod ſi e portu ſolventibus ii, qui jam in portum ex alto invehuntur, praedicere ſummo ſtudio ſolent et tempeſtatum rationem, et praedonum, et locorum: quod natura fert, ut iis faveamus, qui eadem pericula, quibus nos perfuncti ſumus, ingrediantur: quo tandem me animo eſſe oportet, prope jam ex magna jactatione terram videntem, in hunc, cui video maximas tempeſtates eſſe ſubeundas?* ſed et a mutis

23. *Neque hom.* Sic Guelf. Camp. Reliqui *Nec h.* cf. 5, 10, 81. *ii.* Turic. Camp. omittunt cum Voſſ. 1. 2. 3. Goth. et edd. ante Stoer.

praedicere. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Ioann. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Vall. Ald. *praecipere* et ita Cicero.

fert. Turic. *adfert.* Guelf. Camp. Tarv. *affert* cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Bern. Vall. Jenſ. cf. Ern. ad loc. Cic. Regius correxit. *tandem me.* Sic Turic. Camp. cum Voſſ. et Cicer. Reliqui *m. t.* cf. § 11. 43.

max. temp. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. meis omnibus exc. Ald. Baſ. Stoer. Chouet. Leid. Burm. Capp. Geſn. Bip. qui e Cicerone inſerunt *rei p.* *ſed et a.* Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. Goth. Habet copulam Guelf. Ejus loco Jenſ. (tac. Geſn.) oſtendit lacunam ſat magnam, pro qua Tarv. dat παραβολὴ cum edd. ante Gryph. Hic primus noſtram cum reliquis.

23. *collationem.* Cic. de Inv. 1, 30. item hic § 2. *pro Mur.* c. 2.

ſed et — ducitur. cf. not. crit. *Muta* vide ad 1, 10, 7. item hic § 24. 34. 35.

43 atque etiam inanimis interim hujusmodi ducitur. Et, quoniam ſimilium alia facies 24 in tali ratione, admonendum eſt, rarius eſſe in oratione illud genus, quod εἰκόνα Graeci vocant (quo exprimitur rerum aut perſonarum imago: ut Caſſius: *Quis iſtam faciem*

MSS. praeterea nulla mentio. Deeſt ſane ſubjectum, et volebat Francius poſt *hujusmodi* interponere *comparatio.* In MSS., quos quidem vidi, conſenſu, vocabulum graecum ab aliquo iſtius aetatis erudito interpolatum cenſeo, nec repetere audeam, cum praeſertim, in illo ſubjecti poſitu, *hujusmodi* nihil magnopere habeat, quo referatur. Satius puto *aliquid* adjicere poſt *hujusmodi.* *ducitur.* Turic. Camp. *dicitur* cum Stoer. Chouet. Leid.

24. *rarius.* Turic. *parius.* Volebat profecto *parcius.*

voc. quo. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) inſerunt *in* cum edd. ante Gryph. Sed Turic. Guelf. non habent praepoſitionem. *Quis iſtam.* Guelf. *Qui ſiſtam* nihil hic proficiente varietate. Sed edd. multi *Qui* pro *Quis.*

24. *in tali ratione.* Haec equidem non intelligo. Fluctuat oratio, nec video, quae ſit iſta *talis ratio.* Subit reſcribere *in alia ratione.* Erit „*alia facies in alia ratione,*" diverſa ſimilium ſpecies, pro diverſa adhibendi occaſione. Tale quid Gedoynus quoque expreſſit.

quod — Graeci. vid. Ariſtot. Rhet. 3, 4. qui fere noſtri praeceptum habet § 2. χρήσιμον δὲ ἡ εἰκὼν καὶ ἐν λόγῳ· ὀλιγάκις δέ· ποιητικὸν γάρ. item cf. Lex. rhet. utrumque Erneſti in εἰκών, et *imago.* Recenſet alios, qui εἰκόνα dixerint Schneiderus ad Demetr. § 80. p. 158.

Caſſius. Hic quis ſit, non utique eſt in comperto. Saltem non erant confundendi Caſſius Parmenſis, unus ex Julii Caeſaris interfectoribus, interfectus et ipſe poſt pugnam Actiacam, et Caſſius Severus (de quo vide 6, 1, 43.) ſub Auguſto et Tiberio vivens; quem errorem cavet Ruhnkenius ad Vellej. 2, 88, 1. Parmenſis ille, auctore Acrone ad Horat. Epiſt. 1, 4, 3., epigrammata ſcripſit. Ex quo genere facetiarum potuit eſſe hic verſus, cum et Horatius *opuſcula* ejusdem laudet. De tragoediis quidem, quales ſcripſiſſe Caſſius Parmenſis proditur, hic non erat cogi-

lanipedis ſenis torquens?), quam id, quo probabilius ſit, quod intendimus: ut, ſi animum dicas excolendum, ſimilitudine utaris terrae, quae neglecta ſentes ac dumos, culta fructus creat: aut, ſi ad curam reipublicae horteris, oſtendas, apes etiam formicasque, 444
non modo muta, ſed etiam parva animalia,

lanipedis. Turic. *lanipedi* cum Bodl. Alm. Goth. Andr. Jenſ. et edd. ante Ald. praeter Camp. qui *limpedi.* Guelf. *lampendi.* Similiter alii apud Burm. aberrant. Nullus tamen MS. *planipedis* quod repoſuit Regius, obſecundantibus ab Aldo inde omnibus. Vocem vide in Lexicis. Gebhardus ſe noſtrum legere ait e MS. Quod autem pro dativo in iſto *Lanip.* meliores edd. dederunt genitivum, ſequente *ſenis*, leniſſima eſt emendatio, cui ſimilis locum habuit 5, 10, 84.

ac. Sic Turic. Guelf. Camp. *et.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. *aut.* Voſſ. 3. Reliqui *atque.* cf. 6 Pro. 9.

tandum. Verſus eſt Scazon, nec tamen usquequaque emendatus. Burmannus, metro conſulens, *iſte* legi ſuadet pro *iſtam*, quod Geſnero placet; non immerito. Sed reſtat anapaeſtus in quarta ſede, alienus et ipſe, quem non tam facile compendiſacias. Poſſis tamen et imperfectum tetrametrum agnoſcere, cui bini pedes deſint in fine. Tum ne *iſtam* quidem mutatione indigeat. Sed Comoedias Caſſii quidem Parmenſis veteres non memorant, cujusmodi operis hunc verſum eſſe maxime conjicias, ſi ſit tetrameter iambicus. *Lanipedem ſenem*, quem veteres quidem, levi fluctuatione, omnes hic oſtendunt libri, alibi fruſtra quaeras apud ſcriptores. Satis tamen aperta per ſe ſententia vocabuli. Significantur vel lana obvoluti pedes, vel lanae inſtar molles et debiles. Ad hanc poteſtatem ſimilibus commendandam aliquot ſcriptorum loca affert Gebhardus in Crepundiis 2, 15 p. 95. veluti Plaut. Epidic. 5, 1, 21 *pulmonei pedes* tribuuntur delicato et debili; Macrob. Saturn. 1, 8 memoratur proverbium: „*Deos laneos* pedes habere." *Faciem torquere* Burmannus illuſtrat verſu Terentiano Eun. 4, 4, 3 „Illud „vide, os ut ſibi *diſtorſit* carnifex." *ut Caſſius* fateor abruptius mihi dictum videri quam pro Quintiliano. An *ut ait Caſſ.?* cf. 1, 6, 36.

in commune tamen laborare. Ex hoc genere 25
dictum illud eſt Ciceronis, *Ut corpora noſtra ſine mente, ita civitas ſine lege, ſuis partibus, ut nervis ac ſanguine et membris, uti non poteſt.* Sed, ut hac corporis humani pro Cluentio, ita pro Cornelio, *equorum;* pro Archia, *ſaxorum* quoque uſus eſt ſimilitudine. Illa (ut dixi) 26
propiora, *ut remiges ſine gubernatore, ſic milites ſine imperatore nihil valere.* Solent tamen fallere ſimilitudinum ſpecies: ideoque adhibendum eſt his judicium. Neque enim *ut navis utilior nova, quam vetus, ſic amicitia:* vel, *ut laudanda, quae pecuniam ſuam pluribus largitur, ita, quae formam.* Verba ſunt in his ſimilia, *vetuſtatis* et *largi-*

25. *dictum.* Subſtantivi loco uſurpatum. cf. 6, 3, 2. Locus eſt pro Cluent. c. 53.

hac — ſimilitudine. Ferri ſane poteſt pronomen feminini generis, etiam elegans videri et ex interiore latinitate. Mihi tamen diſplicet, ut contortum. Veteres mei excuſi ante Gryph. dant *hoc,* quibuscum facit Turic., ſententia quidem nulla. Binae edd. apud Burm. *hic* et hanc ego ſcripturam cenſeo veram, niſi forte *loco* exciderit poſt *hoc.*

pro Cornelio. vid. 4, 4, 8. *pro Archia.* c. 8.

26. *ut dixi.* Ut aliquoties negotium faceſſit haec interjectio in Qu., ita hic quoque. Refero tamen ad § 23 *hominum — inter ſe opera ſimilia.*

fallere. cf. 2, 12, 3. 5, 13, 43.

formam. Recte Geſnerus ad partes vocat Graecorum ὥραν quae cum pulchritudine, aetatis juvenilis ſignificationem conjungit, quomodo et Latini uſurpent *aetatem.*

Verba — pudicitiae. Vim et *etymologiam* ita ſibi invicem oppoſitas vidimus 5, 10, 55. Sed ſunt haec breviua comprehenſa quam pro ſumma accuratione. cf. dicta ad 1, 10, 29. Sic enim interpretare genitivos illos *pecuniae, pudicitiae:* „Vis largitionis longe „diverſa eſt, ſive dicitur largitio *pecuniae,* ſive *pudici*„*tiae.*“ Si ad *vis* refers genitivos hoſce, omnia obſcurantur. Deeſſe hic aliquid, [illegible]

tionis: vis quidem longe diverſa, *pecuniae* et
27 *pudicitiae.* Itaque in hoc genere maxime quaeritur, an ſimile ſit, quod infertur. Etiam in illis interrogationibus Socraticis, quarum paulo ante feci mentionem, cavendum, ne incaute reſpondeas: ut apud Aeſchinem Socraticum male reſpondit Aſpaſiae Xenophontis uxor; quod Cicero his
28 verbis transfert, *Dic mihi, quaeſo, Xenophontis uxor, ſi vicina tua melius habeat*

26. *pudicitiae.* Turic. *amicitiae* cum Jenſ. et edd. ante Gryph. Noſtrum tamen Guelf. Goth. Camp. et reliqui edd. mei. Geſnerus primus ſentiens lacunam conjiciebat: „pecuniae „*et formae, navis* et amicitiae." In ſententia unice accedo, ſed libros praeſtantes ſequens, in quibus eſt *pudicitiae*, malim: „pecuniae et pudicitiae, *navis et amicitiae.*"

27. *maxime.* Turic. Camp. omittunt.

Socraticis. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *Socratis* cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Andr. (etſi hujus mox ad *Socraticum* haec varietas affertur; perperam haud dubie) et edd. ante Stoer. Diſplicet tamen vetus illa ſcriptura ob *reſpondeas* quo indicatur ſententia in univerſum propoſita. Et proclivis erat error. *quarum.* Turic. Guelf. *quorum* cum Voſſ. 3. cf. 1, 10, 6. *Aſpaſiae.* Turic. Camp. *Aſphaſia.* Guelf. *Aſpaſia* cum Goth. et edd. ante Burm. MSS. ſilentur, niſi quod refert Bad. Vallenſem dare *Aſpaſie.*

apparet, de qua re vide not. crit.

27. *infertur* i. e. colligitur, cogitur; ſignificatu dialectico. cf. 5, 14, 9. 8, 4, 20. Minus aperte hoc cap. § 3. Apud Cic. Inv. 1, 47. *illatum.* Appulej. de doctr. Plat. 3 p. Elmenh. 34. „Dico autem Illa„tionem vel Illativum Roga„mentum, quod acceptioni„bus colligitur et *infertur.*" *Francogalli* etiamnum *inférer,* hac ſignificatione.

paulo ante. § 3.

Aeſchinem — Cicero. Dialogus fuit Aeſchinis Socratici, inſcriptus: *Aſpaſia,* qui intercidit. vid. Fabr. B. G. Harl. Vol. 2. p. 692. Hujus locum hic poſitum Cicero recitat in libris de Inv. 1, 31.

445 *aurum, quam tu habes, utrumne illius, an tuum malis? Illius, inquit. Quid ſi veſtem et ceterum ornatum muliebrem pretii majoris habeat, quam tu habes, tuumne an illius malis? Illius vero, reſpondit. Age ſis, inquit, ſi virum illa meliorem habeat, quam tu habes, utrumne tuum virum malis, an illius?* Hic mulier erubuit, merito. male enim 29
reſponderat, *ſe malle alienum aurum, quam ſuum:* nam eſt id improbum. At, ſi re-

28. *utrumne.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui *utrum.* Apud Cic. de Inv. 2, 39 pro *utrum copia* aliquot libri dant *utrumne c.* Sic et Dialog. de Oratt. c. 37. *utrumne — an.* cf. 3, 3, 13.

habes. Turic. Camp. omittunt cum Alm. *habeas* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Noſtrum et Cicero.

tuumne. Sic Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. item Ciceronis libris. Reliqui *tuum.*

malis. Turic. *velis* cum Alm. (cf. modo hac §. item mox ead.). *Illius — reſp.* Turic. omittit cum Alm. *reſpondit illius* ſine *vero.* Camp. cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. *mal. ill. vero reſp.* omittit Guelf. *reſp. ill. vero* Bad. uterque. *reſpondit* omittit Goth. cum Voſſ. 2. 3.

Age ſis — virum. Turic. *accede iſti quid ſi v.* Alm. *accede ſi quid ſi v.* (cf. modo hac §. item § 31). Guelf. *ages vero is inquit ſi v.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *age is i. ſi v.* Ruſc. Goth. *age ſi i. ſi v.* et hoc inveniebat Regius, qui repoſuit noſtram (cf. § 21.) (huc enim refero Geſneri notationem) Camp. Loc. et edd. ante Gryph. exc. Aldo dant noſtram ipſam, ut et plurimi apud Ciceronem libri (vid. Oudendorpii not.) quorum aliqui *ſil* per errorem pro *ſis.* Reliqui omittunt *ſis.*

utrumne — illius. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. qui omittit *virum* et tranſponit *a. i. m.* Reliqui *virumne t. a. i. m.* Ciceronis libri nobiſcum faciunt, niſi quod pro *m. a i.* tranſponunt *a. i. m.* quanquam aliter Erneſti, ſed cf. not. Oudendorp.

nam eſt id imp. Turic. Guelf. *n. e. i. hoc i.* cum Alm. Voſſ. 3. Jenſ. Tarv. Regius eradendum vidit alterum pro-

ſpondiſſet, *malle ſe aurum ſuum tale eſſe, quale illud eſſet*, potuiſſet pudice reſpondere, *malle ſe virum ſuum talem eſſe, qualis melior*
30 *eſſet.* Scio quosdam inani diligentia per minutiſſimas iſta partes ſecuiſſe, et eſſe aliquid minus ſimile, ut *ſimia homini*, et marmora deformata prima manu: aliquid plus, ut illud, *Non ovum tam ſimile ovo:* et diſſimilibus ineſſe ſimile, ut *formicae* et *elephanto* genus, quia ſunt animalia: et ſimilibus diſſimile, ut,

— — *Canibus catulos, et matribus hoedos;*

31 differunt enim aetate: contrariorum quoque aliter accipi oppoſita, ut *noctem luci;* aliter

nomen et abeſt *id* a Loc. (errante Burm.) usque ad Ald. qui omittit *hoc*. Et ſic eſt in Vall. Sed Camp. *n. e. in id hoc i.* An erat *eſt enim hoc improbum?* ut *nam* naſceretur ex *ſuum* extremo.

30. *ſimia.* Turic. Camp. *ſimilia* cum Alm.

et marm. MSS. et editi fere inſerunt *ut*, quod ejecit Regius, obſecundantibus Aldo et edd. ante Stoer.

Non ovum tam. Turic. *noum jam.* Guelf. *noumia.* Camp. *ne o. t.* *ut form.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *eſt.*

30. *deformata.* Hac poteſtate errori obnoxium vocabulum. Burmannus Plauti locum ponit Pſeud. 2, 3, 11 „certa „*deformata.*" cf. 6 Prooem. 9. (ubi vide not. crit.) item Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 90. qui et in Elogio Hemſterhuſiano ſic uſurpavit. Adde Cic. pro Sylla c. 26. Poſtremo loco *deformata* dicuntur ea, quorum forma ad finem perducta eſt, cum opponantur *inchoata.* Hic quidem apud noſtrum *deformando* indicatur forma inchoata. vid. et Parei Lex. Crit. h. v.

Non ovum — ovo. vide Eraſm. in Adag. 1, 5, 10.

Canibus — hoedos. Virgil. Ecl. 1, 23.

446 noxia, ut *frigidam febri;* aliter repugnantia, ut *verum falſo;* aliter diſparata, ut *dura non duris:* ſed, quid haec ad praeſens propoſitum magnopere pertineant, non reperio. Illud eſt annotandum magis, argumenta 32
duci ex jure ſimili: ut Cicero in Topicis, *Ei, cui domus uſus fructus relictus ſit, non reſtituturum heredem, ſi corruerit, quia non*

31. *noxia.* Turic. *non* cum Alm. cf. § 28. 32.

ut frig. Turic. Camp. inferunt *aquam* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Gryph. exc. Aldo. Nobiſcum omittunt Guelf. Bern. et alii fortaſſe MSS. ut reliquae edd. Facile quidem addebatur ſubſtantivum ab librario uſus Romani ignaro, neque tamen ubique omittitur a ſcriptoribus, ut nihil certi ſtatuere audeam, contra Turicenſis praeſertim auctoritatem. vide Oudendorp. ad Appul. Metam. 2 p. 127.

diſparata. Turic. Guelf. Camp. *ſeparata* cum Alm. Bodl. Ioann. Voſſ 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Nihil agunt vel graviſſimae auctoritates in errore proclivi.

32. *Ei — heredem.* Turic. *cum evidemus uſus relictus ſ. n. reſutuat heredi.* (a ſec. manu: *cum evidens* rel.) Alm. *Ei* (cf. § 31. 35.) *cui domus uſus rel. ſ. n. reſtituat heredi.* Guelf. Camp. *cum — heredi* cum Voſſ. 1. 3. Ioann. Bern. Andr. (etſi ex his *heredi* non diſerte memoratur) et edd. ante Ruſc. qui primus repoſuit Regii emendationem (cf. § 28). Nititur quidem ea Ciceronis loco, ſed poterat Qu. memoria fallente (cf. § 20 not. ex.) ponere contrariam rationem in qua tamen

31. *ut frigidam.* cf. not. crit.

diſparata. Cic. de Inv. 1, 28. „Diſparatum — eſt id „quod ab aliqua re per oppoſitionem negationis ſeparatur, hoc modo: ſapere et „non ſapere." cf. Marius Victorin. p. Pithoei 157.

32. *Illud — magis.* i. e. Hoc potius, quam ſubtiles illae partitiones, notari meretur. Vides incidendum eſſe poſt, non ante, *magis*, quod recentiorum primus feci. Ante Leidenſem enim multi recte; item Obrechtus. cf. 4, 5, 4.

Cicero in Top. c. 3. Non ipſa ſunt Ciceronis verba. cf. not. crit.

reſtituat ſervum, ſi is deceſſerit: ex contrario, *Nihil obſtat, quo minus juſtum matrimonium ſit mente coëuntium, etiamſi tabulae ſignatae non fuerint. Nihil enim proderit ſignaſſe tabulas, ſi mentem matrimonii non fuiſſe con-*
33 *ſtabit:* ex diſſimili, quale eſt Ciceronis pro Cecinna, *Ut, ſi quis me exire domo coëgiſſet armis, haberem actionem; ſi quis introïre prohibuiſſet, non haberem.* Diſſimilia ſic deprehenduntur, *Non, ſi, qui argentum omne legavit, videri poteſt ſignatam quoque pecuniam reliquiſſe; ideo etiam, quod eſt in*

et ipſa procedit argumentum, ſi uſufructuarius heredi reſtituere non cogitur aedes, uti nec ſervum. *mente.* Guelf. *juſte*, quod etiam in Baſil. margine. Male.

33. *introire.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. et edd. ante Burm. exc. Leid. Cicero ipſe noſtrum. Reliqui *intrare.* *Non ſi.* Turic. Camp. *n. niſi* cum Alm.

ex contrario. Subaudi ad hunc ablativum adjectivi *jure*, ut et mox ad *diſſimili.* Ne *Diſſimilia* (§ 33.) quidem univerſe intelligenda ſunt, ſed addendum: *jura.*

mente. Huc vocandum id, quod mox ponitur *matrimonii* i. e. ea mente ut matrimonium contrahant.

33. *pro Cecinna.* c. 12. Leviter aberrant verba a Ciceronianis.

Non, ſi — creditur. Hoc exemplum de ſuo propoſuit Qu. ut non attineat ad locum Ciceronis exigere illud, quo ſane reſpexit noſter, ſed quem ipſum afferre noluit; alioqui Ciceronem nominaſſet ut in praecedentibus. cf. Cic. Top. c. 3. unde conflatum hoc eſt e duobus, quod recte monet Geſnerus. „A genere ſic ducitur: Quoniam argentum „omne mulieri legatum eſt, „non poteſt ea pecunia, quae „numerata domi relicta eſt, „non eſſe legata." Paulo inferius: „Non, ſi uxori vir „legavit omne argentum, „quod ſuum eſſet, iccirco, „quae in nominibus fuerunt, „legata ſunt." cf. 5, 10, 62.

nominibus, dari voluiſſe creditur. Ἀναλογίαν 34
quidam a ſimili ſeparaverunt; nos eam ſubjectam huic generi putamus. Nam, *ut unum*
447 *ad decem, ſic decem ad centum*, ſimile certe eſt: et, *ut hoſtis, ſic malus civis.* Quanquam haec ulterius quoque procedere ſolent. *Si turpis dominae conſuetudo cum ſervo, turpis domino cum ancilla; Si mutis animalibus finis voluptas, idem homini.* Cui rei facil- 35
lime occurrit ex diſſimilibus argumentatio. *Non idem eſt dominum cum ancilla coiſſe, quod dominam cum ſervo: Nec, ſi mutis finis voluptas, rationalibus quoque:* quin immo ex contrario, *Quia mutis, ideo non rationalibus.* Adhibetur extrinſecus in cauſam et 36
auctoritas. Haec ſecuti Graecos, a quibus

34. Ἀναλογίαν. Guelf. *αποχπιαν.* Camp. *αποαπιαν* Goth. *ἀποεπίαν* cum Vall. Sed Turic. noſtrum.

ſic dec. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *et d.* cum Alm. Voſſ. 2. 3. Vall. et edd. ante Bad. Correxit Regius, neceſſario; quanquam poterat et *ita.*

domino. Sic Turic. Guelf. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. 3. Ioann. et edd. ante Ald. Reliqui *domini* ex Regii mutatione, cui addicunt Vall. et Camp.

35. *quin.* Sic Turic. Camp. cum Obr. Reliqui omittunt, inter quos recenſetur Alm. (cf. § 32. 42). Sic et 5, 12, 1.

contr. — rationalibus. Turic. *c. in rationalibus.* Alm. Camp. *c. irrationalibus.*

34. Ἀναλογίαν. cf. 1, 6, 3. *ut hoſtis — civis.* Geſnerus, in proportione quatuor membra deſiderari monens, ſuadet: *ut hoſtis ad hoſtem, ſic malus civis ad bonum.* Tot verba periiſſe non credo. Nec diligentia mathematicorum opus in definienda proportione. Similis oſtenditur ratio mali civis et hoſtis ad civitatem quamcunque.

36. *Haec.* i. e. quaecunque *auctoritate* continentur. Facile quidem fuerit *Haec* mutare in *Hanc.* Sed ſatius duco, ne-

κρίσεις dicuntur, *judicia* aut *judicationes* vocant, non, de quibus ex cauſa dicta ſententia eſt (nam ea quidem in exemplorum locum cedunt); ſed, ſi quid ita viſum gentibus, populis, ſapientibus viris, claris civi-
37 bus, illuſtribus poëtis, referri poteſt. Ne haec quidem vulgo dicta, et recepta perſuaſione populari, ſine uſu fuerint. Teſtimo-

36. *voc. non de.* Turic. Guelf. omittunt *non* cum Goth. Voſſ. 2. 3. et edd. ante Ald. Etiam Camp. ſed pro *vocant* dat *vocantur.* Hoc inveniebat Regius, qui activum repoſuit cum negatione, tanto faciliore mutatione, quoniam ſupererat aliquid iſti *vocant.* cf. ad 4, 2, 29.

37. *Ne haec.* Turic. *Nec h.* miro caſu incidens in ſphalma Geſneri, quod repetierunt Bipontini. Reliqui omnes nobiſcum faciunt. *fuerint. Teſtimonia.* Ita diſtinxi cum Regio et Aldo ſolis. Reliqui *teſt.* ad praecedentem ſententiam referentes, novam ordiuntur ab *Sunt,* quod poſcere ait Badius

gligi ſummam ſtructurae accurationem in numero pronominis, quia mox pluralem eſt ſubjecturus in *judd. judicationes.* Nec ullus liber variat.

κρίσεις. vid. Lex. Rhet. Graec. Erneſti h. v. qui docet hoc maxime ſignificatu frequentatam rhetoribus vocem vix inveniri hodie. Uſurpat tamen ſic fere Ariſtot. Rhet. 1, 15, 12.

non — ſententia eſt. i. e. remotae illae a judicum in vera cauſa ſedentium pronunciata ſententia. „Judicationes, „de quibus dicta ſententia „eſt" poteſt ſane contorta videri oratio, ſed *judicationes* magis intelliguntur res, de quibus aliquid ſtatuitur. Apparet autem attendenti, ad vocem *Adhibetur* debuiſſe a librariis inchoari novum caput. Adhuc enim de exemplis egerat, quae nunc omitti manifeſtum eſt iis, quae interjiciuntur *nam ea — cedunt.* cf. initium capitis, ubi ſimilis huic noſtrae locutio „quae ex„trinſecus adducuntur in cau„ſam." item § 43 ubi *exempla* et *auctoritates* diſpoſcuntur.

37. *haec quidem.* *Haec* dicitur quaſi cum contemtu „quae quotidie tractata et „ubivis obvia vix ullum mo„mentum facere poſſe vide„bantur."

nia ſunt enim quodam modo, vel potentiora etiam, quod non cauſis accommodata, ſed liberis odio et gratia mentibus ideo tantum dicta factaque, quia aut honeſtiſſima, aut veriſſima videbantur. An vero me de incom- 38
modis vitae diſſerentem non adjuvabit earum perſuaſio nationum, *quae fletibus natos, laetitia defunctos proſequuntur?* Aut, ſi miſericordiam commendabo judici, nihil proderit, quod prudentiſſima civitas Athenienſium, *non eam pro affectu, ſed pro numine*

poſitum τοῦ *enim*. Falſo ille. Solet enim ſecundam quoque vocem ſequi particula. cf. Drakenb. ad Liv. 3, 50, 7.

vel. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Burm. Reliqui omittunt, confirmato ex prava diſtinctione errore.

38. *numine.* Turic. Guelf. Camp. *animo* cum Bodl. Ioann. Bal. Alm. Voſſ. 3. Bern. Andr. et edd. ante Bad. qui repente noſtrum dat, non monito lectore. Goth. tamen et ipſe noſtrum.

accommodata, ſed. Suſpicor ante *ſed* excidiſſe *ſunt.* Si enim eo refers quod eſt in initio ſententiae *ſunt*, contorta ſit ſtructura, propterea quod illic verbum ſubſtantivum proprie uſurpatur, hic eſt auxiliare.

38. *nationum — proſequuntur.* Herodot. 5, 4 Τραυσοὶ — τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταυτὰ τοῖσι ἄλλοισι Θρηξὶ ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενον, ποιεῦσι τάδε· τὸν μὲν γινόμενον περιιζόμενοι οἱ προσήκοντες ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ, ἐπεί τε ἐγένετο, ἀναπλῆσαι κακά· ἀνηγεόμενοι τὰ ἀνθρωπήϊα πάντα πάθεα. τὸν δ' ἀπογινόμενον, παίζοντές τε καὶ ἡδόμενοι, γῇ καλύπτουσι ἐπιλέγοντες ὅσων κακῶν ἐξαπαλλαχθεὶς ἔστι ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ. Geſnerus recte ablegat ad Fabric. in Sext. Emp. Pyrrh. Hypot. 3, 232. item Pſeudo-Turnebus ad epigramma Archiae Anal. Brunck. 2, 100. De Eſſedonibus idem narrat Pompon. Mela 2, 1.

ſed pro numine. Celeberrimus apud ſcriptores ἐλέου βωμὸς in foro Athenarum. cf. Apollod. Bibl. 2, 8, 1 ibique Heynium, qui ad reli-

39 *accepit?* Jam illa ſeptem praecepta ſapien- 448
tum, nonne quasdam vitae leges exiſtimamus? Si cauſam veneficii dicat adultera, non M. Catonis judicio damnata videatur, *qui nullam adulteram non eandem eſſe veneficam dixit?* Jam ſententiis quidem poëtarum

cui cum multis locis conſententiens inveniatur Vall. (cf. 6, 1, 29.) poteſt ex eo ſumſiſſe videri Badius. Voſſianum 2. ultro trahit Goth. qui ſiletur in varietatibus, ut et Vöſſ. 1. ſed hic falſo, ut ſuſpicor. Burmannus ex *animo* malit exculpere *aſylo*, quale fuiſſe ad aram miſericordiae teſtentur plurimi ſcriptores. Huic nequaquam accedo; ſed ipſum noſtrum corruptum cenſeo in illud *animo*, fallente ignarum librarium etiam illo, qui antecedit, *affectu. nomini*, *numine*, *nemine* per compendium ſcripta facile abeunt in *animo*, quocum confundi putant et *omnino* vid. Lipſ. ad Vellej. 2, 33. et Heuſing. Emend. p. 119.

39. *dicat adultera, non M. C.* Turic. *d. in adulteram C.* Tarv. *d. in adulteram non Marci C.* Jenſ. *d. in adultera non Marci C.* cum edd. ante Ruſc. qui expunxit *in* ad mentem Regii (cf. § 32). Rectiſſime, nam *cauſam dicit* rea. cf. 4, 1, 19. Guelf. a *non* ad alterum *non* ante *eandem* omittit. *M.* ſcripſi pro *Marci*, quia *adulteram* C. eſt in Turic. cf. 5, 9, 13. 5, 13. 18. *Jam ſent.* Camp. *Nam ſ.* cum Obr. Recte, ut opinor. Burm. refert ad *Jam* in ſententiae

quos ablegat plurimos. Aliquot oratores, ſive rhetores, hoc argumento utentes, etiamnum verſamus ut Libanium, et Eumenium. Debebat autem admonere amicorum aliquis Salim, poëtam noſtratem dulciſſimum, ne *Hyllium* pro *Hyllo* faceret hujus arae ſtatuendae auctorem.

39. *M. Catonis.* Nusquam praeterea hanc Catonis Cenſorii profecto, ſententiam relatam reperi. Sed eo magnopere facit, quem locum indicat Pſeudo-Turnebus, Cornificius ad Herenn. 4, 16. „Majores noſtri ſi quam unius „peccati mulierem damnabant, ſimplici judicio multorum maleficiorum convictam putabant; quo pacto? „quoniam, quam impudicam „judicarant eam veneficii quoque damnatam exiſtimabant.“ et reliqua in eandem ſententiam.

Jam ſententiis. cf. not. crit.

non orationes modo ſunt refertae, ſed libri etiam philoſophorum: qui quanquam inferiora omnia praeceptis ſuis ac literis credunt, repetere tamen auctoritatem a plurimis verſibus non faſtidierunt. Neque eſt ignobile 40 exemplum, *Megareos ab Athenienſibus, cum de Salamine contenderent, victos Homeri verſu*, qui tamen ipſe non in omni editione reperitur, ſignificans *Ajacem naves ſuas Athenienſibus junxiſſe.* Ea quoque, 41 quae vulgo recepta ſunt, hoc ipſo, quod incertum auctorem habent, velut omnium fiunt: quale eſt, *Ubi amici, ibi opes:* et,

hujus initio, ubi *Nam* edd. ante Obr. exc. Camp. et Aldo. Illic quidem mei MSS. *Jam*, quod valet *porro.* Hic autem, ubi nulla quaeſtio, *nam* aptius, relate ad ſententiam ſuppreſſam. cf. 2, 11, 7. Sed MSS. et hic *jam* cum plerisque edd.

40. *Megareos.* Turic. Guelf. *megarius* cum Voſſ. 1. 3. Bern. Jenſ. et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. qui *Megarios* cum Bid. pr. Noſtrum in Vall. Dicas graece ſcriptum fuiſſe *μεγαρείους*, ſed hoc analogia caret, cum *μεγαρεῖς* dicantur, nec convenit graecus accuſativus inter Latina. Forma eſt inſolens, pro qua *Megarenſes* malis; ſed apud Ciceronem quoque *Megareus*, brevi penultima ut *Phalereus.*

qui quanquam — faſtidierunt. Male diſſimulatur indignatio, et contemtus philoſophorum. cf. Prooem. 9 — 17.

40. *Megareos.* cf. not. crit. Verſus eſt Il. 2, 558. de quo cf. in primis Villoiſonum in Proll. Homerr. ejusque *κριτὴν* in A. L. 2, 91. 1, 250. vide et Ariſtot. Rhet. 1, 15, 13. Ἀθηναῖοι Ὁμήρῳ μάρτυρι ἐχρήσαντο περὶ Σαλαμῖνος. item Plutarch Solon. p. 83. C. D. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῷ Σόλωνι συναγωνίσασθαι λέγουσι τὴν Ὁμήρου δόξαν. ἐμβαλόντα γὰρ αὐτὸν ἔπος εἰς νεῶν κατάλογον ἐπὶ τῆς δίκης ἀναγνῶναι κ. τ. λ. cf. Strabon. p. 394.

41. *Ubi — opes.* cf. Eraſm. Adag. 1, 3, 24. Locus eſt apud Plautum Trucul. 4, 4, 32 ubi hoc ipſum proverbium legitur in aliquot libris, ſed ita, ut cogamur praeferre

Conſcientia mille teſtes: et apud Ciceronem, 449
Pares autem (ut eſt in vetere proverbio) cum paribus maxime congregantur: neque enim duraſſent haec in aeternum, niſi vera omni-
42 bus viderentur. Ponitur a quibusdam, et quidem in parte prima, Deorum auctoritas, quae eſt ex reſponſis, ut, *Socratem eſſe ſapientiſſimum*. Id rarum eſt: tamen utitur eo Cicero in libro de aruſpicum reſponſis, et in concione contra Catilinam, cum *ſignum*

41. *ut eſt in.* Haec omittunt libri Ciceroniani. Quintilianei quidem omnes dare videntur. Et reponenda cenſeo apud Ciceronem, cujus ſine iis eſt abrupta oratio.

maxime. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Goth. Reliqui *facillime* cum Cicerone.

42. *Id — tamen.* Turic. *idearum eſt non ſine uſu tamen* cum Alm. (cf. § 35. 5, 12, 6). Sed et Camp. *I. r. eſt non ſine uſu t.* Additamentum illud, etſi per ſe non diſplicet, cum praeſertim *tamen* facilius et conſuetius ſtruatur cum eo, tamen ob id quod mox eſt *utitur*, minus elegantem habet *utendi* iterationem. Neque Turic. caret gloſſematis cf. praef. noſtr. p. 47. *cum — C.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *cauſam* cum Voſſ. 3. proclivi errore poſt *cum* ante *C. Caeſ.*

plerorumque MSS. ſcripturam „ubi amici ibidem opus" quoniam orationis occaſio eo magis ducit.

conſcientia — teſtes Hoc uno loco legi videtur hoc proverbium apud antiquos.

apud Ciceronem. De Senectute c. 3. Non prorſus eadem, quae in libris Ciceronianis, hic leguntur. cf. § 32.

42. *in libro — reſponſis.* Ita enim fert omne hujus orationis conſilium, ex ipſa inſcriptione manifeſtum. De *libro* cf. 5, 10, 98. An hic ἀκρισία Quintiliani deprehendatur cf. ad 4, 1, 68. Poteſt ſane in hac quidem oratione ſic defendi noſter, ut verum ipſe tractaverit Ciceronis opus, ſuppoſitium ne viderit quidem, quoniam nullum inde locum excitat.

contra Catilinam. 3, 8. 9. Concio haec eſt et ſecunda, reliquae *ſententiae* cf. 3, 8. 65.

Jovis columnae impoſitum populo oſtendit: et pro Ligario, *cum cauſam C. Caeſaris meliorem, quia hoc Dii judicaverint, confitetur.* Quae cum propria cauſae ſunt, *divina teſtimonia* vocantur: cum aliunde arceſſuntur, *argumenta.* Nonnunquam contingit judicis 43
quoque, aut adverſarii, aut ejus, qui ex diverſo agit, dictum aliquod aut factum aſſumere ad eorum, quae intendimus, fidem. Propter quod fuerunt, qui exempla et has auctoritates inartificialium probationum eſſe arbitrarentur, quod ea non inveniret orator, ſed acciperet. Plurimum autem refert. Nam *teſtis*, et *quaeſtio*, et his ſimilia, de 44
ipſa re, quae in judicio eſt, pronunciant: extra petita, niſi ad aliquam praeſentis diſceptationis utilitatem ingenio applicantur, nihil per ſe valent.

Sed Camp. reſarcit peccatum inſerens *partem* poſt *meliorem*; ſolus quantum video. Scripſi *C.* pro reliqnorum *Caji* auctoribus Gnelf. et Camp. cf. § 15. 6, 1, 31.

43. *cont. jud.* Turic. Camp. inſerunt *ut* cum Alm. Sed mox pro *aſſumere* Camp. ſolus *aſſumant*, male utrumque.

inart. prob. Sic Turic. Camp. Reliqui *prob. inart.* cf. § 23. 5, 12, 5.

44. *Nam teſt.* Turic. Camp. inſerunt *et.* Errorem interpretor, natum ex ſimilibus, quae ſequuntur, literis.

ſim. de ipſa. Sic Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Sed Turic. *ſ. et ipſ.*, a ſec. manu *ſ. et ex i.* Camp. *ſ. ex ipſa.* Reliqui *ſ. et d. i.*

applicantur. Camp. *applicentur* cum Obr. Sed ille mox etiam *valeant* pro *valent.*

pro Ligario. c. 6. „cauſa — „nunc melior certe ea judicanda eſt, quam etiam dii „adjuverunt."

44. *applicantur.* cf. idem verbum 4, 1, 30. Sed ibi natura, hic conſulto; ut 5, 7, 27.

XII. Haec fere de *probatione*, vel ab aliis 450 tradita, vel uſu percepta, in hoc tempus ſciebam. Nec mihi fiducia eſt, ut ea ſola eſſe contendam: quin immo hortor ad quaerendum, et inveniri poſſe fateor: quae tamen adjecta fuerint, non multum ab his abhorrebunt. Nunc breviter, quemadmodum ſit
2 utendum his, ſubjungam. Traditum fere eſt, *Argumentum oportere eſſe confeſſum. dubiis enim probari dubia qui poſſunt?* Quaedam tamen, quae in alterius rei probationem ducimus, ipſa probanda ſunt. *Occidiſti virum, eras enim adultera.* Prius de adulterio convincendum eſt, ut, cum id coeperit eſſe pro certo, fiat incerti argumentum. *Spiculum tuum in corpore occiſi inventum eſt:* negat *ſuum:* ut probationi proſit, proban-
3 dum eſt. Illud hoc loco monere inter neceſſaria eſt, nulla eſſe firmiora, quam quae ex dubiis facta ſunt certa. *Caedes a te commiſſa eſt, cruentam enim veſtem habuiſti.* non eſt tam grave argumentum, ſi fatetur, quam ſi convincitur. Nam ſi fatetur, multis ex cauſis potuit cruenta eſſe veſtis; ſi negat, hic cauſae cardinem ponit, in quo ſi victus fuerit, etiam in ſequentibus ruit. Non

3. *cru. enim.* Guelf. Camp. omittunt *enim* cum multis apud Burm. et edd. ante Bad. qui recepit ex conjectura Regii. Sed Turic. habere videtur.

cardinem. Guelf. Camp. *ordinem.*

2. *qui poſſunt.* Malis *poſſe.* 49 *neceſſarie* pro *neceſſe* Jenſ.
3. *inter neceſſaria.* Malim et edd. ante Ald. cf. et not. *interim, neceſſe.* Sic 5, 13, crit. ad 5, 10, 69.

enim videtur in negando mentiturus fuiſſe, niſi deſperaſſet, id poſſe defendi, ſi confiteretur. Firmiſſimis argumentorum ſingulis 4 inſtandum, infirmiora congreganda ſunt: quia illa, per ſe fortia, non oportet circum-
451 ſtantibus obſcurare, ut, qualia ſunt, appareant: haec, imbecilla natura, mutuo auxilio ſuſtinentur. Itaque, ſi non poſſunt 5 valere, quia magna ſunt; valebunt, quia multa ſunt, quae ad ejusdem rei probationem omnia ſpectant. Ut, ſi quis hereditatis gratia hominem occidiſſe dicatur, *Hereditatem ſperabas, et magnam hereditatem, et pauper eras, et tum maxime a creditoribus appellabaris: et offenderas eum, cujus eras heres, et mutaturum tabulas ſciebas.* Singula levia ſunt, et communia: univerſa vero nocent, etiamſi non ut fulmine, tamen ut grandine. Quaedam argumenta ponere ſatis 6

5. *Itaque ſi non.* Guelf. *Itaque non* cum Goth. quanquam hic expreſſe *Ita quae non.* Et hoc blanditur; ſed vetuſtiſſimi quique vulgatam. *magna ſunt.* Sic Turic. Camp. cum Voſſ. 1. 3. Bern. Vall. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. item a Leidenſi inde ad Burm. Reliqui *non* inſerunt, quod conjecit Regius. cf. ad 4, 2, 29. Nequaquam neceſſario.
er. her. Sic Turic. Camp. Reliqui *her. er.* cf. 5, 11 43 item hic § 14. *nocent.* Turic. Camp. *valent* cum Alm. Obr. Equidem varietatem oſtendi vellem in *vero*, quod dici non poteſt quantum jaceat. Scribam *reo.*

4. *Firmiſſimis — ſuſtinentur.* Haec ipſa, at quam eleganti elocutione comprehenſa, cf. ad 4, 2, 82.

5. *communia* i. e. non hujus propria. vid. 4, 1, 71.

vero nocent. cf. not. crit.

etiamſi — grandine. Elegantiſſima ſimilitudo, quam eſſe Lyſiae, referente Demetrio Phalereo, ſi modo is eſt auctor, in libello de eloen-

non eſt, adjuvanda ſunt, ut: *cupiditas cauſa ſceleris fuit; quae ſit vis ejus: ira; quantum efficiat in animis hominum talis affectio.* ita et firmiora erunt ipſa, et plus habebunt decoris, ſi non nudos et velut carne ſpoliatos artus
7 oſtenderint. Multum etiam refert, ſi argumento nitemur odii, *utrum* hoc *ex invidia* ſit, *an ex injuria, an ex ambitu? vetus, an novum? adverſus inferiorem, parem, ſuperiorem? alienum, propinquum?* Suos habent omnia iſta tractatus, et ad utilitatem

6. *ut: cup.* Sic Camp. cum Goth. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. Omittunt *ut* Turic. et Alm. (cf. 5, 11, 42 item hic § 12). Reliqui inſerunt *ſi* ex Regii conjectura; ſupervacua illa. Nam poſt *ut* ſequitur continuo ipſa argumentatio patroni. Capper. et Geſn. mox etiam ante *ira* poſcunt *ſi*, ſpecie quidem majori: quod Capp. recepit etiam. Male. In Turic. autem *ut* excidit poſt *ſunt* compendio ſcriptum. Guelf. hic videor neglexiſſe, nulla ejus varietate poſita.

anim. hom. Turic. inſerit *tamen*, ſolus; neque exputo, quid ibi lateat.

7. *nitemur.* Camp. *utemur.* cum Goth. probante Geſnero, me quidem non item. *par. ſup. al. prop.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Reliqui poſt *par.* et *al.* bis inſerunt *an.* Hoc natum ex prava Jenſ. (tac. Geſn.) et Tarv. ſcriptura *partem* pro *parem*, quam bene correxit Regius. In ea, quae nunc eſt, conſtitutione aut ante *par.* quoque debebat eſſe *an*, aut nusquam.

tione, narrat margo Baſileenſis. Equidem nihil ejusmodi reperi apud Demetrium.

6. *cupiditas.* Hic ubi abſolute ponitur vocabulum, pro *avaritia* dici tenendum eſt. vid. Oudendorp. ad Suet. Veſp. c. 1. cf. noſtr. 12, 1, 6 ubi *cupiditas* et *avaritia* junguntur, non magno vitiorum ſignificatorum diſcrimine, plane ut apud eundem Suet. Domit. c. 9. item noſt. 3, 5, 10. 5, 10, 34. Et hic Gallicismum agnoſco. vid. 1, 2, 20.

non — artus oſtenderint. Decora et ſignificans in primis imago. cf. Prooem. 24. item hic § 18.

7. *tractatus.* vid. 4, 1, 18.

partis ejus, quam tuemur, referenda ſunt. Nec tamen omnibus ſemper, quae inveneri- 8
mus, argumentis onerandus eſt judex; quia
452 et taedium afferunt, et fidem detrahunt. Neque enim poteſt judex credere ſatis eſſe ea potentia, quae non putamus ipſi ſufficere, qui diximus. In rebus vero apertis argumentari tam ſit ſtultum, quam in clariſſimum ſolem mortale lumen inferre. His quidam 9
probationes adjiciunt, quas παθητικὰς vocant, ductas ex affectibus. Atque Ariſtoteles quidem

8. *diximus.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. Jenſ. Tarv. Ald. Reliqui *dicimus.* cf. 5, 14, 32.

8. *diximus.* Subaudi „*ea.*" Dictis enim et jamjam expoſitis ſi nunquam definimus alia eodem facientia ſubjicere; iis, quae praeceſſerunt, vim ſuam adimimus.

mortale lumen. Huc egregie faceret Euripidis locus in margine Baſileenſi poſitus ἀνάψαι πρὸς τὸν ἥλιον ἀνθρώπινον φάος, ſi inveniretur in tragico. Ego quidem nec reperi, nec numeros exculpo. Quidquid de *mortali lumine* hic docent interpretes, ad poëtas pertinet, non ad oratorem. cf. notam ad 2, 16, 12 (item ibidem § 6. „ne *terrenis* immorer") unde apparebit, ſine translatione hic uſurpari *mortale.*

9. *Ariſtoteles.* Rhet. 1, 2, 4. σχεδὸν, ὡς εἰπεῖν, κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ ἦθος. Sic loco Ariſtotelis demonſtrando defuncti ſumus. Sed vereor ut integrum eum recte ceperit Qu. qui manifeſto ſignificat *virum bonum,* vita et exiſtimatione communi probatum; Ariſtoteles eam probitatem commendat, quae oratione appareat. cf. 4, 2, 125 (ubi tale quid apud noſtrum quoque) et Vaterum V. C. (p. 16 Animadverſſ. ad Ariſtot. Rhet.) item Wolſium in epiſtola ad eundem p. 201. 2. Menda ne nunc quidem carere cenſeo verba Ariſtotelis, etiam poſt Lambini praeſtantem ſane emendationem. Hiat enim argumentatio inter ποιόν (ſic ſcribendum, non ποῖον) τινα εἶναι τὸν λέγοντα et οὐ γάρ. Noſter autem, praeter expectationem ſubjiciens exemplum argumenti *a moribus* petiti,

potentiſſimum putat ex eo, qui dicit, ſi *ſit vir bonus:* quod ut optimum eſt; ita longe quidem, ſed ſequitur tamen, *videri.* Inde enim illa nobilis Scauri defenſio, *Q. Varius Sucronenſis ait Aemilium Scaurum rempublicam populi Romani prodidiſſe; Aemilius Scaurus negat.* Cui ſimile quiddam feciſſe Iphicrates dicitur, qui cum Ariſtophontem,

9. *bonus.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *optimus.*

10. *Q. Var.* Sic Goth. (tac. Geſn.) *qua V.* Turic. *quae V.* Guelf. Voſſ. 1. *quam V.* Camp. Reliqui *Quintus V.*

Sucronenſis. Guelf. Camp. Tarv. *Veronenſis* cum aliquot Valerii Max. libris.

poſt memoratas *probationes ductas ex affectibus*, ſequitur uſum ſuum, et fortaſſe Latinorum, *affectus* vocabulo utrumque appellantium, et πάθος et ἦθος. vide 6, 2, 8. 9. monente rectiſſime Capperonnerio. Graeci quidem, auctore Ariſtotele l. c. § 3. tres fecerunt probationum ſpecies: αἱ μὲν γάρ εἰσιν ἐν τῷ ἤθει τοῦ λέγοντος· αἱ δὲ ἐν τῷ τὸν ἀκροατὴν διαθεῖναί πως (cf. § 5 ubi adjicitur ὅταν εἰς πάθος ὑπὸ τοῦ λόγου προαχθῇ)· αἱ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι. cf. et Lex. Rhet. Ern. Gr. vocibus πίστις, ἠθικόν. item Voſſ. Inſtitutt. oratt. l. 1. p. 9.

10. *Scauri defenſio.* cf. 5, 13, 55. M. Aemilius Scaurus princeps ſenatus, alterum et ſeptuageſimum aetatis annum agens, A. U. C. 663 L. Marcio Philippo Sex. Julio Caeſare Coſſ., accuſatus eſt a Q. Vario trib. pl. concitatorum mercede accepta in arma ſociorum; et verbo repulit crimen. vide Freinsh. in Suppl. Livianis l. 71. c. 42. Et Valerius Max. et Aſc. Pedianus minus brevem ponunt Scauri reſponſionem. Noſtri ratio plurimum habet et acuminis et majeſtatis; ſed fortaſſe rhetore dignior eſt quam principe ſenatus Romani. Eximias Scauri laudes vide apud Cic. pro Fontejo c. 7. Pro Sextio c. 47. aliisque locis.

Iphicrates. Hoc ipſum narrat Ariſtoteles Rhet. 2, 23, 7 (qui reſponſum ex tragoedia ſumtum ſignificat) item Ariſtides ed. Jebbii T. 2. p. 385. Comparat Valckenaerius locum Telephi Euripidei qui ſit

quo accuſante ſimilis criminis reus erat, interrogaſſet, *An is accepta pecunia rempublicam proditurus eſſet?* isque id negaſſet; 453 *Quod igitur*, inquit, *tu non feciſſes*, *ego feci?* Intuendum autem et, qui ſit, apud 11 quem dicimus: et id, quod illi maxime probabile videatur, requirendum. qua de re locuti ſumus et prooemii et ſuaſoriae praeceptis. Altera ex affirmatione probatio eſt, 12

igitur. Turic. Camp. *dicis* cum Alm.
tu non feciſſes. Turic. *te n. feciſſes* cum Alm. Sed ille a ſec. manu *te n. feciſſe* et ſic Camp. Male haec omnia recedunt a vulgata. *ego feci.* Camp. inſerit *non.* Male. cf. ad 4, 2, 29.

11. *et prooem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1, 2. 3. Goth. et edd. ante Ald. Auctore Regio hic pro *et* dat *in.* Bad. inſerit *in*, ut et mox ante *ſuas.* Reliqui ſemel inſerunt ante *pro.* Regii ratio mutandi melior, ſed non apparet in ea, diverſis hoc locis fieri; nec puto quidquam obſtare, quo minus *loqui* ſtruatur cum ablativo inſtrumenti, vel intelligatur etiam praepoſitio utroque loco, quam quidem ipſam poni nec ſemel nec bis liceat per ſententiam et venuſtatem.

12. *Altera.* Sic omnes, niſi quod ex Turic. notatur: *altera lipa.* In poſtremis latet profecto *aliqua.* Quod hinc effingas: *At et aliqua*, parum ſatisfacit. Ad ſententiam tamen melius recepto. *aff. — Ego.* Turic. omittit *prob.*

habet: Ταῦτ' οἶδ' ὅτι ἂν ἐδρᾶτε· τὸν δὲ Τήλεφον οὐκ οἰόμεσθα; vid. Fragm. Eurip. Valk. p. 211. Cum hiſce cf. Pearcium ad Longin. Segm. 10. item Alexandri reſponſionem „Et ego ſi eſſem Parmenio“ de qua vide Weſſel. ad Diod. 17, 53. De *Ariſtophonte* (pro quo et Regius hoc loco *Antiphontem* [cf. 5, 1, 11.] videtur legiſſe, et Scholiaſtes Ariſtotelis) quaerentibus cumulate ſatisfaciet Ruhnkenius in hiſt. Crit. Oratt. p. 45. cui adde Wolſium ad Leptineam p. 367.

11. *prooemii — ſuaſoriae praeceptis.* vid. 4, 1, 17 — 22. item 3, 8, 36 — 48. cf. not. crit.

12. *ex affirmatione.* cf. 5, 13, 55. 4, 2, 125 *affirmando.* 11, 1, 28. 4, 2, 94. 7, 2, 12.

Ego hoc feci: Tu mihi hoc dixiſti: et, *O facinus indignum!* et ſimilia. quae non debent quidem deeſſe orationi, et, ſi deſunt, multum nocent: non tamen habenda ſunt inter magna praeſidia, cum hoc in eadem cauſa fieri ex utraque parte ſimiliter poſſit.
13 Illae firmiores ex ſua cujusque perſona probationes, quae credibilem rationem ſubjectam

eſt. Camp. *prob.* ſolum, ut et Alm. (cf. §. 6. 14). Sed pro *eſt* Camp. *ſit.*

11, 3, 2. item 5, 11, 17. quibus locis manifeſtum fit, *affirmationem* plane ſignificare quod *aſſeverationem*, quam fruſtra hic reponere volebat Regius, aliquot edd. obſecundantibus. Eam eadem poteſtate habes et 1, 4, 20. Conjungitur *aſſeverationis* ſive *affirmationis* in probando vis cum *affectibus*, quoniam et ipſa affectum dicentis oſtendit. Tanto minus aſſequor, quare *altera* dicatur haec eſſe ex affirmatione probatio, nec quidquam circumſpicio, quo hic numerandi ordo referri poſſit, quod miror neminem adhuc eorum, qui haec legerent, male habuiſſe. Erat cum ſufficere videretur, ſi *altera* reſpiceret ad *potentiſſimum* illud § 9, quaſi illa *prima* eſſet probatio, haec *altera* i. e. ſecunda, minus potens. Sed illud Ariſtotelis erat decretum, non noſtri ipſius. cf. not. crit. Exemplorum quidem ejusmodi affirmationis, quae mox ponuntur, non niſi poſtremum ſpeciem habet affectus; reliqua duo indicare tantum videntur. Sed eſt in hoc ipſo, ſi gravis ſit dicentis perſona, affirmatio probationis vicaria; neque opus, id quod fit a vetuſtis fere interpretibus, interrogandi formam dare hiſce, quod alienum quoque fuerit.

O — indignum. Citant fere Terent. Andr. 1, 1, 129. Sed equidem ullum ſcriptoris alicujus locum obverſatum Quintiliano, non credo, ut neque in proximis iſtis.

et — nocent. Nemo, opinor, calumniabitur ſcriptorem in hiſce, quae ſane in riſum poſſunt verti, ſi quis urgeat, ea, quae deſint, tamen nocere. Neque illico gloſſam interpretor, quanquam ſi abſint haec verba, nihil magnopere decedat ſententiae.

habent: ut *vulneratus, aut filio orbatus, non fuerit alium accuſaturus, quam nocentem; quando, ſi negotium innocenti facit, liberet eum noxa, qui admiſerit.* Hinc et patres adverſus liberos, et adverſus ſuos quisque neceſſarios auctoritatem petunt. Quaeſitum 14
etiam, potentiſſima argumenta primone ponenda ſint loco, ut occupent animos? an ſummo, ut inde dimittant? an partita primo
454 ſummoque; ut Homerica diſpoſitione in medio ſint infirma? an a minimis creſcant?

13. *habent.* Turic. Camp. *habeant* cum Alm. Non male.

14. *ut Hom.* Turic. *quodquod h.* Alm. *quidquid h.* (cf. § 12 item mox). Camp. *quod* et hoc Turic. quoque a ſecunda manu. Error ortus ex *ſummoque* extremo, cujus *qu.* coaluit cum ſequente *ut* in *quot.* cf. 5, 5, 2.

13. *negotium — facit.* Hoc eſſe pro *accuſando* animadverterunt VV. DD. ablegantes ad Cic. ad Div. 3, 10 init. Ipſo noſtro *facere* (non *faceſſere*) utitur Gellius 3, 16.

noxa — admiſerit. An: *noxam qui admiſerit?* Vel transponendo (cf. not. crit. ad § 5): *qui noxam admiſerit?* Locutio eſt apud Ulp. Digeſt. 47, 2, 41, 3. cf. Oudend. ad Sueton. Caeſ. c. 81. p. 131.

adverſus — neceſſarios. Quia niſi coacti nunquam eos fuerint in jus vocaturi.

14. *ut inde dimittant.* Cave aliud ſubjectum agnoſcas, quam *potentiſſima argumenta. Inde* interpretare *a ſummo* i. e. poſtremo, *loco. Dimittunt* argumenta judicem ad ſententiam ferendam. cf. 6, 1, 10.

Homerica diſpoſitione. Il. 4, 299. κακοὺς δ' ἐς μέσσον ἔλασσεν. Cic. de Or. 2, 77. „ſi „qua erunt mediocria — in „mediam turbam, atque in „gregem conjiciantur." vid. et 6, 4, 22. 7, 1, 10.

an — creſcant. *An* eſt a Regio, cum in MSS. ſit *aut.* Equidem malim *an,* ut (vide not. crit. ad 5, 11, 6). Non enim quaeritur, an *creſcant,* ſed an *creſcere debeant.* Conjunctivi iſti *occupent, dimittant, ſint,* a ſuo quisque *ut* pendent, quo et hic opus, ad orationem levigandam et

Quae, prout ratio cauſae cujusque poſtulabit, ordinabuntur, uno (ut ego cenſeo) excepto, *ne a potentiſſimis ad leviſſima*
15 *decreſcat oratio.* Ego haec breviter demonſtraſſe contentus, ita poſui, ut locos ipſos et genera, quam poſſem apertiſſime, oſtenderem. Quidam executi ſunt verboſius, quibus placuit, propoſita locorum communium materia, quo quaeque res modo dici poſſet, oſtendere: ſed mihi ſupervacuum videbatur.
16 Nam et fere apparet, quid *in invidiam*, quid *in avaritiam*, quid *in teſtem inimicum*, quid *in potentes amicos* dicendum ſit: et de omni-

prout rat. Turic. *ut pro ratione* cum Alm. (cf. modo, item § 18), conjunctis tranſponendi (cf. § 5. 21) et male jungendi (cf. 5, 10, 113. 5, 13. 45.) erroribus.

16. *invidiam.* Turic. Guelf. Camp. *injuriam* cum MSS. omnibus (niſi quod tacentur Bal. Voſſ. 2. 3.) et edd. ante Gryph. exc. Bad. utr. Reliqui noſtrum e Regii conjectura. Poſſis *injuriam* accipere ſuperbiam ſuperioris in inferiorem, ὕβριν, aut proprie ſignificatam eam, de qua egimus ad 2, 2, 3 quibus adde Burm. ad Decl. Qu. 259. Sed leniſſima eſt Regii emendatio, in qua fere non niſi una literata R in D mutetur. Accedit non diſſimilis locus 5, 2, 3 „gratia — *invidia.*"

in pot. am. Turic. Camp. *pro teſte amico* cum Goth. Bal. Ioann. et edd. ante Stoer. quo accedunt Gibſ. Obr. Multi MSS. ſilentur, inter hos Bodl., negligentiſſime. Sed noſtram praeter Bern. dat Guelf. Illa ſcriptura facile ex noſtra corrum-

emendandam. Ceterum *a minimis creſcentia argumenta* non ſunt eadem ac *ſummo loco poſita potentiſſima.*

15. *propoſita — materia.* Voluerunt inter docendum et ipſi oratores videri. De *locis* cf. 5, 10, 20.

16. *in invidiam.* cf. not. crit.

in potentes amicos. Exemplum Geſnerus ponit Ciceronem pro Roſcio Amerino, Chryſogono, potenti Erucii, vel potius T. Roſcii, amico, obſtantem. Burm. multis ve-

bus his omnia dicere infinitum eſt, tam her-
cule, quam ſi controverſiarum, quae ſint;
455 quaeque futurae ſint, quaeſtiones, argu-
menta, ſententias tradere velim. Ipſas autem 17
argumentorum velut ſedes non me quidem
omnes oſtendiſſe confido, plurimas tamen.
Quod eo diligentius faciendum fuit, quia
declamationes, quibus ad pugnam forenſem
velut praepilatis exerceri ſolebamus, olim
jam ab illa vera imagine orandi receſſerunt,

pebatur (*po têtes amicos*, *pro teſte amico*) ab iis, qui putarent *inimico teſti* viciſſim *amicum teſtem* reddi debere. Sed inanis eſt iſta concinnitas; neque enim magis *pro* teſte amico, quam *contra* eundem locus communis poteſt explicari. Univerſus autem ille locus, *pro teſtibus*, *in teſtes* (vid. 5, 7, 4), propter reliqua hic poſita exempla et addita adjectiva *amico*, *inimicum*, hinc eſt alienus. Sic recedendum mihi duxi a ſummae auctoritatis libris. *his omn.* Turic. Camp. inſerunt *et* cum Alm. Obr. quod improbare recte videtur Burm. elegantiam in geminandis iſtis *omnibus* — *omnia* quaeſitam veteribus, exemplis non paucis, oſtendens ad 9, 3, 56. et ablegans ad Manut. in Cic. Epiſt. ad Div. 5, 12. p. Graev. 257. adde not. crit. ad 4, 2, 121. *hercule.* Guelf. *hercle*, ſolus.

ſint — *ſint.* Sic Turic. ſed priore loco a ſec. demum manu. Poſteriore et Guelf. Camp. cum edd. ante Bad. Reliqui *ſunt* — *ſunt.*

terum locis oſtendit, *amicos* ita dici ſolitos qui gratioſi eſſent apud principem. Et eſt ſane *potentia* eorum in neceſſitudine principis, *amicos* tamen (aliter ac Burm.) ipſius adverſarii intellexerim. *Locos communes* aliquoties vidimus verſari in invehendo, objurgando, vid. 2, 4, 22. quo ipſo defenditur noſtra ſcriptura, de qua cf. not. crit.

17. *praepilatis.* Dialogus de oratt. c. 34. *rudibus*, alia imagine, poſt praeclaram Lipſii emendationem pro *ſudibus*, ut et Cic. de opt. gen. or., c. 6. Haec autem de neglecta probationum nimis gemina ſunt prioribus 5, 8, 1 — 4.

ſolebamus. Olim hoc fiebat; nunc, exercitationis cauſa hoc fieri obliti, ſine ullo ad opus ipſum reſpectu declamamus.

atque ad ſolam compoſitae voluptatem, nervis carent: non aliò medius fidius vitio dicentium, quam quo mancipiorum negotiatores formae puerorum, virilitate exciſa,
18 lenocinantur. Nam, ut illi robur ac lacertos, barbamque ante omnia, et alia, quae natura propria maribus dedit, parum exiſtimant decora, quaeque fortia, ſi liceret, forent, ut dura molliunt: ita nos habitum ipſum orationis virilem, et illam vim ſtricte robuſteque dicendi, tenera quadam elocutionis cute operimus: et, dum levia ſint ac nitida, quantum valeant, nihil intereſſe arbi-
19 tramur. Sed mihi, naturam intuenti, nemo non vir ſpadone formoſior erit: nec tam averſa unquam videbitur ab opere ſuo providentia, ut debilitas inter optima inventa ſit:
nec id ferro ſpecioſum fieri putabo, quod, ſi 456

18. *propria.* Turic. Guelf. Camp. *proprie* cum Voff. 1. 3. Goth. *cute operimus.* Turic. *cui coeperimus* cum Alm. (cf. 14. 20). Sed ille a ſec. manu *vi premimus.* Bodl. Bal. *vi operimus.* *ſint ac.* Turic. Guelf. Camp. *ſunt a.* Male.

19. *ſpecioſum.* Turic. Camp. *ſpecioſiſſimum* cum Alm.

1. *non alio — lenocinantur.* De *non alio* cf. 4. 5. 5. Auget haec forma vehementiam aptiſſimae ſimilitudinis, habentem affectum viri boni. Alia in emendis ſervis inſania notatur 2. 5. 11.

18. *ſtricte* i. e. nervoſe cf. Prooem. 24. „*aſtringi* nervis."

tenera — cute. Hic *cutem* dixit cum contemtu; alibi *corpus*, *carnem* cum laude cf. § 6. 5. 8. 2.

levia. vid. 2. 5. 9.

19. *nemo non.* vid. 3. 1. 6. item 4. 1. 73.

nec tam averſa — providentia. cf. 1. 12. 19. Stoicum arguit haec *providentiae* commemoratio. vid. not. ad 3. 5. 6. it. 6. Pro. 13. Sed cf. 6 Pro. 4.

naſceretur, monſtrum erat. Libidinem juvet
ipſum effeminati ſexus mendacium, nun-
quam tamen hoc continget malis moribus
regnum, ut, ſi qua pretioſa fecit, fecerit et
bona. Quapropter eloquentiam, licet hanc 20
(ut ſentio enim, dicam) libidinoſam reſupina
voluptate auditoria probent, nullam eſſe exi-
ſtimabo, quae ne minimum quidem in ſe
indicium maſculi et incorrupti, ne dicam gra-
vis et ſancti viri, oſtendet. An vero ſtatua- 21
rum artifices, pictoresque clariſſimi, cum
corpora quam ſpecioſiſſima fingendo pingen-
dove efficere cuperent, nunquam in hunc

continget. Turic. Camp. *contingeret* (cf. 5, 11, 4). Voſſ. 1. *contingere.*

20. *reſupina.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *reſupinam* cum edd. ante Gryph. exc. Badio qui correxit. *maſculi.* Sic Turic. cum Alm. (cf. § 18. 21). Reliqui *maſculini.* *oſtendet.* Turic. *oſtentet.* Camp. *oſtendat.* Non admonitus haeſi in futuro, pro quo praeſens conjunctivi malebam. Blanditur Turic. ſcriptura. *Oſtentare* enim h. l. citra reprehenſionem dici videtur in eo, quod laudi nobis ducimus, aliisque incitamenti cauſa oſtendimus. vid. Barth. ad Stat. Thebaid. 7, 620.

21. *An vero.* Jenſ. *At vero* cum edd. ante Baſ. exc. Aldo. cf. 2, 5, 16. 6, 2, 30. *ſpecioſiſſima.* Guelf. *ſpecioſiſſime* cum Jenſ. Tarv. *efficere.* Sic Turic. Aliquot MSS. *effingere* dare narrantur; meorum quidem nullus, nec Camp. Falſo Bodl. recenſet Burm. tacente Gibſ.

nunquam — regnum. cf. 2, 5, 12. 1, 6, 44.

fecit — fecerit. Quod ſubjectum? An forte *libido?* Malim *fecerunt — fecerint.* Et pro hoc Goth. *ferent.*

20. *auditoria.* cf. 2, 11, 3. 2, 21, 21. 10, 1, 36. item Dial. de Oratt. c. 29. et paſſim. Sed idem et in veris judiciis uſurpat c. 39.

oſtendet. cf. not. crit.

21. *An vero — nos.* vid. 2, 5, 16. Etiam ſimilior forma 12, 1, 21. „An vero M. „Antonius — ego non“ cet. item 6, 2, 30.

atque ad ſolam compoſitae voluptatem, nervis carent: non alio medius fidius vitio dicentium, quam quo mancipiorum negotiatores formae puerorum, virilitate exciſa,
18 lenocinantur. Nam, ut illi robur ac lacertos, barbamque ante omnia, et alia, quae natura propria maribus dedit, parum exiſtimant decora, quaeque fortia, ſi liceret, forent, ut dura molliunt: ita nos habitum ipſum orationis virilem, et illam vim ſtricte robuſteque dicendi, tenera quadam elocutionis cute operimus: et, dum levia ſint ac nitida, quantum valeant, nihil intereſſe arbi-
19 tramur. Sed mihi, naturam intuenti, nemo non vir ſpadone formoſior erit: nec tam averſa unquam videbitur ab opere ſuo providentia, ut debilitas inter optima inventa ſit: nec id ferro ſpecioſum fieri putabo, quod, ſi 456

18. *propria.* Turic. Guelf. Camp. *proprie* cum Voſſ. 1. 3. Goth. *cute operimus.* Turic. *cui coeperimus* cum Alm. (cf. 14. 20). Sed ille a ſec. manu *vi premimus.* Bodl. Bal. *vi operimus.* *ſint ac.* Turic. Guelf. Camp. *ſunt a.* Mâle.

19. *ſpecioſum.* Turic. Camp. *ſpecioſiſſimum* cum Alm.

non alio — *lenocinantur.* De *non alio* cf. 4. 5, 5. Auget haec forma vehementiam optiſſimae ſimilitudinis, habentem affectum viri boni. Alia in emendis ſervis inſania notatur 2, 5, 11.

18. *ſtricte* i. e. nervoſe cf. Prooem. 24. „*aſtringi* nervis."

tenera — *cute.* Hic *cutem* dixit cum contemtu; alibi *corpus*, *carnem* cum laude cf. § 6. 5, 8, 2.

levia. vid. 2, 5, 9.

19. *nemo non.* vid. 3, 1, 6. item 4, 1, 73.

nec tam averſa — *providentia.* cf. 1, 12, 19. Stoicum arguit haec *providentiae* commemoratio. vid. not. ad 3, 5, 6. it. 6. Pro. 13. Sed cf. 6 Pro. 4.

naſceretur, monſtrum erat. Libidinem juvet
ipſum effeminati ſexus mendacium, nun-
quam tamen hoc continget malis moribus
regnum, ut, ſi qua pretioſa fecit, fecerit et
bona. Quapropter eloquentiam, licet hanc 20
(ut ſentio enim, dicam) libidinoſam reſupina
voluptate auditoria probent, nullam eſſe exi-
ſtimabo, quae ne minimum quidem in ſe
indicium maſculi et incorrupti, ne dicam gra-
vis et ſancti viri, oſtendet. An vero ſtatua- 21
rum artifices, pictoresque clariſſimi, cum
corpora quam ſpecioſiſſima fingendo pingen-
dove efficere cuperent, nunquam in hunc

continget. Turic. Camp. *contingeret* (cf. 5, 11, 4). Voſſ. 1. *contingere.*

20. *reſupina.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *reſupinam* cum edd. ante Gryph. exc. Badio qui correxit.

maſculi. Sic Turic. cum Alm. (cf. § 18. 21). Reliqui *maſculini.* *oſtendet.* Turic. *oſtentet.* Camp. *oſtendat.* Non admonitus haeſi in futuro, pro quo praeſens conjunctivi malebam. Blanditur Turic. ſcriptura. *Oſtentare* enim h. l. citra reprehenſionem dici videtur in eo, quod laudi nobis ducimus, aliisque incitamenti cauſa oſtendimus. vid. Barth. ad Stat. Thebaid. 7, 620.

21. *An vero.* Jenſ. *At vero* cum edd. ante Baſ. exc. Aldo. cf. 2, 5, 16. 6, 2, 30. *ſpecioſiſſima.* Guelf. *ſpecioſiſſime* cum Jenſ. Tarv. *efficere.* Sic Turic. Aliquot MSS. *effingere* dare narrantur; meorum quidem nullus, nec Camp. Falſo Bodl. recenſet Burm. tacente Gibſ.

nunquam — regnum. cf. 2, 5, 12. 1, 6, 44.

fecit — fecerit. Quod ſubjectum? An forte *libido?* Malim *fecerunt — fecerint.* Et pro hoc Goth. *ferent.*

20. *auditoria.* cf. 2, 11, 3. 2, 21, 21. 10, 1, 36. item Dial. de Oratt. c. 29. et paſſim. Sed idem et in veris judiciis uſurpat c. 39.

oſtendet. cf. not. crit.

21. *An vero — nos.* vid. 2, 5, 16. Etiam ſimilior forma 12, 1, 21. „An vero M. „Antonius — ego non" cet. item 6, 2, 30.

inciderunt errrorem, ut *Bagoam* aut *Megabyzum* aliquem, in exemplum operis ſumerent ſibi, ſed *Doryphoròn* illum aptum 457

neque Alm. recte, ut opinor (cf. § 20. item mox hac §). vide de hoc loco Oudend. ad Suet. Dom. 19. Dant quidem pravum illud *effingere* edd. meae a Jenſ. inde ante Stoer. quo acc. Rolkinus. *Bagoam.* Turic. *Bachiam* cum Alm. Bodl. Jenſ. et edd. ante Bad. niſi quod Ald. duplicato c. *Baguam* Goth. (tac. Geſn.). Noſtrum expreſſe Guelf. Camp. Vall. Neque eſt quod in ignoto vocabulo veteres libros moremur.

Megabyzum. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *Megabuxum* cum edd. ante Ald. et aliquot Burm. confuſe notatis. Camp. *Negabuſum.* *ſumerent.* Turic. Guelf. *ſumere* cum Voſſ. 1. et Baſil. Sed Alm. *aſſumerent* (cf. modo hac §. item § 22.) cum edd. ante Stoer.

aptum. Turic. *actum* (a ſec. manu *mactum*) illud cum Alm., hoc cum Voſſ. 1. et Obr. Noſtrum Guelf. Goth. Camp.

Bagoam — *Megabyzum.* Solita fuerunt eunuchorum nomina. vide Plin. H. N. 13, 4, 9. „in horto Bagou" (genitivus graecus eſt) „*ita enim* „*vocant*" [Perſae] „*ſpado-* „*nes.*" Strabo l. 14. p. 641. Ἱερέας δ᾽ εὐνούχους εἶχον (Epheſii) οὓς ἐκάλουν Μεγαλοβύζους (vel Μεγαβύζους ut ait Caſaubonus, eodem enim redit). Megabyzos in aula Perſarum appellatos multos, plurimi auctores ſunt. De Megabyzo vide Hemſterhus. ad Luciani Timon. Vol. Bip. 1. p. 382 ſeqq. et interpp. ad Ael. 2, 2. De Bagoa Lucian. Eunuch. Vol. Bip. 5 p. 204 ſeqq. et interpp. Adde Boſium in indice Corn. Nep. voce *Bagaeus.* Namque et hoc plurimorum nomen proprium. Oblitat tamen quodammodo Plinius Quintiliano l. 35. c. 10, p. Hard. 697. Megabyzum in pompa Dianae pictum ab Apelle referens, ſed neque ſolum, neque de induſtria, tanquam exemplar formae.

Doryphoron illum. Polycleti, cf. Plin. H. N. 34, 8. (quem fecit artifex „viriliter „puerum") vide et Cic. Brut. c. 86. Orat. c. 2. Cave autem Geſnero credas, effictum fuiſſe *Jovem* Doryphorum; in quem *puerilis* aetas nequaquam cadit. Fuit ſatelles aliquis. Idem „*Diadumenum* fecit mol- „liter juvenem" quod et ipſum Quintiliani argumentationi repugnat aliquatenus.

458 vel militiae vel palaeſtrae; aliorum quoque juvenum bellicoſorum ét athletarum corpora, decora vere exiſtimaverunt: nos, qui ora-

Vall. Tarv. et edd. ab Aldo inde. Priores omittunt vocem. Burm. conjicit *natum*, non quidem male, ſed freqnens eſt confuſio τῶν *actus* et *aptus*. vid. Drakenb. ad Liv. 40, 13, 6.

al. quoque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui *aliorumque*. MSS. quidem, qui tacentur, negligenter profecto excuſſi ſunt.

bellicoſorum. Turic. Camp. *bellicorum* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. cf. 5, 10, 10. Noſtrum dat Guelf. *corp. dec.* Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (turbante aliquid in notando Geſn.) cum Bodl. Bern. edd. ante Stoer. (niſi quòd Guelf. et Baſil. transponendo inſerunt *vere*). Reliqui inſerunt *quae eſſe*. Hoc unde ſit, nemo oſtendit, neque ullum ei praeſidium profecto in MSS. qui male ſilentur plurimi. *dec. vere.* Bodl. *decorare* cum Jenſ. et edd. ante Baſil. Haec transponendo *vere dec.* cum Guelf. (cf. § 14. 5, 13, 1) non impune. Noſtrum Vall. Turic. Goth. (erranté Geſn.) Camp. et reliqui.

exiſtimaverunt. Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Ald. Bad. uterque, Steph. Gryph. Stoer. Chouet. Roll. Sed Turic. Camp.

vel — vel. cf. 3, 8, 49. Inde Voſſ. 3. ſcriptura *et — et*, quae eſt gloſſa.

aliorum quoque. Sic dirimere oportuit in hac ſcriptura, quae ſola eſt libris firmata. Repetitur quaeſtio ante *aliorum*. Sed eſt ſane quod diſpliceat, in ea ratione, ubi negantur artifices incidiſſe in hunc errorem, ut Bagoam in exemplum ſumerent, *ſed* — ut Doryphoron exemplum ſumerent. Hiccine ergo et ipſe error erat? Sentio equidem hoc eſſe calumniari; ſed quidni diligens ſcriptor vitaverit hanc calumniam? Longe igitur melius legetur *aliorumque* pro *aliorum quoque* (leniſſima emendatione, nam *quoque* et *que* ſaepiſſime confuſa habes in libris, vid. Drakenb. ad Liv. 5, 27, 1: et eſt ea ſcriptura in recentioribus edd., ſine auctore tamen), ubi major diremtio fiet ante *ſed*, a quo deinde ordiatur altera quaeſtio, finem habens in *exiſtimaverunt*, verbo reſpondente ſuperiori illi *inciderunt*. Eandem ſtructuram fieri in hac noſtra conſtitutione, contortum videtur, niſi forte *et* inſerueris poſt *palaeſtrae*.

vere. Attende poſitum adverbii, qui jubet referre

torem ſtudemus effingere, non arma, ſed
22 tympana, eloquentiae demus? Igitur et ille, quem inſtituimus, adoleſcens, quam maxime poteſt, componat ſe ad imitationem veritatis: initurusque frequenter forenſium certaminum pugnam, jam in ſchola victoriam ſpectet, et ferire vitalia ac tueri ſciat: et praeceptor id maxime exigat, inventum praecipue probet. Nam, ut ad pejora juvenes laude du-
23 cuntur, ita laudari in bonis gaudent. Nunc illud mali eſt, quod neceſſaria plerumque ſilentio tranſeunt, nec in dicendo videtur
inter bona utilitas. Sed haec et in alio nobis 459
tractata ſunt opere, et in hoc ſaepe repetenda. Nunc ad ordinem inceptum.

exiſtimarint cum Bodl. et recentt. edd. *exiſtimaverint* Jenſ. cum edd. ante Ald. acc. Baſil.

22. *ac.* Guelf. *aut* cum Jenſ. et Tarv. Regius correxit, et noſtram firmant libri noſtri.

exig. inv. praec. Guelf. omittit *inv.* cum Bern. Praeter Turic. Alm. Camp. inſerunt fere *et* ante *inv.*

gaudent. Turic. *laudent* cum Alm. (cf. § 21. 5, 13, 3.) ſed ille a ſec. manu noſtrum. Guelf. *mallent* cum Bern. Goth. (niſi quod hic *mallet*) et Stoer. Chouet. Leid.

23. *inceptum.* Deſinit in hanc vocem caput in Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) ut et Voſſ. 1. 2. 3. Alm.

ad verbum, ad adjectivum vetat.

tympana. Bacchica et imbellia inſtrumenta. vid. Ovid. Metam. 3, 534 — 37. Virg. Aen. 9, 617. Stat. Achill. 2, 174 — 76. cf. noſtr. 11, 3, 59 *cymbalis.*

22. *veritatis.* vid. not. ad 3, 8, 58. item 6, 1, 43.

victoriam ſpectet. cf. 5 Prooem. 1. 5, 8, 1. 10, 2, 27.

23. *utilitas.* Nihili eſt conjectura in Leidenſi poſita: *virilitas.* vid. 4, 3, 2 ſeqq.

alio — opere. cf. dicta in praefatione noſtra p. 39.

Nunc — inceptum. cf. 3, 6, 60. Ordo autem ille inceptus

XIII. Refutatio dupliciter accipi poteſt. Nam et pars defenſoris tota eſt poſita in refutatione: et quae dicta ſunt ex diverſo, debent utrinque diſſolvi. Et haec eſt proprie, cui in cauſis quartus aſſignatur locus. Sed utriusque ſimilis conditio eſt. Neque vero ex aliis locis ratio argumentorum in hac parte peti poteſt, quam in confirmatione; nec locorum, aut ſententiarum, aut verborum et figurarum alia conditio eſt. Affectus ple- 2
rumque haec pars mitiores habet. Non ſine cauſa tamen difficilius ſemper eſt creditum

Reliqui adjiciunt *revertamur;* nulli tamen, ut opinor, MSS. quanquam multi ſilentur.

1. *Nam et.* Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. Male.

haec. Turic. Guelf. *hoc* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. et edd. ante Ald. correxit Regius, ſed Camp. jam noſtrum. cf. ad 5, 11, 3. Poſſit ſane ferri neutrum. vid. 5. c. III.

ratio. Turic. Camp. omittunt. Soli, quantum video.

locorum. Goth. (tac. Geſn.) *jocorum* cum Voſſ. 2. et aliis, ut perhibet Burm. Ego nullos vidi.

cond. eſt. Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui inter quos Guelf. *e. c.* cf. 5, 12, 21. item § 2.

2. *mitiores.* Turic. Camp. *minores.* Soli, quantum video. Poteſt tamen placere. Quare enim in probando *affectus* fuerint *ſaeviores, atrociores* quam in refutando? cum praeſertim hic intelligatur *refutatio* utrinque uſurpata, non a ſolo defenſore. (In defenſione enim et Cicero *mitiora* locum habere dicit Orator c. 38.) *Majores* eſſe in probando, facile intelligitur. Verum *mitiores aff.* ſunt profecto ἤθη oppoſita illa τοῖς πάθεσι. cf. 6, 2, 9. 5, 12, 9. *ſemp. eſt.* Turic. Camp. *eſt. ſ.* cf. § 1. item mox hac §.

eſt quem deſignat 3, 9, 1. vide et 5 Prooem. 5.

1. *figurarum.* Vis hujus hic vocis eſſe videtur quae 4, 2, 118.

2. *mitiores.* vid. not. crit.

(quod Cicero ſaepe teſtatur) *defendere*, quam *accuſare*. Primum, quod eſt res illa ſimplicior: proponitur enim uno modo, diſſolvitur varie: cum accuſatori ſatis ſit plerumque, verum eſſe id, quod objecerit: patronus, *neget*, *defendat*, *transferat*, *excuſet*, *deprecetur*, *molliat*, *minuat*, *avertat*, *deſpiciat*, *derideat*: quare inde recta fere, atque, ut

proponitur — varie. Turic. Camp. *p. uno modo haec v. d.* cum Alm. Hic quidem vel optimos antiquiſſimosque libros, alioqui plurimam librariorum ſimplicitatem prae ſe ferentes, vitii, nec inconſulto admiſſi, arguere cogimur. *haec* manifeſto inſertum ut opponeretur τῷ *illa res*, quapropter et *enim* expunctum. Omne hoc natum ex ignorata *proponendi* ſignificatione. Sed error profecto ſuperior ea aetate, qua deſcriptus eſt Turic. Levius eſt, quod ordo in ultimis diverſus eſt et in Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Stoer. (cf. not. prox. item § 17.) *varie diſſ.*, grato ſane χιασμῷ, ſed neque neceſſario et fortaſſe nimis affectato in hac dicendi tenuitate.

inde recta. Sic ſcripſi contra libros quidem omnes, de conjectura Lochmanni V. C. (vid. ejus Progr. anni 1790 prius

quod Cicero — teſtatur. Loca Ciceroniana nunc quidem in promptu nulla ſunt, quae percenſentem ejus libros, ſi ſit admonitus, fallere non poſſunt. Quod autem Turnebus ablegat ad Cic. de Offic. 2, 14, nec manifeſtam habet locus hanc ſententiam, nec ſufficiet illi *ſaepe*. Alterum, quem indicat in *oratore*, fruſtra quaeſivi. Se *defendendi* majorem habuiſſe conſuetudinem, teſtatur Cicero divinatione in Caecilium, et oſtendunt ipſae ejus orationes.

illa. ad propius i. e. *accuſare* refer. vid. 4, 1, 28. item hic § 12.

proponitur. Geſnerus monet hoc verbum aliquoties proprie in actore, ſeu accuſatore, a Fabio uſurpari. cf. nos ad 4, 4, 1. Manifeſta in primis loca 3, 6, 15. 5, 13, 46. Sed eſt in omni argumento utique *propoſitio*, eo ſignificatu, qui eſt in προθέσει Ariſtotelica, vid. 3, 9, 5; ut *proponere* poſſit dici pro *probando*, *affirmando*.

deſpiciat. cf. 4, 1, 38. 5, 13, 22.

inde — hinc. i. e. a parte accuſatoris — a parte patroni.

ſic dixerim, clamoſa eſt actio: hinc mille
flexus et artes deſiderantur. Tum accuſator 3
460 praemeditata pleraque domo affert: patronus
etiam inopinatis frequenter occurrit. Accuſator dat teſtem: patronus ex re ipſa refellit. Accuſator criminum invidia, vel ſi falſa ſint, materiam dicendi trahit, *de parricidio*, *ſacrilegio*, *majeſtate:* quae patrono tantum neganda ſunt. Ideoque accuſationibus etiam mediocres in dicendo ſuffecerunt: bonus defenſor nemo, niſi qui eloquentiſſimus, fuit.

p. 5. item anni 1776. p. 5 ſeqq. et 1778. p. 3.) In illis enim *indirecta*, unde vir doctus effecit *inde directa* ablegans ad 2, 13, 4. Poterat et hic ad § 11. Sed praeſtat profecto ſimplex *recta*. Geſnerum, pro *clamoſa* ingenioſe ſane conjectantem *dumoſa*, alieno loco quaeſiſſe ulcus, docet veritas reperta a Lochmanno.

3. *Tum.* Guelf. omittit cum Bern. Ald. Leid. Gibſ. *cum* Camp. *vel ſi.* Sic Camp. Omittit *ſi* Turic. Etiam hoc feras, quanquam vehementius. Reliqui *etſi.*

ſint. Sic Guelf. Reliqui *ſit.* Invidia criminum nunquam eſt falſa. Nec verbum ſubſtantivum poſiturus erat, ſi *falſa* eſſet ſingularis.

Sic 5, 7, 33. 6, 1, 6. Cic. pro Cluentio c. 30. *iſtinc — hinc.*

recta — clamoſa. vide *recta* 10, 5, 8 *clamoſe* 11, 3, 45 indicante Lochmanno V. C. Adde *recta* 6, 1, 2,

3. *criminum — trahit.* Geſnerus, contra libros, velit *a* praepoſitionem poni ante *crim.* Ignoro ſane, ubi veteres ſtruxerint *trahere* ſolo ablativo, niſi forte Φυσικῶς, ut *fonte*, *caverna.* Si quid addi debet malim *e* ante *c.* cf. 4, 2, 93.

accuſationibus — mediocres. Monet Geſnerus, propterea adoleſcentes fere in accuſatione aliqua illuſtri poſuiſſe tirocinia. Sed hujus rei non in ſola facilitate erat ratio. Erudite de hoc more diſputat Boettigerus in proluſione anni 1794 p. 5. ablegans ad Qu. 12, 7, 3. et apponens egregium Plutarchi locum: (Ῥωμαῖοι) καὶ πάνυ τοὺς νέους

Nam, ut, quod ſentio, ſemel finiam, tanto eſt accuſare, quam defendere, quanto facere, 4 quam ſanare, vulnera, facilius. Plurimum autem refert, et *quid* protulerit adverſarius, et *quomodo*. Primum igitur intuendum eſt, id, cui reſponſuri ſumus, proprium ſit ejus judicii, an ad cauſam extra arceſſitum. Nam, ſi eſt proprium; aut negandum, aut defendendum, aut transferendum. extra haec 5 in judiciis fere nihil eſt. *Deprecatio* quidem, quae eſt ſine ulla ſpecie defenſionis, rara admodum, et apud eos ſolos judices, qui nulla certa pronunciandi forma tenentur: quanquam illae quoque apud C. Caeſarem et Triumviros pro diverſarum partium hominibus actiones, etiamſi precibus utuntur, adhi-

Nam ut quod. Turic. Camp. *quanquam ut q.* cum Alm. niſi quod hic dicitur omittere *ut* (cf. 5, 12, 22. item mox hac §). Guelf. *Nam quod* cum Voſſ. 1. Illa veterum librorum ſcriptura fortaſſe eſt frugi, ſi cum vehementia dictum interpreteris et ſubaudias: *quanquam quid opus eſt tot verbis!*

4. *quid protulerit.* Turic. *qui profuerit.* (Alm. *qui profuderit* cf. modo hac § item § 5.) cum Guelf. Camp. *quid profuerit* Voſſ. 1. *arceſſitum.* Turic. Guelf. Goth. Camp. *accerſitum* cum edd. ante Roll. Sed haec cauſa acta jam eſt. vide Dausqu. in v. Neque tamen ubique in vett. libb. meis prava ſcriptura. *utuntur.* Camp. *nituntur,*

ἐβούλοντο τοῖς ἀδικοῦσιν ἐπιφυομένους ὁρᾷν, ὥσπερ θηρίοις εὐγενεῖς σκύλακας. T. 2. p. 491. E.

Nam — finiam. Elegans forma ſibi quaſi ipſius inſtantis, et ſuam tarditatem indignantis. cf. 8, 3, 55. 9, 4, 138. 11, 3, 59. ſed et hic not. crit.

5. *Deprecatio — rara.* cf. 7, 4, 17.

certa — forma. cf. not. ad 5, 10, 1.

C. Caeſ. et Triumv. cf. not. ad 5, 8, 50.

bent tamen patrocinia: niſi hoc non fortiſſime defendentis eſt, dicere, *Quid aliud egimus, Tubero, niſi ut, quod hic poteſt, nos*
poſſemus? Quod ſi quando apud Principem, 6
461 aliumve, cui, utrum velit, liceat, dicendum
erit, dignum quidem morte eum, pro quo loquemur, clementi tamen ſervandum eſſe vel talem: primum omnium non erit res nobis cum adverſario, ſed cum judice; deinde forma deliberativae magis materiae, quam judicialis utemur. Suadebimus enim,

hoc non fort. Jenſ. omittit *non* cum edd. ante Ald. exc. Camp. corrigente jam Regio, ſed ex aliis exemplis, non de conjectura. cf. ad 4, 2, 29. ut et proximum.

nos poſſemus. Turic. n. *non poſſumus* cum Alm. etſi hic *poſſemus.* cf. § 3. 8.

6. *lic. dicend.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Ald. Stoer. Chouet. Leid. Roll. Burm. At Jenſ. cum Vall. et edd. ante Ald. inſerit *dicemus* quo accedunt Gryph. Gibſ. Obr. Geſn. Bip. et aliquot a Gibſ. memoratae. Regius, cum hoc inveniret, *dicend. er.* expunxit, retinuit *dicemus,* veriſſime judicans de ſententia. Hunc ſecuti ſunt Bad. Baſ. Capp. De ſuis Codd. altum tacet Gibſ. (5, 10, 64), Myſorum ultimus inter criticos. Quis in Quintiliano tulerit *dicemus, dicendum erit,* aut *primum omnium* hic in fronte novae ſententiae poſitum? Quod fieri neceſſe in Gibſoni et Geſn. conſtitutione. *clementi.* Sic Guelf. cum Goth. Vall. pro-

fortiſſime. Interpretor *confidentiſſime* ut 5, 10, 78 non: *cum magno argumenti pondere.* cf. mox § 21.

Quid — poſſemus. Cic. pro Lig. c. 4. init.

6. *Quod ſi — talem: primum — utemur.* A vocabulo *primum* ordire apodoſin, nec quidquam deeſſe orationi videbitur. Sin, poſt *dicendum erit,* abſolutam putas protaſin, omnia turbantur. *dicendum erit* interpretare, ſi tanti, *dicere cogeris, dicere neceſſe erit;* jam autem ſequuntur ea ipſa, quae ſola in tali cauſa dicenda relinquuntur. *primum omnium* eodem uſu quo *ante omnia* cf. 4, 2, 40. Ad *utrum* cf. 5, 10, 69.

ut laudem humanitatis potius, quam voluptatem ultionis concupiſcat.
7 Apud judices quidem, ſecundum legem dicturos ſententiam, de confeſſis praecipere ridiculum eſt. Ergo, quae neque negari, neque transferri poſſunt, utique defendenda ſunt, qualiacunque ſunt: aut cauſa cedendum. Negandi duplicem oſtendimus formam: *aut non eſſe ſactum; aut non hoc eſſe, quod ſactum ſit.*

bantibus Bad. et Geſn. *clemmtem* Bern. Reliqui *clementia.* Antiquitus fortaſſe *autem* ſequebatur hano vocem, pro quo nunc eſt *tamen.*

7. *legem.* Camp. *leges* cum edd. ante Stoer. exc. Aldo.

praecipere. Guelf. *praecipue.* *ſunt qu. ſunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. Obr. *ſint — ſunt* Jenſ. quod inveniens Regius tranſpoſuit, et ſic Goth. Loc. Ven. Ruſo. Ald. Bad. Baſ. Gryph. Roll. Burm. Geſn. Bip. *cedendum.* Ioann. Ald. Gryph. Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. Roll. *cadendum.* Ioann. quidem etiam ante *cauſa* inſerit *a* quod eſt in Voſſ. 3. quoque et vett. quibusdam edd. ſed cum *ced.* Burm. ablegat ad 5, 8, 1. ubi pro *cedent* in aliquot edd. *cadunt*, item ad 2, 1, 5. ubi omnes *cedunt.* *Cedere cauſa*, collatis etiam hiſce locis, facile apparet, eſſe non ſuſcipere cauſam, tanquam non vincibilem. Sed mihi majus acumen et dignius Quintiliano ineſſe videtur noſtro loco, ſi legitur: *cadendum.* Poſuerat et antea: *ridiculum.* „Qui hoc noluerit, is etiam *cauſa cadere* optabit," quaſi hoc ſit, quod ſanus optare poſſit. Alia hic ratio eſt, quam in binis iſtis locis; cum *cauſa* enim proprie jungitur *cadere*, cum *victoria* aut *onere*, non item. Geminus locus 7, 2, 12 „cauſa „periclitandum."

7. *de conf. praecipere.* Inſtruere oratorem praeceptis tractandorum eorum apud judices criminum, quae confiteatur reus.

transferri. Ad alium judicem cf. 3, 6, 83. 84.

cedendum. cf. not. crit.

non eſſe — non hoc eſſe. Status conjecturalis — ſtatus finitivus, ſive *finitio*, quod vocabulum mox ponitur.

Quae neque defendi, neque transferri poſſunt, utique neganda: nec ſolum, ſi finitio poteſt eſſe pro nobis, ſed etiam, ſi nuda inficiatio ſupereſt. *Teſtes* erunt? multa in eos 8
dicere licet. *Chirographum?* de ſimilitudine literarum differemus. Utique nihil erit pejus, quam confeſſio. Ultima eſt *actionis controverſia*, cum defendendi negandive non eſt locus, *translatio.* Atqui quaedam ſunt, 9
quae neque negari, neque defendi, neque
462 transferri poſſunt. *Adulterii rea eſt*, *quae*,

8. *differemus.* Sic Turic. Camp. item Alm. et aliquot exempla Regio viſa; probanti. Reliqui *differendum.*

translatio. Turic. Guelf. Camp. *id eſt relatio* cum Alm. (etſi is dicitur notam habere pro *eſt*, referentem aleph Hebr. cf. § 5. 13.) Goth. Voſſ. 2. 3. Vall. Bern. et edd. ante Ald. Regius correxit, et facile litera *t* potuit abire in *i*, ut ex noſtro fieret illa Codd. ſcriptura. Haec quidem omnium eſt MSS. etſi ſilentur Britannici, ubi, cum et Voſſ. 1. nulla mentio, ſuſpicio poſſit ſubnaſci, an forte Ioann. et Voſſ. 1. (cf. 4, 5, 5) dederint receptam. Sed Bodl., ſimiliter neglectum a Gibſ., recedere a Turic. Alm. non eſt credibile. Si objiceretur in edd. illud MSS. *id eſt relatio*, de gloſſa aliquid nobis ſuboleret profecto. Eadem manet ſuſpicio, ſi *id eſt translatio* ſcriptum fuit (cf. 5, 11, 3.), Geſn. quidem ipſius Qu. appoſitionem interpretatur vocem *translatio*, ſine *id eſt* ſubjectam, et poteſt commendare, quod mox eſt verbum *transferri.* Sed poterat uſurpari id, etiamſi nulla ante *translationis* propria appellatio. Malim igitur pro gloſſa expungi *translatio.* cf. *transl.* et *rel.* ad 3, 6, 23.

8. *translatio.* cf. not. crit. De re vide 3, 6, 69. 7, 5, 1.

9. *Adulterii.* Promiſcue enim in jure uſurpatur *adulterii* et *ſtupri* appellatio, cum in vidua proprie *ſtuprum* modo fiat. vide Dukerum de Latinitate ICtorum p. 122—30. Hunc quidem Fabii locum non excitant VV. DD. ſed 4, 2, 98. ubi contraria permutatio *ſtupri* pro *adulterio*, facilior illa.

cum anno vidua fuiſſet, enixa eſt. lis non erit. Quare illud ſtultiſſime praecipitur, quod defendi non poſſit, ſilentio diſſimulandum, ſi quidem eſt id, de quo judex pro-
10 nunciaturus eſt. At, ſi extra cauſam ſit adductum, et tantum conjunctum, malim quidem dicere, nihil id ad quaeſtionem, nec eſſe in his morandum, et minus eſſe, quam adverſarius dicit: tamen velut huic ſimulationi oblivionis ignoſcam. Debet enim bonus advocatus pro rei ſalute brevem negligentiae
11 reprehenſionem non pertimeſcere. Viden-

10. *ſit adduct.* Turic. Camp. inſerunt *et* cum Alm. non male, cum *extra cauſam adducere* inſolenter dicatur. Subeat etiam legere: „extra *ad* cauſ. add.“ ut 4, 1, 50. „ad cauſ. „*extra* pert.“ *tantum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Bern. Reliqui *tamen*, quod praefert Regius. Mihi noſtrum potius viſum ob id quod mox ſequitur *tamen.* cf. 4, 2, 100.

anno. Francius malebat *annum*, hic quidem non malus augur. Suſpicor noſtram ſcripturam natam ex errore male jungendi *cum* quod praepoſitionem interpretabantur (cf. 5, 12, 14. not. crit.). Eandem varietatem vide apud Drakenb. ad Liv. Epit. l. 2. Nec tamen vitioſa recepta. cf. § 27. not. crit.

lis non erit. Fuit tamen undecimi menſis partus legitimus decretus ab Hadriano vide Gell. 3, 16. indicante Turnebo.

ſtultiſſime — ſilentio. cf. 4, 2, 65.

10. *ſit adductum.* vide not. crit.

velut huic. Capperonnerius transpoſuit *h. v.*, facili emendatione (cf. not. crit. ad § 2), vide 3, 8, 45. Sed ne ſic quidem video, quare haec dicatur *velut ſimulatio oblivionis*, cum ſit ipſa ſimulatio obl. Si quo referri recte poteſt *velut*, ad *oblivionem* adjunges. Poſſis *velut* mutare in *ut vel* (cf. not. crit. ad 5, 9, 16.) et poſt *dicit* inſerere *ita.*

dum etiam, ſimul nobis plura aggredienda
ſint, an amolienda ſingula. Plura ſimul
invadimus, ſi aut tam infirma ſunt, ut pari-
ter impelli poſſint: aut tam moleſta, ut pe-
dem conferre cum ſingulis non expediat:
tum enim toto corpore obnitendum, et, ut
ſic dixerim, directa fronte pugnandum eſt.
463 Interim, ſi reſolvere ex parte diverſa dicta 12
difficilius erit, noſtra argumenta cum adver-
ſariorum argumentis conferemus. ſi modo,
haec ut valentiora videantur, effici poterit.
Quae vero turba valebunt, diducenda erunt:
ut, quod paulo ante dixi, *Heres eras, et
pauper, et magna pecunia appellabaris a cre-
ditoribus, et offenderas, et mutaturum tabu-
las teſtamenti ſciebas.* Urgent univerſa. 13

11. *etiam ſimul.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. inferunt *an*, cum Andr. edd. ante Gryph. *num* Bodl. Obr. cf. 5, 4, 2. Burm. hic aliquot laudat, qui duplex *an* latinum negarint; rectiſſime illi. vid. et 7, 1, 13. *poſſint.* Jenſ. (tac. Geſn.) *ſit* cum Loc. et edd. ante Ald. Regius Graeciſmum defendi poſſe agnoſcens, recte monet, alienum tamen a Qu. more. Noſtrum et in Tarv. *directa.* Jenſ. *detecta* cum edd. ante Stoer. exc. Camp. Tarv. Ald.

13. *Urg. univ.* Turic. inferit *jungunt.* Alm. *vingunt.* (cf. § 8. item mox). An *vincunt?* Sed videtur inconſulta ſimilium literarum iteratio.

11. *Plura — ſingula.* cf. 5, 12, 4. et hic mox § 12 *turba valebunt.*

directa fronte. cf. 2, 13, 3. 4.

12. *haec ut valentiora.* De uſu pronominis ad remotius relati cf. not. ad § 2.

paulo ante. 5, 12, 5.

magna — appellabaris. Inſolentius quod ſine praepoſitione ſtruitur *appellare*, cum alias ſit „*de* pecunia appella-„re.“ Neque tamen dubia ſcriptura, nec quidquam agit Capperonnerius interpungens poſt *pecunia*, ut hoc referatur ad *erat* (malatet in *eras*), quod defendit loco gemino „Here-„ditatem ſperabas *et magnam* „*hereditatem.*“

At, ſi ſingula quaeque diſſolveris, jam illa flamma, quae magna congerie convaluerat, diductis, quibus alebatur, concidet: ut, ſi vel maxima flumina in rivos diducantur, qualibet tranſitum praebent. Itaque propoſitio quoque ſecundum hanc utilitatem accommodabitur, ut nunc ſingula oſtenda-
14 mus, nunc complectamur univerſa. Nam interim quod pluribus collegit adverſarius, ſatis eſt ſemel proponere: ut, ſi multas cauſas faciendi, quod arguit, reo dicet accuſator fuiſſe: nos, non enumeratis ſingulis, ſemel hoc intuendum negemus, quia non, quisquis cauſam faciendi ſceleris habuit, et
15 fecerit. Saepius tamen accuſatori congerere

At ſi ſing. Turic. *ut ad ſ.* Alm. *ut et ſi ſ.* (cf. modo, item § 14.) Goth. *et* (non *ut*, ut Geſn.) *ſi ſ.* cum Voſſ. 2. *At ſ.* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Hanc ego veram puto ſcripturam, ut eſt apud Juvenalem 3, 78. „in coelum, *juſſeris*, „ibit" et ſaepe in calidiore oratione. cf. § 3.

conc. ut. Turic. *c. continetur u.* a ſec. *c. et continetur u.* cum Alm. Bodl. *c. et conteretur et* Camp. cum Andr. Pro *concidet*, opinor, Burm. malit *conſidet*. Eleganter profecto. cf. 6, 2, 31. *diducantur.* Turic. Guelf. omittunt cum Alm. Voſſ. 3., ſine ſenſu. *ut nunc.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *ea cum* Voſſ. 1. Reliqui *u. ea n.* Poterat eſſe ſextus caſus; ſed nihil neceſſe addi.

14. *ſatis eſt.* Turic. Guelf. Camp. *ſat. e.* Alm. *ſatis e. dare* narratur, per ſphalma Burm. profecto. cf. 4, 2, 45. mox tamen omnes *ſatis.* *reo dic.* Turic. *reum d.* cum Alm. cf. § 13. item mox. *enumeratis.* Turic. *numeratis* cum Alm. cf. modo item § 16.

13. *At ſi ſingula.* cf. not. erit. *flamma — flumina.* Diſplicent implicitae ſibi ſimilitudines, ſingulae quidem egregiae. cf. 2, 4, 7.

argumenta, reo diſſolvere expediet. Id autem, quod erit ab adverſario dictum, quomodo refutari debeat, intuendum eſt. Nam, ſi erit palam falſum, negare ſatis eſt: ut pro Cluentio Cicero, eum, quem dixerat accuſator epoto poculo concidiſſe, negat eodem die mortuum. Palam etiam contraria, et 16
ſupervacua, et ſtulta reprehendere, nullius
464 eſt artis: ideoque nec rationes eorum, nec exempla tradere neceſſe eſt. Id quoque (*obſcurum* vocant), quod ſecreto, et ſine teſte aut argumento dicitur factum, ſatis natura ſua infirmum eſt (ſufficit enim, quod adverſarius non probat); item, ſi ad cauſam non pertinet. Eſt tamen oratoris interim 17
efficere, ut quid aut contrarium eſſe, aut a cauſa diverſum, aut incredibile, aut ſupervacuum, aut noſtrae potius cauſae videatur

15. *dix. — epoto.* Turic. Camp. *dix. poto* omiſſis reliquis. Ex Alm. nonniſi *poto* affertur.

16. *Ideoque — non probat.* Haec omnia deſunt in Turic. Mirc. Ex Alm. aliqua eorum afferuntur, neque ulla lacunae mentio. cf. § 14. 17.

17. *orat. int.* Sic Turic. Camp. Reliqui *i. o.* cf. § 2. 25. *aut a cauſa.* Turic. Camp. omittunt *a.*

15. *pro Cluentio Cicero.* c. 60.

16. *contraria.* cf. 3, 3, 5. item hic § 17. 50. Sic et Dial. de oratt. c. 34 „ſtulte „*contraria*."

quod ſecreto — factum. Pſeudo-Turnebus bene ad partes vocat locum Cic. Philipp. 2. c. 4. ubi tam infirmi argumenti tractatio, in literis Ciceroni ab Antonio tributis.

ſi ad. Regius pro *ſi* malit *quod.* Equidem inferam *quid.* Recepta quidem vitio non caret.

eſſe conjunctum. *Objicitur Oppio, quod de militum cibariis detraxerit:* aſperum crimen: ſed id contrarium oſtendit Cicero, quia iidem accuſatores objecerint Oppio, quod is voluerit exercitum largiendo corrumpere.
18 *Teſtes in Cornelium accuſator lecti a tribuno codicis pollicetur:* facit hoc Cicero ſupervacuum, quia ipſe fateatur. *Petit accuſationem in Verrem Q. Caecilius, quod fuerat quaeſtor ejus:* ipſum Cicero ut pro ſe videretur effecit.
19 Cetera, quae proponuntur, communis ratio habet. Aut enim *conjectura* excutiuntur, an

ſed id contr. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui omittunt *id* inter quos recenſetur Alm. cf. § 16. item mox.

18. *qu. ipſe ſat.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *q. idem ſ. ipſe.* Alm. *q. ſ. ipſe.* cf. modo, item § 19.

Q. Sic Goth. (tac. Geſn.) *L.* Turic. (ſed a pr. manu *C.*) Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Reliqui integrum praenomen. cf. 5, 11, 39. 6, 1, 20.

19. *comm. — habet.* Sic Camp. ſolus. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *communis habet.* Alm. Voſſ. 1. 2. *communes habent* (cf. § 18. item mox). Reliqui *communes locos habent.* Significatio *locorum communium*, qualis hic foret, aliena plane ab omni conſuetudine, ut cogeretur Capper. nova de iis praecipere ad h. l. *Ratio* facile excidebat, *ro* notata per compen-

Oppio. vid. 5, 10, 69.

18. *in Cornelium.* vid. 4, 3, 13.

Q. Caecilius. vide Cic. Divinat. in Q. Caec. c. 2. 6. 11. et paſſim. Hunc Caecilium, Judaeum et ipſum, teſtante Plutarcho vit. Cic. p. 864 C. cf. cum altero ad 5, 1, 16.

19. *Cetera — habet.* Non ſine inſolentia *habere*, h. e. continere, dicitur *ratio* ea *quae proponuntur.* Acquieſcendum tamen videtur in hac ſcriptura. *Communis ratio* facile intelligitur, modus receptus tractandi argumenta, idemque *communis* probanti et refutanti.

vera ſint; aut *finitione*, an propria; aut *qualitate*, an inhoneſta, iniqua, improba, in-
465 humana, crudelia, et cetera, quae ei generi accidunt. Eaque non modo in propoſitioni- 20
bus, ſed in toto genere actionis, intuenda. An ſit *crudelis?* ut Labieni in Rabirium, lege perduellionis; *Inhumana?* ut Tuberonis Ligarium exulem accuſantis, atque id agentis, ne ei Caeſar ignoſcat; *Superba?* ut in Oppium ex epiſtola Cottae reum factum. Proinde *praecipites*, *inſidioſae*, *impotentes* 21

dium (cf. 5, 13, 1.) ut et *res.* (cf. 5, 7, 13. not. ex.) quocum confunditur mox § 25. quanquam Camp. editio non eſt immunis a correctionibus. cf. 6 Pro. 6. 7. 9. 11. 13. 15. 6, 1, 5. 9. 40. 6, 3, 15. 16. 47.

19. 20. *inhumana crud.* — *Inhumana.* Haec omnia poſt prius *inh.* abſunt a Turic. afferuntur inde aliqua ex Alm. cf. modo, item § 21.

generi accidunt. συμβέβηκε. Hic quidem ea quae *generi accidunt*, ſunt ſpecies generi ſubjectae. cf. 3, 6, 56. Ibi ſane magis ex uſu Peripateticorum adhibitum vocabulum, quem vide apud Porphyr. in Iſag. p. (Ariſt. Buhl.) 395. 414. Sed in illa veterum denominandi libertate (cf. not. ad 3, 6, 25.) potuerunt ſpecies videri accidentia generis.

20. *lege perduellionis.* Hac enim lege cum niteretur actio Labieni, non poterat non eſſe atrociſſima poena rei, ſi condemnaretur. vid. argumentum orationis Ciceron. pro C. Rabirio, perduellionis reo, item ejusd. orat. c. 3 extr. 4. 5.

Superba. Videtur *ſuperbum*, ſoli proconſulis contra quaeſtorem ſuum teſtimonio fidem exigere; neque in judicio dicto, ſed literis familiaribus ſcripto. cf. § 17. item § 30 ubi apparet, veritatem Cottae pro ſummo argumento eſſe accuſatori. Praegravabat in hac cauſa reum magiſtratus auctoritas, cui et ipſe Cicero arrepſit, quanquam dicens in Cottam. vid. 11, 1, 67.

21. *Proinde.* Hic quidem non mala videtur Geſneri κρίσις, optantis *perinde* (cf. 3, 8, 38). Vocabula haec ubique

deprehenduntur. Ex quibus tamen fortiſſime invaſeris, quod eſt aut omnibus periculoſum, ut dicit Cicero pro Tullio, *Quis hoc ſtatuit unquam, aut cui concedi ſine ſummo omnium periculo poteſt, ut eum jure potuerit occidere, a quo metuiſſe ſe dicat, ne ipſe poſterius occideretur?* aut ipſis judicibus, ut pro Oppio monet pluribus, *ne illud actionis genus in*
22 *equeſtrem ordinem admittant.* Nonnunquam tamen quaedam bene et contemnuntur, vel tanquam levia, vel tanquam ad cauſam nihil pertinentia. Multis hoc locis facit Cicero. Sed haec ſimulatio interim hucusque procedit, ut, quae dicendo refutare non poſſu-

21. *Tullio.* Tarv. *Bullo.* Jenſ. *Rullio* cum edd. ante Ald. *eum.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *cum.* correxit Regius. *ut pro Oppio.* Turic. *propoſitum* cum Alm. cf. § 19. 20. 23.

22. *bene et.* Sic Turic. cum Alm. Voſſ. 1. *et bene* Camp. Reliqui omittunt *et.* *facit.* Turic. Camp. *facit* cum Alm.

paene confunduntur vide Drakenb. ad Liv. 27, 8, 18. item in noſtro 5, 9, 11. 5, 10, 112. mox h. c. § 58. 6, 4, 20. Sed Qu. *ut, atque,* omnibus fere locis ſubjicit voci, quod quidem hic poni non poterat. Convenit tamen *perinde* orationi eo ſignificatu, quem dant vett. Gloſſae παραπλησίως, ὁμοίως.

pro Tullio. cf. 4, 2, 131.

poſterius. Pro hoc Francius *potius* malit, Capperonnerius *prius.*

22. *bene et contemnuntur.* cf. § 10.

Multis — Cicero. Inſignem locum ponit Geſn. pro Roſc. Am. c. 29. extr.

Sed — calcemus. Cum *Sed* in omnibus ſit libris, videntur haec cum reprehenſione dici et referenda eodem quo § 9 *ſtultiſſime*; cui tamen obſtat uſus primae perſonae *calcemus.* Malit fortaſſe aliquis: *Et* pro *ſed*, ubi nulla erit improbatio (cf. 4, 2, 65).

mus, quaſi faſtidiendo calcemus. Quoniam 23 vero maxima pars eorum ſimilibus conſtat, rimandum erit diligentiſſime, quid ſit in quoque, quod aſſumitur, diſſimile. Id *in jure* facile deprehenditur. Eſt enim ſcriptum de
466 rebus utique diverſis, tantoque magis ipſarum rerum differentia poteſt eſſe manifeſta. Illas vero *ſimilitudines*, quae ducun-

23. *Quon. — eorum.* Turic. *Q. in has* (a ſec. manu *his*) *erit vero pars* (a ſec. manu inſeritur *et*) *e.* cum Alm., ſine correctionibus (cf. § 21. item hac §). *Q. v. m. p. in his et e.* Camp. Priores ſcripturas non expedio; niſi forte trajiciendo natae ex illa Campani in qua eſt manifeſtus error librarii argutantis; ſed *erit* unde ſit non exputo. *Id.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Repoſuit Regius, ſed habet, niſi dormitavimus, Goth., et Voſſ. 3. *id* pro *in*, ut videtur. *ipſarum.* Jenſ. (tac. Geſn.) *ipſa* cum edd. ante Stoer. Sed Camp. et MSS. mei receptam.

23. *eorum.* Fluctuat pronomen, nec certum habet reſpectum. Suſpicor intelligi ea „quae dicendo refutare non „poſſumus.“ cf. not. crit.

in jure. Intelliguntur quaeſtiones legales. cf. 3, 5, 4.

Eſt enim — diverſis. Nunquam enim lex perſcripta eſt de hoc ipſo, quod nunc tractamus, facto. Hoc eſt in *utique.* Nec *diverſis* debet accipi *variis*, *inter ſe diverſis*, quod facit Gedoynus; ſed diverſis ab hac, quae cum maxime in judicium venit. Alii *ſcriptum* interpretantur legem illam, cujus ſimilitudine utatur, qui dicit, et volunt exemplum petitum a ſtatu collectivo, ſive ſyllogiſmo (cf. 3, 6, 46. 61). Sed hoc ex verbis *in jure* non recte elicitur, quae latius patent, quam ut una illa ſignificetur ex quaeſtionibus legalibus.

ipſarum. Jam ſi ne lex quidem poteſt doceri de hoc ipſo facto ſtatuiſſe; quanto facilius, duo facta, ad quae accommodetur lex, inter ſe diverſa oſtendere. *Res* autem hic pro *factis* uſurpantur, unde et mox illa locutio *exempla rerum.*

tur ex mutis animalibus, aut inanimis, facile
24 eſt eludere. *Exempla* rerum varie tractanda ſunt, ſi nocebunt: quae ſi vetera erunt, fabuloſa dicere licebit; ſi indubia, maxime quidem diſſimilia. Neque enim fieri poteſt, ut paria ſint omnia: ut, ſi Naſica poſt occiſum Gracchum defendatur exemplo Ahalae,

inanimis. Turic. *animae* cum Alm. cf. hac ipſa §. item § 24.

24. *vetera.* Turic. *ultra.* Jenſ. *vera* cum edd. ante Ald. Noſtrum Guelf. Goth. Vall. Alm. Voſſ. 2. Camp.

ſi indubia. Turic. *ſi indubi*, a ſec. manu *ſin dubia*, et ſic Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Bodl. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Noſtra eſt in Alm. Guelf. Bern. Ald. Stoer. Chouet. Leid. Multi cum Regio transponunt *ſi dubia* — *ſin vera* ut Gibſ. Roll. Capper. et vetuſtiores. Ab Obr. inde fere *ſi vetera* — *ſive dubia* quod defendit Burm. *ſive* accipiens *vel* (ſubaudiendo *dicere licebit*); male profecto. Geſnerus fluctuat inter noſtram et illam Regianam transpoſitionem; propenſior tamen in noſtram. *enim fieri.* Turic. Camp. *eſſe* cum Alm. Male. *ut — omnia.* Guelf. *utra ita ſit optima.* Voſſ. 1. *Utrum ita ſit optima.* Voſſ. 3. *ita ſit optima.*

defendatur. Guelf. *oſtendatur.* Camp. *defenditur.*

Ahalae. Turic. *athaleam.* Alm. *ut baleam.* Guelf. *Halae.* cum Jenſ. et edd. ante Roll. Sed Goth. *Nualae*, ſed *N* correctum ex *H.* Noſtra eſt in Ioann. Bern. (recedente a Guelf. vid. 5, 10, 115.) Camp. et a Rollino inde. vide Drakenb. ad Liv. 4, 16 extr. item noſtr. 5, 11, 16.

24. *tractanda.* cf. 5, 12, 7.

indubia. Recte ſuſpicatur Regius *indubitata* legendum, quod noſtro frequens (cf. 5, 9, 2, et paſſim). Eſt tamen *indubium* apud Tacitum quoque.

maxime quidem. Hoc refertur ad § 25 *Si deſ. omnia.*

ſint omnia. Malim *ſ. omnino*, vel *ſ. per omnia.* cf. Plin. H. N. 37, 11 „*per omnia* „ſimilis." noſter 10, 1, 28 „*per omnia* ſequendos." Et loco nimis ſimili 5, 2, 3 „*per* „*omnia* — *ſimilis.*" item VV. DD. ad Vellej. 2, 31, 1.

Naſica — Ahalae. cf. 3, 7, 21 et 5, 9, 13.

a quo Maelius eſt interfectus: *Maelium regni affectatorem ſuiſſe; a Graccho leges modo latas eſſe populares: Ahalam magiſtrum equitum ſuiſſe; Naſicam privatum eſſe*, dicatur. Si defecerint omnia, tum videndum erit, an obtineri poſſit, ne illud quidem recte factum. Quod de exemplis, idem etiam *de judicatis* obſervandum. Quod au- 25
tem poſui, referre, *quo* quidque accuſator *modo* dixerit, huc pertinet, ut, ſi eſt minus efficaciter elocutus, ipſa ejus verba ponantur; ſi acri et vehementi fuerit uſus oratione, eandem rem noſtris verbis mitioribus proferamus: ut Cicero de Cornelio, *Codicem* 26
attigit: et protinus cum quadam defenſione: ut, ſi pro *luxurioſo* dicendum ſit, *Objecta*

Maelius. Camp. *Emilius* omiſſo *eſt.* Guelf. *melius* et ſic reliqui, quanquam litera majuſcula. cf. 5, 11, 12.

Maelium. Sic Guelf. *M. Emilium* Camp. *M. Aelium* Goth. *M. elium* Voſſ. 1. 3. *M. Aemilium.* Bern. Reliqui *Melium.*

tum. Turic. omittit cum Alm. (cf. § 23. 27). Placet.

obtineri. Turic. Camp. *obtinere* cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald.

25. *acc. modo.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui *m. a.* cf. § 17. 27.

rem. Turic. *rationem rem*, ſed poſterius ſubterlitum. Camp. *orationem.* Facilis confuſio ſcriptorum per compendia.

26. *de Corn.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Bern. et edd. ante Baſil. exc. Aldo. Reliqui *pro C.*

et protinus. Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. Sed Turic. a pr. manu dans *attiget* pro *attigit*, erroris originem demonſtrat.

privatum. cf. Cic. in Cat. 1, 1 ibique Interpp.

tum videndum. Malim *jam v.*

25. *quo — modo.* vid. § 4.

26. *Codicem attigit.* vide § 18.

eſt paulo liberalior vita. Sic et pro *ſordido parcum*, pro *maledico liberum* dicere licebit. 467
27 Utique committendum nunquam eſt, ut adverſariorum dicta cum ſua confirmatione referamus, aut etiam loci alicujus executione adjuvemus, niſi cum eludenda: *Apud exercitum mihi fueris*, *inquit; tot annis forum non attigeris; abfueris tamdiu; et*, *cum tam longo intervallo veneris*, *cum iis*, *qui in foro*

liberalior. Guelf. *liberior* cum Vall. recte rejiciente Badio, ob id quod ſequitur „pro maledico *liberum;*" dubitante Burmanno, et exempla ponente Nep. Themiſt. c. 1 „*liberius* vivebat." et Terent. Andr. 1, 1, 25. „*liberius* vivendi." Terentianum locum aufert Bentlejus, ſcribens *libera.*

27. *committ. nunquam.* Sic Turic. Camp. Reliqui *n. c.* cf. § 25. 29. *loci.* Turic. *joci* cum Alm. Bern. Jenſ. et edd. ante Ruſc. (cf. 5, 11, 21) item Ald. Baſil. Regius correxit, cui addicunt Guelf. Goth. Vall. Camp.

adjuvemus. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *adjuves* cum Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. *adjuvent* Alm. (cf. § 25. 28). Neceſſaria correctio, ob *referamus* quod praecedit; ſed neſcio cujus. *cum elud.* Badii margo *cum eludendo* quod blandiretur, ſi pro *adverſariorum* eſſet *adverſarii.* Margo Baſil. et Vid. *cum eludenda.* Goth. *c. eluenda.* *tot annis.* Turic. *quod a.* cum Alm. *quot a.* Camp. *t. annos* Goth. quod malit Burm. auctore Servio ad Aeneid. 1, 47. vid. eundem ad Ov. art. am. 1, 648. et accuſativum dant Ciceronis libri; qui et dirimunt aliter *t. a.* referentes ad priorem ſententiam. cf. § 9 not. ex.

pro ſordido — liberum. cf. 4, 2, 77.

27. *loci.* i. e. communis vid. 4, 2, 117.

cum eludenda. Accuſativum intellige participii, et ex proximis intellige *adjuvamus*, vel potius *referimus.*

Apud exercitum. Cic. pro Murena c. 9.

cum tam longo. *Tam* abeſt a libris Ciceronis cf. 5, 11, 41.

habitarunt, de dignitate contendas? Praeterea 28
in contradictionibus interim totum crimen exponitur, ut Cicero pro Scauro circa Boſtarem facit, veluti orationem diverſae partis imitatus. Aut pluribus propoſitionibus junctis, ut pro Vareno, *Cum iter per agros et loca ſola faceret cum Pompuleno, in fami-*

de dign. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Jenſ. et edd. ante Burm. qui *de* expunxit, quia recte abſit a Ciceronis libris. Erneſtus repoſuit et illic. *in contrad.* Guelf. Camp. *de c.* cum Goth. Vall. et edd. ante Ald. *in contradictiones* Turic. *in contradictionem.* Alm. (cf. § 27. item hac §). Erat profecto *in contradictione.* *circa.* Sic Turic. Reliqui *contra.* cf. 4, 2, 19. 7, 2, 10. *veluti.* Sic Turic. (a manu ſec.) Camp. Reliqui *velut.* Ex noſtro patet fons erroris Turic. (a pr. manu) *velut in rationem* qui eſt in Guelf. Bern. *velut in orationem* Alm. cf. modo hac § item § 30.

Pompuleno — Pompulenum. Sic Voſſ. 1. 3. Sed Turic. *pompulenio* (a ſec. manu *pompulenium*) — *pompulenium* cum Camp. Noſtrum nomen eſt apud Muratorium p. 1067, 3. ibidem 1023, *Pompulledius.* Reliqui hic *Populeno — Populenum* quod nusquam inveni praeterea.

28. *contradictionibus.* cf. 4, 2, 29. Malim ſingularem hic legi. vid. not. crit.

pro Scauro. cf. 4, 1, 69.

circa Boſtarem. Fit mentio hujus hominis, Nora, urbe Sardiniae, oriundi, cujus mors objecta fuiſſe videtur Scauro. vid. Fragm. Cic. ap. Ern. p. 1056. Locus Severiani, rhetoris ex Pithoeanis, p. apud hunc 306, qui ſervavit fragmentum, cum noſtri diſputatione magnopere convenit. „Reſponſurus autem adverſario primum id, quod ille „poſuerit, verbis infirmioribus „pronunciato (cf. § 25). „Quae vero incredibilia viſa „fuerint aut imbecilla, ita „univerſa ponantur ſicut ab „adverſario dicta ſunt: ut eſt „illud, Boſtarem igitur quen„dam“ cet. cf. et 7, 2, 10.

imitatus. An forte *mutuatus*, ut *veluti* magis proprie dicatur?

Aut — junctis. Hoc *Aut* referes ad id quod ſequitur § 29 *Interim.* cf. 4, 3, 16. item 6, 2, 12. Sic et Sueton. Caeſ. c. 81. *interdum — alias.*

pro Vareno. cf. 5, 10, 69.

[redacted]

liam Ancharianam incidiſſe dixerunt, deinde Pompulenum occiſum eſſe, illico Varenum vinctum aſſervatum, dum hic oſtenderet, 468
quid de eo fieri vellet. Quod eſt utique faciendum, ſi erit incredibilis rei ordo, et ipſa expoſitione fidem perditurus. Interim per partes diſſolvitur, quod contextu nocet: et plerumque id eſt tutius. Quaedam contradictiones natura ſunt ſingulae. id exem-
29 plis non eget. *Communia* bene apprehenduntur, non tantum, quia utriusque ſunt partis; ſed, quia plus proſunt reſpondenti. Neque enim pigebit, quod ſaepe monui,

illico. Guelf. *illic.* *aſſerv.* Camp. *ad ſenatum.* Jenſ. (errante Geſn.) *obſervaſſe* cum edd. ante Ald. exc. Tarv. *adſervatione* Voſſ. 1. 3. Reliqui (praeter Bip.) *adſervatum.*

faciendum. Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voſſ. 2. 3. Goth. Vall. et edd. ante Ald. Hic pro *utique* dat *utile* cum Badio, quod et ipſum ſuaſerat Regius, ſed idem noſtrum de conjectura inſeri voluit, quod expreſſerunt reliqui; rectiſſime.

29. *quia plus.* Turic. Camp. *plus quia.* Fortaſſe non ſine conſilio ſcriptoris ipſius; duriuſcule tamen. cf. § 27. 42.

29. *Communia.* vid. 5, 12, 5. *apprehenduntur* autem egregie dicitur, quod ſaepe apud noſtrum valet: *in ſuam utilitatem convertere* veluti 6, 4, 18. 9, 2, 74.; hic etiam ſignificantius, quia tanquam *commune* in medio politum erat, ut utervis *apprehendens* ſuum faceret

quod ſaepe monui. Ingenioſa eſt et vera, ut videtur, Geſneri animadverſio, ſuſpicantis hoc familiari ſermone ſaepius monuiſſe Quintilianum; neque enim in ipſo opere noſtro tale quid inveniri. Dicat aliquis, plurimis illis locis, ubi *communia* nominet Qu., ſubeſſe reprehenſionem omnibus, ut potuerit ſibi videri hoc ipſum diſerte monuiſſe, quod, vocabulum uſurpans, ſemper in animo habuerit. cf. 4, 1, 71. quem ipſum locum memorat Geſn. Eſt tamen inſolens *referre* interpretari: „iterum ponere

referre. Commune qui prior dicit, contrarium facit. Eſt enim contrarium, quo ad- 30
verſarius bene uti poteſt. *At enim non veriſimile eſt, tantum ſcelus M. Cottam eſſe commentum. Quid? hoc veriſimile eſt, tantum ſcelus Oppium eſſe conatum?* Artificis autem eſt, invenire in actione adverſarii, quae inter ſemet ipſa pugnent, aut pugnare videantur: quae aliquando ex rebus ipſis manifeſta ſunt: ut in cauſa Coeliana: *Clodia aurum ſe Coelio commodaſſe dicit, quod ſignum magnae familiaritatis eſt; venenum ſibi paratum, quod ſummi odii argumentum eſt.* Tubero Ligarium accuſat, *quod is in* 31

facit — contrarium. Turic. Camp. omittunt cum Goth. Alm. et edd. ante Ald. niſi quod *facit* (quod inſeri juſſerat Regius) ſervant Tarv. et Ruſc. (cf. § 27). Noſtra eſt ſaltem in Guelf. et Vall. niſi in multis qui ſilentur.

30. *commentum.* Turic. *contentum*, a ſec. manu *conatum* et ſic Camp. *inter.* Turic. Camp. *contra* cum Alm. *in* Guelf. *quae al. ex.* Turic. *q. de a. et* cum Alm. cf. § 28. item mox. *Coeliana.* Turic. *juliana.* Alm. *viliana.* cf. modo, item § 34. *Clodia.* Turic. Camp. *Claudia.* *quod ſign.* Turic. Camp. inſerunt *etiam* cum Alm.

„repetere," et hoc ſignificet neceſſe eſt, ſi reſpicit *monui* ad ea, quae dixerit in hoc ipſo opere. Sin ad familiares cum diſcipulis ſermones pertinet, *referre* eſt „narrare, „cum lectore communicare;" et haec eſt recepta verbi poteſtas. cf. 6, 3, 106.

30. *At enim.* cf. § 20.

in cauſa Coeliana. Cic. pro Coelio. c. 13. „maximum vi„deo ſignum cujusdam egre„giae familiaritatis" — „ma„gnum rurſus odium video „cum crudeliſſimo diſcidio „extitiſſe." Quintilianus rem ipſam ponit, Ciceronis verba referre nequaquam vult.

31. *Tubero Ligarium.* Cic. pro Lig. c. 3. „Quis putet „eſſe crimen, fuiſſe in Africa „Ligarium? nempe is, qui „et ipſe in eadem Africa eſſe

Africa fuerit; et queritur, quod ab eo ipſe in Africam non ſit admiſſus. Aliquando vero praebet ejus rei occaſionem minus conſiderata ex adverſo dicentis oratio: quod accidit praecipue cupidis ſententiarum, ut ducti occaſione dicendi non reſpiciant, quid dixerint, dum locum praeſentem, non totam
52 cauſam, intuentur. Quid tam videri poteſt contra Cluentium, quam cenſoria nota? Quid tam contra eundem, quam filium ab Egnatio corrupti judicii, quo Cluentius Oppianicum circumveniſſet, crimine exhere-
53 datum? At haec Cicero pugnare invicem oſtendit. *Sed tu, Acci, conſideres, cenſeo, diligenter, utrum cenſorium judicium grave velis eſſe, an Egnatii. Si Egnatii: leve* 469
eſt, quod cenſores de ceteris ſubſcripſerunt. Ipſum enim Egnatium, quem tu gravem eſſe

51. *Afr. fu.* Camp. *Africam fugerit* cum Turic. a manu ſec., a pr. enim noſtra. *non ſit.* Omittit negationem Turic. cf. ad 4, 2, 29. *ducti.* Turic. *dicta*, a ſec. manu *data* et ſic Camp.

53. *Acci.* Guelf. Camp. Jenſ. (errante Geſn.) *acti* cum Bodl. et edd. ante Ald. *Atti* Goth. Alm. cum libris Cic. Nulla Turic. varietas memoratur.

„voluit, et prohibitum ſe a „Ligario queritur." Huc addunt locum Appuleji inſignem in hoc exemplum. Apolog. p. Elmenh. 289. 90. „An „non contraria accuſatis? „peram et baculum, ob aucto„ritatem: carmina et ſpecu„lum, ob hilaritatem: unum „ſervum, ut deparci: tres li„bertos, ut profuſi?"

cupidis ſententiarum. cf. 2, 4, 31. 32.

locum praeſentem. cf. 2, 11, 6.

52. *contra Cluentium.* cf. 5, 11, 13. apud Ciceronem quidem pro Clu. eſt c. 48.

vis; *ex ſenatu ejecerunt.* *Sin autem cenſorium, hunc Egnatium, quem pater cenſoria ſubſcriptione exheredavit, cenſores in ſenatu, tum patrem ejicerent, retinuerunt.* Illa ma- 34
gis vitioſe dicuntur, quam acute reprehenduntur, *argumentum dubium* pro neceſſario, *controverſum* pro confeſſo, *commune pluribus* pro proprio, *vulgare*, *ſupervacuum*, *ſerius conſtitutum*, *contra fidem.* Nam et illa acci-

ſin. a. cenſ. Turic. Guelf. *ſ. a. cenſorum* cum libris Ciceronianis. Superius tamen omnes contra Cic. *cenſorium.*

hunc Egn. Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Baſil. et libris Ciceronianis. *h. ipſum enim E.* Guelf. qui modo poſt *ſubſcripſerunt* omittit *ipſum enim.* Reliqui inſerunt *ipſum.*

34. *com. pluribus pro.* Sic Turic. cum Bodl. Alm. Goth. Loc. et edd. ante Stoer. quo accedunt Roll. Capp. Inſerunt *pro* poſt *com.* Camp. Jenſ. quod correxit Regius. Reliqui omittunt *pluribus.* Geſnerus et ipſe reſumere ſuadebat.

vulgare. Turic. *legare vulg.* cum Alm. Solo repetendarum literarum errore. cf. § 30. *ſerius conſt.* Sic Turic. a ſecunda manu; cum a prima eſſet *ſervum conſt.* (cum Alm. hoc. cf. modo item § 36.) Camp. cum Andr. et edd. ante

33. *cenſoria ſubſcriptione.* „Eſt, credo, luſus in hac formula. *Subſcribere* dicuntur „cenſores, cum in tabulis ſub „nomine civis, quem notarunt, cauſam notae vel animadverſionis ſuae ſubſcribunt; „unde circa hunc ipſum locum „*ſubſcriptionem* ſaepe pro ipſa „nota ponit Tullius. Egnatius, ſenex delirus, levis „et parum ſibi conſtans, notatus ipſe a cenſoribus, cenſuram in filium exercet, et „exheredationi cauſam *ſubſcribit.*" Haec quidem docte Geſnerus, quanquam ad Ciceronem pertinentia, non ad Qu.

24. *commune pluribus* Addidit *plur.* ut ſecerneret hoc ab illo *communi* § 29. proprie appellato.

vulgare. Nonniſi gradu diſtare videtur a praecedenti. cf. 4, 1, 71 ubi eadem reprehenſio in prooemio uſurpata.

ſerius conſtitutum. Intellige *argumentum.* Poteſt autem *argumentum* dici *ſerius conſtitu-*

dunt parum cautis; ut crimen augeant, quod probandum eſt; de facto diſputent, cum de auctore quaeratur; impoſſibilia aggrediantur; pro effectis relinquant vixdum inchoata; de
35 homine dicere, quam de cauſa malint; hominum vitia rebus aſſignent, ut, *ſi quis decemviratum accuſet, non Appium;* manifeſtis repugnent; dicant, quod aliter accipi poſſit; ſummam quaeſtionis non intueantur; 470
non ad propoſita reſpondeant: quod unum aliquando recipi poteſt, cum mala cauſa adhibitis extrinſecus remediis tuenda eſt, ut *cum peculatus reus Verres, fortiter et induſtrie*
36 *tuitus contra piratas Siciliam dicitur.* Eadem

Baſil. quo acc. Gryph. niſi quod Jenſ. Tarv. *ſervis c.* quod correxit Regius. Reliqui omittunt *ſerius.*

35. *vitia.* Turic. Guelf. Camp. *vitam* cum Goth. et edd. ante Obr. Hunc, ſive ex Arg. ſive de conjectura, praeſtantiſſima, noſtrum reponentem ſecuti omnes praeter Roll.

tuitus. Camp. *tutatus* cum Goth. Andr. et edd. a Ruſc. (cf. § 29.) inde ad Stoer. quod placet Regio; mihi item.

tum, cum petitur ex SCto aut ſtatuto principis, quod poſt eam prodiit cauſam, quam agimus. cf. 4, 1, 41. *genus cauſae conſtitutum.* Refert Badius, Vallam annotaſſe vitia haec argumentorum non omnia vitata a Cicerone, juniore adhuc, ut pro Quintio et pro Roſc. Amerino; apud Lactantium autem, Ciceronem Chriſtianum, etiam frequentia.

crimen — probandum. cf. 4, 3, 6.

35. *tuitus — Siciliam.* Cic. in Verrem 5, 1. „Sed quaedam mihi magnifica et praeclara, ejus defenſio oſtenditur —. Ita enim cauſa conſtituitur, provinciam Siciliam virtute et vigilantia ſingulari, dubiis formidoloſisque temporibus, a fugitivis atque a belli periculis tutam eſſe ſervatam. — Novi locum: video ubi" (Ern. malit *uti*) „ſe jactaturus ſit Hortenſius."

adverſus contradictiones nobis oppoſitas prae-
cepta ſunt: hoc tamen amplius, quod circa
eas multi duobus vitiis diverſis laborant.
Nam quidam etiam in foro tanquam rem
moleſtam et odioſam praetereunt: et iis
plerumque, quae compoſita domo attulerunt,
contenti, ſine adverſario dicunt: et ſcilicet
multo magis in ſcholis, in quibus non ſolum
contradictiones omittuntur, verum etiam
materiae ipſae ſic plerumque finguntur, ut
nihil dici pro parte altera poſſit. Alii dili- 37
gentia lapſi, verbis etiam vel ſententiolis
omnibus reſpondendum putant, quod eſt et
infinitum, et ſupervacuum. non enim cauſa
reprehenditur, ſed actor: quem ego ſemper
videri malim diſertum, ut, ſi dixerit quod
rei proſit, ingenii credatur laus eſſe, non
cauſae: ſi forte quod laedat, cauſae, non

36. *et. in ſoro.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *in* cum Alm. Vall. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. correxit Regius. *e ſoro* Goth. (tac. Geſn.). *et iis.* Guelf. *etenim* cum Bern. Goth. Vall. et edd. ante Ald. correxit Regius, aſtipulante Turic. Camp. quanquam hic *is* pro *iis.*

non ſolum. Turic. Guelf. omittunt *non* cum Alm. Sed Turic. a ſec. manu reponit (cf. § 34. 37.) vide 4, 2, 29.

37. *mal. diſ.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. Baſil. Reliqui inſerunt *ſic.* *rei proſit.* Turic. *re promiſit.* Alm. *repmi.* (cf. § 36. 38.) *rei profuerit.* Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *forte quod.* Turic. Camp. Goth. Alm. Ioann. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. *quando forte*

36. *hoc — amplius.* vid. 3, 6, 73. Accipias tamen et nominativum *hoc.*

etiam in foro. Malim *et in f.* (quod in aliquot edd. eſſe narrat Burm.) ut *et* referatur ad „*et* ſcilicet."

ſine adverſario. Cum irriſione hoc dicitur pro eo: ſine reſpectu adverſarii.

38 ingenii culpa. Itaque illae reprehenſiones, aut obſcuritatis, qualis *in Rullum* eſt; aut 471 infantiae in dicendo, qualis *in Piſonem*; aut inſcitiae rerum verborumque, et inſulſitatis etiam, qualis *in Antonium* eſt, animo dantur

non Jenſ. (errante Geſn.) cum edd. ante Baſil. *quando forte* Baſil. ad Stoer. qui primus noſtram. Guelf. *forte q̄n* i. e. *f. quando.*

38. *reprehenſiones.* Turic. *reſponſiones.* Solus, quantum video. cf. 5, 7, 14. Hic quidem vulgatam praefero, non ſolum ob id quod eſt modo *reprehenditur* (§ 37) ſed etiam quod cum modo omnem actoris vituperationem vetuiſſet, hic docet, quare Cicero tamen in hoc genus inciderit; ubi *reprehenſio* ſignificantior, quam *reſponſio*, cui etiam genitivus minus proprie adjungebatur quam *reprehenſioni.*

aut — aut — aut. Omittit primum Camp. alterum et tertium Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Bad. *animo dantur.* Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. cum Alm. et edd. Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *accommodantur* ut et Turic. a ſec. manu, quanquam *acomodantur.*

38. *reprehenſiones.* cf. not. crit.

in Rullum. Cic. de agraria 2, 5. extr.

in Piſonem. Cic. in Piſ. c. 1. 30 et paſſim.

in Antonium. Philipp. 15. 19. 2, 4. 17. 3, 4.

animo — odiis. Poſtquam contumelioſam actoris tractationem proſcripſerat Qu. cavet ſibi ab exemplis Ciceronianis. *Itaque* enim ait. i. e. cum vera ſint quae adhuc diſputavi, jam quaecunque apud Ciceronem videntur contraria meis dictis, ea aut conceſſa fuerunt *animo* i. e. iracundiae (ſic enim animus ſaepiſſime eſt accipiendus, ut apud Terent. Andr. 1, 1, 8. et Statium paſſim, ubi veteres Gloſſae Barthii inſpiciendae) vel libertati, aut expreſſit eadem adverſarii nequitia. Eodem modo Horatius dixit „amico quae *dederis animo,*“ caſu tertio, non ſexto; quanquam ibi *animus* eſt hilaris. Haec exempla igitur condonanda ſunt impotenti cuidam affectui, non pro regula ſequenda. Pro *aut* malis fortaſſe *et.* cf. not. crit.

aut juſtis odiis: ſuntque utiles ad conciliandum iis, quos inviſos facere volueris, odium. Alia reſpondendi patronis ratio. et aliquando 39
tamen eorum non *oratio* modo, ſed *vita* etiam, *vultus* denique, *inceſſus*, *habitus*, recte incuſari ſolet: ut adverſus Quintium Cicero, non haec ſolum, *ſed ipſam etiam praetextam demiſſam ad talos*, inſectatus eſt. Preſſerat enim turbulentis concionibus Cluentium Quintius. Nonnunquam elevandae 40
invidiae gratia, quae aſperius dicta ſunt, eluduntur: ut a Cicerone Triarius. Nam,

aut. Turic. Guelf. Camp. *ut* cum Goth. et edd. ante Bad. Reliqui omittunt conjunctionem, quam ego de conjoctura mutavi. Haec particula, omiſſa Badio primum, lectore non monito, in omnibusque, ut ſuſpicor, MSS. inventa (quanquam abeſſe narratur ab Alm. (cf. § 37. 40.) reduxit me ad iſtam ſcripturam Leidenſem, Gibſono tantopere diſplicentem: *animo dantur*, cum altera non poſſit ferri, ſervato illo *ut*, an *aut*. Nec apparet, quomodo *accommodantur* coëat cum iſto *Itaque*. *juſtis*. Tarv. *iſtius*.

39. *inſectatus*. Turic. Guelf. Camp. *ſectatus* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Male.

ſuntque — odium. Diſplicet quam maxime tam exiguo intervallo recurrens *odium*, et jacet tota ſententia; non profecto deſiderata ſi abſit. Quanquam nec tota ineſt antecedenti. Et ſane vitio iterandorum vocabulorum non caret noſter. cf. 4, 2, 35. 6 Pro. 5.

39. *patronis.* Hi non *actori* (§ 37.) opponuntur, ſed *inimicis* et *adverſariis* ipſius dicentis, quales fuere Ciceronis Rullus, Piſo, Antonius. cf. 5, 11, 43. ubi „is qui ex diver„ſo agit" ſegregatur item ab „adverſario."

adverſus Qu. Cic. Cic. pro Cluentio c. 40. quod attinet ad togam in hoc loco vide Ferrarium de re Veſt. in Theſ. Graev. 6, 705. item Ruben. ibid. p. 959. Agnoſcitur enim a Qu. toga, non tunica, cum praetextam nominet.

40. *a Cic. Triarius.* cf. § 28.

cum Scauri columnas per urbem plauſtris vectas eſſe dixit, *Ego porro*, inquit, *qui Albanas habeo columnas, clitellis eas apportavi.* Et magis hoc in accuſatores conceſſum eſt, quibus conviciari aliquando patrocinii
41 fides cogit. Illa vero adverſus omnes et recepta et non inhumana conqueſtio, ſi callide quid tacuiſſe, breviaſſe, obſcuraſſe, 472
diſtuliſſe dicuntur. Defenſionis quoque per-
42 mutatio reprehenditur ſaepe, ut Accius

40. *clitellis.* Turic. *depellis* cum Alm. cf. § 38. 43.

41. *tacuiſſe.* Turic. Goth. *accuiſſe.* Guelf. Camp. *acuiſſe* cum Voſſ. 2. Ioann. (tac. Gibſ.) et edd. ante Baſil. exceptis Badii. Noſtrum eſt e Regii conjectura, quamquam ſilentium collatorum multos et graves auctores receptae videatur dare ut Alm. Bodl. Sed monemur in Turnebiana nota, *acuiſſe* eſſe in omnibus Codd. (ſignificat excuſos) et in ſcripto Vallae (cf. 5, 10, 71.), qui notarit in hunc locum aliquid de hiſtoria illa Demoſthenis accentum male ponentis μίσθωτος pro μισθωτός. Vulgatae errorem defendere fruſtra conatur Taylorus ad Demoſth. pro Corona (p. Rskii 213. Vol. I. Apparat.) quem memorat Foſterus On Accent and Quant. p. 164. Ingenioſiſſima eſt Regii emendatio. Neque enim *breviaſſe* de corripiendis ſyllabis interpretandum (ut 12, 10, 57.), ſed de contrahendis et artandis ſententiis (ut 1, 9, 2.) cujus verbi vicinia utitur Regius ad commendandam ſuam ſcripturam. Sic *breviarium* uſurpatum fuit a Seneca, Plinio, Suetonio.

42. *Accius.* Turic. *Appius* cum Alm. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui noſtrum. Guelf. *Actius* (cf. § 33.) Goth. Voſſ. 2. Bern. *Attium* cum Burm. et recentt. hoc ſolum loco. cf. Heuſing. ad Cic. de Off. 3, 21, 12. *Marcius* per *c* eſt a *Marte*, quare ne *Accius* quidem male, quanquam ab *Atto* vel *Atta*.

Ego — apportavi. Quaſi viliori materia columnae (Albanae enim ſunt e lapide ex montis Albani lapicidinis) non et ipſae plauſtris indigeant ad vehendum. De vilitate *columnn. Albb.* vide Sueton. Aug. c. 72. De *porro.* cf. 2, 3, 5.

Accius. vid. mox § 47.

adverſus Cluentium, Aeſchines adverſus Cteſiphontem facit: cum ille Ciceronem lege uſurum modo, hic minime de lege dicturum Demoſthenem queritur. Declamatores vero in primis ſunt admonendi, ne contradictiones eas ponant, quibus facillime reſponderi poſſit; neu ſibi ſtultum adverſarium fingant. Facimus autem, quod maxime uberes loci, popularesque ſententiae naſcuntur, materiam dicendi nobis, quod volumus, ducentibus, ut non ſit ille inutilis verſus,

Non male reſpondit, male enim prior ille rogarat.

Fallet haec nos in foro conſuetudo, ubi ad- 45
verſario, non ipſi nobis reſpondebimus. Ajunt Accium interrogatum, cur cauſas non

quod vol. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Reliqui *quo vol.* Accommodarunt ad *ducentibus*, ſed pro *quo* in hac ratione debebat eſſe *unde*. cf. 5, 10, 124. 6, 2, 16.

ille inut. Sic Turic. Guelf. Camp. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. qui *nobis inut.* Reliqui *inut. ille*. cf. § 29. 5, 14, 6.

43. *Accium.* Camp. *Actium* cum Alm. (non Turic. cf. § 40. 45.) Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. *Attium* Goth. Voſſ. 2.

Aeſchines. vid. 3, 6, 3. ibique notam.

ducentibus i. e. credentibus. cf. not. crit.

Non male — rogarat. Unde ſit hic verſus, ignoro; nec videntur interpretes anquiſiviſſe, plerique tacentes. Quod autem Pithoeus confert Iliad. 20, 250 Ὁπποῖόν κ' εἴπησθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις, parum ad rem facit.

43. *Fallet — conſuetudo.* cf. 5, 11, 26. 11, 3, 108. 12 Prooem. 2. Pro *fallet* 2, 10, 9. „*tirones — inveniant.*“ et 2, 8, 13 *decipient.*

ageret, cum apud eum in tragoediis tanta
vis eſſet optime reſpondendi, hanc reddidiſſe
rationem, *quod illic ea dicerentur, quae ipſe
vellet, in foro dicturi adverſarii eſſent, quae*
44 *minime vellet.* Ridiculum eſt ergo in exer- 47
citationibus, quae foro praeparantur, prius
cogitare, quid reſponderi, quam, quid ex
diverſo dici poſſit. Et bonus praeceptor non
minus laudare diſcipulum debet, ſi quid pro
diverſa, quam ſi quid pro ſua parte acriter
45 excogitavit. Rurſus aliud in ſcholis permit-
tendum ſemper, in foro raro. Nam loco a
petitore primo contradictione uti qui poſſu-
mus, ubi vera res agitur, cum adverſarius
46 adhuc nihil dixerit? Incidunt tamen pleri-
que in hoc vitium vel conſuetudine decla-
matoria, vel etiam cupiditate dicendi: dant-

eſſet — hanc. Guelf. omittit interjecta cum Bern. et Gryph. Stoer. Chouet. Leid. *e. optime h.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. *e. optime reſp. optime h.* Ald. cum edd. ante Gryph.

45. *aliud.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Ioann. Voſſ. 1. Bern. Andr. Reliqui *aliquid.*

raro. Turic. Camp. *rarum* cum Voſſ. 1. 3. Habet inſuavem ſonum recepta, et poteſt videri nata ex errore (de quo vide 5, 12, 14. 6 Pro. 12); nec viciſſim apparet quare conſulto aliquis ſcripſerit *rarum* niſi invenerit in exemplo. Durior tamen ſtructura ſi non adverbium *raro* opponatur alteri *ſemper*, verum *rarum* nomen ad *ſemper permittendum* referatur, ut utrobique ſubauditur *eſt. Rarum* ita uſurpatur 5, 11. 42.

qui poſſ. Turic. omittit *qui* cum Alm. cf. § 43. 47.

45. *aliud.* Hoc, ut „aliquid ſimile contradictioni" ponatur (§ 49.), non plane idem eſt, ac „ſtultum adverſarium ſibi ſingere" (§ 42.), ut poſſet *aliud* appellare.

raro. cf. not. crit.

loco — primo. vid. 4, 2, 28.

que de ſe reſpondentibus venuſtiſſimos luſus, cum modo, *ſe vero nihil dixiſſe, neque tam ſtulte dicturos;* modo, *bene admonitos ab adverſario, et agere gratias, quod adjuti ſint,* jocantur; frequentiſſime vero, id quod firmiſſimum eſt, *nunquam iis reſponſurum adverſarium fuiſſe, quae propoſita non eſſent, niſi illa ſciret vera eſſe, et ad fatendum conſcientia eſſet impulſus:* ut pro Cluen- 47
tio Cicero, *Nam hoc perſaepe dixiſti, tibi ſic renunciari, me habere in animo cauſam hanc praeſidio legis defendere. itane eſt? ab amicis imprudentes videlicet prodimur? et eſt neſcio quis de iis, quos amicos nobis arbitramur, qui noſtra conſilia ad adverſarium deferat? Quisnam hoc tibi renunciavit? quis tam improbus fuit? cui ego autem narravi? Nemo, ut opinor, in culpa eſt. nimirum tibi iſtud lex ipſa renunciavit.* At quidam, con- 48
tradictione non contenti, totos etiam locos
74 explicant, *Scire ſe hoc dicturos adverſarios,*

47. *dixiſti.* Turic. Guelf. Camp. *dixi* cum Alm. Voſſ. 1. 3. cum edd. ante Ruſc. quod correxit Regius (cf. § 29). *dixti* Vall. et Voſſ. 2. (cf. 9, 3, 22) *dixit* Goth. ſi recte eſt excuſſus. *eſt neſcio.* Turic. Camp. *iſte n.* Alm. *ille n.* cf. § 45. 50. *renunc. quis.* Turic. inſerit *ut* Camp. *aut.* *autem.* Voſſ. 1. *ante.* Placet.

eſt. nim. Ald. Baſ. inſerunt *ſed* cum libris Cic.

iſtud lex. Turic. Camp. *i. res.* Placet. Ciceronis libri *iſtuc l.*

47. *pro Cluentio.* c. 52. *autem.* cf. not. crit. *iſtud lex.* cf. not. crit.

48. *explicant.* De vocabulo cf. 3, 6, 76, de re hic § 27.

et ita perſecuturos. Quod factum venuſte noſtris temporibus eluſit Vibius Criſpus, vir ingenii jucundi et elegantis: *Ego vero*, inquit, *iſta non dico. quid enim attinet illa bis*
49 *dici?* Nonnunquam tamen aliquid ſimile contradictioni poni poteſt, ſi quid ab adverſario teſtationibus comprehenſum in advocationibus jactatum ſit; reſpondebimus enim rei ab illis dictae, non a nobis excogitatae: aut, ſi id genus erit cauſae, ut proponere poſſimus certa, extra quae dici nihil poſſit: ut, cum res furtiva in domo deprehenſa ſit, dicat neceſſe eſt reus, aut *ſe ignorante illatam*, aut *depoſitum apud ſe*, aut *donatam ſibi.* quibus omnibus, etiamſi propoſita non ſint, reſponderi poteſt.
50 At in ſcholis recte et contradictionibus

48. *Vibius.* Turic. *vivus.* Camp. *Junius.*

50. *recte et contr.* Turic. *r. plenaribus e. c.* cum Guelf. niſi quod hic lacunas habet, poſt *plen.* minorem, poſt *et* paulo majorem. Goth. *r. et plenaribus e. c.* cum Voſſ. 2. Alm. (cf. § 47, quoniam prius *et* non eſt in Turic., item § 51).

Vibius Criſpus. Sub Domitiano ſenex teſte Juvenale 4, 81 ſed ganeae Vitellianae ſodalis (Dio Caſſ. l. 65. p. 1061 Reim.), „inter claros „magis quam inter bonos" judicante Tacito Hiſtor. 2, 10. Multis eum locis memorat noſter cf. in primis 10, 1, 119. ubi *jucunditas* ejus laudatur, ut et 12, 10, 11 et a Juvenale l. c. Fidem faciunt dicta ejus aliquot a noſtro, Suetonio (Domit. c. 3 cf. Dio Caſſ. p. 1084 Reim.), aliis, relata. vid. et ſcriptorem de cauſſ. corrupt. el. c. 8.

49. *advocationibus.* Interpretor congreſſus advocatorum privatos, non in judicio factos. De *advocatis* cf. 5, 6, 6, item not. ad 2, 15, 30. *teſtationes* vide ad 5, 7, 33.

50. *recte et contradictionibus.* cf. not. crit.

475 occurremus, ut in utrumque locum, id eſt primum et ſecundum, ſimul exerceamur. Quod niſi fecerimus, nunquam utemur contradictione: non enim erit, cui reſpondeamus. Eſt et illud vitium, nimium ſoliciti, 51 et circa omnia momenta luctantis. Suſpectam enim facit judici cauſam, et frequenter, quae

Poſterius *et* in Goth. Geſnerus neglexit. Camp. *interpellationibus e. c.* Tarv. *r. et interpellationibus e. c.* cum Andr. Venet. Ald. Baſ. ut quosdam emendare narrat Regius. Jenſ. *r. et plenaribus c.* cum Loc. Ruſc. *r. et probutionibus e. c.* Bad. utr. Gryph. Capper. cum aliquot praeterea. Noſtra eſt in reliquis edd., ſed MSS. turpiter ſilentur: *interpellationibus* omiſſis *recte* et *et*, ipſum ab emendatore eſt profecto, quanquam in principe Campani. Pro *plenaribus* Geſn. conjicit *velitaribus*. Reponere *probutionibus* non attinet, cum adeo nota vox tam nova non potuerit obliterari. Alioqui ſi noto vocabulo defungi poſſemus, nihil aptius quam *propoſitionibus*, quod inter multa ſuadet Badius. *plenius*, quod Regius, nec ipſum eſt nihili, modo *et* fuerit ante hanc vocem, poſt autem deleatur. Equidem nihil exputo. Ejicere vocem portentoſam, quod interim feci cum multis, proletaria ſane eſt κρίσις. Eum cenſeo emendaturum orationem, qui graecas aliquas voces invenerit, lacunis illis Guelferbytanis inſerendas. Ne illud quidem pro certo ſtatuam, ſextum an tertium caſum agnoſcere debeamus in *contradictionibus*. Hunc tamen malim.

ſec. ſimul. Turic. Camp. inſerunt *plurimum.*

51. *nimium.* Turic. Camp. *magnum* cum Alm.

ſoliciti. Turic. *ſolicite* cum Alm. (cf. § 50. 56). Hoc cum antecedente facit expeditiorem ſane ſed et jejunam orationem.

occurremus. cf. 3, 5, 12. 5, 13, 52. 5, 14, 20, 6, 3, 84.

id eſt — ſecundum. Hoc adjecit, ne quis cogitaret de accuſando et defendendo. Gloſſam enim quo minus credam, obſtat omnium librorum conſenſus cf. § 45.

51. *Eſt et illud* i. e. Solet committi etiam illud cet. cf. 6, 1, 50. Rem ipſam habes 5, 12, 8. loco nimis ſimili noſtro.

ſtatim dicta omnem dubitationem ſuſtuliſſent, dilata ipſis praeparationibus fidem perdunt, quia patronus et aliis crediderit opus fuiſſe. Fiduciam igitur orator prae ſe ferat, ſemperque ita dicat, tanquam de cauſa optime ſen-
52 tiat. Quod (ſicut omnia) in Cicerone praecipuum eſt. Nam illa ſumma cura ſecuritatis eſt ſimilis, tantaque in oratione auctoritas, ut probationis locum obtineat, dubitare nobis non audentibus. Porro, qui ſcierit, quid pars adverſa, quid noſtra habeat valentiſſimum, facile judicabit, quibus maxime rebus vel occurrendum ſit, vel inſtan-
53 dum. Ordo quidem in parte nulla minus affert laboris. Nam, ſi agimus, noſtra confirmanda ſunt primum: tum, quae noſtris opponuntur, refutanda. Si reſpondemus,
54 prius incipiendum eſt a refutatione. Naſcuntur autem ex his, quae contradictioni oppoſuimus, aliae contradictiones, euntque in- 476
terim longius: ut gladiatorum manus, quae

dicta. Turic. omittit, male. Opponuntur *ſtatim dicta* — *dilata.*

54. *manus.* Conferendis et noſtri locis 6, 4, 8. 9, 1, 20. et aliorum ſatis apparet, *manum* dici pro *ictu,* quae eſt interpretatio Schol. V. ad Stat. Theb. 6, 788. Sic et Lucan. 6, 190. Mutuantur hinc vocem in aleae jactibus appellandis. cf. Caſaub. ad Suet. Aug. c. 71. Neque tamen aeque facile eſt, docere, quae *vocatae* fuerint *ſecundae manus.* Nam quod Geſnerus ſumit, primam manum intelligi caventis ictum, ſecundam inferentis, id quidem inde precario efficitur „quia prius „eſt, humanius, juſtius, tueri „corpus ſuum; alterum, alie„num ferire." Equidem caventis ictum nullam eſſe manum, ſed ſoli inferenti tribui eam,

ſecundae vocantur, fiunt et tertiae, ſi prima ad evocandum adverſarii ictum prolata erat: et quartae, ſi geminata captatio eſt, ut bis cavere, bis repetere oportuerit. Quae ratio 55
et ultra ducit. Sed illam etiam, quam ſupra oſtendi, ſimplicem ex affectibus atque ex affirmatione ſola probationem recipit refutatio; qualis eſt illa Scauri, de qua ſupra dixi: quin neſcio, an etiam frequentior,

54. *ſi prima,* Turic. *iſti p.* Solus.

evocandum. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *vocandum* cum Vall. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ruſc (cf. § 47). Noſtrum timida conjectura ſuaſit Regius. A MSS. iis, qui ſilentur, defendi vix ſpero. Quod Bern. noſtrum dare narratur, in eo errorem ſuſpicor transponendarum vocum.

bis cav. Camp. inſerit *etiam* cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Stoer. An *eam* leges, et refores ad *captationem*? Sed ne ſic quidem juſtus manuum numerus videtur exire.

55. *ducit. Sed illam etiam.* Turic. *ductis et eam eſt ille tamquam ſed illa etiam.* Guelf. Camp. *d. S. illa e.* cum Goth. et edd. ante Ald. quo acc. recentiores a Stoer. inde ad Capper.

crediderim; collatis reliquis locis. Sed hic ſane ex bis *cavendo,* bis repetendo, quarta ſit manus. *Captatio* hic quidem συνωνυμον videtur „proferendi manum ad evocandum adverſarii ictum," non petitio. Sed non video, quo modo numerus quaternarius manuum exeat in hac ratione. Obſcura eſt et res per ſe ipſa et collata cum altera cujus imaginem facit. *Secundam* ego *manum* per ſe quidem interpreter ictum protinus continuatum cautioni, *den Nachſtoſs.* Solatur me Regii ſimplicitas fatentis, ſibi ignotam eſſe hanc gladiatorum conſuetudinem.

bis cavere. cf. not. erit.

55. *ſupra oſtendi.* 5, 12, 12.

ſupra dixi. 5, 12, 10,

frequentior. Quod legitur in veteri Campani editione, ſola, *frequentius* adverbium, placet; facilius ad *recipit* referendum, quam adjectivum *frequentior*, ad *qualis — illa.*

ubi quid negatur. Videndum praecipue utrique parti, ubi ſit rei ſumma. Nam fere accidit, ut in cauſis multa dicantur, de pau-
56 cis judicetur. In his probandi refutandique ratio eſt, ſed adjuvanda viribus dicentis, et adornanda. Quamlibet enim ſint ad docendum, quod volumus, accommodata, tamen erunt infirma, niſi majore quodam 477
57 oratoris ſpiritu impleantur. Quare et illi communes loci *de teſtibus*, *de tabulis*, *de argumentis*, aliisque ſimilibus, magnam vim animis judicum afferunt; et hi proprii, quibus factum quodque laudamus, aut contra, *juſtum* vel *injuſtum* docemus, *majus*

rei. Turic. omittit, ſolus.

56. *docendum.* Turic. Guelf. Camp. *dicendum* cum Goth. Alm. Vall. et edd. ante Ruſc. (cf. § 54) item Baſ. Stoer. et rell. ante Roll. quo acc. Burm. Noſtrum ex emendatione Regii. *accom. tamen er. inf.* Turic. *a. pecunia t. e. et i.* (a ſec. manu deletum *pec.*) cum Alm. (cf. § 51. 5, 14, 7). *a. t. e. et j.* Camp. cum Voſſ. 3. Ex monſtro illo Turic. et Alm. ingenioſe Burm. efficit *tenuia*, quod ſpeciem ſumit ab *et*, in aliis quoque, ut vidimus, libris remanente.

impleantur. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *implentur* cum edd. ante Baſ. *impleatur* Voſſ. 2.

57. *quodque.* Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *quoque* cum Vall. Regius correxit.

juſt. vel. Guelf. *j. aut.*

ubi — ſumma. vid. 3, 6, 9. Capperonnerius commodum laudat Juvenal. 7, 155 — *ubi ſumma Quaeſtio* —.

56. *accommodata, tamen.* cf. not. crit.

majore — impleantur. Non ego ullam, cum Geſnero, hic navis ſimilitudinem agnoſco. *implere* pro *magnum reddere* et alibi uſurpat noſter ut 6, 1, 12. 9, 3, 74. Ambigas autem, pro *oratoris* ſitne legendum *orationis*.

aut *minus*, *aſperius* aut *mitius*. Ex his autem alii ad comparationem ſingulorum argumentorum faciunt, alii ad plurium, alii ad totius cauſae inclinationem. Ex quibus 58
ſunt, qui praeparent animum judicis; ſunt, qui confirment. Sed praeparatio quoque aut confirmatio aliquando totius cauſae eſt, aliquando partium, et perinde, ut cuique conveniunt, ſubjicienda. Ideoque miror, in- 59
ter duos diverſarum ſectarum velut duces non mediocri contentione quaeſitum, *Singulisne quaeſtionibus ſubjiciendi eſſent loci?* ut Theodoro placet: *An prius docendus judex, quam movendus?* ut praecipit Apollodorus: tanquam perierit haec ratio media, et nihil cum ipſius cauſae utilitate ſit deliberandum, Haec praecipiunt, qui ipſi non dicunt in foro: ut artes, a ſecuris otioſisque compoſitae, ipſa pugnae neceſſitate turbentur.

plurium. Turic. Guelf. Camp. *plurimum.* Male. cf. 2, 7, 5.

58. *perinde.* Turic. Guelf. Camp. *proinde* cum Alm. Voſſ. 3. et edd. ante Stoer. quo acc. Obr. *providit* Voſſ. 1. cf. § 21. not. ex.

59. *artes.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui *acies.* Ingenioſa eſt conjectura (neque enim ab ullo, credo, MS.

59. *duos — duces.* cf. 3, 1, 17. 18.

tanquam — media. Agnoſcit Geſn. colorem petitum ab Ariſtotele cf. nos ad 4, 2, 32.

nihil — deliberandum. cf. 4, 2, 101.

ut — turbentur. De uſu conjunctionis *ut* cf. nos ad 1, 1, 30: quanquam hic intelligi etiam poteſt *ita* ante *ut*. *Artes* vide explanatas ad 2, 15, 4. ubi ex Cicerone „ad „*artes componendas*.“ *Pugna*

60 Namque omnes fere, qui legem dicendi, quaſi quaedam myſteria, tradiderunt, certis 478 non inveniendorum modo argumentorum locis, ſed concludendorum quoque nos praeceptis illigaverunt: de quibus breviſſime praelocutus, quid ipſe ſentiam, id eſt quid clariſſimos oratores feciſſe videam, non tacebo.

XIV. Igitur *enthymema* et argumentum ipſum, id eſt rem, quae probationi alterius adhibetur, appellant; et argumenti elocutionem. Eam vero, ut dixi, duplicem: *ex*

defenditur) cujus quidem eruditi, ignoro; nec tamen neceſſaria. Deduxit eo *pugnae* mentio, et veniat legenti in mentem Phormionis illius Hannibalem docentis (Cic. de Orat. 2, 18). Sed diſſuadet mutationem hanc, quod ſubito per illam injicitur ſimilitudo. Alia res ſit ſi, pro *ut — turbentur*, legatur *ut — turbantur*. Abrupta quidem et hiulca vel ſic fuerit oratio, ſed manifeſta tamen comparatio. Neque pluralis locum habet, ſi legitur *acies*; ſi *artes*, optime.

60. *Namque*. Hinc novum caput, inſcriptione plerique impoſita, ordiuntur Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Neque erat quod tantam hujus diremtionis imperitiam accuſaret Regius, quem mox ſecuti ſunt omnes.

1. *quae prob.* Turic. Camp. *q. de reprob.* cum Alm.

ut dixi. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Alm. et edd. ante Baſil. Reliqui omittunt *ut*.

autem *ſcholae* ſaepe opponitur ut 5, 12, 17. 22. 6, 3, 28. 10, 1, 79. Praecepta ſcholarum cedere debere utilitati aliquoties monet, velut 4, 2, 85. cf. tamen not. crit.

60. *myſteria*. Comparat Burm. Cic. de Or. 1, 47. „explicet nobis, et illa dicendi *myſteria* enunciet.“ item Geſnerus noſtrum 5, 14, 27.

1. *ut dixi.* vide 5, 10, 2. Accuſativum *eam duplicem* repete ex *appellant*.

conſequentibus, quod habet propoſitionem,
conjunctamque ei protinus probationem:
quale pro Ligario, *Cauſa tum dubia, quod
erat aliquid in utraque parte, quod probari
poſſet: nunc melior ea judicanda eſt, quam
etiam Dii adjuverunt:* habet enim rationem
et propoſitionem, non habet concluſionem.
ita eſt ille imperfectus ſyllogiſmus. Ex 2
pugnantibus vero, quod etiam ſolum *enthy-
mema* quidam vocant, fortior multo proba-
479 tio eſt. Tale eſt Ciceronis pro Milone, *Ejus
igitur mortis ſedetis ultores, cujus vitam ſi
putetis per vos reſtitui poſſe, nolitis.* Quod 3
quidem etiam aliquando multiplicari ſolet,
ut eſt ab eodem, et pro eodem reo, factum:

ei. Turic. Camp. *rei.* *mel. ea jud.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. pr. et edd. ante Gryph. *mel. jud.* Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *m. e. certe j.* cum libris Ciceronianis. *rationem et propoſ.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Jenſ. et edd. ante Baſ. quo acc. Obr. *propoſitionem* omiſſis reliquis Guelf. cum Bern. Baſ. *r. e. probationem* Goth. (tac. Geſn.). A Gryphio inde praeter Obr. *propoſitionem probationemque;* quo auctore, neſcio.

3. *eodem et — reo.* Turic. Guelf. omittunt *et pro eodem* cum Voſſ. 1. 3. et Alm. ut ſuſpicor, quanquam etiam *reo* ab hoc abeſſe narratur. Solitus error.

quod habet. Neutrum pronominis relativi ſpectat ad *enthymema*, niſi forte totum negotium comprehendit. cf. 5. c. III. item mox § 2.

pro Ligario. c. 6.

rationem — concluſionem. Ratio hic plane pro probatione dicitur; nec ordo diligenter cuſtoditur, qui *prop.* anteverti poſtulabat *rationi*. Propoſitiones ſunt *dubia*, *melior judicanda*, rationes *quod erat — poſſet*, *quam — adjuverunt*.

imperfectus ſyllogiſmus. vid. 5. 10, 3.

2. *quod etiam ſolum.* cf. 5, 10, 2.

pro Milone. c. 29.

Quem igitur cum omnium gratia noluit; hunc voluit cum aliquorum querela? quem jure, quem loco, quem tempore, quem impune, non eſt auſus; hunc injuria, iniquo loco, alieno tempore, cum periculo capitis
4 *non dubitavit occidere?* Optimum autem videtur enthymematis genus, cum propoſito diſſimili vel contrario ratio ſubjungitur: quale eſt Demoſthenis, *Non enim, ſi quid unquam contra leges factum eſt, idque tu es imitatus, iccirco te convenit poena liberari: quin e contrario damnari multo magis. Nam*

omnium. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *aliqua* cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Baſil. *aliquorum.* Voſſ. 1.

quem impune. Turic. Guelf. Camp. omittunt haec cum Vall. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſ. Sed etiam *quem loco* Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald.

4. *factum.* Turic. Guelf. Camp. *actum.* cf. 5, 10, 33. Graece eſt ἐπράχθη. Cum de legibus ferendis hoc dicatur, *actum* fortaſſe melius. *quin.* Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (errante Geſn.) Tarv. *quod.* Regius correxit. Goth. *ſed cum* Voſſ. 2.

4. *Demoſthenis.* In Androtionem p. Rsk. 595. Οὐ γὰρ εἴ τι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐπράχθη, σὺ δὲ τοῦτ' ἐμιμήσω, διὰ τοῦτ' ἀποφύγοις ἂν δικαίως, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἁλίσκοιο. ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων προήλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας, οὕτως, ἂν σὺ δίκην δῷς, ἄλλος οὐ γράψει. Geſnerus ſimile de eadem re enthymema deſignat apud Cic. Verr. 3, 89. „Si is qui erit — liberabuntur" et Regius ait, (quam quidem vere, ipſe viderit), Paulum (Digeſt. 1, 3, 14.) ex hoc Demoſthenis dicto collegiſſe regulam juris civilis: „Quod — „contra rationem juris receptum eſt, non eſt producendum ad conſequentias." Eodem Demoſthenis loco utitur Demetr. § 31. p. Schn. 17. Similis eſt alter ejusdem contra Stephanum falſi teſtimonii οὐ γὰρ ἂν ἕτερον δείξῃ δεινότερα εἰργασμένον, ἀποφεύγειν αὐτῷ προσήκει. p. 1117.

ut, ſi quis eorum damnatus eſſet, tu haec non ſcripſiſſes: ita, damnatus tu ſi fueris, non ſcribet alius. *Epichirematos* et quatuor, 5
et quinque, et ſex etiam factae ſunt partes a quibusdam; Cicero maxime quinque defendit, ut ſit *propoſitio*, deinde *ratio* ejus, tum *aſſumtio*, et ejus *probatio*, quinta *complexio:* quia vero interim et propoſitio non egeat rationis, et aſſumtio probationis, nonnunquam etiam complexione opus non ſit, et quadripertitam, et tripertitam, et bipertitam quoque fieri poſſe ratiocinationem. Mihi, et plurimis nihilominus auctori- 6
bus, tres ſummum videntur. Nam ita ſe

5. *vero.* Turic. Guelf. omittunt cum Camp. (a quo et *quia* abeſt, et pro *interim* eſt *interdum*) Voſſ. 1. 2. Goth. Vall. et edd. ante Bad. Regius repoſuit, neceſſario; et facillime intercidebat, compendio notatum ů.

et aſſ. prob. Guelf. omittit. *complexione.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *cum plane* cum Alm. Vall. et edd. ante Ald. Regius veriſſime correxit.

quadripertitam. Sic Turic. In reliquis duabus vocibus A habet et ipſe pro E. et ſic libri mei omnes ubique, exc. Gryph. et Obr. qui mecum faciunt. cf. 3, 6, 83.

6. *plurimis.* Turic. Camp. *pluribus* cum Voſſ. 1. cf. 5, 13, 57. *ſummum.* Camp. *ſummi.* Ald. *ad ſummum* cum Bad. ſec. Baſ. Gryph. aliisque. *ſolummodo* Goth. Bad. pr. cum Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Burmannus ablegat ad Liv. 31, 42, 4. ubi vid. Drakenb. cf. noſtr. 5, 10, 5.

5. *Cicero.* vid. de Inv. 1, 37. item Script. ad Herenn. 2, 18.

et propoſitio — probationis. In altero membro deficit negatio, ubi pro *et* expectabas *nec.* In tali oratione equidem non acquieſco, cum exemplis geminis deſtituar. Suſpicor *aut* — prop. *aut* aſſumt.

6. *tres ſummum videntur.* cf. 5, 10, 5. qui locus non plane coit cum hoc.

habent iſta natura, ut ſit, de quo quaeratur, et per quod probetur: tertium adjici poteſt velut ex conſenſu duorum antecedentium. Ita erit prima *intentio*, ſecunda *aſſumtio*, tertia *connexio*. Nam confirmatio primae ac ſecundae partis et exornatio, eisdem cedere
7 poſſunt, quibus ſubjiciuntur. Sumamus enim

habent iſta nat. Turic. Camp. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *habet i. n.* cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſ. Noſtrum eſt in Gryph. (1536) Colinaei. Reliqui *habet nat.*

partis et exorn. Turic. Camp. *p. exorn. et.* Tarv. *p. exorn. eſt et* cum Alm. (cf. 5, 13, 42. item § 13). Reliqui *part. exorn.* omiſſo *et.* Noſtrum dedi ex conjectura Capperonnerii, quam et ipſe recepit, firmiſſimis rationibus comprobatam. Neque enim, ut monet, eſt pro candore Quintilianeo haec affectatio diſcernendi (etiam per χιασμὸν) *confirmationem primae* ab *exornatione ſecundae partis*, neque *exornatio* magis ad ſecundam argumentationis partem ſpectat quam ad primam (quod Cicero ipſe oſtendit mox § 7. *primam partem — copioſiſſimis verbis*) ſicuti ne *confirmatio* quidem conjunctior eſt cum prima quam cum altera ejus parte. vid. § 5. *ratio — probatio.* *poſſunt.* Jenſ. (tac. Geſn.) *poſſent* cum edd. ante Ald. correxit Regius. cf. 5, 11, 2.

7. *enim.* Sic Turic. Guelf. Tarv. cum Alm. Voſſ. 1. Ald. Omittunt Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante

Nam conf. — ſubjiciuntur. i. e. ratio propoſitionis et probatio aſſumtionis, quae ſunt ſecunda et quarta pars ratiocinationis Ciceronianae, poſſunt comprehendi, illa quidem propoſitionis, haec aſſumtionis vocabulo, quibus ſubjunguntur. *Cedere alicui rei* idem eſt ac *cedere in locum vel partem alicujus rei* (cf. 3, 8, 53). *Subjici* autem hic non dialectico illo ſignificatu dicitur, ſed pro *ſubjungendo* cf. 3, 5, 6. Exornationem vide apud Cornif. ad Herenn. 2, 18, 29. Cic. de Inv. 1, 30. *exornari argumentationem.* Animadvertit Regius, Boëthium in ſecundo dialecticorum libro multis collegiſſe argumentis ratiocinationem tripertitam, quod et Ariſtoteli ac Theophraſto et omnibus denique peripateticis placuiſſe demonſtret.

ex Cicerone quinque partium exemplum.
*Melius gubernantur ea, quae conſilio reguntur, quam quae ſine conſilio adminiſtrantur.
Hanc primam partem numerant; eam deinceps rationibus variis, et quam copioſiſſimis verbis approbari putant oportere.* Hoc ego totum cum ſua ratione unum puto: alioqui ſi ratio pars eſt, eſt autem varia ratio, plures
partes eſſe dicantur. Aſſumtionem deinde 8
ponit, *Nihil autem omnium rerum melius, quam omnis mundus, adminiſtratur. Hujus aſſumtionis quarto in loco jam porro inducunt approbationem:* de quo idem, quod ſupra,
48 dico. *Quinto inducunt loco complexionem, quae* 9

Baſil. exceptis, quas demonſtravi. Recentiores *autem*, ſine auctore. cf. 3, 5, 10. item Morel Elémens de Critique p. 306. *gubernantur ea.* Ciceronis libri *accurantur* niſi quod Leid. 3. addit *ea.* *reguntur.* Cic. *geruntur.* Turic. ante *conſ.* inſerit *ſine.* Alm. *conſ. reg.* bis ponere et quaedam turbare narratur cf. 5. 13. 56. item § 11.

cum ſua. Turic. Camp. *in ſ.* cum Goth. Vall. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. *inſita* Guelf. cum marg. Baſil. non ſine ſpecie. Noſtrum conjecit Regius. *puto.* Ioann. *pono* cum Steph. ipſo, non ejus margine, ut narrat Burm. Non diſplicet.

8. *jam.* Baſil. *aliam* cum edd. poſterioribus ante Obr. et libris Cic. *approbationem.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Bern. et edd. ante Gryph. item libris Cic. Reliqui *prob.*

9. *compl. quae.* Cic. inſerit *eam.*

7. *ex Cicerone.* vid. de Inv. 1, 34. *Enim* dixit, quia hoc ipſo exemplo tripertitam rationem eſt defenſurus. *eſt, eſt.* Intellige *ſi* inter haec duo verba.

8. *quod ſupra.* modo § 7. „Hoc — dicantur.“

aut id inſert ſolum, quod ex omnibus partibus cogitur, hoc modo, Conſilio igitur mundus adminiſtratur: aut, unum in locum cum conduxit breviter propoſitionem et aſſumtionem, adjungit, quid ex his conficiatur, ad hunc modum: Quod ſi melius geruntur, quae conſilio, quam quae ſine conſilio adminiſtrantur; nihil autem omnium rerum melius, quam omnis mundus, adminiſtratur: conſilio igitur mundus adminiſtratur. Cui parti conſentio. In tribus autem, quas fecimus, partibus,

aut id inſert. Turic. Guelf. Camp. ***a. id fert.*** cum Alm. Bern. Tarv. Ald. ***a. inſert.*** Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. (niſi quod hic dicitur dare *autem*) et reliqui ante Gryph.

conduxit. Sic Turic. Guelf. Camp. *conducit* Voſſ. 3. Reliqui *conduxerit*, ut et libri Cic. Sed *cum* h. l. eſt *poſtquam*. Baſil. margo *concluſerit* quod operoſius impugnat Burmannus Ciceronis locum aliquem afferens aliorumque, nec ſentiens, hoc ipſum eſſe Ciceronis, quod multos videtur interpretes feſelliſſe; etiam Regium. ***aſſumt. adj.*** Cic. inſerit *id.*

quid. Goth. *quod* cum Cic. ***gerunt. quae.*** Cic. inſerit *ea.* ***qu. omn. mund. adm.*** Cic. *adm. qu. omn. mund.*

inſert. cf. 5, 11, 27.

10. *In tribus — partibus.* Queritur Geſnerus hic deeſſe lucidum ordinem, nec conſtare partium numerum. Neminem profecto dicturum, „totum hoc „Nam quidquid — „ex ſe ipſa movetur“ eſſe aſſumtionem; qua tamen ſola ratione effici tres partes. Hunc errorem natum ex prava *intentionis* appellatione (§ 6) pro qua *propoſitionem* aptius fuiſſe dicturum. *Intentionem* vocandam fuiſſe, quae interdum praemittatur *propoſitioni*, ut hic; quaeque eadem ſit *concluſioni.* (Sed efficiet ea quartum profecto membrum.) Equidem nihil aliud quam aſſumtionem creditum a Qu. cenſeo totum illud „Nam quidq. — movetur“ quanquam hoc magnopere recedit a noſtra ſubtilitate enumerandi partes ſyllogiſmi, neque ipſi ſane Ciceronis exemplo, modo poſito, ſatis con-

non eſt forma ſemper eadem, ſed una, in qua idem concluditur, quod intenditur, *Anima immortalis eſt. Nam, quidquid ex ſe ipſo movetur, immortale eſt: anima autem ex ſe ipſa movetur, immortalis igitur eſt anima.* Hoc fit non ſolum in ſingulis argumentis, ſed in totis cauſis, quae ſunt ſimplices, et in quaeſtionibus. Nam et hae pri- 11
mam habent propoſitionem, *Sacrilegium commiſiſti: Non, quisquis hominem occidit, caedis tenetur:* deinde rationem (ſed haec eſt

11. *commiſ. Non.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *hominem occidiſti.* cf. 3, 6, 74. *caed. ten.* Sic Turic. (ſed a ſec. manu aſcriptum *reus*) Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui inſerunt *reus.*

haec eſt. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) omittunt *eſt.* Placet.

venit. Sed nondum adoleverat nec juſtas vires ſumſerat dialectica illa diligentia inter homines Romanos, agendi et eloquendi peritiores quam arguendi. cf. 5, 13, 19. Sic in vocabulis uſurpandis fluctuat noſter, ut *connexio* (§ 6. 12.) pro *complexione.* Et hoc agnoſcit mox ipſe Geſnerus ad § 12. item in praef. ſua § 14, luculentiſſime diſputans. Refert maxime, ut hic efficiatur ternarius ille numerus, quem de induſtria tutatur noſter. Male autem Geſnerus ipſam ſcripturae integritatem ſolicitat, quanquam tecte, nec ſibi fidens ſatis.

Anima — eſt. Hoc quidem et ipſum e Cicerone petitur, quanquam non ipſius verbis explicatum. vid. Tuſc. Diſp. 1, 23. item Somn. Scip. p. 1091 (frgm. Cic. in Ed. Ern.). Sua autem ſe converſiſſe e Platonis in Phaedro oratione, teſtatur Cicero. vid. Phaedr. Plat. p. 245. C. D. E. (Bip. 10, 318. 19.) ubi cf. Heindorf. p. 246.

in quaeſtionibus, quae opponuntur cauſae univerſae cf. 3, 6, 10. De *cauſis ſimplicibus* 3, 10, 1.

11. *Sacril. — Non quisquis.* Sunt hae propoſitiones, vel intentiones, ajens altera, altera negans.

caedis — tenetur. Structuram eandem habes Cic. de legg. 3, 13. Digeſt. 6, 1, 4.

in cauſis et quaeſtione longior, quam in ſingulis argumentis) et plerumque ſumma com- 48a
plexione, vel per enumerationem, vel per brevem concluſionem teſtantur, quid effecerint. In hoc genere propoſitio dubia eſt:
12 de hac enim quaeritur. Altera eſt complexio, non par intentioni, ſed vim habens parem, *Mors nihil ad nos. nam, quod eſt diſſolutum,*

quaeſtione. Sic Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Baſ. *quaeſtionem* Turic. (cf. § 7. item mox hac §) *quaeſtionum* Voſſ. 3. Reliqui *quaeſtionibus.* Goth. ante *quaeſt.* inſerit *in,* ſolus. cf. 4, 3, 16. *teſtantur.* Turic. Camp. *teſtatur* cum Obr. Sed mox Camp. *quod fecerit.* Obr. *quid effecerit.* Alm. *qui defecerint* ubi nulla Turic. varietas, uti viciſſim nulla hic in Alm. (cf. modo hac § item § 12). Haeſerunt profecto in ſubjecto, quod ſi aliunde eſt circumſpiciendum, malim *ſumma complexio* pro abl. *ſ. complexione.* Saltem non eſt cogitandum cum Capper. in ſingulari de *ratione,* in plurali de *oratoribus* ἀπὸ κοινοῦ.

12. *nam quod — ad nos.* Turic. omittit cum Voſſ. 1. 3. cf. § 4.

et quaeſtione. Malis inſeri *in.* cf. not. crit. extr.

enumerationem. Hic quidem ex ipſa ſerie orationis apparet quid ſit, neque proprium eſt artis vocabulum, quale 6, 1, 1. aut apud Cic. de Inv. 1, 29. cf. not. ad 5, 10, 66.

teſtantur quid effecerint. Si ſubjectum requiris, habes § 10. *totae cauſae et quaeſtiones.*

12. *Altera — compl.* Refer ſecundam hanc diviſionis partem ad § 10. „ſed *una.*" item mox hac § *In alio genere.*

Mors nihil ad nos. Hoc ipſum epichirema eſt Epicuri, referente Gellio 2, 8 ex libro ſecundo Plutarchi de Homero (qui quidem interciderunt): Ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. τὸ δὲ (l. γὰρ) διαλυθὲν ἀναισθητεῖ. τὸ δὲ ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς Plutarchus in hac argumentatione deſiderabat, „quod in prima parte Epicurus ſumere deberet" Ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις. Ne hoc quidem igitur argumentum ad amuſſim reſpondere regulis dialecticis, nihil mirum. Apparet tamen ὁ θάνατος et τὸ διαλυθὲν eſſe illa, quae, ut *non ſint paria,* ita *vim* tamen *habeant parem.* Et hoc noſtro ſufficit.

ſenſu caret; quod autem ſenſu caret, nihil ad nos. in alio genere non eadem propoſitio eſt, quae connexio. *Omnia animalia meliora ſunt, quam inanima; nihil autem melius eſt mundo, mundus igitur animal.* Hic poteſt videri de re contentio. Potuit enim ſic conſtitui ratiocinatio: *Animal eſt mundus,*

quae connexio. Turic. *quae ex* (a ſec. manu *eſt*) *conceſſio.* Alm. *q. exceſſio* (cf. § 11. 15). *ſſ* factum ex *x*. cf. 2, 20, 9.

Hic poteſt — contentio. Non profecto aperta ſententia. Libri quidem nihil variant. Moſellanus pro *de re* (quanquam ne hoc quidem diſerte deſignat) *ſine* vel *praeter rem* legendum judicat, „quod „ratio ſubjuncta ſatis aperte „demonſtrare videatur:“ *Ceterum haec propoſitio* cet. Neque emendatio lenis eſt, neque ejusdem probatio evidens. Geſnerus de gloſſa cogitat, quae de margine, ubi talis a ſtudioſo quodam fuerit poſita: *Hic poteſt videri deeſſe complexio* vel *connexio*, corrupta venerit in textum. Deinde, poſt *Potuit*, *enim* mutat in *etiam*; neceſſario, poſt illam jacturam. Per ſe quidem leniſſima haec eſt mutatio (cf. 2, 13, 11. It. Oudend. ad Suet. Aug. c. 82.) ſed, cum ſine ea non procedat altera illa atrocior, minus tuta. Equidem ejiciendum cenſeo *de re*, quod ortum videtur ex antecedente *videri*, pro quo potuit eſſe alioubi *videre* (cf. 5, 7, 37). Praeterea muto *hic* in *haec*, *contentio* in *intentio*, inſerens, ſi venia detur (nam carere eo poſſumus), *etiam* poſt *poteſt*. Inde hanc ſententiam efficio: „*mundus — animal*, quod in „noſtro exemplo eſt com„plexio, poteſt etiam videri „*intentio* i. e. propoſitio.“ Variat *intentionem* et *propoſitionem* (hac ipſa § „par *in*„*tentioni*“ „eadem *propoſi*„*tio*“), promiſcue uſurpans ut *compl.* et *connex.* Sic deinceps recte *enim* dicetur. Namque, in altera illa ratiocinationis forma, *animal — mundus* eſt ipſa *intentio* ſive *propoſitio*. Neglexit quidem *tripertitam* ſuam rationem in poſtremo exemplo, quod eſt *bipertitum*. Sed hoc ego aſſigno incuriae illi ſuperbae et Romanae (vid. ad § 10). Ut nunc eſt, locum non intelligo; quid ſit *de re*, plane non aſſequens.

omnia enim animalia meliora ſunt, quam
13 *inanima.* Ceterum haec propoſitio aut con-
feſſa eſt, ut proxima; aut probanda, ut, *Qui*
beatam vitam vivere volet, philoſophetur 483
oportet? non enim conceditur: cetera ſequi,
niſi confirmata prima parte, non poſſunt.
Et aſſumtio interim confeſſa eſt, ut, *Omnes*
autem volunt beatam vitam vivere; interim
probanda, ut illa, *Quod eſt diſſolutum,*

13. *vivere.* Turic. Camp. *videre* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc. (cf. 5, 13, 56). Correxit Regius. Hebraïsmum olet, ut monuit Geſnerus. Sic et mox itidem, niſi quod priore loco ſiletur Alm. altero Voſſ. 2.

oportet. Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *oporteat* cum edd. ante Bad. exc. Camp. Correxit Regius.

non — conceditur. Turic. *non hoc c.* a ſec. manu: *hoc enim c.* et ſic Camp. *hoc enim concedit* Tarv. cum Alm. marg. Baſ.

poſſ. Et aſſ. int. conf. eſt ut. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. et errante Geſn.) *p. ut eſt a. i. c. e. u.* cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. niſi quod *eſt* poſt *conſ.* omittunt Jenſ. et rell. quod ne ex Alm. quidem et Voſſ. 2. aſſertur. Reliqui *p. eſt et a. i. c. u.* quod Regius repoſuit. *Ut* natum ex *poſſunt* extremo. Mutavi veterem ſcripturam, nonniſi, pro *ut eſt*, dando *et*, ſolum.

13. *haec propoſitio.* Haeret Geſnerus in pronomine, pro quo malit *et*, quod ait valde eſſe ex more Quintiliani, conjunctionem *et* in protaſi libenter uſurpantis, ut 5, 7, 37 „Eſt laus *et* op." in primis 6, 5, 39. „Nam *et* a Cicerone." Huic deinde reſpondere *eſt et aſſ.* In hac concinnitate volebat haud dubie ejici mox *eſt* ex illis *eſt et aſſ.* (ſicut vulgo quidem legitur). Eſt ſane elegans in hac conſtitutione ſtructura; neque tamen neceſſaria mutatio, nullo auctore nixa. *Haec* interpretare, „de „qua nunc agimus" ut non deſignetur certa aliqua propoſitio. cf. 4, 1, 64. Si longius trajicere liceat pronomen, tollas hinc et reponas inter *ut* et *proxima.* Hoc de dubiis etiam inter argumenta adhibendis vide et ſupra 5, 12, 1—4.

ſenſu caret: cum, ſoluta corpore anima an ſit immortalis, vel ad tempus certe maneat? ſit in dubio. Quam aſſumtionem alii, alii *rationem* vocant. *Epichirema* autem nullo 14
differt a ſyllogiſmis, niſi quod illi et plures

13. *certe.* Turic. Guelf. Camp. *certa* cum Vall. et edd. ante Ald. In Voſſ. 2. *certa;* ſed correctum *certum*, quod ipſum repoſuit Regius, et eſt in Goth. (cf. praef. p. 42). Reliqui *certum.* MSS. ſilentur. Recepi meam conjecturam, quae propius ad MSS. accedit, quam Regiana (cf. 3, 11, 26), et apertiorem habet quaeſtionis non disjunctivae ſignificationem.

aſſ. — vocant Epich. Sic plane Camp. Sed Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *a. alii rationem alii voc. epic. Epic.* Jenſ. (tac. Geſn.) *a. alii alii r. v. alii epic. Epic.* cum edd. ante Bad. exc. Ruſc. (cf. modo hac §. ſed hic nulla Regii correctio) quae, ut deinceps omnes, *aſſ. alii r. v. alii epic. Epic.* Voſſ. 2. *a. alii r. alii v. Epic.* non plane conſentiens Gothano, ſed ſemel tantum ponens *Epic.* In recepta, et plerorumque etiam MSS. (nam de Britannicis altum ſilentium), ſcriptura id maxime offendit, quod *epichirema*, id quod animadvertit Pſeudo-Turnebus, pro *argumentationis*, *argumenti* ſignificationem aſciſcit. Appellat hic quidem Hermogenem, apud quem de Inv. 3, 4. 7. ſane ἐπιχείρημα tale quid ſignificat, quanquam deſidero juſtam ejus definitionem. Quid autem proclivius, quam vocabulum illud male geminari a librariis? In ceteris quidem, aut trajectionem illam Campani aſciſcemus (cf. § 6. 16), quam ipſe recepi, elegantiſſimam ſtructuram, aut, abjecto *epichiremate* priore, acquieſcemus in Turic. aliorumque conſtitutione, quae eſt ipſius Voſſ. 2.

vel — maneat. Cic. Tuſc. Diſp. 1, 31. „Stoïci — uſu„ram nobis largiuntur, tan„quam cornicibus: diu man„ſuros ajunt animos; ſemper, „negant.“ Diog. Laert. 7, 156. μετὰ θάνατον ἐπιμένειν τὴν ψυχήν. Attende *an — vel* uſurpatum in quaeſtione non disjunctiva. Tum enim *utrum — an* requirebatur. cf. 1, 5, 47. *an* h. l. interpreteris *an non* cf. 1, 5, 19.

Quam aſſ. — vocant. Pronomen relativum vel ad praecedens referes, vel ad ſequens. Si prius, haec erit ſententia: Hoc quod modo exemplo demonſtravi, alii vocant cet. Sin poſterius: Idem, quod alii *aſſ.*, alii *rat.* vocant. Et hoc videtur praeſtare. Mox § 14 de *nullo* vide 2, 4, 13.

habent ſpecies, et vera colligunt veris: epichirematis frequentior circa credibilia eſt uſus. Nam, ſi contingeret ſemper controverſa confeſſis probare, vix eſſet in hoc genere
15 uſus oratoris. Nam quid ingenio eſt opus, ut dicas, *Bona ad me pertinent*, *ſolus enim ſum filius deſuncti*, vel *ſolus heres*, *cum jure bonorum poſſeſſio teſtati ſecundum tabulas te-*
16 *ſtamenti detur; ad me igitur pertinent.* Sed, 484
cum ipſa ratio in quaeſtionem venit, efficiendum eſt certum id, quo probaturi ſumus, quod incertum eſt: ut, ſi ipſa forte intentione dicatur, *Aut filius non es*, *aut non es legitimus*,

15. *filius.* Turic. *fidelius.* Alm. Guelf. *fidelium.* cf. § 12. 17.

teſtati. Turic. Guelf. *inteſtatis* cum Alm. ſed Camp. *inteſtati* cum Vall. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc. (cf. § 13). Correxit Regius, et potuit *in* adhaereſcere ex extremo *poſſeſſio.* Sed Burmannus deſiderat hic aliqua, quia duplici uſus fuerit propoſitione: „ſolus ſum filius, vel heres. Utroque ergo caſu, ſive „pater teſtatus, ſive inteſtatus, deceſſiſſet, ſibi bona deberi conten„debat: quare legendum forte“ [fortaſſe] „*cum jure bonorum* „*poſſeſſio teſtati heredi ſecundum tabulas, inteſtati filiò detur,* „*ad me igitur pertinet.*“ In hac ratione una eſt cauſa *filii* et *heredis* etſi duplex, habens plures quaeſtiones. Quod prohiberi videtur ab illo *vel.* Hoc enim eſt in oratione Quintiliani, non ejus, qui hereditatem petit.

pertinent. Turic. Guelf. *pertinet* cum Alm. Obr. Refertur ad *poſſeſſio.*

16. *id quo.* Turic. *idque*, ſed a ſec. manu *id quod* et ſic omnes praeter Geſn. qui noſtrum repoſuit de conjectura; veriſſima illa. *forte.* Turic. Guelf. Camp. *fere* cum Alm. Frequens confuſio vid. Drakenb. ad Liv. 34, 47, 4.

aut non es — non es. Turic. *aut eſt leg. et aut non e.* Guelf. *aut es leg. et aut non e.* cf. ad 4, 2, 29.

15. *teſtati.* cf. not. crit.

16. *ipſa — intentione*, adverſarii puta.

aut non es ſolus: itemque, *Aut heres non es, aut non juſtum teſtamentum eſt, aut capere non potes, aut habes coheredes:* efficiendum eſt juſtum, propter quod nobis bona adjudicari debeant. Sed tum eſt neceſſaria illa ſumma 17
connexio, cum intervenit oratio largior. Aliquando ſufficiunt intentio ac ratio, *Silent leges inter arma, nec ſe expectari jubent,*

non juſt. t. e. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. exc. Baſil. Reliqui *j. t. non e.* cf. § 13. item mox hac §. *nobis b. adj.* Sic Turic. Capp. Reliqui *b. adj. nobis.* cf. modo hac § item § 20.

17. *Aliquando.* Turic. *aliquod.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ad quod* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. *Ad aliquid* Ald. Noſtrum repoſuit Regius, quem adjuvat Turic. cf. 5, 13, 37. *ac ratio.* Jenſ. (tac. Geſn.) *ac oratio* cum edd. ante Ald. Correxit Regius cf. ad 5, 2, 3.

Silent leges — nec ſe exp. Turic. *Silentem in l.* cet. (a ſec. manu noſtrum) Alm. *Silen ēm l.* cet. (cf. § 15. 18.) Jenſ. *ſ.*

Capere non potes. Propter eos, qui legibus vetarentur capere hereditatem, etſi heredes inſtituti, velut peregrini, deportati, fideicommiſſa coeperunt uſurpari cf. not. ad 3, 6, 70.

efficiendum eſt juſtum. Hoc dicitur cum reſpectu ad prius illud „efficiendum eſt *certum.*“ *Legitimum* docere id, unde jus noſtrum repetimus, aeque eſt neceſſe, ac *certum,* unde facti veritatem probamus. Hic quidem teſtamentum juſtum efficere oportet, quanquam non illa una eſt propoſitio, ſeu intentio. Adverſus illas enim reliquas: *heres non es, capere non potes, habes coheredes,* opus erat, *certum* efficere; ut non adeo bene opponi haec ſibi invicem videantur „*juſtum* eſt. *certum* „eſt.“ Neque tamen propter hanc difficultatem, negem cum Geſnero, exputari poſſe, quid *juſtum* ſibi velit; nec recipiam ejus mutationem *iſtud,* etſi ingenio non carentem. *efficere* pro *probando,* notiſſimam formam, vix tamen oſtenderis a Quintiliano uſurpatam; nec patitur concinnitas hic nude poni hoc verbum, cum modo fuerit cum adjectivo *certum.*

Silent — leges. Cic. pro Milone c. 4. cf. not. crit.

cum ei, qui expectare velit, ante injuſta poena luenda ſit, quam juſta repetenda. Ideoque id enthymema, quod eſt ex conſequentibus, rationi ſimile dixerunt. Sed et ſingula quoque interim recte ponuntur: ut
18 ipſum illud, *Silent leges inter arma.* Et a ratione fas eſt incipere, deinde concludere: ut ibidem, *Quod ſi duodecim tabulae nocturnum furem quoque modo, diurnum autem, ſi ſe telo defenderet, interfici impune voluerunt:* 485
quis eſt, qui, quoquo modo quis interfectus

enim l. cet. cum edd. ante Bad. quo accedunt Baſ. et libri Cic. Si *enim* ponebat Qu., refragabatur ille aliquatenus ſuae ipſius rationi. Neque enim ſic ſit *intentio* et *ratio* in hoc loco, ſed ratio ſola, alii intentioni inſerviens; quae eſt haec apud Cic. *ſi vita noſtra — expediendae ſalutis.* Sin omittitur *enim,* habes *intentionem* in his: *Silent — arma,* rationem deinceps; *cum ei — repetenda.* Et ſic memoriter profecto ſcripſit noſter. cf. 5, 13, 27 not. ex. *Sed — recte.* Turic. *S. e. ſ. interimque r.* cum Alm. Voſſ. 2. *S. e. ſ. interim quae r.* Camp. cum Goth. *S. e. ſ. quae interim r.* Jenſ. cum edd. ante Ald. *quoque* ex *quae* fecit Regius. *S. ſ. interim quoque r.* Guelf. *S. e. ſ. quaeque interim r.* Bad. pr., ſolus, nec monito lectore. Hoc maxime blanditur (cf. 5, 13, 15). *Et quoque* tamen et ab aliis junguntur, vid. Ruhnk. ad Vell. 1, 17, 2.

18. *concl. ut ib.* Turic. *concluderent ibidem* a ſec. manu *concludere ib.* et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. *c. ut idem.* Ald. Bad. pr. ex Regii emendatione.

et — quoque. cf. not. crit.

ut ipſum illud. Non quidem apud Ciceronem, opinor. Neque enim memini ſic poſitum hoc in ejus operibus. Sed permittit Qu. ejusmodi ſententias, qualis haec ſit, etiam ſingulas poni.

18. *ibidem.* c. 3. extr.

defenderet. Apud Ciceronem aliquot libri *defenderit;* minus bene, ob *voluerunt.*

ſit, puniendum putet? Variavit hic adhuc, et rurſus rationem tertio loco poſuit, *cum videat, aliquando gladium nobis ab ipſis porrigi legibus.* Prioris autem partis duxit ordi- 19

puniendum. Guelf. Camp. *permittendum*, mire argutante librario. *Variavit.* Sic Guelf. *varia aut* Turic. *varia autem* Camp. cum Alm. (cf. § 17. 19). *variant autem* Goth. Jenſ. cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Baſil. Reliqui *variat autem.* *adhuc et.* Camp. *adducat.*

poſuit. Sic Guelf. *poſſunt.* Turic. cum Alm. Sed ille a ſec. manu *ponunt* et ſic Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Baſil. Reliqui *ponit.*

videat. Camp. *videant* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. ſec. quo acc. Baſil. *nobis ab ipſis.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *ad occidendum hominem* poſt *nob.* ex Cicerone. cf. § 17. not. 3.

19. *Prioris — ordinem.* vid. Cic. pro Mil. c. 4. Subjectum hujus ſententiae, id quod recte vidit Capperonnerius, nullum aliud niſi totum illud quod ſequitur: *Inſidiatori — lex;* multum autem abeſt, ut ſit Cicero, quae eſt Geſneri ratio et aliorum fortaſſe, quanquam obmuteſcentium in loco, non adeo facili. *Prioris partis ordinem ducere*, itidem cum Capperonnerio, interpretor *priorem locum obtinere.* Repetenda profecto locutio e re militari, ubi *ordinem ducere* eſt centurionem eſſe (cf. 1, 2, 24). Addi etiam ſolet aliquid iſti *ordini*, ut apud Livium 3, 44, 2 „*honeſtum ordinem* — ducebat." Apud noſtrum quidem loca bina ad hanc formae originem referri nequeunt 4, 2, 58. 10, 1, 85. Ad Livianum autem exemplum *prioris partis ordinem* interpretor, ut dixi, i. e. *primum ordinem.* Monet Qu., in iſto exemplo Ciceroniano, quod jam poſiturus ſit, intentionem, quae eſt in verbis a me deſignatis, praemitti ceteris epicheirematis partibus, cum modo inverſi ordinis exemplum dederit. Reliqua: *Quid comitatus — volunt* et *Quos habere — liceret*, ſimpliciter ponuntur, et ſubjectis tantum artis vocabulis, *ratio*, *connexio*, declarantur. Subjectum in tota illa ſententia eſſe quaerendum, nemini mirum videbitur, qui contulerit § 26. Sic 3, 6, 74. 75. 76. ubi ſententiae integrae ſubjectorum ſunt loco.

nem, *Inſidiatori vero et latroni quae poteſt inferri injuſta nex?* haec intentio: *Quid comitatus noſtri, quid gladii volunt?* haec ratio: *Quos habere certe non liceret, ſi uti illis nullo pacto liceret.* haec ex intentione et
20 ratione connexio. Huic generi probationis tribus occurritur modis, id eſt, per omnes partes. Aut enim expugnatur intentio, aut aſſumtio, aut concluſio, nonnunquam omnia: ſed omnia haec tria ſunt. Intentio expugnatur, *Jure occidi eum, qui inſidiatus ſit.* Nam prima ſtatim pro Milone quaeſtio eſt, *an ei fas ſit lucem intueri, qui a ſe hominem*

19. *Inſid. vero.* Sic Turic. Camp. cum libris Cic. Reliqui *I. autem.* cf. 5, 10, 54. *gladii.* Turic. Guelf. Tarv. *clari viri* eum Alm. Similia, non eadem, in marg. Baſil. Vide mihi portentum ſcripturae! *certe.* Turic. *certo*, non male. Guelf. *circa te.* cum marg. Baſil. cf. Vorſt. de lat. falſo ſuſp. c. 23. p. 186. *uti illis.* Turic. *utilis* cum Alm. cf. § 18. 21. ſed et 3, 5, 12.

20. *omnia haec.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. quo sec. Obr. Reliqui *h. o.* Poſitus τοῦ *omnia* ſuccurrit ſententiae quam Geſnerus inſimulabat gloſſematis. *pro Mil. quaeſi.* Turic. Camp. *q. p. M.* Noſtra collocatio exquiſitior ſane et plurimorum eſt librorum; quanto verior, non dixerim.

ei fas ſit. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.)

20. *ſed — tria ſunt.* Urget ſuam epichirematis partitionem, ne forte quis credat infinitam eſſe illam univerſitatem. cf. modo *tribus — omnes.*

Jure — ſit. Haec ipſa eſt intentio, jam expugnanda; non eſt ratio ejus expugnandae. Pro noſtro more dixiſſemus: „Intentio, *ſcilicet* Jure „occidi." cet. Recte enim monet Capper. *occidi* eſſe infinitivum praeſ., non perf. indicativi. Apparet hoc conjunctivo *ſit.*

an ei — fateatur. Cic. pro Mil. c. 3. initio. Cicero *occiſum* pro *necatum.* cf. not. crit. ad § 17.

necatum eſſe fateatur. Expugnatur aſſumtio 21
omnibus iis, quae de refutatione diximus.
Et ratio quidem nonnunquam eſt vera, cum
ejus propoſitio vera non ſit: interim verae
propoſitionis falſa ratio eſt. *Virtus bonum
eſt*, verum eſt. ſi quis rationem ſubjiciat,
quod ea locupletes faciat, verae intentionis
falſa ſit ratio. Connexio aut vera negatur, 22
cum aliud colligit, quam id, quod ex prioribus conficitur: aut nihil ad quaeſtionem
dicitur pertinere. Non eſt vera, ſic, *Inſidiator jure occiditur. nam, qui curavit, ut
vim afferat ut hoſtis, debet etiam ut hoſtis
repelli. recte igitur Clodius, ut hoſtis, occiſus eſt.* Non utique. Nondum enim Clo-

e. ſ. f. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *ſ. e. f.* cf. § 16. et modo, item § 23.

21. *ejus.* Turic. *eis ut* cum Alm. (cf. § 19. 22). *eis et* Guelf. (ut et Turic, a ſec. manu) *et* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Recepta latet in Turic. et Alm. *eſt. Virtus.* Turic. Guelf. *e. et virt.* Camp. *q. ut Virt.* Non ſine ſenſu.

Virtus — Connexio aut vera. Turic. *v. vel falſae* (a ſec. manu *falſa*) *ſit ratio quod neſcio autem v.* Ex Alm. pro *connexio aut vera* aſſertur *quod neſcio aut v.* lacunae illius nulla mentio (cf. modo hac §, item mox § 22). Camp. pro *quod* dat *qui*, pro *aut*, *autem.* Poſtremum et in Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Raſc. (cf. § 13.) quo acc. Bad. uterque et Vall. etſi obſcurius de hoc Bad. Correxit Regius.

22. *conficitur.* Turic. *afficitur* (a ſec. manu noſtrum) cum Alm. (cf. § 21. 24). *concipitur* Tarv. *nihil ad.* Guelf. inſerit *aliud.* *ut vim.* Turic. *u. ne v.* Guelf. *ne v.* cf. Drakenb. ad Liv. 33, 12, 6.

21. *quae — diximus.* Capite hujus libri 13.

22. *curavit ut — afferat.* Vix fero. Reſcribam *curat* potius quam *afferret.*

nem, *Inſidiatori vero et latroni quae poteſt inferri injuſta nex?* haec intentio: *Quid comitatus noſtri, quid gladii volunt?* haec ratio: *Quos habere certe non liceret, ſi uti illis nullo pacto liceret.* haec ex intentione et
20 ratione connexio. Huic generi probationis tribus occurritur modis, id eſt, per omnes partes. Aut enim expugnatur intentio, aut aſſumtio, aut concluſio, nonnunquam omnia: ſed omnia haec tria ſunt. Intentio expugnatur, *Jure occidi eum, qui inſidiatus ſit.* Nam prima ſtatim pro Milone quaeſtio eſt, *an ei fas ſit lucem intueri, qui a ſe hominem*

19. *Inſid. vero.* Sic Turic. Camp. cum libris Cic. Reliqui *I. autem.* cf. 5, 10, 54. *gladii.* Turic. Guelf. Tarv. *clari viri* cum Alm. Similia, non eadem, in marg. Baſil. Vide mihi portentum ſcripturae! *certe.* Turic. *certo*, non male. Guelf. *circa te.* cum marg. Baſil. cf. Vorſt. de lat. falſo ſuſp. c. 23. p. 186. *uti illis.* Turic. *utilis* cum Alm. cf. § 18. 21. ſed et 3, 5, 12.

20. *omnia haec.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. quo aeo. Obr. Reliqui *h. o.* Poſitus τοῦ *omnia* ſuccurrit ſententiae quam Geſnerus inſimulabat gloſſematis. *pro Mil. quaeſt.* Turic. Camp. *q. p. M.* Noſtra collocatio exquiſitior ſane et plurimorum eſt librorum; quanto verior, non dixerim.

ei fas ſit. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.)

20. *ſed — tria ſunt.* Urget ſuam epichirematis partitionem, ne forte quis credat infinitam eſſe illam univerſitatem. cf. modo *tribus — omnes.*

Jure — ſit. Haec ipſa eſt intentio, jam expugnanda; non eſt ratio ejus expugnandae. Pro noſtro more dixiſſemus: „Intentio, *ſcilicet* Jure „occidi." cet. Recte enim monet Capper. *occidi* eſſe infinitivum praeſ., non perf. indicativi. Apparet hoc conjunctivo *ſit.*

an ei — fateatur. Cic. pro Mil. c. 3. initio. Cicero *occiſum* pro *necatum.* cf. not. crit. ad § 17.

necatum eſſe fateatur. Expugnatur aſſumtio 21
omnibus iis, quae de refutatione diximus.
Et ratio quidem nonnunquam eſt vera, cum
ejus propoſitio vera non ſit: interim verae
propoſitionis falſa ratio eſt. *Virtus bonum
eſt*, verum eſt. ſi quis rationem ſubjiciat,
quod ea locupletes faciat, verae intentionis
falſa ſit ratio. Connexio aut vera negatur, 22
cum aliud colligit, quam id, quod ex prio-
ribus conficitur: aut nihil ad quaeſtionem
dicitur pertinere. Non eſt vera, ſic, *Inſi-
diator jure occiditur. nam, qui curavit, ut
vim afferat ut hoſtis, debet etiam ut hoſtis
repelli. recte igitur Clodius, ut hoſtis, occi-
ſus eſt*. Non utique. Nondum enim Clo-

e. ſ. f. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *ſ. e. f.* cf. § 16. et modo, item § 23.

21. *ejus*. Turic. *eis ut* cum Alm. (cf. § 19. 22). *eis et* Guelf. (ut et Turic. a ſec. manu) *et* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Recepta latet in Turic. et Alm. *eſt. Virtus*. Turic. Guelf. *e. et virt.* Camp. *q. ut Virt.* Non ſine ſenſu.

Virtus — Connexio aut vera. Turic. *v. vel falſuo* (a ſec. manu *falſa*) *ſit ratio quod neſcio autem v.* Ex Alm. pro *connexio aut vera* aſſertur *quod neſcio aut v.* lacunae illius nulla mentio (cf. modo hac §, item mox § 22). Camp. pro *quod* dat *qui*, pro *aut*, *autem*. Poſtremum et in Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ruſc. (cf. § 13.) quo acc. Bad. uterque et Vall. etſi obſcurius de hoc Bad. Corroxit Regius.

22. *conficitur*. Turic. *afficitur* (a ſec. manu noſtrum) cum Alm. (cf. § 21. 24). *concipitur* Tarv. *nihil ad*. Guelf. inſerit *aliud*. *ut vim*. Turic. *u. ne v.* Guelf. *ne v.* cf. Drakenb. ad Liv. 33, 12, 6.

21. *quae — diximus*. Ca-
pite hujus libri 13.

22. *curavit ut — afferat*. Vix fero. Reſcribam *curat* potius quam *afferret*.

dium inſidiatorem oſtendimus: ſed ſit vera connexio, *Recte igitur inſidiator, ut hoſtis,*
23 *occiditur.* Nihil ad nos. Nondum enim 486
Clodius inſidiator apparet. Sed, ut poteſt vera eſſe intentio et ratio, et tamen falſa connexio: ita, ſi illa falſa ſunt, nunquam eſt

oſtendimus. Guelf. *offendimus.*

23. *vera eſſe.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *e. v.* cf. § 20. 25.

intentio — vera connexio. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Bodl. Bal. Alm. Voſſ. 2. Andr. edd. ante Ald. quo acc. Obr. Geſn. Bip. et aliquot apud Burm. Reliqui ex correctione Regii *connexio et tamen falſa intentio et ratio; ita, ſi illa vera ſunt, nunquam eſt falſa connexio.* Aldus (ſed in binis edd.) et Burm. noſtram ipſam dant, niſi quod pro *falſa ſ. n. e. vera c.* ponunt *vera ſ. n. e. falſa c.* eodem utorque profecto aberrandi caſu. In hiſce technicis quam proclive ſit turbari inter corrigendum, oſtendit mendum Tarviſinum: *vera intentio et ratio: et tamen. Ita ſi illa falſa connexio falſa ſunt nunquam eſt vera connexio.* cf. 3, 11, 26.

23. *Sed ut — vera connexio.* Haeſit in hiſce Regius, cum obſtare videretur auctoritas Ariſtotelis, ſic praecipientis (Analyt. pr. l. 2. c. 2. Buhl. §17. 18.) Ἐξ ἀληθῶν μὲν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι. ἐκ ψευδῶν δέ ἐστιν ἀληθές. Monet acute et apposite Geſnerus, „in recta argumentatione „*ex veris falſum ſequi non* „*poſſe;* ſed Fabium oſtendere, „quot modis falſa argumentatio eſſe poſſit." Poſſit ſane ad Ariſtotelicam rationem redigere hunc ſenſum, qui velit pro lubitu trajicere adjectiva: *falſa e. i. e. r. e. t. vera c. i. ſ. i. vera ſ. n. e. falſa c.* Sed nullam hic diligentiam dialecticam affectavit Qu., verum id ſpectavit, quod uſu veniret et in foro et in ſchola. Neque enim, ſi maxime vera concluſio poteſt effici ex falſis propoſitionibus, ullus orator audebit manifeſto falſa proponere, cum nemo audientium adeo perſpicax ſit futurus, ut veritatem illam concluſionis agnoſcat, niſi forte ſponte eſt evidens, ut nulla probatione indigeret. Falſae autem connexionis ex veris propoſitionibus exemplum illud de Clodio recte occiſo ſatis luculentum poſuiſſe ſibi eſt viſus Qu.

vera connexio. *Enthymema* ab aliis oratorius 24
ſyllogiſmus, ab aliis pars dicitur ſyllogiſmi, propterea quod ſyllogiſmus utique concluſionem et propoſitionem habet, et per omnes partes efficit, quod propoſuit: enthymema tantum intenta intelligi contentum ſit. Syllo- 25
giſmus talis, *Solum bonum virtus: nam id*

24. *oratorius.* Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *oratoribus* cum Alm. et edd. ante Ruſc. (cf. § 21). Correxit Regius, cui aſtipulatur Vall. *ſyllogiſmus.* Turic. *ſyllogiſmi* (ſed a ſec. manu — *mus*) cum Alm. cf. § 22. 26.

propterea. Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) *propter.* *intenta.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Obr. eoque recentioribus. *intentu* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. Hic *intentum* cum edd. ante Obr. quo acc. Capper. An ſupinum illud *intentu* ſuccurret ſententiae? Hoc modo: Per intentionem ipſam, qua fere ſola conſtat enthymema, intelliguntur in eo ceterae ſyllogiſmi partes.

contentum. Turic. Guelf. *contenta.*

24. *ab aliis — ab aliis.* cf. § 1.

intenta. cf. not. crit. Hoc vocabulo utrumque et *propoſitionem* et *concluſionem* ſignificari, inſolens eſt ſane; cum plerumque *intentio* appelletur quae et *propoſitio.* Nec profecto *intentio* intelligitur tantum in eo, quod ſequitur, exemplo; ſed exprimitur etiam: *Bonum eſt virtus.* Hiſce rationibus recte adductus videtur Capperonnerius, ut ſpuriam crederet vocem *intenta*, *intentum* (nam et ſic legitur), ſine qua bene procedat ſententia; ad infinitivum *intelligi*, repetendum eſſe *concl. et propos.* Eſt tamen quod deſideres, poſt jacturam illam factam; et fortaſſe *intenta* latius hic dicuntur pro eo, quo tendat totus ſyllogiſmus. Dicas etiam, non utique expreſſam *intentionem* in exemplo, quia forma *propoſitionis*, ſeu *intentionis*, legitima illud careat. Alioqui, id quod urget Capper., turbari ſane aliquid potuit in ſimilibus iſtis ductibus *tantum intenta — contentum.* Pro *concluſione* interdum uſurpari a Fabio *intentionem* Geſnero non credo, quanquam ablegANTI ad § 10.

demum bonum eſt, quo nemo male uti poteſt: virtute nemo male uti poteſt: bonum eſt ergo virtus. Enthymema ex conſequentibus, *Bonum eſt virtus, qua nemo male uti poteſt.* Et contra, *Non eſt bonum pecunia: non enim bonum, quo quisquam male uti poteſt. pecunia poteſt quis male uti. non igitur bonum eſt pecunia.* Enthymema ex pugnantibus, *An bonum eſt pecunia, qua quisque male uti*
26 *poteſt? Si pecunia, quae eſt in argento ſignato, argentum eſt; qui argentum omne legavit, et pecuniam, quae eſt in argento ſignato, legavit: argentum autem omne legavit: igitur et pecuniam, quae eſt in argento,*

25. *bonum e. q. n. male.* Camp. *b. e. q. n. malus* cum Goth. Voſſ. 2. *virtute — poteſt.* Turic. Camp. omittunt cum Alm. Plus etiam omittit Guelf. usque ad *Et contra.* *nemo male uti.* Camp. *n. uti malus.* Goth. (tac. Geſn.) *n. uti male.* *quisquam.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *quisque.* *quis.* Sic omnes, nec Goth. *quisque* ut narrat Geſn. *Enthym. — pecunia.* Turic. Camp. omittunt cum Goth. (tac. Geſn.) a quo et *pecunia* utrumque abeſt, et ante *Enth.* et poſt *bon. eſt.* Guelf. caret hiſce omnibus: *pecunia poteſt — male uti poteſt.* A Voſſ. 2. abeſſe dicuntur haec ſola *Enth. ex pugnantibus.* *male uti poteſt.* Sic Turic. Camp. quo deducunt et lacunae Guelf. et Goth. Reliqui *p. m. u.* cf. § 23. 32.

25. *Enthym. ex conſeq. — ex pugn.* cf. § 2. Diſplicet autem quod hic repente per interrogationem effertur *enthymema ex pugn.*, nec tuta eſt ſcriptura (cf. not. crit.). Malim igitur *Non* pro *An* (cf. 6, 2, 56 not. crit.).

26. *Si pecunia — in argento, legavit.* Simile, nec tamen iisdem verbis redditum, exemplum habes apud Cic. Topic. c. 3. vid. et 5, 11, 33. Recte autem et hic monet Capper. longiſſimam hanc periodum eſſe pro ſubjecto ad verbum *habebit.* cf. § 19.

legavit: habebit formam ſyllogiſmi. Oratori ſatis eſt dicere, *Cum argentum legaverit omne, pecuniam quoque legavit, quae eſt in*
187 *argento.* Peregiſſe mihi videor ſacra traden- 27
tium artes, ſed conſilio locus ſupereſt. Namque ego, ut in oratione ſyllogiſmo quidem aliquando uti nefas non duco, ita conſtare totam, aut certe confertam eſſe aggreſſionum et enthymematum ſtipatione minime velim. Dialogis enim et dialecticis diſputationibus erit ſimilior, quam noſtri operis actionibus, quae quidem inter ſe plurimum differunt.
Namque illi homines docti, et inter doctos 28

26. *habebit.* Turic. *habebat* (a ſec. manu noſtrum) Alm. *habeat* cum Voſſ. 2. cf. § 24. 29. *omne.* Turic. Camp. *omnem* cum Goth. Jungendum utrumque, *omne, omnem* putat Geſn. Non ego.

27. *ſacra.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *ſacras* cum Vall. Voſſ. 2. Male. *ut in oratione.* Turic. *utineratione* a ſec. manu *ut ſine ratione*, et ſic Guelf. Camp. (hic et omiſſo *ut*) cum Goth. Voſſ. 2. *non.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius. In Goth. eſt *non*, niſi et Geſn. et ego dormitavimus. cf. ad 5, 10, 107.

aggreſſ. — enthym. Turic. *a. ex extimaematum.* Guelf. *aggreſſione e. e.* cum Loc. Venet. Sed Camp. Goth. (tac. Geſn.) *aggreſſionem e. e.* Voſſ. 2. *aggreſſionem ex enthym.* et ſic Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Ablativum et *ex* egregie correxit Regius. pro *aggreſſionum* Ruſc. mendoſe *aggregationum* ut et ante *aut certam* pro *aut certe confertam*, ubi et Loc. Venet. *autem c. c.* (cf. § 24).

28. *illi.* Turic. Guelf. *illis.* Rollinus malebat *illic.* Capperonnerius monet oppoſito mox (§ 29.) *nobis* defendi receptam. Turic. et Guelf. ratio blandiri poteſt, modo ablati-

27. *ſacra.* Recte Geſnerus ablegat ad 5, 13, 60.

aggreſſionum. cf. 5, 10, 4.
28. *illi.* cf. not. crit.

verum quaerentes, minutius et ſcrupuloſius ſcrutantur omnia, et ad liquidum confeſſumque perducunt: ut qui ſibi et inveniendi et judicandi vindicent partes, quarum alteram
29 τοπικὴν, alteram κριτικὴν vocant. Nobis ad aliorum judicia componenda eſt oratio, et ſaepius apud omnino imperitos, atque aliarum certe ignaros literarum loquendum eſt; quos niſi et delectatione allicimus, et viribus trahimus, et nonnunquam turbamus affectibus: ipſa, quae juſta ac vera ſunt,
30 tenere non poſſumus. Locuples et ſpecioſa vult eſſe eloquentia: quorum nihil conſequetur, ſi concluſionibus certis et crebris, et in unam prope formam cadentibus conciſa, et contemtum ex humilitate, et odium ex quadam ſervitute, et ex copia ſatietatem, et
31 ex amplitudine faſtidium tulerit. Feratur

vum inſtrumenti ponere ſic liceat, vel omittere *in*. cf. 4, 3, 10. 3, 8, 20. *minutius*. Turic. *munitius*, per errorem haud dubie; quanquam ne ipſum quidem ſenſu carens.

29. *aliorum judicia*. Goth. (tac. Geſn.) *illorum judicium*. *aliarum*. Alm. *illarum*. Turic. nulla mentio (cf. § 26. 31). Verius videtur, ſi *illas literas* intelligis *dialecticen*. Frequentiſſima confuſio. vide modo, item Ruhnk. ad Vell. 2, 13, 3. Oudend. ad Suet. Galb. c. 1.

allicimus. Turic. *adligemus*. Guelf. Camp. *alligemus*. cum Alm.

30. *contemtum*. Camp. *contemni*. Mire.

29. *aliorum* i. e. indoctorum, non noſtrae eruditionis hominum; opponitur τῷ *inter doctos*. cf. 4, 2, 45.

aliarum — literarum. cf. not. crit.

quos niſi — non poſſumus. cf. 4, 5, 6. quo et ſequens hic § conferenda.

30. *ex copia ſatietatem et ex ampl. faſtidium*. Horum ego diſcrimen parum aſſequor.

ergo non ſemitis, ſed campis: non uti fontes anguſtis fiſtulis colliguntur, ſed ut latiſſimi amnes totis vallibus fluat, ac ſibi viam, ſi
488 quando non acceperit, faciat. Nam quid

31. *ergo.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *igitur.* cf. 5, 10, 54. *ſemitis.* Turic. *ſimentis* (ſed a ſec. manu noſtrum). Alm. *ſementis.* cf. § 29. item hac §. *latiſſimi.* Turic. *beatiſſimi* (ſed a ſec. manu noſtrum) cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Palat. Nihil agit Gebhardus (Crepundd. p. 113) multo verborum ſtrepitu commendans hanc ſcripturam, improbante Burm. quem vide et ad Ovid. Amor. 1, 15, 34. *fluat.* Turic. *pluant.* (a ſec. manu *fluant*) cum Alm. Voſſ. 2. (Goth. nulla mentio) *fluant* Guelf. Camp. *acceperit.* Geſneri ſphalma *accepit*, quanquam hoc ponit Ruhnk. ad Vell. 2, 3.

Nam quid — cuſtodientium. Sic Turic. cum Goth. Alm. Jenſ. et edd. ante Burm. exc. Badii utraque. *N. q. illam mireris legem* cet. Camp. Guelf. Reliqui *N. q. m. illam legem — perſequentibus — cuſtodientibus*, quod eſſe in Vall. narrat Badius, ſed a Valla, ut opinatur, repoſitum. Hujus loci ſcripturam deſigno, reſpiciens ad ablativum in *lege* et genitivum in participiis. In levioribus enim aliqua horum libb. eſt diverſitas a me nunc quidem neglecta. In Guelf. equidem nullum in participiis a Geſnero diſſenſum notavi: per incuriam profecto, cum Camp. eundem in *mireris* habeat errorem. Roll. ſolus eorum, qui genitivos ſervant, *illa* poſt *miſ.* amandat. Badius ipſe *illam miſerius legem* dat. Pronominis tamen poſitu ante *miſ.* maxime nitor in revocanda ſcriptura ante-Badiana. Nullis enim machinis ablativum in participiis referes ad *miſerius* ſi *illam* (ut tum eſt legendum) praemiſeris comparativo. Nec poteſt *illa lex* ſpectare ad voces ſequentes: *Propoſitio ac*

cf. 1, 1, 27. Sed hunc, quem modo deſignavi, locum optime vindicat, qui me admonuit, eruditus, parentheſin propagari jubens usque ad *egredi.*

31. *Nam quid — lege.* Miſeriam ſerviendi certis artium legibus aliquoties exagitat, ut 4, 2, 85. Structuram vero qualem hic agnoſcerem diſtinguendo ſatis deſignavi. Eſt *lex illa* ipſum illud quod ſequitur: „Propoſitio — repugnantibus." Hoc, quo manifeſtius appareat rigor et taedium perpetuae hujus obſervationis, abruptis verbis enunciatur et ſolis nominativis. cf. 2, 13, 1.

illa miſerius lege, velut praeformatas infantibus literas perſequentium, et, ut Graeci dicere ſolent, quem mater amictum dedit, ſolicite cuſtodientium: propoſitio ac concluſio, ex conſequentibus et repugnantibus? 32 Non inſpiret? non augeat? non mille

concl. — *repugn.* ſi accuſativum habet caſum; ſin ablativum, commodiſſime, quia tali poſt comparativum ablativo ineſt nominativus: „quam illa lex." Quod Badius negat legem eſſe miſeram, ſed potius eos, qui legem perſequantur, non eſt tanti, ut Vallae correctionem, *audacule*, quod ipſe conſitetur Badius, reponas, contra omnium MSS. auctoritatem.

Graeci. Turic. *grachi* (a ſec. manu noſtrum) Alm. *Graechi.* cf. hac § item § 32. *et repugn.* Turic. Guelf. Camp. *propugn.* cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Hic *pugn.* cum Goth. (aliter ac narrat Geſn.) Voſſ. et edd. ante Bad. ſec. cf. 5, 10, 74.

velut — *perſequentium.* cf. 1, 1, 27. item Plato Protagora p. 326. D. (Bip. Vol. 3. p. 119) ὥσπερ οἱ γραμματισταὶ τοῖς μήπω δεινοῖς γράφειν τῶν παίδων, ὑπογράψαντες γραμμὰς τῇ γραφίδι, οὕτω τὸ γραμμάτιον (l. γραμματεῖον) διδόασι, καὶ ἀναγκάζουσι γράφειν κατὰ τὴν ὑφήγησιν τῶν γραμμῶν.

ut Graeci — *cuſtodientium.* Commodum ſuccurrit Plutarchus ignorantibus alioqui hoc Graecorum proverbium, indicante Eraſmo. Ille enim, in oratione prima de Alexandri fortuna (Vol. 2. p. 330 B), δίκην, ait, νηπίου παιδὸς φυλάττων τὴν περιβολὴν ἣν ἡ πάτριος αὐτῷ συνήθεια, καθάπερ τιτθὴ, περιέθηκε. Eodem reſpicere videtur, monente itidem Eraſmo, Lucianus in Nigrino (Vol. 1. p. 39 Bip.) Athenienſes inducens ridentes munditias peregrini, cujus veſtem variegatam dum mirantur τάχα, inquiunt, τῆς μητρός ἐστιν αὐτοῦ. Quanquam haec ad proverbium noſtrum relatio adeo tuta non eſt, cum iſto loco fortaſſe ſignificentur deliciae *muliebres*, et inde tantum repetenda ſit matris mentio.

32. *Non inſpiret* — *verſet.* Horum verborum ſubjectum deſideratur. Suſſiciunt illud ii, ut quidem volunt videri, qui continuant orationem poſt *repugnantibus*, ut *prop. ac concl.* „inſpiret, augeat, variet, verſet." Hanc rationem

figuris variet ac verſet? ut ea naſci, et ipſa provenire natura, non manu facta, et arte ſuſpecta, magiſtrum fateri ubique videantur? Quis unquam ſic dixit Orator? Nonne apud

32. *facta.* Turic. *ficta* ſed a ſec. manu noſtrum. cf. Drakenb. ad Liv. 40, 12, 7. De *facto* nos ad 2, 13, 9. Exemplis docet Burm. *manu factum* opponi *naturali.*

ſuſpecta. Sic Turic. (ſed a ſec. manu *ſuſcepta*) cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Reliqui *ſuſcepta.* Sed Geſnero, volenti noſtrum et ſic etiam e Goth. notaſſe rato, operae non paruerunt, quem errorem repetierunt Bip. Et Burmannus, in nota, probat noſtram ſcripturam: Confuſio frequens vid. Drakenb. ad Liv. 28, 6, 12. ſicuti et *rec.* et *reſp.* vid. nos 3, 11, 26. item hic § 35. *dixit.* Sic Camp. Ruſc. (e correctione Regii cf. § 27.) et edd. ante Gryph. quo acc. Gibſ. Obr. Roll. Bip. *vixit* Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc.

utcunque expreſſit Gedôynus, quem tamen et ipſum populares miratos puto, cum legerent: „Cette propoſition, *ou*" (apud Qu. eſt *ac*) „cette concluſion — ne peut-elle point „ſ'exprimer noblement" cet. quanquam ſuccurrit Gallicismus uſurpans reciprocum inſtar paſſivi. Geſnerus idem tenuiſſe videtur, qui ab ipſo ornatu aliquid obſcuritatis traxiſſe locum judicat. Regius bonam copiam ejurat, depravatiſſimum cenſens locum. Burmannus emendationem tentat, reſecans *propoſ.* — *repugnantibus* tanquam gloſſam, et mox de ſuo inferens *Quis ante non inſp.*, quam mutationem depravatiſſimi loci medicinam aliquam credit etiamnum in Epiſt. ad Capper. p. 19. Badius ſubaudit „Oratio." Equidem „Orator." Conciliaberis fortaſſe huic ſupplemento conferens locum, quem plerique appellant interpretes 2, 5, 8. Ibi quoque *inſpiret* (quod alibi dicit *implere* cf. 5, 13, 56. Graece φυσᾶν veluti Ariſtot. Soph. El. 1. p. 520 Buhl. φυλετικῶς φυσήσαντες), itidemque ſine ſubjecto expreſſo. Facile enim eſt intelligere „eum qui dicit." Redit haec forma eodem fere, quo *aliquis* omiſſum ad *inquit*, *velit* (vide 5, 11, 21).

figuris. Hic intelliguntur σχήματα λέξεως καὶ διανοίας cf. mox „Sed — alio loco." Alia ratio grammaticarum figurarum vid. 5, 13, 1.

ſuſpecta, cave ablativum accipias, etſi mox § 35 ipſi rei tribuitur hoc adjectivum.

ipſum Demoſthenem pauciſſima hujus juris 489
vel artis reperiuntur? Quae apprehenſa Graeci magis (nam hoc ſolum pejus nobis faciunt) in catenas ligant, et inexplicabili ſerie connectunt, et indubitata colligunt, et probant confeſſa, et ſe antiquis per hoc

(cf. 3, 6, 68.) *duxit* Goth. Reliqui *dicit.* Noſtrum conjiciebat Geſn. cf. 5, 12, 8. *hujus — rep.* Sic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bad. pr. *h. veri v. a. r.* Turic. ſed a ſec. manu *h. viri v. a. r.* et ſic Alm. Jenſ. edd. ante Ald. Reliqui *h. modi r.* ex mutatione Regii, nimia levitate et facta et probata. De MSS. altum ſilentium. *nam.* Turic. Guelf. Camp. *non.* cf. 3, 6, 47. *pejus — fac.* Turic. *pro eis nos f.* a ſec. manu *pro eis non f.* et ſic Guelf. *nos pejus f.* Alm. (cf. § 31. 33.) *nobis pejus non fac.* Jenſ. et edd. ante Ald. Regius expunxit *non*, quod, ne glorietur ille, a Vall. abeſſe ait Badius. Noſtro ordine Camp. Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *nobis pejus f.* cf. § 25. 6 Prooem. 3.

ipſum Demoſthenem. Cujus probandi diligentia alioqui celebratur in primis. vid. 10, 1, 76 „tam *denſa* omnia" cf. 2, 5, 8 „*crebra* argumentatio" etſi hoc non de Demoſthene, ſed ut appareat, quae ſint *denſa* illa.

juris vel artis. Recte interpretari haec videtur Badius, qui *jus* ait idem eſſe, quod modo fuerit *lex illa* § 31. Rigida igitur illa dialectices praecepta *jus* dicuntur *vel ars*, a quibus qui recedat, artificum minus utatur ſeveritate. Ad molliendam hanc, quae ſane duriuſcula eſt, locutionem, faciet collatus locus 1 Prooem. 25, ubi eſt „*jus* ipſum rhetorices."

antiquis. An forte *Atticis?* Nam *antiquos* ſtudioſiores fuiſſe ſeverae probationis, quae quidem haberet formam dialecticae ſubtilitatis, minus cognitum habeo. Nec credo inter Graecos, quorum hic error notatur, tantum fuiſſe *antiquorum* exprimendorum ambitum. Hoc magis Romanorum erat, qui Catones et Gracchos aemulandos ſumerent. Sed huic argumento minus tribuo, cum et Graecorum antiquitas agnoſcatur in Demoſthene, Hyperide vid. Dial. de oratt. c. 16. comparata praeſertim huic Quintilianeae Graeculorum aetati. Fidem tamen fortaſſe faciet conjecturae locus 12,

ſimiles vocant: deinde interrogati nunquam reſpondebunt, quem imitentur. Sed de figuris alio loco. Nunc illud adjiciendum, 33
ne iis quidem conſentire me, qui ſemper argumenta ſermone puro et dilucido et diſtincto, ceterum minime laeto ornatoque putant eſſe dicenda. Namque ea diſtincta quidem ac perſpicua debere eſſe confiteor: in rebus vero minoribus etiam ſermone ac verbis quam maxime propriis, et ex uſu. At, ſi major erit materia, nullum ornatum 34
iis, qui modo non obſcuret, ſubtrahendum puto. Nam et ſaepe plurimum lucis affert ipſa translatio, cum etiam juriſconſulti, quo-

interrogati. Camp. *interroganti.*

33. *illud.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *iſtud.*

me, qui. Turic. Guelf. *neque.* Alm. *me* ſolum omittere dicitur. cf. 32. 35. *laeto.* Hoc dedi ex uno Obr., probante, ſed non imitante, Burmanno. Reliqui *lato.* cf. Drakenb. ad Liv. 6, 1, 3. Sed et noſtr. 12, 10, 23. Tac. Hiſt. 1, 90. Cic. Brut. c. 31. Orat. 27. Correxit ſic Muretus locum Dialogi de Oratt. c. 22. „*locos* — *latiores.*" Minus certo eandem mutationem adhibeas Ciceroni Partitt. Oratt. c. 23 ubi „uberior eſt atque latior," quanquam vel illic praeſtare videtur *laetior.* Dubio tamen caret „oratio — lata" apud Plin. Epiſt. 1, 20, 19. 1, 10, 5 „Platonicam — latitudinem." *Namque.* Turic. Guelf. *neque* cf. modo *me qui.*

34. *iis.* Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. Reliqui *his.* cf. 5, 10, 121. 6, 1, 23.

ipſa transl. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. quo acc. Gibſ. Obr. Reliqui *illa t.*

etiam jurisc. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Obr. Reliqui inſerunt *ipſi.*

10, 14—27. collatus. Eundem in modum Lipſius mutavit locum Dialogi de Orati. c. 18.

alio loco. Lib. 9, 1. 2. 3.

ipſa translatio. a qua maxime abhorrere credas argumentorum perſpicuitatem.

rum ſummus circa verborum proprietatem labor eſt, *litus* eſſe audeant dicere, qua
35 fluctus *eludit*; quoque quid eſt natura magis aſperum, hoc pluribus condiendum eſt voluptatibus; et minus ſuſpecta argumentatio, diſſimulatione: et multum ad fidem adjuvat audientis voluptas. Niſi forte exiſtimamus

litus. Guelf. *liter*. *qua fluct*. Turic. *quam fl.* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Sed Turic. a ſec. manu *quam fructus* et ſic Guelf. *quo fl.* Ruſc. Bad. pr. (et Bad. ſic dare Regium narrat, qui ſane locum Ciceronis ſic ponit in nota: „*quo* — *alluderet*.“ cf. § 32.) *quid fl.* Camp. *quod fl.* Vall.

eludit. Camp. *elidit* cum Vall. et aliquot conjectantibus. *alludit* Jenſ. et edd. ante Gryph. Chriſt. Colerus in Everardi Ottonis Theſauro 1, 358. 59. praeoptat *alludit* ſubjiciens „*alludere* erit *alluere*.“ cf. et VV. DD. ad Colum. 4, 20, 2.

35. *quid eſt natura*. Turic. Guelf. *quidem n.* Goth. (tac. Geſn.) noſtrum cum Voſſ. 2. Reliqui omittunt *eſt*.

condiendum. Turic. *condicendum* cum Alm. (cf. § 33. item mox hac §). Sed ille a ſec. manu noſtrum. Guelf. *condendum*. *minus*. Turic. *munus*, a ſec. manu noſtrum, cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Alm. Voſſ. 2. Reliqui *nimis*. cf. Drakenb. ad Liv. 36, 9, 7. *ſuſpecta*. Camp. *ſuſcepta*. cf. modo § 32.

qua fluctus eludit. cf. Cic. Top. c. 7. „Solebat — Aquillius — litus ita definire qua „fluctus eluderet.“ Quoniam translatione opus eſt in hac definitione, non etymo, acquieſcendum quidem videtur hoc *eludendi* verbo, cum alioqui *elidendi* aptior ſane ſit ratio. Conferendus eſt alter Ciceronis locus De Nat. Deor. 2, 39. Sed in neutro conſtat librorum ſcriptura, ut nec apud noſtrum. *Eludere* capiendum eſt ſignificatione intranſitiva, pro translatione *exundandi*. Intranſitivum hoc verbum, pro *ludendo*, habes Cic. de opt. gen. orat. c. 6.

35. *et minus* — *diſſimulatione*. Facile ſubauditur vel *eſt*, vel *ſit*.

fidem — *voluptas*. cf. 4, 2, 119.

Ciceronem haec male, ipſa argumentatione, dixiſſe, *ſilere leges inter arma*, et *gladium nobis interim ab ipſis porrigi legibus.* His tamen habendus modus, ut ſint ornamento, non impedimento.

Cic. — ipſa. Turic. *C. haec ipſa.* a ſec. manu *C. hac i.*, cum Guelf. Camp. Ex Alm. affertur *C. male hac i.* (cf. modo hac § item mox hac §) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) noſtram dant cum edd. ante Ald. qui *C. haec mala ipſa in* per errorem, ſed in utraque. *C. haec m. in i.* Bad. uterque. *C. haec m. in hac i.* Baſil. *C. male in hac i.* Gryph. et reliqui. *In* poſt *ipſa* de conjectura inſeruit Regius.

habendus modus. Turic. *habetis iſtis modis.* Alm. *habendus iſtis modis* (cf. modo item 6 Pro. 5). Burmannus ex *iſtis* conjicit *juſtus*, bene. *adjectis modis* Guelf. Andr. *adjectis modus* Camp. Malis ſane cum Burm. ex hiſce *adhibendus* pro *habendus.* Alia ratio loci 10, 7, 7. ſed cf. 6, 1, 13.

ipſa argumentatione. Deſiderare ſane potes praepoſitionem *in*; neque tamen neceſſariam judico cf. 4, 1, 64. Ornatum illum a Cicerone, per ipſam argumentationem, adhibitum nemo ſanus reprehendat. De loco Ciceronis vide § 17.

habendus modus. Pro *adhibendus*, ut apud Ciceronem pro Cluent. c. 35. „modus „eſt habitus." vid. Erneſt. not. et ſimilius etiam in epiſtola Corneliae Gracch. matris inter fragmenta Corn. Nep. ap. Staver. p. 746 „quando *mo-„dus ei rei haberi* poterit?" cf. not. crit.

ARGUMENTUM LIBRI VI.

Prooem. *Filium, cujus, praeter Marcelli ſui et Caeſaris ipſius, in hoc opere conficiendo, utilitatem reſpexiſſet, morte interceptum eſſe* — 3. *Prius jam, inter alium librum ſcribendum, minorem filium et antea uxorem* — 7. *Minoris filii laudes* — 9. *Ampliores Quintiliani, modo mortui* — 12. *Suam doloris patientiam indignatur* — 14. *Unicum tamen literarum ſolutium repetenti ſibi paratam ſperat ex ipſa calamitate veniam minus effecti fortaſſe operis.* — C. 1. *Perorationis priorem rationem eſſe in repetitione rerum, eamque ſententiis excitandam et figuris variandam* — 7. *Id unum epilogi genus multis viſum* — 9. *Affectuum rationem accuſatori patronoque communem* — 10. *Prooemium et epilogus quid commune habeant, quid proprium* — 15. *Accuſatorem concitare affectus, aut quam atrociſſimum oſtendendo, quod objecit, aut quam maxime miſerabile* — 21. *Periclitantem quae commendent* — 23. *Plurimum valere miſerationem* — 28. *nec tamen longam eſſe debere* — 30. *Etiam faciendo lacrimas moveri* — 37. *Ejus, qui excitatur in epilogo, partes* — 44. *Nonniſi ſummis ingenii viribus ad movendas lacrimas aggredi oportere* — 46. *Etiam diſcutere miſerationem epilogi proprium* — 50. *Leniores Epilogi* — 51. *ut nec ab aliis partibus alienos eſſe affectus, ita huic uberrimos dandos* — 54. *Pluribus alicubi utendum epilogis.* — C. 2. *De affectibus in genere agendum.* — 3. *In his ſummam eſſe vim eloquentiae* — 8. *Duae affectuum ſpecies, πάθος et ἦθος* — 13. *Propria ἤθους natura* — 20. Πάθος — 25. *Summam circa movendos affectus eſſe, ut moveamur ipſi* — 29. *Imagines rerum abſentium praeſentes habendas* — 36. *Scholaſticas declamationes huic rei*

poſſe conducere — C. 3. Difficilem riſus movendi rationem — 3. Cicero an in hoc genere nimius — 6. Riſus originem a nemine ſatis explicitam — 8. Magnum ejus eſſe momentum — 11. Ut aliquas artis, ita plurimas naturae et occaſionis partes eſſe in riſu — 14. Ejus rei nullam eſſe exercitationem, nullos praeceptores — 17. Rei varia vocabula — 20. Facetiarum, Joci, Dicacitatis, Urbanitatis propria vis — 22. Ridiculum, poſitum in rebus aut in verbis, peti aut ex aliis aut ex nobis aut ex rebus mediis — 25. Facto riſum conciliari — 27. Dicto — 29. Oratori quid conveniat, conſiderandum — 33. Quae vitanda — 36. Riſum peti aut ex corpore ejus in quem dicimus, aut ex animo, aut ex extra poſitis, quae aut oſtendi — 39 aut narrari — 45 aut dicto notari — 47. Duci dicta ex amphibolia vocabulorum, nominum propriorum — 57. Acriora trahi ex vi rerum, ubi maxime valere ſimilitudinem — 63. Eandem diſſimilium rationem — 65. Ex omnibus argumentorum locis occaſionem eſſe dictis — 67. In tropos et figuras cadere eadem — 71. Per ſingulas refutandi ſpecies dicta contingere — 78. Transferendo crimen, repercutiendo, eludendo, confeſſionem ſimulando — 82. Aliqua dictorum genera infra oratorem eſſe — 84. Inopinata — 88 per ſuſpicionem — 89. Fingi alienas perſuaſiones aut ſuas, aut quod fieri non poſſit, aut ex ironia; optimamque ſimulationem contra ſimulantem — 93. Horum omnium jucundiſſima lenia — 96. Adjuvare urbanitatem verſus commode poſitos, proverbia, hiſtorias — 99 ſubabſurda — 101. Quae his adjiciat Domitius Marſus, urbana eſſe, ſed riſum non habere — 106. Hujus tamen finitiones nimis late eſſe comprehenſas — 108. Marſi partitio — 110. Urbane dicta ſi qua ſint, non protinus eſſe ridicula — C. 4. Altercationis, poſitae in ſola inventione, praecepta hic commode inſeri — 6. Nimis vulgo negligi altercandi artificium — 8. Hic maxime neceſſariam cauſae notitiam — 10. Plurimum proficere moderationem — 13. Propoſitum tenendum. — 14. Quaedam in altercatione ſubito proferenda — 15. Non eſſe clamandum, nec diu pugnandum

ubi vinci neceſſe — 17. *Diſſimulari inſtrumenta, ſimulari inopiam, callide fieri eligendi poteſtatem* — 19. *Judicis mentem diligenter explorandam, eique altercationem accommodandam* — 21. *Exercitationem hujus rei facilem* — 22. *Ordo probationum* — C. 5. *Judicii nullum eſſe proprium tractatum* — 3. *Conſilium* — 6. *Exempla Demoſthenis* — 9. *Ciceronis* — 11. *Concluſio.*

491 # M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER SEXTUS.

PROOEMIUM.

Haec, Marcelle Victori, ex tua voluntate maxime ingreſſus, tum ſi qua ex nobis ad juvenes bonos pervenire poſſet utilitas, noviſſime paene etiam neceſſitate quadam officii delegati mihi, ſedulo laborabam; reſpiciens tamen illam curam meae voluptatis,

1. *etiam.* Sic Turic. Tarv. cum Alm. *eſſet.* Camp. Reliqui *et.* *reſpiciens.* Turic. Camp. *reſpuens;* peſſime.

1. *tua voluntate.* cf. Prooem. tot. op. § 6.

officii delegati. cf. 4 Prooem. 2.

illam — voluptatis. Dum aliorum, Victorii et Domitiani, negotium gerit, tamen nec ſuae immemor eſt utilitatis et voluptatis. *meae* interpretare, vocabulo minus latino: *propriae.* ' Sic apparet, nullum eſſe locum mutationi, quam propoſuit I. M. Heuſingerus: „illam *curae* meae *voluptatem.*" cf. 10, 1, 120 „ut ad *curam* rerum — *reſpiceret.*"

qui filio, cujus eminens ingenium ſolicitam quoque parentis diligentiam merebatur, hanc optimam partem relicturus hereditatis videbar, ut, ſi me, quod aequum et optabile fuit, fata intercepiſſent, praeceptore
2 tamen patre uteretur. At me fortuna id agentem diebus ac noctibus, feſtinantemque metu meae mortalitatis, ita ſubito proſtravit, ut laboris mei fructus ad neminem minus, quam ad me, pertineret. Illum enim, de quo ſumma conceperam, et in quo ſpem unicam ſenectutis reponebam, repetito vul-
3 nere orbitatis amiſi. Quid nunc agam? aut quem ultra eſſe uſum mei, diis reprobantibus, credam? Nam ita forte accidit, ut eum quoque librum, quem *de cauſis cor-*

qui. Camp. omittit. Jenſ. *quae* cum edd. ante Ald. Hic *quod* cum Guelf. Baſ. Regius malit *qua*, referens ad *curam.* Sic *reſp.* — *volupt.* interpretaberis: „Hactenus tamen curans „voluptatem meam ut — viderer." Noſtrum eſt in Turic. Goth. Vall. et reliquis, et pendet ex *meae*, prima perſona. *illam* conjunges per ſtructuram cum *ut* — *uteretur.*

aequum. Camp. *per aequum* cum Goth. Voſſ. 2.

2. *Illum.* Turic. Guelf. Camp. *illud.*

ſenect. rep. Sic Turic. Camp. cum Goth. Bodl. Alm. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. uterque et Gryph. Reliqui inſerunt *meae.* vide not. ex. ad *meae mortal.*

repetito. Goth. *repentino* cum marg. Baſ. Peſſime.

qui. vid. not. crit.

2. *meae mortalitatis.* Non ſupervacuum pronomen. Suam cogitabat mortalitatem, non pignorum ſuorum. Alia ratio mox in voce *ſenectutis*, nec ibi pronomen ponitur.

3. *librum — de cauſis corruptae eloquentiae.* cf. 5, 12, extr. Sponte unicuique ſuccurret Dialogus de oratoribus, quem, Tacito tributum vulgo, hujus operibus ſubjunctum legimus. Quanquam enim alter titulus, dari ſolitus ei, *de cauſis corruptae eloquentiae,*

ruptae eloquentiae emiſi, jam ſcribere aggreſ-

a Lipſio demum impoſitus fuit nec in MSS. inventus, illud is maxime agit, ut „cauſas „expromat, cur in tantum „ab eloquentia“ antiquorum „receſſerimus.“ vid. Dial. c. 24 extr. adde c. 27. 28. Sui operis, meminit noſter, nomine ipſo poſito bis, et hic et 8 extr., alibi autem ſic, ut dubitari nequeat, quin hoc ipſum deſignet. 2, 4 extr. 5, 12 extr. 8. 3. 58. Omnibus, praeter noſtrum, locis memorantur aliqua, quae liber ille tractet; nec quidquam eorum invenimus in eo, quem verſamus, dialogo. Inter haec maxime advertet attentum lectorem mentio cacozeli (8. 3. 58) et hyperboles (8 extr.) quae ne cadit quidem in Dialogum de oratoribus, cum nihil in eo technicum tractetur, ut fruſtra cauſeris lacunam, quae ſane non exigua offenditur in Codd. Dialogi c. 35 extr. Magnam alioqui ſimilitudinem orationis ſummi viri, inter hos Lipſius, agnoverunt ſcriptoris illius et noſtri. Nec diffiteor ab eadem me valde commotum eſſe, cum nuper, perpetua *Inſtitutionum* lectione tritas habens aures (modo non calloſae mihi obtigerint), relegebam Dialogum. Sed lubrica in primis iſta eſt obſervatio, quaeque exercitatiſſimum quemque exigat judicem. Longe quidem abſum ab tanta deſperatione, ut negem guſtum aliquem et ſenſum harum rerum poſſe acquiri, quo ſi perveniri non poſſet, actum eſſet de tot acutiſſimorum virorum laboribus et vigiliis. Sed equidem ſoleo quam maxime memet ipſe calumniari in tali diſputatione, mihique a mea ipſius confidentia timere. Sunt autem quae, in ipſa hac ſimilitudine, manifeſto abhorreant, ſi minus ab oratione, a mente tamen Fabii. Dialogus inter propria oratoris ponit *ad perſuadendum apte dicere* c. 30. cf. 2, 15, 2 — 13. Idem c. 35 ſcholas indiſcriminatim fere condemnat cf. 1, 2 toto capite. Dialogus cum libertate eloquentiam quoque conticuiſſe prope cenſet c. 36. 40. („eloquentia alumna licentiae“) 41. Quintilianus majorem ſtudio ſuo honorem erat habiturus, et cum Cicerone ſuo ſenſurus potius Brut. c. 2. 12. Ciceronem ipſum ſatis irreverenter notat ſcriptor Dialogi c. 23. quem rectiſſima ratione defendit Q. 6, 5, 4. Dialogus c. 5 Salejum Baſſum *abſolutiſſimum* vocat *poëtam*, Qu. 10, 1, 90 „vehemens — „ingenium — nec ipſum ſenectute maturum.“ quanquam variat ſcriptura. De Calvo diverſa ſtatuunt Dial. c. 21. Qu. 10, 1, 115. 6, 1, 13. Viciſſim noſtri mentem multa referunt quam maxime. Mollitiem educandorum puerorum

ſus, ictu ſimili ferirer. Tunc igitur optimum fuit, infauſtum opus, et quidquid hoc

ictu ſimili. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn). Camp. Reliqui *ſ. i.* cf. 5, 14, 32. item hic § 8.

Tunc. Turic. Guelf. *Nunc* cum Alm. et edd. ante Ruſc., corrigente Regio (cf. 5, 14, 34). *Num* Goth. Camp. cum Voſſ. 2. quanquam *nunc* inde affert Burm. ſed per errorem profecto. Nihil agunt, qui *nunc* defendunt, ut pro omni tempore poni ſolitum. Badius, qui horum eſt, retinuit tamen Regianam ſcripturam, quia *nunc* in Vall. invectum ſit pro *tunc*. Frequens eſt confuſio librariorum vid. Drakenb. ad Liv. 41, 9, 11.

uterque notat Dial. c. 29. Qu. 1, 2. Item multarum literarum ſtudium adjungunt oratori Dial. 30. Qu. 1, 10. Materias ſcholaſticorum exagitant c. 35 extr. Qu. 2, 10, 3. Leviora quae conſpirent, hujusmodi ſunt: Nicoſtratus athletes laudatur Dial. c. 10. Qu. 2, 8, 14. Orpheus et Linus junguntur Dial. c. 12. Qu. 1, 10, 9. Locus ſimilis Dial. c. 14. „laeta — et — „audentior — oratio“ Qu. 12, 10, 23 „Aeſchines — latior“ (an *laet.?*) „et audentior.“ Dial. c. 19. „judices — ora„torem — ultro admonent.“ Qu. 4, 5, 10. Dial. c. 21 „oſſa et — maciem.“ Qu. Pro. 24, 2, 4, 9. De Pollione Dial. ibid. „Aſinius — vide„tur mihi inter Menenios et „Appios ſtuduiſſe.“ Qu. 10, 1, 113“ (Aſinius Pollio) „vi„deri poſſit ſeculo prior.“ Dial. c. 22 „(Cicero) quas„dam ſententias invenit.“ Qu. 12, 10, 48 „ſententias — „apud Ciceronem invenio.“ Dial. c. 23. „illud tertio quo„que ſenſu — pro ſententia „poſitum *eſſe videatur.*“ Qu. 10, 2, 18 „ſi in clauſula „poſuiſſent, *eſſe videatur.*“ Quanquam alter Ciceronem vituperat, alter pravos imitatores. Dial. c. 23. „illam — „quam jactant, ſanitatem — „jejunio conſequuntur.“ Qu. 12, 10, 15 „imbecillitati ſani„tatis appellationem — obten„dant.“ item 2, 4, 9. Dial. c. 34. „apud majores noſtros „juvenis — deducebatur — ad „eum oratorem qui principem „locum in civitate obtinebat.“ Qu. 10, 5, 19. „juvenis — ora„torem ſibi aliquem (quod apud „majores fieri ſolebat) deli„gat.“ Dial. c. 34. „rudibus „dimicantes“ de declamantibus. Qu. 5, 12, 17. „prae„pilatis exerceri“ de iisdem. Sed ille e Cicerone de opt. gen. dicendi c. 6. Dial. c. 34. inter alios Caeſarem, Pollionem et Calvum exempla ponit mature agendi cauſas in foro. Qu. 12, 6, 1 eosdem.

eſt in me infelicium literarum, ſuper immaturum funus conſumturis viſcera mea flam-

Puritas et ſobrietas orationis tanta eſt in noſtro ſcriptore, ut ne ipſa quidem adoleſcentiae excuſatio ſufficere videatur Dialogi auctori ad adipiſcendum ſimilem inter oratores locum. Nimia affectatio eſt in talibus (c. 20) „non „Accii aut Pacuvii *veterno inquinatus*, ſed ex Horatii et „Virgilii et Lucani“ (cf. Qu. 10, 1, 90) „*ſacrario prolatus*“ (c. 26) „melius eſt oratorem „vel hirta toga *induere*, quam „fucatis et meretriciis veſtibus *inſignire*.“ (c. 32) „tanquam in aciem omnibus *armis inſtructus*, ſic in forum „omnibus *artibus armatus*.“ Neque poteſt adoleſcentia ulla ſcriptoris oſtendi, ſi Quintiliani eſt hic *de cauſis corruptae eloquentiae* dialogus. Aggrediebatur enim ſcribere librum iſtum cum amitteret filium minorem; et hanc jacturam feciſſe Quintilianum annos natum fere 46 bonis rationibus perſuadet Dodwellus (Annal. Qu. § 21. coll. § 4). Nolo jam multum tribuere illi argumento, quod, qui negant Dialogi auctorem Qu., repetunt a nota temporis c. 17. ubi 6 Veſpaſiani annus deſignatur, cum *juvenis admodum* (c. 1.) audierit hanc diſputationem auctor, quisquis fuit. Si enim maxime Qu., ſexto Vaſpaſiani anno, 32 vel 33 annorum fuit, ſecundum rationes Dodwellianas (§ 28.); quoniam ea aetas juventutem illam Romanam non excedit, ſolo iſto *admodum* niti parum tutum videtur. vide de hac voce Dukerum ad Flor. 2, 6, 10. item Turſell. p. 51. not. Erneſti. Sed ſuccurrit altera nota, quam Dodwellus item eruit, Dial. c. 2, ubi auctor ſe minorem natu Julio Secundo ejusque affectatorem oſtendit, qualis adoleſcens et tiro ſolet eſſe viri et veterani. Contra Quintilianus 10, 3, 12 eundem *aequalem* ſuum vocat, *atque a ſe familiariter amatum*. Quibus argumentis univerſis, quae, praeter alios, Schulzius, nuperus Dialogi editor (Lipſ. 1788. 8.), in Prolegomenis perſecutus eſt, plane confirmor in ea ſententia, ut Quintiliano auctori abjudicem *Dialogum de oratoribus*.

viſcera mea. Pro *liberis* uſurpare *viſcera* poëticum eſt, nec video fere, qui ante Qu. idem auſus ſit in oratione ſoluta, nam Valer. Max. (7, 6 ext. 3.) diverſa eſt ratio, quoniam devorandi illic mentio. Appulejum ſic loqui nihil mirum; nec Curtium valde moror, quamquam hujus aevi.

mis injicere, neque hanc impiam vivacita-
4 tem novis inſuper curis fatigare. Quis enim mihi bonus parens ignoſcat, ſi ſtudere amplius poſſum? ac non oderit hanc animi mei firmitatem, ſi quis in me eſt alius uſus 495
vocis, quam ut incuſem deos, ſuperſtes omnium meorum? nullam terras deſpicere providentiam teſter? ſi non meo caſu, cui tamen nihil objici, niſi quod vivam, poteſt; at illorum certe, quos utique immeritos

4. *firmitatem.* Turic. Camp. *infirmitatem* cum Alm. et edd. ante Rueſc. (cf. modo § 5.) corrigente Regio.

impiam vivacitatem. Impius ſibi videtur qui liberis ſuis ſuperſtes eſſe ſuſtineat. Bene hanc vehementiam doloris illuſtrat Geſnerus, exemplo epitaphii apud Gruterum p. 762, 2, ubi *crudeles* ſe vocant parentes liberis ſuperſtites. cf. Burm. ad Decl. Qu. p. 218 et totum c. 16 indicis Scaligerani item hic § 12. ubi ſe, quod potuerit recepta filii anima, auram amplius communem haurire dignum ait ſuis cruciatibus.

4. *ſtudere.* cf. 2, 7, 1. Oratoriae artis proprium eſt verbum, „quae tum apex „ſtudiorum" ut recte Geſnerus ad Plinium.

incuſem deos — *nullam* — *providentiam.* Solitus veterum error, ubi bonis male eſt, providentiam ullam negantium; ſi quando poenas luant mali, *eſſe deos* clamantium, ut toties apud Livium. Ipſe noſter vacuo animo de providentia aliter ſentit, vid. 5, 12, 19. Orbati dis nequaquam parcunt. Sic Epigramma apud Brunkium 3, p. 295.

Υἱῇ πατὴρ τόδε σῆμα. τὸ δ' ἔμπαλιν ἦν τὸ δίκαιον·
ἦν δὲ δικαιοσύνης ὁ φθόνος ὀξύτερος.

Geminus locus Statii Sylv. 5, 5, 76. 77. „nonne horridus „ipſos Invidia" (id eſt our) „ſuperos, injuſtaque Tartara, „pulſem." Sed totum hoc carmen Statii, quod eſt in mortem vernae ſui, commode poteſt conferri cum hac noſtri comploratione.

meo caſu. cf. 4, 1, 30.

mors acerba damnavit: erepta mihi prius eorundem matre, quae nondum expleto aetatis undeviceſimo anno duos enixa filios, quamvis acerbiſſimis rapta fatis, felix deceſ-
494 ſit. Ego vel hoc uno malo ſic eram afflictus, 5
ut me jam nulla fortuna poſſet efficere felicem. Nam cum omni virtute, quae in feminas cadit, functa, inſanabilem attulit marito dolorem: tum aetate ea puellari,

felix. Turic. Guelf. Camp. *infelix* cum Alm. Voſſ. Goth. et edd. ante Bad. qui reſtituit noſtrum e Vall.

5. *functa inſanabilem.* Turic. *functas inſ.* Guelf. Camp. *f. ſit inſ.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. (quo acc. Baſil.) qui *ſit* delevit, ſed auctore producto nullo. Aliquid ſimile illius *ſit* etiam in Turic. Sed potuit ex compendio ſyllabae *in* in *inſan.* exiſtere importunum illud *ſit.*

aetute ea. Turic. *aetati eam,* a ſec. manu *aetate eam.* Alm. *aetate tam* (cf. 5, 14, 35. item hic § 15.) cum Camp. et edd. ante Bad. item cum Burm. eoque recentioribus. Geſnerus Goth. modo pro *tum* dare narrat *ea*, falſo ille profecto, quanquam et ipſe dormitavi. Guelf. et reliqui editi mei *ae. ea.*

deceſſit. Placebat Mureto (Varr. lectt. 18, 20. p. 1221. Fac. Grut. Vol. 2.) poſt hoc verbum continuare illa, quae, dijuncta aliquot ſenſibus, mox leguntur „*et, quod nefas — effugit.*" Eadem fere eſt conſtitutio Regio probata, qui ſibi aſtipulari ait exemplar Mediceum, neque tamen diligenter deſignans, quae ſit ejus MS. ſcriptura. In meis quidem libris receptum adhuc ordinem inveni omnibus, excepto Capper. qui Mureti conjecturam expreſſit. Agnoſco difficultatem, quam exprobrat huic rationi Geſnerus, abruptae nimis ſententiae, ſi poſt *oblectabar* protinus ſuccurrit *Mihi.* Sed vide not. crit. ad *oblectabar.*

5. *felicem.* Diſplicet, quod hic (ſi maxime conſulto) recurrit vox *felix*, modo poſita in proxima clauſula. cf. 5, 15, 38.

omni virtute — functa. Paulo inſolentior locutio, neque enim alibi eandem reperi. Proxime accedit Vellej. 2, 15, 3 „duplici numero — militum — fungi" quod dictum pro *praeſtando* probat Ruhnkenius, quem vide.

ea. Nominativum agnoſce.

praeſertim meae comparata, poteſt et ipſa 6 numerari inter vulnera orbitatis. Liberis tamen ſuperſtitibus oblectabar: et, quod nefas erat, ſed optabat ipſa, me ſalvo, maximos cruciatus praecipiti via effugit.

6. *oblectabar.* Guelf. *delectabar.* Turic. *orbitabar* cum Alm. et edd. ante Ald. exc. Camp. et Tarv. Hanc vocem, portentoſam ſane, et natam, ut credi poteſt, ex male repetitis ſyllabis *orbitatis* proſcribere malebat Regius, quam mutare illa noſtra; et procedebat non male ea ratio in ipſius conſtitutione. Sed et in recepto ordine commode fieri videtur illa jactura. Quanto enim facilius decurrit ſententia, ſi omnia haec referuntur ad uxorem Qu., nulla ipſius interjecta mentione, hunc ad modum: „Liberis tamen ſuperſtitibus, et, quod nefas „erat, ſed optabat ipſa, me ſalvo, maximos — effugit." Ita trajectione, quam Regius et Muretus certatim tentarunt, opus eſt nulla, et habet *Mihi* reſpectum aptiſſimum, in oppoſitione uxoris et ipſius.

erat, ſed. Sic Goth. 2 et Camp. Reliqui vocem aliquam inſerunt. Turic. Guelf. *e. ſera ſ.* cum Goth. (errante, ſed retractante in Addendis Geſnero) Alm. et edd. ante Ald. exc. Tarv. Reliqui mei omnes *e. ſaeva ſ.* quod ex quo ſit MS., in moleſto conferentium ſilentio fruſtra requiro. (Conſundi haec *ſera* et *ſaeva*, etiam exemplo apparet Declam. 313 p. Burm. 618.) Badius alios et *fera* dare narrat. In Guelf. *ſera*, *e* habet apicem in dorſo, ut videatur *ae* debuiſſe ſignari. Expungenti mihi vocem interjectam aſſentitur Heuſingerus. Natum equidem illud *ſera* credo ex literis iisdem in verbis *nefas erat ſed. Saeva* tum demum poſſet probari, ſi poſt *ſed* poneretur; vel ſic nimium, et ſupervacuum.

maximos cruciatus. Turic. *maximo cruciatu*, ſed a ſec. manu: *maxime cruciat* et ſic Guelf. *maxime cruciat ve* Goth. (non aperte, ut Geſn., *cruciatu e*) cum Voſſ. 2.

6. *quod nefas erat*, „turbato mortalitatis ordine, „puellam, ante virum jam „inclinatae aetatis, decedere." Geſnerus.

praecipiti via. Languere hoc videtur. Quidſi *p. vita*? ut *praeceps vita* ſit praecipitata, immature abrupta.

Mihi filius minor quintum egreſſus annum,
prior alterum ex duobus eruit lumen. Non 7
495 ſum ambitioſus in malis, nec augere lacrimarum cauſas volo: utinamque eſſet ratio minuendi. Sed diſſimulare qui poſſum,

Mihi. Camp. omittit, male. Eſt autem ingenioſa Badii ſuſpicio loco τοῦ *minor* intercidiſſe *Marcus* vel aliud nomen, quod reſponderet mox (§ 9.) *Quintiliano.*

egreſſus annum prior. Turic. *e. in malis nec agere p.* Guelf. *e. in malis agere p.* Goth. *e. a. in malis nec agère p.* cum Voſſ. 2. *e. a. in malis ne agere p.* Goth. 2. *e. a. in malis nec augere p.* Mureti codex *e. a. ut in malis agerem p.* Camp. cum Tarv. (niſi quod ibi *agere* pro *agerem*) Ald. reliquisque ante Geſn. *e. a. nec p.* Jenſ. Locat. *e. a. ut in malis agerem nec p.* Veneta. Geſnerus primus obtemperavit Mureto ejicienti *ut in malis agerem*, quippe praeſumtum a ſomnolento librario ex iis quae mox inferuntur: *in malis nec augere.* Conjectura magis etiam firmatur eo, quod mox (§ 7.) pro *nec augere* dant *nec agere* Turic. Guelf. Camp.

prior — eruit. Oculos pro liberis dictos ex Lipſio (Elect. 1, 24) hic docet Colomeſius, quanquam ſuppreſſo auctore (cf. not. crit. ad 3, 1, 14). Locus inſignis eſt Auſonii in parentalibus avi materni v. 25. 26. „Amiſſum fleſſi poſt trina de„cennia natum. Saucius, at„que *uno lumine caſſus* eras.“ p. Tollii 117. ubi vide interpp. ne noſtri quidem loci immemores. Sed maxime ad rem facit Feſtus in h. v. „Orba eſt, quae patrem aut „matrem, aut filios, *quaſi* „*lumen*, amiſit.“ Simillima noſtrae locutio e Juſtino 5, 8. affertur a Burmanno: „Cum „multi delendum Athenien„ſium nomen, urbemque in„cendio conſumendam cen„ſerent; negarunt ſe Spartani „*ex duobus* Graeciae *oculis* „*alterum eruturos*,“ quanquam alio translata imagine. Noſtri quidem oratio aliquid contorti habet, quod filius ille non dicitur *eſſe* oculus, ſed morte ſua *eruiſſe* oculum. Ad *prior* recte animadvertit Badius „cum eſſet *poſterius* „natus.“

7. *ambitioſus.* Et hic gloriae captationem ſignificat vocabulum cf. 3, 11, 21.

quid ille gratiae in vultu, quid jucunditatis in ſermone, quos ingenii igniculos, quam ſubſtantiam placidae, et (quam ſcio vix poſſe credi tantam) altae mentis oſtenderit? qualis amorem quicunque alienus infans mereretur. 8 Illud vero inſidiantis, quo me validius cruciaret, fortunae fuit, ut ille mihi blandiſſimus, me ſuis nutricibus, me aviae educanti,

7. *ille.* Sic Baſil. Transponunt Tarv. et Ald. poſt *gratiae.* Turic. Guelf. omittunt vocem, cum Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven. Ruſc. Reliqui *illi.* *ingenii.* Turic. Camp. *ingenio* cum Vall. et edd. ante Ruſc. (cf. § 4.) exc. Tarv. Correxit Regius. *ſubſtantiam.* Sic Turic. Guelf. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. recte improbans Aldum reponentem conjecturam Regianam *praeſtantiam.* Haec eſt in reliquis, etiam Camp. ex ipſius profecto editoris ingenio. *quam ſcio.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. Reliqui *quod ſ.*

tantam. Libri quidem omnes *tantum* ſed recepi Badii, et mox Geſneri, conjecturam reſingendi genus ad ſcripturam illam *quam* pro *quod.* Eſt in Camp. transpoſitio *quam vix ſcio,* unde efficere poſſis *quamvis ſcio vix — tantum.* *jam tum* eſſe in aliis narrat Burm. et effici inde bonam ſcripturam (*quod — credi*) *jam tum.* Hanc probaſſe Heumannum quoque refert Geſn. Expeditiſſima ſane fuerit.

oſtenderit. Sic libri mei, exc. Jenſ. Loc. Ven. qui *oſtendit,* et Burm. Capp. qui ex Mureti Codice *oſtenderet.* Perperam hoc praeſtare ait Muretus. Regius *oſtendit* in noſtrum correxit, obſequente primo Ruſc. (cf. modo hac §).

8. *aviae.* Goth. *avis* cum Voſſ. 2. ſolo.

ſubſtantiam. Haec opponitur *igniculis* illis facile evaneſcentibus. Ita Seneca ep. 58 „Quidquid falſa *cogita*„*tione* formatum, *ſubſtantiam* „non habet" et noſter 2, 21, 1 „*verba* ipſa — ſine rerum „*ſubſtantia.*" cf. in voce Prooem. tot. op. 21. 2, 14, 3. 2, 15, 34. 7, 2, 5.

me omnibus, qui ſolicitare illas aetates
ſolent, anteferret. Quapropter illi dolori,
quem ex matre optima, atque omnem laudem
ſupergreſſa, paucos ante menſes ceperam,
gratulor. Minus enim eſt, quod flendum
meo nomine, quam quod illius gaudendum
eſt. Una poſt haec Quintiliani mei ſpe ac 9
voluptate nitebar: et poterat ſufficere ſolatio.
Non enim floſculos, ſicut prior, ſed jam
decimum aetatis ingreſſus annum, certos

ill. aet. ſ. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *ſ. i. a.* cf. § 3. item mox. *omn. laud. ſup.* Sic Turic. Guelf. Sed Goth. (tac. Geſn.) *o. ſ. l.* Reliqui *l. o. ſ.* cf. modo, item § 10. *quam quod illius.* Turic. Guelf. *quanquam illis* cum Alm.

9. *Quintiliani.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cf. ad praef. noſtr. p. 23 — 27. item 6, 3, 112.

ſed jam. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ſed etiam* per errorem.

8. *ſolicitare.* Hoc pro *alliciendo* dici exemplis aſtruit Burm. ſed et ipſa Lexcia docent. Illud infrequentius, quod *homines* dicuntur ſolicitare illas aetates; malis ſane *rebus* hoc tribui. Eo redit conjectura eruditi in Leidenſi ed. poſita: *quae* pro *qui.* Nec fuerit abſurdum ita perſonis proximus ſubjungi res.

Quapropter — gratulor. Matre mortua totum ſe ad patrem applicuerat infans, qui cum iisdem blanditiis matrem, ſi vixiſſet, demeriturus fuiſſet, nimia futura erat ejus triſtitia, ſi ſuperſtitem puerulo eſſe eam oportuiſſet. *Gratulor* autem plane pro *gratias ago*, quo nomine hunc ipſum locum deſignat Gronovius Obſerv. 2, 19. p. Platn. 294. Eandem ſignificationem agnoſcere poſſis in Plin. Epiſt. 4, 27, 5 „temporibus noſtris „gratulare pro ingenio tali.“ Si enim *gratulare* poneretur poteſtate ſolita, *pro* non videtur dicturus fuiſſe, ſed *de.* Item Seneca Pater p. Bip. 208 „*Gratulare* — naturae „meae: nunquam ejusmodi „filius parricidium faciet.“ cf. Duker. ad Flor. 4, 3, 5. Oudend. ad Suet. Tiber. c. 60.

10 ac deformatos fructus oſtenderat. Juro per mala mea, per infelicem conſcientiam, per illos manes, numina mei doloris, has me in illo vidiſſe virtutes ingenii, non modo ad 496
percipiendas diſciplinas, quo nihil praeſtantius cognovi, plurima expertus, ſtudiique jam tum non coacti (ſciunt praeceptores), ſed probitatis, pietatis, humanitatis, liberalitatis, ut prorſus poſſet hinc eſſe tanti fulminis metus, quod obſervatum fere eſt,

ac def. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *atque d.* cf. 5, 11, 24. *deformatos.* Camp. *deſloratos* cum Andr. Ald. importuna corrigendi prurigine.

10. *mei — dol.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *d. m.* cf. § 8. 15. *poſſet.* Sic ſcripſi, Geſnerum ſecutus, contra libros omnes ante ipſum, dantes *poſſit.* cf. 6, 2, 2.

hinc. Sic Guelf., aliis, ut Turic. Camp. Goth. Voſſ. 2. Vall. edd. ante Ruſc. (cf. § 7.), dantibus *hic*, quod bene correxit Regius. Levius quod *fluminis* (Jenſ. Tarv.) mutavit idem, ubi bonam ſcripturam dant MSS.

fere. Turic. Guelf. Camp. *facere* cum Alm. Confunduntur *facere* et *ferre* vid. Drakenb. ad Liv. 9, 15, 5.

9. *deformatos.* cf. 5, 11, 30.

10. *Juro — numina.* Tanta aſſeveratione opus eſſe ducit in re etiam minus credibili, quam cujus modo (§ 7.) meminerat in filio minore. Jurare per *mala* non inſolitum veteribus oſtendit Barthius ad Stat. Theb. 6, 171. Appoſite ad *numina*, ut vocantur *manes*, Burmannus laudat Ovid. Heroid. 3, 105

„Perque trium fortes animas,
„*mea numina*, fratrum."

Sil. Ital. 6, 113 „— teſtor,
„*mea numina*, manes."

plurima expertus, ingenia juvenum ſuae diſciplinae traditorum.

obſervatum fere eſt. Plin. H. N. 7, 51 extr. „cum Cenſorius Cato — ut ex oraculo „aliquo prodiderit: Senilem „juventam praematurae mortis eſſe ſignum." Ceſtius de auditore ſuo Alfio Flavo (apud. Senec. Patr. p. Bip. 79) „ajebat tam mature magnum „ingenium non eſſe vitale."

celerius occidere feſtinatam maturitatem: et eſſe neſcio quam, quae ſpes tantas decerpat, invidiam, ne videlicet ultra, quam homini datum eſt, noſtra provehantur. Etiam illa 11
fortuita aderant omnia, vocis jucunditas claritasque, oris ſuavitas, et in utracunque lingua, tanquam ad eam demum natus eſſet, expreſſa proprietas omnium literarum. Sed haec ſpes adhuc: illa majora, conſtantia, gravitas, contra dolores etiam ac metus robur. Nam quo ille animo, qua medicorum admiratione, menſium octo valetudinem tulit? ut me in ſupremis conſolatus eſt?

eſſe neſc. Turic. a ſec. manu *ecce n.* et ſic Camp.

11. *fortuita.* Turic. *fortuna.* Guelf. *fortunae* cum Alm. Gryph. (1536) Baſ. Colinaei, Sichardi.

utracunque. Goth. *utranque.* Quo ipſo apparet aliquid interfuiſſe τῷ *utra* et *que.* cf. not. ex.

etiam ac metus. Supervacua quam maxime Burmanni conjectura; *etiam mentis.*

neſcio quam — invidiam. Pervulgatiſſima veterum opinio. cf. Epigramma ad § 4. Nota Solonis apud Herodotum ſententia 1, 32 τὸ θεῖον πᾶν ἐὸν φθονερόν. Apud eundem Artabanus 7, 10 ὁρᾷς ὡς τὰ ὑπερέχοντα ζῶα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ οὐδέν μιν κνίζει. (Attende vocem κεραυνοῖ, cui geminum hic eſt *fulmen*, quod eadem translatione habes apud Statium Sylv. 5, 5, 50. 2, 1, 225.) Plura de hac deorum invidia collegit Barth. ad Claud. Epigr. 32, 1. cf. Geſn. ad Claudian. rapt. Proſ. 3, 27. Ex eodem genere eſt locus Virgilii Aeneïd. 6, 870. 1. Sed aliter ſtatuit ſanctior iis Plato; vide ejus Phaedrum p. 1247. A. ibique Heindorſium.

11. *utracunque.* Auget mirabilem pueri dexteritatem, *utramcunque* dicendo pro *utraque.* cf. 1 Pro. 1.

demum. cf. 1 Pro. 3. 11, 3, 68. Plin. Epiſt. 10, 66, 9.

quam etiam deficiens, jamque non noſter, ipſum illum alienatae mentis errorem circa
12 ſolas literas habuit? Tuosne ego, o meae 45

jamque. Turic. Guelf. *quamque* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Obr. quo acc. Rollin. exc. tamen Camp. qui dat *quanquam* et Tarv. qui *quique.* Noſtrum eſt ex Mureti Cod.

noſter. Camp. *tunc* cum Bad. ſec. et poſterioribus ante Obr. quo acc. Rollin. Etiam Muretus hanc inveniebat vulgatam; fortaſſe ex Campani mutatione profectam. cf. 5, 13, 19.

alienatae mentis. Turic. Guelf. *aliena tenentes* cum Alm. niſi quod ex hoc *tenentis.* *ſolas.* Turic. Guelf. *ſcholas* cum Alm. *Tuosne.* Turic. *Tuasne* cum Jenſ. (tac. Geſn.) ex errore referendi ad *ſpes.* cf. 5, 13, 45. 6, 1, 32.

jamque non noſter. „Significat eum jam in poteſtate „mortis fuiſſe." Muretus loco ad 4. citato. Comparant Ovid. Art. 2, 93 „jam non pater." Sed propius eſt Georg. 4, 498 „tendens heu *non tua* „palmas." Ad *jam non* cf. 2, 7, 3. not. crit. item mox 6, 1, 10.

ipſum illum — habuit. Mirum in modum hallucinati hic ſunt Rollinus et Geſnerus. In promptu eſt, moribundi deliria verſata eſſe nonniſi in rebus ad literas pertinentibus, quod recte expreſſerunt Gedoynus et Hugo Blaerius in praelectionibus rhetoricis, ubi hujus loci verſionem ponit. Talis fuit error ille ſupremus dulciſſimi ſenis, Io. Arnoldi Eberti, interpretis Youngianae poëſis, Graece Latineque doctiſſimi, nihil niſi carmina et muſicos modos extremo tenuique ſpiritu agitantis, cujusmodi aliquid notabili praeſagio ſignificavit ipſe in Epiſtola ad ſodalem ſuum C. A. Schmidium (Ebert's Epiſteln und vermiſchte Gedichte. Hamb. 1789. p. 90). Huic noſtri loco ſcriptam cenſeo notam Almelovenii, male relatam a Burmanno ad initium § hujus, ubi de *fortuitis illis* agitur. Deſignat ille ſimile apud Ariſtidem exemplum in oratione funebri in Eteoneum ὃς καὶ τελευτῶν εἰς ταῦτα ἐτελεύτησεν, πανηγυρικὸν καὶ μελέτας βοῶν. T. 1. p. 77 Jebbii. Iſtam Ariſtidis declamationem, compoſitam et ipſam in adoleſcentis mortem immaturam, ſed diſcipuli, non filii, ſi quis contulerit cum hoc Quintiliani prooemio, viderit is, quid Graeculus Seculi noſtrae aerae ſecundi concedat Romano praeceptori.

12. *o meae — inanes.* Hunc accipiemus vocativum, quo

ſpes inanes, labentes oculos, tuum fugientem ſpiritum vidi? Tuum corpus frigidum exangue complexus, animam recipere, auramque communem haurire amplius potui? dignus his cruciatibus, quos fero, dignus his cogitationibus. Tene

tuum ſug. — *tuum corp.* Turic. Guelf. *tum ſ.* — *tum c.* cum Goth. Voſſ. 2. Sed Camp. *cum ſ.* — *cum c.* Baſ. *cum ſ.* — *tuum c.* *exangue.* Sic odd. meae omnes ante Roll. Neque tamen haec ſcriptura e MSS. annotata. cf. 5, 11, 7.

ipſum filium compellet (ſic et Blaerius); ut nullis parentheſis ſignis indigeat locus. Si interjecta haec foret lamentatio, accuſativum fortaſſe poſiturus erat ſcriptor, non nominativum. Quanquam geminus eſt locus Ciceronis Pro Mil. c. 34. ubi nominativus in tali ſtructura (cf. tamen not. crit. ad 6, 1, 27). Sed abrupta nimis et obſcura ſit oratio, ſi *tuos* nullum habet vocativum, quo referatur. Et docet Gronovius Obſervv. p. (Platn.) 493 *ſpes* uſurpari pro ipſis liberis. vid. Plin. Paneg. 26, 4. Neque eſt quod haereas in plurali, cum unius filii ſit mentio. *Spes* frequenter plurali numero de una re. vid. Drakenb. ad Liv. 4, 36, 2. Reitz. ad Lucian. Tyrannic. Vol. 4. p. 601. Bip. ib. p. 525.

labentes oculos. Sunt iidem qui et alias *natantes*, morientium oculi. Eodem, quo noſter, verbo utitur Virgilius Aeneïd. 11, 818. 19. „*labun-*„*tur* frigida leto *Lumina.*" item Ovid. Triſt. 3, 3, 44 „*Labentes oculos* condet ami„ca manus" ubi vide Heinſium, indicante Almelovenio. Heinſius ponit locum Statii Sylv. 3, 5, 39 „oculos jam „morte *cadentes.*"

frigidum exangue. Haec duo adjectiva juncta ἀσυνδέτως uni ſubſtantivo, non ſane placent magnopere, ſed ſolent defendi talia exemplis. vide Drakenb. ad Liv. 1, 14, 7. Inter quae tamen, quod huic plane reſponderet, inveni nullum. Neque enim conveniunt in hunc locum, quae rectiſſime monet Oudend. ad Suet. Neron. 37.

his cogitationibus. Haec ipſa, quae volvit et verſat animo, filii mortem, ſe adoleſcenti ſuperſtitem et infelici firmitate tanto dolori reſiſtentem, ſum-

conſulari nuper adoptione ad omnium ſpes honorum patris admotum, te avunculo praetori generum deſtinatum, te omnium ſpe Atticae eloquentiae candidatum,

13. *patris.* Turic. Guelf. Camp. *prius* cum Goth. Alm. Bodl. Voſſ. 2. Guilielm. Cod. Andr. et edd. ante Bad. Hic ſuperſcriptam in Vallenſi Cod. (in quo et ipſo *prius*) vocem noſtram recepit; quae quin vera ſit, nullus dubito. Eſt notum compendium *pr* pro *pater.* Quid proclivius, quam ut ex *pris.* fieret *prius?* *ſpe Atticae.* Turic. *ſpes acutis* (et pro *eloqu.* mox *aeloqu.*) cum Guelf. Alm. (niſi quod *ael.* non

mos videtur putare cruciatus, quibus ipſis dignum ſe cogitur pronunciare. cf. § 3.

13. *conſulari — admotum.* *Conſularis adoptio* nihil profecto aliud ſignificat niſi quod adoptatus fuerit Quintiliani filius, non quidem a conſule aliquo ſed, a viro quodam conſulari. An forte *conſularis,* gen. caſu? Tentat ſane Nicolaüs Antonius in Bibl. Hiſp. vet. p. 56. § 251 eam hujus locutionis interpretationem, qua Conſulatus non verus, ſed conſularibus modo ornamentis conſtans, ideoque fictitius, intelligatur, qualem, fuiſſe Quintiliani patris, liquet ex Auſonii gratiarum actione cf. praef. noſtr. p. 32. Idem honor Plutarcho conceſſus fuit a Trajano, auctore Suida. De cujusmodi ornamentis conſularibus vid. Sueton. Caeſ. 76. Claud. 24. „Ut enim adoptio" ait Antonius „fictio eſt natu„rae; ſic ornamentorum con„ſularium conceſſio *adepti*" [impetrati] „revera conſula„tus fictio fuit. Quod Fabii „interpretes non animadver„terunt." Id tamen eſt fortaſſe, quod obſcure ſatis ſignificat Pſeudo-Turnebus; quanquam hoc multis diſplicere ait. Inter quos et ego aſcribi velim. Quid enim contortius? Diſcimus igitur Quintilianum, id quod aliunde ſane non liquet (ut nec illud de avunculo, et ſocero futuro, praetore), noſtri filium, a viro conſulari eſſe adoptatum, eoque ad ſpem omnium acceſſiſſe honorum, quibus fungebatur *pater* ille *adoptivus*, quae eſt veriſſima Geſneri interpretatio. Vanum enim fuerit, de ſuis honoribus praedicare Qu. Nec puto difficultatem habere, quod poſt adoptionem in alienam domum erat tranſiturus Qu. filius. Quid enim vetat, vel ſic patrem naturalem ejus ſtudia rexiſſe, animamque morientis recepiſſe?

ſpe Atticae. cf. not. crit.

ſuperſtes parens tantum ad poenas, amiſi?
498 Et, ſi non cupido lucis, certe patientia vin-

memoratur) *acutis* etiam Mureti Cod. unde hic efficit *omnium ſpe ac votis* (ſed Guilielmius idem), frigidiuſcule. Camp. *acutae* cum Goth. Andr. Jenſ. et edd. ante Ald. qui ex conjectura videtur repoſuiſſe noſtrum. Turpe eſt Gibſoni de ſuis ſilentium (vid. 5, 13, 6). Manum injicit corrigenti mihi Turic. aliorumque ſcriptura *acutis*, qui ſi et ipſi haberent *acutae* illud reliquorum, inventam crederem medicinam, ut ſcriberetur *avitae*. (Sed video praeſumtum hoc ab Eraſmo Adag. 1, 9, 24 extr.) Patrem ſuum Qu. laudat 9, 3, 73 quanquam modeſtius. Sed hic in domeſtico illo affectu potuit augeri fama ejusdem. Et conſpirant magnopere cuncta haec, ſi vel noſtro loco gentis et neceſſitudinis injiciatur mentio, quae eſt in *patre* (adoptivo), *avunculo*, *parente* (naturali). Nam quod *acutae* ipſum explicare ſibi videntur quidam locis aliquot ſeriorum, qui laudant Quintiliani *acumen*, id leve eſt profecto. Sed reſidet aliud vitium. Quovis pignore contenderim, *omnium ſpe* eſſe ſpuria. Vide mihi Tur. Alm. Guelf. dantes *o. ſpes.* Habes ipſa, quae modo erant, verba „ad *omnium ſpes.*" Ad haec aberrabat librarius. Neque enim talis iteratio Quintilianei ſtomachi videtur, etſi cf. § 5. not. ex.

ſuperſtes — Et, ſi. Turic. Guelf. *ſ. p. t. poenas et ſi* cum Goth. 1. 2. Alm. *ſ. p. habiturus eſt t. ad p. et ſi* Camp. cum Bad. ſec. Baſil. all. ap. Burm. *ſupereſt p. t. poenis et ſi* Tarv. *ſ. p. t. poenis et ſi* Jenſ. cum Loc. Ven. Ruſc. *ſ. p. t. ad poenas et ſi* Ald. Bad. pr. Apparet abeſſe a libris veteribus omnibus *ad* et *amiſi*, quorum poſterius diffidens ſibi conjecit Regius; et meorum primus dat Gryph. In Camp. et ipſo eſt correctio. *Poenis* pro *poenas* itidem novatum ab editoribus. In veteri quidem ſcriptura acquieſcendum non eſt; nec expedita medicina. Qui putant *vidi* poſſe intelligi ex quo pendeant accuſativi, vix ulli ſuam rationem probabunt. Geſnerus *poenas* pro *cruciatibus*, *doloribus* uſurpari idoneis Plinii majoris locis oſtendit.: quod et Burm. docuit ex Gron. Obſ. 2, 9. Sed Poenas

ſuperſtes — Et, ſi. vide not. crit.

ſi non — certe patientia. Hoc ipſum, quod vivo, mihi erit poenae. *Iniquiſſimum* erat, ſi, poſt mortem filii, cuperet vitam pater; „neque ego tam „ferreum memet ipſe agnoſco, „etiamſi aliis videar fortaſſe. „Sed patior certe vitam, quam „abrumpere decebat, et haec „ipſa *lucis patientia* vindicet te." Sic *non* illud ad verbum finitum nequaquam pertinet, ſed

dicet te reliqua mea aetate. Nam fruſtra mala omnia ad crimen fortunae relegamus. 14 Nemo, niſi ſua culpa, diu dolet. Sed vivimus, et aliqua vivendi ratio quaerenda eſt; credendumque doctiſſimis hominibus, qui unicum adverſorum ſolatium literas putaverunt. Si quando tamen ita reſederit praeſens impetus, ut aliqua tot luctibus alia cogitatio inſeri poſſit, non injuſte petierim morae veniam. Quis enim dilata ſtudia miretur, quae potius non abrupta eſſe miran-

dici *Furias* quoque, ſatis eſt notum, cf. Ern. clav. h. v. Venit igitur in mentem talis loci noſtri conſtitutio, in qua vel minimum mutaretur. „Tene — ſuperſtes parens tantum „poenas *habet?* Si.“ Et illud ante *Si* alienum ultro videbitur attento; in quo poſſis tabulam laceram agnoſcere illius *habet*, quod perierit. Sententia haec: Te igitur Poenas tantum, i. e. *Furias* quasdam, habebit pater tuus, miſere et impie tibi ſuperſtes? Sed diſplicet, praeter alia, quod eſt tertia perſona: *habet*, non prima: *habeo*. Heuſingeri ratio, nec ipſa facilis, *te* poſt *vindicet* expungit, ceterum acquieſcens in Aldina ſcriptura, ut *parens ſuperſtes ad poenas vindicet* filium. Locus ſoſpitatorem expectat. *te reliqua.* Turic. Guelf. *terrae aliquam* cum Alm. niſi quod *aliqua.* Camp. *t. a r.* cum Ald. Male.

ſubjecti finibus continetur, ut omnia iſta *ſi non — patientia* conjunctim efficiant ſubjectum ſententiae. Manifeſtius ſane hoc erat, ſi ante *ſi* fuiſſet pronomen, hoc modo: „Haec, „ſi non cupido lucis, certe „patientia.“ Fateor etiam conjunctivum praeſentis *vindicet*, minus aptum loco mihi videri quam futurum, indicativi: *vindicabit.*

relegamus. cf. 7, 4, 13. item Ruhnk. ad Vell. 2, 44, 2.

Nemo — dolet. Stoïca vox. cf. 5, 12, 19. Sed nec propria ſectae haec mens cenſenda, verum toti antiquitati communis, quod inter alia ſuadet exemplum Attici Epicurei; et Plinius, H. N. 2, 7 „ſibi — „mortem conſciſcere — optimum in tantis vitae poenis.“ cf. 5, 6, 3.

dum eſt? Tum, ſi qua fuerint minus effecta 15
iis, quae levius adhuc afflicti coeperamus, imperitanti fortunae remittantur: quae, ſi quid mediocrium alioqui in noſtro ingenio virium fuit, ut non extinxerit, debilitavit
499 tamen. Sed vel propter hoc nos contuma-

15. *fu. minus.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *m. f.* cf. § 10. 6, 1, 2.

imperitanti fortunae. Hoc dedi ex ingenioſiſſima veriſſimaque Lochmanni V. C. conjectura. Praeter unum Alm. praeferentem *imperi aut f.* (quocum non narratur conſpirare Turic. cf. § 5. 16.) in libris nihil variatur, dantibus omnibus *imperitiae aut f.* Veritate reperta jam non attinet recenſere Mureti, Pithoei, Schelii, Burmanni, Geſneri conjecturas.

al. in noſtro. Sic Turic. cum Alm. Jenſ. et edd. ante Baſ. quo acc. Gryph. Reliqui omittunt *in* quorum et Camp. et Goth. Compendium habet Guelf. in quo praepoſitionem latere exiſtimo. Mollior et minus affectata cum praep. ſtructura quam ſine eadem.

tamen. Turic. Guelf. Goth. (errante Geſn. qui ref. *jam meus*) *jam mens* cum Vall: (quem item *meus* dare falſo narrat Burm. ut confidam eundem fuiſſe in recenſendo Voſſ. 2. errorem). Quod Alm. dicitur dare *debilita vitia mens*, in eo ipſo eſt ceterorum ſcriptura, negligentius diremta illa. Camp. *de-*

15. *imperitanti fortunae.* Similiter Salluſt. Jug. c. 76 (apud Tell. 72) „naturam „ipſam ceteris *imperitantem.*" et verbum frequentat Tacitus, utrumque indicante Lochmanno V. C. in proluſione anni 1776 p. 9. Qui non plane pro *imperando* variant hoc verbum, ii libidinem fere et ſuperbiam imperandi eo ſignificant ut Liv. 21, 1, 3 ubi vid. Drakenb. item Plin. H. N. 10, 21 „(gallinacei) *impe-* „*ritant* ſuo generi, et *regnum,* „in quacunque ſunt domo, „*exercent.*" 8, 16. „(leonis) „animalis — ceteris — *impe-* „*ritantis.*" Plin. Paneg. 82, 6 „ſi his validior toto cor- „pore animus *imperitet.*" Significatur ergo potentiſſimum et ſuperbum fortunae regnum.

cius erigamus, quod illam ut perferre nobis difficile eſt, ita facile contemnere. Nihil enim ſibi adverſus me reliquit, et, infelicem quidem ſed certiſſimam tamen, attulit mihi
16 ex his malis ſecuritatem. Boni autem conſulere noſtrum laborem vel propter hoc aequum eſt, quod in nullum jam proprium uſum perſeveramus, ſed omnis haec cura ad alienas utilitates (ſi modo quid utile ſcribimus) ſpectat. Nos miſeri, ſicut facul-

bilitata vicio mens. Tarv. *debilitata jam vitio mens.* Jenſ. *deb. tamen* omittit cum reliquis ante Ald. et hoc inveniebat Regius, de conjectura reponens *debilitaverit*, cum perſentiſceret lacunam, improbaret autem Campani et Tarv. rationem, quae ſane eſt perverſa, etſi eruta ex illa Alm. ſcriptura.

16. *hoc aequum.* Turic. Guelf. Camp. *h. cecum* (poſteriores quidem *ae*) cum Goth. 2. Mureti MS. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. uterque. Reliqui *h. certum.* Noſtrum facili emendatione reſtituerunt Muretus, Guilielmius, Geſnerus in Add. De poſtrema litera in *hoc* iterata, *c* autem poſita pro *qu* vide Drakenb. ad Liv. 1, 21, 3 et nos ad 4, 2, 83. 6, 3, 47. *cura — utilitates.* Turic. *curas alienas utiles.* ut et Guilielmii liber. vid. Fac. Grut. Vol. 5. p. 2. pag. 311. Alm. *curas ad alienas utiles* (cf. § 15. item mox). Sed ille a ſec. manu *curas ut alienis utiles.* et ſic Guelf. niſi quod *cura.* Camp. *omnes has curas alienis utiles.* Reliqui *cura ad alienos ut alienis utilis*, quam ſtribliginem quis tulerit? Nos repoſuimus emendationem Guilielmii. Quod Burm. ait, *ad* ante *curas* requiri, id tam certum non eſt. Sunt utriusque formae apud noſtrum exempla; velut, ſine praep., 5, 12, 22 *vict. ſpectat.* Sic et *reſpicere* § 1. ſine praep., 10, 1, 120 cum eadem. Poſſit *ut* ex *ad* eſſe corruptum, quod tamen magis repeto a turbata voce *utilitates.* Alm. ſcripturam recte excerptam magnopere dubito, quem pluralem vide 3, 4, 14.

ſcribimus. Camp. *ſcribi* cum Alm. Nulla Turic. varietas notata (cf. modo, item 6, 1, 1). Infinitivum fruſtra defendit Burm.

tates patrimonii noſtri, ita hoc opus aliis praeparabamus, aliis relinquemus.

500 I. Peroratio ſequebatur, quam *cumulum* quidam, *concluſionem* alii vocant. Ejus duplex ratio eſt, poſita aut in rebus, aut in affectibus. *Rerum repetitio* et congregatio, quae Graece dicitur ἀνακεφαλαίωσις, a quibusdam Latinorum *enumeratio*, et memoriam judicis reficit, et totam ſimul cauſam ponit ante oculos, et, etiamſi per ſingula minus moverat, turba valet. In hac, quae repetemus, quam breviſſime dicenda ſunt, et, quod Graeco verbo patet, decurrendum per *capita*. Nam, ſi morabimur, non jam enumeratio, ſed quaſi altera fiet oratio. Quae

praeparabamus. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Palat. MS. Ald. Obr. *praeparamus* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Bad. et edd. ante Leid. quo acc. Roll. *praeparabimus* Jenſ. et edd. ante Ald. *paramus* Leid. Gibſ. Reliqui *paravimus.*

1. *enumeratio.* Turic. *renumeratio* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. *remuneratio* Alm. (cf. 6 Pro. 16. item hic § 8.) *renunciatio* Guelf.

moverat. Turic. (a ſec. manu) *moveret* et ſic Guelf. cum Goth. Vall. Voſſ. 2. *moveat* Camp.

2. *quaſi altera.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Reliqui *a. q.* cf. 6 Pro. 15. item hic § 7.

aliis — aliis. Cum Gedoynus male ceperit hoc, et ipſe Geſnerus, ſuadens futurum pro *praeparabamus* (cf. 6, 3, 15), aberrare videatur, juvat apponere ſimilitudinem orationis: 1, 5, 7 *alium — alium.* 8, 4, 15 *alibi — alibi.* 9, 2, 12. *aliud — ad aliud.* 9, 2, 85. 92. 97. 9, 3, 22.

1. *ſequebatur.* Attende tempus imperfectum i. e. tum cum labor interrumperetur morte filii mei.

repetitio. cf. 4 Pro. 6.

turba valet. cf. 5, 13, 11.

autem enumeranda videntur, cum pondere aliquo dicenda ſunt, et aptis excitanda ſententiis, et figuris utique varianda: alioqui nihil eſt odioſius recta illa repetitione, velut
3 memoriae judicum diffidentis. Sunt autem innumerabiles: optimeque in Verrem Cicero, *Si pater ipſe judicaret, quae diceret, cum haec* 501
probarentur? et deinde ſubjecit enumerationem: aut, cum idem in eundem, *per invocationem deorum ſpoliata a praetore templa* dinu-

enumeranda. Turic. *adnumeranda* cum Alm. *annummeranda* Camp. Hinc colligo ſcripturam *ann.* antiquiorem fuiſſe quam *adn.* quippe quae facilius ex vera *enum.* corrumperetur. cf. 6 Pro. 12. item ſimile exemplum 4, 2, 29. vide tamen § 17.

3. *diceret.* Turic. *dicerent.* *idem in.* Turic. Jenſ. (tac. Geſn.) inſerunt *et* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Leid. exc. Camp. Baſil. Male adhaeſit ad *idem* extremum.

2. *excitanda ſententiis.* Eadem translatione a Plin. H. N. 14, 20 dicitur „crudo „flore reſinae *excitari* — leni-„tas (muſti)." item 19, 8 „ut (betae) lenitas *excitetur* „acrimonia ſinapis." Sed et noſter 9, 2, 29 „fictiones per-„ſonarum — orationem — „*excitant*" 12, 10, 49 „*exci-*„*tatiora* lumina (orationis)." item 6, 3, 19.

odioſius. vid. not. ad 1, 6, 19. item 1, 6, 40.

3. *innumerabiles.* ſcil. figurae.

in Verrem Cicero. Cic. in Verr. 5, 52. Etiam hic locus memoriter excitatus valde recedit ab ipſo Ciceronis exemplo. cf. 5, 13, 27. Qui in fluctuante apud Ciceronem ipſum ſcriptura elaborarunt, noſtri nullam videntur rationem habuiſſe. Ut Quintilianus quidem locum memoria tenuit, pater Verris fingitur auditor modo eorum fuiſſe, quae probarentur in filium, cum ipſe ſederet judex; nihil eorum ipſe commemoraſſe. Sermo ejus, in hac ratione, nonniſi admirantis fuit et indignantis, quod ſecus eſt apud Ciceronem. Hic tamen apud Qu. maxime diſplicet *quae diceret* pro *quid diceret.*

idem in eundem. c. 72.

merat. Licet et dubitare, num quid nos fuge-
rit: et, quid reſponſuri ſint adverſarii his et
his: aut, quam ſpem accuſator habeat omnibus
ita defenſis. Illa vero jucundiſſima, ſi contin- 4
gat aliquod ex adverſario ducere argumen-
tum: ut, ſi dicas, *Reliquit vero hanc partem
cauſae;* aut, *Invidia premere maluit;* aut
*Ad preces confugit; et merito, cum ſciret
haec et haec.* Sed non ſunt ſingulae ſpecies 5
perſequendae, ne ſola videantur, quae forte
nunc dixero: cum occaſiones et ex cauſis,
et ex dictis adverſariorum, et ex quibusdam
fortuitis quoque oriantur. Nec referenda
modo noſtra, ſed poſtulandum etiam ab
adverſariis, ut ad quaedam reſpondeant.

4. *Reliquit vero.* Turic. *reliquius* (in quo nihil aliud niſi ipſum noſtrum), a ſec. manu *reliquam* v. et ſic Guelf. Omittunt *vero* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid.

preces. Guelf. *pedes.* cum marg. Baſ.

5. *perſequendae.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Steph. Obr. Reliqui *proſeq.* cf. 4, 1, 43.

occaſiones. Turic. Guelf. *accuſationes* (quanquam ille a pr. manu *accuſationis*) cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius, ſed et antea Camp. cf. 6 Pro. 11.

cauſis. Baſil. *auſis*, de conjectura, futili illa.

ita defenſis. Ita, ut jam enumeratione ſignificetur. Succurrebat tamen pro *ita* fortaſſe legendum *rite*, vel *ſcite*. Sed non multum tribuo.

4. *Illa — jucundiſſima.* Hunc accipio ſingularem feminini referendum ad *figura*, intellectum; non pluralem neutrius, in genere poſitum.

et merito. Vulgo male diſtinguunt, quaſi *et* ſit ipſius Quintiliani interjicientis, a *Merito* autem ordiatur nova figura enumerandi. Pertinet omne hoc ad illud: *Ad preces* cet.

5. *Sed non ſunt — perſequendae.* Hoc ſibi ipſe praecipienti ſuadet Qu., non oratori dicturo.

6 Id autem, ſi et actionis ſupererit locus, et ea propoſuerimus, quae refelli non poſſunt. Nam provocare, quae inde ſint fortia, non
7 arguentis eſt, ſed monentis. Id unum epilogi genus viſum eſt plerisque Atticorum, et philoſophis fere omnibus, qui de arte oratoria ſcriptum aliquid reliquerunt. Id ſenſiſſe Atticos credo, quia Athenis affectus 502
movere etiam per praeconem prohibebatur orator. Philoſophos minus miror, apud quos vitii loco eſt, affici: nec boni mores

6. *inde ſint.* Guelf. Camp. Turic. *deſint* (ſed hic a ſec. manu, a pr. enim noſtrum) cum Vall. Leid. Obr.

7. *loco eſt.* Sic Turic. Camp. Reliqui *e. l.* cf. § 2. 13.

6. *actionis* — *locus.* Equidem interpretor: Si ſuppetat copia poſt adverſarii reſponſionem etiamnum agendi i. e. dicendi, ne forte haereant ea, quae hic poſtrema protulerit. Negliguntur haec ab interpretibus, nec Gedoynus vertere vel dignatus eſt vel auſus. Paulo clarior fortaſſe fiat oratio, ſi, pro *actionis*, ſcribas *actioni*; quanquam *locus* genitivum commode aſciſcit.

inde. „H. e. ab altera parte, „contra quam dicimus. Fre„quens eſt, adverbia loci ad„hibere de perſonis: ut *unde* „*petitur*, pro reo; vid. Gro„nov. ad Cic. fam. 7, 11. Sic „Ter. Adelph. 1, 1, 21 *Nati* „*filii duo: inde ego hunc ma*„*jorem adoptavi mihi.*" Geſn. vid. et Cort. ad Salluſt. Jug. 14, 22. et Drakenb. ad Liv. 1, 24, 2. cf. 5, 13, 2. *inde*, *hinc.*

arguentis — *monentis.* Satis clarum orationis acumen. Malim tamen *admonentis*, quod apud unum Aldum invenio, et in Ruſc. aſcriptum ab antiqua manu. Facillime *ad* excidebat poſt *ſed.* cf. 5, 13, 46 „bene *admonitos.*" 4, 5, 4 „recte *admones.*"

7. *Athenis* — *prohibebatur orator.* vid. not. ad 2, 16, 4. Locis veterum ibi poſitis adde noſtr. 12, 10, 26. Appulej. Metam. l. 10. p. Elmenh. 241. (Pricaei p. 214, ſunt hi numeri et apud Oudend.) nam et illic *praeconis* mentio. item Polluc. Onom. 8, 117. et in contrarium loca Elmenhorſtio deſignata p. 176 nott. Pric. 48. Aliquid, ſed leve, pro Qu. habet Xenoph. Mem. 4, 4, 4 παρὰ τοὺς νόμους.

miror. Burmannus malit *moror.* non quidem neceſſario.

videntur, ſic a vero judicem averti: nec
convenire bono viro vitiis uti. Neceſſarios
tamen affectus fatebuntur, ſi aliter obtineri
vera, et juſta, et in commune profutura non
poſſint. Ceterum illud conſtitit inter omnes, 8
etiam in aliis partibus actionis, ſi multiplex
cauſa ſit et pluribus argumentis defenſa,
utiliter ἀνακεφαλαίωσιν fieri ſolere: ſicut
nemo dubitaverit multas eſſe cauſas, in qui-
bus nullo loco ſit neceſſaria, ſi breves et ſim-
plices fuerint. Haec pars *perorationis* accuſa-
tori patronoque ex aequo communis eſt.
Affectibus quoque iisdem fere utuntur: ſed 9
rarius hic, ille ſaepius ac magis. Nam

8. *ex aequo.* Sic Turic. cum Alm. (cf. § 1. 9.) *aequo* ſine praepoſitione Guelf. Reliqui *aeque.* Noſtrum probat Burm. ablegans ad Petron. c. 74. cf. et Drakenb. ad Liv. 39, 26, 1.

9. *iisdem.* Sic Camp. *hisdem* Guelf. *isdem* Turic. Reliqui *eisdem* cf. 3, 8, 65. Nec tamen negem vel hanc formam noſtro uſurpatam, ut 3, 8, 31. 45. 7, pr., 1.

rarius — ac magis. Turic. *aliis ſic aut i. ſ. a. m.* cum Alm. (cf. § 8. 10). Sed ille a ſec. manu *alius ſic aut i. ſ. a. m.* Guelf. *alius ſic at i. ſ. a. m.* Camp. *aliis hic ut i. ſ. a. m.* Codd. MSS. negligenter fere ſunt collati, nec multum Gothano tribuendum. Igitur *rarius* a correctore profectum puto, nec pro reliqua Quintiliani concinnitate videtur prius unum poni adverbium *rarius*, mox duo „*ſaepius ac magis.*" His adducor ut MSS. veſtigiis inſiſtens ſcribere malim *aliis hic aliis ille;* ita *ſaepius ac magis* utrique tribuetur et accuſatori et patrono, ſed in diverſis affectibus. *at* corruptum ex *aliis* cf. ad 5, 10, 9. 6, 3, 75 cum ſcriptum eſſet *al.* In hac conſtitutione ne

Neceſſarios — ſi aliter. cf. 5, 14, 29.

8. *multiplex.* cf. 4, 4, 4.

ex aequo communis. Non ſolum uterque eorum utitur anacephalaeoſi, ſed nec magis alter altero. In *affectibus* mox alia utriusque ratio.

9. *rarius — ac magis.* vid. not. crit.

huic concitare judices, illi flectere convenit. Verum et accuſator habet interim lacrimas ex miſeratione ejus rei, quam ulciſcitur: et reus de indignitate calumniae conſpirationis vehementius interim queritur. Dividere igitur haec oſſicia commodiſſimum, quae

quaerendum quidem magnopere eſt, utri ſingula pronomina, *hic ille*, reddantur, qua de re ad hunc locum diſſerunt VV. DD. Sed mox eadem recurrit obſervatio, vid. ibi not. ex. In recepta autem ratione, *hic* profecto ad propius, ad *patronum*, referendum erat, *ille* ad remotius, ad *accuſatorem*, quod male coibat cum ſequentibus. Id ſentiens Capper. nec tamen agnoſcens veram difficultatem, ludibrium debuit Burmanno in Epiſtola p. 45, ne ipſi quidem expedienti locum.

rei quam. Sic Ruſc. (ex correctione Regii ut videtur cf. 6 Pro. 7) cum Goth. et Aldo Bad. utroque Geſn. Bip. *r. qua* Voſſ. 2. Sed Turic. Guelf. Vall. et edd. rell. *r. quem.* Aut *quam* ſcribi debere ait Regius, aut *rei* tolli. Hoc ipſum factum a Campano, corrigente procul dubio (cf. § 5.); nec male, cum mox § 19. ſit „*ejus caſum quem ulciſcitur.*" Potuit facillime irrepere *rei.* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 18, 2. Exempla e Quint. vide 4, 2, 61. 5, 10, 72. 5, 13, 56. 5, 14, 1. vide et 3, 11, 1.

huic — illi. Ad remotius, *accuſatorem*, refer *huic*, ad propius, *patronum*, *illi*. cf. 5, 13, 12. item hic § 22. Abiegat Burm. ad Sanctii Minervam, locupletatam a Perizonio, l. 2. c. 9. item (in Epiſtola ad Capper. p. 45) Budaeum in Comment. Gr. L. p. 1038 ed. Steph. (quem locum in mea ed. nondum inveni) ubi Budaeus addit „*uſus eſt et vario Quintilia-* „*nus*" ut appareat, Budaeo cognitam fuiſſe hanc Quintilianeam uſurpandi pronomina libertatem.

calumniae conſpirationis. Rollinus *et* volebat inſeri. Burm. vel hoc vel *aut* (non quidem *vel*, ut refert Harles). Alterum ſententiae convenientius, etſi minus leni emendatione. Alterutrum neceſſarium. Quis enim ferat hoc aſyndeton?

haec oſſicia. Concitandi profecto et *flectendi.* Qui tamen ex proximis ſequatur, haec

plerumque ſunt, ut dixi, prooemio ſimilia, ſed liberiora, plenioraque. Inclinatio enim 10
judicum ad nos petitur initio parcius, cum admitti ſatis eſt, et oratio tota ſupereſt: in epilogo vero eſt, qualem animum judex in conſilium ferat, et jam nihil amplius dicturi ſumus, nec reſtat, quo ſervemus. Eſt igi- 11

plenioraque. Turic. *plerioraque.* Guelf. omittit. Camp. *pleraque.*

10. *parcius cum.* Turic. Camp. *parti tum* (ſed ille a ſec. manu *partim tum* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Vall.) *cum* Alm. *tum* pro *cum* edd. ante Stoer. exc. Baſ.

animum — ferat. Turic. *animam* (ſed a ſec. manu noſtrum) *videm conſilio fecerat.* Poſtrema tantum duo vocabula ex Alm. afferuntur ut Turic. (cf. § 9. item mox) *animo idem conſilio fecerat* Guelf. ut et Baſ. margo, excepto *animo.* De *ferat* et *fecerat* vide Drakenb. ad Liv. 7, 3, 6. item noſt. 6 Pro. 10. *ſervemus.* Goth. Jenſ. *ſervemur* cum Alm. (Turic. nulla mentio cf. modo, item § 13.) Voſſ. ſec. et edd. ante Leid. niſi quod in marg. Choueti noſtrum. Hoc ipſum tamen in Turic. Guelf. Camp. Plane gemellam literae dividi debere, parum intelligo. Ad ſenſum malim paene *conjungere.* Varietas una eſt in Turic. *didere* pro *dividere,* mero errore, in quo nullum praeſidium. Rollinus ad *dividere* haec annotat: „Diſputare „ſeparatim de diverſis affecti- „bus, quos excitant accuſator „et reus." Atqui *iisdem* uti eos modo dixerat Qu. Inſolenter diceretur et vi careret, ſi pro *dividere* ſcriberetur *videre;* hac ſententia: *excutere, propius introſpicere.*

ut dixi. Reſpicit procul dubio ad 4, 1, 27. 28. Mox autem *in* praepoſ. addi malim. Nam *prooemio* dativum interpretari, qui pendeat ex *ſimilia,* prorſus alienum.

10. *admitti.* Cum acumine hoc dicitur, ut 4, 1, 5. ſed hic exquiſitius, nullo additamento. Sic Perſius noto verſu de Horatio

„— *admiſſus* circum prae-
„cordia ludit."

Petita translatione aut a convenientibus reges et principes, aut a maribus ineuntibus feminas. Simili ſententia *recepti* 4, 1, 59.

qualem — ferat. Similis fere ſententia 5, 12, 14. *Conſilium* vide ad 4, 2, 22.

ſervemus. Hanc ſcripturam ita interpretor, ut objectum

tur utriſque commune, conciliare ſibi, aver-
tere ab adverſario judicem, concitare af- 50
fectus, et componere. Et breviſſimum qui-
dem hoc praeceptum dari utrique parti
poteſt, ut totas cauſae vires orator ante ocu-
los ponat: et, cum viderit, quid *invidioſum*,
favorabile, *inviſum*, *miſerabile* aut ſit in re-
bus, aut videri poſſit, ea dicat, quibus, ſi
12 judex eſſet, ipſe maxime moveretur. Sed
certius eſt ire per ſingula. Et quae conci-
liant quidem accuſatorem, in praeceptis
exordii jam diximus. Quaedam tamen,

R et S figuram in MSS. ſeptimi et octavi ſeculi, docet Morellius in Elémens de Critique p. 174. Mox § 16. pro *querimur* Camp. *quaerimus*.

11. *conciliare*. Turic. *conſiliare*, a ſec. manu *conſiliari*. Ita mox § 12. Goth. (tac. Geſn.) *conſiliant* pro *conciliant*.

12. *conciliant*. Camp. Tarv. *concilient*. cum Ald. Si conjunctivus ponebatur, debebat praeferri imperfectum ob *diximus*.

verbi repetam ἀπὸ κοινοῦ, „id quod dicendum erat, nec „jam dicimus.“ *Servemus* dictum pro *reſervemus* ut 8, 5, 35. *Quo* adverbium loci accipio, non pronomen: „Nullus locus reſtat, ad quem re„ſervemus dicta noſtra.“ Altera ſcriptura *ſervetur* (vide not. crit.) nimiam videtur ſententiam habere, ſi haec ſignificat: „Quo nos periculo eri„piamus.“ Nam quod eandem Geſnerus explicat „quo „nos reſervemus“ (in qua ratione *quo* profecto interpretatur ut ego; etſi id diſerte non monens), contortius videtur. Capperonnerius objectum facit, „eum quem defendi„mus,“ quod abhorret a perſpicuitate Quintiliani.

12. *Et quae conciliant — diximus*. Haec fere inveneris 4, 1, 5—27. Nec tamen *accuſatoris* proprie commendandi artificia ibi traduntur, quanquam exempla et praecepta eo maxime ſpectare poſſunt videri. Dicas igitur Qu., quem toties in Cicerone aliisque parum vidimus memorem, etiam ſua ipſius ſecurius retinuiſſe. Hic quidem altera pars, quae eſt defenſoris, tractatur a 21 inde §. Sed et

quae illic oſtendere ſatis eſt, in peroratione implenda ſunt magis, ſi contra impotentem, inviſum, pernicioſum, ſuſcepta cauſa eſt; ſi judicibus ipſis aut gloriae damnatio rei, aut deformitati futura abſolutio. Nam egregie 13
in Vatinium Calvus, *Factum*, inquit, *ambitum ſcitis omnes, et hoc vos ſcire omnes ſciunt.* Cicero quidem in Verrem etiam *emendari poſſe infamiam judiciorum damnato reo* dicit: quod eſt unum ex ſupra dictis. Metus etiam, ſi eſt adhibendus, ut faciat idem, hunc habet locum fortiorem, quam in prooemio. Qua de re quid ſentirem, alio jam libro ex-

13. *hoc vos.* Guelf. transponit, ſolus. Bene. cf. § 7. 21. *infamiam.* Turic. *infamam* cum Alm. ſed ille a ſec. manu receptam. cf. § 10. 14. *adhibendus.* Turic. Guelf. *habendus.* cf. 5. extr. *faciat.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. 1. 2. Voſſ. 2. Reliqui *facit*, niſi quod plurimi profecto MSS. negliguntur a conferentibus.

habet. Sic Turic. Guelf. cum Goth. 1. 2. Voſſ. 2. Reliqui *habeat*, inter quos et Camp. Male.

in prooemii praeceptis §§ 27 — 72 verſantur fere in defenſore.

implenda. cf. 5, 13, 56.

13. *Calvus.* vid. 1, 6, 42. Vatinium, Cicerone defendente, ambitus in petenda praetura, qua Catoni praelatus eſt, reum egit. vid. 9, 2, 25. Plutarch. Cat. min. p. 779 C. D. E. Cic. ad Div. 1, 9. Fuit Vatinius (in quem ſi nux pinea jaceretur, *pomum* erat. Macrob. Sat. 2, 6) illorum temporum Maratus, et corporis et animi foeditate, paulo fortaſſe melior noſtro. cf. Ruhnk. ad Aquilam Romanum p. 184. ſeq. in ed. Lupi, quo adde p. 276.

in Verrem. Act. 1, 15.

ex ſupra dictis i. e. ex conciliantibus.

ut faciat idem i. e. ut et ipſe conciliet accuſatorem. *Conciliare* quidem hic latius accipies. Metus enim et ipſe facit ut accuſatorem laedere nolit judex. Neque enim cum Heuſingero *ut* interpreter *licet, etſi*, quod ſequente indigeret *tamen;* et jejuna in hoc ſignificatu ſit ſententia.

alio — libro. 4, 1, 20. 21.

14 poſui. Concitare quoque invidiam, odium, iram, liberius in peroratione contingit: quorum *invidiam* gratia, *odium* turpitudo, *iram* offenſio judicis facit, ſi contumax, arrogans, ſecurus ſit: qui non ex facto modo, dictove aliquo, ſed vultu, habitu, aſpectu moveri ſolet. egregieque nobis adoleſcentibus dixiſſe accuſator Coſſutiani Capitonis

14. *judicis.* Camp. *judici* cum Alm. cf. § 13. 15.

qui. Turic. Camp. *quia* cum Goth. et edd. ante Baſil. Sed Turic. a pr. manu *quae.* Guelf., niſi dormitavi, noſtrum. Verum quidem hoc eſſe nequit. Quo enim tandem referatur pronomen relativum maſculinum? Ad judicem? Ad reum? Neutrum ferri poteſt. Equidem ſanam ſcripturam cenſeo primam illam Turicenſis. Eget autem ea altera mox mutatione, ut, contra libros quidem omnes, pro *ſolet* legamus *ſolent*. *Quae*, neutro plurali, referes ad *contumax*, *arrogans*, *ſecurus*. Sed reſtat ſcrupulus, quod huic ſenſui minus congruit *moveri*. Neque enim *moventur* iſta e vultu, reliquis; ſed *apparent*. Mihi quidem pro *moveri* nihil aliud ſuccurrebat niſi *notari*, quod ſane vix placet. Sed *moveri* alienum plane cenſeo, cum relativum ad *invid. od. ir.* ſpectare nequeat. Eo enim faceret *movendi* verbum. Sed nimis remota ſunt, et eorum, quae modo poſita ſunt: *cont. arr. ſec.*, aliqua amplificatio paene neceſſaria eſt.

14. *quorum.* Neutrum genus accipe, et refer ad omnia ea, quae praecedunt „invidiam — iram."

offenſio judicis. Cave genitivum ſejungas et referas ad cetera quoque: *gratia*, *turpitudo.* Eſt *offenſio judicis* admiſſa a reo, cujus ipſius quoque ſunt *gratia*, *turpitudo.*

ſit. Subjectum, quod intelligitur, eſt *reus*, in quem concitantur iſta.

qui — ſolet. cf. not. crit.

accuſator Coſſutiani Capitonis. Quis fuerit accuſator ignoramus. Ad cauſam ſpectant haec loca veterum: Tac. Annal. 13, 33. „Coſſutianum „Capitonem Cilices detulerant, „maculoſum foedumque, et „idem jus audaciae in pro„vincia ratum, quod in urbe „exercuerat. Sed pervicaci „accuſatione conflictatus, po„ſtremo defenſionem omiſit, ac „lege repetundarum damnatus

videbatur, Graece quidem, ſed in hunc ſenſum, *Erubeſcis Caeſarem timere.* Summa 15
tamen concitandi affectus accuſatori in hoc
504 eſt, ut id, quod objecit, aut quam atrociſſimum, aut etiam, ſi fieri poteſt, quam maxime miſerabile eſſe videatur. Atrocitas

Erubeſcis. Jenſ. (tac. Geſn.) *erubeſcit* cum ſequentibus ante Obr. quo acc. Rollin. Mecum faciunt MSS. mei et Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Vall. cf. 5, 10, 97.

15. *objecit.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *objicit.*

„eſt." Juvenal. 8, 92 — 94. „— quam fulmine juſto Et „*Capito* et Numitor ruerint, „damnante ſenatu, Piratae „*Cilicum.*" —

Graece quidem. „Quis — „huic conſuetudini, qua nunc „Graecis actionibus aures cu„riae exurdantur, januam „patefecit? ut opinor, Molo „rhetor, qui ſtudia M. Cice„ronis acuit. Eum namque „ante omnes exterarum gen„tium in ſenatu ſine inter„prete auditum conſtat. Quem „honorem non immerito ce„pit, quoniam ſummam vim „Romanae eloquentiae adju„verat." Val. Max. 2, 2, 3. quo loco nititur Pſeudo-Turnebus in nota, neque tamen indicato. cf. nos ad 1, 5, 60. Sub Caeſaribus multus Graecae linguae uſus etiam in republica adminiſtranda, Suetonio in primis memorante. Fuerit illa cauſa, quam Graece orare licuit Moloni, de praemiis Rhodiorum. vid. Cic. Brut. c. 91. Ignarum Latini ſermonis Molonem teſtatur Plutarchus in Cicerone Vol. 1. p. 862 F. Exemplum autem accuſantis Capitonem ideo huc facit, quia ineſt ſignificatio vultus ipſius, in quo ferocia nihil usquam penſi habentis confligitur cum metu, quem nec vincere poteſt nec diſſimulare prorſus. Invidiae plena erat haec oratio, praeſente maxime, quod credi poteſt, Nerone. In ſenatu dixiſſe crediderim Graecum oratorem. cf. loc. Juvenalis.

15. *objecit.* Praeterito uti videtur, ad ſignificandum ſummum illud, in quo cauſa vertitur, crimen. Praeſens *objicit* locum habebat, ſi de partibus accuſationis ſingulis ageretur.

Atrocitas. ICtorum de augenda injuriarum atrocitate loca indicat Turnebus. Dig. 47, 10, 7, 8. item l. 8. 9.

creſcit ex his, *Quid factum ſit*, *a quo*, *in quem*, *quo animo*, *quo tempore*, *quo loco*, *quo modo?* quae omnia infinitos anfractus
16 habent. Pulſatum querimur: de re primum ipſa dicendum: tum, *ſi ſenex*, *ſi puer*, *ſi magiſtratus*, *ſi probus*, *ſi bene de republica meritus*; etiam, ſi percuſſus ſit *a vili aliquo contemtoque*; vel ex contrario *a potente nimium*, vel *ab eo*, *quo minime oportuit*; et, ſi *die forte ſollemni*, aut *iis temporibus*, *cum judicia ejus rei maxime exercerentur*, aut *in ſolicito civitatis ſtatu*; item *in theatro*, *in*
17 *templo*, *in concione*, creſcit invidia: et, ſi

infinitos anfractus. Turic. *infinito fractus.* Alm. *infinito ſtructus* (quod ſi vere notatum fuit, recte Burm. reſolvit *infinitos tractus* cf. § 14. 20). Sed ille a ſec. manu noſtrum Goth. 2. *tractatus.*

16. *ab eo, quo.* Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn. qui in Add. de Goth. 2. tantum refert). *a. e. quem* Tarv. cum Aldo. Reliqui *a. e. a q.* ut et Guelf. Burmannus Aldinam rationem improbans apponit Livii locum 39, 11, 7. „ſpoliatus „fortunis a quibus minime oporteret" quo tamen et ipſe noluiſſet tueri *a* receptae, ſi MSS. ſcriptura cognita ei fuiſſet.

ejus rei. Jenſ. (tac. Geſn.) *hujus r.* cum ſequentt. ante Stoer. exc. Baſ. *creſcit.* Palat. C. Gebh. *gliſcit* plaudentibus fruſtra Gebhardo et Pareo; nam praeſentius reme-

infinitos anfractus habent. i. e. Mille modis tractari poſſunt. Elegans forma dicendi, cui ſimilem deſidero; neque tamen dubia ſententia.

16. *ab eo quo.* Omittitur praepoſitio *a* praemittenda relativo, evitandi taedii cauſa. Vid. Corn. Nep. 5, 3, 1. „Incidit in eandem invidiam, „quam" cet. ubi vide interpretes, item Heuſingerum in Hellenolexia Vechneri p. 322. indicante in Add. Geſnero. Similis licentia Quintiliani in fragmento declamationis deperditae apud Lactant. Inſt. Div. 5, 7. „in id, quod incubuerunt" quem locum oſtendit Heuſing. l. c.

creſcit invidia. Leidenſis editor, diſtinctione maxima

non errore, *nec ira*, vel etiam, ſi forte *ira*, ſed *iniqua*, *quod patri aſſuiſſet*, *quod reſpondiſſet*, *quod honores contra peteret:* et, ſi *plus* etiam videri poteſt *voluiſſe*, quam fecit. Plurimum tamen affert atrocitatis *modus*, *ſi graviter*, *ſi contumelioſe:* ut Demoſthenes *ex parte* percuſſi corporis, ex *vultu* ferientis, ex *habitu* invidiam Midiae quaerit. *Occiſus eſt: utrum ferro*, *an igne*, 18

dium locus expectat. vid. not. ex. Alioqui frequens gloſſa *creſcere* pro *gliſcere* vid. Liv. Drak. 6, 14, 1.

17. *aſſuiſſet.* Turic. *adfuiſſet* ſed a ſec. mann *abſuiſſet* quod ipſum eſt in Goth. (tac. Geſn.) *offuiſſet* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. quod correxit Regius. Noſtram ſcribendi rationem tenet Camp. ceterique excepto Geſn. qui cum Turic. *adf.* cf. § 2. 6, 2, 13. *peteret.* Guelf. *petiſſet* ſed ſuperſcripta noſtra. *affert.* Turic. *adferat.* Guelf. *afferet.* *ut Demoſth.* Turic. Guelf. *et.* Tarv. *aut.*

Midiae. Turic. *me deae.* Guelf. *medeae* cum Jenſ. (tac. Geſn.). Correxit Regius, ſed et Vall. recte et vetuſtiores edd.

Occiſus eſt. Turic. omittit *eſt*, et ita Camp. Ille tamen a ſec. manu *occiſae et.* Guelf. *occiſae. Sed.*

poſt *concione* facta, ab his orditur novam ſententiam, quem improbat Burmannus praeeunte Gebhardo in Crepundiis p. 112. Equidem in omnes partes verſatis hiſce vocibus, quid iis faciam non reperio. Neque enim opus erat quidquam addi; nec apparet, quare adhuc „*ſine iſtis coena* „*duci*" potuerit ſi nunc repente inſeruntur.

17. *patri aſſuiſſet.* Pulſatus ab impotente illo patrem ſuum aliquo judicio contra ipſum defenderat.

reſpondiſſet. cf. 5, 7, 14. et 3, 5, 15. Injuriam, quam illi fecerat ſuperbus ille, non tacitus pertulerat. Ineſt eadem vis in loco Terentiano Phorm. Prol. 19. „Hic *reſpondere* vo- „luit non laceſſere."

Demoſthenes — *Midiae.* vid. Demoſth. p. Rsk. 537. ſeq. Commodiſſime Philander ablegat ad Dig. 48, 19, 16, 6. ubi ipſe hic Demoſtenis locus affertur.

an veneno; uno vulnere, an pluribus; ſubito, an expectatione tortus,, ad hanc partem maxime pertinet. Utitur frequenter accuſator et *miſeratione*, cum aut ejus caſum, quem ulciſcitur, aut liberorum ac parentum ſoli- 50
19 tudinem conqueritur. Etiam futuri temporis imagine judices movet, *quae maneant eos, qui de vi et injuria queſti ſunt, niſi vindicentur: fugiendum de civitate, cedendum bonis, aut omnia, quaecunque inimicis animus*
20 *fuerit, perferenda.* Sed ſaepius id eſt accuſatoris, avertere judicem a miſeratione, qua reus ſit uſurus, atque ad fortiter judicandum

tortus. Turic. Guelf. *tertius* cum Alm. et marg. Baſil.

ac parent. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Reliqui *aut p.* Disjunctio hic quidem nimia poſt alteram majoris momenti.

ſolitudinem. Turic. Guelf. Camp. *ſolicitudinem* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius. Eandem confuſionem vide ad Liv. 8, 13, 15 Drakenb.

19. *quae.* Sic Turic. Camp. Tarv. cum Alm. Jenſ. Reliqui *qui.* *eos qui.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *caſus.* Adhaeſit ex proximo *eos*, improbandum vel ob id quod modo (§ 18.) erat *ejus caſum.*

inimicis animus fuerit. Sic Turic. cum Obr. Sed ille a prima manu *inimicus fuerit.* Guelf. *inimici animus fert* cum margine Baſil. probante Burmanno. *inimicis in animo fuerint* Voſſ. 2. (nihil ejusmodi dante Goth.). Reliqui *inimicus fecerit.* Scripturae Guelf. et Voſſ. 2. interpretamenta videntur noſtrae, quae dura videri non debet, cum facile ſubaudiatur *facere* ad *quaecunque.* Sueton. Caeſ. c. 82 „*Fuerat animus* „conjuratis — *trahere.*" cf. Oudend. ad ejusd. Othon. c. 6. in quibus ſane expreſſus, qui hic intelligitur modo, infinitivus, locutionem expeditiorem facit.

18. *ad hanc partem* i. e. ad augendam atrocitatem, vide § 15.

19. *quaecunque — fuerit.* cf. not. crit.

concitare. Cujus loci eſt etiam occupare, quae dicturum facturumve adverſarium putes. Nam et cautiores ad cuſtodiam ſuae religionis judices facit, et gratiam reſponſuris aufert, cum ea, quae praedicta ſunt ab accuſatore, jam, ſi pro reo petentur, non ſint nova: ut Servius Sulpicius contra Auſidiam, *ne ſignatorum ab ipſis diſcrimen objiciatur ſibi*, praemonet. Nec non ab Aeſchine, quali ſit uſurus Demoſthenes actione,

20. *ea, quae — petentur.* A meis quidem libris *quae* illud abeſt omnibus ante Gryph. Omittunt enim et Goth. Jenſ. (tac. Geſn.). Burmanno nullus, qui omittat, MS. memoratur praeter Voſſ. 2. neque hiſcit Gibſonus (cf. 6 Pr. 13). Malim igitur *ea quae dicta* ut *quae* abierit in *prae*. In reliquis quidem nulla varietas. Quid tamen illud: „pro reo *petentur*?" in quo *petentur* me offendit quam maxime. Sentio, quid audeam. Sed reponi velim — „jam ſi *a patrono repetentur*." *Servius.* Goth. (tac. Geſn.) *Ser.* cf. 5, 13, 18. hic § 35. *ne ſign.* Turic. Guelf. *nec ſ.*

ab ipſis. Turic. *ut ipſis* cum Alm. (cf. § 14. item mox) ſed illo a ſec. manu *ut ab ipſis.*

quali — uſurus D. Turic. *quae vel ſitur D.* a ſec. manu *qualis D.* Alm. *Qua l. itur* (cf. modo hac § item § 23). Prominens *t* cf. cum § 9.

20. *ſuae religionis.* vid. 5, 6, 4. *religio* enim eſt *jusjùrandum* ut 5, 6, 2. 5, 7, 33.

ea, quae — petentur. vid. not. crit.

Servius Sulpicius. cf. 4, 2, 106. *contra*, quod facit difficultatem, tenendum eſt, cum *accuſatoris* ſit exemplum. Vim argumenti perſpicere nequimus, totam hanc cauſam ignorantes. Tantum apparet poſitu verborum, *ab ipſis* non eſſe referendum ad *objiciatur* ſed ad *diſcrimen* i. e. diſcrimen imminens ſignatoribus *ab ipſis*. Qui ſint *ipſi* illi, nemo, ſine pluribus hujus orationis reliquiis, dixerit.

ab Aeſchine. vide Reisk. Oratt. 3, 597 — 608. Steph. 83, 28 — 84, 23. 611 — 623. St. 84, 33 — 86, 30. cf. item 3, 6, 3. 7, 1, 2.

praedictum eſt. Docendi quoque interim judices, quid rogantibus reſpondere debeant: quod eſt unum repetitionis genus.
21 Periclitantem vero commendat *dignitas*, et *ſtudia ſortia*, et *ſuſceptae bello cicatrices*, et *nobilitas*, et *merita majorum*. Hoc, quod proxime dixi, Cicero atque Aſinius certatim ſunt uſi: pro Scauro patre hic, ille pro filio.

quoque int. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *i. q.* cf. § 13. 22.

21. *merita.* Turic. Guelf. *materia.* *quod.* Jenſ. *apud* ſolus, quod correxit Regius.

patre. Turic. *parte*, a ſec. manu *partem.* Confuſio obvia et frequens cf. Drakenb. ad Liv. 4, 60, 3. Oudend. Suet. Aug. 12. Fluctuat hoc modo ſcriptura apud Cic. ad Att. 4, 16. itidem in Scauri cauſa. Sed apud Qu. ne ulla quidem ſpecies eſt τοῦ *parte.*

repetitionis. ἀνακεφαλαιώσεως de qua vide § 1 — 9. Argumenta enim repetuntur, quibus preces illae rei amoventur.

21. *Periclitantem.* cf. § 12.

pro Scauro — filio. Ciceronis pro Scauro orationem vide ad 4, 1, 69. in cujus quidem fragmentis et eorundem interpretatione Asconiana manifeſtum eſt, quantum verſatus fuerit Cicero in patre laudando. Spectat eodem locus Valer. Max. 8, 1, 10 Turnebo jam laudatus: „tamen propter *vetuſtiſſimam* „*nobilitatem*, et recentem memoriam patris, abſolutus „eſt.“ Pollio quem Scaurum defenderit, a nemine proditum invenio. Monet Geſnerus, filii eum cauſam egiſſe, idemque Manutius refert in enumerandis operibus Aſinii Pollionis ad Cic. ad Div. 10, 31. Jam temporum rationes eum ſane non ferant, ut Scaurum illum principem Senatus (cujus vitam ſcripſit Broſſius Mém. Acad. Inſcr. T. 40. 12°. cf. 5, 12, 10.) defenderit Pollio, ſequitur ut cauſam dixerit pro filio illius, quem Cicero tutatus eſt. Quanquam ipſa Ciceronis aetate audiebat is Scaurus filius, dum reſpicitur ad nobilem illum Senatus principem. Viciſſim Quintiliano filius recentior appellatur, ad illum Ciceronis clientem, is autem ipſe pater. Pollionis quidem pa-

Commendat et cauſa periculi, ſi ſuſcepiſſe 22
inimicitias ob aliquod factum honeſtum
videtur: praecipue *bonitas*, *humanitas*, *mi-*
506 *ſericordia.* Juſte enim tunc petere ea quisque videtur a judice, quae aliis ipſe praeſtiterit. Referenda pars haec quoque ad *utili-*

22. *ſi ſuſcep.* Turic. a ſec. manu delet *ſi* et abeſt a Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 3. Item Turic. poſt *ſuſc.* ſecunda manu ponit *eſt*, ſine ſenſu. *praecipue.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. Camp. *praecipua* cum Goth. Voſſ. 2.

Juſte enim. Turic. *juſtis e.* (a ſec. manu *juſtae e.*) Camp. *Juſtius H.* (ſolito errore pro .N. i. *enim.* cf. 6, 3, 7.) *Juſtius e.* Tarv. Ald. *Juſti e.* Jenſ. (tac. Geſn.).

aliis. Sic Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Bad. exc. Tarv. Reliqui *alii.*

pars haec. Jenſ. (tac. Geſn.) *h. p.* cum reliquis ante Stoer. exc. Baſ. quo acc. Roll. Mollius videtur etſi minus accurate ſtructum. cf. § 20. 30.

trocinio uſus videtur Mamercus Scaurus, foediſſimus homo idemque ingenioſiſſimus, cujus multa eſt mentio apud Senecas, Tacitum, Dionem, quique a Tiberio mortem ſibi conſciſcere coactus eſt A. U. C. 787. Hunc Pollione familiariter uſum oſtendit L. Seneca de Beneſſ. 4, 31. Fuerit igitur is filius M. Aemilii Scauri, quem defendit Cicero, etſi ambitus rei jam A. U. C. 702, quando Mamercum ne natum quidem conjicere licet, niſi forte hic noſter alius fuit, ignotus praeter hanc cauſam, a Qu., quantum video, ſolo memoratam. Quod in hac interpretandi ratione *hic* ad remotiorem Ciceronem, *ille* ad propiorem Aſinium refertur, cf. § 9. *Aſinius* hic quidem nullus niſi Pollio poteſt intelligi, cum filium Scauri Ciceroniani defendiſſe dicatur.

22. *tunc.* Non ſatis apparet, quo valeat adverbium temporis. An: „*ſi bonitas* „cet. *fuerint in reo?*" Sed haec eſt ſcabra oratio. Collata ſcripturae varietate, malim ſcribere: *Juſtiſſime enim petere.* Etiam *Juſtius*, comparativus, facilius quodammodo ſtruitur cum *tunc.* *Quisque* vid. ad 4, 1, 46.

pars haec quoque. Reſpicit ad prooemium, in quo eadem praeceperat vid. 4, 1, 7.

tatem reipublicae, ad judicum gloriam, ad
23 *exemplum, ad memoriam poſteritatis.* Plurimum tamen valet *miſeratio*, quae judicem flecti non tantum cogit, ſed motum quoque animi ſui lacrimis confiteri. Haec petetur aut ex iis, *quae paſſus eſt reus*, aut ex iis, *quae cum maxime patitur*, aut ex iis, *quae damnatum manent:* quae et ipſa duplicantur,

23. *petetur.* Retinui emendationem Geſneri, etſi nullo meorum libro firmatam, qui dant *petentur.* Sed „nimis" ait Geſn. „manifeſtum ad *miſerationem* referri."

aut ex iis, Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *a. ex his.*

aut ex iis. Turic. Camp. omittunt *ex.* Guelf. *aut his.* Goth. (tac. Geſn.) *aut ex his.* *quae cum max.* Turic. *quae quam cum m.* cum Alm. (cf. § 20. item hac §) *quae quam m.* Camp. Tarv. *quae tum m.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum reliquis praeter Geſn. Bip. et antiquiſſimum Cod. Cortio memoratum ad Plin. Ep. 6, 31, 15. Regius inveniens *quae quantum m.* quod eſt in Jenſ. Loc. Ven., mutabat in *quae tum quam m.* improbante *quam* illud Badio, qui vulgatam *q. tum m.* in Vall. eſſe teſtatur. Apparet *quam* natum ex *quum*, vel *quom* pro *cum*, et id ipſum mox geminatum altero.

aut ex iis. Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. omittunt *ex.* Guelf. *aut his.* De *his* pro *iis* cf. 5, 14, 34. item hic § 51. De repetenda praepoſitione 4, 2, 122. 6, 3, 11.

23. *cum maxime.* De hac forma conſule Erneſt. in Clav. Cic. Heuſing. ad Cic. de Off. 1, 13, 11. Oudendorp. ad Suet. Tib. c. 14. Domit. c. 10. Eſt enim profecto pro „*eo*, quando quidque agitur, *tempore*," nec opus eſt urgere τοῦ *maxime* poteſtatem et per ἔλλειψιν ubique interpretari, ut facit Erneſtus l. c. poſt eumque Jaegerus V. C. ad Paneg. vett. 1, 2, 1. 9, 1, 2. Nec tamen ubique reponam *cum maxime* ubi libri dant *tum m.* quod fieri recte vetant Freinshemius et Dukerus. Hic quidem ſententia in univerſum propoſita, *cum* deſideratur. Aliter ſe habet mox § 31. cf. not. crit.

cum dicimus, *ex qua illi fortuna, et in quam recidendum ſit.* Affert in his momen- 24 tum et *aetas*, et *ſexus*, et *pignora; liberi*, dico, et *parentes*, et *propinqui.* Quae omnia tractari varie ſolent. Nonnunquam etiam ipſe patronus has partes ſubit: ut Cicero pro Milone, *O me miſerum! o te infelicem! Revocare me tu in patriam, Milo, potuiſti per hos, ego te in patria per eosdem retinere non potero?* Maximeque, ſi (ut tunc accidit) non conveniunt ei, qui accuſatur, preces.

ex qua. Turic. *aequa.* Alm. cum reliquis facere narratur. cf. modo hac § item § 24. *illi.* Turic. Guelf. *illa* cum Alm. Jenſ. quod inventum correxit Regius. Sed noſtrum eſt in Vall. Goth. Camp. Tarv. et reliquis edd.

24. *etiam ipſe.* Sic Camp. cum Alm. non Turic. (cf. modo § 23. item hac §). Reliqui *etiam et ipſe* quod ferre non potui. Veram ſcripturam hanc credo: „Nonnunquam *enim* et ipſe." cf. 5, 14, 12 not. ex. Si defendi poſſunt *et etiam* ut aliquoties apud Sueton. cf. Oudend. ad Neron. c. 45. non protinus *etiam et* quoque placebunt, quanquam aliquid ejusmodi eſt in inſcriptione quadam. vid Ruhnk. citat. ad 5, 14, 17.

O me miſ. Goth. (tac. Geſn.). Omittit *me.*

te. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. exc. Ald. et marg. Baſ. qui cum reliquis *me.* *revocare.* Jenſ. (tac. Geſn.) *renovare.* Correxit Regius. *tu.* Turic. Guelf. *tum.*

te in patria. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *t. i. patriam.* *non potero.* Turic. Guelf. omittunt cum Alm. Librarii, non Quintilani, error.

Maximeque, ſi. Turic. *maxime quaeſivi.* Alm. *maxime quaeſivit* (cf. hac § item § 25). Guelf. *maxime quae ſi.*

conveniunt. Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. Camp. cum

24. *pignora.* cf. 4, 1, 28. mox § 33.

O me miſerum — non potero. Cic. pro Mil. c. 37. Ibi non eſt *te* ante *infelicem* et ſane *infelicem* melius et ad ipſum Ciceronem refertur. cf. 5, 14, 17.

25 Nam quis ferret Milonem pro capite ſuo ſupplicantem, qui a ſe virum nobilem interfectum, quia id fieri oportuiſſet, fateretur? Ergo et ille captavit ex ipſa praeſtantia animi favorem, et in locum lacrimarum ejus ipſe ſucceſſit. His praecipue locis utiles ſunt *proſopopoeïae*, id eſt fictae alienarum perſonarum orationes, quales litigatorem decent,

Alm. Tarv. Reliqui *convenient*. Turic. a ſec. manu haec: *accidunt non inconvenienter*, a tertia *accidunt non convenienter*.

25. *ipſa*. Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *illa*.

fictae. Turic. *factae* cum Alm. Malc.

alienarum perſonarum. Guelf. *aliarum p.* et Goth. (tac. Geſn.) idem a pr. manu.

quales — *patronum*. Turic. *q. litigatore dicit p.* (a ſec. manu *e* a *litig.* dirimitur, ſuperſcripta nota, quaſi eſſe debeat *eſt*) cum Alm. niſi quod inde Burm. ponit: *q. litigatorem dicit vel p.* in quo *vel* expreſſum quam maxime miror (cf. § 24 item mox hac §). Guelf. *q. litigator edicit p.* Camp. *q. litigatorem decet p.* Goth. receptam dat, omiſſo tamen *vel* cum Voſſ. 2. *q. litigatorem decet vel p.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Ald. Bad. Baſ. quod ipſum dare Vall. narrat Badius; miror, ni deceptus in *vel*. Hoc igitur ab omnibus antiquis quidem libris abeſſe perſuaſiſſimum eſt; nec fert ſententia. Quales enim fuerint proſopopoeïae, quae deceant patronum? Nempe omnes eum *decent*, modo frugi ſit orandi artifex, neque ulla hic exceptio locum habet, quia τὸ *decere* non eſt in honeſtate, ſed in congruendo. cf. 11, 1, 41 ubi itidem in proſopopoeïa eſt *decor*, ut et apud Horat. ad Piſ. 157. Quaeruntur autem

25. *et ille*. Repone *illi*, leni emendatione. (cf. 6 Pro. 7. not. crit. item 9, 2, 68.) Rem ipſam vide et 6, 5, 10.

praeſtantia animi i. e. ferocia, contumacia, ſed laudabili illa. *praeſtantia* idem quod *conſtantia*, ſed majus in ſuo genere. cf. not. crit. ad Prooem. 27. quo adde 12, 5, 1. 2. 6 Pro. 11. hujus cap. § 27.

proſopopoeïae. cf. 3, 8, 41.

quales — *patronum*. vide not. crit.

507 vel patronum. Mutae tamen res movent, aut cum ipſis loquimur, aut cum ipſas loqui fingimus. Ex perſonis quoque trahitur 26

proſopopoeïae aptae cuique perſonae inductae, qualis nunquam eſt *patronus*, qui, dum proſopopoeïas dicit, ipſe tollitur plane de ſcena, quoniam *alienarum* perſonarum orationem effingit. Quapropter nonnihil graviſſima veterum librorum auctoritate adducar ut, dimiſſis hiſce cogitatis, *vel* ſincerum credam. Sed unde erues aliquid a quo pendeat accuſativus *patronum?* Parum probatur mihi quod adhuc extudi; eſt tamen hujusmodi: *qualis litigator eſt docens patronum.* Aptius ſane fuerit *eſt* poſt *qualis.* An praeferes *q. eſt l. edocens p.?* Sed hoc ſimplicitate caret. *Docetur* cauſam patronus a litigatore. Eſt ejusmodi proſopopoeïa Cluentius vetans Ciceronem lege ſe defendere. pro Clu. c. 52. de qua vide 4, 5, 20.

Mutae. Turic. Guelf. Camp. *unde* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ruſc. qui primus, de Regii conjectura *nudae* (cf. § 9.) cum edd. ante Gryph. qui primus *mutae*, neſcio unde, niſi quod jam eſt in marg. Baſ.

tamen. Turic. Guelf. Camp. *tantum* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Ald.

cum ipſis — loqui fingimus. Turic. *c. ipſi loqui fingimus.* Guelf. *c. ipſis loqui f.* Alm. *c. ipſis f.* (cf. modo hac § item § 29). Voſſ. 2. *c. ipſis loquimur aut cum illis loqui f.* aliter Goth. qui receptam dat. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *a. c. ipſi l. a. c. ipſos l. f.* cum Loc. Venet. Ruſc. (niſi quod hic *ipſas* ex conjectura Regii) Ald. Pro *ipſas* Geſn. *ipſis* per ſphalma. *Mutae* non habet quo ſe defendat (dictum ſemper circa *ratione* nunquam circa *anima* carentia) ne *nudae* quidem operae pretium. Si quid hariolari licet in verae ſcripturae ignorantia, haec boni conſulat lector: *unde et animum res movent, ſi* (*ſi* ejusmodi vide 4, 1, 33. 42. 48.) *aut cum ipſis loquimur aut ipſas loqui fingimus.* Diſplicet *unde*, diſplicet poſitus τοῦ *et*; *animum* ne ipſum quidem placet. Nec melius fuerit *et inanimae. Si* ſaltem melius quam Burmanni: „*cum* aut ipſi *tum* „ipſis — aut *cum* i.“ *Unde* interpretor: *Quare; Quo ſit ut moveant;* niſi forte malis: *ex quo genere.* cf. 5, 10, 90.

26. *trahitur.* Turic. *trahatur* cum Goth.

Mutae tamen — loqui fingimus. De corruptiſſimo loco conſule notas critt.

affectus. Non enim audire judex videtur aliena mala deflentes, ſed ſenſum ac vocem auribus accipere miſerorum, quorum etiam mutus aſpectus lacrimas movet: quantoque eſſent miſerabiliora, ſi ea dicerent ipſi, tanto ſunt quadam portione ad aſſiciendum potentoria, cum velut ipſorum ore dicuntur: ut ſcenicis actoribus eadem vox, eademque pronunciatio plus ad movendos affectus ſub
27 perſona valet. Itaque idem Cicero, quanquam preces non dat Miloni, eumque potius animi praeſtantia commendat, accommodavit ei tamen verba, convenientes etiam forti viro conqueſtiones: *O fruſtra*, *inquit*, *mei*

accipere. Turic. *accire* cum Alm.

quadam port. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. quo acc. Roll. Reliqui inſerunt *ſua*, ut et Obr. ſecus narrante Burm. *aſſiciendum.* Hoc e Regii conjectura recepit primus Ruſc. (cf. § 25) ſequentibus reliquis ante Stoer. quo accedunt Roll. et Capper. Reliqui *efficiendum* e conſtanti MSS. etiam Vall. ſcriptura.

ut ſcen. Turic. Guelf. *et ſ.* cum Goth. Tuleris hoc, ſi novam ſententiam ordiatur, ut in Goth. Attamen contortius vulgato. Goth. ſcriptura *actionibus* pro *actoribus* mihi non aeque arridet ac Geſnero. *eademque.* Sic Turic. Camp. Reliqui omittunt *que*. Non indiget locus hac aſyndeti affectatione.

27. *tamen verba.* Sic Guelf. cum Goth. Reliqui inſerunt *et*. *verba conv.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Reliqui inſerunt *et*, jubente Regio. *O fruſtra.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt *O* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. quo accedit Badius uterque. Male ſane; nec puto hoc eſſe a Qu. immemore. cf. § 24. not. ex. Sententia fieret pro exclamatione, ſi abeſſet *O*, ſubaudito *ſunt*; quod ſane jacet.

27. *idem Cicero.* pro Mil. c. 34.

ſuſcepti labores! O ſpes fallaces! O cogitationes inanes meae! Nunquam tamen debet eſſe longa miſeratio: nec ſine cauſa dictum eſt, *Nihil facilius, quam lacrimas, inareſcere.* Nam, cum etiam veros dolores miti- 28
get tempus, citius evaneſcat neceſſe eſt illa, quam dicendo effinximus, imago: in qua ſi moramur, lacrimis fatigatur auditor, et requieſcit, et ab illo, quem ceperat, impetu ad rationem redit. Non patiamur igitur 29
508 frigeſcere hoc opus: et affectum, cum ad ſummum perduxerimus, relinquamus: nec ſperemus fore, ut aliena quisquam diu ploret. Ideoque cum in aliis, tum maxime

O ſpes. Turic. a pr. manu *opes*, a ſec. *o opes.*

inanes meae. Turic. *meas i.* Guelf. *inanes* omiſſo *meae.* Camp. *i. meas.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn. de tranſp. Goth.) *meas i.* cum edd. ante Gryph. exce. Ald. et Baſ. quo acced. Obr. qui dant *meae i.* Mihi praeplacet Guelf. ratio. Accuſativus (qui et in Alm. et Voſſ. 2. eſſe narratur) ferri nequit, ſi *o* ante *fruſtra* manet, quod probum credo. Recepta eſt apud Ciceronem. De nominativo vel vocativo in exclamando cf. 6 Pro. 12.

28. *effinximus.* Sic et Goth. nec, ut Geſn. narrat, *effingimus.* *lacr. fatig. audit.* Turic. *fatig. lacr.* omiſſo *aud.* Guelf. *fatig. lacr. aud.* Camp. (ſi recte excerpſi) *lacr. fatig. lacrimis.*

29. *aliena quisquam diu.* Turic. *alienam aliquis quamdiu* cum Alm. (cf. § 25. 31). *aliena aliquis quamdiu* Guelf. Camp. cum edd. ante Ruſc. (exc. Tarv. ubi poſt *al.* inſeritur *mala*) qui ex Regii conjectura omittit *quam* (cf. § 26). Illud *mala* revocarunt Ald. et Obr. Noſtram primus dedit Badius e Vall. qui et hic conſpirat cum Goth. cf. 5, 11, 38. item § 31.

ploret. Jenſ. (tac. Geſn.) *deploret* cum edd. ante Bad. exc. Camp.

Nihil facilius — inareſcere. cf. not. ad 5, 1, 16. extr.

cujus atrocitate judex erat commovendus. Quae enim eſt actoris infantia, qui mutam illam effigiem magis, quam orationem, pro
33 ſe putet locuturam? At ſordes, et ſqualorem, et propinquorum quoque ſimilem habitum ſcio profuiſſe, et magnum ad ſalutem momentum preces attuliſſe. (Quare et obſecratio illa judicum *per cariſſima pignora*, utique ſi et reo ſunt *liberi*, *conjux*, *parentes*, utilis erit: et *deorum* etiam *invocatio* velut ex bona conſcientia profecta videri
34 ſolet.) Stratum denique jacere, et genua

tum Qu. annis, veritatem noſtrae ſcripturae ultro agnovit in literis datis ad Cruſium Vitebergenſem vid. ejusd. Probabilia Critica (Lipſiae 1753. 8.) p. 83.

eſt act. Goth. (tac. Geſn.) omittit *eſt* cum Voſſ. 2. Neſcio unde Baſ. ſumſerit *erit a.* quod placet Burm.

qui mutam. Turic. Guelf. Camp. *quae m.* cum Goth. Alm. et edd. ante Loc. quo redeunt Ald. Baſ. male. cf. 6 Pro. 12. item hic § 45.

33. *ſqualorem.* Sic Turic. Guelf. cum Obr. Reliqui *ſqualores.* *ſunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *ſint.*

utilis erit. Turic. Guelf. *et juſſerit* cum Alm. cf. 32. 34.

etiam inv. Guelf. omittit *etiam.*

bunalis ſipario picta *res ea*, *cujus* cet. cf. 6, 3, 72. Rationem hanc tribunalium ſatis ſuperque probarunt Geſnerus in Opuſculis Vol. 1. p. 85 ſeqq. et Fr. Car. Conradus, Anteceſſor Helmſtadienſis in Miſcell. Nov. Lipſ. 4 p. 511 ſqq.

cariſſima pignora. Intellige liberos reliquosque propinquos ipſorum judicum.

34. *Stratum — complecti.* Haec refer ad *ſcio profuiſſe.* Parentheſi notanda adjuvi intellectum, qua et hoc apparet, *et obſ.* atque *et — inv.* ſe invicem reſpicere: pertinet utrumque ad *preces.* Non eſt autem haerendum in praeterito illo *profuiſſe*, quaſi et hic agat de eo, quod factum ſit, non quod faciendum. Ex infinitivo praeteriti promendum eſt praeſens, quo deducimur futuro *prohibebit.*

[redacted]

complecti: niſi ſi tamen perſona nos, et anteacta vita, et rei conditio prohibebit. Quaedam enim tam fortiter tuenda, quam facta ſunt. Verum ſic habenda eſt auctoritatis ratio, ne ſit inviſa ſecuritas. Fuit quon- 35
dam inter haec omnia potentiſſimum, quo L. Murenam Cicero accuſantibus clariſſimis viris eripuiſſe praecipue videtur, perſuaſitque, nihil eſſe ad praeſentem rerum ſtatum utilius, *quam pridie Kalendas Januarius*

34. *niſi ſi.* Sic Turic. cum Alm. (cf. 33. 38). Reliqui ante Burm. omittunt *ſi*, quorum et Goth. eſt (tac. Geſn.) cf. 5, 10, 107. 6, 3, 96. *hab. eſt.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *e. h.* cf. § 30. 37.

35. *potentiſſ. quo.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. sec. qui inſerit *id*, obtemperantibus reliquis. *L.* Sic Camp. Reliqui integrum ponunt pronomen. cf. § 20. 6, 3, 25.

perſuaſitque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. sec. qui dat *perſuaſit enim*, dirimens hoc a prioribus. Hunc ſecuti ſunt reliqui. Male. Dicas enim ex hac ſcriptura, *potentiſſimum* illud verſari in hoc ipſo, quod exempli tantum cauſa ponitur.

Quaedam — tam fortiter. Non male Milonis admonet Turnebianus. vid. § 25.

35. *potentiſſimum, quo.* Nihil ad conciliandos reo judices potentius olim erat, quam ſi in ejus caſu rempublicam verti docere poſſet patronus. Tangitur hoc, id quod exempli loco aſſert, a Cic. pro Murena c. 37. „Magni intereſt, judices — eſſe Kalendis „Jan. in republica duo con„ſules.“ Hoc igitur plus valuiſſe ad ſervandum Murenam ſignificat Qu. conſummatiſſima illa eloquentia, quam otioſi nunc miramur. Neque aliter Cicero ipſe pro Flacco c. 39. indicante jam Regio.

perſuaſitque. Hac ipſa reipublicae caritate hoc perſuaſit judicibus Cicero. Mox ad *Januarias ingredi* nihil attinet inſeri *eum*, quod ſuadet Geſnerus. Satis e praecedentibus intelligitur accuſativus *Murenam*; et fuerit inſuavis ſtructura orationis.

ingredi conſulatum. Quod genus noſtris temporibus totum paene ſublatum eſt, cum 51
omnia curae tutelaeque unius innixa pericli-
36 tari nullo judicii exitu poſſint. De accuſatoribus et reis ſum locutus, quia in periculis maxime verſatur affectus. Sed privatae quoque cauſae utrumque habent perorationis genus: et illud, quod eſt ex enumeratione probationum, et hoc, quod ex lacrimis: ſi aut ſtatu periclitari, aut opinione litigator videtur. Nam in parvis quidem litibus has tragoedias movere tale eſt, quale ſi perſonam Herculis et cothurnos aptare infantibus velis.

36. *locutus.* Goth. (tac. Geſn.) *locuturus* cum Voſſ. 2. peſſime. cf. 5, 10, 107. *privatae.* Turic. *pravitate.* *enumerat.* Guelf. Camp. *numerat.*

quale ſi. Turic. Guelf. Camp. *quaſi ſi* cum edd. ante Bad. qui e Vall. repoſuit noſtrum, obtemperantibus reliquis. Cum illo MS. facit Goth. cf. § 31. Revocaſſem vetuſtiorem ſcripturam, niſi haererem in illo *quaſi ſi*, quod Plautinum magis videtur quam Quintilianeum. Fortaſſe a Qu. fuit: *quale ſit ſi.*

cum — poſſint. Confer mihi cum hiſce 3, 8, 47. Sed et adulantem Dial. de Orr. c. 41.

36. *privatae — cauſae.* in quibus proprie tantum *petitor* et *unde petitur*, ſed vide nos ad 3, 10, 4. De *privatis cauſis* ibid. § 1. Nam publicorum judiciorum ſunt *accuſatores* et *rei.*

ex enum. — ex lacrimis. cf. § 1. et paſſim in praecedentibus.

aut ſtatu — aut opinione. „Sitne ſenator, civis, liber, „filius etc. *opinione*, ſitne vir „bonus, perjurus, fraudu„lentus.“ Geſnerus.

quale ſi. cf. not. crit.

perſonam Herculis — infantibus. Bene Almelovenius conferre jubet Cic. de Orat. 2, 51. ubi et ipſum „ſi — *tra*„*goedias* agamus in nugis.“ Longin. de ſubl. c. 30. ὡς εἴ τις τραγικὸν προσωπεῖον μέγα παιδὶ περιθείη νηπίῳ. ubi Interpp. non ſunt immemores

Ne illud quidem indignum eſt admonitione, 37
ingens in epilogis meo judicio verti diſcrimen, quomodo ſe dicenti, qui excitatur, accommodet. Nam et *imperitia*, et *ruſticitas*, et *rigor*, et *deformitas* afferunt interim frigus: diligenterque ſunt haec actori providenda. Et quidem repugnantes eos patrono, 38
et nihil vultu commotos, et intempeſtive ridentes, et facto aliquo vel ipſo vultu

37. *Ne illud quid. indign.* Turic. Guelf. Camp. *Illud ne quidem indign.* Reliqui *I. n. ind. q.* Noſtrum dedi ſine auctore, faciliore tranſpoſitione et ſententia flagitante cf. § 34. 38. *eſt adm.* Sic Turic. Reliqui omittunt *eſt.* *ſunt haec.* Sic Turic. Camp. *haec* om. Guelf. Reliqui *h. ſ.*

38. *Et quidem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *Equidem.* cf. 4, 1, 43. *eos.* Turic. *ea* cum Alm. (cf. § 34. 6, 2, 25). Sed ille a ſec. manu *eas* et ſic ante Ruſc. omnes exc. Vall. Goth. Voſſ. 2. (cf. § 31. 50.) Tarv. qui tam pertinax error unde adhaeſerit, non exputo. Correxit Regius. Mox *commotas* Turic. Guelf. Camp. nec ullus praeterea tantum ſibi conſtat in vitio. Quod e Voſſ. 2. affertur *repugnandos* non eſt ita in Goth. *ridentes.* Turic. Tarv. *reſidentes* (ille a pr. manu) cum Alm. Voſſ. 2. Goth. (Vall. tamen noſtrum) Ald. Baſ. marg. Fruſtra Burm. et Geſn. *reſidentes* interpretantur „qui non aſſurgant et praeſto ſint patrono excitanti." Equidem latere ibi puto *renidentes*, lenius illud altero *ridentes*, quae poteſt eſſe gloſſa. Sic Liv. 35, 49, 7 quo et ipſo loco peccatur a librariis in hoc vocabulo. Gloſſae veteres *renidet*

Quintiliani. Paulo longius eſt quo idem ablegat Lucian. de conſcr. hiſt. c. 23. Vol. 4. p. 185 (Bip.) ὡς καὶ τοῦτο ἐοικέναι παιδίῳ, εἴ που ἔρωτα εἶδες παίζοντα, προσωπεῖον Ἡρακλέους πάμμεγα — περικείμενον. Fortaſſe proverbii loco fuit haec comparatio; decora Quintiliani ingenio, ſi primus dixit.

38. *eos.* Promitur hic pluralis ex eo quod antecedit (§ 37.) *qui excitatur*, quamquam leniſſima ibi fuerit emendatio: *excitantur accommodent.*

ridentes. vid. not. crit.

riſum etiam moventes ſaepe vidi, praecipue
39 vero, cum aliqua velut ſcenice fiunt. Trans- 511
tulit aliquando patronus puellam, quae ſoror
eſſe adverſarii dicebatur (nam de hoc lis erat),
in adverſa ſubſellia, tanquam in gremio fra-
tris relicturus. at is a nobis praemonitus
diſceſſerat. Tum ille, alioqui vir facundus,
inopinatae rei caſu obmutuit, et infantem
40 ſuam frigidiſſime reportavit. Alius imaginem
mariti pro rea proferre magni putavit: at ea
ſaepius riſum fecit. Nam et ii, quorum

μειδιᾷ. Neque leniorem hunc riſum excludit conditio rei, aut ſtantis in judicio, quo nomine vulgatum improbat Geſnerus. Refertur tamen huc, quod mox eſt „riſum etiam „moventes." *riſ. et. mov. ſaepe.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Geſn. Bip. Reliqui *r. m. ſ. v.* cf. hac § item § 39. *praecipue — fiunt.* Turic. poſt haec verba inſerit *aliam cadunt.* Guelf. in marg. addit *al cadunt.* Camp. inſerit *alia cadunt* et ſic Goth. Voſſ. 2. Vall. Alm. Reliqui ante Ruſc. *alias cadunt*, quo redit Ald., et Bal. Cod. unum ſuorum nominat Gibſ. Regius haec, ut gloſſam marginalem, „omnino" eradenda cenſuit, cui obſecuti ſunt editores, Geſnero eandem ſcripturae originem deſignante. Me magis advertunt haec verba, cum praeſertim ſtructura ſine iisdem ſit abruptior. Quid enim eſt, quod Qu. „*vidit* cum „*fiunt?*" *Cadere* ſcenicum eſſe verbum, cum fabula exploditur, docet Horat. Epiſt. 2, 1, 176. Cum igitur actor in judicio velut ſcenam inſtruit, *cadit* interdum iſta fabula. Sentio difficultatem in *alia.* Niſi forte expleat aliquis haec ita: *ſtant alia, alia cadunt.* Servato codicum additamento, novam ſententiam ordiemur a *praecipue.*

39. *aliq. patr.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *p. a.* cf. § 38. 42. *Tum.* Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *cum* cum Alm. Voſſ. 2.

obmutuit. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *commutuit.*

praecipue — fiunt. vid. not. crit. *Scenice* cf. ad § 47. 49.

officii erat, ut traderent eam, ignari, qui eſſet epilogus, quoties reſpexiſſet patronus, offerebant palam, et prolata noviſſime, deformitate ipſa (nam ſenis cadaveri infuſa), praeteritam quoque orationis gratiam perdidit. Nec ignotum, quid Glyconi, cui 41

40. *officii.* Turic. Guelf. Camp. *officio* cum Alm. *deformitate — infuſa.* Turic. *d. i. n. ſ. caduca* (a ſec. manu *caducam*) *veri infuſam.* et plane ut ſec. hujus manus ſic Guelf., ut prima Goth. 2. et Alm. niſi quod ex hoc *infuſa.* Vall. (multum cruciatus, ut ait Badius, i. e. lituris multis emendatus h. l.) *d. i. n. ceris cadaver attulerāt infuſum* et ſic Colb. Hoc ipſum dat Turneb. Adverſ. 29, 13. *d. i. n. ceris cadaveri infuſis* Camp. aperta correctione (cf. 5, 13, 19) quam ipſam agnoſco in Vall. et Colb. nec minus in Goth. *deformante ipſa natura ceris cadaver infuſum,* quod totidem verbis ponunt ex Voſſ. 1.; errore, opinor, pro Voſſ. 2. Mitto edd. varietatem. Nihil, quo commendetur, habet conjectura Conradi (Miſc. Lipſ. Nov. 4. p. 514) *d. ipſa natura ſenis cadaveri inſenſa.* Si quid liceat arripere ex hiſce, faciam ex *natura* haec: *nam ſuerat.* cf. not. ex.

40. *deformitate ipſa — infuſa.* „Imago non ad vivum „et animale exemplum imita„tione expreſſa, ſed gypſum „cadaveri, quod naturaliter „mors deformaverat" (et *ſenis* erat), „inductum; in eam „deinde formam cera infuſa „fuerat: unde imago et ipſa „deformis exiit. Ratio illa „vivos etiam vultus gypſo „ceraque effingendi Lyſiſtrato „tribuitur a Plinio 35, 12 „ſqq." Geſnerus. Haec imago erat ex earum genere, quae in atriis nobilium ponebantur, in funeribus ducebantur. Unum tamen deſidero, in expedita hac et nitida oratione, verbum ſubſtantivum ad *infuſa,* quo expreſſo indigebamus, ni fallor. Inſeram *fuerat* inter *nam* et *ſenis.* cf. not. crit. extr.

41. *Glyconi, cui Spiridion.* Graecus fuit rhetor, cujus frequens nec ſemper honorifica mentio apud Senecam patrem, velut p. (Bip.) 151. ubi cognomentum ejus ſcribitur *Scyridion,* item p. 190 ubi *Syrion,* vel *Syricon.* Sed p. 364 ipſum noſtrum eſt bis, quanquam priore loco nonniſi per emendationem. Ad locum Senecae p. 251 Nicolaus

Spiridion fuit cognomen, acciderit. Huic puer, quem in jus productum, quid fleret, interrogabat, *ex paedagogo ſe vellicari* reſpondit. Sed nihil illa circa Cepaſios Ciceronis fabula efficacius ad pericula epilogo-
42 rum. Omnia tamen haec tolerabilia, quibus actionem mutare facile eſt: at, qui a ſtilo 511

41. *Spiridion.* Guelf. *Speridion.* Voſſ. 2. Goth. Ald. Baſ. *Spiridon*, ut et Geſn. ſed per ſphalma. Apud Suidam voce Τριφύλλιος eſt nomen Σπυρίδων. Hic in Alm. traditur eſſe lacuna, pertingens, ut videtur ad 6, 2, 25.

in jus. Turic. *his.* Guelf. *is* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. *circa.* Sic Turic. Guelf. Reliqui *contra.* cf. 5, 13, 28.

Faber haec habet de noſtro Quintiliani: „Veriſimile eſt a „paedagogo vellicatum“ (puerum) „ut fleret: a Glycone „vero in orando per ἀποστροφὴν interrogatum, non ut „ullam reſponſionem eliceret, „ſed ut miſerandum pueri ſta„tum judicibus oſtenderet, „quem in ea aetate ſe intelli„gere lacrimis demonſtrabat. „Dum tamen miſericordiam „judicum movere nititur, „riſum excitavit.“ Cognomen, factum ex σπεῖρα, cujus eſt diminutivum, ut στηλίδιον ex στήλη, qua occaſione haeſerit Glyconi, vaga et infinita eſt conjectura.

ex paedagogo. Geſnerus haeret in *ex* dicto pro *a*, nec acquieſcit exemplis duobus Flori a Burmanno allatis 3, 16, 4 „regem — *ex* ſatelliti„bus — appellatum.“ 2, 6, 27. „*ex* populo — ſcutum „vocaretur.“ Nec mihi ſat auctoritatis in hoc. Praeſidium in libris nullum. Turic. quidem a pr. manu *et* pro *ex*, unde non facilius exculpſeris *a* quam ex noſtro. An ejiciemus voculam, ut ſit: *paedagogum ſe vellicare?*

circa Cepaſios. cf. 4, 2, 19. item hic 6, 3, 39. Apparet enim hoc maxime exemplo, quam miſere interdum cedant artificia illa epilogorum, niſi bene praeparata et proviſa fuerint.

42. *tolerabilia, quibus.* Perſpicuitatis Quintilianeae eſſe puto, inſeri *iis*, cujus veſtigium tenere videor in Turicenſis errore a pr. manu *tolerabilius* pro *tolerabilia.*

a ſtilo. Ab eo quod ſcripſerunt ante domi. Sic ſem-

non recedunt, aut conticeſcunt ad hos caſus, aut frequentiſſime falſa dicunt. Inde eſt enim, *Tendit ad genua veſtra ſupplices manus;* et, *Haeret in complexu liberorum miſer;* et *Revocat ecce me:* etiamſi nihil horum is, de quo dicitur, faciat. Ex ſcho- 43
lis haec vitia, in quibus omnia libere fingimus et impune, quia pro facto eſt, quidquid volumus. non admittit hoc idem veritas, egregieque Caſſius dicenti adoleſcentulo: *Quid me torvo vultu intueris, Severe? Non*

42. *genua veſtra.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *v. g.* cf. § 39. 6, 2, 1.

etiamſi. Turic. *etiam.* omiſſo *ſi.* Noſtrum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *etſi.*

43. *Ex ſcholis.* Sic Turic. Camp. A ſecunda manu ille *et ſ.* cum Guelf. *e ſ.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2.. Reliqui *et e ſ.* *pro facto.* Goth. (tac. Geſn.) *profecto* cum Voſſ. 2. cf. § 36. *volumus.* Turic. a pr. manu *voluimus*, nec male. *ver. egreg.* Sic Turic. Guelf. cum Colb. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui jam inſerit *fori* ut reliqui. *Caſſ. dic.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Leid. Reliqui inſerunt *Severus.*

per *ſtilum* uſurpat noſter, nec unquam orationis formam vocat. cf. 2, 4, 13.

Inde eſt. cf. 5, 10, 90.

43. *veritas.* cf. 5, 12, 22.

Caſſius. Caſſius Severus, orator celeber obiit A. U. C. 777. Ejus laudes cum accurata orationis deſcriptione habes apud Senecam patrem Exc. Controv. 1, 3. praef. p. Bip. 395 — 400. Animum et mores contemnit Tacitus Annal. 4, 21. cf. Horat. Epod. 6. quae non video quare ad alium Caſſium Severum referatur a Geſnero. Scriptores quid de eo prodiderint, deſignat G. I. Voſſius de Hiſt. Latt. 1, 21 p. 109. Frequenter a noſtro memoratur. cf. et Dial. de oratt. c. 19. ibique VV. DD.

me hercule, inquit, *faciebam*, *ſed ſic ſcripſiſti: ecce!* et, quam potuit, truculentiſſime
44 eum aſpexit. Illud praecipue monendum, ne quis niſi ſummis ingenii viribus ad movendas lacrimas aggredi audeat. nam, ut eſt longe vehementiſſimus hic, cum invaluit, affectus, ita, ſi nihil efficit, tepet: quem melius infirmus actor tacitis judicum cogita-
45 tionibus reliquiſſet. Nam et vultus, et vox, et ipſa illa excitati rei facies, ludibrio etiam plerumque ſunt hominibus, quos non permoverunt. Quare metiatur ac diligenter aeſtimet vires ſuas actor, et, quantum onus ſubiturus ſit, intelligat. nihil habet iſta res

inquit. Turic. Guelf. *quidni* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Correxit Regius. Sed jam Camp. Tarv. recte.

faciebam. Guelf. *faciam* et ſic Turic. a ſec. manu cum Jenſ. Apparet, argutatum librarium, poſtquam corruptum erat *inquit*; pro quo *quit* profecto ſcriptum.

44. *ne quis.* Turic. *neque*, a ſec. manu *ne quem* cum Guelf. *ne quid* Goth. Jenſ.

hic cum inv. Jenſ. *h. animi* (non *anima* ut Geſn.) i. cum Loc. Ven. Ruſc. Regius correxit, ſed jam Camp. et Tarv. dant receptam, quae et in Vall.

45. *excitati.* Turic. *excitari*, a ſec. manu *excitandae* cum Jenſ. et edd. ante Ald. qui et ipſe *excitandi*. Camp. *excitatae* cum Voſſ. 2. non Goth. Rectam habet primus Badius e Vall. cf. 23. 49.

ſed ſic ſcripſiſti. Non opus emendatione Burmanniana: *ſed ſi ſic ſ.* Quanquam enim inventum hoc in libris, ne ipſum quidem ſpreverim, receptum tamen etiam acrius mihi videtur; ut et Harleti V. C.

44. *efficit.* Malim *effecit* et ſponte et propter *permoverunt* (§ 45). cf. § 15. *objecit*. item 2, 14, 5. *percepit*.

medium, ſed aut lacrimas meretur, aut
riſum. Non autem commovere tantum 46
miſerationem, ſed etiam diſcutere, epilogi
eſt proprium; cum oratione continua, quae
motos lacrimis judices ad juſtitiam reducat,
tum etiam quibusdam urbane dictis: quale
eſt, *Date puero panem, ne ploret.* Et cor- 47
pulento litigatori, cujus adverſarius, item
puer, circa judices erat ab advocato latus,
513 *Quid ſaciam? ego te bajulare non poſſum.*
Sed haec tamen non debent eſſe mimica.
Ita neque illum probaverim, qui inter clariſ-
ſimos ſui temporis oratores fuit, qui, pueris
in epilogum productis, talos jecit in medium,

47. *mimica.* Turic. Guelf. Camp. *inimica* cum edd. ante Ald. Primus noſtrum verum pronunciavit Badius (ſed Vall. auctore non nominato), a quo ſua mutuatus eſt margo Baſ. ſed et corrupit addens aliqua. *minuta* Goth. cum Voſſ. 2. (cf. § 43.) correctorem prodentes, ſed infelicem.

Ita neque illum. Turic. *I nec quia i.* a ſec. manu *I. ne quia i.* Jenſ. *Itaque ne i.* cum edd. ante Ruſc. Bene monet Badius *neque* reſpondere iterum poſito § 48 *neque illum.* Camp. noſtram ipſam dat. cf. not. ex. ad 1, 5, 38. 6, 2, 1.

probaverim. Turic. *probaverit.* *jecit.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante

45. *meretur.* cf. 5, 1, 1.

46. *cum — tum.* vid. not. ad 4, 1, 66. Hic quidem non ita manifeſta eſt illa ratio, et habet unus Guelf. *tum — tum.*

47. *litigatori.* Pendet hic dativus a quibusdam, quae addi debent ab lectore, velut: *quod dictum eſt aliquando.* Exemplo tamen deſtituor. An ablativos faciemus abſolutos: *litigatore?*

advocato. cf. 4, 1, 7.

mimica. cf. § 38. item mox § 49 *ſcenae.*

qui — oratores fuit. Deſicior praeſidiis conjiciendi quis fuerit. Neque enim alibi memoratum factum hoc novi.

quos illi diripere coeperunt; namque haec ipſa diſcriminis ſui ignorantia potuit eſſe
48 miſerabilis: neque illum, qui, cum eſſet cruentus gladius ab accuſatore prolatus, quo is hominem probabat occiſum, ſubito ex ſubſelliis ut territus fugit, et, capite ex parte velato, cum ad agentem ex turba proſpexiſſet, interrogavit, *an jam ille cum gladio receſſiſſet?* Fecit enim riſum,
49 ſed ridiculus fuit. Diſcutiendae tamen

Baſ. quo acc. Obr. Reliqui *projecit.* Sed Camp. modo *ductis.* Male.

48. *glad. ab.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. Reliqui inſerunt *ejus*, valde importunum.

ad agentem. Turic. Guelf. Camp. *ad agendum* cum Goth. Vall. Voſſ. 2. Tarv. Bad. pr. Sed Turic. a ſec. manu *id agendum* cum Jenſ. et edd. reliquis ante Bad. ſec. Noſtrum partim Regius conjecit, etſi fluctuat ille inter *ad agentes* et *quid ageretur.* Conſenſus Codd. facit ut cogitare malim de uſu aliquo gerundii, quem exemplis quidem aſtruere non datur. Dicimus *inter agendum*, quidni *ad agendum proſpicere* ſit: „proſpicere „ad actionem, ad ſcenam agendi, eo, ubi ageretur." cf. 4, 5, 2. „*ad agendum.*" Paſſivum in hoc gerundio certatim agnoverunt VV. DD. vid. Oudend. ad Suet. Galb. c. 8. Sententia etiam melius procedere videtur, quam in recepta. *Ex turba*, circumſtantium, proſpexit, non quidem *ad* ſolum *agentem* i. e. actorem, ſed ad omne illud agendi negotium, ubi aptius quoque, quod „interrogavit — receſſiſſet." Si enim ad agentem ipſum proſpexit, quid opus *interrogando*? niſi forte *prolatus ab accuſatore* ita eſt gladius, ut illum afferri et teneri ab altero curaret. *riſum.* Turic. Guelf. *riſus.*

namque — miſerabilis. Tenerum et acrem in Quintiliano ſenſum agnoſce. Sic ludentes Medeae filiolos pinxit Timomachus. vid. C. A. Boettigerus prolus. anni 1802. p. 17. not. 4.

48. *ad agentem.* vid. not. crit.

49. *tamen.* Tranſitus eſt in hac particula. Etſi male adhibentur hujusmodi agendi artificia, cum tamen facta ſunt contra eundum eſt iis oratione.

oratione hujusmodi ſcenae: egregieque Cicero, qui et contra imaginem Saturnini pro Rabirio graviter, et contra juvenem, cujus ſubinde vulnus in judicio reſolvebatur, pro Vareno multa dixit urbane. Sunt et illi 50 leniores epilogi, quibus adverſario ſatisfacimus, ſi forte ſit ejus perſona talis, ut illi debeatur reverentia; aut, cum amice aliquid commonemus, et ad concordiam hortamur: quod eſt genus egregie tractatum a Paſſieno,

49. *oratione.* Turic. a ſec. manu *orationes* cum Guelf. cf. § 45. 6, 2, 15.

50. *leniores.* Guelf. Camp. *leviores* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. cf. 6, 2, 10. *ſatisfacimus ſi f.* Turic. Guelf. omittunt *ſi* (et hic quidem mox *ſi* pro *ſit*) cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd, ante Ruſc. Correxit Regius (cf. § 29.) ſed Camp. et Tarv. rectam ſcripturam habent. *illi.* Turic. Guelf. *tali.*

Geſnerus malebat *tantum*, ut ſola oratione, „non geſtu vel „alia quadam actione" utendum eſſe moneretur. Nec poſitus placet adverbii, nec ſententia diutius morata in vetandis hiſce mimicis.

Cicero — pro Rabirio. vid. Cic. pro C. Rabirio, perduellionis reo c. 9.

pro Vareno. cf. 5, 13, 28.

50. *Sunt et illi.* Structuram cf. cum 5, 13, 51.

ſatisfacimus. vid. not. ad 3, 6, 65 et adde loca 6, 2, 14. 15. 6, 3, 34. 9, 2, 104. item cf. Ruhnken. ad Vell. 2, 29, 3. Manut. ad Cic. ad Div. 8, 12. Plin. H. N. 10, 34 de columbis. „mox „in *ſatisfactione* exoſculatio" Sueton Caeſ. 73. Tib. 27. Claud. 38. ubi cf. Caſaub.

Paſſieno. C. Vibius Criſpus Paſſienus iterum Conſul fuit A. U. C. 797. ex conjectura Theodori Ryckii ad Tac. Annal. 6, 20, 2. neque tamen certa illa, cum alii *Criſpinum* eidem anno aſſignent, nec *Paſſieni* nomen addatur a Dione (p. Reim. 960.) quo auctore nititur Ryckius, qui et *Vibium* de conjectura tantum denominavit, ſublecta illa Andreae Schotto in libro de claris apud Senecam rhetoribus. Temporum ſane rationes addicunt. Mortuum noſtrum ſub Claudio imperatore

Spiridion fuit cognomen, acciderit. Huic puer, quem in jus productum, quid fleret, interrogabat, *ex paedagogo ſe vellicari* reſpondit. Sed nihil illa circa Cepaſios Ciceronis fabula efficacius ad pericula epilogo-
42 rum. Omnia tamen haec tolerabilia, quibus actionem mutare facile eſt: at, qui a ſtilo 51

41. *Spiridion.* Guelf. *Speridion.* Voſſ. 2. Goth. Ald. Baſ. *Spiridon*, ut et Geſn. ſed per ſphalma. Apud Suidam voce Τριφύλλιος eſt nomen Σπυρίδων. Hic in Alm. traditur eſſe lacuna, pertingens, ut videtur ad 6, 2, 25.

in jus. Turic. *his.* Guelf. *is* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. *circa.* Sic Turic. Guelf. Reliqui *contra.* cf. 5, 13, 28.

Faber haec habet de noſtro Quintiliani: „Veriſimile eſt a „paedagogo vellicatum“ (puerum) „ut fleret: a Glycone „vero in orando per ἀποστροφὴν interrogatum, non ut „ullam reſponſionem eliceret, „ſed ut miſerandum pueri ſtatum judicibus oſtenderet, „quem in ea aetate ſe intelligere lacrimis demonſtrabat. „Dum tamen miſericordiam „judicum movere nititur, „riſum excitavit.“ Cognomen, factum ex σπεῖρα, cujus eſt diminutivum, ut στηλίδιον ex στήλη, qua occaſione haeſerit Glyconi, vaga et infinita eſt conjectura.

ex paedagogo. Geſnerus haeret in *ex* dicto pro *a*, nec acquieſcit exemplis duobus Flori a Burmanno allatis 3, 16, 4 „regem — *ex* ſatelliti„bus — appellatum.“ 2, 6, 27. „*ex* populo — ſcutum „vocaretur.“ Nec mihi ſat auctoritatis in hoc. Praeſidium in libris nullum. Turic. quidem a pr. manu *et* pro *ex*, unde non facilius exculpſeris *a* quam *ex* noſtro. An ejiciemus voculam, ut ſit: *paedagogum ſe vellicare?*

circa Cepaſios. cf. 4, 2, 19. item hic 6, 3, 39. Apparet enim hoc maxime exemplo, quam miſere interdum cedant artificia illa epilogorum, niſi bene praeparata et proviſa fuerint.

42. *tolerabilia, quibus.* Perſpicuitatis Quintilianeae eſſe puto, inſeri *iis*, cujus veſtigium tenere videor in Turicenſis errore a pr. manu *tolerabilius* pro *tolerabilia.*

a ſtilo. Ab eo quod ſcripſerunt ante domi. Sic ſem-

non recedunt, aut conticeſcunt ad hos caſus, aut frequentiſſime falſa dicunt. Inde eſt enim, *Tendit ad genua veſtra ſupplices manus;* et, *Haeret in complexu liberorum miſer;* et *Revocat ecce me:* etiamſi nihil horum is, de quo dicitur, faciat. Ex ſcho- 43
lis haec vitia, in quibus omnia libere fingimus et impune, quia pro facto eſt, quidquid volumus. non admittit hoc idem veritas, egregieque Caſſius dicenti adoleſcentulo: *Quid me torvo vultu intueris, Severe? Non*

42. *genua veſtra.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *v. g.* cf. § 39. 6, 2, 1.

etiamſi. Turic. *etiam.* omiſſo *ſi.* Noſtrum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *etſi.*

43. *Ex ſcholis.* Sic Turic. Camp. A ſecunda manu ille *et ſ.* cum Guelf. *e ſ.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Reliqui *et e ſ.* *pro facto.* Goth. (tac. Geſn.) *profecto* cum Voſſ. 2. cf. § 36. *volumus.* Turic. a pr. manu *voluimus*, nec male. *ver. egreg.* Sic Turic. Guelf. cum Colb. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui jam inſerit *fori* ut reliqui. *Caſſ. dic.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Leid. Reliqui inſerunt *Severus.*

per *ſtilum* uſurpat noſter, nec unquam orationis formam vocat. cf. 2, 4, 13.

Inde eſt. cf. 5, 10, 90.

43. *veritas.* cf. 5, 12, 22.

Caſſius. Caſſius Severus, orator celeber obiit A. U. C. 777. Ejus laudes cum accurata orationis deſcriptione habes apud Senecam patrem Exc. Controv. l. 3. praef. p. Bip. 395—400. Animum et mores contemnit Tacitus Annal. 4, 21. cf. Horat. Epod. 6. quae non video quare ad alium Caſſium Severum referatur a Geſnero. Scriptores quid de eo prodiderint, deſignat G. I. Voſſius de Hiſt. Latt. 1, 21 p. 109. Frequenter a noſtro memoratur. cf. et Dial. de oratt. c. 19. ibique VV. DD.

me hercule, inquit, *faciebam*, *ſed ſic ſcripſiſti: ecce!* et, quam potuit, truculentiſſime
44 eum aſpexit. Illud praecipue monendum, ne quis niſi ſummis ingenii viribus ad movendas lacrimas aggredi audeat. nam, ut eſt longe vehementiſſimus hic, cum invaluit, affectus, ita, ſi nihil efficit, tepet: quem melius infirmus actor tacitis judicum cogita-
45 tionibus reliquiſſet. Nam et vultus, et vox, et ipſa illa excitati rei facies, ludibrio etiam plerumque ſunt hominibus, quos non permoverunt. Quare metiatur ac diligenter aeſtimet vires ſuas actor, et, quantum onus ſubiturus ſit, intelligat. nihil habet iſta res

inquit. Turic. Guelf. *quidni* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Correxit Regius. Sed jam Camp. Tarv. recte.

faciebam. Guelf. *faciam* et ſic Turic. a ſec. manu cum Jenſ. Apparet, argutatum librarium, poſtquam corruptum erat *inquit*; pro quo *quit* profecto ſcriptum.

44. *ne quis.* Turic. *neque*, a ſec. manu *ne quem* cum Guelf. *ne quid* Goth. Jenſ.

hic cum inv. Jenſ. *h. animi* (non *anima* ut Geſn.) i. cum Loc. Ven. Rufc. Regius correxit, ſed jam Camp. et Tarv. dant receptam, quae et in Vall.

45. *excitati.* Turic. *excitari*, a ſec. manu *excitandae* cum Jenſ. et edd. ante Ald. qui et ipſe *excitandi.* Camp. *excitudo* cum Voſſ. 2. non Goth. Rectam habet primus Badius e Vall. cf. 23. 49.

ſed ſic ſcripſiſti. Non opus emendatione Burmanniana: *ſed ſi ſic ſ.* Quanquam enim inventum hoc in libris, ne ipſum quidem ſpreverim, receptum tamen etiam acrius mihi videtur; ut et Harleti V. C.

44. *efficit.* Malim *effecit* et ſponte et propter *permoverunt* (§ 45). cf. § 15. *objecit.* item 2, 14, 5. *percepit.*

medium, ſed aut lacrimas meretur, aut riſum. Non autem commovere tantum 46
miſerationem, ſed etiam diſcutere, epilogi eſt proprium; cum oratione continua, quae motos lacrimis judices ad juſtitiam reducat, tum etiam quibusdam urbane dictis: quale eſt, *Date puero panem, ne ploret.* Et cor- 47
pulento litigatori, cujus adverſarius, item puer, circa judices erat ab advocato latus,
513 *Quid faciam? ego te bajulare non poſſum.* Sed haec tamen non debent eſſe mimica. Ita neque illum probaverim, qui inter clariſſimos ſui temporis oratores fuit, qui, pueris in epilogum productis, talos jecit in medium,

47. *mimica.* Turic. Guelſ. Camp. *inimica* cum edd. ante Ald. Primus noſtrum verum pronunciavit Badius (ſed Vall. auctore non nominato), a quo ſua mutuatus eſt margo Baſ. ſed et corrupit addens aliqua. *minuta* Goth. cum Voſſ. 2. (cf. § 43.) correctorem prodentes, ſed infelicem.

Ita neque illum. Turic. *I nec quia i.* a ſec. manu *I. ne quia i.* Jenſ. *Itaque ne i.* cum edd. ante Ruſc. Bene monet Badius *neque* reſpondere iterum poſito § 48 *neque illum.* Camp. noſtram ipſam dat. cf. not. ex. ad 1, 5, 38. 6, 2, 1.

probaverim. Turic. *probaverit.*

jecit. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante

45. *meretur.* cf. 5, 1, 1.

46. *cum — tum.* vid. not. ad 4, 1, 66. Hic quidem non ita manifeſta eſt illa ratio, et habet unus Guelf. *tum — tum.*

47. *litigatori.* Pendet hic dativus a quibusdam, quae addi debent ab lectore, velut: *quod dictum eſt aliquando.* Exemplo tamen deſtituor. An ablativos faciemus abſolutos: *litigatore?*

advocato. cf. 4, 1, 7.

mimica. cf. § 38. item mox § 49 *ſcenae.*

qui — oratores fuit. Deſicior praeſidiis conjiciendi quis fuerit. Neque enim alibi memoratum factum hoc novi.

quos illi diripere coeperunt; namque haec ipſa diſcriminis ſui ignorantia potuit eſſe
48 miſerabilis: neque illum, qui, cum eſſet cruentus gladius ab accuſatore prolatus, quo is hominem probabat occiſum, ſubito ex ſubſelliis ut territus fugit, et, capite ex parte velato, cum ad agentem ex turba proſpexiſſet, interrogavit, *an jam ille cum gladio receſſiſſet?* Fecit enim riſum,
49 ſed ridiculus fuit. Diſcutiendae tamen

Baſ. quo acc. Obr. Reliqui *projecit.* Sed Camp. modo *ductis.* Male.

48. *glad. ab.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. Reliqui inſerunt *ejus*, valde importunum.

ad agentem. Turic. Guelf. Camp. *ad agendum* cum Goth. Vall. Voſſ. 2. Tarv. Bad. pr. Sed Turic. a ſec. manu *id agendum* cum Jenſ. et edd. reliquis ante Bad. ſec. Noſtrum partim Regius conjecit, etſi fluctuat ille inter *ad agentes* et *quid ageretur.* Conſenſus Codd. facit ut cogitare malim de uſu aliquo gerundii, quem exemplis quidem aſtruere non datur. Dicimus *inter agendum*, quidni *ad agendum proſpicere* ſit: „proſpicere „ad actionem, ad ſcenam agendi, eo, ubi ageretur." cf. 4, 5, 2. „*ad agendum.*" Paſſivum in hoc gerundio certatim agnoverunt VV. DD. vid. Oudend. ad Suet. Galb. c. 8. Sententia etiam melius procedere videtur, quam in recepta. *Ex turba*, circumſtantium, proſpexit, non quidem *ad* ſolum *agentem* i. e. actorem, ſed ad omne illud agendi negotium, ubi aptius quoque, quod „interrogavit — receſſiſſet." Si enim ad agentem ipſum proſpexit, quid opus *interrogando*? niſi forte *prolatus ab accuſatore* ita eſt gladius, ut illum afferri et teneri ab altero curaret. *riſum.* Turic. Guelf. *riſus.*

namque — miſerabilis. Tenerum et acrem in Quintiliano ſenſum agnoſce. Sic ludentes Medeae filiolos pinxit Timomachus. vid. C. A. Boettigerus prolus. anni 1802. p. 17. not. 4.

48. *ad agentem.* vid. not. crit.

49. *tamen.* Tranſitus eſt in hac particula. Etſi male adhibentur hujusmodi agendi artificia, cum tamen facta ſunt contra eundum eſt iis oratione.

oratione hujusmodi ſcenae: egregieque Cicero, qui et contra imaginem Saturnini pro Rabirio graviter, et contra juvenem, cujus ſubinde vulnus in judicio reſolvebatur, pro Vareno multa dixit urbane. Sunt et illi 50
leniores epilogi, quibus adverſario ſatisfacimus, ſi forte ſit ejus perſona talis, ut illi debeatur reverentia; aut, cum amice aliquid commonemus, et ad concordiam hortamur: quod eſt genus egregie tractatum a Paſſieno,

49. *oratione.* Turic. a ſec. manu *orationes* cum Guelf. cf. § 45. 6, 2, 15.

50. *leniores.* Guelf. Camp. *leviores* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. cf. 6, 2, 10. *ſatisfacimus ſi f.* Turic. Guelf. omittunt *ſi* (et hic quidem mox *ſi* pro *ſit*) cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd, ante Ruſc. Correxit Regius (cf. § 29.) ſed Camp. et Tarv. rectam ſcripturam habent. *illi.* Turic. Guelf. *tali.*

Geſnerus malebat *tantum*, ut ſola oratione, „non geſtu vel „alia quadam actione“ utendum eſſe moneretur. Nec poſitus placet adverbii, nec ſententia diutius morata in vetandis hiſce mimicis.

Cicero — pro Rabirio. vid. Cic. pro C. Rabirio, perduellionis reo c. 9.

pro Vareno. cf. 5, 13, 28.

50. *Sunt et illi.* Structuram cf. cum 5, 13, 51.

ſatisfacimus. vid. not. ad 3, 6, 65 et adde loca 6, 2, 14. 15. 6, 3, 34. 9, 2, 104. item cf. Ruhnken. ad Vell. 2, 29, 3. Manut. ad Cic. ad Div. 8, 12. Plin. H. N. 10, 34 de columbis. „mox „in *ſatisfactione* exoſculatio“ Sueton. Caeſ. 73. Tib. 27. Claud. 38. ubi cf. Caſaub.

Paſſieno. C. Vibius Criſpus Paſſienus iterum Conſul fuit A. U. C. 797. ex conjectura Theodori Ryckii ad Tac. Annal. 6, 20, 2. neque tamen certa illa, cum alii *Criſpinum* eidem anno aſſignent, nec *Paſſieni* nomen addatur a Dione (p. Reim. 960.) quo auctore nititur Ryckius, qui et *Vibium* de conjectura tantum denominavit, ſublecta illa Andreae Schotto in libro de claris apud Senecam rhetoribus. Temporum ſane rationes addicunt. Mortuum noſtrum ſub Claudio imperatore

cum Domitiae uxoris ſuae pecuniaria lite adverſus fratrem ejus Aënobarbum ageret. 51

pecuniaria lite. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. (niſi quod hic *in* praemittere narratur a Badio, per errorem, ut ſuſpicor) et edd. ante Ald. quo acc. Obr. Reliqui *pecuniariam litem;* nullo, ut credibile eſt, MS. addicente. Non vidi ubi, praeter hunc locum, ſtrueretur *agere litem*, ſed *agere jure*, *agere lege* eo deducit ut et *agere lite* probam formam judicemus, ex qua ipſa ſit *litigo*. Praepoſitionem

teſtatur Sueton Neron. c. 6., et bis Conſulem fuiſſe narrat Plin. H. N. 16, 44 cum Scholiaſte ad Juvenal. 4, 81 qui tamen turpiter confudit hunc cum Vibio Criſpo quem vide apud Quintil. 5, 13, 48. correctus a Lipſio ad Tac. Annal. 12, 6, 3. Fuit noſter vitricus Neronis, Agrippinae maritus, ſed et, prioribus nuptiis, Domitiae, ut hoc ipſo loco apparet et 6, 3, 74. Ejus oratoris ſummas laudes habent Senecae pater et filius. Apud illum tamen Nicolaüs Faber ad locum, qui eſt p. Bip. 182, ubi „Paſſienus" dicitur „vir „eloquentiſſimus et ſui tempo„ris primus orator," Neroniani noſtri patrem intelligendum cenſet, ut et Lipſius l. c. Ad eundem ergo referentur, quae de Paſſieno dicentem Caſſium Severum facit Seneca pater p. Bip. 398. 99. ubi ejus in epilogis praeſtantia celebratur. Idem Lipſio videtur, cujus meminit Vellejus 2, 116, 2. Hieronymus in Chronico Euſebiano Paſſienum patrem, declamatorem inſignem nominat, idemque filium, qui „heredis ſuae" (Agrippinae) „fraude necatus" ſit. L. Seneca exul epigramma inſcripſit Criſpo, fortaſſe noſtro, ipſum patri et avo maximam gloriam appellans, quanquam de epigrammatis hiſce adhuc criticorum lis eſt. vid. Burm. Anthol. Lat. T. 1. p. 598. Fateor autem mihi nonniſi noſtrum a Seneca patre laudatum videri, quoniam nulla *patris* nota, quae frequentiſſima in aliis ei rhetoribus eſt, usquam nomini apponitur. Et potuit plane noſtrum ipſum familiariter noſſe M. Seneca. Vellejanus ille Paſſienus quin pater ſit noſtri, nequaquam repugno. Quintilianus hujus meminit et 6, 3, 74. 10, 1, 24. Noſter quoque locus divitem Paſſienum ſignificat, qualem oſtendunt Suetonius, Chronicon Euſebii, Scholiaſtes Juvenalis.

pecuniaria lite. vide not. crit.

nam, cum de neceſſitudine multa dixiſſet, de fortuna quoque, qua uterque abundabat, adjecit, *Nihil vobis minus deeſt, quam de quo contenditis.* Omnes autem hos affectus, 51
etiamſi quibusdam videntur in prooemio atque in epilogo ſedem habere, in quibus ſane ſunt frequentiſſimi, tamen aliae quoque partes recipiunt, ſed breviores, ut cum ex iis

quam et Regius addi malebat, abeſſe ſatius puto in formula forenſi. Memorabilis eſt conſenſus Goth. Voſſ. 2. Vall. (cf. § 38. 52.) dantium haec: *uxori ſuae pecuniaria lite — adeſſet*, quibus male Geſnerus addit Jenſ.

cum de. Turic. omittit *cum.* *qua.* Turic. Guelf. omittunt.

51. *ut cum.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. Goth. (tac. Geſn.) omittunt *cum*, accedente Obr. Male. vide not. ex.

ex iis. Sic Camp. et edd. ante Baſ. Reliqui *e. his.* cf. § 23.

fortuna. Apparet hic vocabulum uſurpari pro *divitiis*, quo uſu pluralem *fortunas* frequentari monet Burmannus nec gemino loco ſingularem in hoc ſignificatu illuſtrare datur. cf. Erneſt. ad Cornific. ſeu Script. ad Herenn. 4, 41. not. 98. ubi et Oudend. Sed Vellejo hunc uſum vindicat ſummus Ruhnkenius 6, 60, 1. Accenſebimus hoc quoque ruenti latinitati et in Gallicismum vergenti. vide 5, 12, 6.

51. *ut cum — ſit.* cf. 5, 10, 44. 6, 3, 9.

ex iis plurima — res eruenda. Ex aliis iſtis partibus (has enim intelligo *ex iis*, videlicet *narrandi* et *probandi*, opponitur huic *ex iis* mox *At hic* i. e. in epilogo) veritas rei maxime eſt eruenda, nec patiuntur propterea magnam affectuum copiam et diuturnitatem. cf. 12, 9, 3. ubi itidem „*eruendae* veritatis latebrae" et paſſim *eruendi* verbo utitur de probatione agens. Argutius dictum videri poſſit *plurima res* pro *plurimum rei*, *maxima pars rei;* niſi forte malis accipere pro *plurimae res*, uſitatius ſane, ſed minus apte ad hunc locum. Hic, quem poëticum dicas, ſingularis numeri uſus frequentiſſimus eſt Plinio in H. N. veluti 16, 25 p. Bip. 108 „quoniam — *plurima* tum ſicus exeat."

plurima ſit res eruenda. At hic, ſi usquam, totos eloquentiae aperire fontes
52 licet. Nam ex his, ſi bene diximus reliqua, poſſidemus jam judicum animos: et, confragoſis atque aſperis evecti, tuto pandere

ſit res eruenda. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. Vall. Tarv. *ſit res ruenda* Camp. per errorem. Reliqui *ſint reſervanda*, profecto ex mera conjectura, infelici illa, etſi leniſſima. Quid enim eſt: „*reſervare plurima* ex affecti„bus?" nam ad affectus *ex iis* retulerunt correctores. Aliud eſt „ipſos affectus reſervare perorationi" ut 7, 10, 12. Vide mihi quantum jaceant haec: „aliae partes recipiunt affectus „breviores, *quia*" (hoc enim eſt *ut cum*) „contrahi et bre„viari debent." Neque enim aliud ineſt. Et cui *reſervantur*, ſi jam in prooemio ſedem habuerunt? Nempe de epilogo ſolo cogitarunt, qui ſic ſcriberent.

At hic. Turic. a pr. manu *Ad hic.* a ſec. *ad haec* cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ſi usquam.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ſi cujusquam*, quare errorem ſuſpicor quod notatur e Voſſ. 2. *ſicut unquam.* Camp. *ſicut usquam.*

52. *poſſidemus.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *poſſidebimus* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. qui repoſuit noſtrum ex Vall. hic cum duobus illis non faciente. cf. § 50. 6, 2, 20.

et confr. Turic. Camp. inſerunt *e.* Neſcio quomodo placet omiſſio praepoſitionis. Alias ſane repetitur ea vid. Drakenb. ad Liv. 37, 30, 9 Sine *et*, *confragoſius a. aſperius.* Guelf. cum Baſ. margine.

tuto. Sic Turic. (a ſec. manu, a pr. *toto*) Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Obr. *toto ſinu* Camp. Tarv. cum Andr. ex manifeſta correctione (cf. § 40) quae non debebat placere Burmanno. Reliqui *tota.* Praeter defectum auctoritatis diſplicet iteratio, cum modo eſſet (§ 51) „*totos* — fontes." cf. tamen 4, 1, 28.

52. *Nam ex his.* Parum aſſequor. Si enim *his* referendum ad *reliqua*, tranſponenda ſaltem: „Nam, ſi — „reliqua, ex *his*" quod ipſum valde friget. Corrigo „Nam „*et hic*" reſpiciendo ad: „*At* „*hic.*" *Et* valet *nempe.* cf. 2, 13, 9. De *hic* pro *his* cf. 5, 10, 80. Libri nihil variant, niſi quod Turic. a prima manu pro *ex his* dat *eſſe.*

poſſumus vela: et, cum ſit maxima pars epilogi amplificatio, verbis atque ſententiis uti licet magnificis atque ornatis. Tunc eſt commovendum theatrum, cum ventum eſt ad ipſum illud, quo veteres tragoediae comoediaeque clauduntur, *Plaudite*. In aliis 53
autem partibus tractandus affectus erit, ut quisque naſcetur. nam neque exponi ſine hoc res atroces et miſerabiles debent: cum de qualitate alicujus rei quaeſtio eſt, probationibus uniuscujusque rei recte ſubjungitur. Ubi vero conjunctam ex pluribus cauſam 54
agimus, etiam neceſſe erit uti pluribus quaſi epilogis: ut in Verrem Cicero fecit. Nam et *Philodamo*, et *nauarchis*, et *cruciatis civibus Romanis*, et aliis plurimis ſuas lacri-

et cum. Guelf. *ut cum.* Male. *clauduntur.* Turic. *cluduntur.* *Plaudite.* Turic. *plodite* a pr. manu.

54. *facit.* Guelf. Camp. *facit*, male ob *dedit.*

cruciatis — Rom. Turic. *crucitius R.* a ſec. manu *crucis civibus R.* cum Voſſ. 2. Sed Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *Erucis* (Guelf. minuſcula *e* ut et Vall.) *c. R.* (Camp. per comp. *Ro.*) Jenſ. (tac. Geſn.) *eruciatis c. R.* Venet. *cruciatis civitatibus R.* Mirus codd. conſenſus. Diſplicet aliquatenus participium in fronte poſitum, ut malim e prima Turic. manu eruere *cruciatibus civium Romanorum*, quoniam compendiis fere res

53. *debent: cum.* Confragoſa haec eſt oratio; et nimium *neque* modo, ſi ſignificat *ne — quidem.* Non dubito quin exciderit *et* poſt *debent*, referendum illud ad *neque.* cf. not. crit. ad 3, 4, 13.

qualitate. cf. 5, 10, 52.

54. *conjunctam — cauſam.* Eadem quae et *multiplex.* cf. § 8.

Philodamo — Romanis. Cic. in Verr. 1, 30. Philodamus. 5, 45, 46. nauarchi. 5, 53 — 68. cives Romani. cf. autem not. crit.

55 mas. dedit. Sunt, qui hos μερικοὺς ἐπιλόγους vocent, quo *partitam perorationem* ſignificant. Mihi non tam partes ejus, quam ſpe- 51
cies videntur. Siquidem et *epilogi* et *perorationis* nomina ipſa aperte ſatis oſtendunt, hanc eſſe conſummationem orationis.

II. Quamvis autem pars haec judicialium cauſarum ſit ſumma, praecipueque conſtet *affectibus*, et aliqua de his neceſſario dixerim: non tamen potui, ac ne debui quidem iſtum locum in unam ſpeciem concludere. Quare adhuc opus ſupereſt, cum ad obtinenda, quae volumus, potentiſſimum, tum ſupra dictis multo difficilius, movendi judicum animos, atque in eum, quem volumus, habitum formandi, et velut transfigurandi.

geritur in iſtis gentium nominibus. Sed propius etiam MSS. ſcripturam, et ipſam illam primam manum, fuerit *cruci civis Romani*, quod referatur ad ſupplicium P. Gavii (Cic. in Verr. 5, 61 — 66.) in quo hoc identidem indignatur et vociferatur Cicero, veluti c. 62 extr. „cum — uſurparet — nomen civi„tatis — *crux*, *crux* inquam — comparabatur." cf. 4, 2, 113 de eodem. ubi „*verbera* civis Romani," ut hic *crux*.

55. *hos*. Turic. (a ſec. manu) Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *hoc*. *vocent*. Turic. (a pr. manu) Guelf. *vocent*. Camp. *vocant*. Guelf. autem pro Graecis habet lacunam plus quam ſufficientem. *perorationem*. Jenſ. *orationem* cum edd. ante Ruſc. Correxit Regius, ſed, praeter MSS., Camp. jam noſtrum dat. *et epilogi*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Andr. Obr. et quibusdam edd. Reliqui *haec e*. *orationis*. Turic. Guelf. *rationis*.

1. *iſtum locum*. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *l. i.* (cf. 6, 1. 42. item hic § 2.) Camp. modo omittit *quidem* cf. 6, 1, 47.

Qua de re pauca, quae poſtulabat materia, 2
ſic attigi, ut magis, quid oporteret fieri, quam quo id modo conſequi poſſemus, oſtenderem. Nunc altius omnis rei repetenda ratio eſt. Nam et per totam (ut diximus) cauſam locus eſt *affectibus:* et eorum non ſimplex natura, nec in tranſitu tractanda, quo nihil afferre majus vis orandi poteſt.

2. *poſtulab. mat.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. (an 2.?) Obr. Reliqui inferunt *haec.*

poſſemus. Turic. Guelf. *poſſimus.* cum Goth. et edd. ante Stoer. exceptis Camp. Tarv. Ald. Baſ. Male. cf. 6 Pro. 10.

nihil — orandi. Turic. omittit *vis*, et a ſec. manu *oranti* dat. Guelf. *n. afferri magis* (a ſec. manu *majus*) *oranti*, cujus novatam ſcripturam dant Vall. et edd. ante Bad. ſec. exc. Camp. et Aldo. Ille enim *n. afferre majus jus orandi*, hic *n. majus afferre vis orandi*, cum recentioribus in quo eſt noſtra, ſi diceſſeris a levi tranſpoſitione τῶν *afferre majus*, quam exhibuit Regius, non conjiciens ille, ut putat Harles V. C. ſed veteres libros excerpens. Reſtituendus erat veterrimorum ordo (cf. § 1. 6.) qui locum dedit omiſſioni.

2. *quae poſtulabat materia.* Hoc idem modo appellabat: *neceſſario.* Natura enim epilogi, quem tractabat, eo deduxit eum. Omne hoc de affectu perſequitur Macrobius Saturnal. l. 4. Virgilianis quidem exemplis.

ut diximus. Modo 6, 1, 51. et hic quoque § 1. „non debui — in *unam ſpec.* concludere.“

quo nihil — majus. Quaerit ſolus, ſed recte, Capperonnerius, cui reddatur relativum iſtud *quo*, et „totum negotium“ intelligi, ut neutrum genus ſtare poſſit, pro Quintilianeo candore eſſe negat. Vidimus quidem ſimiles ſtructuras, ut 3, 10, 4 „*quod* accidit.“ 4, 2, 27. 5. c. 3, 5, 14, 1. ſed non hujus duritiae illas. Leniter corrigas *qua*, referendo ad *natura*; nec tamen feliciter. Cum Capp. equidem probo ſcripturam Obrechti, ſolius ante ipſum, *quod*, quamvis poſſit illa ex mero ſphalmate nobis extitiſſe, quoniam inter mutationes ſuas non recenſet Obrechtus. Malim tamen *quoniam*, prae *quod*

3 Nam cetera forſitan tenuis quoque et anguſta ingenii vena, ſi modo vel doctrina vel uſu ſit adjuta, generare, atque ad frugem aliquam perducere queat: certe ſunt, ſemperque fuerunt non parum multi, qui ſatis perite, quae eſſent probationibus utilia, 5
reperirent: quos equidem non contemno, ſed hactenus utiles credo, ne quid per eos judici ſit ignotum; atque (ut dicam, quod ſentio) dignos, a quibus cauſas diſerti docerentur: qui vero judicem rapere, et in quem vellet habitum animi poſſet perducere, quo dicto flendum et iraſcendum

3. *vena.* Turic. *venia.* *quod ſentio.* Turic. a pr. manu *quia ſ.* (cf. 6, 1, 32. item § 5).

ſemperque. Turic. a pr. manu *que* omittit. cf. 5, 8, 34. ubi diverſa ratio. *cauſas.* Turic. Camp. *cauſam.* Goth. *cauſis.* Mire. *diſerti.* Aldi ſed in utraque ed. ſphalma *diſerte* propagavit Baſil.

h. l. *Quod* et *quo* confuſa vidimus 5, 10, 2. 124. 5, 13, 42.

3. *vel — vel.* cf. 5, 12, 21. Neque enim disjunctivas arbitror particulas. Exemplum in primis evidens eſt Suet. Tit. 3.

docerentur. Nullum imperfecto locum video. Neque tamen tam leniter hic reponatur *doceantur* quam ſupra (5, 11, 4.) *concedetur.* cf. § 24.

quo dicto. Certatim hic ſignificatum activi in forma paſſiva agnoſcunt Gallaeus et Geſnerus, interpretantes Graece: οὗ ἠγορευκότος, αὐτοῦ λέξαντος, nixus hic auctore Perizonio ad Sanctii Minervam 1, 15, 4. Equidem Perizonii illam diſputationem miſſam nunc faciens, praeterquam quod aegerrime adducar, ut Qu. tale quid auſum credam, in tempore praeterito haereo quam maxime. Quis enim Graeca illa tulerit pro οὗ λέγοντος? Fiunt iſta dum dicit orator, non poſtquam dixit. cf. mox § 7. *pronunciatio — — ſedens adhuc.* Gallaeus inſuper tentat *audito*, in quo

eſſet, rarus fuit. Atqui hoc eſt, quod dominatur in judiciis. haec eloquentiam regunt. 4
Namque argumenta plerumque naſcuntur ex cauſa; et pro meliore parte plura ſunt ſemper: ut, qui per haec vicit, tantum non

fl. et iraſc. Turic. a pr. manu omittit *et.*

rarus. Hoc primus dedi ex conjectura Burmanni veriſſima, pro *rarius* omnium librorum, quibus auctoribus hic peſſime utitur Capper., repente religioſus factus, etiam novis, a ſe erutis. vide Burm. in epiſtola ad Capp. p. 79.

4. *Atqui.* Sic conjecit Geſnerus. Libri omnes *Atque.* cf. 4, 3, 17. *dominatur.* Turic. Guelf. Tarv. *dominetur* cum Goth. Voſſ. Jenſ. Ald. Baſ. Correxit Regius, cujus ſcripturam firmat Camp. *qui per haec.* Guelf. *qui pe h.* Volebat *quippe h.* Camp. *qui h.* quod, etſi ſenſu non omnino caret, alienum tamen hinc.

non eadem eſt temporis diſſicultas, quippe pallivo. Non adeo magnum ego facinus duxerim, ſi quis corrigat *dicente* pro *dicto.* Sed ſubit animum ſuſpicio gloſſae. Verba: *q. d. ſ. e. i. e.*, ſi ab hoc naevo diſceſſeris, ſatis elegantia eſſe, non nego. Videor tamen perſentiſcere moleſtam ſedulitatem ejus, qui vellet explanare *habitum animi*, in quibus vocabulis profecto ineſſe *fletum* hunc et *iracundiam*, nemo non fatebitur. Jam in margine poterat allinere quis iſta, *dicto* uſurpans vulgari modo, et *quo dicto* ſcribens pro *ad quod dictum.* Hoc malim ſaltem, quam ad ſummam dicendi inſolentiam confugere in Quintiliano.

rarus fuit. cf. 12 Prooem. 3. „*rarus*, qui receſſiſſet, re„periebatur." Cum hac eloquentiae affectus moventis laude cf. Cic. Orat. c. 28.

4. *haec — regunt.* Non poſſum non agnoſcere gloſſam in his verbis. Quid ſibi vult repente poſitus pluralis? Quid eſt, quod nunc *regitur* eloquentia, quae modo *regebat* i. e. *dominabatur?* cf. 7, 4, 24. ubi item „eloquentia „*regnat — imperat.*" Quid ulla parte accedit ſententiae hiſce addendis? At, regeret aliquis, unde nata gloſſa? Quid ſi ignoro? Cogarne ideo ſincera haec judicare? Et potuit haec miſera eſſe interpretatio illorum *hoc — judiciis*, cum praeſertim veteres aliquot edd. *haec* ibi dent pro *hoc*, quod correxit Regius.

tantum non. Commodum ſuccurrit locus Livianus plane

6 defuiſſe ſibi advocatum ſciat. Ubi vero animis judicum vis afferenda eſt, et ab ipſa veri contemplatione abducenda mens, ibi proprium oratoris opus eſt. Hoc non docet litigator: hoc libellis non continetur. *Probationes* enim efficiunt ſane, ut cauſam noſtram meliorem eſſe judices putent: *affectus* praeſtant, ut etiam velint: ſed id, quod
6 volunt, credunt quoque. Nam, cum *iraſci*, *favere*, *odiſſe*, *miſereri* coeperunt, agi jam rem ſuam exiſtimant: et, ſicut amantes de forma judicare non poſſunt, quia ſenſum 61
oculorum praecipitat animus, ita omnem

5. *hoc libellis.* Camp. inſerit *cauſarum* cum edd. ante Bad. quo acc. Baſil. MSS. meorum nullus, ut nec Vall.

praeſtant. Turic. *putant*, a ſec. manu *petunt* cum Guelf. Goth. Voſſ. 2. Apparet fons erroris pr. Turic. manu.

quod vol. Sic Camp. Reliqui *quia v.* cf. § 3. 15.

6. *coeperunt.* Sic Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Baſil. Reliqui *coeperint.*

praecipitat animus. Ita Goth. 2. *praecitamus* Turic. a pr. manu. *praecipitamus*, cum nota divulſionis poſt literam *t* Cod.

geminus noſtro 4, 57, 8 „Dictator, bello ita geſto, „ut *tantum non defuiſſe* fortunae videretur," quo appareat in neutro horum accipi debere *tantum non* pro *paene*. Nimium enim et ſtultum hoc erat tam in Livio quam in Qu. cf. not. crit. ad 2, 15, 19.

5. *ab ipſa — abducenda mens.* cf. 4, 5, 6.

libellis. „Quos componit „aut litigator, qui confugit „ad patronum, quia liti ipſe „non ſufficit;" aut aliquis ex „eo genere advocatorum, qui „ſe non poſſe agere confitentur, deinde faciunt id, quod „in agendo eſt difficillimum." Noſter lib. 12, 8, 5.

ſed id — quoque. cf. 5, 14, 35.

6. *amantes — poſſunt.* cf. Horat. Serm. 1, 3, 36. ubi Geſnerus imitationes deſignat.

veritatis inquirendae rationem judex omittit occupatus affectibus: aeſtu fertur, et velut rapido flumini obſequitur. Ita argumenta ac te- 7
ſtes quid egerint, pronunciatio oſtendit: commotus autem ab oratore judex, quid ſentiat, ſedens adhuc atque audiens confitetur. An, cum ille, qui plerisque perorationibus petitur, fletus erumpit, non palam dicta ſententia eſt? Huc igitur incumbat orator, hoc opus ejus, hic labor eſt: ſine quo cetera nuda, jejuna, infirma, ingrata ſunt. adeo velut ſpiritus operis hujus atque animus eſt

Palat. Gebhardi. *premit amor* a ſec. manu Turic. et ſic reliqui. Gebhardus e ſuo effingit *praecipit amor*, indubitate, ut ipſe cenſet; infeliciter, ut ego (cf. 4, 5, 4). Longe melius e vulgato Burm. *perimit amor*, quanquam hoc nimium. Noſtra in Turic. et Palat. eſt manifeſto. Parum eleganter vulgata *amorem* iterat poſt *amantes*, nec *premit* niſi a poëta ſic dici poterat. *verit. inquir.* Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *i. v.* cf. § 2. 15. *omittit.* Ita Camp. Sed Turic. *obmittit*, a ſec. manu *amittit*, et ſic reliqui. „Rationem veritatis inquirendae" non tanquam aliunde acceptam rem *amittit* judex, ſed tanquam ſuum negotium *omittit*. Millies haec confuſa vid. Drakenb. ad Liv. 21, 8, 12.

obſequitur. Jenſ. *conſequitur* cum edd. ante Ruſc. Correxit Regius, ſed immunis ab errore Camp. cum MSS.

7. *atque aud.* Goth. (tac. Geſn.) *ac a.* cum Voſſ. 2. En deteriores Codd.! cf. 4, 1, 79. 5, 10, 107.

ſpiritus. Camp. *ſpecies* cum Goth. Voſſ. 2. male interpretando compendium ſcribendi, ſicut et cum *ſpes* confunditur horum utrumque.

7. *hoc opus — hic labor.* Non ſine reſpectu ad Aen. 6, 128 dictum credo.

ingrata ſunt. Non videtur negligendum quod ſola Turic. prima manus dat: „ingrata ſint." Sive enim potentialem illum modum agnoſcis, ſive refers ad *quo*, ubi lateat *tale ut in eo*, elegantius profecto ſic dicitur, quam per indicativum.

8 *in affectibus.* Horum autem, ſicut antiquitus traditum accepimus, duae ſunt ſpecies: alteram Graeci πάθος vocant, quam nos vertentes recte ac proprie *affectum* dicimus; alteram ἦθος, cujus nomine, ut ego quidem ſentio, caret ſermo Romanus; *mores* appel- 51
lantur: atque inde pars quoque illa philoſo-
9 phiae ἠθική, *moralis* eſt dicta. Sed ipſam rei naturam ſpectanti mihi, non tam *mores* ſignificari videntur, quam *morum quaedam proprietas.* nam ipſis quidem omnes habitus mentis continentur. Cautiores voluntatem complecti, quam nomina interpretari, ma-

9. *omnes — continentur.* Camp. *omnis — continetur.* Non diſplicet, cum praeſertim Turic. (a pr. manu) et Goth. (tac. Geſn.) *omnis — continentur.* *voluntatem.* Turic. Jenſ. (tac. Geſn.) *voluptatem.*

8. *quam — vertentes.* Alienum videtur, quod relativum accommodavit ad *ſpecies* quaſi *ſpeciem* vertiſſent Romani, non πάθος. Cenſeo igitur ex prima Turic. manu *quia* eruendum *quod.* cf. not. crit. ad § 5. Noſtrum cum aliis citat Hermannus ad Ariſtot. Poët. p. 85.

affectum. De hoc vocabulo diſputantem Regium, qui negat Ciceroni uſurpatum, Burmannus fruſtra admonet loci Diſput. Tuſc. l. 5, c. 16. Ibi enim *affectus* non pro πάθει ponitur; ſed expreſſit Cicero Platonis τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος (de repub. 3 p. 400 d.) neque quidquam voluit niſi *affectionem*, varians modo formam vocabuli.

ἦθος. cf. 5, 13, 2.

moralis eſt dicta. Ab ipſo quidem Cicerone de Fato c. 1.

9. *omnes — continentur.* cf. not. crit.

voluntatem i. e. ſignificationem, oppoſitam vocabulo. Sic 7, 10, 1 indicante Geſnero „In finitione quae ſit *voluntas* „nominis, quaeritur." Adde 3, 6, 87. „Alia — cujus *ver-* „*bis*, — alia cujus *volun-* „*tate.*"

luerunt. Affectus igitur hos concitatos, illos mites atque compoſitos eſſe dixerunt; in altero vehementer commotos, in altero lenes; denique hos imperare, illos perſuadere; hos ad perturbationem, illos ad benevolentiam praevalere. Adjiciunt quidam

in altero len. Turic. *in alteros l.* *imperare.* Turic. Guelf. Camp. *impetrare* cum Goth. Frequens confuſio vid. Drakenb. ad Liv. 35, 17, 7. item noſtrum 7, 4, 24. ubi Goth. (tac. Geſn.) *impetrat* pro *imperat.* Hic quidem attendenti nulla *impetrandi* ratio placere poteſt. cf. 10, 1, 110.

perturbationem. Turic. Guelf. *perlationem.* Camp. *probationem* cum Goth. (niſi et Geſn. et ego dormitavimus, nam Voſſ. 2. narratur dare *prolationem*) et edd. ante Ruſc. Miror Badium de Vallenſi altum ſilere. Regius correxit refragantibus, ut ipſe ait, exemplaribus. Blanditur ſane emendatio; ſed corruptelae origo non apparet. Equidem valde moveor ſcriptura Turicenſi, quam aut ipſam veram eſſe, aut verae ſemina recondita tenere ſuſpicor. *Perlatio* adhuc nonniſi apud Lactantium Inſtitutt. 5, 23 objicitur, ſed poteſtate hinc aliena. Si verum ſit, fuerit repetendum ab illo *perferendi* ſignificatu, quo dicitur *perlata lex*, cum aliquid per obſtacula ipſa evehitur. Sed quis defenderit ἅπαξ λεγόμενον? Malis tamen aliquid,

Affectus — dixerunt. Equidem veram cenſeo κρίσιν Regii, inſerentis poſt *concitatos* πάθος, poſt *compoſitos* ἦθος (quae tanto facilius excidebant ſi latinis ſcripta erant literis, *patos*, *etos*); fruſtra obloquentibus Badio, qui, auctore Servio, negat pronomen (*hos*) cum nomine (πάθος) ſimul poni debere, et Capperonnerio, qui haec vocabula ſubaudiri ait ab erudito lectore. Non dixerunt *cautiores* iſti „affectus hos eſſe „conc.; illos, mites“ ſed, quae res verbis illis Graecis ſignificarentur, oſtenderunt. Si abeſſet *eſſe* ferri poſſet „*dixerunt* „*hos* concitatos aff.“ pro eo „*vocarunt hoc* conc. aff.“ Nunc cf. 3, 6, 15. Addendo Graeca cavetur etiam ſcabrities, quae ſit alioquin in ſequentibus. Quid enim ſibi vult *in altero — in altero*, niſi prius ad πάθος refertur, poſterius ad ἦθος?

hos — illos — hos — illos. cf. 6, 1, 22. et in primis 4, 1, 2ſſ.

perturbationem. cf. not. crit.

quod intelligimus, quodque a dicentibus deſideramus, id erit, quod ante omnia *bonitate* commendabitur: non ſolum mite ac placidum, ſed plerumque blandum et humanum, et audientibus amabile atque jucundum: in quo exprimendo ſumma virtus ea eſt, ut fluere omnia ex natura rerum hominumque videantur, quo mores dicentis ex oratione pelluceant, et quodammodo agnoſcantur.
14 Quod eſt ſine dubio inter conjunctas maxime

fortaſſe non neceſſaria. Intelligam ſubjectum, non ut in recepta *naturam*, verum *nomen*. „Hoc non videtur ſatis ſigni- „ficare i. e. ſignificans eſſe" (cf. 8, 6, 6. item not. ex. ad 1, 7, 32.) „ipſa appellatione i. e. pronunciatione, vel ſono" (cf. 11, 3, 35 ex Cicerone). Simile quiddam 1, 7, 10 „K — quae „*ſignificat*." Sed poteſt geminus videri locus 9, 3, 44 ubi eſt *oſtendi*.

13. *quod.* Turic. Guelf. *quia* ut et mox poſt *erit* et § 15 ante *eſt*. cf. § 5. 15. *a dicentibus.* Turic. *adicientibus* (a pr. manu). Guelf. *adjicientibus.* cf. 3, 6, 10. Ille a ſec. manu *a docentibus* et ſic Camp. cum omnibus ante Capper. qui recepit, quod ſecundis curis poſuerat Obr. ſequentibus Geſnero et Bipontinis; Andrete autem et Blaſſio male redeuntibus ad obſoleta, quae operoſe interpretari conatur Rollinus. Defendere eadem videtur Gedoynus in nota verſioni ſubjecta; ſed fruſtra. *quo mores.* Turic. Guelf. *quae m.*

mores dicentis. Turic. Guelf. *m. dicitis,* ſed ille a ſec. manu *modeſtis.* *polluceant.* Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *perluceant* cum edd. ante Baſil. quo acc. Gryph. (cf. 6, 1, 17. item hic § 16. ſed in primis 11, 3, 35).

agnoſcantur. Goth. (tac. Geſn.) *agnoſcuntur.*

13. *quo mores.* Obſcurius hoc et affectatius quam pro Quintiliano. Diſplicet in primis *quo*, poſt *ut* idem valens. An *quod* legemus poteſtate τοῦ *quia?* cf. § 2.

14. *ſine dubio — Sed tamen.* Probat vulgare praeceptum, ſed ſufficere negat, et majorem partiendi diligentiam adhibet. cf. 4, 1, 7.

perſonas, quoties *ferimus*, *ignoſcimus*, *ſatisfacimus*, *monemus*, procul ab ira, procul ab odio. Sed tamen alia patris adverſus filium, tutoris adverſus pupillum, mariti adverſus uxorem moderatio eſt (hi enim praeferunt eorum ipſorum, a quibus laeduntur, caritatem; neque alio modo inviſos eos faciunt, quam quod amare ipſi videntur); alia, cum ſenex adoleſcentis, alia, cum vitium honeſtus

14. *ferimus.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Reliqui *perferimus.* *monemus.* Goth. (tac. Geſn.) *movemus* cum Voſſ. 2. *praeferunt.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Bodl. Voſſ. 2. Vall. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. prior. Regius de conjectura inſeruit *ſe*, praeter neceſſitatem. Ablegat Burm. ad 10, 1, 113 ubi MSS. mei et Camp. cum aliis *praeferens.* cf. mox 6, 3, 17. Structuram defendit etiam Badius. cf. Clav. Ern. Cic. Drakenb. ad Liv. 27, 34, 5. et Lexica. Nec video quare Oud. damnet ad Suet. Cal. 14. Hic quidem Ruſc. non exprimit mutationem Regianam. cf. 6, 1, 50.

laeduntur. Turic. (a pr. manu) *ledimur* cum Jenſ. et edd. ante Ald. ne Ruſc. quidem recedente. Sed Camp. verum dat. Correxit Regius. *alia cum vitium.* Sic Turic (a ſec. manu) Camp. cum Goth. et edd. ante Ald. exc. Tarv. quae ſic habet: *a. enim v.* Prima Turic. manus: *alieni c. v.* in cujus correctione obſcurius quid addi narratur, quod referat *enim.* Ald. *convicium* omiſſo *alia.* Mox omnes *a. c. convicium.* Meo in Guelf. ſilentio parum fido. Non eſt, quare protinus *convicii* mentio injiciatur; *vitium* enim ſufficit: aptius quoque ad id quod ſequitur *affici.* Inſuavis etiam ſonus *cum con.* facile poterat vitari, ſi hoc volebat Qu. Conjicit, hic quidem ſub nota *D.*, neſcio quis in Leidenſi *aut c. conv.* cf. not. ad § 11.

praeferunt. cf. not. crit.

honeſtus. vid. 1, 1, 25. Sic et 9, 2, 61. ex Cicerone 11, 1, 42. 82. 11, 3, 137. Hor. Ep. ad Piſ. 213. Ita Plaut. in Aulul. 4. 9, 6. *frugi.* Structura ſane mollior erat, poſita voce *vitium* ſtatim poſt *adoleſcentis.* Fortaſſe tamen pondus addere voluit orationi.

inferioris fert (hic enim tantum concitari,
15 illic etiam affici debet). Sunt et illa ex eadem natura, ſed motus adhuc minoris, *veniam petere*, *adoleſcentium defendere* 52

fert. Turic. *ferit.*

15. *adoleſcentium.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *adoleſcentiam* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. (niſi quod Tur. et Goth. *adul.*) exc. Tarv. qui *adoleſcentiae*, ut reliqui omnes. Dedi conjecturam veriſſimam Burmanni.

Quod ipſum conjungas cum minore dicendi inſolentia ſi transpoſueris *inferioris honeſtus.* vid. 4, 2, 112.

hic enim — debet. Quod eſt hujus ſententiae ſubjectum? Id quidem nemo videtur quaeſiſſe. Si locutionem accéperunt imperſonalem, qua diceretur *concitatur*, *afficitur* ſicut *curritur*, *itur*, unde mox fieret *concitari debet* quomodo *curri debet*; exempla quam maxime deſidero duriſſimae ſtructurae; et ne ſic quidem in verbo tranſitivae ſignificationis procedit ratio, qualis eſt in illis intranſitivis *eundi*, *currendi.* Mutatione ſubveniri debet loco. Aut pro *illic* ſcribemus *ille*, aut *decet* pro *debet* (cf. not. crit. ad 4, 1, 76). Expeditiſſimam praeſtat ſententiam prior correctio. Refertur enim hoc ad poſtremum exemplum *ſenis* et *honeſti* non item ad reliqua, ſupra poſita. Jam in verbis hiſce *concitandi* et *afficiendi* nequaquam eſt argutandum quaſi cum artificiali quadam diligentia uſurpatis, quod vel ipſa hac eorum conjunctione apparet. Verſatur ſane Qu. in praeceptis τοῦ ἤθους, ut ne locus quidem eſſe videatur *concitando.* Sed cum ipſa etiam indignatio poſſit moderatione temperari, eum, qui cum ἤθει velit tractare hunc affectum, pro perſonae differentia agere debere monet. „Honeſtus, ferens vitium inferioris, ſolum indignationis, ſed mitigatae ejus per ἦθος, affectum oſtendet: „Senex, adoleſcenti errorem ignoſcens, praeter illam indignationem, paternum etiam quendam dolorem teſtabitur." *Illic* tanto libentius muto, quanto concinnior exit ſtructura, ſi in adjunctis iſtis duobus, quorum utrumque inducitur per *enim*, utrobique ſunt pronomina perſonalia, non adverbia ſecundo loco. Similis ratio erat 1, 7, 8.

amores. Nonnunquam etiam lenis caloris alieni deriſus ex hac forma venit, ſed non his ex locis tantum. Verum aliquanto magis propria ſunt *virtutis ſimulatio*, *ſatis-*

15. *lenis.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Leid. exc. Baſil. quo acc. Geſn. Bip. Reliqui *levis.* *cal. al.* Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *a. c.* cf. § 6. 8. *non his.* Turic. Guelf. *his non.* Mox praepoſitionem *ex* omittunt Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. qui pro ea dat *a* (cum Vidovaeo) ſed *ex* narrat eſſe in Vall.

propria ſunt virtutis. Sic Turic. (niſi quod pro *ſunt* a pr. manu *fuit.* An *fuerit* legendum? cf. § 26.) Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Vall. Voſſ. 2. *proprii ſ. virtutis* Camp. *propriae ſ. virtutis.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum edd. ante Raſc. qui ex Regii conjectura dat *propriae* (niſi quod per errorem hic *proprie*) *ſ. virtutes.* cum reliquis. *ſimulatio.* Hoc dedi de

15. *ſed non his — intellectum petit.* Nonniſi dubitanter et timide hujus loci rationem reddam, in quo ordinando multum novavi, cum priorum editorum nullus ſenſum probabilem mihi praeſtaret (vid. not. crit.). Sententiam igitur agnoſco hanc: „Deriſus „ille caloris alieni non ex „hiſce veniam petendi, et de„fendendi amores“ (ſub quo omnem levium errorum excuſationem comprehendes) „lo„cis ſolis veniet, verum ex „multis praeterea. Magis au„tem hujus, quod tractamus „i. e. τοῦ ἤθους, propria ſunt „iſta: ſi quis bonum ſe ſimu„let, ſi ſpeciem induat ſatis„facientis“ (vid. 6, 1, 50.) „rogantis, dum nihil aliud „agit, quam ut iracundiam „ſuam et indignationem „cum judicibus communicet.“ Agnoſco ultro quod objectum mihi iri video. *Virtutis* vocabulum vereor ut recte cepiſſe hoc loco videar. Non poſſum enim non in hac ſententia χρηστότητα i. e. *bonitatem* (cf. § 13.) interpretari. Simulatur virtus, cum aliquis vult videri *vir bonus*, qui hic quidem opponitur maxime, iracundo, vindictae cupido, magnum offenſae ſenſum habenti. Si nimis averſaris noſtram *virtutis* poteſtatem, ſcribere liceat: „propriae — vir„tutes, *ſimulatio ſatisfaciendi,* „*rogandi εἰρωνεία.*“ Audacius tamen contra Codd. nec placet *propriae virtutes* prae ſimplici illo *propria.* Gedoynus, quanquam egregie h. l. in quibusdam hallucinatus, ad veram rationem me deduxit.

faciendi, *rogandi*, εἰρωνεία, quae diverſum ei,
16 quod dicit, intellectum petit. Hinc etiam ille major ad conciliandum odium naſci affectus ſolet, cum hoc ipſo, quod nos adverſariis ſummittimus, intelligitur tacita impotentiae exprobratio. Namque eos graves et intolerabiles id ipſum demonſtrat, quod cedimus: et ignorant cupidi maledi-

mea conjectura. Reliqui *ſimulationis*. Erroris, ſi error, origo eſt in continuatione ſiructurae (cf. 6, 1, 49. 6, 3, 33.), ſequonte praeſertim *S* in *ſatisfaciendi*.

rog. εἰρωνεία. Sic Turic. Guelf. Reliqui inſerunt *et*. Sed tamen nominativum in εἰρ. retinent Goth. Camp. Loc. Ven. Ruſc. Reliqui εἰρωνείας, quorum eſt jam Tarv. *Et*, etiam cum genitivo εἰρ., rejiculum (cf. p. 79 praef. noſtr.) natum ex primis graeci literis. Foediſſima etiam fuerit deſiniendi ſimplicitas, εἰρωνείαν ipſam hic, quid ſit, oſtendere, Neque enim de induſtria hic ea tractabatur, ut ferri poſſet verboſa hujusmodi explanatio, velut 9, 2, 44. Quidni jam antea 4, 1, 39 hoc vocabulum credidit interpretatione egere? In noſtra quidem ratione, haec, quae adduntur, eo ſpectant, ut *diverſus* ille *intellectus* referatur ad *rogandum*, *ſatisfaciendum*; non generatim et univerſe dicatur. „Dum *rogat*, „ſignificat indignationem; dum *ſatisfacit*, maledicit."

quod. Turic. a pr. manu *quia*. cf. § 13. 36.

16. *quod.* Turic. *qui*, a ſec. manu *quo* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. (cf. 5, 13, 42). In ipſo *qui* Tur. latet *quod*. cf. 3, 7, 5. Probam ſcripturam dat Camp. *ſummittimus*. Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *ſubm.* cf. § 13. 18. *tacita*. Jenſ. *tacite*. volebat *tacitae*, et ſic edd. ante Baſ. exc. Camp. Tarv. Ald.

16. *ille major — affectus*. Qui in ipſum πάθος evadit.

nos — ſummittimus. Geſnerus appoſite exemplum oſtendit Cic. pro Roſc. Am. c. 49.

et ignorant. Geſnerus, poſt Capper., rectiſſime improbat Burmannum, ſuadentem *nec ign.*, quaſi *affectatores* iſtos *libertatis* laudet Qu., conferre jubens 6, 4, 13.

cendi, aut affectatores libertatis, plus invidiam, quam convicium, poſſe: nam invidia adverſarios, convicium nos inviſos facit. Ille jam paene medius affectus eſt, ex 17
amoribus et ex deſideriis amicorum et neceſſariorum. Nam et hoc major eſt, et illo minor. Non parum ſignificantes etiam illa in ſcholis ἤθη dixerimus, quibus plerumque ruſticos, ſuperſtitioſos, avaros, timidos, ſecundum conditionem propoſitorum effingimus. Nam ſi ἤθη *mores* ſunt; cum hos

plus invid. Guelf. *quam inv.* Mire!

17. *am. et ex.* Turic. (a pr. manu) Camp. omittunt *et.* Non male. *ſignificantes.* Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. Camp. Reliqui *ſignificanter.* Noſtrum vulgato, etſi exiguo diſcrimine, praeſtare videtur. Sic et Oudend. ad Suet. Claud. 28 *libens* praetulit τῷ *libenter.* Adverbium propius verbum eſſe debebat, ni fallor. „Si ita dixerimus, recte, „quid res ſit, oſtendemus." cf. § 12. 27. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſignificantur* cum edd. ante Ald. exc. Tarv.

propoſitorum. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *propoſitionum* cum Goth. 2. et edd. ante Ald. Regius correxit. *ſi* Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Vall. Bad. pr. Obr. Reliqui *ſic* ex prava Regii correctione, quanquam jam Camp. idem.

17. *hoc major. Hic* in hiſce ſemper ad ἦθος referendum eſt, *ille* ad πάθος.

ſignificantes. cf. not. crit. Deſignat profecto quas ethopoeïas appellamus. vide dicta ad 1, 9, 3.

propoſitorum. i. e. thematum cf. 4, 1, 4. 7, 1, 4. Quanquam vel hoc exemplo apparet, quantum flucinet Qu. in vocabulis artis uſurpandis (cf. 5, 14, 10): *propoſitum* enim apud Ciceronem nequaquam eſt *thema*, verum θέσις, vide 3, 5, 5.

Nam, ſi — orationem. Nominis proprietatem defendit. „Si enim ἤθη ſunt *mores*, „quid aliud niſi ἤθη in ora„tione noſtra poteſt eſſe tum, „cum *mores* imitamur.

quem facimus: et *invidiam;* namque altera invidum, altera invidioſum facit. Hoc autem hominis, illud rei eſt; in quo et plus habet operis oratio. Nam quaedam videntur gravia per ſe, *parricidium*, *caedes*, *vene-*
22 *ficium:* quaedam efficienda ſunt. Id autem contingit, aut cum magnis alioqui malis gravius eſſe id, quod paſſi ſumus, oſtenditur; quale eſt apud Virgilium:

O felix una ante alias Priameïa virgo,
Hoſtilem ad tumulum Trojae ſub moenibus altis
Juſſa mori —

(quam miſer enim caſus Andromachae, ſi
23 comparata ei felix Polyxena!) aut cum ita exaggeramus injuriam noſtram, ut etiam, quae multo minora ſunt, intoleranda dica- 52

21. *altera invidum.* Deſunt haec Goth. et Voſſ. 2. cf. § 7. *oratio.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *ratio* cum edd. ante Ald. exc. Camp. Male. In Vall. noſtrum a ſec. manu. *parricidium.* Turic. *patric.*

22. *cont. aut cum.* Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt *aut* cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. niſi quod Baſil. modo pro *autem* dat *aut.* Habent particulam Guelf. Goth. ſi recte tacui. *ei.* Guelf. *eo.* Turic. *os*, a ſec. manu *o.*

23. *ita.* Turic. (a pr. manu) Camp. *vita.*
multo. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *multa* cum edd. ante Ruſc. Correxit Regius, ſed Camp. verum.

in rat. prooem. atque epil. l. 4. c. 1. l. 6. c. 1.

21. *et invidiam.* Deſignat Turnebus, Tuſcul. Diſp. 4, 7. „invidia non in eo, qui invidet ſolum dicitur, ſed etiam „in eo, cui invidetur."

Hoc — illud. cf. § 9.

22. *Virgil.* Aen. 3, 321.

mus: *Si pulſaſſes, defendi non poteras: vulneraſti.* Sed haec diligentius, cum ad eam amplificationem venerimus, dicemus. Interim notaſſe contentus ſum, non id ſolum agere affectus, ut, quae ſunt, oſtendantur acerba ac luctuoſa, ſed etiam ut, quae toleranda haberi ſolent, gravia videantur: ut, cum in maledicto plus injuriae, quam in manu; in infamia plus poenae dicimus, quam in morte. Namque in hoc eloquentiae 24
vis eſt, ut judicem non in id tantum compellat, in quod ipſa rei natura ducetur: ſed aut, qui non eſt, aut majorem, quam eſt, faciat affectum. Haec eſt illa, quae δείνωσις vocatur: rebus indignis, aſperis, invidioſis

ad eam ampl. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui omittunt *eam*, quod expunxit Regius. *venerimus.* Guelf. Camp. *veniemus.* Male. Turic. pr. manus omiſit.

24. *in id.* Sic Turic. Camp. Reliqui *ad id.*

compellat. Sic Turic. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. exc. Camp. Reliqui *impellat.*

ipſa rei. Sic Turic. Camp. cum Voſſ. 2. (Nec Goth. nec Guelf. ulla in ſchedis mentio.) Reliqui fere *ipſe a rei*, quanquam leviter fluctuant.

ducetur. Sic Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Ald. Voſſ. 2. (Goth. *ducitur* tac. Geſn.) Reliqui *duceretur.* cf. § 3.

23. *ad eam amplificationem.* vide 8, 4, 9 ſeqq. Dicit et ibi aliquoties *haec amplif.* ut ſpecies oſtendatur univerſae *amplif.*

Interim notaſſe. cf. 5, 11, 16.

quae ſunt i. e. acerba ac luctuoſa.

addens vim oratio: qua virtute praeter alias
25 plurimum Demoſthenes valuit. Quod ſi tradita mihi ſequi praecepta ſufficeret, ſatis feceram huic parti, nihil eorum, quae legi, vel didici, quod modo probabile fuit, omittendo: ſed mihi in animo eſt, quae latent penitus, ipſa hujus loci aperire penetralia; quae quidem non aliquo tradente, ſed expe-

alias. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Vall. Voſſ. 2. Bad. Reliqui *alios.*

25. *ſatis feceram.* Turic. *ſ. fecerat.*

mihi. Turic. a pr. manu *mere* et ſic Alm. (cf. 6, 1, 58. item mox). Unde efficit Burmannus ſcripturam, mihi valde placentem: *eruere i. a. a. q. l. p. et i.* cet. *Et* additum in hac ratione, longe molliorem et terſiorem facit ſtructuram. Quis enim probet haec: „quae latent *penitus ipſa penetralia aperire?*" cf. 9, 2, 65 „*latens* aliquid *eruitur*" item 6, 1, 51. Tarv. (per errorem) *nihil.* Guelf. mox omittit *ipſa*, ſolus, nec bene. Adde et 4, 2, 60. „*occultum — erutum.*"

24. *praeter alias*, intellige *virtutes.* Nota res, et agnita tam veteribus quam recentioribus. Vide in primis Dionyſii Halic. librum περὶ Δημοσθένους δεινότητος, quae quidem ipſa latius patet quam δείνωσις. Conſule et Lexicon rhetoric. Graec. Erneſti in δείνωσις.

25. *mihi.* vide not. crit.

non aliquo tradente. Monent VV. DD. hoc praeceptum a Cicerone dari de Orat. 2, 45. ab Horatio notiſſimo loco ad Piſon. v. 101 ſeqq. Almelovenius et Ariſtotelem appellat (non quidem in Rhetoricis, ut ipſe ait, ſed in Poetica c. 18 apud Buhl. V. 5. p. 240) πιθανώτατοι γὰρ ἀπ' αὐτῆς τῆς (vide Hermann. p. 158.) φύσεως οἱ ἐν τοῖς πάθεσίν εἰσι. Sed illud de φαντασίαις (§ 29 ſeqq.) tanquam peculiare Quintiliano vindicat Geſnerus. Si Strebaeus, quem improbat Geſnerus, ad Ciceronem de Orat. *inſolentiam gloriandi* objicit Quintiliano, aſperius ſane, vix tamen reperio, quo defendam ampullas haſce in homine alioqui ſano in primis et prudente, cum neque primus eruerit hoc neque ipſum praeceptum ſit ex arcanis et reconditis. Ne Gedoynus quidem mihi ſatis facit; qui Qu. ait

rimento meo, ac natura ipſa duce, accepi. Summa enim (quantum ego quidem ſentio) 26
523 circa movendos affectus in hoc poſita eſt, ut moveamur ipſi. Nam et luctus, et irae, et indignationis aliquando etiam ridicula fuerit imitatio, ſi verba vultumque tantum, non etiam animum, accommodaverimus. Quid enim aliud eſt cauſae, ut lugentes, utique in recenti dolore, diſertiſſime quaedam exclamare videantur, et ira nonnunquam indoctis quoque, eloquentiam faciat, quam quod illis ineſt vis mentis, et veritas ipſa morum? Quare in iis, quae veriſimilia eſſe 27
volemus, ſimus ipſi ſimiles eorum, qui vere patiuntur, affectibus: et a tali animo proficiſcatur oratio, qualem facere judicem

26. *indignationis.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *indignationes* cum Voſſ. 2. Ald. Nulla Alm. mentio cf. modo item mox hac §. *etiam.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Ald. Baſ. Reliqui omittunt. Malim *ei* quoque hic inſeri alicubi.

fuerit. Turic. *fuit* a pr. manu (cf. § 15.), correctum *ſunt* et ſic Guelf. Sed Goth. *ſunt ut* cum Voſſ. 2. Neque his Alm. memoratur cf. modo, item § 27.

accomm. Turic. *accommodarimus* a pr. manu. Placet.

nonnunquam indoctis. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. et edd. ante Leid. Reliqui inſerunt *in.* Turic. Goth. *indoctus.*

27. *quae veriſ.* Turic. *quoque v.* cum Alm. cf. § 26. item hac §.

probe memorem, quid alii dixerint, hoc colore excitare modo voluiſſe orationem.

accepi. Non ſane placet verbum ad *penetralia* relatum; ſed omiſſa jam eſſe videtur ſimilitudo, et in univerſum haec dicta.

26. *veritas — morum.* Vix mihi tempero, quin legam *motuum.* Mox § 29 ſunt *motus.*

volet. An ille dolebit, qui audiet me, qui in hoc dicam, non dolentem? iraſcetur, ſi nihil ipſe, qui in iram concitat ſe idque exigit, ſimile patietur? ſiccis agenti oculis lacrimas dabit? fieri non poteſt.
28 Nec incendit, niſi ignis; nec madeſcimus, niſi humore: nec res ulla dat alteri colorem, quem non ipſa habet. Primum eſt igitur, ut apud

me qui in hoc dic. Sic Turic. cum Alm. ille tamen a ſecunda manu *m. q. ſi h. d.* et ſic Guelf. *m. cum haec d.* Goth. Voſſ. 2. *m. cum hoc d.* Camp. et edd. ante Stoer. qui transponit *m. hoc cum d.* et ſic reliqui.

dolentem. Turic. a ſec. manu *dolenter* et ſic Guelf. cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. cf. § 17. *ſe.* Sic Guelf. cum Jenſ. et edd. ante Ald. *concituſſe.* Turic. a pr. manu, a ſec. *concitat*, omiſſo *ſe.* Alm. *concitaſſem* (cf. hac § item § 29). Regius expunxit *ſe* quod reliqui omittunt, in his Goth. Vall. 2. cf. § 20. *agenti.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *agentis* cum Alm. Voſſ. 2. Vall. Ald. *agens* (ut volebat Regius) Loc. et reliquae ante Gryph. exc. Bad. ſec., qui primus noſtrum; unde, ignoro. Sanius hoc eſt profecto et verius, ſed neſcio quomodo acrius et elatius videtur cum genitivo, ut *ſiccis oculis* ſint dativi, quo poſitus etiam participii deducit. Neque hic tam proclivis erat error librariorum, qui *ſ* ad *agenti* addiderint de ſuo.

28. *alteri.* Turic. Guelf. *alterius.* Camp. omittit.

non ipſa. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *i. n.* cf. § 15. 34.

27. *in hoc.* ſcil. ut doleat; ita mox *idque exigit.* cf. Ruhnken. ad Vellej. 2, 41 extr.

concitat ſe. Cave ad dicentem referas pronomen.

agenti. cf. not crit.

28. *dat alteri colorem.* „Non verſatur Fabius in rerum naturalium doctrina, aut circa experimenta chemicorum; alias facile eſſet exemplis iſta revincere tum vulgaribus tum reconditioribus: de ſimplici illo craſſoque affrictu et contactu carbonum, rubricae, ac pigmentorum agere eum apparet.“ Geſnerus.

nos valeant ea, quae valere apud judicem volumus: afficiamurque, antequam afficere conemur. At, quomodo fiet, ut afficiamur? 29 neque enim ſunt motus in noſtram poteſtatem. Tentabo etiam de hoc dicere. Quas φαντασίας Graeci vocant, nos ſane *viſiones* appellemus: per quas imagines rerum abſenſentium ita repraeſentantur animo, ut eas cernere oculis, ac praeſentes habere videamur. Has quisquis bene conceperit, is erit 30

29. *noſtram poteſtatem.* Sic Turic. (a pr. manu). Reliqui *noſtra poteſtate.* „Suſpicor antiquam et Ciceroni uſitatam con„ſtructionem hic corrupiſſe librarios, nam in V. C. Alm. „erat“ (an et ibi, ut in Turic., repoſita vulgata? cf. § 27. item hac §) „*in noſtram poteſtatem.* ita enim Gellius lib. 1. „c. 7. docet veteres dixiſſe. vide et Gronov. ad Liv. 2, 14“ (et Drakenb. ibidem) „et Voſſ. ad Jul. Caeſ. de bello Civil. 1, „25. et commentatores ad Sueton. Auguſt. 13.“ (quibus adde Oudend. ibidem et Sueton. Aug. c. 16 „in *conſpectum* fuiſſe.“) Burmannnus. Palatini Gebhardi vulgatam dare putandi ſunt, cum iis utatur hic ad 1, 1, 12 *in uſum* et 3, 6, 63 *in aliam — opinionem* praeſerentibus, defendens noſtram ſtructuram crepundd. 1, 5. noſtri tamen loci immemor. Libro 3. Burm. conjicit *iſſe* pro *eſſe*. φαντασίας. Turic. *fantaſias* cum Jenſ. et reliqui quoque ante Ald. latt. litt. (quibus adde Bad. pr.) ſed per *ph.* *appellemus.* Camp. *appellamus.* cf. 5, 10, 1. *cernere.* Turic. *cenſe* a ſec. manu *cenſere*, et ſic Alm. cf. hac § item § 30. *videamur.* Foedum operarum Geſneri vitium *videamus* repetitum a Bip.

30. *conceperit.* Turic. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *coeperit* cum Alm. Vall. Goth. 2. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Bad. ſec. Correxit Regius, et, quod hic neglexit, idem feci mox § 33 quem locum Burm. huic in vulgata tuendo affert, parum recte.

29. *in noſtram poteſtatem.* cf. not. crit.

φαντασίας. „Vide de his „ſummum magiſtrum Longi„num c. 15“ (non 16) „et „quae ad eum viri doctiſſi„mi“ Geſnerus. cf. Lexicon Rhet. Ern. Graec. h. v.

in affectibus potentiſſimus. Hunc quidam 5
dicunt εὐφαντασίωτον, qui ſibi res, voces, actus ſecundum verum optime finget: quod quidem nobis volentibus facile continget. An vero, inter otia animorum, et ſpes inanes, et velut ſomnia quaedam vigilantium, ita nos hae, de quibus loquor, imagines proſequuntur, ut peregrinari, navigare, proeliari, populos alloqui, divitiarum, quas non habemus, uſum videamur
31 diſponere, nec cogitare, ſed facere: hoc

Nam et ibi libri omnes *coepit*, nec niſi aliquot in utroque loco *ceperit*, *cepit* quae eſt correctio librarii, cum in *coeperit*, *coepit*, lateat vera ipſa ſcriptura, per compendium.

Hunc. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. Jenſ. *has.* orto errore ex obſcuritate vocis quae ſequitur Graecae.

quidam. Turic. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *quidem* cum edd. ante Ald. Sed Guelf. et Camp. verum.

εὐφαντασίωτον. Turic. tam obſcuris litt. ut legi nequeat. Guelf. lacunam habet. Goth. ἐν πᾶσι σοφὸν cum Voſſ. 2. dare narretur ἐμπαντασοφὸν, ſed hic in margine ἐμφαντασίοτον Camp. ειταησιστοτον. Tarv. primus veram vocem. Adhuc hoc ſolo loco cognovimus vocabulum Graecum cf. 5, 6, 55 ubi Camp. expreſſe απρολητττον.

An vero. Turic. Guelf. *nil v.* Alm. dare narratur: *nihil u* (cf. § 29. 34). Jenſ. (tac. Geſn.) *Nam u.* Reliqui *Nam ut*, pro quo Regius malit *N. vel*, corrupte vulgatam legi agnoſcens. *Vero* eſt etiam in illo *u* Jenſ. *An* pro *Nam* vel potius NIL (cf. 5, 14, 25 not. ex.), de conjectura repoſui, et probo locis geminis quae vide in not. ex.

loquor. Ita Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *loquimur.* cf. 5, 8, 4.

proſequuntur. Goth. (tac. Geſn.) *perſeq.* cum Voſſ. 2. Vall. cf. § 27.

30. *An vero — non transferemus.* De hac excitandae orationis forma cf. 5, 12, 21.

animi vitium ad utilitatem non transferemus? At hominem occiſum queror; non omnia, quae in re praeſenti accidiſſe credibile eſt, in oculis habebo? non percuſſor ille ſubitus erumpet? non expaveſcet circumventus? exclamabit? vel rogabit, vel fugiet? non ferientem, non concidentem videbo? non animo ſanguis, et pallor, et gemitus, extremus denique expirantis hiatus inſidet? Inſe- 32
525 quetur ἐνάργεια, quae a Cicerone *illuſtratio et*

31. *non transſ.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *noſtram tr.* cum Vall. *At.* Turic. *ad* cum Alm. Camp. ſed Turic. a ſec. manu *at* et ſic Guelf. cum edd. ante Bad. qui e Vall. *ut* cum Goth. (errante Geſn.) et reliquis omnibus. Interpretatur Badius *ut* hoc modo: *Velut, ſi — queror.* Ego primam Turic. manum *ad* natam ſuſpicor ex errore ejus qui ad *hominem* referret ad *transſ.* *queror.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. Novitia ergo eſt iſta ratio ſtruentium ita: *ut querar, non — habebo?* i. e. „non habebo, quo melius querar;" quae per ſe ſpectanti videbitur jejuna. *fugiet.* Stoer. Chouet. Leid. *ferret.* Peſſime. Correxit e Codd. Gibſ.

32. ἐνάργεια. Turic. ενερκεια et a ſec. manu *enercia.* Guelf. Camp. ἐνέργεια, ut et Voſſ. 2. et Tarv. Ald. Baſ.

31. *At — queror.* Cenſeo delendum eſſe *At.* cf not. crit. Exemplum abrupte inducitur, optime.

inſidet. Producenda eſt penultima, ut appareat futurum. cf. not. ad 5, 8, 60. not. crit. ad 5, 13, 13. item Drakenb. ad Liv. 2, 29, 6. 9, 21, 6 et Oudend. ad Sueton. Tiber. 14. Rem optime dirimit Burmannus, monens *ſedet* dici in eo, quod maneat, ſubſiſtat, *ſidit* in eo, quod ad fundum vel locum humilem tendat. Ita hic *inſidet animo* eſt pro: irrepet in animum, ſubibit animum. Neque erat, quod conjiceret Rollinus *inſidebit*, quem revincit non nominatum Capper.

32. *a Cicerone.* Lucull. c. 6. habes „perſpicuitatem „aut *evidentiam.*" Illuſtrationem ubi vertiſſet Grae-

evidentia nominatur, quae non tam dicere videtur, quam oſtendere: et affectus non aliter, quam ſi rebus ipſis interſimus, ſequentur. An non ex his viſionibus illa ſunt,

Excuſſi manibus radii, revolutaque penſa?
33 *— Levique patens in pectore vulnus?*

equus ille in funere Pallantis,

Sed Vall. verum ut et Goth. Correxit Regius hic ut 4, 2, 63 ubi etiam pejora monſtra velut Turic. *apriaa*, a ſec. manu *argila*. Camp. αϱγιλα. Apud Rufinianum Geſnerus (anno 1745) et Capper. (anno 1750) repoſuerunt *enargia* pro *energia*. *penſa Levique*. Sic Turic. Camp. cum edd. ante Baſ. Reliqui inſerunt *et*. Goth. et Guelf. non notavi, negligenter ut ſuſpicor. *equus*. Turic. Guelf. *et quos* cum Alm. et edd. ante Ald. ne hic quidem recedente Ruſc. cf. § 30. Hoc correxit Regius, ſed antepoſuit *et*, quod deinde propagarunt Aldus et reliqui; quanquam Camp. jam *et aequus*. Goth. Voſſ. 2. Vall. *et equus*. cf. § 30. In *et quos* latebat nihil niſi *equus*.

cum Cicero, nondum oſtenderunt VV. DD. nec oſtendent, ut opinor. Huc enim nequaquam pertinet, quod De Nat. Deor. 1, 31. *illuſtratio* legebatur ante Daviſium, nunc eſt *luſtratio*. Aut vitium ineſt ſcripturae, aut (quod verius puto) memoria lapſus eſt Qu., cui obverſabatur locus de Or. 3, 53 ubi eſt *illuſtris explanatio*. cf. 6, 1, 24. Sed in noſtri loco diſplicet etiam *Inſequetur*. Nullam compoſiti verbi vim agnoſco. Deinde, ſi reſpondet illi, quod mox eſt, *ſequentur*, tanto minus convenit. Mihi quidem illa geminatio *ſequendi* non valde arridet; Quintiliano petitam tamen credam, modo pro *Inſequetur*, fuerit *Hinc ſequetur*. Libri quidem nullius varietatem animadverti, niſi quod Turic. a pr. manu *inſequentur*. *Enargia* inter figuras definitur a Rufiniano ut a noſtro. Ruhnk. in ed. Rutil. p. 275. cf. Nic. Faber ad M. Senec. Contr. 2, 11 extr.

Excuſſi. Virg. Aen. 9, 474.

33. *Levique patens*. Aen. 11, 40. *poſitis inſignibus* Aen. 11, 89. *Et dulcis*. 10, 781.

— *poſitis inſignibus?*

Quid? non idem poëta penitus ultimi fati concepit imaginem, ut diceret,

— *Et dulces moriens reminiſcitur Argos?*

Ubi vero *miſeratione* opus erit, nobis ea, de 54
quibus queremur, accidiſſe credamus, atque id animo noſtro perſuadeamus. Nos illi ſimus, quos gravia, indigna, triſtia paſſos queremur: nec agamus rem, quaſi alienam, ſed aſſumamus parumper illum dolorem. Ita dicemus, quae in noſtro ſimili caſu dicturi eſſemus. Vidi ego ſaepe hiſtriones 35

poſitis inſign. Sic omnes ante Gryph. Reliqui inſerunt *qui.* *inſign. Quid.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt ſequentem apud Virgilium verſum.

34. *queremur acc.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. (niſi quod hic *s* in fine pro *r*). Reliqui *querimur.*

id. Turic. Guelf. Camp. *in* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſc. Hic omittit vocem cum Ald. Bad. pr. Vall. Regius repoſuit noſtrum. *indigna triſtia.* Turic. *an dignu triſtitia* cum Alm. *aut digna triſtitia* Camp. *An* correctum in *in* in Turic. *queremur nec.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. Reliqui *queramur.*

noſtr. ſim. Ita Turic. Guelf. Camp. Reliqui *ſ. n.* cf. § 28. 36. *eſſemus.* Turic. (a pr. manu) *vidiſſemus* cum Alm. cf. § 30. 36.

35. *Vidi — comoedos.* Quid differant *hiſtriones* et *comoedi* non adeo facile dictu eſt mihi. Locus huc quidem maxime faciens adhuc mihi cognitus eſt Sueton. Cal. c. 54. ubi *tragoedi* (quod nullo negotio poteſt ad *comoedum* transferri) *pronunciatio*, ſecernitur a *geſtu hiſtrionis.* cui ſimilis ejusdem Neron. c. 24 ubi *hypocrita* eſt qui illic *hiſtrio.* His acquieſcere ſatius duxi, quam vel majorem vera peritiam ſimulare, vel rem tentare mihi valde impeditam, cum Gronovii et Salmaſii (quamvis diſtinguentis tem-

atque comoedos, cum ex aliquo graviore actu perſonam depoſuiſſent, flentes adhuc egredi. Quod ſi in alienis ſcriptis ſola pronunciatio ita falſis accedit affectibus: quid nos faciemus, qui illa cogitare debemus, et moveri periclitantium vice poſſumus?
36 Sed in ſchola quoque rebus ipſis affici convenit, easque veras ſibi fingere, hoc magis,

35. *accedit.* Sic omnes praeter Goth. qui *accendit.* Geſnerus hanc ſibi conjecturam a Codice praereptam dolebat. Sed tum *Quod* debebat mutari in *Quos* et verbum ipſum eſt nimium. *et — poſſumus.* Sic Turic. Camp. Tarv. cum Alm. Ald. *ut — poſſumus* Jenſ. *et — poſſimus.* Baſil. Reliqui, etiam Regio jubente *ut — poſſimus.* Guelf. mihi non memoratum miror; ſed Voſſ. 2. Goth. Vall. cum recepta facere facile credo.

36. *quoque rebus.* Sic Turic. Reliqui. *r. q.* cf. § 34. item § hac extr.

pora) aliorumque decretis multa veterum loca obſtare mihi viderentur. Geminum huic Ciceronis locum indicat Geſnerus de Orat. 2, 46. Sichardus, ni fallor, Gellii 7, 5. Mirum etiam hoc, quod *comoedi* dicuntur *flentes* egredi.

accedit affectibus i. e. ad eos accedit, eos aequat, ſic 10, 1, 86. et Aſcon. Ped. ad Divin. in Caecil. (quanquam aliena interpretatione) „*accedere* eſt proximum fieri." cf. Sil. Ital. 14, 26. quanquam ibi cum accuſativo ſtruitur.

cogitare debemus et moveri — poſſumus. Ne quis ultima haec nimis jacere putet, monendum videtur, id, quod *cogitare* etiam *debemus*, opponi *alienorum ſcriptorum ſoli pronunciationi* (cf. 3, 8, 51 *pronunciando — dicendo*), quod autem *moveri poſſumus* reſpondere „*falſis* affectibus." Id quoque cavendum, ne quisquam *vice* interpretur *loco.* Accipiendum eſt ſic: *caſu, infortuniis.*

36. *Sed in ſchola.* Quae praeceſſerunt, ad ſolum actorem forenſem ſpectabant. Nunc et in declamationibus tale quid fieri poſſe, docet; et ſi non *perſonis*, at *rebus ipſis* affici.

easque — fingere. Interpretare: tales ſeligere, quae

526 quod illic ut litigatores loquimur frequentius, quam ut advocati. Orbum agimus, et naufragum, et periclitantem: quorum induere perſonas quid attinet, niſi affectus aſſumimus? Haec diſſimulanda mihi non fuerunt, quibus ipſe, quantuscunque ſum, aut fui, perve-

quod. Camp. *quia.* cf. § 15. 6, 3, 6.

illic ut lit. Turic. (a pr. manu) *illi lit.* Alm. *illi ut l.* (cf. § 34. item hac §). Camp. *illic l.* cf. § 15.

induere. Jenſ. Tarv. *inducere.* Correxit Regius. cf. 3, 8, 50. *quid att.* Camp. *non a.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. Mire, ſed ſententia quidem non differt. *fuerunt.* Camp. *fuerint.* Male.

quantuscunque — perveniſſe. Turic. *quantiscunque is a. ſ. p.* cum Alm. (cf. hac § item 6, 3, 3). Sed ille a ſec. manu *aut* mutat in *as.* Guelf. *quantiscunque uſus ſum p.* Goth. *quantuscunque ſ. ac ſ. nam p.* Camp. *quantuscunque ſum nam p.* cum Andr. *quantuscunque ſim nam p.* Ald. *quantuscunque uſus fuit nam perv.* Sichardi apud Gibſ. et Baſ. Noſtram ipſam dant Jenſ. (tac. Geſn. de *nam* omiſſo) et edd. ante Ald. (niſi quod *ſim* habent Jenſ. et Tarv.) quo acc. Bad. pr. Mox Bad. ſec. ad noſtram addit *nam* inſertum ante *perv.* quam ſcripturam reliquae dant. Parentheſin faciunt *nam — credo,* ut *motus ſum* pendeat a *quibus.* Videor optimis auctoribus expunxiſſe *nam* (quod ipſe nonniſi in uno Goth. MS. reperi cf. § 21). Longe melius dicitur et ad latinitatem et ad ſententiam *quibus perveniſſe me credo*, quam *quibus motus ſum.* Num *praeceptis* hiſce, vel artificiis orandi, *motus* fuit? Diſplicuit ſane iis, qui inſererent *nam*, abrupta in fine oratio: *frequenter* cet.; nec profecto mihi placet; velim molliri ſaltem ſubjecto *enim*, quod dicat aliquis excidiſſe poſt *frequenter*, hauſtum ab hujus ultimis. Modeſtiae color corrumpitur ponendo *nam* poſt *quantuscunque.* Manifeſtum cenſeo et hoc, in veritatem praeferant, non fabuloſas (cf. 2, 10, 5). Neque enim recte accipi crediderim hic *fingere* pro *credere.*

quod illic. Succurrit reponere *quo*, referendo ad *frequentius;* ſed cum hoc longe inde ſit, fortaſſe non opus illa relatione ad *hoc magis.*

quantuscunque. cf. 4, 2, 86.

niſſe me ad aliquod nomen ingenii credo. frequenter motus ſum, ut me non lacrimae ſolum deprehenderent, ſed pallor, et veri ſimilis dolor.

III. Huic diverſa virtus, quae *riſum* judicis movendo et illos triſtes ſolvit affectus, et animum ab intentione rerum frequenter avertit, et aliquando etiam reficit, et a ſatietate vel a fatigatione renovat. Quanta ſit autem in ea difficultas, vel duo maximi oratores, alter Graecae, alter Latinae elo-
2 quentiae principes, docent. Nam plerique Demoſtheni facultatem defuiſſe hujus rei

illa ſtructura *quibus motus*, opus fuiſſe expreſſo *ita*, quod ſubaudiri poteſt in noſtra ratione. Turicenſis illud *is* nihil aliud eſt niſi *ſim*, cui praeferendum eſt *ſum*, praeſertim ob *fui*. Repoſitum *as* pro *aut*, deſtinabatur profecto *ac*, quod eſt in Goth. *uſus ſum* Guelf. quod inquinavit Sichard. ab argutante librario profectum exiſtimo.

non lacr. Jenſ. (tac. Geſn.) *l. n.* cum edd. ante Bad. cf. hac § item 6, 3, 2. *deprehenderent.* Sic Turic. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſ. Reliqui *deprehenderint.* *veri.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *vero.*

1. *ſat. vel a fat.* Goth. (tac. Geſn.) *ſ. v. f.* cum Voſſ. 2. *ſ. et f.* Camp. *maximi.* Turic. Guelf. *maxime* cum Alm. Placet; in vulgata *vel* poſt *duo* collocandum videtur. Ut nunc eſt *vel* demonſtrat non plus quam duobus opus ad hoc dicendum, ubi adverbium aptius videtur, cum etiam laus ſit in ſequentibus. *principes.* Guelf. *princeps.* Placet.

2. *def. huj. re.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *h. r. d.* cf. 6, 2, 36. item § 3.

1. *maximi.* cf. not. crit.

2. *Demoſtheni — defuiſſe.* Geſnerus monet, Ciceronem, agnoſcentem ita vulgo judicari, magnam tamen praedicare Demoſthenis urbanitatem Orat. c. 26. extr.; recenſere autem aliquot ejus dicta Plu-

[redacted]

credunt, Ciceroni modum. Nec videri poteſt noluiſſe Demoſthenes, cujus pauca
527 admodum dicta, nec ſane ceteris ejus virtutibus reſpondentia, palam oſtendunt, non diſplicuiſſe illi jocos, ſed non contigiſſe.
Noſter vero, non ſolum extra judicia, ſed 3
in ipſis etiam orationibus, habitus eſt nimius riſus affectator. Mihi quidem, ſive id recte

3. *affectator.* Turic. *adſectatior* (de orthogr. cf. 6, 2, 18. item hic § 90.) *affectatior* Alm. (cf. 6, 2, 36. item § 5.) cum Palat. Gebhardi, qui hoc, cum altera ejusdem Cod. varietate, *minis* pro *nimius* (cf. § 8. Camp.), conjungens, impenſe pro- tarchum in vita p. 851. B. Capperonnerius ablegat ad Longinum c. 34. ubi inter alia et hoc; ἔνθα μέντοι γελοῖος εἶναι βιάζεται καὶ ἀστεῖος, οὐ γέλωτα κινεῖ μᾶλλον, ἢ καταγελᾶται. Ad quem locum Tanaquillus Faber, improbans Hermogenem, qui eum judicet κωμῳδεῖν ἐπίστασθαι (περὶ μεθόδου δεινότητος c. 34. p. 563), Demoſtheni accommodat, quod in rara Thucydidis facilitate a quibusdam dictum refert ipſius Scholiaſtes λέων ἐγέλασεν ἐνταῦθα. vid. Thucyd. Bip. Vol. 5. p. 359. (Non debebat ibi optimus Dukerus cogitare de Leone rhetore.) Dionyſii Hal. judicium de urbanitate Demoſthenis (περὶ Δημ. δεινότητος. Rsk. T. 6. p. 1122) ut nunc eſt conſpirare videtur cum hoc ipſo vulgo recepto. Vix tamen credo verba illa prorſus eſſe ſana. πλεῖστον γὰρ αὐτῆς μετέχει μέρος ſic video accipi, ut ſubjectum ſit εὐτραπελία quae plurimam partem habeat τῆς χάριτος. Quid ſi ſubjectum eſt Demoſthenes, qui multum habeat εὐτραπελίας? Sed tum αὐδὲ oportebit inferere ſupra, jubente etiam Reiskio. cf. et mox § 21. Pearcius indicat locum noſtri huic geminum: 10, 1, 107. „Salibus — „vincimus.“ Juſtus Lipſius Variar. lectt. 2, 17 (citante Almelovenio) rectiſſime Ciceronem defendit ab irriſione Corn. Taciti, quem tunc temporis credebat auctorem Dial. de Oratt.

dicta. proprie ita facetias appellari, notum.

3. *nimius riſus affectator.* Notum Catonis illud: ὦ ἄνδρες, ὡς γελοῖον ὕπατον ἔχομεν. Plutarch. Vol. 1, 769 D. *Scurra conſularis* audiebat ab inimicis Macrob. Saturn. 2, 1.

judico, ſive amore immodico praecipui in eloquentia viri labor, mira quaedam in eo
4 videtur fuiſſe urbanitas. Nam et in ſermone quotidiano multa, et in altercationibus, et interrogandis teſtibus plura, quam quisquam, dixit facete, et ipſa illa, quae ſunt in Verrem dicta frigidius, aliis aſſignavit, et teſtimonii loco poſuit: ut, quo ſunt magis vulgaria, eo ſit credibilius, illa ab oratore
5 non ficta, ſed paſſim eſſe jactata. Utinamque

bat; malit tamen fere *affectantior*. Sed rejicit Burm. *ineptam*, quam recte vocat, Gebhardi emendationem, et negat ſolicitandam receptam. *labor*. Camp. *labar*. Jenſ. *laboro* cum edd. ante Burm. qui repoſuit noſtrum e Voſſ. 2, addicentibus MSS. meis. Locum geminum, quem deſignat, 10, 1, fruſtra quaero. *in eo videtur*. Sic Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *v. i. e.* cf. § 2. item mox.

4. *ipſa illa*. Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. Reliqui *illa ipſa*. Camp. non notavi. cf. modo item § 10. *poſuit*. Guelf. *ponit*. placet fere, ob *ſit*, modo *aſſignat* quoque ſcribatur.

illa. Guelf. omittit. Goth. (tac. Geſn.) *ea*.

non ficta. Turic. Guelf. omittunt *non*. Soli. Guelf. *et* pro *ſed*.

5. *Utinamque lib*. Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. Goth. (tac. Geſn., mire! cum ipſe, praeter ſilentium ſcriptorum, moneat ſimultates Ciceronum fratrum obſtare quo minus honorem aliquem a Quinto habitum credamus Marco) Camp. Tarv. cum Alm. Voſſ. 2. Andr. Pro *que* enclitico habent ſane *quae*

4. *in altercationibus*. cf. 2, 4, 28. Mox inſeram *in* ante *interrogandis*. cf. § 11.

dicta frigidius. Rectiſſime Lipſius loco modo citato, ipſius Ciceronis appellat excuſationem Verrin. 1, 46 „Quae „ego non commemorarem „(neque enim perfacete dicta, „neque porro hac ſeveritate „digna ſunt) niſi vos illud „vellem recordari, iſtius ne„quitiam et iniquitatem tum „in ore vulgi, atque in com„munibus proverbiis eſſe ver„ſatam."

libertus ejus Tiro, aut alius quisquis fuit, qui tres hac de re libros edidit, parcius dictorum numero indulſiſſent, et plus judicii in eligendis, quam in congerendis ſtudii adhibuiſſent: minus objectus calumniantibus

Turic. Camp. ſed hoc non refert. A ſec. manu Turic. *Utinam q. libertus.* Reliqui *Utinam Quintus et l.* quod cum Mureto Varr. lectt. 19, 6. debebant ejicere editores. *Utinamque* vide 2, 10, 9. 6 Pro. 7.

aut alius. Turic. Guelf. *et a.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. ſec. exc. Camp. Vix defendas hanc ſcripturam. Quod ſi enim praeter Tironem, ſed cum eo aliquis, ignotus Quintiliano, ferebatur edidiſſe hos libros, *alter* dicendum erat, non *alius.* Vide confuſa *et* atque *aut* 5, 10, 90.

objectus. Turic. *ablectus* cum Alm. (cf. § 3. 7.) ſed ille a ſec. manu *ab his locus.* Bodl. *objectus ab his locus* (modo recte excerpſerit Gibſ. nam *objectus* magnopere ſuſpicor abeſſe ab hoc Codice) cum Obr. *abjectus locus* Jenſ. cum edd. ante Ald. exc. Camp. *objectus locus* Ald. Baſil. Noſtram tuentur Guelf. Goth. Vall. (teſ. Badio) Camp. *Abjicere* et *Objicere* con-

5. *Tiro — adhibuiſſent.* Etiam Macrobius (citante jam Regio) Saturn. 2, 1 „Cicero, „inquit, quantum in ea re va„luerit quis ignorat, qui vel „liberti ejus libros, quos is „de patroni jocis compoſuit, „quos quidam ipſius putant „eſſe, legere curavit?“ Geſnerus de dictis Ciceronis ablegat ad Cic. ad Div. 7, 32. 9, 16. (collato Suetonii loco Caeſ. c. 56.) item ad Div. 15, 21. Pluralem *indulſiſſent — adhibuiſſent* poſt *aut* cf. ad 3, 8, 67. Malim tamen hic *indulſiſſet — adhibuiſſet* ob id, quod inſeritur, *edidit.* Ne Tironem quidem potuiſſe auctorem horum librorum eſſe, ſi indigna Cicerone admiſta fuerint, calidius pronunciare videtur Vavaſſor *de dictione ludicra* p. (Kappii) 342.

objectus. Proprie et cum vi dictum pro *expoſitus*, ut „*objecti* fraudibus anni“ Claud. rapt. Proſ. 3, 116. vid. Drakenb. ad Liv. 2, 58, 5. quanquam ibi textus habet ſenſum *defendendi*, exempla in nota *periclitandi*, qui eſt in noſtro loco. item ad 22, 34, 6. et Clav. Cic. Ern. h. v. Habet enim utramque poteſtatem verbum, prout refertur vel ad eos qui poſt *objectum hominem* ſunt collocati vel ad eos, qui adverſus eundem.

mam, et cui repugnari minime poteſt. 9 erumpit enim invitis ſaepe: nec vultus modo ac vocis exprimit confeſſionem, ſed totum corpus vi ſua concutit. Rerum autem ſaepe (ut dixi) maximarum momenta vertit ut cum odium iramque frequentiſſime frangat. 10 Documento ſunt juvenes Tarentini: qui

Vall. *cum* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald. Correxit Regius.

9. *enim.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *etiam* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Bad. Noſtra eſt e conjectura Regii (leniſſima cf. 6, 1, 24.) quam expreſſit Bad. Reliquae *enim etiam.* *invitis.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *invitus* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius. Alm. dare *enim etiam invito* non credo cf. § 8 item mox. *ſaepe: nec.* Turic. Guelf. Camp. inſerunt *nec fultus opè* cum Alm. et edd. ante Burm. exc. Ald. Gryph. (1536) Colin. Vidov. Scribunt Guelf. Camp. Voſſ. *fulctus.* Goth. *fluctus* (niſi forte erravimus) Alm. *vultus* (quod tamen non credo cf. modo, item § 14). Muretus l. c. eleganter, ut ſemper, „Barbara“ ait „quaedam enunciatio effecerat, „ut *nec fultus* pro *nec vultus* ſcriberetur. Quae corrupta ſcriptu„ra fulta eſt poſtea opè alicujus, qui de ſuo addidit illud *ope.* „Sic ſaepe *ferìtas* invaſit in locum *veritatis*, *fenus* in locum „*Veneris*; aliaque ad eundem modum.“ cf. Drakenb. ad Liv. 21, 2, 4. *nec vultus.* Turic. Guelf. *n. vultum* cum Alm. Sed Goth. (tac. Geſn.) *non v.*

ſaepe omittit Camp. *ut cum.* Sic Turic. Obr. Reliqui omittunt *ut.*

10. *Tarentini.* Turic. (a pr. manu) *ſtarent iniqui.*

9. *erumpit — invitis.* Ponit Geſnerus geminum Ciceronis locum l. c. „Ita repente erum„pit — oculos occupat.“

ut dixi. Non habeo demonſtrare locum. Securi tranſeunt interpretes. Omiſit (ſic melius) Gedoynus. An memoria lapſus Qu. credebat hoc ſe alicubi monuiſſe? cf. 5, 11, 26.

ut cum. cf. 6, 1, 51.

10. *juvenes Tarentini.* „Nar„rat Val. Max. 5, 1, 3 ex„tern.“ (citatus jam Regio) „et Plut. in Pyrrho“ (Tur-

multa de rege Pyrrho ſecurius inter coenam locuti, çum rationem facti repoſcerentur, et neque negari res, neque defendi poſſet, riſu ſunt et opportuno joco elapſi. Namque unus ex his, *Immo*, inquit, *niſi lagena defeciſſet, occidiſſemus te:* eaque urbanitate tota eſt invidia criminis diſſoluta. Verum 11 hoc, quidquid eſt, ut non auſim dicere carere omnino arte; quia nonnullam obſervationem habet, ſuntque ad id pertinentia et a Graecis et a Latinis compoſita praecepta:

10. *rege Pyrrho.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *P. r.* cf. § 4. 12. *repoſcerentur.* Turic. (a pr. manu) *res poſcerentur.* Jenſ. (tac. Geſn.) *repoſceret* cum edd. ante Ald.

11. *omnino.* Sic et Camp. cum MSS. ut volebat Regius pro *omni* edd. a Jenſ. ante Ald. *nonnull.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. omittunt *non* cum edd. poſt Camp. ante Ald. Correxit Regius.

nebo, p. 587. E). „Sed multo argutius noſter" (cf. 1, 9, 5). „Ille *Niſi vinum nobis defeciſſet, iſta quae tibi relata ſunt, prae iis, quae de te locuturi eramus, luſus ac jocus fuiſſent.* Hic Πλεῖονα δ' ἂν τούτων εἰρήκειμεν, εἰ πλείων παρῆν οἶνος ἡμῖν. „Si vitam Plutarchi et Maximi miles, Fabianus profecto inſuper aureum tripoda meruit." Geſnerus.

11. *compoſita praecepta.* Cic. de Orat. 2, 54 „Itaque cum quosdam Graecos inſcriptos libros eſſe vidiſſem de ridiculis, nonnullam in ſpem veneram, poſſe me aliquid ex iſtis diſcere." Ariſtotelis quidem de ridiculis praecepta temporum injuria nobis invidit vid. Ariſt. Rhet. 1, 11, 29. 3, 18, 7. etiam Theophraſti liber περὶ γελοίου intercidit. Rhetores, qui aliquid de riſu ſcripſerint, recenſet Vavaſſor *de ludicra dictione* Sect. 3. c. 1. p. (Kappii) 257—270. Sed obiter illi plerique; et credibile eſt in *artibus*, quibus caremus, hunc locum de induſtria tractatum, velut in Gorgiae prodente Ariſtotele l. c. cf. noſtr. § 22. Ariſtotelis doctrinam de εὐτραπελίᾳ propoſitam in Ethic. Nic. 2, 7 demonſtrat Schnei-

... plane affirmo, praecipue poſitum eſſe *in natura* et *in occaſione*. Porro *natura* non tantum in hoc valet, ut acutior quis atque habilior ſit ad inveniendum (nam id ſane doctrina poſſit augeri): ſed ineſt proprius quibusdam decor in habitu ac vultu, ut eadem illa minus, alio dicente, urbana eſſe videantur. *Occaſioni* vero et in rebus eſt

in occ. Praepoſitionem habent et Turic. Guelf. Goth. Omittunt Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Burm. exc. Bad. Baſ. cf. 6, 1, 23. hic § 27. Simile modo duplex *a* in omnibus libris.

12. *poſſit.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Jenſ. Tarv. Reliqui *poſſet.* Repoſuit Regius, male cf. 1, 8, 5. niſi forte ejus mutatio ſpectabat ad § 10 ubi ſane corupte in Goth. (tac. Geſn.) *def. poſſit.* cf. 4, 2, 128. Aptius hic quidem fuerit *poteſt*, quod reponere h. l. ne ipſum quidem durum. cf. 4, 5, 11. *proprius — hab.* Turic. *propius quibus deorum in hab.* a ſec. manu: *proprius quibus decorum hab.* Guelf. *propria vis de eorum hab.* Jenſ. *p. q. d. h.* cum edd. ante Ald. ubi Regius deſiderat *in.* Camp. noſtrum.

ac vultu. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *atque v.*

ut ead. Turic. Guelf. omittunt *ut* ob *u* antecedens cf. § 7. *alio — videantur.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. (niſi quod hic *eſſe vid. urb.*) cum Voſſ. 2. Reliqui *d. a. v. u. e.* (cf. § 10. 17). Quare deſeruerit Ciceronem? 10, 2, 18.

13. *Occaſioni.* Turic. Guelf. *Occaſio* cum Alm. Reliqui Codd. ſilentur. Equidem video dativum eſſe in Goth. cui

derus ad Demetr. p. 153. quo adde indicante etiam mox (§ 18) Almelovenio 4, 8. Magna Moral. 1, 31. Ethic. Eudem. 37. Sed juvabit audire Schneiderum de conſuetudine loquendi in hoc genere diſputantem l. c. Eleganter, ſed reſpiciens modo ad pronunciationem, praecipit de *jocatione* Cornif. ad Herenn. 3, 13. 14. Marſi (vid. hic § 102.) liber intercidit. Huc trahas Atheuodori quoque opus. cf. 2, 17, 15.

12. *poſſit.* cf. not. crit.

13. *Occaſioni — prior.* In tanta, quae eſt hujus loci,

tanta vis, ut ſaepe adjuti ea non indocti modo, ſed etiam ruſtici ſalſe dicant in eum,

ſocios ultro aſſigno Voſſ. 2. Vall. (cf. § 8). Sed eorum vix majorem auctoritatem agnoſco quam Camp. qui et ipſe *occaſioni* eum tot edd. cf. 5, 13, 19.

ruſtici ſalſe. Turic. Guelf. *ruſticis ai ſe.* Ille a ſec. manu *ruſticis adeſſe.* Levis error, in quo recepta illa latet.

dicant in eum. Turic. Guelf. Camp. *d. et in eo* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. ſec. qui *d. et in eum.* Baſil. *d. ut cum* ex conjectura Regii. Mox Gryph. *d. in eum* cum reliquis edd. ubi *et* perquam leviter expungitur. Neutrum genus eſſe in *eo*, apparet oppoſitis *et in rebus.* Quod ſi enim maſculinum eſſet, quo referretur *quisquis*, dicturus erat Qu. „et in „*rebus*, et in *perſona.*" Goth. dare *d. in* omiſſo pronomine et Geſnero dicenti et mihi ſilenti credo, quanquam obſtat gemellus ille Voſſ. 2. cf. 6, 2, 20.

corruptela id unum relinquitur ut probabilem ſcripturam, utut erutam e MSS. (vid. not. crit.) communicemus cum lectore: „Occaſio vero et in „rebus eſt tanta" (hic *vis* omitto de conjectura) „ut — „dicant, et in eo, *quid*" (conj. pro *quis*) „*aliquis*" (conj. pro *aliquid*) „dixerit „prior." Facile apparet alieniſſima illa *et in rebus* hac conſtitutione defendi et in aliquo dignitatis loco poni, dum referuntur ad *et in eo.* Eſt enim occaſio aut in rebus, aut in dicto alicujus priore. Quis autem tulerit „occaſioni et *in* „rebus?" ubi ſaltem *in* debebat omitti, etſi vel ſic *rebus* viliſſimum fuerit et plane otioſum. Sed diſplicet, quod, in illa partitione, prior ſpecies non nuda proponitur, ſed adjunctis iſtis: *tanta ut* cet. Hoc ut vitetur paulo licentius ita poterit ſcribi: „Occaſio — eſt (*cujus*" [hoc additur de conjectura] „tanta „vis ut — d.) et in eo" cet. Levior illa (et lenis profecto) mutatio τῶν *quid* et *aliquis* eo commendatur quod non celeritate dicendi certatur, cujusmodi ſententia ineſt iſtis: *quis aliquid d. prior*, verum artificio et felicitate apprehendendi id, quodcunque forte fortuna aliquis dixerit prior. Eo enim prorſus ducunt quae protinus inferuntur: *Sunt enim* cet. Recte autem Regius huc advocat locum Ciceronis de Orat. 2, 56 extr. „Omnino probabiliora ſunt „quae laceſſiti dicimus quam „quae priores."

quisquis aliquid dixerit prior. Sunt enim
longe venuſtiora omnia in reſpondendo,
14 quam in provocando. Accedit difficultati,
quod ejus rei nulla exercitatio eſt, nulli
praeceptores. Utique in conviviis et ſermoni-
bus multi dicaces; ſed, quia in hoc uſu quo-
tidiano proficimus. Oratoria urbanitas rara,
nec ex parte propria, ſed ad hanc conſuetu-
15 dinem commendata. Nihil autem vetabat

quisquis. Turic. *quis* cum Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. Baſ. quod inveniebat et Regius. A ſec. manu ille noſtrum et hoc Camp. Tarv. cum reliquis. Badius prior *cui* de conjectura.

dixerit. Jenſ. (tac. Geſn.) *dicitur* cum Loc. Ven. Ruſc. Bad. pr. quanquam Vall. nobiſcum facit.

14. *ſed quia.* Turic. (a pr. manu) omittit *ſed* cum Alm. probante Burm. *Sed* a librariis addi oſtendit Drakenb. ad Liv. 6, 22, 8. Hanc originem veriorem cenſeo, quanquam et literae *ces* praecedentes parere potuerint errorem cf. eundem ad 7, 41, 5. et hic § 28. item 4, 2, 70.

parte. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bodl. Bal. Alm. Andr. Reliqui *arte.* cf. not. ex.

commendata. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Reliqui *accommodata*, ex conjectura Aldi ut ſuſpicor. Non dubito quin nobiſcum faciat Alm. quanquam non memoratus cf. § 9. 19.

15. *vetabat.* Goth. *vetabit*, ut conjecit et recepit (in pr.) Badius. Male, vel ob *fingerentur* imperfectum (cf. 6 Pro. 16). Sed Voſſ. 2 *vetebat.*

14. *ſed quia.* Melius ſane abfuerit *ſed.* cf. not. crit. Sic et Gedoynus.

ex parte propria. Sua cauſa, quaſi aliquid conducat oratori. *Pars* dictum pro *ſpecie*, *genere*. cf. 2, 18, 5.

ad hanc conſuetudinem. „Conviviorum ſcilicet et ſermonum, de qua paulo ante „dixit." Rollinus.

commendata. a rhetoribus in ſcholis, quos protinus notat male jocos ex *materiis* ſuis proſcribentes. Hoc enim eſt in imperfecto iſto *vetabat.* cf. 2, 10, 9.

et componi materias in hoc idoneas, ut controverſiae permixtis ſalibus fingerentur: vel res proponi ſingulas ad juvenum talem exercitationem. Quin illae ipſae, quae *Dicta* 16
531 ſunt, ac vocantur, quas certis diebus feſtae licentiae dicere ſolebamus, ſi paulum adhi-

materias. Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) *materies.* Male. cf. 2, 10, 4 et tot locis. Guelf. omittit *in hoc idoneas.*

ſalibus. Turic. (a ſec. manu) *talibus.* Guelf. *tabulis.*

16. *Quin — vocantur.* Turic. Guelf. Camp. *Q. ipſae illae dictae ſunt a. v.* Goth. (tac. Geſn.) *Q. illae ipſae dictae ſunt a. v.* cum Voſſ. 2. Alm. (?) Tarv. Ald. *Q. illae ipſae quae dictae ſ. a. v.* Vall. (?) et Bad. pr. Noſtrum in Jenſoniana prima.

dicere. Omittunt hoc Turic. Guelf. cum Alm. *dare* Camp. Juvat integram protaſin apponere, qualis legitur in vetuſtiſſimis Codd., quo maniſeſtior ſit difficultas loci. „Quin ipſae illae dictae ſunt ac vocantur, quas certis diebus „feſtae licentiae ſolebamus.“ *Dicere* illud novitium eſſe, quanquam in uno meorum Codd. poſitum, vel hoc apparet, quod pro eodem eſt *dare* in Camp., quo fluctuatio librariorum indicatur (cf. 5, 13, 19). Etiam *quae* relativum poſt *dictae* a ſinceris libris abeſt. In recepta neutrum *dicta* nullis machinis ſtructurae inſeri poteſt, et rectiſſime Badius „Quaeram“ ait „ab eo“ (Regio) „quid demonſtrent illa pronomina *illae* „*ipſae*, cum nullum ſubſtantivum ſignificans rem demonſtra„tam addatur, niſi *dictae* legantur.“ In Vallenſis margine ad *dictae* annotatum eſt: *dictae ſive dicteriae.* Inauditum ſane feminini generis ſubſtantivum, ſi tamen ſincerum poſſit probari, magnopere ſubventum fuerit loco. Duriſſimum enim tot vocabula mutare: *ipſa illa dicta — quae*, ubi nulla erroris occaſio oſtenditur. Atqui hoc ſaltem fieri debebat in recepta. Deinde quid illud eſt: „dicta *ſunt* ac *vocantur?*“

15. *et componi.* Quidni *vel* pro *et?* (cf. not. crit. ad 4, 3, 12). Opponuntur enim *componi* et *ſingulas.* Niſi forte expunxeris *et.*

16. *Quin illae — ſolebamus.* Etiam hic ad nott. criticas lectorem amandare cogimur.

bita ratione fingerentur, aut aliquid in his ſerium quoque eſſet admixtum, plurimum

Anne igitur nomen, quod ajunt, et omen habent *dicta* illa? Sed quod tandem comminiſcar *dictum*, quod *vocetur* quidem neque *ſit* tamen? cf. § 109. Apage frigus iſtud plus quam puerile. Porro *dicta dicere* quam ſit elegans, alii viderint. Sed hoc ne in Codd. quidem. Quare autem *ſolebamus*? Num igitur jam non ſit idem? Praeteriti ratio poteſt eſſe in eo, quod vel conſuetudo tangatur, quae fuerit Quintiliani et condiſcipulorum in ſcholis (velut 1, 6, 23. 24. 1, 10, 59. 5, 12, 17.) vel mos antiquus Romanorum jam abolitus, ubi tamen perfectum aptius (velut 3, 10, 1. 6. 1, 35). Neutrum huc pertinet, cum Saturnalia et *libertas* illa *Decembris* (Hor. Serm. 2, 7, 4) procul dubio reſpiciatur in iſtis *certis diebus feſtae licentiae*, quae nec ſcholarum erant (nam feriae iſto tempore) nec abolita Quintiliani aetate. In tanta obſcuritate, magis, ut aliquam tamen ſententiam diſpiceremus, quam ad reſtituendam Quintiliani manum, *ſunt ac* et *ſolebamus* mutare aggreſſus ſum. Ex illo fecerim *ſicut*, ex hoc *ferebamus*. Aegre, fateor, quisquam admittet illam corruptelam; in hac emendatione ſcrupulum eundem inveniet, quem tetigimus, temporis praeteriti. Hoc quidem ita amoliri poſſe videaris, ſi dicas juvenum modo fuiſſe hoſce jocos in Saturnalibus, quos ſe quoque olim agitare meminerit Qu. Sed equidem praeteritum ab eo probatum cenſeo, qui *fingerentur* et *poterant* male interpretaretur, quaſi de praeſenti non dicta. Quare ſi quid licentius graſſari permittatur, ſcribemus ita: „Quin ipſae illae „(*dictae ſententiae* vocantur) quas c. d. f. l. *jaculamur*." *dictas ſententias* vulgo eſſe appellatas haſce in Saturnalibus jocationes, gratis ſumo, neque aliunde, quam ex hoc ipſo loco, didici. Eodem redit, ſi pro *ſunt ac* ſcribis *ſicut*; ubi *dictae* appellabuntur eaedem, in quo facilior ſane eſt ſtructura „*dictae* (ſicut „vocantur)." Niſi forte cenſes, huic voci *dictae* aliquod praeſidium eſſe in gloſſa illa Vall. *Jaculamur* aptiſſimum fuerit verbum. cf. § 42. 43. 9, 2, 79. ubi recte Burm. ablegat ad Petron. c. 109. C in L, in B abire L, etſi exemplis docet Morelius Elém. de Critique p. 93. 140. 141., deſpero tamen quenquam tantae mutationi conciliatum iri, niſi caſus advocetur, verus ille ex machina Deus, omniumque emendationum, ingenio carentium, vindex praeſentiſſimus. Potuit enim ſane *caſu* librarius ſcribere *ſolebamus* pro *jaculamur*.

poterant utilitatis afferre: quae nunc juvenum, vel ſibi ludentium exercitatio eſt.
Pluribus autem nominibus in eadem re vulgo 17
utimur: quae tamen ſi diducas, ſuam quandam propriam vim oſtendent. Nam et *urbanitas* dicitur: qua quidem ſignificari video ſermonem praeferentem in verbis et ſono et uſu proprium quendam guſtum Urbis, et ſumtam ex converſatione

poterant. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Loc. Venet. Ruſc. Obr. Geſn. Bip. *poterat* Jenſ. Tarv. Ald. Reliqui *poterunt.* Male.

17. *diducas.* Sic Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Vall. Loc. et edd. ante Geſn. Reliqui *deducas.* Correxit Regius.

quand. propr. Ita Turic. Guelf. Camp. Reliqui, *p. q.* cf. § 12. item § 18. *praeferentem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Vall. et edd. ante Baſil. exc. Ald. *praeſentem* Goth. Voſſ. 2. (cf. 6, 2, 21). Reliqui *ſe* inſerunt; ſuadente Regio, Badio iterum refragante. cf. 6, 2, 14.

ſono. Turic. *ſoſo*, a ſec. manu *ſeſe*, cui aſcribitur: *vel ex arte.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *arte.* Mirum gloſſema! *guſtum.* Camp. *geſtum* cum Goth. Vall.

vel — ludentium. Ambiguum eſt *vel.* Aut dirimit enim *ludentes* a juvenibus, aut valet *adeo*, quod ſic interpretaberis: etiam tum, cum nihil aliud niſi cet. Quid ſit „*ſibi* ludere" vix dicam. An nullo alio teſte, magiſtro non moderante? Sed fortaſſe nihil aliud niſi *inter ſe.* *Nunc* non ad aetatem eam refero, qua ſcribit Fabius, ſed oppono deſideratis iſtis: *ſi fingerentur, ſi eſſet,* quomodo dicimus: „melius abeſſet; *nunc* „ita intelligimus."

17. *diducas* „i. e. ſepares." Regius. Si quis ſynonymiam hanc ſedulo diſcernat, differentiae apparebunt.

converſatione. Vocabulum hoc, L. Senecae in primis frequentatum, jam Trogo adhibitum docet ſummus Ruhnkenius ad Vellej. 2, 102, 3. ubi locus Gronovii in Obſerv. demonſtratus, eſt p. 631 ed. Platn. vid. noſtr. 1, 2, 4. Declam. p. (Bip.) 3, 17. 4, 149. Dial. de Oratt. c. 9. Seneca Epiſt. 108 p. (Bip.) 55. „non ſolum ſtudentes,

doctorum tacitam eruditionem; denique, 18 cui contraria ſit *ruſticitas*. *Venuſtum* eſſe, quod cum gratia quadam et venere dicatur, apparet. *Salſum* in conſuetudine pro ridiculo tantum accipimus: natura non utique hoc eſt: quanquam et ridicula oporteat eſſe ſalſa. Nam et Cicero, *omne, quod ſalſum ſit*, ait *eſſe Atticorum*; non, quia ſunt maxime ad riſum compoſiti: et Catullus, cum

18. *et — dicatur.* Jenſ. *ex — dictum.* Tarv. *et — dictum* cum edd. ante Ald. Correxit Regius, ſed jam Camp. noſtram.

ſalſum — ſalſa. Turic. *falſum — falſa.* cf. § 6. 39.

accipimus. Turic. a pr. manu *accepimus.*

oport. eſſe. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *eſſe oport.* Male. cf. § 17. 25. *ſalſum ſit.* Turic. Guelf. *ſuperſit* cum Alm. *ſal ſumpſit.* Camp. apparet origo erroris.

„ſed etiam *converſantes*" ubi *converſatio*, ut hic a noſtro, ſignificatur quotidiana, a certo diſcendi conſilio aliena. Appul. Met. l. 5. p. 89. 91.

doctorum — eruditionem. cf. 4, 2, 45. *Doctus* non aliter uſurpatur quam *eruditus*. At quam eleganter *tacita* appellatur illa eruditio! cf. 1, 10, 7 „(artes) *tacitae* quoque „ſentiuntur." et mox § 19.

18. *quanquam — oporteat.* Conjunctivum cf. ad Prooem. 18. Recte praecipit, ridiculis quidem utique oportere ineſſe ſalem, falſis riſum negat.

non quia ſunt. Recte Geſnerus malit *ſint*, quoniam pertineat ad Ciceronis ſententiam. Poſſit (id quod eſt in Guelf. Camp. et marg. Vidov.) *nam* pro *non*, mutari in *num*, ut ſit interrogatio per parentheſin, valens negationem. cf. 5, 10, 102. Locus Ciceronis eſt ex Oratore c. 26. Almclovenius ablegat ad § 107. et locum Demetrii de elocutione p. (Schneid.) 72 διόπερ οὐδὲ ἐκωμῴδουν δωρίζοντες, ἀλλὰ πικρῶς ἠττίκιζον· ἡ γὰρ ἀττικὴ γλῶσσα συνεστραμμένον τι ἔχει καὶ δημοτικὸν, καὶ ταῖς τοιαύταις εὐτραπελίαις πρέπον. item ad Philoſtr. in vita Scopeliani l. 1 de Sophiſt. προσφυὲς — τοῖς Ἰωνικοῖς (quales ſunt Attici) τὸ ἀστεΐζεσθαι. p. 519 Ol.

[redacted]

dicit, *Nulla eſt in corpore mica ſalis*;
32 non hoc dicit, nihil in corpore ejus eſſe
ridiculum. *Salſum* igitur erit, quod non 19
erit inſulſum, velut quoddam ſimplex orationis condimentum, quod ſentitur latente judicio, velut palato, excitatque et a taedio defendit orationem. Sane tamen, ut ille, in cibis paulo liberalius aſperſus, ſi tamen

Nulla — *ſalis.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui totum pentametrum, ut eſt apud Catullum.

non hoc. Turic. (a ſec. manu) Guelf. Camp. omittunt *non* cum Goth. et edd. ante Roll. Vindicant negationem Turic. (a pr. manu) Alm. Goth. 2. Eraſmus in Adagg. 2, 3, 51. Muretus Varr. lectt. 19, 6. Bad. in marg. et nota.

19. *jud.* — *excitatque.* Sic Turic. Alm. (niſi quod ille *plato* et *excitat quae*, ex hoc autem *et* poſt *judic.* affertur. Falſo profecto cf. § 14. 20.) cum Goth. Voſſ. 2. Stoer. et edd. ante Gibſ. quo acc. Roll. *j. v. p. excitat quod* Guelf. Reliqui *j. et velut palatum excitat quod* cujus auctorem dicit Bodl. Gibſonus, mihi quidem nil ejusmodi perſuadens. Eſt ſane in Turic. ſec. manu *palatom* et *quod* pro *quae*. — Sed quis tulerit ſtructuram illam τοῦ *quod* poſt *excitat?* Camp. *j. velut palato extat atque excitat.* *Sane tamen.* Goth. (tac. Geſn.) omittit *tamen* cum Voſſ. 2. Capper. cf. § 28. conjicit *S. tam* Burm.

Nulla — *ſalis.* memoriter extra verſum citat locum: cf. 6, 1, 24. Catulli epigramma eſt in Quintiam et Lesbiam apud If. Voſſium p. 311.

19. *latente* — *palato.* Latet illud judicium, cujus ne ipſe quidem qui judicat conſcientiam habet. Recte autem comparat Burmannus Cic. de Nat. Deor. 2, 18 extr. „(Epicu„rus) *palato* — *judicat.*" cf. Lactant. *de Op. dei* c. 10. p. 98 (Lutet. 1748. 4.) *excitat* — *orationem* cf. ad 6, 1, 2.

Sane tamen — *habent.* Librorum quidem hic nonniſi duorum leviſſima varietas; ſed non eſt acquieſcendum in recepta ſcriptura. Nihil agit Capper. aliquot exemplis defendere conatus, quod *ille* et *hi* referuntur hic ad nomen nusquam expreſſum. Id autem eſſe *ſal*, qui lateat in *ſalſum*. Neque enim tantae licentiae praeſidium ex iis peti poteſt. Colomeſii pater, ut narrat filius, ad oram codicis ſui *ſal* ſcripſerat pro *ille*, et

non ſit immodicus, affert aliquid propriae voluptatis: ita hi quoque in dicendo habent quiddam, quod nobis faciat audiendi ſitim. *Facetum* quoque non tantum circa ridicula
20 opinor conſiſtere. Neque enim diceret Horatius, *facetum carminis genus natura* 53
conceſſum eſſe Virgilio. Decoris hanc magis, et excultae cujusdam elegantiae appellationem puto. Ideoque in epiſtolis Cicero haec Bruti refert verba, *Nae illi ſunt pedes*

habent. Guelf. *habet.* *ſitim.* Turic. a pr. manu *ſit. In.* Unde eſt profecto quod mox Camp. *Infacetum.*

20. *Horatius.* Turic. (a pr. manu) *oratus.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *oratius;* ut mox *oratiano* Turic. Camp.

carminis. Turic. (a pr. manu) *cato minus* cum Alm. Ille a ſec. *catoni* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. *catoni minus* Camp. *catonis* Jenſ. et edd. ante Ald. Noſtrum Vall. non *cautionis* ut narrat Burm. Regius *orationis* reponere ſuaſit. Equidem ſuſpicanti Burmanno reſpondeam, nihil niſi receptam latere. *Nae illi.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (de *ne* tac. Geſn.) *ne ulli* cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. itemque edd. Ciceronis. *ne ullo* Andr. Sich. Poteſt recepta videri commoda veteris ſcripturae emendatio, auctore incerto. Scriptura τοῦ *nae* ſemper per E ſolum tenenda, docente Faerno *ſales* pro *hi;* non leni emendatione. Burmanno diſplicet tam brevi geminatum *tamen.* Rectiſſime; etiam propter logicam. Equidem praeterea quid ſibi velit *ſane* illo loco, ſi interroger, obmuteſcam. His igitur vocabulis diſſiſus reſcribere malim: *Salos enim — habent.* Peccatum fuit ſimiliter in loco Ciceronis, modo citato, Orat. c. 26. ubi *ſanum* pro *ſalſum* male praetulit Lambinus ex uno codice. cf. turbatum in eodem vocabulo § 15. *Audiendi ſitis* quam egregie dicta ſit, neuquam docere non attinet.

20. *Horatius.* Sat. 1, 10, 44. 45.

Cicero in epiſtolis. Locus inter fragmenta relatus, apud Erneſt. p. 1067. Malim *paene ingrediendi.*

faceti, *ac deliciis ingredienti molles.* Quod convenit cum illo Horatiano, *molle atque facetum Virgilio.* *Jocum* vero accipimus, 21
quod eſt contrarium ſerio. Nam et fingere,

ad Terent. Andr. prol. 17. cf. Heuſing. ad Cic. de Off. 2, 21, 16. Cort. ad Sall. Cat. 52, 27.

faceti. Turic. (a pr. manu) *facti* cum Alm. (cf. § 19. item § 26). vid. § 37.

molles. Turic. (a pr. manu) Camp. *mollis.* Jenſ. *mollius* cum edd. ante Stoer. quo acc. Ciceronis fragmenta. Badius Aſcenſius (referente Burmanno: nec ſcio ubi, neque enim in edd. quas confero) conjecit *delicatius ingrediente molles*, probante Burmanno, me, quare praeſtet, parum aſſequente, niſi voluit *ingredienti.*

Quod convenit — Virgilio. Non erat quod hiſce uncos apponeret, tanquam gloſſemati, Geſnerus, male repetitos illos a Bipontinis. Camp. *Quia — V.* cf. § 6.

21. *vero acc.* Camp. inſerit *id*, non male.

et fing. Turic. Camp. *effing.*

21. *Nam et fingere.* Hiſce improbatio, niſi fallor, ineſt ejus, quod modo fieri dicebat. Eſt autem talis fere in omnibus, quae hic recenſentur, vocabulis. Sed particula *nam*, quamvis in omnes partes verſata, nondum ſcio quid faciam. Id quidem unicuique manifeſtum eſſe puto, *ſerium* a Romanis non, ut a nobis, opponi etiam *ficto*, ſed ſoli *ridiculo.* Quod plurima veterum loca oſtendunt, velut hic apud noſtrum § 106. 108. 9, 2, 14. Sic 1, 2, 1 „diſcere *ſerio*" non eſt *vere*, *non diſſimulate*, ſed *ſevere*, *citra luſum* (cf. 1, 1, 20). *Jocus* autem poteſt eſſe vel in *ſeriis* i. e. ubi non ridetur. Ejusmodi eſt *terrere* in primis. Ergo aliud hic dicit Qu. ac modo accipi narrabat. Hoccine autem induci poteſt per *nam?* Subaudiendum in proximis fuerit *male, parum recte*, ad illud *accipimus.* Sed nimia iſta durities. *vero* etiam, poſt *Jocum*, languet et jacet ne leviſſimam quidam habens oppoſitionem. Malim *vulgo*, ut § 17. item § 18. *in conſuetudine.* Neque tamen vel ſic, etſi improbatio paulo ſit manifeſtior, *Nam* recte dici, nullo alio interjecto, mihi perſuadeo. *Et* ante *fingere* in primis neceſſarium, quod valet *etiam*, quo oſtenditur, non ſolum *riſum* contineri *joco.*

et terrere, et promittere interim jocus eſt. *Dicacitas* ſine dubio a dicendo, quod eſt omni generi commune, ducta eſt: proprie tamen ſignificat ſermonem cum riſu aliquos inceſſentem. Ideo Demoſthenem *urbanum* fuiſſe dicunt, *dicacem* negant.
22 Proprium autem materiae, de qua nunc loquimur, eſt *ridiculum:* ideoque haec tota diſputatio a Graecis περὶ γελοίου inſcribitur. Ejus prima diviſio traditur eadem, quae eſt omnis orationis, ut ſit poſitum *in rebus*, aut *in verbis.* Uſus autem maxime ſimplex.
23 Aut enim *ex aliis* riſum petimus, aut *ex*

quod eſt. Turic. (a ſec. manu) *quae ex.* Camp. addit *ex.* Edd. a Jenſ. ad Ald. *quae e.* *ducta.* Goth. (tac. Geſn.) *dicta.* *aliquos.* Baſil. Stoer. Chouet. Leid. *aliquo.* Reſtituit Gibſ. cum magno ſtrepitu, „reliquos" malam ſcripturam dare narrans, quod Burm. refinxit „*nonnulli.*" cf. 15, 13, 9.

22. περὶ γελοίου *inſcr.* Turic. περι cελοιουιν *ſcr.* a ſec. manu *peri ſologion inſcr.* Camp. περιστολογια *ſcr.* Goth. περισσολογια *inſcr.* Voſſ. 2. Περισσολόγον *inſcr.* περιισσολόγια. Vix credo. Jenſ. Tarv. lacunam. Reliquae ante Ald. περι γελιου. *Ejus prima.* Turic. *enim pr.*, a ſec. manu *etenim pr.* et ſic Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui *et enim ſuprema*, unde apparet origo vitii, quod correxit Regius.

23. *ſimpl. Aut.* Turic. Camp. inſerunt *In.* cum Alm. mire, natum tamen credo ex litera *I* in *mediis* male accepta; quanquam Camp. transponit *med. reb.*

21. *urbanum — dicacem;* velut Cicero cf. § 2.

22. *quae eſt omnis orationis* cf. 3. 5, 1. Sic modo § 21 *omni generi* i. e. dicendi. Mox inter *poſitum* et *in* inſerit *aut* Goth. (tac. Geſn.) ſolus, ſed valde in tempore.

maxime ſimplex. Geſnerus pro *ſimplex* emendat *triplex*, aptiſſime et, aliquanto ultra Francium, qui pro *maxime*

nobis, aut *ex rebus* mediis. *Aliena* aut *reprehendimus*, aut *reſutamus*, aut *elevamus*, aut *repercutimus*, aut *eludimus*. *Noſtra*, *ridicule indicamus*, et, ut verbo Ciceronis utar, dicimus aliqua *ſubabſurda*. Namque eadem, quae, ſi imprudentibus excidant, *ſtulta* ſunt; ſi ſimulamus, *venuſta* creduntur. Tertium eſt genus, ut idem dicit, in 24
decipiendis expectationibus, dictis aliter acci-
534 piendis, ceterisque, quae neutram perſonam contingunt, ideoque a me *media* dicuntur. Item *ridicula* aut facimus, aut dicimus. 25

aut repr. Turic. Guelf. Camp. *autem r.* cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. Correxit Regius. Verbum Turic. Guelf. dant *reprendimus*. *ridicule.* Recepi conjecturam Regii ex Cicerone petitam cum Aldo, Colinaeo, Pearcio ad Cic. Reliqui *ridicula*.

24. *ceterisque.* Turic. pr. manus omittit *que*. cf. 5, 11, 12.

25. *aut. fac. aut dic.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. Quo acc. Obr. Reliqui *a. d. a. f.* cf. § 18. item mox.

reſcribi malit *minime*, probante Capper. Uſum adverbii cum numerali, graeciſſantem, non capiebat librarius. cf. Viger. ed. Zeun. p. 405. item Hemſterhuſ. ad Lucian. Bip. Vol. 1. p. 303. cf. 5, 14, 5. *maxime quinque.* Vulgata ſtare nequit. Aſcriptum in Ruſc., excuſum in Bad. utriusque margine: *maximi triplex.*

23. *mediis.* Hoc quid ſit, mox ipſe interpretatur § 24. extr.

verbo Ciceronis. De Orat. 2, 71. Sed totus ille locus noſtra ſcribenti Qu. obverſabatur. Inde enim alia quoque mutuatus eſt ut *ridicule indicamus*, *decipiendis expectationibus*. Obſcurius tamen loquitur Qu. dum, pro Ciceronis *naturis aliorum*, *ipſorum*, dicit *Aliena*, *noſtra*. cf. et noſtr. 1, 5, 65.

ſtulta — *venuſta*. Par ratio ſoloeciſmi et ſchematis 1, 5, 53.

Facto riſus conciliatur, interim admixta gravitate: ut M. Coelius praetor, cum ſellam ejus curulem conſul Iſauricus fregiſſet, alteram poſuit loris intentam; dicebatur autem conſul a patre flagris aliquando caeſus: interim ſine reſpectu pudoris, ut in illa *pyxide Coeliana*, quod neque oratori, neque

Facto — conc. Turic. *ſactoribus c.*, a ſec. manu *factis c.* et ſic Guelf. *Factis r. c.* Camp.

Coelius. Turic. Guelf. Camp. *Caecilius* cum Goth. Bodl. Andr. et edd. ante Gryph. exc. (mire) Loe. Ven. Ruſc. Error idem mox commiſſus § hac, ut et apud Dionem et Livium vid. Drakenb. ad Epit. l. 111. et Ruhnk. ad Vell. 2, 68, 1. p. 38. item nos in praef. p. 38, quod praeſumſerat Funcc. de imminenti ſenect. L. L. p. 350. Praenomen auctore Camp. una litera ſcripſi, reliqui integrum. cf. 6, 1, 35.

Iſauricus. Guelf. *Iſaurus*

conſul a patre. Sic Turic. (a prima quidem manu: *conſunt a pr.*) Camp. et edd. ante Gryph. Reliqui *cos.*

flagris aliquando caeſ. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *a. c. f.* cf. hac § item mox.

pyxide. Turic. *puxide.* a ſec. manu *apodixe* cum Jenſ. Tarv. verum dant Camp. et Guelf. niſi quod hic *i* pro *y*. Goth. *pypſide.* Voſſ. 2. *pyſide.* Correxit Regius.

Coeliana. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. *Caeciliana.*

25. *M. Coelius.* Hujus (cf. 4, 2, 123.) praetoris cum P. Servilio Vatia Iſaurico, filio, conſule contentiones celebres fuerunt, de quibus prodita veteribus ſcite, ut cetera, coagmentavit Freinshemius in Suppl. libri Liviani, ubi et hancce hiſtoriam ponit (c. 20.), a nemine, quod ſciam, praeter Quintilianum, memoratam; quanquam ſellam Coelii, plebem novarum tabularum promiſſione lactantis, ab Iſaurico fractam etiam Dio refert. l. 42. p. Reim. 319, 53. Accidit hoc A. U. C. 706 Caeſare II. et P. Servilio Coſſ. ſuperſtite conſulis patre, qui nonagenarius mortuus eſt A. U. C. 710 C. Julio Caeſare V, mox Dolabella, et M. Antonio Coſſ. quo ipſo anno Caeſar eſt interfectus. Hunc cum filio confudit Reimarus ad Dion. l. 45. p. 430. cf. et § 48.

pyxide Coeliana. vid. Cic. pro Coelio c. 25 — 29. Sed ut jocum impudicum aſſequa-

ulli viro gravi conveniat. Idem autem de 26
vultu geſtuque ridiculo dictum ſit: in quibus eſt quidem ſumma gratia, ſed major, cum captare riſum non videntur. nihil enim eſt his, quae ſicut *ſalſa* dicuntur, inſulſius.

ulli. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ullo.*

viro gr. Sic Turic. Camp. Reliqui *g. v.* cf. modo, item § 26.

26. *de vultu.* Turic. Guelf. *ſed v.* Goth. (tac. Geſn.) *ſi v.* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Stoer. exc. Camp. Tarv. Ald. Baſ. *ſumma.* Goth. omittit cum Vall. Poſſit placere omiſſio ob id quod ſequitur *major*, ſed malim reponere *ſua*, ubi fortaſſe expungas *in* poſt *ſit.* Modo *eſt* om. Camp.

major cum. Turic. *m. eum* cum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *majorem* Guelf. Camp. cum Goth. Vall.

videntur. Turic. *videtur* cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. exc. Camp. *eſt his — inſulſius.* Turic. *eſtis quae dicunt ſalſa dicuntur inſullius* cum Goth. 2. et Camp. niſi quod hi *eſt his* et *inſulſius*, unde optime noſtram ſcripturam eruit Geſnerus, nec tamen recepit. Mox Turic. a ſec. manu *ex his* et ſic Guelf. cum Goth. Jenſ. Tarv. Mox Locat. *ex iis q. dicuntur ſ. dicitur i.* cum Andr. Ven. Ruſc. ut et Obr. niſi quod *dicunt* pro *dicuntur.* Ald. *ex iis q. ſ. dicuntur, inſulſius.* Bad. *ex iis q. dicunt ſ. dicunt i.* cum Vall. Voſſ. 2. (cf. Goth. et § 13.) Baſ. Mox Gryph. praefert Regianam mutationem *ex iis q. dicuntur ſalſa, dicitur ſulſius* cum reliquis, quanquam Roll. *ſalſe*, de ſuo, opinor. Burmanniana Codd. excerpta errore carere vix credo, velut Alm. fertur cum Loc. facere mur, fruſtra inſpiciemus Ciceronem ejusque interpp. Nec ſatis perſpicio, quem hic reprehendat Qu., aut quomodo *ſucto* riſum conciliatum dicat in hoc exemplo. Ciceronem quidem adeo acerbe increpitum a Qu., mirer.

26. *ſumma gratia — gratiae plurimum.* Hic unusquisque gloſſam agnoſcat. Utrumque a ſano eodemque acuto ſcriptore proficiſci non potuit. Quis enim aut linguam ſuam aut ingenium tantae damnet inopiae, ut in leviſſima ſententiae diverſitate ad eandem locutionem recurrat? Quid autem in toto hoc loco, multis ulceribus oppleto, cultro ſanandum ſit, melius diſputabitur in nott. critt.

Quanquam autem gratiae plurimum dictis ſeveritas affert, ſitque ridiculum id ipſum, quod qui dicit, non ridet: eſt tamen interim et *aſpectus* et *habitus oris* et *geſtus* non inur-
27 banus, cum iis modus contingit. Id porro,

(cf. 20. 28). Gibſonus de ſuis tacet etiam hic; ferreus Criticus. *Quanquam autem.* Turic. Jenſ. (tac. Geſn.) *a. q.* transpoſuit Regius (cf. § 25. 36). Guelf. *haud quaquam.* Goth. (tac. Geſn.) omittit *autem* cum Voſſ. 2.

ſitque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Leid. Quo acc. Roll. Capp. Geſn. Bip. (non Obr. ut Burm.). Reliqui *ſitque.*

quod qui. Sic Turic. a pr. manu. Reliqui *quia q.* cf. § 20. *dic. non.* Turic. Camp. inſerunt *illa* cum Alm. Ald. Baſ. *inurbanus.* Turic. Guelf. Camp. *urbanus* cum Alm. *inurbanitas* Goth. mire! *iis.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *is.*

contingit. Guelf. Camp. *contigit* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. Jam totam hanc § percenſentes, haerebimus primum in illis *Idem de vultu dictum ſit.* *Idem* quid ſit, quaeritur. Quid igitur modo dixerat, quod etiam in geſtu locum habeat? Num „conciliari riſum interim admixta gravitate, „interim ſine reſpectu pudoris?“ At hoc non ſequitur. Reſtat ut *idem* ſit, „conciliari iis riſum,“ ſatis jejunum. Deinde importunum eſt quod *dicere* hic uſurpatur pro *praecipere*, ut eſt mox § 54. in tanta facilitate referendi verbum magis ad *oratorem jocantem* quam ad *Quintilianum docentem.* ſed cf. 7, 1, 9. Accedit varietas veteris ſcripturae; qui quidem proſpiciat, qui ex *ſi* faciat *in.* Badius *ſi* retinens ſubaudit *ſit* (vel *fuerit*) poſt *autem*, et *dictum* interpretatur de dicto oratoris, non Quintiliani. Sed repugnat ſententia, cum de riſu in *factis* agatur adhuc, cui *vultus* et *geſtus* ſubjici quodammodo poſſunt, non ea quae *dicuntur.* Vel hiſce igitur diffidat qui fuerit ſuſpicioſior. Sed quae iis protinus continuantur, ſua ſe elegantia haec quoque tuentur adeo, ut nonniſi aegre jacturam facias. Alterutram „*gratiam*“ abjiciendam eſſe monui in not. ex. nec dubito quin *Quanquam* — *affert* ſit mera gloſſa. Sed illa quoque conclamata *nihil* — *inſulſius* reſecanda cenſeo. Recte enim nexum logicum deſiderat in iis Regius. Non ſi *major* gratia eſt in geſtu riſum non captante, protinus etiam *plane inſulſum*

quod dicitur, aut eſt *laſcivum* et *hilare*, qualia A. Galbae pleraque: aut *contumelioſum*,

eſt quod ſicut falſum dicitur; nec poſſunt tales ſententiae vinciri conjunctione *enim*. Regii ſcriptura, etſi ab oratione valde laborans, ſenſu tamen ſola huc fecerit. Hoc ipſum quod nunc eſt in recepta, infra ſuo loco ponit noſter § 30. Etiam inſequentia multum abeſt ut in veteribus libris habeant eam ſanitatis ſpeciem quam hic praeferunt, *autem* vitium prodit. Sic igitur continuo orationem: *videntur, ſitque — non ridet.* Mox deeſſe aliquid videtur in iſtis *eſt tamen — inurbanus*, hujusmodi fere, poſt *geſtus:* „ad riſum compoſitus." Pluralis iis diſplicet poſt *eſt* et *inurbanus*, nec *contingere* fero in re ſita in poteſtate oratoris, qui, modo voluerit, adhibebit illum *modum*. Quid ſi extrema legis: *cum is motus contigit* vel *contingit?* i. e. cum riſus audientium contingit. Si quid recte vidi hic, cogitandum erit de corruptelis et gloſſematis valde antiquis, quae profecto primitus a commentantibus non imperitis, reſingendo et accommodando textum turbaverint.

27. *A. Galbae.* Turic. *agalbae* a pr. manu. Reliqui *Galbae.* cf. § 62.

27. *A. Galbae.* Hujus aliquoties in hoc capite meminit, nec alibi usquam. Quin enim idem ſit omnibus locis, non dubito, quamvis obſtante Burmanno ad § 64. De ejus perſona nihil certi habeo dicere. Scurram illum, Juvenali 5, 4 *vilem* appellatum, ſub Auguſto viventem, hinc alienum putat Burmannus vel ob praenomen, quod indicet de honeſtiore Galba agi. Hoc quantum valeat, mihi non ſatis exploratum ingenue fateor. Alioqui vicinitas *Baſſi*, cui mox ſubjungitur *Sarmentus* (§ 58), magis etiam de ſcurra cogitare ſuadet. Nam et *Sarmentus* ibidem Juvenali advocatur. Eodem nomine γελωτοποιὸν memorat Plutarchus (V. 2. p. 700 A.), quanquam ibi de nomine certatur *Calba*, an *Cubba*, an *Gabba*, quorum poſtremum vel apud Juvenalem et Martialem 1, 42. 10, 10. reponunt. Expectandus ad Plutarchum Wyttenbachius. *Humilem* ejus conditionem et hic ipſe locus et § 64. oſtendere videntur. Quo minus frater Galbae imperatoris intelligatur, quem habes apud Sueton. Galb. c. 3. Tac. Ann. 6, 40., obſtat praenomen, in quo religioſe ſequimur vetuſtiſſimos libros, nihil conjecturae dantes. Is enim C. qui „attritis facultatibus urbe „ceſſit" teſte Suetonio.

qualia nuper Junii Baſſi: aut *aſperum*, qualia Caſſii Severi: aut *lene*, qualia Domitii 53
Afri. Refert, his ubi quis utatur. Nam in convictibus et quotidiano ſermone *laſciva* humilibus, *hilaria* omnibus convenient.
28 Laedere nunquam velimus, longeque abſit

Junii. Turic. *Jani* cum Jenſ. Tarv. quanquam conjunctim duo nomina, et hic magis *lani.* Guelf. Camp. *jam.* Voſſ. 2. *Jā.* (i. e. *jam*) cum Goth. dare narretur *Lambaſſi.* cf. § 58. 74. ubi non variatur. Fruſtra Burm. (poſt Schottum de Rhett. apud Senecam patrem p. 9.) *Julii* conjicit.

convictibus. Sic Turic. Camp. cum MS. Pal. Alm. Andr. et edd. ante Stoer. quo acc. Gibſ. Obr. Reliqui *conviviis*, gloſſam, dant. cf. Voſſius ad Vellej. 2, 33 ubi Burm. quare hic notius praetulerit, non meliores affert rationes, quam ad ipſum noſtrum locum. Neque enim exemplis, in quibus ſunt *convivia*, res conficitur. Locus infra poſitus § 105. ne Qu. quidem eſt, ſed Domitii Marſi. Mox inter *et* et *quot.* Goth. *in*, ſolus (tac. Geſn.). cf. § 11. 32.

convenient. Sic Turic. Guelf. (a ſec. manu) Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *conveniunt.*

28. *Laedere.* Sic Geſn. Bip. Reliqui *Ludere.* Conjectura eſt deinceps Rollini, Burmanni, Geſneri. Turbata haec vulgo

Junii Baſſi. Recens fato functum ſignificat dicens *nuper* (cf. 10, 2, 90. item hic § 57). Ter hoc capite memoratur, ubi aetas ejus (§ 74.) oſtenditur conjuncta cum Criſpi Paſſieni (6, 1, 50). Nihil equidem hic moveam, nec temere huc traham *Julium* Baſſum, nomine mutando, vel a Seneca patre, vel a Plinio in Epiſtolis memoratum. Videtur enim ſat manifeſtis veſtigiis argui noſter infra illorum conditionem conſtitutus, nec fuiſſe niſi ſcurra.

Caſſii Severi — *Domitii Afri.* vide 6, 1, 43. 5, 10, 79. de *leni* joco § 93.

convictibus. Vocabulum pro *convivis* uſurpatum Vellejo, Senecae, Plinio, Tacito, Juvenali. „Eleganter etiam hic „locus tractatur apud Plutarch. „in Sympoſ. lib. 1. Quaeſt. 1 „circa finem, ubi de quaeſtio„nibus convivalibus agit." (Vol. 2. p. 614. C. D. E) „et apud Macrob. Lib. 7. Sa„turn. c. 3." Almelovenius.

propoſitum illud, *Potius amicum, quam dictum, perdendi.* In hac quidem pugna forenſi malim mihi lenibus uti licere. quanquam et contumelioſe et aſpere dicere in adverſarios permiſſum eſt: cum accuſare etiam palam, et caput alterius juſte petere

a librariis Burm. oſtendit ad Ovid. Am. 5, 3, 4. Diſplicet, quod accuſativus nullus praeſto eſt, veluti § 34. et 4, 1, 10. Simile noſtro 5, 7, 30. Nec tamen facinus fuerit reponere: *L. neminem unq.* *perdendi.* Poſui leniſſimam Mureti emendationem (Varr. lectt. 19, 6). Deterior eſt Nicolai Fabri ad Senecam l. c. *perdere.* Reliqui *perdidi.*

forenſi. Turic. Guelf. Camp. *forenſium* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Andr. et edd. ante Ald. Correxit Regius, neque *etiam* in extremis latere puto cum Burm. ſed errorem natum ex continuatis multis I et M. *licere.* Turic. Guelf. *dicere* cum Vall. Sed Goth. *decere.* Alm. Voſſ. 2. noſtrum dare. Burmanno narranti non credo (cf. 6, 2, 21. item hic § 29). Jenſ. pro *uti lic.* junctim *interdicere* cum edd. ante Geſn. exc. Camp. Andr. Ald. Baſ. *quanquam.* Turic. Guelf. Camp. *nonnunquam* cum Voſſ. 2. Goth. 1. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius.

juſte. Turic. *iſte.* Guelf. *te.* Jenſ. *injuſte* cum edd. ante Bad. exc. Camp. *inviſe* margo Baſ. Adhaeſiſſe ſuſpicor ex poſtremis proximi. Nonniſi inſulſe additur quidquam illi *conceſſum.* Vereor enim ut Geſnerus rationem ſuam exemplis tueatur, qua *juſte* dici putat pro: „plane, non diſſimulanter, nec „oblique, ſed omni paratu, et dedita opera."

28. *propoſitum illud.* Pronomen ſignificat, alicujus hoc fuiſſe propoſitum, vulgo notum. Mihi tamen nihil ejusmodi compertum. Sunt enim alia verba apud Horat. Serm. 1, 4, 34. 35. In re diverſa eadem locutus invenitur Seneca pater p. Bip. 174. „caput „potius quam dictum per„dere."

hac — forenſi. Opponitur ea *convictibus* ceterisque. Sequitur autem ipſe praeceptorem ſuum Domitium, *lenia* praeferens *aſperis.*

juſte. cf. not. crit.

conceſſum ſit. Sed hic quoque tamen 53
inhumana videri ſolet fortunae inſecta-
tio: vel quia culpa caret, vel quia reci-
dere etiam in ipſos, qui objecerunt,
poteſt. Primum itaque conſiderandum eſt,
et *quis*, et *in qua cauſa*, et *apud quem*, et
29 *in quem*, et *quid dicat*. Oratori minime
convenit diſtortus vultus, geſtusque: quae
in mimis rideri ſolent. *Dicacitas* etiam
ſcurrilis et ſcenica huic perſonae alieniſſima
eſt. *Obſcenitas* vero non a verbis tantum
abeſſe debet, ſed etiam a ſignificatione.
Nam, ſi quando objici poteſt, non in joco

tamen. Goth. (tac. Geſn.) omittit. cf. § 19.

recidere. Turic. Guelf. Camp. *redire* cum Goth. Alm. et edd. ante Ald. Correxit Regius. cf. § 8. 32. 5, 2, 2.

et quis. Goth. (tac. Geſn.) omittit *et*.

et in qua. Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. edd. ante Ald. acc. Baſ. *et qua* Ald. (emendante Regio) cum Bad. Gryph. *ut quis in qua* Voſſ. 2. (?)

29. *mimis.* Turic. *minimis* cum Alm. cf. § 28. 34.

Obſcen. — ſignificatione. Turic. Guelf. omittunt haec.

in joco. Turic. Guelf. *i. loco.* Camp. *omni loco.* Reliqui *in omni loco*, ſine ſenſu; noſtram de conjectura dedimus. cf. § 5.

Sed. Supervacuum hoc ob id quod ſubjicitur *tamen*; et adhaeſit fortaſſe ex illo *ſit* praecedente. cf. § 14.

29. *Oratori — rideri ſolent.* Turnebus ablegat ad Cic. de Orat. 2, 59. eadem docentem. cf. noſter 6, 1, 47.

ſignificatione. Accipe latentem illam ſignificationem quae non ingeritur audienti, ſed relinquitur.

ſi quando — exprob. eſt. Non quidem debet omitti occaſio infamandi adverſarium, ſi quid obſcenum in moribus ejus et vita contingit objiciendum, ſed nunquam jocus inde eſt petendus, nec niſi ſeria et gravitate plena tanti probri mentio facienda.

exprobranda eſt. Oratorem praeterea ut di- 30
cere urbane volo, ita videri affectare id,
plane nolo. Quapropter ne dicet quidem
ſalſe, quoties poterit, et dictum potius ali-
quando perdet, quam minuet auctoritatem.
Nec accuſatorem autem atroci in cauſa, nec 31
patronum in miſerabili jocantem feret quis-
quam. Sunt etiam judices quidam triſtiores,
quam ut riſum libenter patiantur. Solet in- 32
terim accidere, ut id, quod in adverſarium
dicimus, aut in judicem conveniat, aut
in noſtrum quoque litigatorem: quanquam
aliqui reperiuntur, qui ne id quidem,
quod in ipſos recidere poſſit, evitent: quod
fecit Longus Sulpicius, qui, cum ipſe

exprobranda. Goth. (tac. Geſn.) *exprobrandum.*

31. *libenter.* Guelf. omittit.

32. *in noſtrum.* Turic. Guelf. omittunt praepoſitionem cum Voſſ. 1. Jenſ. et edd. ante Rufc. Correxit Regius (cf. 5, 14, 27). Praepoſitionem bis poſitam vide § 27.

quod in ipſos. Guelf. omittit *quod.*

30. *quoties poterit.* cf. Cic. de Orat. 2, 60.

31. *autem.* Offenditur hac particula Burmannus; poſitu profecto ejusdem poſt duo vocabula. Conjicit autem *ludentem* vel *ridentem*, Francius *unquam*. Fruſtra uterque. Aliquot ſuccurrunt exempla ejusmodi ſtructurae; velut 4, 1, 66. 6, 3, 70. (quanquam ibi transponunt Guelf. Goth. tac. Geſn.) item comicorum in interrogationibus cf. Indicem Terentianum, et Drakenb. ad Liv. 6, 17, 3. Alioqui ſatis apta eſt conjunctio, quanquam mutare poſſis eandem altera *enim* (cf. 5, 14, 7.), de cujus poſitu vide 5, 11, 37. *triſtiores* mox cf. ad 1 Pro. 15.

32. *in judicem conveniat.* Recte Turneb. et Rollinus ablegant ad Cic. de Or. 2, 60 vid. et 4, 1, 11.

Longus Sulpicius. Cognominis nomini praemiſſi exempla vide apud Drakenb. ad

foediſſimus eſſet, ait eum, contra quem judicio liberali aderat, *ne faciem quidem habere liberi hominis.* cui reſpondens Domitius Afer, *Ex tui*, inquit, *animi ſententia*, 53
Longe? qui malam faciem habet, liber non
33 *eſt?* Vitandum etiam, ne *petulans*, ne *ſuperbum*, ne *loco*, ne *tempore alienum*, ne

foediſſimus. Turic. *fidiſſimus.* *ait.* Turic. *aut*, a ſec. manu *ad* et ſic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Ruſc. Regius expunxit, cui obſecuti ſunt reliqui. Nos facillimam conjecturam expreſſimus.

hom. cui. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui inſerunt *dixit*, quod Regius ſubaudiendum ducebat.

Afer, Ex tui. Turic. *afe rex tu*, a ſec. manu *afer es tu* et ſic Guelf. *A. tu* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſ. Reliqui *A. Et tu.* Noſtrum ex conjectura.

inq. animi. Sic Turic. Guelf. Reliqui inſerunt *ex*.

33. *ſuperbum.* Turic. Guelf. Camp. *ſuperbus* cum edd. ante Bad. quo acc. Baſ. Geſnerus ſuſpicatur primitus fuiſſe *ſuperbius*, non ego, ſed tralatitium errorem interpretor male jungendi, cum *petulans* pro maſculino accepiſſet librarius. cf. 6, 2, 15. item § 36. *tempore.* Vall. Loc. Bip. *tempori* cum edd. recentt. ante Burm. exc. Ald. Baſ.

Liv. Epit. lib. 63. Oudend. ad Suet. Caeſ. 63. Ruhnk. de Longino p. 2. Nec aliter noſter Marcellum Victorium dicit. Nihil autem de hoc Sulpicio Longo habeo dicere. Qui hoc nomine memorantur a veteribus, aliorum ſunt temporum quam Domitii Afri cf. § 27.

judicio liberali. cf. 5, 2, 1.

Ex tui — ſententia. Recte hic ablegant Pareus ad Lipſium Varr. lectt. 1, 1. Geſnerus ad Briſſonium de Formulis 8, 9. p. 689. ed. Conradi. Formula enim eſt jurandi. cf. in primis locum noſtri 8, 5, 1 Briſſonio laudatum. Apparet ubique in jurejurando addi *animo* pronomen poſſeſſivum. Regius mentionem injicit loci Dig. 1, 5, 14. qui eſt et apud Schulting. Jurispr. Antejuſt. p. 416. Pauli recept. ſententi. 4, 9, 3. „non ſunt — liberi „qui contra formam humani „generis converſo more pro„creantur."

33. *tempore alienum.* Regius dativum ſubſtantivi re-

praeparatum et domo allatum videatur, quod dicimus. Nam adverſus miſeros, ſicut ſupra dixeram, inhumanus eſt jocus. Sed quidam ita ſunt receptae auctoritatis ac notae verecundiae, ut nocitura ſit in eos dicendi petulantia. Nam de amicis jam praeceptum eſt. Illud non ad orandi fere conſilium, ſed 34

et domo. *Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *ne d.* cum edd. ante Bad. Male. *ac notae.* Sic Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Ald. Reliqui *et n.* Turic. a pr. manu *a. noctae.*

34. *ad orandi fere.* Turic. *adoram f.* Guelf. *ad horam ferre* (a ſec. manu *a. oram f.*) cum Camp. Goth. (niſi quod hic *fere*). *ad horandi f.* Tarv. Nihil exputo quod in veterr. ſcriptura lateat, praeter receptum.

ponendum ducebat, et eſt ſane ea ſtructura modo § 29. et 1 Pro. 5. Sed manifeſtis Ciceronis et Ovidii exemplis noſtrum defendit Burm. cf. et Heuſing. ad Cic. de Off. 1, 13, 10. Hujus generis eſt quod Cicero loco mox citando „aut ſua perſona“ inquit „aut „— *tempore alienum.*“

33. *domo allatum.* Almelovenius ad partes vocat Cic. de Orat. 2, 60. 63. ubi quaedam hujus doctrinae ſemina, ſed convenientius Orat. c. 26 Geſnerus: „Vitabit etiam „quaeſita nec extempore ficta, „ſed *domo allata*, quae plerumque ſunt frigida.“ quae ipſa Quintiliano obverſata cenſet.

ſupra. § 28.

verecundiae. Dicitur pro *reverentia* et haec ipſa paſſive intelligitur ea, „qua coluntur „ii, qui ſunt notae verecun„diae.“ vide Drakenborch. ad Liv. 4, 45, 8. Oudend. ad Suet. Caeſ. 75. p. 117. cf. mox § 34. 64. Diverſo plane modo junguntur *auctoritas* et *verecundia* apud Vellej. 2, 32, 1. 2.

dicendi. Cum Geſnero reponere *dicenti* nec opus eſt nec neceſſe. Dativo ad *nocitura* non indigemus, *petulantia*, ſine illo gerundii genitivo, jacet. cf. *delicias ingrediendi* § 20. Alia ratio 4, 5, 6.

jam. § 28.

34. *orandi — hominis.* Poſſis tenrare *orantis*, nec tamen opus. Opponitur ſibi invicem *orandi* et *vivendi* prudentia (cf. 6. 5, 11). *Non — fere — ſed* interpretare *non — tam — quam*, ſed etiam modeſtius pronunciatum.

ad hominis pertinet: laceſſat hoc modo, quem laedere ſit periculoſum, ne aut inimicitiae graves inſequantur, aut turpis ſatisfactio. Male etiam dicitur, quod in plures convenit: ſi aut nationes totae inceſſantur, aut ordines, aut conditio, aut ſtudia mul-
35 torum. Ea, quae dicit vir bonus, omnia ſalva dignitate ac verecundia dicet. Nimium enim riſus pretium eſt, ſi probitatis impendio conſtat. Unde autem concilietur riſus, et quibus ex locis peti ſoleat, diſſicillimum dicere.

hominis. Sic Turic. *homines.* Guelf. cum Alm. (vix credo, cf. § 29. 38.) Voſſ. 2. Goth. Vall. Bad. pr. *omnis* Camp. *omnes* Turic. a ſec. manu, cum edd. ante Ald. Reliqui *omnia* ex Regii conjectura, cui patrocinatur aliquatenus 5, 7, 7.

pertinet: lac. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *ne.*

35. *ſalva.* Turic. *ſalſia*, a ſec. manu *ſalſa* et ſic Guelf. cum Jenſ. (non *ſalſa*, ut Geſn.) Noſtrum Goth. Vall. Camp. reliqui, quod et ipſum latet in prima Turic. manu. Praetulit Regius quoque. *dicet.* Turic. *decet.* Noſtrum Guelf. Tarv. Ald. margo Baſ. (non *dices* ut Burm.) et conjecit Geſn. Reliqui *decent.*

impendio. Turic. Guelf. Camp. *compendio* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. exc. Tarv. Ald. Error natus e compendio *īpend.* ſequente praeſertim *cſtat.* vid. Drakenb. ad Liv. 10, 5, 11. *diſſic. dic.* Sic Turic. Guelf.

laceſſat — ne. „Subaudi: „ut orator laceſſat eum, quem „periculoſum ſit laedere, hoc „modo ne etc." BADIUS, cujus interpretatione arceantur et Gallaeus, conjiciens *laceſſatur*, probante Capper., et plerique recentiorum inferentes *ne* ante *lac.* Minus eſt et levius laceſſere quam laedere.

ſatisfactio. vide 6, 1, 50.

35. *Unde — riſus.* cf. § 7. item 5, 14, 30. Neque tamen mera ταυτολογία, cum illic de riſus origine in genere et quaſi φυσικῶς quaeratur, hic de dictis eorumque locis, praeceptis quibusdam comprehendendis.

Nam, ſi ſpecies omnes perſequi velimus, nec modum reperiemus, et fruſtra laborabimus. Neque enim minus numeroſi 36
ſunt loci, ex quibus haec *dicta*, quam illi, ex
38 quibus eae, quas *ſententias* vocamus, ducuntur, neque alii. Nam hic quoque eſt *inventio* et *elocutio*, atque ipſius elocutionis vis, alia in *verbis*, alia in *figuris*. *Ilijus* igitur 37

Reliqui inferunt *eſt*. *laborabimus*. Turic. (a pr. manu) Camp. *laboravimus*. Hoc, tantillum abfuit, ut reciperem. Nonne enim redit fere eodem, *modum non reperire* et *fruſtra laborare?* At longe manifeſtius opponuntur, *modum non reperire* et *fruſtra adhuc laboraſſe*. Haec igitur digna ſit operoſa illa ſtructura *neque — et*, quae, ſi parum diſtincte conjunxerit, jacet. Nec tamen oſtendere contingit, ubi *de ſententiis* (cf. § 36.) jam dixerit, quod fit demum 8, 5. Hoc obſtitit mutaturo receptam. Niſi forte dicas, intelligi omne hoc negotium partiendi et genera conſtituendi, quod fruſtra factum ſit, ſi per ſingula ire, etiam in riſu, velimus. Infinitus labor eſt in *numeroſitate*, irritus in *paritate* rerum ducendarum. „Neque minus *numeroſi* neque *alii*." Sed, unde natus ſit error poſtmodo corrigentis *laborabimus* (ſi eſt error) liquido apparet, unde ſcribentis primitus *laboravimus*, non item; niſi forte caſu (cf. 6 Pro. 16). In gemello fere loco 4, 1, 26 parum praeſidii ad dirimendam ſcripturam.

36. *min. num.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *n. m.* cf. § 26. 38. *dicta.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. Ald. Reliqui ante Gryph. libri *ducta*, inter quos Goth. (tac. Geſn.) Vall. Emendavit Regius.

eae. Turic. Guelf. *eas* cum edd. ante Ald. (errore quem vid. § 33.) exc. Camp. qui *aea*, cum ex Vall. Bad. pr. det *ea*. Goth. Voſſ. 2. *cauſae* in qua recepta ipſa (vid. 4, 1, 19). Correxit Regius.

laborabimus. cf. not. crit.

36. *haec dicta.* vide § 2.

quas ſententias. vid. l. 8. c. 5. Regius geminum Ciceronis locum deſignat, unde ſua deſumſerit Qu. De Or. 2, 61. „mementote — unde ridicula — ex iisdem locis fere „etiam *graves* ſententias duci „poſſe." Cicero tamen de ſententiis, proprie ſic dictis, non cogitat.

oriuntur aut *ex corpore* ejus, in quem dicimus; aut *ex animo*, qui factis ab eo dictisque colligitur; aut *ex his, quae ſunt extra poſita.* Intra haec enim eſt omnis vituperatio: quae ſi gravius poſita ſit, *ſevera* eſt; ſi levius, *ridicula.* Haec aut oſtenduntur,
38 aut narrantur, aut dicto notantur. Rarum eſt autem, ut oculis ſubjicere contingat, ut fecit C. Julius, qui cum Helvio Manciae ſae-

37. *ex corpore.* Turic. Guelf. Camp. *in c.* cum edd. ante Ald. Noſtrum Goth. Vall. et Regii quaedam exemplaria.

factis — dictisque. Turic. Guelf. *ſacetus* (ille a pr. manu *factus* cf. § 20.) *dictus qui.* *Intra.* Turic. Guelf. Camp. *Inter.* Male. Frequens confuſio, vid. Drakenb. ad Liv. 5, 27, 2. *ſevera.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. (qui modo lacunam habet a *poſita* ad *poſita*, in Goth. non comparentem cf. 6, 2, 21.) Bodl. Alm. Vall. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Obr. Reliqui *ſeria*, obſequentes Regio. *eſt.* Jenſ. *ſit* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. pr. Correxit Regius MSS. addicentibus. cf. 4, 1, 28. *dicto.* Turic. Guelf. Camp. *dicta.* Turic. tamen a ſec. manu *digito* et ſic Goth. (tac. Geſn.) cum Bodl. Bal. Obr.

38. *autem ut oculis.* Turic. (a pr. manu) omittit *ut*, quod ipſum ſuis exemplaribus addere cogebatur Regius. Ex Alm. *aut ut* affertur. An forte excerpens Burm. volebat dare *autem* ſine *ut?* (cf. § 34. 41). Diſplicet iteratum, diverſa poteſtate, *ut;* nec tamen aliam rationem comminiſcor.

C. Julius. Goth. 2. *C Lucilius.*

Manciae — Muncia. Turic. Guelf. (a pr. manu) Camp. *mancipe — manceps* cum Bodl. Alm. Andr. Tarv. Sed Guelf.

37. *ex corpore.* „Verba „contracta ex Cicerone de „Orat. 2, 59." Almeloveenius. Tripertitam hanc rationem habes etiam 3, 6, 25.

dicto notantur. Hic ego *notantur* non tam cenſoria ſignificatione vituperandi accipiam, quam illa altera *breviter indicandi* (cf. 6, 2, 23.) quod commode ſit aliquo urbane dicto.

38. *C. Julius — ſigni gratia poſitum.* cf. Liv. 7, 10. ubi narratur certamen T. Man-

pius obſtrepenti ſibi diceret, *Jam oſtendam, qualis ſis:* isque plane inſtaret interrogatione, qualem tandem ſe oſtenſurus eſſet, digito demonſtravit imaginem Galli in ſcuto
39 Cimbrico pictam, cui Mancia tum ſimilli-

ſec. manus Jenſ. et mox edd. ante Baſil. *mancipi — manceps.* cum Vall. Colb. *Man iino — manceps* Goth. *Mancius — manceps.* Voſſ. 2. (?) Error pertinax, ſed poſterior ille conſulto effictus, ut opinor, cum in priorem caſus incidiſſet. Pighius quoque correxit. Nomen praemiſſum recte praeferunt plerique veteres, niſi quod Loc. Ven. Ruſc. *Helio*, Camp. Andr. *Elvio.* Mox Baſil. cum edd. ante Geſn. *Helmio*, quod vitium invaſit et Ciceronis libros.

Jam oſt. qual. Turic. Guelf. *etiam o. q.* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. edd. ante Ald. exc. Camp. qui ſic: *J. oſt. etiam jam q.* Correxit Regius. *tandem.* Turic. *talem*, a ſec. manu *tamen* et ſic Jenſ. cum edd. ante Ruſc. exc. Camp. Correxit Regius. *ſe oſtenſ.* Sic Turic. Camp. Reliqui *ſe* ante *tandem.* cf. § 36. 39. *ſcuto Cimbr.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *Mariano*, ex Cicerone.

lii cum Gallo, ferociter provocante Romanos. Ita autem ad § 5. Drakenborchius: „Hujus proelii picturam multis „poſtea ſeculis in foro Romano prope roſtra vetera ſub „novis tabernis argentariis „publicatam manſiſſe, et in „tabula, facta in ſcuti Gallici „vel Cimbrici formam, exhibitam fuiſſe Galli iſtius exultantis ac barbare linguam „exerentis imaginem ex Cic. „l. 2. de Orat. c. 66. Quintil. lib. 6. Inſtit. Orat. c. 3. „et Plin. lib. 35. Hiſt. Nat. „c. 15.“ [eſt c. 4. ſegm. 8. p. 683. Hard.] „docuit Pighius in Annal. ad ann. 392. „p. 277.“ Plinius Craſſum, pro C. Julio, joci auctorem facit, neque eſt temere corrigendus, ut vult Huberus Baſileenſis in *Variis lectionibus ad Plauti Amphitryonem* (ſ. anno, ſed editis haud dubie poſt 1684); verum error ipſius ſcriptoris agnoſcendus.

in ſcuto Cimbrico. cf. Cic. de Orat. 2, 66. ad quem locum Turnebus in libello de Jocis Ciceronianis: „Marianum“ [hoc enim adjicitur apud Ciceronem] „ſcutum „Cimbricum vocat propterea „quod Cimbris nuper a Mario

... eſt viſus. Tabernae autem erant circa ... um, ac ſcutum illud ſigni gratia poſitum. Narrare, quae ſalſa ſint, in primis eſt ſubtile

38. *ſalſa.* Sic Turic. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. Tarv. Ald. Bad. pr. multaeque vett. edd. et hoc conjecit Rollinus. Sed Gueli. Camp. *falſa* cum Venet. Bad. ſec. Stoer. eoque recen-

„victis, in memoriam victo„riae dominus tabernae ſcu„tum ſuſpenderat, ſic pictum „pro tabernae ſigno. Solebant „enim ad pompam triumphi „ornandam multa hujusmodi „ſcuta traduci, et in foro „poni. Livius“ [9, 40, 15. 16.]: „Dictator“ [Papirius Curſor] „ex ſenatusconſulto „triumphavit, cujus trium„pho longe maximam ſpeciem „captiva arma praebuere; tan„tum magnificentiae viſum in „iis, ut aurata ſcuta dominis „argentariarum ad forum „ornandum dividerentur. inde „natum initium dicitur fori „ornandi ab aedilibus.“ Hic nondum apparet, quare in Cimbrico ſcuto pictus fuerit Gallus ille Manlianus. Nec multum adjuvat Pighius l. c. *Manliano* reponens pro *Mariano.* Nam ſi maxime C. Manlius Maximus, qui et *Mallius*, A. U. C. 649 Conſul bellavit cum Cimbris, qui poteſt ejus Cimbricum ſcutum memorari, fuſi et fugati a Cimbris? Occaſio picturae ex nominibus tam gentis devictae quam ducis Romani erui poſſe, mihi quidem vix videtur; niſi forte Romanis videbatur Gallus ille etiam Cimbros deſignare. Neque tamen dubito quin illius certaminis Manliani imaginem praetulerit ſcutum; nec cuiquam temere credam, gallum gallinaceum eſſe intelligendum, quae fuit Sichardi et Geſneri opinio. Et haeſit Geſnerus quoque, hanc rationem tenens, in „buccis fluen„tibus“ Gallo tributis a Cicerone. Rectiſſime; iisque illuſtrandis Turnebus l. c. commode adhibet verba gemina Orat. poſt red. in Senatu c. 6. „fluentibus buccis, preſſa voce „et temulenta“ quibus cum nemo eruditior ſidere queat poſt κρίσεις Marclandi et Wolfii, ſubſtituam tutiora in Piſonem c. 11. „*fluentes* „cerruſſataeque *buccae.*“ Quod in Piſone temulentia et luxuria, in Gallo Manliano ferocia et iracundia effecerunt. De oris enim impuritate exprobranda interpretari imaginem Galli, linguam exerentis, quod jubet Iſaacus Voſſius ad Catullum p. 336 citante Burmanno, alieniſſimum fuerit.

39. *quae ſalſa ſint.* Haec eſt optimorum librorum ſcriptura, quam et ipſa ſententia firmiſſime tuetur. Neque enim

[redacted]

et oratorium: ut Cicero pro Cluentio narrat *de Cepaſio atque Fabricio*, aut M. Coelius *de illa D. Laelii collegaeque ejus in provinciam feſtinantium contentione.* Sed in his omnibus cum elegans et venuſta exigitur tota expoſitio, tum id feſtiviſſimum eſt, quod adjicit orator. Nam et a Cicerone ſic eſt 40
Fabricii fuga illa condita: *Itaque cum callidiſſime ſe putaret dicere, et cum illa verba graviſſima ex intimo artificio depromſiſſet:*

tioribus ante Burm. Nulla mentio Alm. et multorum praeterea. cf. § 89. *aut.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Jenſ. (non *at* ut Geſn.) Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Reliqui *ac*, mutante Regio. *M.* Sic Turic. Camp. cum Ald. Reliqui *Marcus.* cf. § 25.

D. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Reliqui (ſed ii ſunt editi) *C.* Nominis autem genitivum Turic. a pr. manu habet ſimplici I, ut et mox in Fabricio bis et in Fabio § 61. in Vatinio § 68. cf. 3, 5, 17. Eadem ratio ubique eſt Turicenſis. cf. Oudend. ad Suet. Aug. 101. Claud. 12.

feſtinantium. Turic. a pr. manu *feſtantium.* Guelf. *manifeſtantium.* *feſtiv. eſt.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *e. f.* cf. § 38. 44.

40. *condita.* Guelf. *credita* cum Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. Sed verum, quod repoſuit Regius, jam Turic. Vall. Camp. Tarv. cf. Cic. pro Muren. c. 31 extr.

depromſiſſet. Turic. a ſec. manu inſerit *p.* cf. 5, 8, 16.

falſas haſce narrationes appellare ulla ratione procedit. cf. 4, 2, 19.

Cic. pro Cluent. c. 21.

D. Laelii. Hujus viri praenomen *C.* ponit ex editionibus noſtri Pighius Annal. ad A. U. C. 709. p. 400 ſq., ſed praegravant MSS. Neque factum neque dictum hoc aliunde notum ex hoc ipſo loco eruit idem hunc in modum, ut contentio fuerit Laelio cum collega quaeſturae, utrum Syracuſanam an Lilybaetanam obtineret. Sic Laelium occupare voluiſſe alteram.

Reſpicite C. Fabricii ſenectutem. cum hoc, reſpicite, *ornandae orationis cauſa ſaepe dixiſſet, reſpexit ipſe: at Fabricius a ſubſelliis demiſſo capite diſceſſerat*, et cetera, quae adjecit: nam eſt notus locus: cum in re hoc ſolum eſſet, *Fabricium a judicio receſſiſſe.*
41 Et Coelius cum omnia venuſtiſſime finxit, tum illud ultimum, *Hic ſubſecutus quomodo tranſierit, utrum rate, an piſcatorio navigio, nemo ſciebat. Siculi quidem, ut ſunt laſcivi et dicaces, ajebant in delphino ſediſſe, et ſic tanquam Ariona transvectum.* 540

Reſp. C. Sic Turic. Guelf. *Reſp. inquit hominum fortunam reſp. C.* Goth. Jenſ. (errante Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. niſi quod *fort.* omiſi in excerptis Camp., per errorem haud dubie. Mox integra dantur e Cicerone, nec tamen *judices* pro *inquit* ante Gryph. Malui abſtinere iis, quae abeſſent a vetuſtiſſimis; nec attinebat notiſſimum locum integrum dari a Qu. Quod autem *duros* ponunt pro *dubios* Ciceronis, id nullo MS. niti perſuaſum habeo.

at Fabr. a. Turic. *a F. a*, a ſec. manu *F. et a.* Guelf. *ac F. a.* Goth. noſtrum ipſum (errante Geſn.). Sed Jenſ. omittit *at* cum edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv.

demiſſo. Turic. Guelf. Camp. *dimiſſo.*

notus. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *totus.* Praeferrem ſi addiceret Turic.

41. *illud.* Turic. a pr. manu *illum* cum Alm. cf. § 38. 45. *Hic.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Reliqui *Sic.* *rate.* Turic. *ratus.*

40. *notus.* vid. not. crit.

41. *finxit.* Hoc quidem non eo pertinet ut commendetur modo (§ 39.) *falſa*, vel *Ficta* I. 4. Eſt enim *effinxit*, *expoſuit*, quorum prius ſine audacia reponere poſſis, praecedente E in *venuſtiſſime.*

quidem. Cave audias Francium corrigentem *quidam*, nihil enim alienius.

In narrando autem Cicero conſiſtere *facetias* 42
putat, *dicacitatem* in jaciendo. Mire fuit in hoc genere venuſtus *Afer Domitius*, cujus orationibus complures hujusmodi narrationes inſertae reperiuntur: ſed dictorum quoque ab eodem urbane ſunt editi libri. Illud quo- 43
que genus eſt poſitum non in hac veluti jaculatione verborum, et incluſa breviter urbanitate, ſed in quodam longiore actu, quod de Craſſo *contra Brutum* Cicero *in ſecundo de Oratore libro*, et aliis quibusdam locis narrat. Nam, cum Brutus in accuſa- 44
tione Cn. Planci ex duobus lectoribus oſten-

42. *jaciendo.* Turic. Guelf. Camp. *faciendo* cum Goth. Alm., Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Emendavit Regius praeſtantiſſima conjectura, nihil contra agente Badio, qui transponit: *fac.* — *fac.* — *dic. i. narr.* levicula etymorum ſpecie deceptus.

43. *verborum.* Camp. *dictorum* cum Palat. Gebh. Goth. 2. Alm. ſed hunc vix credo recedere a vulgata, quacum facit Turic. (cf. § 41. 45). Recte Burmannus abſtinuit a ſcriptura ſane blandiente, ob id quod modo erat *dictorum*. Geſnerus gloſſam interpretatur *dictorum*.

44. *Cn.* Turic. Guelf. Camp. *C.* cum Goth. et edd. ante Baſ. niſi quod Tarv. et recc. integrum dant *Caji.* cf. Ern. Clav.

42. *Cicero.* Locum deſignavit Rollinus: Orat. c. 26. „duo genera — *facetiarum* — „*dicacitatis* — altero in *nar-* „*rando* — altero in *jaciendo.*" Paulo diverſum vocabulorum uſum animadvertit Geſnerus de Orat. 2, 54. ubi *facetiis* ipſis ſubjicitur hoc *peracutum et breve*, et ſit mentio *faceti dicti.* Regius ablegat ad libros de Or. 2, 59. 60. qui et ipſe locus valde huc facit.

43. *jaculatione.* Juvenal. 7, 193 „Felix, orator quoque „maximus et *jaculator.*"

ſecundo de Oratore. c. 55.

aliis — *locis.* Deſignant VV. DD. Pro Cluentio c. 51. Utrum praeterea alicubi idem memoretur in Ciceronis libris, equidem non dixerim.

44. *ex duobus.* Pithoeus veriſſime pro *ex* de conjectura reponit *excitatis;* neque enim

diſſet, contraria L. Craſſum patronum ejus in oratione, quam de Colonia Narbonenſi habuerat, ſuaſiſſe iis, quae de lege Servilia dixerat; tres excitavit et ipſe lectores, hisque patris ejus dialogos dedit legendos: quorum cum *in Privernati* unus, alter *in Albano*, tertius *in Tiburti* ſermonem habitum complecteretur, requirebat, *Ubi eſſent eae poſſeſſiones?* Omnes autem illas Brutus vendiderat: et, cum paterna emancuparet praedia, turpis habebatur. Similis in apo- 54
logis quoque et quibusdam interim etiam hiſtoriis exponendi gratia conſequi ſolet.
45 Sed acutior eſt illa atque velocior in urbanitate *brevitas.* Cujus quidem duplex forma

Cic. p. 234. *dixerat.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *dixerit* cum Vall. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. Correxit Regius. *emancuparet.* Sic Turic. quanquam latet haec ſcriptura in vitio librarii *paternae mancuparet.* Reliqui *manciparet* niſi quod Guelf. Obr. *mancuparet.* Camp. *nuncuparet* cum Goth. Voſſ. 2. Andr. Agnoſce Codd. deteriores cf. § 37. Praetuli compoſitum verbum ſimplici, quia ſic clarius ſit, alienaſſe Brutum paterna praedia. Nam ſi maxime *mancupare* ipſum tale quid ſignificat, dativo addito erat opus, qui fere ſemper reperitur in ſtructura *mancipandi.* (Quanquam hinc hoc eſt Tac. Annal. 1, 73.) Sed expletur hoc praepoſitione adjuncta, quam imprudens nobis ſervavit dormitans ille librarius Turicenſis. cf. 4, 3, 17.
inter. etiam. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *e. i.* cf. § 39. 45. *exponendi.* Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. cum Goth. Alm. Jenſ. Ald. Baſ. Reliqui *exponendis.* 45. *dupl. forma eſt.* Sic Turic. Guelf.

ferendam credo vulgatam, quanquam eſt omnium librorum.
emancuparet, vid. not. crit.

exponendi gratia i. e. grata narratio. *Conſequi* autem h. l. fere quod *contingere* ſignificat.

eſt, *dicendi*, ac *reſpondendi*, ſed ratio com- 46
munis in partem: nihil enim quod in laceſſendo dici poteſt, non etiam in repercutiendo: at quaedam propria ſunt reſpondentium. illa etiam ira concitati afferre ſolent: haec plerumque in altercatione, aut in rogandis teſtibus requiruntur. Cum ſint autem loci plures, ex quibus dicta ridicula ducantur, repetendum eſt mihi, non omnes eos

Camp. *e. dupl. ſ.* Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *d. e. ſ.* cf. § 44. item § 46.

partem. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Obr. Reliqui *parte.*

46. *nihil enim quod — poteſt non.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (errante Geſn. ſed in Goth. *quod* additur a ſec. demum manu) et edd. ante Ald. Ex Alm. idem, niſi quod omittitur *quod.* cf. § 45. 47. Reliqui *n. e. — p. quod n.* transponentem Regium ſecuti.

quaed. propr. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *p. q.* cf. § 45. 50. *ira conc.* Turic. a pr. manu *itaque c.* Diu equidem haſce literas verſavi et revolvi ut aliquid utile ſententiae eruerem. Neque enim dubito quin vera in iis lateat ſcriptura eaque multum diſcrepans a vulgata. *que* poſt *ita* vix potuit forte fortuna alludi. Nihil ſane ſuccurrit, in quo acquieſcere velim. An patiemur *etiam itaque concitati* abire in iſta: *etiam atque etiam meditati?*

requiruntur. Turic. a pr. manu *requirantur.*

46. *illa etiam — requiruntur.* Apparet opponi ea, quae domo afferuntur, inventis in ipſa altercatione teſtiumque interrogatione. Jam ne *requiruntur* quidem magnopere ad rem facit, niſi forte id tenes, quod ſane multam ſpeciem habet, *requiri* dici pro *deſiderari;* ſin pro *erui*, uſum loquendi ignoro et malim *reperiuntur.* Sed quid eſt quod „*ira* concitati" haec afferre dicuntur? Aut cur *irae* proprio ſit mentio, quae magis ſubitaneum aliquod dictum exprimet, quam domo afferendum miniſtrabit? cf. not. crit.

ducantur. Non diſplicet profecto Obrechtus, reponens *ducuntur.*

repetendum. cf. § 29. 30.

[redacted]

47 oratoribus convenire. In primis autem ex *amphibolia*, neque illa obſcura, quae Atellanae more captent, nec, qualia vulgo jactantur a viliſſimo quoque, converſa in

47. *autem ex.* Turic. Guelf. *ut ex.* In Alm. *τῷ aut*, an *ex* ſubjiciatur, nemo docet (cf. § 46. 50). Camp. *ut in.*

amphibolia. Guelf. Camp. Tarv. *amphibologia* cum Bodl. Vall. (a pr. manu) Andr. et edd. ante Gryph.

quae. Tarv. *quum.* Ald. *cum.*

Atellanae. Turic. *ate iellanie*, a ſec. manu *attellaniae* ut et Jenſ. Sed Guelf. *attelliano.* Camp. *Attellano.* Goth. *Atellanio* cum Voſſ. 2. Vall. Similis varietas eſt apud Suet. Cal. 27 ed. Oud. ubi quoque terminatio *niae.*

captent. Turic. a ſec. manu *captant*, et fortaſſe apiculus in extrema voce, index paſſivi. Guelf. *captantur*, anteverſum *τῷ more.*

a viliſſimo. Turic. Guelf. Camp. omittunt *a* cum Goth. et edd. ante Gryph. Mox § 49. *a villa* libentius careas praepoſitione, itidem literae V praemiſſa. Si quid in univerſum ſtatuere licet de hac §, diffido ſane illi *autem* poſt *in primis*, a bonis libris deſtituto, cum praeſertim paucis vocabulis ante ſit „cum — „*autem.*" Nec tamen facile dictu, quomodo *ut* ſtructuram juvare poſſit. Malim quidem ſic ordinari eam: *In primis ut ex amph. neque illa obſcura, quaſi Atellano more, captent neč q. v. j. a* (praepoſitione enim opus eſt profecto) *v. q.* etc. *Ut* pendere dicam ab illo *repetendum eſt*, quanquam impeditur hoc, interveniente accuſativo cum inf., nec praeſtem latinitatem hancce *ut neque — neque* pro *ne — neve.* Indidem mox pendebit hoc quoque: *Ne illa quidem.* Sin retinemus *autem*, tamen *captent* interdicentis et dehortantis animo dictum accipiemus. Saltem *quae* nequaquam fero, quo ſtante *neque illa*

47. *In primis — ambiguitate.* In hiſce ſententia quidem facillime perſpicitur, ſtructura injuſta, neque ex vulgata eruitur, neque ex librorum veterum fluctuatione conſtituitur. *Atellanarum* dicta ex antiquitate obſcura habita a Qu. recte monet Geſnerus. De hoc fabularum genere videndus Livius loco claſſico 7, 2 cum interpretibus et in his Caſaubono de Satira et Dacerio in Commentariis Academiae Inſcriptt.

maledictum fere ambiguitate. Ne illa quidem, quae Ciceroni aliquando, ſed non in agendo, exciderunt, ut dixit, cum is candidatus, qui coci filius habebatur, coram eo ſuffragium ab alio peteret: *Ego quoque*

obſcura referri debent ad praecedentem infinitivum *convenire*, duriſſima ſtructura. Nec video, unde nobis exiſtat conjunctivus in illo *captent*, niſi fuerit praecipientis Quintiliani. Secundae enim Turicenſis manui minimum tribuo. Ne paſſivum quidem illud Guelf. placet, vel ob ſonum inſuavem *captantur*, *jactantur*. Huic taedio remediis quibusdam contra iturus erat Fabius. Burmanni quidem ſuſpicio, ſcribentis: *quae Atellani more captant*, non eſt ſpernenda, praeſertim ſi ſcribere liceat *Atellani e more*, in quo tota eſt veterum ſcriptura. *Atellanum*, actorem *Atellanarum*, habes apud Cic. quoque ad Div. 9, 16. Suet. Galb. 13. Sed ſcrupulus (praeter illam ſtruendi cum inf. *convenire* duritiem) reſtat in *captent*, quod aegre mutatur in *captant*. Nam *more*, *e more* ſatis apertum. *quae Cic.* Turic. a pr. manu *quod C.* *dixit.* Hoc dedi ex uno Camp. Reliqui *dixi*, ſententia admodum impedita. Quando enim et ubi, hoc *dixit* Qu.? quanquam aliquid ſimile § 4. Nec videtur ſtructura poſſe carere verbo finito (Aliter ſe res habet § 96 ubi caſus rectus *Cicero*); nec exitum habet ullum in hac ordinatione, vulgo recepta. Poſſit tamen noſtrum ipſum eſſe a Campani emendatione cf. 5, 13, 19. Gallaeus ſuo remedio (cf. 2, 10, 4.) utens expungit *dixi*. Si ſalebroſius videtur *dixit cum* cf. § 59. 64. *is.* Turic. *his.*

coci. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Jenſ. (non *cocci*) et edd. ante Bad. Reliqui *coqui.* cf. 1, 2, 6.

ab alio. Turic. Guelf. *a. eo* cum Vall. et edd. ante Ald. exc. Camp. Regius noſtrum commendavit, quod in quibusdam legi narrat, fruſtra refragante Badio. Et Goth. nobiſcum.

coci filius — favebo. Donatus ad Terent. Adelph. 3, 3, 69. „Ciceronis dictum refertur in eum, qui coqui filius „locum cauſas agebat: Tu „quoque aderas huic cauſae. „Nam apud veteres *coquus* „non per C. literam, ſed per „Q ſcribebatur.“ Occaſio dicti verior profecto et elegantior narratur a Quintiliano.

48 *tibi ſavebo.* Non, quia excludenda ſint
omnino verba, duos ſenſus ſignificantia: ſed,
quia raro belle reſpondeant, niſi cum prorſus 54
rebus ipſis adjuvantur. Quare non hoc
modo, paene et ipſum ſcurrile, Ciceronis
eſt in eundem, de quo ſupra dixi, Iſauricum,
*Miror, quid ſit, quod pater tuus, homo
conſtantiſſimus, te nobis varium reliquit:*
49 ſed illud ex eodem genere praeclarum, cum
objiceret Miloni accuſator in argumentum
factarum Clodio inſidiarum, *quod Bovillas
ante horam nonam devertiſſet, ut expectaret,
dum Clodius a villa ſua exiret,* et identidem
interrogaret, *quo tempore Clodius occiſus*

tibi ſavebo. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. exc. Camp. Reliqui inſerunt *jure,* improbante Regio et a vetere exemplo abeſſe teſtante. Profectum hoc ab iis, qui ignorant ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός.

48. *belle.* Turic. *velle* cum Alm. ſed ille a ſec. manu *ad velle* et ita Obr. Sed Guelf. *id velle* (puto voluiſſe hos: *ad voluntatem*). Jenſ. *bello,* ex quo noſtrum repoſuit Regius. Tarv. *pelle.* Burmanni conjectura *ad verum* nequaquam opus. cf. § 74. *in eundem.* Turic. *et e.* a ſec. manu *ejusdem.* Guelf. *et ejusdem.* *Iſauricum, Miror.* Turic. *iſauri minor.* Guelf. *iſauri minorem.*

reliquit. Camp. *reliquerit.* *ſed illud.* Turic. a ſec. manu inſerit *et.* cf. § 7.

48. *reſpondeant.* Ita et mox § 54. *reſpondent* pro *conveniunt.*

Qua re. Senſum turbant haec. Repone *Quale,* conjiciente jam *Dan.* (cf. 6 2, 11). Idem error § 88.

ſupra. § 25. *Varium* Philander et Geſnerus rectiſſime interpretantur maculoſum a plagis, quorum hic ponit locum Plautinum Pſeud. 1, 2, 12 „Ita ego veſtra latera loris „faciam ut valide *varia* ſint.“ vide Taubm. ad Plaut. Epid. 1, 1, 15.

eſſet? reſpondit, *Sero.* quod vel ſolum ſufficit, ut hoc genus non totum repudietur. Nec plura modo ſignificari ſolent, ſed 50
etiam diverſa: ut Nero de ſervo peſſimo dixit, *Nulli plus apud ſe fidei haberi: nihil ei neque cluſum neque ſignatum eſſe.* Per- 51

50. *plus apud ſe.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *a. ſ. p.* cf. § 46. 51.

neque cluſum. Sic Jenſ. Loc. Ven. Raſc. Bad. pr. *neccluſum* Turic. *incluſum* Guelf. Camp. Goth. Voſſ. 2. *neque incluſum* Vall. Tarv. Bad. ſec. *neque occluſum* Alm. (cf. § 47. 52.) et ſic reliqui cum Cicerone.

ſignatum. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Gryph. Reliqui ex Cicerone *obſignatum.*

49. *ſero.* Valla Elegant. 4, 107. „Haec — tria Sero ſignificat, quae tamen paene „idem ſunt. Una et vera „ſignificatio eſt pro veſpere, „quod eſt poſt occaſum. Al„tera quae hinc naſcitur, „quae eſt poſt tempus. Quod „enim poſt ſolis lucem eſt, „id vere poteſt poſt tempus „dici. Cicero, cum accuſa„tor Milonis identidem inter„rogatus" [l. interrogans] „inſtaret, quo tempore Clo„dius eſſet occiſus, urbane re„ſpondit: *Sero*, non tam ho„ram intelligens, quam tar„dius occiſum, et poſt tem„pus, quo debuiſſet occidi." etc. Ejusdem adverbii ſignificationis teſtem locum ponit Pſeudo-Turnebus Cic. ad Attic. 7, 21 „Lentulus venit „*ſero.*" Regius quidem haeret in hiſce et operoſius ſententiae rationem reddit, ſed nec diverſam ab illa, quam poſui. Male autem a ſuis aequalibus vulgo dici narrat *bonum ſero*, quibus ſe reſpondere conſueſſe *malum cito.* cf. Cerda ad Virg. Aen. 12, 864 *ſerum.*

50. *Nero de ſervo.* Cic. de Or. 2, 61 „Ridiculum eſt Ne„ronianum illud vetus in fu„race ſervo, ſolum eſſe, cui „domi nihil ſit nec obſigna„tum, nec occluſum." Turnebus in Commentario ad jocos Ciceronianos hunc Neronem cenſet eſſe eundem C. Claudium conſulem A. U. C. 547, qui res adverſus Annibalem, et Asdrubalem geſſerit.

53 et tam frigida, quam eſt nominum fictio, adjectis, detractis, mutatis literis: ut *Aciſculum*, quia eſſet pactus, *Paciſculum;* et *Placidum* nomine, quia is acerbus natura eſſet, *Acidum;* et *Tullium*, cum fur eſſet, *Tollium* dictos in-
54 venio. Sed haec eadem genera commodius
in rebus, quam in nominibus reſpondent. 54
Afer enim venuſte Mallium Suram, multum in agendo diſcurſantem, ſalientem, manus jactantem, togam dejicientem et reponentem, *non agere* dixit, *ſed ſatagere*. Eſt enim dictum per ſe urbanum, *ſatagere*, etiamſi nulla ſubſit alterius verbi ſimilitudo.

53. *et tam.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et Loc. Venet. Nam Tarv. jam inſerit *haec*, quod mox et Ruſc. reliquique jubente Regio, ſed nulla utilitate. *adjectis.* Turic. Guelf. *adjecit.* Jenſ. (tac. Geſn.) *adjecit is.* *mutatis.* Turic. Guelf. omittunt. Male. *eſſet Acidum.* Turic. Guelf. *et ad citum.* Jenſ. (tac. Geſn.) *e. Aculum.*

54. *Mallium.* Sic Turic. Camp. cum Voſſ. 2. non concinente Goth. Sed ego Burm. voluiſſe nominare *Alm.* exiſtimo (cf. § 52. 57). Reliqui *Manlium.* Guelf. *Miaulium.* cf. not. ex. ad § 38. In Leidenſi jubemur (a Pithoeo haud dubie) legere *Manilium*, ratione poſita nulla.

agendo. Turic. a pr. manu *agendum.*

enim dict. Guelf. *hoc d.* cum Goth. Error eſt, de quo § 7.

cito ſubſequentes. Ad *rerum* intellige „dono datarum." Pronomen *ea* ad *menſura* ſic additur ut ſupra 6, 2, 23 ad *ampl.*

53. *et tam frigida.* Hoc et ipſum refertur ad nominativum *menſura*. *Ducta* eo eſt *menſura*, et quidem non majore cum ſale, quam ſit *fictio nominum.*

54. *Mallium Suram.* Hunc non aliunde norunt VV. DD. Burmannus, apud Plin. H. N. l. 18 p. (Bip.) 259 *Suram Mamilium* eſſe monens, cum noſtro eundem facere recte dubitat. cf. not. crit.

Fiunt et adjecta et detracta aſpiratione, et 55 binis conjunctis verbis ſimiliter ſaepius frigida, aliquando tamen recipienda. Eademque conditio eſt in iis, quae a nominibus trahuntur. Multa ex hoc Cicero in Verrem, ſed ut ab aliis dicta, modo; *futurum*, *ut omnia verreret*, cum diceretur ei *Verres:*

55. *et adj. et detr.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *e. d. e. a.* cf. § 51. 56. *futurum.* Guelf. *furtim.* Camp. *furtum.* *verreret.* Turic. (a pr. manu) Camp. *verteret* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. *everreret* malit Geſn.

ei. Sic veſtutiores mei omnes. Omittunt Goth. et edd. poſt Tarv. quod ſuadet etiam Regius. Geſnerus omne hoc *cum — Verres* uncis ſepſit tanquam gloſſema.

55. *ex hoc.* Hoc vix videtur integrum. Malis addi *genere.* cf. § 56. Facilius excidebat ob literas ſimiles in *Cicero.*

ab aliis. cf. § 4.

futurum — Verres. Hoc quidem fruſtra quaeſiveris in libris Verrinis, neque enim ſufficit poſitum 4, 24 *everriculum* quo utitur Geſnerus, nec *everſum* atque *exterſum* fanum 2, 21. Propius eſt 4, 25 extr. Praeterea trium iſtorum minime eſt facetum, quamquam aliqua, et major ſane quam pro librario, gratia contingit dicto, ſi attendas, cujus me admonuit Buttmannus, ſecundam futuri perſonam eſſe in *Verres*, ut, audito ſermone compellantium Verrem, continuo Siculi dixerint *futurum* cet. Sic apparet nequaquam otioſum eſſe pronominis dativum *ei*, ſine quo nec ullus relinqueretur lepor, nec ferri poſſet *diceretur* poſitum pro *vocaretur.* Unde igitur arripuit hoc Qu.? An forte et ipſum incertae ejus memoriae (cf. § 18.) tribuemus, ut vulgo jactatum quid, vel quod jactari potuerit, apud Ciceronem legiſſe ſibi viſus ſit? Nam in lacuna illa libri primi Verrinarum extremi nullum praeſidium, quoniam is non eſt locus hujusmodi dictorum. Structura autem ſubjiciendi hanc dicto explanationem, eadem recurrit § 64 *cum — perplueret.*

modo, *Herculi, quem expilaverat, moleſtiorem apro Erymanthio fuiſſe:* modo, *mulum Sacerdotem, qui tam nequam verrem reliquiſſet:* quia Sacerdoti Verres ſucceſſerat.
56 Praebet tamen aliquando occaſionem quaedam felicitas hoc quoque genere bene utendi: ut pro Cecinna Cicero in teſtem Sex. Clo-

Herculi quem. Turic. *Herculae ei quae.* Guelf. *Herculo ei quem.* Camp. Goth. Jenſ. (err. et tac. Geſn.) *Herculem ei quem* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald.

moleſtiorem. Turic. (a ſec. manu) Guelf. *moleſtior eſt* cum Baſ. non margine, ut Burm., ſed contextu.

mol. apro. Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. inſerunt *quam* (quod et Guelf. poſt ſuum *eſt*) cum Alm. Voſſ. 2.

Sacerdoti Verres. Turic. Guelf. Camp. *Sacerdos Verri* (Turic. a pr. manu *S. Veri* et ſic Tarv.) cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald., relabente in vitium Bad. pr. Hic non potuit ipſius Qu. eſſe error, ſed fuit ejusdem librarii qui modo omnia turbavit ignarus, addens de ſuo *quam.*

56. *hoc quoque genere bene.* Turic. *enim* (cf. § 54.) *q. h.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *h. q. b.* cum Alm. Voſſ. 2. Hic quidem *genere* poteramus carere, modo fuiſſet § 55.

Sex. Clod. Turic. a pr. manu *ſunt* (ſed per compendium ſolius S cum linea) *ex C.* mox. a ſec. manu *ſumit ex Clodio.* Vide mihi correctricem manum ſecundam.

Herculi — Sacerdotem. vid. Cic. in Verr. 4. 43. 1. 46.

56. *pro Cecinna.* c. 10. Ernellus nequaquam debebat verba iſta *nec minus niger* velut ſpuria rejicere, ſi maxime aberant a Waldaiferiana. Rectiſſime enim h. l. Geſnerus monet, reſpicere hoc ad colorem perſonae, qualis et Manutii eſt animadverſio ad locum Ciceronis. Quanquam nihil tale nunc apparet in perſonis Terentianis. Nec ab ro eſt, cujus mentionem injicit Pſeudo-Turnebus, in primis facetum eſſe in nominibus luſum Ciceronis pro Cluentio, in Bulbo et Gutta c. 26. quem locum excidiſſe Quintiliano, haec tractanti, valde miror.

dium Phormionem, *Nec minus niger*, inquit, *nec minus confidens*, *quam eſt ille Terentianus Phormio*. Acriora igitur ſunt et 57
elegantiora, quae trahuntur ex vi rerum. In his maxime valet ſimilitudo, ſi tamen ad aliquid inferius leviusque referatur: quae jam veteres illi jocabantur, qui Lentu-
545 lum *Spintherem*, et Scipionem *Serapionem*

eſt ille Ter. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *i. T. e.* cf. § 55. 59.

57. *quae jam.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Bodl. Alm. Voſſ. 2. Andr. et edd. ante Ald. qui, de ſuo haud dubie, *quemadmodum* cum marg. Baſil. Reliqui *qua jam* conjiciente Regio.

Serapionem. Turic. *et ſerationem*, a ſec. manu *e. ſiritionem.* Guelf. *et ſiricionem.* Camp. *Siricionem* cum Goth. (err. Geſn.) niſi quod hic *Sy.* Jenſ. *ſyriationem* cum edd. ante Ruſc. qui, Regio docte emendante, noſtrum (cf. § 32). Ex Voſſ. 2. *ſerationem* affert Burm. An volebat Alm. (cf. § 54. 59.)? Manifeſta verae ſcripturae veſtigia in prima manu Turic. Hermolaus Barbarus et hic et in Plinii loco legi volebat *sciritionem* prodente, neſcio unde, Pſeudo-Turnebo. Quid in Plinio dent MSS. noſſemus, ſi Criticus eſſet Harduinus. Aldus, non inconſulto, bis enim, *Scrupionem* facit, quod Moſellanus

57. *quae — jocabantur.* Eadem ſtructura Cic. ad Div. 9, 14 „*haec* — jocatus ſum." 7, 14. Horat. Sat. 1, 5. 62. „*permulta* jocatus." Malia ſane *qualia* pro *quae jam*.

Spintherem — Serapionem. Valer. Max. 9, 14. 3. „Cornelius Scipio — in ſervilem „Serapionis appellationem vulgi ſermone impactus eſt, „quod hujusce nominis victimario quam ſimillimus erat." ibid. n. 4. „propter ſimilitudinem" (Lentulus) „ex „quodam ſecundarum" (partium hiſtrione) „cognomen „Spintheris traxit." Lentulus hic eſt ad quem datae ſunt epiſtolae libri primi Ciceronis ad diverſos, ubi vide Manutium, de eodem exponentem. Scipio eſt Naſica, interfector Ti. Gracchi. de hoc cf. Epit. Liv. 55. item de utroque Plin. H. N. 7, 12 S. 10. 21, § S. 7.

eſſe dixerunt. Sed ea non ab hominibus modo petitur, verum etiam ab animalibus: ut nobis pueris Junius Baſſus, homo in primis
58 dicax, *Aſinus albus* vocabatur. Et Sarmentus, ſeu P. Bleſſus, *Junium, hominem nigrum,*

interpretatur a *ſcreando*, Feſti anus *ſcraptas* ad partes vocans neque ullo modo ſerens Codd. ſcripturam *Serapionem.*

58. *P. Bleſſus.* Sic Turic. a ſec. manu (a pr. enim *pbleſſis*) cum Camp. niſi quod hic ſimplici S. ut et Guelf. Goth. (tac. Geſn.). Unica litera praenomen dant nonniſi Turic. Camp. cf. § 39.

Junius Baſſus. vid. § 27. Recte autem Burmannus improbat Turnebum Adverſſ. 28, 35 interpretantem *aſinum album* quaſi dictum de ſtulto non inficeto, ut *aſinus* pertinuerit ad ineptias hominis, color *albus* ad ejusdem dicta acuta. Aliam *albi* poteſtatem impropriam cognovimus ad 2, 5, 19. nec, id quod caput, occaſio, per quam hoc inducitur, fert ullum hic reſpectum niſi ad faciei et corporis ſimilitudinem.

58. *Sarmentus.* Hunc Horatio prodente novimus. vid. Sat. 1, 5. Erat autem ex *deliciis* (cf. 1, 2, 7) Auguſti teſte Plutarcho V. 2. p. 943. Apud Horatium quoque pollet comparando eum quem ludibrio habet v. 55—64. Vide et Juvenal. 5, 3. ibique Schol. Et hoc notabile, quod Sarmentus ipſe *gracilis* erat magnopere (Hor. 1, 5, 69) ut verendum eſſet, ne in ipſum recideret jocus cf. § 32.

P. Bleſſus. Qua poteſtate huic nomini praemiſſum ſit *ſeu*, quaeri ſane poteſt. Indicatur eo vel idem homo, diverſis nominibus, vel diverſus joci auctor a ſcriptoribus proditus. Hoc profecto aptius altero. Nec tamen accedam Burmanno, qui, ſcribendo *Blaeſum* pro *Bleſſus*, praenomen ſolum refert ad jocantem noſtrum, eumque intelligit P. Syrum, celeberrimum mimorum ſcriptorem; ut vel Sarmentus vel Publius hoc fuerit jocatus. *Blaeſum* deinceps Burm. conjungit ad *Junium*, deſignans loca Taciti Annal. 1, 16. 18. 21. ubi memoratur ejus nominis legatus, in *Bleſſi* autem nomine erratum eſſe ſuſpicans. *Junium Blaeſum* (praemiſſo hic quidem, ut ſaepe, cognomine vid. § 32, quod fraudi fuiſſe putat libra-

546 *et macrum, et pandum, ſibulam ſerream* dixit. Quod nunc riſus petendi genus frequentiſſimum eſt. Adhibetur autem ſimili- 59 tudo interim palam, interim inſeri ſolet parabolae: cujus eſt generis id Auguſti, qui militi libellum timide porrigenti,

59. *inſeri.* Turic. Guelf. Camp. *ſerio* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Rufc. Noſtrum repoſuit Regius; Geſnerus tentat *ſervire,* ille propius ad ductus Codd. hic jucundius ad ſonum, uterque ingenioſe. In Turic. *interim* a ſec. demum manu praemittitur τῷ *ſerio,* in Alm. omittitur (cf. § 58. item hac §) Guelf. Camp. *ſerio* antevertunt τῷ *interim.* cf. § 56. 60. *ſolet.* Camp. *ſed et.*

generis — libellum. Turic. *generi auguſti militi qui bellam,* a ſec. manu: *generis id a. q. m. bellum.* Camp. *g. is anguſti qui multi l.*

riis) noſtrum patrem fuiſſe haud dubie illius apud Tacitum, quo magis congruant tempora. Mihi quidem in omnibus hiſce nimium videtur conjecturae datum, nulla certa vel temporis vel rerum nota comparente, quare huc traheretur Blaeſus ille Taciti. Nec placent Sarmentus et Syrus ad unam aetatem relati. Ceterum corruptelam in *Bleſſi* ſcriptura et ipſe non invitus agnoſcam. Pronunciandum igitur erit AMPLIUS de Junio illo nigro et macro, quem tamen aliquis dicat ipſum *Baſſum,* et de ejusdem irriſore *Bleſſo* ſeu *Blaeſo.* Junius Blaeſus conſul memoratur Suidae in Ἀπίκιος, unde tamen nihil proſicias, nec in conſularibus Faſtis idem recenſetur. Fibulae ſimilitudinem non alienam eſſe ab hominis ſtatura recurva, ultro apparet.

59. *inſeri.* cf. not. crit.

Auguſti — Noli. Idem narrant Sueton. Aug. c. 53 et Macrob. Saturn. 2, 4. Morem vero dandi ſtipem elephantis ad Sueton. illuſtrant Torrentius ex Plin. H. N. 8, 5 ubi vide Hard. et Caſaubonus ex Galeno de uſu partium, cujus ſunt haec: ὁ ἐλέφας ἐκείνῳ τῷ μορίῳ (proboſcide) κατὰ τὸ πέρας ἅπαντα μεταχειρίζεται περιπτυσσομένῳ τοῖς λαμβανομένοις ἄχρι τῶν σμικροτάτων νομισμάτων ἃ καὶ τοῖς ἐπικαθεζομένοις αὐτῷ δίδωσι.

Noli, inquit, *dubitare*, *tanquam aſſem ele-*
60 *phanto des.* Sunt quaedam veri ſimilia:
unde Vatinius dixit hoc dictum, cum reus,
agente in eum Calvo, frontem candido
ſudario tergeret, idque ipſum accuſator in
invidiam vocaret, *Quamvis reus ſum*, in-
61 quit, *et panem candidum edo.* Adhuc eſt

dubitare. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. omittunt cum Alm. et Goth. 2. Probat hoc Heuſingerus, neſcio tamen quo exemplo. Debebit enim *timere* ſubaudiri et velut δεικτικῶς intelligi: „Noli facere, quod facis, nunc porrigens „nunc retrahens libellum." Procul dubio vetuſtiſſimi editores expleruut locum e Suetonio. Malim equidem *timere* inferere inter *inq.* et *tanquam.* Confuſum *timere* cum *tunc* vide apud Drakenb. ad Liv. 2, 16, 6. *tunc* autem per compendium notatur unius prope literae.

aſſem elephanto des. Turic. *et ſemel pantodes* cum Alm. cf. hac § item mox.

60. *quaedam v.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Sed pro *veri* Turic. *vi*, et Alm. *ut veri* (cf. modo item § 61). Reliqui inferunt *etiam.*

Vatin. — cum. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Bodl. Andr. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt interjecta, quae non eſt quod faſtidias, modo recte intelligatur *dictum.* cf. § 43. *front. cand.* Sic Turic. Camp. Reliqui *c. f.* cf. § 59. 66. *panem.* Turic. Guelf. *parentem* cum Alm.

dubitare. cf. not. crit.

60. *veri ſimilia.* Non videtur ſufficere hoc ad ſignificandum quod vult ſcriptor, ut Gedoynus cogeretur addere haec eſſe ejusmodi, quorum ipſa veri ſimilitudine contineatur lepor. Eo ſane pertinet exemplum. Sed vix acquieſco in appellatione.

Vatinius. cf. 6, 1, 13. *unde* vid. 5, 10, 90.

panem candidum. Huic opponitur *cibarius* ſervis paratus et pauperibus. vid. Schol. Cruq. ad Hor. Epiſt. 2, 1, 123. Juvenal. 5, 67 — 70. Donat. ad Eunuch. 5, 4, 17. Nequaquam autem accedo Burmanno putanti ſimul obli-

ſubtilior illa ex ſimili translatio, cum, quod in alia re fieri ſolet, in aliam mutuamur. Ea dicatur ſane *fictio*: ut Chryſippus, cum in triumpho Caeſaris eborea oppida eſſent translata, et poſt dies paucos Fabii Maximi lignea, *thecas eſſe oppidorum Cae-*
547 *ſaris* dixit. Et Pedo de mirmillone, qui

61. *eborea*. Turic. Guelf. Camp. *epolitea*, niſi quod hic per *y*. Alm. *epolita* (cf. § 60. 67). Jenſ. (tac. Geſn.) *eburnea* cum edd. ante Bad. qui noſtrum e Vall. (quocum conſpirat Goth.) monens Vallam annotaſſe hic, *eboreum* dici magis in proſa quam *eburneum*; ipſe autem eandem vocem oſtendens Digeſt. 32, 52 bis. Harduinus ad Plin. H. N. 36, 5 verſus fin. hoc dare omnes MSS. teſtatur, non *eburneum*. Fortaſſe ignotius vocabulum ad eum, quem vidimus, modum potuit inquinari a librariis; quis autem certo ſtatuat, nullam aliam ejusdem formam fuiſſe in uſu, velut *eboritium*, ut *lateritium*. Quin enim illud ipſum *ebur* hic lateat, non poteſt dubitari.

Et Pedo — qui. Turic. *et pedocle mirmillo neque*. Guelf. *et pec lode Mirmillo neque*. Camp. *E. P. d. mirmillo q*. Jenſ. (tac. Geſn.) *E. Empedocles d. m. q.* cum edd. ante Ald. exc. Tarv.

que in Calvum, quaſi ſordidum, haec jaci.

61. *Chryſippus*. Recte Burmannus videtur hunc ſuſpicari Chryſippum Vettium, Cyri libertum, architectum (vid. Cic. ad Div. 7, 14. Ad Att. 14, 9) argumento uſus, quod eundem in Gallia fuiſſe appareat, et fortaſſe in Caeſaris comitatu.

in triumpho Caeſaris — Caeſaris dixit. Idem fere narrat Dio Caſſ. l. 43. p. 369. cf. Vellej. 2, 5. (in quo levis differentia, de qua vide Ruhnk.) Sueton. Caeſ. c. 37. Appian. B. C. 2, 101. *Fabius Maximus* hic quidem alius eſt ab illo § 52. Noſter Q. Fabius Maximus Caeſaris legatus in Hiſpania, Conſul Caeſari ſuffectus A. U. C. 709. mortuus extremo conſulatus die.

Pedo. Non dubito quin hic ſit poëta non ignobilis C. Pedo Albinovanus cujus obiter ſit mentio 10, 1, 90. Reliquae nobis factae ſunt hujus (ſi modo) Elegiae duae in Maecenatem et Druſum Neronem.

retiarium conſequebatur, nec feriebat, *Vi-*
62 *vum*, inquit, *capere vult.* Jungitur amphiboliae ſimilitudo: ut A. Galba pilam negligenter petenti, *Sic*, inquit, *petis*, *tanquam Caeſaris candidatus.* Nam illud *petis* ambiguum eſt, ſecuritas ſimilis. Quod
63 hactenus oſtendiſſe ſatis eſt. Ceterum frequentiſſima aliorum generum cum aliis mixtura eſt: eaque optima, quae ex pluribus conſtat. Eadem diſſimilium ratio eſt.

62. *A. Galba.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Colb. Andr. Tarv. Ald. Reliqui *L. G.* niſi quod Jenſ. praepoſtere *A. L. G.* cf. § 27.

pilam. Turic. praemittit *qui* cum Goth. Alm. Camp. (niſi quod hic *cui*) et edd. ante Stoer. Puto hoc inſertum ab eo qui *A.* ante *Galb.* interpretaretur praepoſitionem, quo deducit ſcriptura Turic. et Guelf. (quanquam *qui* in hoc non animadverti) Et ſic hunc noſtri locum recenſet Budaeus ad Pandd. fol. 237. E. (cum prius eundem fol. 83. C. „*Lucius G.*"). Neque tamen eam rectam cenſeo rationem.

Cum enim laus ejus frequenter cum Catulli et Marſi potiſſimum (cf. § 102.) conjungatur a Martiale, ſatis probabile ſit, ingenium fuiſſe hujuscemodi luſibus accommodatum. Vide et L. Senecam epiſt. 122, p. 136. qui *fabulatorem elegantiſſimum* vocat.

62. *Caeſaris candidatus* i. e. quem Caeſar commendaſſet. vid. Sueton. Caeſ. c. 41. Aug. c. 56. Alieni hinc *Candidati Principis* i. e. Quaeſtores de quibus vide Bach. Hiſt. Jur. 3, 1, 1, 40. Non equidem credo ex hac *Caeſaris* appellatione colligi neceſſario, Galbam C. Julii Caeſaris ſcurram fuiſſe, quae eſt multorum opinio; quanquam ſequiores fere, et ipſe Quintilianus, Auguſtum ſolent appellare et Caeſarem, ita ut deſignent hominem non dignitatem. Sed hoc refertur ex Galbae ipſius perſona. vide et § 81. Juvenalis ſaltem et Plutarchus (modo hujus locus, id quod mihi perſuadeo, ſpectet ad noſtrum) Auguſti temporibus dant Galbam, non Caeſari. cf. § 27.

[redacted]

Hinc eques Romanus, ad quem in ſpectaculis bibentem cum miſiſſet Auguſtus, qui ei diceret, *Ego ſi prandere volo, domum eo:*
548 *Tu enim*, inquit, *non times*, *ne locum perdas.* Ex contrario non una ſpecies. Neque 64
enim eodem modo dixit Auguſtus praefecto, quem cum ignominia mittebat, ſubinde interponenti precibus, *Quid reſpondebo patri meo? Dic, me tibi diſplicuiſſe:* quo Galba,

64. *mittebat.* Sic Turic. cum Alm. Jenſ. et edd. poſt hunc ante Ald. quo acc. Obr. Reliqui *notabat.* *Cum* inſerui inter *quem* et *ignominia*, ex leniſſima veriſſimaque Burmanni conjectura. cf. Oudend. ad Suet. Cal. 44. Sic enim ſaepe apud hunc ſcriptorem. Subiit corrigere *q. ignominiae cauſa m.* quae fuit legitima formula (vid. Briſſ. de Form. p. 343.) et facillime excidebat vox breviſſimo compendio ſcribi ſolita (cf. § 36). Sed lenius et uſitatius illud.

quo. Turic. *quod* (a pr. quidem manu obſcurius compen-

63. *in ſpectaculis bibentem.* Poſt Auguſti tempora hoc etiam vulgo ſiebat et, cum per integros dies retinerentur in ſpectaculis, conceſſa eſt a principe certa ſumma ſingulis ordinibus, unde vinum emerent in theatro bibendum. cf. Martial. 1, 12. 27 ibique interpp. nec noſtri loci immemores.

Tu enim — perdas. De conjunctione, quam hinc expellere velit Regius ut et mox § 77. vide 2, 11, 7. Jocum equidem hunc agnoſco unum ex laſcivis illis et hilaribus (cf. § 27.) non ὕπουλον et amaruleutum, ut placet Burmanno, Geſnero aſſentiente. Putant enim *locum* hic deſignari ſummum in republica et proinde jaci hoc dictum in tyrannidem Auguſti; cui interpretationi praeſidium petunt ex Sueton. Aug. c. 54 „Contradicerem ſi *locum* haberem." Caſauboni quidem iſtorum verborum explanatio diverſa eſt ab hac Burmanniana, tutiorque illa. Nec hujus generis, de quo nunc agit Qu., fuerit exemplum, ſi tam reconditum habeat aculeum. cf. § 60.

64. *Auguſtus — mittebat.* Idem narrat Macrobius Saturnall. 2, 4. deſignans praefectum Herennium, juvenem vitiis deditum.

reſpondit, *Non pluit, non opus eſt tibi: ſi pluit, ipſe utar.* Proinde *genere, ſpecie, propriis, differentibus, jugatis, adjunctis, conſequentibus, antecedentibus, repugnantibus, cauſis, effectis, comparatione parium, majorum, minorum,* ſimilis materia praebe-
67 tur. Sicut in *tropos* quoque omnes cadunt. An non plurima καθ' ὑπερβολὴν dicuntur? quale refert Cicero de homine praelongo,

66. *op. eſt.* Sic Turic. Camp. Reliqui *e. o.* cf. § 60. 79.

67. καθ' ὑπερβολήν. Haec omittunt Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. qui pro iis *per hyperbolen.* Inſeruit Graeca Regius de conjectura; argumento non inepto uſus, quod hujus linguae vocabula ab indoctioribus librariis plerumque omittantur. Alioqui ſane Aldina ratio magis placeret. *quale.* Turic. a pr. manu *quod*, a ſec. *quae* et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. Correxit Regius.

de homine. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *Memmio.*

66. *reſp. non.* Rectiſſime *ſi* inſerere ſuadet Dan. (cf. § 48.) Similis partitio 1, 8, 2.

genere — comparatione. cf. 5, 10, 94.

67. *cadunt.* Subjectum quidem hujus verbi nullum invenio, niſi *dicta ἀπὸ κοινοῦ.* Nec melius, quod prima Turic. manus offert, *cadit*, ut *materia* intelligatur.

quale — Cicero. De Orat. 2, 66. Hic quidem novo exemplo agnoſcimus ſecuritatem citandi Quintilianeam (cf. § 55). De qua antequam expono notanda videtur locutio parum latina „refert de „homine eum offendiſſe.“ Huic vitio mederi poſſis inſerendo *Craſſi* ante *refert.* Neque enim alioqui veriſimile eſt, adeo immemorem loci Ciceroniani fuiſſe, cum haec ſcriberet, Qu. ut Ciceronem joci auctorem crederet, et *refert* in alieno demum dicto memorando proprium habet uſum. Reſtat aliud veſtigium oblivionis. In Cicerone ipſo legendo non apparet jocum hunc in ſtaturam Memmii fuiſſe intentum. Quare Ter-

caput eum ad fornicem Fabium offendiſſe: et, quod P. Oppius dixit de genere Lentulorum, cum aſſidue minores parentibus liberi

Fabium. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Reliqui *Fabii.* Sequor analogiam viae Appiae, columnae Maeniae. cf. Drakenb. ad Silium 3, 387. *juſſa magiſtra.*

offendiſſe. Goth. 2. *oſtendiſſe.* Goth. 1. *demiſiſſe* cum Voſſ. 2. ſublectum Ciceronis libris cf. § 44. Sed Goth. 1. praeterea in margine *oſtendiſſe.*

Oppius. Turic. a pr. manu *opis*, a ſec. *opius.* Camp. *Appius.* In praenomine mei conſentiunt, cum ex edd. aliquot et Alm. afferatur *D.* cf. § 61. item mox.

nebus in jocis Ciceronianis, ad animum referens rectiſſime „reprehenduntur" ait „magni „ejus ſpiritus et notatur inſo„lentia hominis ſeſe efferentis „ſupra modum. Ut ita intel„ligam, faciunt et verba Ci„ceronis ſcribentis *ipſum* „*Memmium ita ſibi videri* „*magnum*, et hiſtoria." cf. de C. Memmio Cic. Brut. c. 36. de Orat. 2, 59. Salluſt. bell. Jugurth. c. 23. 26. Tell. Denique ne *offendiſſe* quidem ſed *demiſiſſe* caput, metuentem, ne offenderet, Memmium narrat apud Ciceronem Craſſus. Dicas Qu. hominis, in quem hoc jactum fuerit, totiusque occaſionis oblitum, ſolum dictum meminiſſe.

fornicem Fabium. „Fornix „Fabianus arcus eſt juxta Re„giam in Sacra via a Fabio „Cenſore conſtructus, qui, a „devictis Allobrogibus, Allo„brox cognominatus eſt, ibi„que ſtatua ejus poſita propter„ea eſt." Aſcon. Pedian. ad Actionem pr. in Verr. c. 7. citante Regio qui extrema haec ita: „Ibique ſcuta ejus „poſita fuere." cf. Erneſt. Clav. Cic. in voce *Q. Fabius Allobrogicus*, cujus inſigne παρόραμα eſt, partem ſaxeae turris in principatu Arauſionenſi inventam cum hujus fornicis reliquiis confundentis. vid. Graev. ad Flor. 3, 2, 6. Sed cf. et Menardus trahens monumentum. Mem. de l' Ac. des Inſcr. T. 44. p. 526. 8vo.

P. Oppius. De hoc nihil certi tradere contingit. Burmannus oſtendit hujus nominis virum memoratum Ciceroni Philipp. 3, 10. Sed nulla adeſt nota; nec illo loco conſtat lectio.

68 eſſent, *naſcendo interiturum.* Quid *ironia?* nonne etiam, quae ſeveriſſime ſit, joci prope 551 genus eſt? Qua urbane uſus eſt Afer, cum Didio Gallo, qui provinciam ambitioſiſſime

eſſent naſc. Sic Baſ. Obr. Alm. (cf. modo item § 68). Sed Turic. Guelf. *eſſe n.* cum Goth. 2. Mox Camp. *eſſet n.* Reliqui *e. in n.* Addunt autem deinceps haec: *decreſcere genus Lentulorum* edd. a Gryph. inde ante Geſn. Equidem, id quod narrat Burm., Badium jactantem ſe auſum apponere *decreſcit genus Lentulorum*, nusquam reperio. Ait ille, teſtatus ſuam verae ſcripturae inveniendae deſperationem, facile quidem aliquid, quod congruat, poſſe divinari, quale ſit: „Lentuli interim patrem aequare verentur, interim matrem, „interim utrumque."

interiturum. Turic. a pr. manu *interit utrumque.* a ſec. *interim utrumque* et ſic libri ad unum omnes, niſi quod Guelf. *i. utrinque* et Goth. 2. *vicerit. Utrumque.* Nos cum Bip. dedimus elegantem et veriſſimam Geſneri emendationem, cui patrocinatur in primis quod protinus ſequitur *Q* in *Quid.* Nec nihil adjuvatur a pr. manu Turic.

68. *ſeveriſſime.* Turic. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſit veriſſime* cum edd. ante Ald. exc. Camp. et Tarv. Reliqui *ſit veriſſima* (niſi quod Bad. pr. *ſi veriſſima*). Noſtrum partim ex conjectura Geſneri, pro *veriſſima* optantis *ſeveriſſima.* Alm. cum recepta facere narratur cf. § 67 item mox hac §.

ſit. Sic Turic. a pr. manu. Reliqui omittunt.

joci. Turic. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *loci* cum Alm. Loc. Ven. Ruſc. cf. § 29.

prope. Turic. *proe.* a ſec. manu *proprie* et ſic Guelf. cum Baſ. marg. Omittit Camp. *prope egens* Alm. male a collatore continuato vocabulo ſequenti cf. modo hac § item hac §.

Qua. Turic. Guelf. Camp. *quam* cum Alm.

68. *Didio Gallo.* Hujus meminit Tacitus Annal. 12, 40, 2. 14, 29, 1. Agric. 14, 3. unde nomen ejus integrum effecit Ryckius: A. Didius Avitus Gallus, Britanniae praefectus. Nec dubitandum quin idem ſit, cui Domitium Afrum ſucceſſiſſe in aquis publicis curandis ſub Claudio narrat

petierat, deinde, impetrata ea, tanquam coactus querebatur, *Age*, inquit, *aliquid et reipublicae cauſa elabora:* quaque Cicero luſit, cum, Vatinii morte nunciata, cujus parum certus dicebatur auctor, *Interim*, inquit, *uſura fruar.* Idem per allegoriam 69
M. Coelium, melius objicientem crimina, quam defendentem, *Bonam dextram*, *malam*

quaque. Turic. Guelf. *quoque.* *luſit.* Sic Goth. Voſſ. 2. Colbert. *juſſit* Turic. Alm. (cf. hac § item § 75.) ſed ille a ſec. manu *uſus ſit* et ita Camp. cum edd. ante Ald. qui primus ex Regii emendatione *uſus eſt* ut et reliqui. Tantaene quenquam infantiae damnare potuiſſe Qu., ut bis continuo poneret *uſus eſt!*

Frontinus de aquaeductibus, citante Glandorpio in Onomaſt.

quaque — luſit. Locum ipſius Ciceronis geminum locutione citant ad Div. 6, 12. „ut te uſura falſi gaudii frui „velim.“ Sed ironiam hic ullam oſtendi rectiſſime negat Geſnerus. Quid ſi ab illo proximo *elabora* hauſtum fuit *metaphora*, pro *quaque* autem ſcribimus *quoque* (cf. not. crit.)? *Cauſam* dant aliquot veteres modo pro *cauſa*, quod facit ad occaſionem vitii in omittendo tropi vocabulo. Vatinium vide ad 6, 1, 13. Juvat autem videre Ciceronem, fortaſſe etiam poſt reditum in gratiam, non ignarum Vatinianae turpitudinis. Βατίνιον — ἀκούσας ὅτι τέθνηκεν, εἶτα γνοὺς ὕστερον ὅτι ζῇ, κακῶς (εἶπεν) ἀπόλοιτο κακῶς ὁ ψευσάμενος. Plutarch. in Apophthth. Vol. 2. p. 205. indicante Pſeudo-Turnebo. cf. Vol. 1. p. 873. E. ſed et noſtrum mox § 84.

69. *Bonam — habere.* „Recte perſonatus Turnebus „monet, *dextra* gladium geri „ad laedendum, ſcutum, quo „tegitur corpus, ſiniſtra.“ Geſnerus. cf. Cic. Bruto c. 79. „ejus — acres accuſationes — „defenſiones — non contemnendae tamen, ſaneque tolerabiles.“ Attende autem *dicebat*, quo verbi tempore oſtenditur Cicero haec dicere ſolitus.

ſiniſtram habere dicebat: Antonomaſia

Antonomaſia. Turic. Guelf. Camp. *emphaſia.* cum Goth. 1. 2. Loc. Venet. Reliqui *emphaſi* praeter Baſ. Geſn. Bip. qui dant *emphaſi qua*, quod ex Vallae libro ſumtum teſtantem Geſn. non aſſequor. Interpretatur quidem *eadem* hoc de Coelio dixiſſe Ciceronem *emphaſi*, *qua* cet. Muretus 19, 6 p. Grut. 1229. in Vett. ſuis membranis eſſe ait: *Emphaſis A*, in quo acquieſcit ipſe. Si maxime *A* accepit praenomen ſequentis, tamen nominativum non expedio. Auſus ſum noſtrum de conjectura dare. Sed eo et neceſſitas tropi cujusdam inveniendi (*emphaſis* enim non eſt, nec ipſi Fabio, ſed inter ſchemata 9, 2, 65) et ipſa literarum hic comparentium fragmina me quaſi manu duxerunt. Terminatio noſtra eſt quidem etiam in *paronomaſia*, ſed neque haec tropus et longe facilius ex praecedente *at* in *dicebat* repetebatur *ant*. Incognitum rudibus librariis vocabulum paene neceſſario cedebat decantatiſſimae illi *emphaſi*, quam facile crediderim vel *emphaſiam* iis appellatam.

Antonomaſia — incidiſſe. „Locus depoſitus, nec ſine „ope codicis melioris ſanan„dus.“ Burmannus. Tropum, quem poſui, quatenus quidem diſpicio denſiſſimas illas ſequentium verborum tenebras, aptiſſimum loco huic invenio. *Ferrum* enim, quod plerumque ſine controverſia (cf. not. crit.) legitur, uſurpatum ſuſpicor pro homine quodam, vel Marte, Deo, qui, ſive *in* alium, ſive *alium*, ferri inſtar *inciderit*, prout antepenultimam verbi vel producis, vel corripis. Ea vero vis eſt *antonomaſiae* vid 8, 6, 29. Magis etiam noſtrae rationi conducat, ſi quis latiorem illam antonomaſiae definitionem probet, quam recte contra Fabium tuetur Voſſius in Inſtitt. Oratt. l. 4. p. 171 ſeqq. ut non ſolum commune ſuccedat proprio, ſed et proprium communi per hunc tropum, velut Herculem dicimus quemvis virum fortem. Illud ipſum fortaſſe fuerit in nomine iſto obſcurato vel Tuccii vel Accii Navii vel cujuscunque tandem viri. Nec obſtat, quod artior eſt Quintiliani ipſius definitio, quem ſaepe vidimus, non adeo diligenter ſibi ipſum conſtare ubique. An ſani quidquam in tanta brevitate poſſit extundi, cum praeſertim ceterorum hic relatorum liquidiſſima ſit perſpicuitas, magnopere aeſtuo. Quaecunque autem interpretationes pendent ex hiſtoria illa

Julius dixit, ferrum Accium Navium inci-
552 diſſe. Figuras quoque mentis, quae σχήματα 70
διανοίας dicuntur, res eadem recipit omnes, in quas nonnulli diviſerunt ſpecies dictorum. Nam et *interrogamus*, et *dubitamus*, et *affirmamus*, et *minamur*, et *optamus*, quaedam ut *miſerantes*, quaedam ut *iraſcentes*, dicimus. Ridiculum eſt autem omne, quod aperte fingitur. Stulta reprehendere facilli- 71

69. *Julius.* Turic. *villis*, a ſec. manu *nullius.* Guelf. *Villius* an *Jullius.* Illud cum Mureti libro et Goth. 2. Sed Gryph. cum recentioribus ante Geſn. *Livius.*

ferrum. Ruſc. *ſervum.* Sic et Commentarius Regianus in Bad. editione. Per ſphalma uterque profecto.

Accium Navium. Turic. *in tuctium* (a ſec. manu tollitur *in*) Guelf. *intactum* cum Goth. Omittit Camp. *tatium* Jenſ. (errante Geſn.) cum edd. ante Ald. qui *ductitium.* Mureti liber *in cotem.* Noſtrum in Vall. a ſec. manu et dant edd. a Bad. ad Gryph. Hic *ferro cotem Acc. Nav. inc.* cum edd. ante Geſn. In Voſſ. 2. lacuna eſſe narratur; Alm. ductus prorſus obſcuratos notavit Francius. Gibſonum et hic habemus *egregii mortalem altique ſilenti.*

70. *miſer. quaed.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *et.* *aperte.* Turic. a pr. manu *aparte.* Camp. *a parte* et ſic ex Alm.

Liviana de Attio Navio (1, 36), eas falſas eſſe plane perſuaſum habeo. vid. not. crit.

Julius. Haec quidem probatiſſima hujus nominis ſcriptura. Nec tamen quidquam conſtituti eſt, quis maxime hic ſit agnoſcendus. Sunt apud ipſum noſtrum tres hoc nomine oratores: Africanus, Florus, Secundus. 10, 1, 118. 120. 10, 3, 13.

70. *Ridiculum — fingitur.* Omnis ejusmodi figura, quae ne ſpeciem quidem habet veri affectus, ridiculis accenſetur. Cave autem *ridiculum* hic in vitio accipias; eſt pro dicto, facetiis. Quanquam *aperte* poteſt ſolicitari, et malebat Burmannus *apte.* Praefero tamen receptam. Apte enim fingi debet vel in ſevera oratione.

mum eſt: . nam per ſe ſunt ridicula. Sed rem urbanam facit aliqua ex nobis adjectio. Stulte interrogaverat exeuntem de theatro Carpathium Titius Maximus, *An ſpectaſſet?* fecit Carpathius dubitationem ejus ſtultiorem
72 dicendo, *Non, ſed in orcheſtra pila luſi.* Refutatio cum ſit in *negando*, *redarguendo*, *deſendendo*, *elevando:* ridicule negavit Manius

71. *Titius.* Turic. Guelf. *citius.* Goth. (tac. Geſn.) *Titus.* Voſſ. 2. *Litius.* Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. *Curius* (et pro *Maximus*, iidem *Mannius*) Camp. *Tityus* quocum faciunt reliqui, ſed mecum Tarv. etiam in majuſcula ſequentis cognominis, quanquam illud in *Titiis* nullo alio exemplo doceam. Alios dare *Tyrius* Paſſeratius narrat hic ſubito nobis objectus in Leid. cujus nullae adhuc ibi fuerant partes, quanquam nonniſi *Paſſ.* notatum. *fecit.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *facit* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. exc. Ruſc. *Carpathius.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *cumpatius* cum Vall. Jenſ. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui noſtrum. Supra item. *Non.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt cum Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Ald. Regius repoſuit, cui ſum eo lubentius obſecutus quod praecedit *do* in *dicendo.* A *modo* ſaepiſſime hauritur *Non.* cf. Drakenb. ad Liv. 9, 11, 11. Neque enim reor ſine affectatione potuiſſe intelligi tantum negationem h. l.

72. *redarguendo.* Turic. Guelf. Camp. *in arg.* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Ald. Correxit Regius. Sed a Ruſc. abeſt et *in.* *Manius.* Guelf. *Manlius.* Poſt Camp. vett. edd. *Mannius* usque ad Stoer. exc. Baſ. qui non hic in marg. *Curius Manius*, ſed ſupra ad *Titius Maximus.* Praenomen hic quidem totum expreſſum, non miror, cum ratio illa obſcurior *M'*, errori obnoxia eſſet. cf. § 64. 2, 15, 7.

71. *Carpathium Titius Maximus.* Nihil contingit afferre de hiſce ex aliis ſcriptoribus.

72. *Manius Curius.* De hoc non eſt aliena Geſneri (in opuſculis T. 1. p. 87.) conjectura, „eſſe eundem illum „Catilinariae conjurationis „proditorem de quo Salluſtius“ Catil. c. 23. (ap. Teil.

Curius. nam, cum ejus accuſator, in ſipario omnibus locis, aut nudum eum in nervo, aut ab amicis redemtum ex alea pinxiſſet, *Ergo ego*, inquit, *nunquam vici?* *Redarguimus* interim aperte, ut Cicero 73
Vibium Curium, multum de annis aetatis

Nam cum. Turic. Guelf. Camp. inſerunt *et* cum Goth. Voſſ. 2. et Tarv. Expunxit Regius quoque. Mihi diſplicet *ejus.* An forte fuit *eum cum* ſine *ejus*, ut mox poſt *nudum* per errorem adhaeſerit *eum?* pro quo *cum* Turic. Guelf.

ex alea. Turic. Guelf. *exale.* Camp. *male.* Goth. Voſſ. 2. *exile.*

73. *Vibium Curium.* Turic. *Jubium curtum.* Guelf. Camp.

29.) et Aſc. Ped. ad Orat. in toga candida p. 155. Hujus quidem haec ſunt verba „Curius hic notiſſimus fuit „*aleator.*" Catilinarii Curii praenomen cum ſit Q., ad partes vocat Geſnerus morem praenomina quaedam, certis gentibus propria, ponendi pro ipſis gentibus, ita ut novo praenomini locus eſſet, teſtante hanc ipſius *Manii* ſortem Spanhemio de Uſ. et pr. num. Diſſ. 10. p. 27 ſqq.

Nam cum. cf. not. crit.

in ſipario omnibus locis. cf. 6, 1, 32. „Oportet ſiparium illud ſ. velum pictum „in plura quaſi loculamenta „lineis diviſum fuerit, et in „ſingulis pictus alio in loco, „apud alios homines, aleator „idem Curius." GESNERUS, qui (in Opuſcc. l. c.) huic rationi commendandae adhibet auctoritatem Conradi ICti (in Miſcell. Lipſ. loco ad 6, 1, 32 citato) exempli cauſa afferentis monumenta pluribus areis ſive faſciis diſtincta, in iisque ſingulis oſtendentia alia atque alia facta, velut baſim marmoream apud Fabrettum de Columna Trajani c. 5. p. 81. et tabellam Iliadis in calce ejusdem operis p. 315. Idem deinde Geſnerus in Probabilibus Cruſii p. 88 „Luculenter" ait „hoc docet prima ſtatim „tabula Codicis Virgiliani ex „Vaticana bibliotheca nuper" (1741) „editi." Sed tale ego nihil ibi invenio. Hiſce Geſnerianis acceſſit etiam Hommelius in Proluſione de Tribunali p. (ſubj. Nieup. Berol. 1767.) 31 — 33.

73. *Vibium Curium.* Hunc

ſuae mentientem, *Tum ergo, cum una declamabamus, non eras natus.* Interim et ſimu- 555
lata aſſenſione, ut idem Fabiae Dolabellae dicenti, triginta ſe annos habere, *Verum eſt*,

V. Curtium cum Goth. *Jubium Curtium.* Jenſ. cum Loc. Ven. *Julium Curtium.* Ruſc. Bad. pr. Idem qui hic in Turic. error ad Att. 9, 6 eſt in Beſſarionis libro. *Curtii* autem et *Curii* frequentiſſima confuſio v. c. apud Cic. pro Rabir. Poſt. c. 3. vide § 90. *et ſimul.* Turic. Guelf. Camp. *et ſ.* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Ruſc. Correxit Regius. cf. § 32. *Dolabellae.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *Dolobellae* cum edd. ante Gryph. exc. Jenſ. Ald. Bad. ſoc. ſed mox (§ 79.) et Jenſ. ita, nec viciſſim Goth. cf. 4, 2, 132. item hic § 99.

credunt eſſe eum, cujus mentionem injicit Caeſar in Commentariis Belli Civ. 1, 24. quanquam ib legitur *Bivius*, ad quem locum Oudendorpius recte monet nomen mutandum videri in noſtrum, ſive hic noſter ſit ſive non ſit. Caeſarianus ille Ciceroni quoque memoratur ad Att. 9, 6 neque eſt quod de alio cogitare debeamus ad Att. 2, 20, ubi a Vibio ſe accepiſſe narrat libros Alexandri poëtae inepti. Male enim Burmannus Vibium ipſum poëtam illum facit. cf. ad Att. 2, 22.

mentientem. Malim *dementem.* Structuram *demendi* cum praepoſitione *de* vide apud Cic. In Verr. 3, 33. 34. Livium 7, 41 extr. ut taceam poëtas.

Dolabellae. intellige: uxor. ut mox § 74 (vid. Duk. ad Epit. Liv. l. 30). Dolabellam hunc eſſe notiſſimum Ciceronis generum, antequam duceret Tulliam, jam maritum (vid. Cic. ad Div. 8, 6.), nec quo probem habeo, nec, quare negem, reperio.

triginta — annos habere. Manifeſtum hunc, qualis videri poſſit, Gallicismum habes infra 8, 5, 17. Quanquam utroque loco non fuerit difficilis emendatio: *trigeſimum — annum agere: ageret annum duodevigeſimum;* ſi notas numerorum in libris antiquis fuiſſe ſumas, memineris autem quoties *agere* abierit in *habere* (cf. 5, 6, 3). Eandem ſtructuram oſtendit Epitomator Livianus l. 7. ſed non ſine hac, quam propoſui, librorum varietate. vid. ibi Drakenb.

[redacted]

inquit: *nam hoc jam viginti annis audio.* Belle interim ſubjicitur pro eo, quod neges, 74
aliud mordacius: ut Junius Baſſus, querente Domitia Paſſieni, quod, incuſans ejus ſordes, *calceos eam veteres* diceret *vendere ſolere*, *Non mehercule*, inquit, *hoc unquam*

hoc jam. Turic. Guelf. Camp. *h. illam* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Ald. Praetuliſſem, niſi obſtaret *dicenti* poſcens ſecundam perſonam *te* pro tertia *illam.* Alioqui, praeter ſummae auctoritatis libros, geminus locus Livianus (4, 20, 7 ubi vide Drakenb.), valde commendat ſcripturam habentem ellipſin τοῦ *dicentem.* Sic enim ille: „cum Auguſtum Caeſarem — ſe — legiſſe, audiſſem.“ Hic tali ſtructurae occaſio erat, ex eo, quod modo eſt, *dicenti.* Hoc ipſum ſi mutaris in *dicente*, pro *Fabiae* ſcribens *Fabia* (quod eſt in Turic. a pr. manu), recte defendas *illam;* in qua conſtitutione *Dolabellae* fortaſſe interpreteris dativum, ut ne uxor quidem Dolabellae fuerit Fabia. Nec tamen id placet. *annis.* Camp. Ald. *annos* cum Voſſ. 2. (non Goth.) cf. 5, 13, 27.

74. *Belle.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. Camp. *velle;* cf. § 48. *neges.* Geſnerus, Bip. *negas.* Ex illius ſphalmate. *eges* Goth. (tac. Geſn.).

Paſſieni. Turic. *paſſioni.* a ſec. manu *paſſanij* et ſic Guelf. Camp. cum Jenſ. (err. Geſn.) et edd. ante Ald. (niſi quod Tarv. ſimplici I in fine) quo acc. Bad. pr. *Paſſiani* Goth. *Paſſenii* Voſſ. 2. Neutrum credo. Apparet, quas turbas dederit librarius intempeſtive *paſſionem* cogitans.

mehercule. Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *mehercules* cum edd. ante Gryph. exc. Camp. Libri mei veteres, ut hic, etiam 12, 5, 2. Alibi noſtrum ut mox § 81. Nihil certi ſtatui poſſe arbitror, cum ſaepe, contra canonem illum Ciceronianum (Orat. 47.) *mehercules* legatur; commendet autem hoc ipſa ratio τῶν *medius fidius, di me perdant.* Sine *me* magis Vocativum (de quo vid. Voſſ. Anal. p. 715) expectes velut Graecum Ἡράκλεις. Apud Suet. Cal. 34 *Semet hercule*

hoc jam. cf. not. crit.

74. *Domitia Paſſieni.* cf. 6, 1, 50. Vel hoc dicto ſcurram Junium Baſſum arguam, non juſtae dignitatis virum, cui tantum in Domitiam licuiſſe vix crediderim cf. § 27.

dixi; ſed dixi, emere te ſolere. Defenſionem imitatus eſt eques Romanus, qui objicienti Auguſto, quod patrimonium comediſ-
75 ſet, *Meum*, inquit, *putavi. Elevandi* ratio eſt duplex, ut aut veniam quis, aut jactantiam minuat: quemadmodum C. Caeſar Pomponio, oſtendenti vulnus ore exceptum in

Oudend. reponit pro *ſe mehercule:* veriſſime. cf. ipſum ad Claud. 8 extr. *ſed dixi.* Goth. Vall. Bad. omittunt verbum, cum edd. poſt Ald. ante Obr. quo redit Capp.

Romanus. Camp. omittit.

ſed dixi. Burmannus in Epiſtola ad Capper. p. 37. recte docet iterationem hanc verbi adamatam veteribus, exempla ponens Cic. pro Lig. c. 6. „dignitas — paene *par: non par* ſortaſſe" cet. Brut. c. 97. extr. „nihil *dico* — tantum *dico*" cet. Pro Sext. c. 3 „*Ademit* — non *ademit.*" ubi Abramus pro Mil. c. 35. „*negat* — *negat* — non *negat.*"

75. *aut veniam quis aut.* Recte Geſnerus, ſed ſolus, haeret in *veniam*, quae hujus non ſit loci. Malebat quidem reponi *crimen*, nec leni conjectura, nec valde congruente, cum ſtructura plane non ſit ferenda *aut* ter poſiti in diviſione non niſi bipertita: „*aut* crimen — *aut* jactantiam — — *aut* crimen objectum." Horum unius jactura neceſſaria. Nihil melius ſuccurrit hoc: „aut *vanam* quis *alius*" (cf. 6, 1, 9.) „jactantiam minuat — aut crimen objectum." Poſtquam *alius* abierat in *aut*, cogebantur librarii ſubſtantivum extundere ex adjectivo *vanam*, reſpondens illud *jactantiae*. Potuit etiam ante „*obi* — ectum" excidere *ſibi*, relatum ad *alius*.

Caeſar Pomponio. Hic quidem olitor ille Turnebianus valde opportuna eſt locutus, monens hoc dictum a Macrobio tribui Auguſto (Saturn. 2, 4.) ſed Fabium profecto deſignaſſe C. Julium Caeſarem Strabonem, patris magni illius Dictatoris patruelem, L. Caeſaris et Catuli fratrem, cujus ſunt partes praecipuae apud Cic. de Orat. lib. 2. (cf. § 38). Neque enim alius eſſe temporis ſeditionem Sulpicianam ſumma imis miſcentem pro Mario contra Sullam A. U. C. 666. L. Cornelio Sulla et Q. Pompejo Ruſo Coſſ. Periit

ſeditione Sulpiciana, quod ipſe ſe paſſum pro Caeſare pugnantem gloriabatur, *Nunquam fugiens reſpexeris*, inquit: aut crimen objectum, ut Cicero objurgantibus, quod ſexagenarius Publiliam virginem duxiſſet, *Cras mulier erit*, inquit. Hoc genus 76

75. *Publiliam.* Turic. *puplicam*, a ſec. manu *pupliam*. Guelf. *Pupiliam.* Alm. *publicam* (cf. § 68. 80). Tarv. *publiam* cum Ald. *pupillam* Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. non inepte quidem, quoniam in Ciceronis tutela erat; nec tamen ſine errore. *Pompiliam* Goth. *Popiliam* Bad. (cum edd. reliquis ante Burm.) et ſic a Quintiliano nominari referunt Corradus ad Cic. ad Div. 4, 14 et Boſius ad Epiſt. ad Att. 12, 32. Equidem non dubito quin manum Quintiliani reſtituerit Burm. cui aſtipulatur etiam (niſi quid dormitavi) Camp. cf. 5, 10, 75.

idem a Marianis interfectus anno poſt. Sulpicius tribunus pl. C. Caeſari praecipue iuſenſus fuiſſe narratur ab Aſconio ad Cic. pro Scauro p. 175. Nec abſurdum fuerit Pomponium hunc facere M. Pomponium Luculli legatum captum a Mithridate A. U. C. 685. Cn. Aufidio Oreſte et P. Cornelio Lentulo Coſſ. vid. Appian. B. Mithr. c. 79. quanquam ejus ibidem oſtenditur animus, ignaviae crimine nequaquam dignus. Sed nihil attinet eruere, in quem potiſſimum jecerit hoc Caeſar, cum deſint certae notae.

nunquam — reſpexeris. Perperam Badius interrogationem hanc accipit. Eſt cautio in poſterum facta, quomodo et Macrobius reddit (l. c.): „At „tu cum *fugies* — nunquam „poſt te reſpexeris." Idem auctor „ſaxo percuſſum" narrans fortaſſe recte tenuit vulgi rumorem ad ſua tempora transmiſſum, quoniam ejusmodi telum ſeditioni in primis convenit. cf. Appian. Civ. 1, 55.

Cicero — Publiliam. cf. Cic. ad Div. 4, 14, ad Att. 12, 32. Plutarch. Vol. 1. p. 881. Ex pervulgatis fortaſſe in Ciceronem dicteriis effinxit ſua Dio Caſſius, quae dicentem facit Fuſium Calenum l. 46. ut et in hoc ipſum matrimonium p. Reim. 461. τίς — οὐκ οἶδεν ὅτι τὴν μὲν γυναῖκα τὴν προτέραν — ἐξέβαλες, ἑτέραν δὲ ἐπεισηγάγου παρθένον ὑπέργηρως ὤν.

mulier. De hoc vocabuli ſignificatu vide Vallam Eleg. 6, 38 indicante Pſeudo-Tur-

dicti *conſequens* vocant quidam, atque illi ſimile, quo Cicero Curionem, ſemper ab

76. *ſimile.* Subjiciunt huic voci *et* Leid. eoque recentiores ante Burm. qui ejecit auctore etiam Voſſ. 2.

quo. Turic. Guelf. *quod.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. exc. Camp. Scabrities ineſt aliqua iſtis: „dicto (id enim intelligi debet) *quo* — dixit.“ Lenius autem „illi (per „neutrum, abſolute) *quod* i. e. ſecundum quod (καθ' ὃ).“ Sed nec totum placet: „Hoc — vocant — ſimile illi quo.“ Si *et*, modo relatum, eſſet in MSS., extunderem inde parentheſin: „atque illi ſimile eſt quod — dixit:“ duram tamen, fateor, quia mox in *videantur* reſpicitur ad illud *vocant*. Nec ſatis novi, *illi* ad ſequens an ad praecedens referendum ſit, i. e. utrum dictum Ciceronis ſimile ſit *generi*, an *genus* dicto Ciceronis. Prius malim, nec impedire credo uſum *illius* oppoſitum quid poſtulantem. *Illi* fuerit pro *ei*. (Poſt *quidam* nec aegre in *quod* abierit *atque*.) Diſplicet maxime quod illi qui

nebo; item Gothofr. ad Dig. 21, 1, 14, 7. et Briſſon. De V. S. ubi citatur Servius ad Aen 11, 687.

76. *quo.* cf. not. crit.

Curionem. Neque quis potiſſimum Curionum h. l. ſit agnoſcendus (quanquam Curio avus aetate ipſa Ciceronis excluditur), neque adoleſcentiam, an ſenium cauſatus fuerit orator, ſatis compertum habeo. Turnebus Adverſ. 28, 35 (indicante Capper.) de ſene in dies magis delirante dictum accipit, non prorſus repugnans tamen, ſi quis juventutis confidentiam excuſatam interpretetur. *Excuſatio aetatis* ipſa non uno modo poteſt intelligi. Nam aut alicui errori veniam impetrare aetas dicitur, aut ipſa egere indulgentia. Illud ſit in ſene minus emendate dicente, cujus ſane vitia quotidie paratiorem habent veniam; hoc in adoleſcente de republica conſulere jam nunc audente, qui et ipſe quotidie minus arrogans videri debet. Prius tamen magis pro conſuetudine Romanorum dici puto, verumque vidiſſe Turnebum, in cujus ſententiam vel hoc deducit, quod ita Curionem patrem agnoſcere licet, cum filius, admodum adoleſcens tractans rempublicam, et mox immatura morte oppreſſus, major fuerit orator, quam in quo tanta infantia potuerit notari. cf. not. ad 3, 7, 2. In Curionem igitur patrem maxime convenit dictum. cf. 11, 3, 129. Cic. Brut. 59. 60.

excuſatione aetatis incipientem, *facilius quo-
tidie prooemium habere* dixit: quia iſta na-
tura ſequi et cohaerere videantur. Sed *ele-* 77
vandi genus eſt etiam *cauſarum relatio*, qua
Cicero eſt uſus in Vatinium. Qui, pedibus
aeger, cum vellet videri commodioris vale-
tudinis factus, et diceret ſe jam bina millia
paſſuum ambulare, *Dies enim*, inquit, *lon-*

vocant, jocum Ciceronianum referre ſunt putandi, propter ſtructuram. *excuſatione*. Turic. Guelf. *accuſatore*. Male.

77. *Qui*. Turic. *quod*, a pr. manu.

et diceret. Turic. Guelf. *ediceret*. *enim*. Turic. (a ſec. manu) Guelf. Goth. (errante Geſn.) *hi* cum Voſſ. 2. Vall. Ald. Baſ. Burm. Capp. orto, ut monet Ulricus V. C., errore ex compendio τοῦ *enim*. cf. § 54. Geſnerus jungi poſſe utrumque cenſet, nec male.

77. *Sed — etiam*. Non quidem Qu. obloquitur hic iſtis *vocantibus*. Neque enim ineſt contrarium argumentum, ſed tranſitioni modo inſervit *ſed*, ut oſtendat alias quoque poſſe ſpecies fieri. Ut modo aliquid *ſequi* dicebatur praeter opinionem, ita hic *cauſa* oſtenditur inſperata.

Qui — Dies enim inquit. Ita fuit dirimendum cum Jenſ. et Tarv. ut juſta exiſteret ſtructura. Niſi enim ſententiam ordiris ab *Qui*, pertingente protaſi ad *ambulare* apodoſi illata per *inquit*, cujus ſubjectum eſt Cicero, impeditur oratio. Reliqui fere *qui* ſubjungunt praecedenti ſenſui. Badius autem commodum injicit mentionem Vallae hunc in modum praecipientis in Elegantiis 5, 17. „Salluſtius" (B. Cat. cap. penult.) „At ex altera parte „C. Antonius *pedibus aeger* in „proelio adeſſe nequibat. „Cicero Quintilianusque dixiſ„ſent *Pedibus aegris*." quibus haec ſubjicit ille: „cum ta„men hic quoque in ejus" (Vallae) „codice ſcriptum ſit „*aeger*." *Enim*, itidem monente Badio, „eam vim habet „ut intelligam Ciceronem re„ſpondiſſe: facile credo, aut „nihil miror: dies enim" cet. cf. § 63. Macrobius et hoc dictum Auguſto tribuit. Sat. 2, 4.

giores *ſunt*. Et Auguſtus nunciantibus Tar- 55
raconenſibus, palmam in ara ejus enatam, *Apparet*, inquit, *quam ſaepe accendatis*.
78 *Tranſtulit* crimen Caſſius Severus. Nam, cum objurgaretur a praetore, quod advocati ejus L. Varo Epicureo, Caeſaris amico, con-

accendatis. Guelf. *accedatis.* quod in aliquot ſuis reperiſſe videtur Badius.

78. *advocati.* Guelf. *evocati.*

L. Varo Epicureo. Turic. (a pr. manu) *vel vareo epicurio.* Camp. *ut L. Varrò Epicuro.* Guelf. *L. Varro E.* cum edd. meis ante Gibſ. excepta Baſil. Ex Alm. noſtrum affert Burm. ut et ex edd. aliquot mihi non viſis.

Tarraconenſibus — enatam. Fauſtum hujusmodi palmae oſtentum aliquoties referunt ſcriptores velut Liv. 43, 13. Dio Caſſ. p. Reim. 369 (idemque Sueton. Aug. c. 94). Caeſ. B. C. 3, 105 (idemque Plin. H. N. 17, 25 extr. ubi vide Hard.). Dio Caſſ. p. 559. Aliquot horum et inter ſe et cum noſtro confundit Almelovenius. De honoribus divinis Auguſto habitis conſulendus Lipſius ad Tac. Annal. 1, 10. 4, 37. Tarraconenſis templi mentionem habent Tacit. Annal. 1, 78 (ubi Lipſius noſtri loci meminit, ſed vide ibi et Wolf.), Spartianus Hadr. 12. (ubi vide Caſaub.) idemque Sever. 3. Monet Burmannus hujus ipſius eventus teſtem nummum produci ab Antonio Auguſtino (in Antiquitatibus. Antverp. 1653. F. p. 13.) ipſius Tarraconis archiepiſcopo doctiſſimo. Ejusdem nummi effigiem habes apud Valentem Numismm. aerea, impp. Pariſ. 1698. F. p. 45. unde ſua compilat Harduinus Opp. Selectt. p. 164. Balzacus, memoratus Colomeſio, Diſſertt. Politt. 12. Vol. 2. Opp. p. 497. 8. hunc jocum a ſolo Quintiliano referri teſtatur.

78. *Caſſius Severus.* vid. § 27.

L. Varo. De hoc nihil comperi. Suſpicor tamen objurgatum a praetore Caſſium in cauſa Aſprenatis. vid. 10, 1, 22. 11, 1, 57. item Suet. Aug. 56. Qui cum Nonium Aſprenatem, accuſatum veneficii a Caſſio Severo, *artius* dicat *junctum* fuiſſe Auguſto, potuit *L. Varus*, propinquus *P. Quintilii Vari*, infelicis contra Germanos ducis, avunculi L. Nonii Aſprenatis (vid.

vicium feciſſent; *Neſcio*, inquit, *qui conviciati ſint: et puto Stoïcos fuiſſe. Repercutiendi* multa ſunt genera: venuſtiſſimum, quod etiam ſimilitudine aliqua verbi adjuvatur: ut Trachalus dicenti Suellio, *Si hoc ita*

venuſtiſſimum. Turic. Guelf. Camp. Tarv. *vetuſtiſſimum* cum Jenſ. quod ſe ex libris corrigere monet Regius. Noſtrum eſt in Vall. Goth. *Trachalus.* Turic. Guelf. *trachallatus* cum Goth. Colb. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. niſi quod hae ſine aſpiratione. Camp. *Trachal latus.* Fluctuant praeterea editi nunc literae T nunc C reddentes ſpiritum ut et lapis apud Gruter. 300 *Thrachalus.* Nominis ſcripturam noſtram conſtituit Burmannus ex Feſto h. v., et ſic Guelf. et Camp. plerisque locis, Turic. autem, ut videtur, nonniſi 10, 1, 119. in reliquis geminans liquidam.

Suellio. Turic. Guelf. *ſuelio.* Goth. (tac. Geſn.) *Suelio* et ſic Vall. non *Suillio* ut perperam Badium accepit Burm. In Badii nota, textum ſuum repetente, eſt ſphalma *Suill.* pro *Suell.* Camp. *ſudio* cum Andr. Tarv. Ald. Quod *Dicenti*

Vellej. 2, 120, 5.), ex hac occaſione notari ab advocatis Severi, cum eſſet Caeſaris i. e. Auguſti amicus. *Caeſar* autem h. l. eſt dignitatis magis quam hominis ſignificatio, quaſi diceret *principis, imperatoris* ut modo § 62. Filium Publii Vari non equidem accipiam (de quo vide Senecam patrem p. 97.), qui et Tacito Annal. 4, 66 audit *Caeſari* (i. e. Tiberio) *propinquus* ubi vide Lipſium. Nec puto obſtare, quod hic *advocati* dicuntur Callii accuſatoris, qui proprie ſunt rei. Nam latius patere appellationem docent Lexica. cf. 4, 1, 7. Simulavit autem Callius convicia illa in Varum conjecta, fuiſſe eruditas quasdam altercationes, quippe Stoïcorum contra Epicureum. Francius quidem non male pro *et puto* malit *ſed p.*

Trachalus — Suellio. Galerii Trachali bis meminit Tacit. Hiſt. 1, 90. et 2, 60. Conſul fuit A. U. C. 821. Dicas propinquum fuiſſe Galeriae Fundanae, Vitellii uxori. Noſter aliquoties memorat et magni facit. 8, 5, 19. 10, 1, 119. 12, 5, 5. 12, 10, 11. Voce ſuaviſſima fuiſſe eum teſtatur, nec tamen reperio, ubi legatur, quod obiter recenſet Eraſmus, *Trachalo vocalior*, proverbium. Alterius quidem, *Suellii*, cor-

eſt, is in exilium: Si non eſt ita, redis, in-
79 quit. *Eluſit* Caſſius Severus objiciente quodam, quod ei domo ſua Proculejus inter-

Suellio reponi curis poſterioribus Obrechti ait Burm., id et ipſum ſphalma eſt (Obrechti), cum nil niſi *Trachallum* corrigi vellet ille pro *Trachalo*, quem operae dederant in textu. Ex *Suclio* (quod ipſum latet in Camp. ſcriptura) facile eruas *Suilio*, qualis eſt apud Tacitum et Plinium. Gruterus tamen in lapidibus aliquoties, indicante Burm., oſtendit *Suellium*, ut et Muratorius; ſed et *Suillium* iidem.

redis. Bad. (de conjectura) *redii* cum edd. poſterioribus ante Obr. exc. Baſil. qui tantum in margine. Sed redit eo Capp. Nihil magnopere proficitur hac mutatione. Latent hic nos omnia, quoniam joci occaſionem ignoramus. An hoc inerat: „Tu dignus exilio, jam nunc exul habendus, tum „demum inde reverteris, ſi hoc, quod dico, verum non ſit „i. e. nunquam inde redibis?“ Nam ſi *in exilium redire* dicatur Suilius, minus etiam capio. Apud. Tacit. Ann. 13. 48 „in Baleares pellitur“ Suilius. Sed ne hoc quidem in comperto, utrum *ſi hoc ita eſt* ſignificet, „ſi id quod *tu* dicis, „verum eſt“ an potius „ſi id quod *ego*.“ Inde enim pendet antapodoti interpretatio. Nec ſatis aſſequor: *is in exilium*. An forte ſic: „ſequitur, ut tibi ſit eundum in exil.“ Sed quis ita pro futuro uſurpavit praeſens? cf. § 92.

79. *Eluſit*. Turic. Guelf. *eludit* cum Voſſ. 2. non Goth.

ruptum eſſe ſcripturam facile credo Burmanno. Nec fugio h. l. agnoſcere P. Suilium Rufum accuſatorem venalem ſub Claudio Tac. Annal. 11, 1 ſeq. quem recte videtur Burmannus ſecernere a M. Suilio Conſule A. U. C. 803. Glandorpius autem Conſulem Publium quoque eruit ex Inſtit. 3. tit. 9. quem quidem ſuffectum Kal. Jul. A. U. C. 799 invenio apud Almelovenium. Ejus tempora admodum conveniunt aetati Trachali, ſi tamen hunc aliquanto juniorem fingas. Quo ſpectaverit jocus hujus, aut qua de re hic agatur non magis quam Burmannus divino. cf. not. crit.

79. *Proculejus*. Nomen hoc in antiquitate legitur apud Horatium Carm. 2, 2, 5. Plin. H. N. 7, 45. 36, 24. Rutil. Lup. p. Ruhnk. 18 ſeqq. Tacit. Ann. 4, 40. Juv. 7, 94. Plut. Anton. p. 952. Dion. Caſſ. p. Reim. 641. 718. 732. Noſtrum 9, 3, 68. Vir gravis et notae mo-

dixiſſet, reſpondendo, *Numquid ergo illuc accedo?* Sic *eluditur* et ridiculum ridiculo; ut divus Auguſtus, cum ei Galli torquem aureum centum pondo dediſſent, et Dolabella per jocum, tentans tamen joci ſui eventum, dixiſſet, *Imperator, torque me dona; Malo*, inquit, *te civica donare:* menda-

ergo. Camp. *Ego* ut conjecit Regius, cum edd. a Ruſc. ad Geſn. Male. *inqu. te.* Hoc ordine Turic. Guelf. Reliqui *t. i.* niſi quod Camp. *inq. te Civ. malo d.* cf. § 66. 85.

civica. Turic. Guelf. *ravica.* An fuit *ravi*, ut jocatus fuerit Auguſtus, reponens pro *torque*, qui circa collum eſt, *ravim*, quae intra, tali ſententia: „Malo te ſilentio damnare?" Sed non multum tribuo huic commento.

rum ſeveritatis fuiſſe, noſtro ipſo loco oſtenditur. Pauciores quidem inſunt notae ſingulis, quae recenſui, quam unde certo ſtatuas, idemne ubique ſignificetur necne. Nihil tamen obſtat, quo minus noſter ſit Horatianus ille, Maecenatis per Terentiam ſororem affinis, quo etiam deducere quaedam videntur. vide Torrentium ad Hor. Carm. 2, 2.

Numquid — accedo. „Objectio eo pertinebat, turpem „videri, cui domo Proculejus „interdixerit. Sed ſimulat Caſ„ſius ſibi objici, quaſi contra „interdictum domum illam „veniſſet: idque negat." Geſnerus.

Sic. An forte *Sed?* Confunduntur ſaepe *Sed* et *ſi*, *ſi* et *ſic*.

Centum pondo. cf. 1, 5, 15.

tentans — eventum. Ille quoque joci ſui eventum tentavit, qui, cum Ludovicus XIV patellam auream, in qua erant perdices, domum ejus aſportandam coram juſſiſſet: „Perdicesne" inquit „ſimul, „domine?"

Imperator. Militari vocabulo *imperatorem* appellat, a quo vult torque donari, quippe noto fortitudinis praemio ab imperatoribus tribui ſolito poſt proelium. Vide Lipſ. Milit. Rom. 5, 17. Ineſt autem jocus in eo quod *torquem* nominat univerſe, cum velit intelligi *hunc* torquem, modo allatum a Gallis.

Malo — donare. „Cum „Dolabellae torquem maximae „indicaturae petenti, civicam „potius ſe daturum ait Augu„ſtus, hoc ipſo ſatis indi„cat, quanti faceret donum

cium quoque mendacio; ut Galba, dicente quodam, *victoriato ſe uno in Sicilia quinque pedes longam murenam emiſſe; Nihil*, inquit, *mirum, nam ibi tam longae naſcuntur, ut iis*
81 *piſcatores pro reſtibus utantur.* Contraria eſt neganti *confeſſionis* ſimulatio, ſed ipſa

80. *quodam victoriato ſe.* Turic. *quadam victoria id ſe.* Duo poſtrema vocabb. a ſec. manu *aſſe* et ſic Guelf. Goth. (err. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Vall. Tarv. Sed Jenſ. *quadam victoria eſſe ſe* (err. Geſn.) cum edd. ante Ruſc. (cf. § 73). Hanc Regii emendationem, quae multum adjuvatur Turicenſi, laudare cogitur ipſe ejus obtrectator Badius.

murenam. Ita et hic libri cf. 4, 2, 75.

reſtibus. Jenſ. *teſtibus.* Tarv. *veſtibus.* Goth. *reſte*, niſi forte et Geſn. et ego dormitavimus.

utantur. Turic. a pr. manu *cingatur* cum Alm. (cf. § 75. 83.) a ſec. *cingantur* et ſic Guelf. cum Voſſ. 2. Bodl. Goth. 2. et edd. ante Bad. qui recepit conjecturam Regianam, quid eſſet in Vall referre oblitus. Ad prius redierunt Baſ. et Obr. Rectene acquieverim in Geſneri notato, Gothanum 1. *cinguntur* dare monentis, magnopere dubito. Unice placet Regii ratio. Quis enim *reſte cingitur?* Aliquod ei praeſidium quaero vel e prima Turic. manu, quae totidem habet ductus; et, mirum, concinit Camp.

„civicae, quam niſi coactus „non daret." CASAUB. ad Suet. Aug. c. 25. ubi haec leguntur „Dona militaria ali„quanto facilius, phaleras et „torques et quidquid auro ar„gentoque conſtaret, quam „vallares et murales coronas, „quae honore praecellerent, „dabat." Obſervat Caſaub. nullam hic civicarum mentionem fieri; ſed parciſſime omnium datas iſtas ab Auguſto. cf. Sueton. Tib. c. 26. 32. ibique interpp. in primis Oudend. Civica poſtquam domibus Auguſtis appendi ſolita eſt, nonniſi ab ipſis tribuebatur. Redit igitur eo reſponſum Auguſti: „Malo tibi tribuere id, quod vix unquam „ulli." Simul tamen et vilitas materiae in civica partem facit joci. cf. not. crit.

80. *victorato — uno.* i. e. duobus nummis.

81. *utantur.* cf. not. crit.

quoque multum habet urbanitatis. Sic Afer, cum ageret contra libertum Claudii Caeſaris, et ex diverſo quidam conditionis ejusdem, cujus erat litigator, exclamaſſet, *Praeterea tu ſemper in libertos Caeſaris dicis? Nec mehercule*, inquit, *quidquam projicio.* Cui vicinum eſt, *non negare*, quod objicitur, cum et id palam falſum eſt, et inde materia bene reſpondendi datur: ut Catulus dicenti Philippo, *Quid latras? Furem video*, in-
56 quit. *In ſe dicere*, non eſt fere niſi ſcur- 82
rarum, et in oratore utique minime probabile: quod fieri totidem modis, quot in alios, poteſt. Ideoque hoc, quamvis fre-

81. *cum.* Turic. Guelf. omittunt cum edd. ante Bad. exc. Camp. *ageret.* Turic. (a ſec. manu) *egerat* et ſic Guelf. cum edd. ante Bad. exc. Camp. *cuj. — litig.* Turic. Guelf. *civium — litigatus* cum Jenſ. *exclamaſſet.* Turic. *exclamaſſe* et a ſec. manu additur *fertur.* Utrumque Camp. cum Bodl. Voſſ. 2. Goth. Andr. et edd. ante Bad. acc. Baſil. *vicinum.* Turic. a pr. manu *vicinium.* Tarv. *vitium* cum Voſſ. 2. (Goth. nil tale, nec Vall.) et edd. ante Ald. exc. Camp. Illae praeter Tarv. etiam *cum* pro *cui.* Correxit Regius.
82. *oratore.* Guelf. Camp. *oratione.*

contra libertum Claudii. Tacito, Suetonio, Dione, teſtibus notum, quam obnoxius libertis ſuis vixerit Claudius, quorum unum Polybium nobilitavit in primis adulatio L. Senecae, conſolationem ei ſcribentis in morte fratris. Quo laudabilior libertas in dicto Afri.

et id. Pronomen certiſſime eſt inducendum, natum ex iteratione ſoni. Etiamſi transpoſueris, ingratum nihilominus eſt, quod operoſe invicem referuntur *id, inde.* Neque enim hic eſt ratio inſuper addendi pronominis, de qua Ruhnk. ad Vell. 2, 79, 2. cf. not. crit. ad 5, 7, 8.

Catulus — Philippo. vide Cic. de Orat. 2, 54.

83 quens ſit, tranſeo. Illud vero, etiamſi ridiculum eſt, indignum tamen homine tolerabili, quod aut turpiter, aut impotenter dicitur: quod feciſſe quendam ſcio, qui humiliori, libere adverſus ſe loquenti, *Colaphum*, inquit, *tibi ducam, et formulam ſcribam, quod caput durum habeas.* Hic enim dubium

83. *ridic. eſt ind.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Bad. (Hic quidem *r. et i.*) Mox omittunt *eſt* exc. Baſil. Malui mox poſt *tamen* ejicere *eſt*, quanquam invitis omnibus libris. Potuit adhaereſcere ibi ex *tamen* extremo.

tolerabili. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Baſ. niſi quod Bad. *tolerabile.* A Baſil. inde omnes *liberali*, ſine auctore. Illud levius, quod ante Ald. *homini.* *impotenter.* Turic. Guelf. *potenter* cum Alm. *ſcribam.* Turic. a pr. manu *ſcribe* (cum Goth. 2.) a ſec. *ſcribo*, et ſic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Bad. ſec. qui unde veriſſimam ſumſerit ſcripturam, nusquam oſtenditur. Nam quod Alm. *ſcribebam* dare narratur, errorem ſuſpicor (cf. § 80. 85). Idem error § 95.

83. *homine tolerabili.* Paulo inſolentius vocabulum, ſed nec inauditum, velut Terent. Heaut. 1, 2, 34. ubi *homo tolerabilis* is dicitur qui ſit comis et moribus jucundis. cf. 6, 2, 16. *intolerabiles.* Eodem redit Tacit. Annal. 11, 10 extr. *intolerantior ſubjectis.* Cic. ad Att. 16, 14 *intolerabilis Antonius.* Non erat igitur, quod defereretur librorum auctoritas. Gujetus ad Ter. (quo ablegat Burm.) verum vocabuli in loco ſenſum non eſt aſſecutus.

aut turpiter aut impotenter. Non videtur haerendum et argutandum in priore adverbio, cum utrumque facile poſſit eodem referri. Contumelioſe (i. e. *turpiter*) patienti ſit idem quod ab agente geritur *impotenter*, de *aut aut* cf. 3, 5, 1.

Colaphum — habeas. Impotentia in hiſce manifeſta; nec aſſequor Badium, qui „*Colaphum*“ inquit „*ducere* „et *formulam ſcribere* qui ſo„lum id quod Regius affert“ (ſunt autem hujus interpretationes veriſſimae, ſed obviae in quovis Lexico) „ſignificare „credit, delicias dicti illius „non intelligit.“ Plane perſuaſum mihi eſt, has eſſe argutias.

eſt, utrum ridere audientes, an indignari debuerint. Supereſt genus *decipiendi opi-* 84
nionem, aut dicta aliter intelligendi, quae ſunt in omni hac materia vel venuſtiſſima. inopinatum et a laceſſente poni ſolet: quale eſt, quod feret Cicero, *Quid huic abeſt, niſi res et virtus?* aut illud Afri, *Homo in agendis cauſis optime veſtitus:* et in occurrendo,
157 ut Cicero, audita falſa Vatinii morte, cum Ovinium libertum ejus interrogaſſet, *Rectene omnia?* dicenti, *Recte; Mortuus eſt?* inquit.
Plurimus autem circa ſimulationem et diſſimu- 85
lationem riſus eſt, quae ſunt vicina, et prope eadem; ſed *ſimulatio* eſt, certam opinionem animi ſui imitantis: *diſſimulatio*, aliena ſe

84. *opinionem.* Sic ſcripſi e certiſſima Burmanni emendatione. Libri *opinione.* *feret.* Sic Turic. ſed a ſec. manu deletur *R*. An voluit librarius efficere *fecit?* Nam hoc eſt in Guelf. Camp. *facit* Goth. *Refert* reliqui. Sed hoc proprie non cadit in locum Ciceronis, quoniam nemini hoc aſſignat, ſed exempli cauſa ipſe finxiſſe videtur.

abeſt. Turic. Guelf. Camp. *eſt* cum Goth. Voſſ. 2. male, quoniam in laceſſendo.

85. *et diſſimulationem.* Omittunt haec Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. Jenſ. Loc. Ven. Repoſuit Regius, ſed ſunt jam in Camp. et Tarv.

ſed ſimul. Turic. Camp. *ſi ſ.*

ſe parum. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *p. ſ.* cf. § 79. 95.

84. *decipiendi opinionem.* cf. 9, 2, 22. 23. Cic. de Orat. 2, 70.

a laceſſente — in occurrendo. cf. § 45. *dicendi reſpondendi. in laceſſendo — in repercutiendo.*

feret Cicero. Verbum ſic interpretor: „quod miniſtra„bit Cicero (de Or. 2, 70) ſi „eum conſulueris." vid. not. crit. et ad 4, 2, 80.

Vatinii morte. cf. § 68.

parum intelligere ſingentis. Simulavit Afer, cum in cauſa ſubinde dicentibus, *Celſinam de re cognoviſſe;* quae erat potens femina: *Quis eſt*, inquit, *iſte?* Celſinam enim videri ſibi
86 virum finxit. Diſſimulavit Cicero, cum Sex. Annalis teſtis reum laeſiſſet, et inſtaret

Afer cum. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Stoer. quo redeunt Geſn. et Bip. Reliqui inſerunt *qui.* *de re cognoviſſe.* Turic. *dere cognoviſſet* cum Alm. quanquam hic disjunctim *de re.* (cf. § 83. 87). Ille autem a ſec. manu *dicere* et ſic reliqui mei, niſi quod Bad. pr. et Gryph. *ditem* Bad. ſec. *diceret* cum Stoer. Chouet. *cognoviſſe* conjecit Burm. expreſſit Geſnerus. Leniſſima emendatio cf. § 81. 6, 1, 31. Sed et *de re* ſuaſit Burm.

quae. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. quo redeunt Geſn. Bip. Reliqui *quod.*

85. *Celſinam — cognoviſſe.* Teſtimoniis Celſinae magnam auctoritatem ineſſe, eaque nominanda multum ſe profecturos rati, hujus in primis nomen jactabant, quibus ita reſpondet Domitius, ut ne noſſe quidem eam teſtetur. Simul marem potius quam feminam decere hanc nominis celebritatem ſignificat. *de re cognoſcere*, ut recte monet Burmannus, Cicero ſaepe pro certiorem ſieri. Fortaſſe tamen ſimulavit id quoque Domitius, ſe de aliquo *cognoſcente in judicio* haec accipere. De ipſa, alicujus Celſorum filia, quod ipſum cognomen eſt complurium gentium, nihil comperi. Aliquot Celſini apud Gruterum (quanquam aliquoties per conjecturam) velut Clodius Celſinus p. 1141, 1.

86. *Sex. Annalis.* Nomniſi Villiorum hoc cognomen fuiſſe recte monet Burmannus, cujus gentis familiae haeſit e lege annali, quam tulit L. Villius tribunus plebis. cf. Erneſt. in Clav. Cic. p. 6. 7. Cauſa, in qua hoc dictum ſit, ignoratur; quapropter incertiſſima eſt de homine conjectura, quanquam Burm. aliquem *Sex. Villium* deſignat apud Cic. ad Div. 2, 6. *L. Villium Annalem* 8, 8. *Annalem* ad Qu. fr. 3, 1 fine nomine et praen. Duos habes Annales apud Appianum Civ. 4, 18 quorum alter patri prodito cito poenas dedit. Pater Valerio Maximo 9, 11, 6 audit L. Villius. Ceterum ap-

identidem accuſator ei, *Dic, M. Tulli, numquid potes de Sexto Annali?* verſus enim dicere coepit de libro Ennii annali ſexto,

Quis potis ingentis cauſas evolvere belli.

Cui ſine dubio frequentiſſimam dat oc- 87
58 caſionem ambiguitas: ut Caſcellio, qui

86. *accuſator — numquid.* Turic. *accuſato di M. Tullius inquit.* a ſec. manu *accuſatori M. Tullius i.* et ſic Guelf. Errorem *inquit* etiam Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven.

enim. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *tunc.*

Quis. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Qui* et ſic Serv. ad Virg. antiquius profecto et magis Ennianum. Sed et Diomedes *Quis.* Eſt apud Macrob. Sat. 6, 1. Diomed. p. 381. Virgilium, *oras*, pro *cauſas*, verius ſane, ſed Qu. minus memorem ſaepe cognovimus. Male noſtrum corrigere vult Merula.

87. *Caſcellio.* Sic Turic. a pr. manu (Alm. *Caſtellio* per errorem conferentis haud dubie cf. 85. 90.) a ſec. *Caſſio Celio* et ſic Guelf. (niſi quod per AE) Goth. (err. Geſn.) Camp. *Caſcelio* Jenſ. Reliqui fere *Caſſelio*, *Caſelio*, niſi quod *Caeci*paret quam precarium ſit Priſciani decretum (p. Putſch. 761.), nomina propria ablativum formare in E, qui et ipſo *Annalis* exemplo utitur (ubi eſt *Julius* pro Villius) e Cic. pro Fundanio p. Ern. Fragm. 1041.

Quis — belli. Locus Ennianus expreſſus a Virgilio Aen. 9, 528 ubi vide Heynium. Proba eſt Columnae conjectura, qua „Ciceronem „non e medio libro, ſed ex „principio eum verſum exce„piſſe“ ſuſpicatur „cujus fa„cile omnes meminiſſe poſ„ſent.“ Quanquam Merula alio loco ponit ex ratione annorum, cum initium ei pertinere videatur ad A. U. C. 462. hic verſus ad 477.

87. *Caſcellio.* A. Caſcellius, celeberrimus Auguſteae, ſed et prioris, aetatis ICtus. Ejus in ſua arte famam oſtendit Horatius A. P. 371. Sed et libertatem animique praeſtantiam Val. Max. 6, 2, 12. Macrobius Saturn. 2, 6 inter alia hoc ipſum ejus dictum refert, cujus ſcriptoris ope illuſtratur quidquid obſcuritatis ineſſe videatur noſtro loco.

conſultori dicenti, *Navem dividere volo; Perdes*, inquit. Sed averti intellectus et aliter ſolet, cum ab aſperioribus ad leniora

lio Capper. ſtolide obſequens Colomeſio, compilanti Meurſium ad Macrob. qui et ipſe contra temporum rationes hunc advocat Caecilium Gellii 20, 1. Sed eo ablegat vetus quoque Cruquii interpres ad Hor. A. P. legens *Caſcell.* ap. Gell. In jure ſemper *Caſcelius.* cf. Hard. Emendatt. ad Plin. H. N. l. 8. n. 115. *conſultori.* Turic. Guelf. Tarv. *conſultatori* cum Goth. Jenſ. Regius correxit. Sed noſtrum jam in Camp. cf. Drakenb. ad Liv. Epit. 54. Et niſi obſtitiſſet auctoritas Camp., immutatam, recentioribusque linguis accommodatam vocem praeferebam. cf. 7, 1, 18. *perdes.* Turic. Guelf. MS. Gebhardi, Sichardus *pedes.* Peſſime; inde natae interpretationes Scipionis Gentilis in Parergg. ad Pandd. 1, 38. et Gebh. in Crepp. 3, 1. quae et aliena hinc obſcenitate (cf. § 29.) et pravitate judicii mire peccant. *et aliter.* Sic Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. Reliqui *etiam a.*

„Mercatori, quemadmodum „cum ſocio navim divideret, „interroganti reſpondiſſe tra„ditur: Navim ſi dividis, nec „tu, nec ſocius habebitis.“ Ad quae Menagius in Amoenitt. Juris Civilis c. 8. „Con„ſultor“ inquit „intelligebat „de dividenda navis aeſtima„tione, Caſcellius de dividen„do navis corpore. Quod „Labeonem, qui Antiochum „bello ſuperaverat, feciſſe „auctor eſt Valerius (7, 3, 4). „Is ſcilicet, icto foedere, cum „dimidiam navium habere de„buiſſet, dimidias omnes ſe„cuit, ut tota Antiochum „claſſe privaret.“ Ad Horatii locum vulgo noſtrum confundunt cum aliquo majorum, cujus meminit Cicero pro Balbo c. 20. unde ſua hauſit Valer. Max. 8, 12, 1. nec caret hoc errore Vorſtius ad eundem. cf. Bachius Hiſt. Jur. ed. Stokm. p. 254. Multam noſtri mentionem habent auctores Juris Juſtinianei. cf. in primis Pomponium de origine Juris Dig. 1, 2, 2, 45. Apud Gruterum in Inſcrr. 1131, 11 eſt A. Caſcellius Jucundus, qui videtur orbus fuiſſe, qualem ſe dicit noſter apud Val. Max. Oblatum ſibi ab Auguſto conſulatum recuſaſſe narrat Glandorpius in Onomaſtico, nullum deſignans auctorem, qualem nec ipſe inveni.

deflectitur: ut, qui interrogatus, quid ſentiret de eo, qui in adulterio deprehenſus eſſet, *Tardum fuiſſe* reſpondit. Ei conſine 88
eſt, quod dicitur per ſuſpicionem: quale illud apud Ciceronem, querenti, quod uxor ſua e fico ſe ſuſpendiſſet, *Rogo, des mihi ſurculum ex illa arbore, ut inſeram.* Intelligitur enim, quod non dicitur. Et hercle 89
omnis ſalſe dicendi ratio in eo eſt, ut aliter, quam eſt rectum verumque, dicatur. quod fit totum ſingendis aut noſtris aut alienis perſuaſionibus, aut dicendo, quod fieri non

deflectitur. Turic. Guelf. Camp. *inde flectitur* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. qui noſtrum, quo auctore neſcio, ſed recte.

88. *Ei conſine.* Turic. Guelf. *et quo ſine.* Habent *et* praeterea Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius, acute cf. 5, 10, 96.

quale. Turic. Guelf. Camp. *quare.* cf. § 48.

hercle. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *hercule.*

ſalſe. Turic. *ſalſae*, a ſec. manu *falſae* et ſic Guelf. cf. § 39.

interrogatus — tardum fuiſſe. Vide Cic. de Orat. 2, 68. Nihil hic in receſſu, et aliena eſt Burmanni docta obſcuritas, *tardum* ad torporem in Venere trahentis.

88. *per ſuſpicionem.* Suſpicio haec eſt decantatiſſima illa apud rhetoras *figura*, unde controverſiae *figuratae* (cf. 5, 10, 70). Nam et in iis 9, 2, 65. 90. uſurpat noſter haec: *per ſuſpicionem.* Graecis eſſe ὑπόνοιαν et hic Capper. et copioſius Erneſtus (immatura morte interceptus) docet in Lexico utroque ſub his vocibus.

apud Cic. de Orat. 2, 69. Levis, quae et hic differentia, facile apparebit conſulenti Ciceronis libros (cf. § 67).

89. *omnis ſalſe — verumque.* Recte Capper. ablegat ad § 6.

90 poteſt. Aliena finxit Juba, qui querenti, quod ab equo ſuo eſſet adſperſus, *Quid? Tu*, inquit, *me Hippocentaurum putas?* ſua C. Caſſius, qui militi ſine gladio decurrenti, 55 *Heus*, *commilito*, *pugno bene uteris*, inquit. Et Galba de piſcibus, qui cum pridie ex parte adeſi, et verſati poſtera die appoſiti eſſent,

90. *ab equo ſuo.* Turic. Guelf. *ab eo quod ſuos* et Guelf. a pr. manu *ſuµs.* Alm. *ab eo qui ſuos* et omiſſo *eſſet* (cf. § 87. item hac §). Camp. *a. e. ſputos.* Goth. Tarv. *a. e. ſputo* cum Voſſ. 2. Regius recte probat noſtram. Sed latere aliquid videtur ſub illo S finali librorum vett., niſi forte adhaeſit illud ex ſequente protinus *eſſet* ut mox hac §.

ſua. Camp. Tarv. *ſic* cum Ald. Baſ.

Heus comm. Camp. Tarv. Ald. inſerunt *tu*, male, ni fallor, cum *Heus* videatur eſſe vocantis, imperantis; *Heus tu* objurgantis. *adeſi.* Turic. Guelf. Camp. *aduſti* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. Philander noſtrum, vel *ādsſti*, conjeciſſe Badium memorat; et eſt ſane in pr. Bad. margine noſtrum, nihil tamen in notis monito lectore. *adeſtos* Grammatica reſpuit cum et de *comeſto* ſit lis. Veriſſima emendatio. *poſtera.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *poſtero.* Nolui inſolentiorem formam fraudare bonis auctoribus. *appoſiti.* Turic. a pr. manu *appoſitus* Alm. *poſitus.* cf. hac § item 92.

90. *Juba.* Hic eſt Juba filius, hiſtoricus, quem in triumpho duxit Caeſar, poſt autem Romae educatum et literis eruditum Auguſtus regno donavit. cf. Plut. Vol. 1. p. 733 E. Appian. Civ. 2, 101 ibique Schweighouſ.

C. Caſſius. Nemine praeterea, quod ſciam, dictum hoc referente, quis hic fuerit Caſſius, dici non poteſt. Interfector Caeſaris hoc fuit praenomine. Mox autem *uteris* penultima longa pronunciabis, ut ſit futurum indicativi pro imperativo.

decurrenti. Verbum proprium *decurrere* in exercitationibus militum, quare non ſine vitio edd. a Bad. ad Obr. *diſcurrenti.* vid. Drakenb. ad Liv. 26, 51, 4.

ex parte adeſi. Similem parſimoniam Tiberii narrat Sueton. c. 34.

poſtera die. Femininum ge-

Feſtinemus, *alii ſubcoenant*, inquit. Tertium illud Ciceronis (ut dixi) adverſus Curium. fieri enim certe non poterat, ut, cum declamaret, natus non eſſet. Eſt et illa 91
ex ironia fictio, qua uſus eſt C. Caeſar. Nam, cum teſtis diceret, a reo femina ſua ferro petita, et eſſet facilis reſponſio, cur illam potiſſimum partem corporis vulnerare

ſubcoenant. Turic. (a pr. manu) *ſubſcenant.* Goth. (tac. Geſn.) *ſuccoenant.* In novato verbo malui etymon cuſtodire, quod longe ſecus fuerit *in ſuccidendo.* cf. § 3.

Ciceronis. Turic. (a pr. manu) *Cicero* cum Alm.

Curium. Turic. *Curbum* cum Alm. ſed ille a ſec. manu *Curvum.* Guelf. Goth. (ſed hic a ſec. manu, tac. Geſn.) *Curtium* cum Voſſ. 2. cf. § 73.

ut — natus. Turic. *u. declam. et n.* (ſed *et* a ſec. demum manu), cum Guelf. Camp. Goth. Voſſ. 2. Obr. Malui receptam, cum facile exciderit *eum* antecedente praeſertim *ut* (quod ſpeciem dabat ſtructurae illius de qua vide § 9. cf. et 4, 4, 9.) et videar corrigentis manum deprehendere in Turic.

91. *femina ſua — petita.* Turic. *feminam ſuam — petitam*, ſed a ſec. manu; et ſic Guelf. niſi quod *potitam.*

facilis. Jenſ. Tarv. *facilius.*

reſponſio. Guelf. Camp. *reprehenſio* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ab Aldo inde ante Burm. cf. 3, 5, 15.

nus non inauditum in hoc vocabulo. cf. Drakenb. ad Liv. 1, 12, 1.

Ciceronis — adverſus Curium. cf. § 73.

91. *ex ironia.* Quod *fingitur* h. l. eſt, armatum fuiſſe teſtem illum. Fit autem illud *ex ironia*, quoniam ſpeciem dat Caeſar haec, quae dicantur a teſte, ſerio credentis, cum ſimul ſignificet, ne potuiſſe quidem ea fieri. cf. 6, 2, 15.

C. Caeſar. Aliunde quidem hoc dictum non novi. Satis tamen perſuaſum habeo eſſe C. Julii Caeſaris Strabonis cf. § 75. In hunc maxime cadit altercatio cum teſte, et ipſa quoque feſtivitas.

voluiſſet: *Quid enim faceret*, inquit, *cum*
92 *tu galeam et loricam haberes?* Vel optima eſt ſimulatio contra ſimulantem, qualis illa Domitii Afri fuit: Vetus habebat teſtamentum, et unus ex amicis recentioribus, ſperans aliquid ex mutatione tabularum,

92. *Domitii Afri.* Plin. Epiſt. 8, 18, 5 „Domitius „Afer“ inquit „reliquit teſta- „mentum ante octo et decem „annos nuncupatum“ cujus mentio commodum ſuccurrit loco noſtro, quo magis appareat occaſio talis conſilii in homine nuper admiſſo in familiaritatem Domitii. *Falſam*, quam ille narravit, *fabulam* omiſit hic Qu., ne longius eſſet. (Nemo, puto, haerebit in *falſa fabula*, quaſi ταυτολογούσῃ. Nam ſupra [6, 1, 41] *fabula circa Cepaſios* erat *vera*, nec „ceterae diei *fabu-* „*lae*“ [Suet. Dom. c. 15.] *falſae* omnes.) Sed credibile eſt hanc fuiſſe ejusmodi, ut primipilaris quidam induceretur, cujus res poſtquam eſſent mutatae, tabularum quoque mutatio conſentanea videretur. Quare hujus maxime conditionis homo ad partes vocatus ſit, equidem non dixerim; niſi forte horum tunc temporis teſtamenta plurimum jactabantur quotidianis ſermonibus. In priſtina hujus, quem tractamus, loci conſtitutione, magis propria VV. DD. viſa eſt *primipilaris* mentio, quippe qui conferrent Suetonii verba c. 38 Calig. „Teſtamenta „primipilarium, qui ab initio „principatus Tiberii, neque „illum, neque ſe heredem re- „liquiſſent, ut ingrata, reſci- „dit.“ Ad ea ipſa Caſaubonus noſtrum quoque expendit ſed ex prava ſcriptura. Eo tamen tendunt loca Dionis et Vegetii, ab ipſo appoſita, ut intelligamus, quare hereditates primipilarium ſolerent magnopere expeti. Quae Turnebus in Advv. 28, 35 acute ſane excogitavit ad haecce Quintilianea explicanda, reperta jam vera eorum ſcriptura, minus ad rem faciunt. *Suprema judicia ordinare* pro *teſtando* uſurpant juris auctores, quanquam frequentius omiſſo ſubſtantivo. vid. Briſſon. de V. S. *Rurſus* verbo *ſuadendi* hic praeter conſuetudinem antevertitur, quoniam propria ſententiae vis eſt in eo adverbio quanquam pertinente non ad *ſuadendum* ſed ad *ordinandum*, ut poſſis, ſi libuerit, virgulis ſepire τὸ *ſuaderet*.

falſam fabulam intulerat, conſulens eum, an primipilari ſeni jam teſtato rurſus ſuaderet ordinare ſuprema judicia, *Noli*, inquit, *facere: offendis illum.* Jucundiſſima ſunt au- 93 tem ex his omnibus lenia, et (ut ſic dixerim) boni ſtomachi: ut Afer idem ingrato litiga-

92. *fabulam.* Guelf. Camp. Tarv. *tabulam* cum Ald. et recc. ante Geſn. exc. Obr. qui tamen nimis leviter expungit *falſam.* Noſtrum praeterea defendunt Turic. Goth. 1. 2. Voſſ. 2. cum edd. reliquis ante Ald. Silentur Alm. (cf. § 90. 93) et Vall. *primipilari — ſuaderet.* Turic. *primipilaris enim intetaſtor ſ.* Alm. *primipilaris ei inteſtator ſ.* Sed ille a ſec. manu expungit *in* ante *teſtator.* Et ſic Guelf. (niſi quod *eum* pro *enim*) Goth. Voſſ. 2. Camp. cum edd. ante Ald. ſed hi omnes *ei* pro *enim.* Mox e Regii conjectura *teſtamento* pro *teſtator* ante Geſn. exc. Obr. cujus ille ſcripturam recepit, quae eſt noſtra, omiſſis *jam* et *rurſus.* Regianum illud *teſtamento*, ſed praemiſſo *in*, dare narratur Goth. 2., me quidem incredulo. Voces duas, hic primum comparentes, effinxi partim ex prima Turic. manu, quae et in Alm. Goth. 2., partim ex *R*, quod nullus veterum librorum ignorat. Sequente enim protinus *S* facillime hauriebatur *rurſus* quod *rs* ſcribitur per compendium, impoſitis quibusdam notis, nullo negotio evaneſcentibus.

93. *et ut.* Turic. Guelf. omittunt *et*, proclivi ante *ut* errore. *Afer idem ingrato.* Turic. Guelf. *aperiam demigrato* cum Alm. *aperiam de ingrato* Jenſ. cum edd. ante Ruſc. qui de Regii conjectura *Afer ingr.* et ſic reliqui. Ego inſerui *idem* (6, 1, 27 Goth. *idem* omittit ante *Cic.*). Camp. *aper ingr.* manifeſta, ut mihi videtur, correctione (cf. 6, 1, 9). Quod Goth. *aperiant de ingr.* dare narratur et Voſſ. 2. *Afer* .. (quaſi lacuna interjecta) *e ingr.*, miror.

offendis illum. Minus hujus loci videri poteſt praeſens tempus (cf. 78.) quod omnes libri praeferunt; ſed cenſeo conſulto adhibitum a Domitio, quo magis oſtenderet, quanquam per ſuſpicionem, quid ſibi ipſi cummaxime eſſet mentis. Longius abit Turnebus l. c. referens, quaſi ſic in noſtro poſitum, *offendes enim.*

93. *lenia.* cf. § 27.

tori, conſpectum ejus in foro vitanti, per nomenclatorem miſſum ad eum, *Amas me*, inquit, *quod te non vidi?* Et diſpenſatori,

in foro vit. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *v. i. f.* cf. § 85. 105. *nomen. lutorem.* Turic. *nomen elatorem*, a ſec. manu *nomen delatorem.* Goth. *nomen datoris.*

Amas — vidi? Locutio *amas quod* ſatis illuſtratur exemplo, quod ponunt, Terentii Eun. 3, 2, 3. „Ecquid „nos amas de fidicina iſta?" Sed hoc in quovis Lexico reperias. Parum tamen, a Turnebo inde Adverſſ. 20, 27, aſſecuti ſunt jocum, quem eo trahunt, quaſi collaudet Afer litigatorem illum, qui ſe moleſto aſpectu ingrati hominis levarit. Non erat tum hic jocus pro ſolita Afri lenitate, cujus exemplum ponitur; et debebat *amo te* ſcribi, non *amas me.* Sed longe feſtivius et ſimplicius: „Nonne gratias „mihi habes, quod te videre „diſſimulavi?" Et, mirum, interrogandi ſignum in ipſo Codice Guelf. comparet. Malim ſane *Ecquid* vel *Numquid* praemitti quaeſtioni, elapſum fortaſſe ob *inquit* ſequens, cujusmodi non eſt ſine exemplo confuſio. cf. 5, 11, 28. 6, 1, 43. hic § 86. *Ingratum litigatorem* accipio eum, qui nihil praemii contulerit patrono. cf. not. ad libr. 1 extr. ſicut toties *ingrati* appellantur, qui in teſtando obliviſcuntur principis.

diſpenſatori — debes. Quid ſit *reſpondere ad reliqua* optime docet magnus Gronovius Obſſ. 2, 4. p. 185 ſeq. „Re„ſpondere ad reliqua dicitur „qui reliquum ſolvit et parem „rationem facit vel pariat." Quod qui non facit, *reliquatur* ille, de qua voce conſule Briſſonium de V. S. Hic diſpenſator ſervus cum velit frugi videri mancipium, credere ſe illi ſimulat jucundus Afer, ſed vel *paſſerem* hunc, nil niſi aquam guſtantem, jubet tamen reddere quod debeat. Eandem paſſeris ſimilitudinem nullo ſane praeterea loco apud veteres invenio; neque enim, quo utitur Gebhardus, huc facit illud apud Nonium (c. 2. § 335.) „*paſſerinum* pran„dium," ubi intelligitur id quod fruſtatim comeditur. Clarius ſane multo erat, ſi dixiſſe narraretur Afer: „Cica„da redde cet." cujusmodi locum ponit Gebhardus Theocrit. 4, 17 μὴ πρώκας σιτίσδεται ὥσπερ ὁ τέττιξ? Nam in cicada notiſſimus roris paſtus. Sed et noſtrates exiguo cibo contentum avi comparant, quanquam non ſpeciei certae.

qui, cum ad reliqua non reſponderet, dicebat ſubinde, *Non comedi panem, et aquam*
61 *bibo: Paſſer redde, quod debes.* Quae ὑπὸ

Voſſ. 2. *nomen et latorem.* Camp. *nomenculatorem* cum edd. ante Baſ.

cum ad reliqua. Turic. Guelf. Camp. omittunt *ad* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſo. Inſeruit Regius. Bad. *c. a. aliqua.* Goth. Voſſ. 2. *c. aliqua.* cf. 4, 2, 92. Obr. *c. r.* — *reſponderent* et ſic Salmaſius.

Paſſer. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Baſ. Palat. Gebh. Andr. Dicitur Alm. ſubjicere *et* noſtrae voci (cf. § 92. 99). Reliqui omnes *paſce et* exc. Obr. qui *Paſcere et.* Cod. Bodl. ut et reliquorum nullam mentionem fieri, conferentium ſocordiae imputo. Salmaſium ad Spart. Hadr. c. 7. noſtrum dare e MS. vel antiquiſſima editione nullus dubito, quoniam ne meminit quidem alterius ſcripturae. Gronovii vero aequius de hac textus conſtitutione judicium futurum fuiſſe mihi perſuadeo, ſi conſenſum vett. librorum vidiſſet. Nec abſurdum Gebhardi judicium, alioqui ſatis plerumque inſiceti hominis, „Frigidiora haec“ in vulgata „hieme „Gallicana“ dicentis. Ubi enim ullus hic jocus, ſi *paſce* (ſive *paſcere*, quod profecto tutius, ob ſimilitudinem MSS.) i. e. epulare *et redde quod debes* dixit ſervo ſuo Afer? In eo autem Gronovii ſolitam verecundiam deſidero, quod pro *Non comedi panem* ſe ait legere *Nigrum edo panem*, nullo auctore. Eſt hyperbole in vulgato, ſatis conveniens illa diſpenſatori nequam.

ὑπὸ τὸ ἦθος. Sic plane (niſi quod ſine accentibus), Turic. Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. (quanquam ſic Burm. ΤΠΟΤΟΠΘΟC). *υπετονθος* Camp. Sed Turicenſi aſcribitur *ipothetos.* Obr. Ὑπόθετα. Reliqui ὑπαγωγάς. Meorum hoc

ὑπὸ τὸ ἦθος. Deſtituor ſane locis rhetorum Graecorum, qui hoc artis vocabulo utantur. Neque tamen obſcurum quo modo dicta, qualia modo relata ſunt, potuerint hac appellatione deſignari. Dicuntur enim quam maxime ἐν ἤθει, et perſonam eandem ſervant, quam alter, quocum loquimur, ſumſit. Minus docuero ὑπὸ praepoſitionem hujus locutionis propriam eſſe, potius quam κατά. An videtur, qui talia ludit, ὑποδύεσθαι ὑπὸ τὸ ἦθος? cf. l. huj. c. 2.

parum intelligere fingentis. Simulavit Afer, cum in cauſa ſubinde dicentibus, *Celſinam de re cognoviſſe;* quae erat potens femina: *Quis eſt*, inquit, *iſte?* Celſinam enim videri ſibi
86 virum finxit. Diſſimulavit Cicero, cum Sex. Annalis teſtis reum laeſiſſet, et inſtaret

Afer cum. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Stoer. quo redeunt Geſn. et Bip. Reliqui inſerunt *qui.* *de re cognoviſſe.* Turic. *dere cognoviſſet* cum Alm. quanquam hic disjunctim *de re.* (cf. § 83. 87). Ille autem a ſec. manu *dicere* et ſic reliqui mei, niſi quod Bad. pr. et Gryph. *dicem* Bad. ſec. *diceret* cum Stoer. Chouet. *cognoviſſe* conjecit Burm. expreſſit Geſnerus. Leniſſima emendatio cf. § 81. 6, 1, 31. Sed et *de re* ſuaſit Burm.

quae. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. quo redeunt Geſn. Bip. Reliqui *quod.*

85. *Celſinam — cognoviſſe.* Teſtimoniis Celſinae magnam auctoritatem ineſſe, eaque nominanda multum ſe profecturos rati, hujus in primis nomen jactabant, quibus ita reſpondet Domitius, ut ne noſſe quidem eam teſtetur. Simul marem potius quam feminam decere hanc nominis celebritatem ſignificat. *de re cognoſcere*, ut recte monet Burmannus, Cicero ſaepe pro certiorem fieri. Fortaſſe tamen ſimulavit id quoque Domitius, ſe de aliquo *cognoſcente in judicio* haec accipere. De ipſa, alicujus Celſorum filia, quod ipſum cognomen eſt complurium gentium, nihil comperi. Aliquot Celſini apud Gruterum (quanquam aliquoties per conjecturam) velut Clodius Celſinus p. 1141, 1.

86. *Sex. Annalis.* Nonniſi Villiorum hoc cognomen fuiſſe recte monet Burmannus, cujus gentis familiae haeſit e lege annali, quam tulit L. Villius tribunus plebis, cf. Erneſt. in Clav. Cic. p. 6. 7. Cauſa, in qua hoc dictum ſit, ignoratur; quapropter incertiſſima eſt de homine conjectura; quanquam Burm. aliquem *Sex. Villium* deſignat apud Cic. ad Div. 2, 6. *L. Villium Annalem* 8, 8. *Annalem* ad Qu. fr. 3, 1 ſine nomine et praen. Duos habes Annales apud Appianum Civ. 4, 18 quorum alter patri prodito cito poenas dedit. Pater Valerio Maximo 9, 11, 6 audit L. Villius. Ceterum ap-

îdentidem accuſator ei, *Dic*, *M. Tulli*, *numquid potes de Sexto Annali?* verſus enim dicere coepit de libro Ennii annali ſexto,

Quis potis ingentis cauſas evolvere belli.

Cui ſine dubio frequentiſſimam dat oc- 87
558 caſionem ambiguitas: ut Caſcellio, qui

86. *accuſator — numquid.* Turic. *accuſato di M. Tullius inquit.* a ſec. manu *accuſatori M. Tullius i.* et ſic Guelf. Errorem *inquit* etiam Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven.

enim. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *tunc.*

Quis. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Qui* et ſic Serv. ad Virg. antiquius profecto et magis Ennianum. Sed et Diomedes *Quis.* Eſt apud Macrob. Sat. 6, 1. Diomed. p. 381. Virgilium, *oras*, pro *cauſas*, verius ſane, ſed Qu. minus memorem ſaepe cognovimus. Male noſtrum corrigere vult Merula.

87. *Caſcellio.* Sic Turic. a pr. manu (Alm. *Caſtellio* per errorem conferentis haud dubie cf. 85. 90.) a ſec. *Caſſio Celio* et ſic Guelf. (niſi quod per AE) Goth. (err. Geſn.) Camp. *Caſcelio* Jenſ. Reliqui fere *Caſſelio*, *Caſelio*, niſi quod *Caeciparet* quam precarium ſit Priſciani decretum (p. Putſch. 761.), nomina propria ablativum formare in E, qui et ipſo *Annalis* exemplo utitur (ubi eſt *Julius* pro Villius) e Cic. pro Fundanio p. Ern. Fragm. 1041.

Quis — belli. Locus Ennianus expreſſus a Virgilio Aen. 9, 528 ubi vide Heynium. Proba eſt Columnae conjectura, qua „Ciceronem „non e medio libro, ſed ex „principio eum verſum excepiſſe“ ſuſpicatur „cujus facile omnes meminiſſe poſſent.“ Quanquam Merula alio loco ponit ex ratione annorum, cum initium ei pertinere videatur ad A. U. C. 462. hic verſus ad 477.

87. *Caſcellio.* A. Caſcellius, celeberrimus Auguſteae, ſed et prioris, aetatis ICtus. Ejus in ſua arte famam oſtendit Horatius A. P. 371. Sed et libertatem animique praeſtantiam Val. Max. 6, 2, 12. Macrobius Saturn. 2, 6 inter alia hoc ipſum ejus dictum refert, cujus ſcriptoris ope illuſtratur quidquid obſcuritatis ineſſe videatur noſtro loco.

conſultori dicenti, *Navem dividere volo; Perdes*, inquit. Sed averti intellectus et aliter ſolet, cum ab aſperioribus ad leniora

lio Capper. ſtolide obſequens Colomeſio, compilanti Meurſium ad Macrob. qui et ipſe contra temporum rationes hunc advocat Caecilium Gellii 20, 1. Sed eo ablegat vetus quoque Cruquii interpres ad Hor. A. P. legens *Caſcell.* ap. Gell. In jure ſemper *Caſcelius.* cf. Hard. Emendatt. ad Plin. H. N. l. 8. n. 115. *conſultori.* Turic. Guelf. Tarv. *conſultatori* cum Goth. Jenſ. Regius correxit. Sed noſtrum jam in Camp. cf. Drakenb. ad Liv. Epit. 54. Et niſi obſtitiſſet auctoritas Camp., immutatam, recentioribusque linguis accommodatam vocem praeferebam. cf. 7, 1, 18. *perdes.* Turic. Guelf. MS. Gebhardi, Sichardus *pedes.* Peſſime; inde natae interpretationes Scipionis Gentilis in Parergg. ad Pandd. 1, 38. et Gebh. in Crepp. 3, 1. quae et aliena hinc obſcenitate (cf. § 29.) et pravitate judicii mire peccant. *et aliter.* Sic Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. Reliqui *etiam a.*

„Mercatori, quemadmodum „cum ſocio navim divideret, „interroganti reſpondiſſe tra„ditur: Navim ſi dividis, nec „tu, nec ſocius habebitis." Ad quae Menagius in Amoenitt. Juris Civilis c. 8. „Conſultor" inquit „intelligebat „de dividenda navis aeſtima„tione, Caſcellius de dividen„do navis corpore. Quod „Labeonem, qui Antiochum „bello ſuperaverat, feciſſe „auctor eſt Valerius (7, 3, 4). „Is ſcilicet, icto foedere, cum „dimidiam navium habere de„buiſſet, dimidias omnes ſe„cuit, ut tota Antiochum „claſſe privaret." Ad Horatii locum vulgo noſtrum confundunt cum aliquo majorum, cujus meminit Cicero pro Balbo c. 20. unde ſua hauſit Valer. Max. 8, 12, 1. nec caret hoc errore Vorſtius ad eundem. cf. Bachius Hiſt. Jur. ed. Stokm. p. 254. Multam noſtri mentionem habent auctores Juris Juſtinianei. cf. in primis Pomponium de origine Juris Dig. 1, 2, 2, 45. Apud Gruterum in Inſcrr. 1131, 11 eſt A. Caſcellius Jucundus, qui videtur orbus fuiſſe, qualem ſe dicit noſter apud Val. Max. Oblatum ſibi ab Auguſto conſulatum recuſaſſe narrat Glandorpius in Onomaſtico, nullum deſignans auctorem, qualem nec ipſe inveni.

deflectitur: ut, qui interrogatus, quid ſentiret de eo, qui in adulterio deprehenſus eſſet, *Tardum fuiſſe* reſpondit. Ei confine 88
eſt, quod dicitur per ſuſpicionem: quale illud apud Ciceronem, querenti, quod uxor ſua e fico ſe ſuſpendiſſet, *Rogo, des mihi ſurculum ex illa arbore, ut inſeram.* Intelligitur enim, quod non dicitur. Et hercle 89
omnis ſalſe dicendi ratio in eo eſt, ut aliter, quam eſt rectum verumque, dicatur. quod fit totum fingendis aut noſtris aut alienis perſuaſionibus, aut dicendo, quod fieri non

deflectitur. Turic. Guelf. Camp. *inde flectitur* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. qui noſtrum, quo auctore neſcio, ſed recte.

88. *Ei confine.* Turic. Guelf. *et quo fine.* Habent *et* praeterea Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius, acute cf. 5, 10, 96.

quale. Turic. Guelf. Camp. *quare.* cf. § 48.

hercle. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *hercule.*

ſalſe. Turic. *ſalſae*, a ſec. manu *falſae* et ſic Guelf. cf. § 39.

interrogatus — tardum fuiſſe. Vide Cic. de Orat. 2, 68. Nihil hic in receſſu, et aliena eſt Burmanni docta obſcenitas, *tardum* ad torporem in Venere trahentis.

88. *per ſuſpicionem.* Suſpicio haec eſt decantatiſſima illa apud rhetores *figura*, unde controverſiae *figuratae* (cf. 5, 10, 70). Nam et in iis 9, 2, 65. 90. uſurpat noſter haec: *per ſuſpicionem.* Graecis eſſe ὑπόνοιαν et hic Capper. et copioſius Erneſtus (immatura morte interceptus) docet in Lexico utroque ſub his vocibus.

apud Cic. de Orat. 2, 69. Levis, quae et hic differentia, facile apparebit conſulenti Ciceronis libros (cf. § 67).

89. *omnis ſalſe — verumque.* Recte Capper. ablegat ad § 6.

poteſt. Aliena finxit Juba, qui querenti, quod ab equo ſuo eſſet adſperſus, *Quid? Tu*, inquit, *me Hippocentaurum putas?* ſua C. Caſſius, qui militi ſine gladio decurrenti, 55 *Heus, commilito, pugno bene uteris*, inquit. Et Galba de piſcibus, qui cum pridie ex parte adeſi, et verſati poſtera die appoſiti eſſent,

90. *ab equo ſuo.* Turic. Guelf. *ab eo quod ſuos* et Guelf. a pr. manu *ſuus.* Alm. *ab eo qui ſuos* et omiſſo *eſſet* (cf. § 87. item hac §). Camp. *a. e. ſputos.* Goth. Tarv. *a. e. ſputo* cum Voſſ. 2. Regius recte probat noſtram. Sed latere aliquid videtur ſub illo S finali librorum vett., niſi forte adhaeſit illud ex ſequente protinus *eſſet* ut mox hac §.

ſua. Camp. Tarv. *ſic* cum Ald. Baſ.

Heus comm. Camp. Tarv. Ald. inſerunt *tu*, male, ni fallor, cum *Heus* videatur eſſe vocantis, imperantis; *Heus tu* objurgantis. *adeſi.* Turic. Guelf. Camp. *aduſti* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. Philander noſtrum, vel *ădeſti*, conjeciſſe Badium memorat; et eſt ſane in pr. Bad. margine noſtrum, nihil tamen in notis monito lectore. *adeſtos* Grammatica reſpuit cum et de *comeſto* ſit lis. Veriſſima emendatio. *poſtera.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *poſtero.* Nolui inſolentiorem formam fraudare bonis auctoribus. *appoſiti.* Turic. a pr. manu *appoſitus* Alm. *poſitus.* cf. hac § item 92.

90. *Juba.* Hic eſt Juba filius, hiſtoricus, quem in triumpho duxit Caeſar, poſt autem Romae educatum et literis eruditum Auguſtus regno donavit. cf. Plut. Vol. 1. p. 733 E. Appian. Civ. 2, 101 ibique Schweigheuſ.

C. Caſſius. Nemine praeterea, quod ſciam, dictum hoc referente, quis hic fuerit Caſſius, dici non poteſt. Interfector Caeſaris hoc fuit praenomine. Mox autem *uteris* penultima longa pronunciabis, ut ſit futurum indicativi pro imperativo.

decurrenti. Verbum proprium *decurrere* in exercitationibus militum, quare non ſine vitio edd. a Bad. ad Obr. *diſcurrenti.* vid. Drakenb. ad Liv. 26, 51, 4.

ex parte adeſi. Similem parſimoniam Tiberii narrat Sueton. c. 34.

poſtera die. Femininum ge-

Feſtinemus, *alii ſubcoenant*, inquit. Tertium illud Ciceronis (ut dixi) adverſus Curium. fieri enim certe non poterat, ut, cum declamaret, natus non eſſet. Eſt et illa 91
ex ironia fictio, qua uſus eſt C. Caeſar. Nam, cum teſtis diceret, a reo femina ſua ferro petita, et eſſet facilis reſponſio, cur illam potiſſimum partem corporis vulnerare

ſubcoenant. Turic. (a pr. manu) *ſubſcenant.* Goth. (tac. Geſn.) *ſuccoenant.* In novato verbo malui etymon cuſtodire, quod longe ſecus fuerit *in ſuccidendo.* cf. § 3.

Ciceronis. Turic. (a pr. manu) *Cicero* cum Alm.

Curium. Turic. *Curbum* cum Alm. ſed ille a ſec. manu *Curvum.* Guelf. Goth. (ſed hic a ſec. manu, tac. Geſn.) *Curtium* cum Voſſ. 2. cf. § 73.

ut — natus. Turic. *u. declam. et n.* (ſed *et* a ſec. demum manu), cum Guelf. Camp. Goth. Voſſ. 2. Obr. Malui receptam, cum facile exciderit *cum* antecedente praeſertim *ut* (quod ſpeciem dabat ſtructurae illius de qua vide § 9. cf. et 4, 4, 9.) et videar corrigentis manum deprehendere in Turic.

91. *femina ſua — petita.* Turic. *feminam ſuam — petitam*, ſed a ſec. manu; et ſic Guelf. niſi quod *potitam.*

facilis. Jenſ. Tarv. *facilius.*

reſponſio. Guelf. Camp. *reprehenſio* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ab Aldo inde ante Burm. cf. 3, 5, 15.

nus non inauditum in hoc vocabulo. cf. Drakenb. ad Liv. 1, 12, 1.

Ciceronis — adverſus Curium. cf. § 73.

91. *ex ironia.* Quod *fingitur* h. l. eſt, armatum fuiſſe teſtem illum. Fit autem illud *ex ironia*, quoniam ſpeciem dat Caeſar haec, quae dicantur a teſte, ſerio credentis, cum ſimul ſignificet, ne potuiſſe quidem ea fieri. cf. 6, 2, 15.

C. Caeſar. Aliunde quidem hoc dictum non novi. Satis tamen perſuaſum habeo eſſe C. Julii Caeſaris Strabonis cf. § 75. In hunc maxime cadit altercatio cum teſte, et ipſa quoque feſtivitas.

voluiſſet: *Quid enim faceret*, inquit, *cum*
92 *tu galeam et loricam haberes?* Vel optima eſt ſimulatio contra ſimulantem, qualis illa Domitii Afri fuit: Vetus habebat teſtamentum, et unus ex amicis recentioribus, ſperans aliquid ex mutatione tabularum,

92. *Domitii Afri.* Plin. Epiſt. 8, 18, 5 „Domitius „Afer“ inquit „reliquit teſta„mentum ante octo et decem „annos nuncupatum“ cujus mentio commodum ſuccurrit loco noſtro, quo magis appareat occaſio talis conſilii in homine nuper admiſſo in familiaritatem Domitii. *Falſam*, quam ille narravit, *fabulam* omiſit hic Qu., ne longus eſſet. (Nemo, puto, haerebit in *falſa fabula*, quaſi ταυτολεγούσῃ. Nam ſupra [6, 1, 41] *fabula circa Cepaſios* erat *vera*, nec „ceterae diei *fabu*„*lae*“ [Suet. Dom. c. 15.] *falſae* omnes.) Sed credibile eſt hanc fuiſſe ejusmodi, ut primipilaris quidam induceretur, cujus res poſtquam eſſent mutatae, tabularum quoque mutatio conſentanea videretur. Quare hujus maxime conditionis homo ad partes vocatus ſit, equidem non dixerim; niſi forte horum tunc temporis teſtamenta plurimum jactabantur quotidianis ſermonibus. In priſtina hujus, quem tractamus, loci conſtitutione, magis propria VV. DD. viſa eſt *primipilaris* mentio, quippe qui conferrent Suetonii verba c. 38 Calig. „Teſtamenta „primipilarium, qui ab initio „principatus Tiberii, neque „illum, neque ſe heredem re„liquiſſent, ut ingrata, reſci„dit.“ Ad ea ipſa Caſaubonus noſtrum quoque expendit ſed ex prava ſcriptura. Eo tamen tendunt loca Dionis et Vegetii, ab ipſo appoſita, ut intelligamus, quare hereditates primipilarium ſolerent magnopere expeti. Quae Turnebus in Advv. 28, 35 acute ſane excogitavit ad haecce Quintilianea explicanda, reperta jam vera eorum ſcriptura, minus ad rem faciunt. *Suprema judicia ordinare* pro *teſtando* uſurpant juris auctores, quanquam frequentius omiſſo ſubſtantivo. vid. Briſſon. de V. S. *Rurſus* verbo *ſuadendi* hic praeter conſuetudinem antevertitur, quoniam propria ſententiae vis eſt in eo adverbio quanquam pertinente non ad *ſuadendum* ſed ad *ordinandum*, ut poſſis, ſi libuerit, virgulis ſepire τὸ *ſuaderet*.

falſam fabulam intulerat, conſulens eum, an primipilari ſeni jam teſtato rurſus ſuaderet
60 ordinare ſuprema judicia, *Noli*, inquit, *facere: offendis illum.* Jucundiſſima ſunt au- 93
tem ex his omnibus lenia, et (ut ſic dixerim) boni ſtomachi: ut Afer idem ingrato litiga-

92. *fabulam.* Guelf. Camp. Tarv. *tabulam* cum Ald. et recc. ante Geſn. exc. Obr. qui tamen nimis leviter expungit *falſam.* Noſtrum praeterea defendunt Turic. Goth. 1. 2. Voſſ. 2. cum edd. reliquis ante Ald. Silentur Alm. (cf. § 90. 93) et Vall. *primipilari — ſuaderet.* Turic. *primipilaris enim intetaſtor ſ.* Alm. *primipilaris ei inteſtator ſ.* Sed ille a ſec. manu expungit *in* ante *teſtator.* Et ſic Guelf. (niſi quod *eum* pro *enim*) Goth. Voſſ. 2. Camp. cum edd. ante Ald. ſed hi omnes *ei* pro *enim.* Mox e Regii conjectura *teſtamento* pro *teſtator* ante Geſn. exc. Obr. cujus ille ſcripturam recepit, quae eſt noſtra, omiſſis *jam* et *rurſus.* Regianum illud *teſtamento*, ſed praemiſſo *in*, dare narratur Goth. 2., me quidem incredulo. Voces duas, hic primum comparentes, effinxi partim ex prima Turic. manu, quae et in Alm. Goth. 2., partim ex *R*, quod nullus veterum librorum ignorat. Sequente enim protinus *S* facillime hauriebatur *rurſus* quod *rs* ſcribitur per compendium, impoſitis quibusdam notis, nullo negotio evaneſcentibus.

93. *et ut.* Turic. Guelf. omittunt *et*, proclivi ante *ut* errore. *Afer idem ingrato.* Turic. Guelf. *aperiem demigrato* cum Alm. *aperiam de ingrato* Jenſ. cum edd. ante Ruſc. qui de Regii conjectura *Afer ingr.* et ſic reliqui. Ego inſerui *idem* (6, 1, 27 Goth. *idem* omittit ante *Cic.*). Camp. *aper ingr.* manifeſta, ut mihi videtur, correctione (cf. 6, 1, 9). Quod Goth. *aperiant de ingr.* dare narratur et Voſſ. 2. *Afer* .. (quaſi lacuna interjecta) *e ingr.*, miror.

offendis illum. Minus hujus loci videri poteſt praeſens tempus (cf. 78.) quod omnes libri praeferunt; ſed cenſeo conſulto adhibitum a Domitio, quo magis oſtenderet, quanquam per ſuſpicionem, quid ſibi ipſi cummaxime eſſet mentis. Longius abit Turnebus l. c. referens, quaſi ſic in noſtro poſitum, *offendes enim.*

93. *lenia.* cf. § 27.

tori. conſpectum ejus in foro vitanti, per nomenclatorem miſſum ad eum, *Amas me*, inquit, *quod te non vidi?* Et diſpenſatori,

in foro vit. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *v. i. ſ.* cf. § 55. 105. *nomen latorem.* Turic. *nomen elatorem*, a ſec. manu *nomen delatorem.* Goth. *nomen datoris.*

Amas — vidi? Locutio *amas quod* ſatis illuſtratur exemplo, quod ponunt, Terentii Eun. 3, 2, 3. „Ecquid „nos amas de fidicina iſta?“ Sed hoc in quovis Lexico reperias. Parum tamen, a Turnebo inde Adverſſ. 20, 27, aſſecuti ſunt jocum, quem eo trahunt, quaſi collaudet Afer litigatorem illum, qui ſe moleſto aſpectu ingrati hominis levarit. Non erat tum hic jocus pro ſolita Afri lenitate, cujus exemplum ponitur; et debebat *amo te* ſcribi, non *amas me.* Sed longe feſtivius et ſimplicius: „Nonne gratias „mihi habes, quod te videre „diſſimulavi?“ Et, mirum, interrogandi ſignum in ipſo Codice Guelf. comparet. Malim ſane *Ecquid* vel *Numquid* praemitti quaeſtioni, elapſum fortaſſe ob *inquit* ſequens, cujusmodi non eſt ſine exemplo confuſio. cf. 5, 11, 28. 6, 1, 43. hic § 86. *Ingratum litigatorem* accipio eum, qui nihil praemii contulerit patrono. cf. not. ad libr. 1 extr. ſicut toties *ingrati* appellantur, qui in teſtando obliviſcuntur principis.

diſpenſatori — debes. Quid ſit *reſpondere ad reliqua* optime docet magnus Gronovius Obſſ. 2, 4. p. 185 ſeq. „Reſpondere ad reliqua dicitur „qui reliquum ſolvit et parem „rationem facit vel pariat.“ Quod qui non facit, *reliquatur* ille, de qua voce conſule Briſſonium de V. S. Hic diſpenſator ſervus cum velit frugi videri mancipium, credere ſe illi ſimulat jucundus Afer, ſed vel *paſſerem* hunc, nil niſi aquam guttantem, jubet tamen reddere quod debeat. Eandem paſſeris ſimilitudinem nullo ſane praeterea loco apud veteres invenio; neque enim, quo utitur Gebhardus, huc facit illud apud Nonium (c. 2. § 335.) „*paſſerinum* prandium,“ ubi intelligitur id quod fruſtatim comeditur. Clarius ſane multo erat, ſi dixiſſe narraretur Afer: „Cicada redde cet.“ cujusmodi locum ponit Gebhardus Theocrit. 4, 17 μὴ τρῶκας ἐπιδεῖται ὥσπερ ὁ τέττιξ; Nam in cicada notiſſimus roris paſtus. Sed et noſtrates exiguo cibo contentum avi comparant, quanquam non ſpeciei certae.

qui, cum ad reliqua non reſponderet, dicebat ſubinde, *Non comedi panem, et aquam*
61 *bibo: Paſſer redde, quod debes.* Quae ὑπὸ

Voſſ. 2. *nomen et latorem.* Camp. *nomenculatorem* cum edd. ante Baſ.

cum ad reliqua. Turic. Guelf. Camp. omittunt *ad* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſo. Inſeruit Regius. Bad. *c. a. aliqua.* Goth. Voſſ. 2. *c. aliqua.* cf. 4, 2, 92. Obr. *c. r.* — *reſponderent* et ſic Salmaſius.

Paſſer. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Bal. Palat. Gebh. Andr. Dicitur Alm. ſubjicere *et* noſtrae voci (cf. § 92. 99). Reliqui omnes *paſce et* exc. Obr. qui *Paſcere et.* Cod. Bodl. ut et reliquorum nullam mentionem fieri, conferentium ſocordiae imputo. Salmaſium ad Spart. Hadr. c. 7. noſtrum dare e MS. vel antiquiſſima editione nullus dubito, quoniam ne meminit quidem alterius ſcripturae. Gronovii vero aequius de hac textus conſtitutione judicium futurum fuiſſe mihi perſuadeo, ſi conſenſum vett. librorum vidiſſet. Nec abſurdum Gebhardi judicium, alioqui ſatis plerumque inſiceti hominis, „Frigidiora haec“ in vulgata „hieme „Gallicana“ dicentis. Ubi enim ullus hic jocus, ſi *paſce* (ſive *paſcere*, quod profecto tutius, ob ſimilitudinem MSS.) i. e. epulare *et redde quod debes* dixit ſervo ſuo Afer? In eo autem Gronovii ſolitam verecundiam deſidero, quod pro *Non comedi panem* ſe ait legere *Nigrum edo panem*, nullo auctore. Eſt hyperbole in vulgato, ſatis conveniens illa diſpenſatori nequam.

ὑπὸ τὸ ἦθος. Sic plane (niſi quod ſine accentibus), Turic. Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. (quanquam ſic Burm. ΤΠΟΤΟΠΘΟC). υποτουθος Camp. Sed Turicenſi aſcribitur *ipothetos.* Obr. Ὑπόθετα. Reliqui ὑπαγωγάς. Meorum hoc

ὑπὸ τὸ ἦθος. Deſtituor ſane locis rhetorum Graecorum, qui hoc artis vocabulo utantur. Neque tamen obſcurum quo modo dicta, qualia modo relata ſunt, potuerint hac appellatione deſignari. Dicuntur enim quam maxime ἐν ἤθει, et perſonam eandem ſervant, quam alter, quocum loquimur, ſumſit. Minus doceuero ὑπὸ praepoſitionem hujus locutionis propriam eſſe, potius quam κατά. An videtur, qui talia ludit, ὑποδύεσθαι ὑπὸ τὸ ἦθος? cf. l. huj. c. 2.

94 τὸ ἦθος vocant. Eſt gratus jocus, qui minus exprobrat, quam poteſt, ut idem dicenti candidato, *Semper domum tuam colui:* cum poſſet palam negare, *Credo*, inquit, *et verum eſt.* Interim de ſe dicere ridiculum eſt: et, quod in alium, ſi abſentem diceretur, urbanum non erat, quoniam ipſi palam ex-
95 probratur, movet riſum: quale Auguſti eſt, cum ab eo miles neſcio quid improbe peteret, veniret contra Marcianus, quem ſuſpicaba-

primus Tarv. Etiam obſcurius noſtro, nec magis firmatum aliorum ſcriptorum uſu. Neque enim quidquam huc faciens dant Heſychius et Suidas in v. Lepidum Regii commentum: „Subactiones dici, quod, qui iis utatur, quodammodo ſubigat „eum, quem rideat." Haec corrupta vulgo tribuuntur Turnebo iſti. Unde ſit recepta, diſcere velim. Camp. *quod* pro *quae.* *vocant.* Turic. (a pr. manu) *vocantem* cum Alm.

94. *jocus.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *locus* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc. exc. Camp. Correxit Regius. cf. § 29. *diceretur.* Dedi hoc ex Obr. ſolo. Neque enim id conjecit Francius, ut credidit Geſn. Reliqui *diceret.* Sponte naſcitur emendatio, ſubjecto mox „*ur*banum."

erat. Gryph. (1544.) *eſſet* cum edd. ante Geſn.

95. *veniret contra.* Camp. inſerit *et* cum Goth. Mallem copulam oſtendi ante *veniret*, unde facillime excidebat.

95. *Marcianus.* Sic Goth (tac. Geſn.) priore loco. Reliqui *Martianus.* Noſtrum recte tuetur Oudend. ad Suet. Galb. c. 14.

94. *Interim — ridiculum eſt.* Miror nullum hic exemplum ſubjici. Etſi enim de ſuo conſilio aliquid narrat Auguſtus in dicto mox relato, alio tamen pertinet quam ad hanc ſpeciem. Suſpicor aliquot verba hic turbata et intercepta, fortaſſe cum exemplo ipſo. *alium* etiam aptius referas ad *ſe;* quod in noſtra ſtructura fieri nequit. Nam *de ſe* niſi aliud fuerit quam *in ſe*, improbavit hoc noſter § 82.

95. *Marcianus.* „Memoratur Granius Marcianus Senator ſub Tiberio apud Tacit. „annal. 6, 38. Sed illum

tur et ipſum aliquid injuſte rogaturum: *Non magis*, inquit, *faciam*, *commilito*, *quae petis*, *quam quod Marcianus a me petiturus eſt.*
Adjuvant urbanitatem et verſus commode 96
poſiti, ſeu toti, ut ſunt (quod adeo facile eſt, ut Ovidius ex tetraſtichon Macri carmine librum in malos poëtas compoſuerit),

faciam. Guelf. *facio.* cf. 83.

96. *toti.* Turic. Guelf. Camp. *tot* cum Goth. (err. Geſn.) Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Ruſc. Correxit Regius. Sed Ruſc. omittit *ut* et fortaſſe id volebat Reg. cf. § 73. Eſt tamen apud Cic. de Or. 2, 64. *tetraſtichon.* Sic Turic. Guelf. niſi quod ſine aſpiratione. Reliqui *tetraſticho*, quanquam vetuſtiores aliquot plurimis mendis inquinati v. c. *thetaſtrico.* Corruptiſſimus Tarv. *terraſtico* et omittit *Macri*, quod facile excidebat, ſicut litera M officiebat antecedenti voci. *tetraſtichum carmen* nihil aliud eſt niſi carmen conſtans duobus diſtichis, unde nemo librum integrum effecerit.

compoſuerit. Turic. a ſec. manu *compoſuerat.* Jenſ. Tarv. *compoſuit* quod correxit Regius.

„ſenem fuiſſe oportuit, quia „hic Auguſtus militem *com-* „*militonis* titulo ornat, quod „eum feciſſe poſt bella civilia „negat Suetonius c. 25. niſi „hic in communi ſermone „praeter ſolitum blandum Au- „guſtum dicamus, cum Sue- „tonius abſtinuiſſe hoc voca- „bulo in concionibus et edictis „ſcribat.“ BURMANNUS. *Contra venire* Φυσικῶς dictum accipio, pro *e regione, in conſpectum.* Mirum tamen hoc aſyndeton. cf. not. crit. Macrobius quidem hunc Auguſti jocum non refert, nec alibi legi.

96. *Ovidius — compoſuerit.* Aemilius Macer, Virgilii, Tibulli, Ovidii aequalis, carmen aliquod *tetraſticha* appellatum, conſtans ſingulis per tetraſticha elatis epigrammatis, compoſuerit neceſſe eſt. Neque tamen ipſum opus neque parodia Ovidiana alio, quam hoc Quintiliani, teſtimonio nobis innotuit. Videtur autem Ovidius trajiciendis verſibus, quos ſingulos intactos reliquerat, in alium ſenſum deflexiſſe librum Aemilii. Scripſit ille de volucribus, herbis, ſerpentibus. item Paralipomena Homeri (quanquam Maſ-

quod ſit gratius, ſi qua etiam ambiguitate conditur; ut Cicero in Marcium hominem callidum et verſutum, cum is in quadam cauſa ſuſpectus eſſet, *Niſi qua Ulixes rate*
97 *evaſit Laërtius:* ſeu verbis ex parte muta- 562
tis; ut in eum, qui, cum antea ſtultiſſimus eſſet, poſt acceptam hereditatem pri-

Marcium. Sic Turic. a ſec. manu omiſſo antea *in*, a pr. quidem et tertia *in arcium*. Plerique vetuſtiorum *Martium* per T. niſi quod Guelf. *Arrium* Camp. *Accium* et ad hunc redeunt Ald. eoque recentiores.

hominem. Turic. *nomine* cum Alm. non ſine ſenſu. Sed fortaſſe recte junxeris utrumque. *Ulixes.* Sic Turic. Camp. *rate evaſit.* Turic. *intervaſit* cum Alm. Jenſ. *intevaſit* Guelf. Qui darent *arte e.* non vidi, memorantur tamen a Burm. *Laërtius.* Turic. *lertius.* Jenſ. *lentius.* Jocus difficilis intellectu, nec profecto integer ad nos perlatus. Ambiguitas, qua condiri debet, in vocum ſono quaerenda videtur (cf. § 47. 78). Verſum eſſe veteris Tragici agnovit Pſeudo-Turnebus, ſed quis non? Eſt tamen corruptus, nec facile medelam adhibeas retenta *rate*. Si quid navigio opus, malim *lintre*. Sed fortaſſe e Guelf. leniſſime *inde*. Nomen poſtremum *Lartius* ſcribam, Graecis tragicis non infrequenti more, quem Accius quoque, vel quicunque tandem Romanorum antiquus, eſt adoptaſſe putandus. Neque enim obſtat, quod pro proprio uſurpant illi cteticon, cum et

ſeus in Verona illuſtrata 2, 19 non ſine ſpecie veritatis Iliacum Macrum ſecernit ab herbarum poëta). Loca veterum de hoc poëta collegit Brukhuſius ad Tibull. 2, 6, 1. Noſtro memoratur 10, 1, 56. 87. 12, 11, 27. De verſuum interpoſitione Cicero de Or. 2, 64. noſter 1, 8. 10 ſeqq.

Cicero — Laërtius. Facile hoc quidem loco ſubaudies *dixit* vel *inquit*. cf. Burm. ad Phaedr. 1, 29, 10. et Periz. Sanct. 4, 4, 7. Sed huc ea tantum pertinent, in quibus loquentis recta oratio, non obliqua, quale Curtii illud 5, 7. apud Periz. „Rex quoque — „Quin — ulciſcimur.“ Aliter 5, 11, 24. Jocum nemo praeter noſtrum refert, nec novimus, in quem conjectus eſt. vid. not. crit.

mus ſententiam rogabatur, *Cujus hereditas eſt, quam vocant ſapientiam*, pro illo, *facilitas eſt:* ſeu ficti notis verſibus ſimiles, quae παρῳδία dicitur; et *proverbia* opportune

ſic promiſcue λαέρτιον dicant et λάρτιον. Hinc paronomaſiam efficias ad *Marcium*. Quanquam diſcrepant C et T, nolim enim *Martium* (cf. Drakenb. ad Liv. 1, 32, 1). Verior tamen hujus loci emendatio fuerit ſi pro *Marcio*, *Arcio* ponatur nomen *Lartius*, quod etſi rarum, poſt veterem illum conſulem et dictatorem, tamen legitur in aliquot inſcriptionibus apud Gruterum. Sic ſiat ſenarius juſtus et caeſura et ictibus, modo *niſi* producat ultimam; quod ſi diſplicuerit, licebit reponere *niſi ſi*. cf. 6, 1, 34.

97. *hered. eſt.* Turic. Guelf. Camp. *h. eſſet* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc. (Tarv. etiam *haereditatis*, et *cujus* omittit Turic. a pr. manu). Correxit Regius errorem librarii male jungentis ad *rogabatur*, eo quoque recte uſus, quod mox ſine controverſia *fac. eſt*. *facilitas*. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Loc. Ven. Ruſc. Reliqui *facultas*, quo perit verſus. *notis*. Sic Turic. Guelf. cum Goth. Alm. Mureti Cod. et edd. ante Baſil. quo acc. Obr. Capp. Bip. Reliqui *novis*. Geſnero operae non videntur paruiſſe; voluit enim profecto noſtrum. Modo *fictis* dant corrupte multi editi a Tarv. inde ad Obr. *ſimiles*. Locat. *Simile* cum edd. ante Obr. niſi quod a Ruſc. inde addunt *eſt* ex conjectura Regiana. *quae*. Sic Turic. cum Alm. quanquam *que*. Reliqui *quod*. παρῳδία. Turic. παροδια, a ſec. manu *paronia* et ſic Camp. Guelf. (hi quidem graecis litt.). Noſtrum Mureti Codex et Obr. cum recc. Reliqui παροιμία. peſſime. *proverbia*. Turic. *verbia*, a ſec.

97. *ſententiam rogabatur*. Hoc in ſenatu igitur jocatus videtur Cicero. Neque enim dubito accedere Turnebiano interpreti, hoc quoque Ciceroni tributum a Qu. putanti. Verſus quidem eſt iambicus trimeter, in ea duntaxat conſtitutione ubi *facilitas* relinquitur. Nam joco illo corrumpuntur modi, cum *hereditas* non ingrediatur in verſum. *Cujus* monoſyllabum eſt, ut ſaepe apud Comicos. Poëtam veterem, unde ſit deſumtum hoc, non magis quam Regius demonſtrem. *Facilitas* antiquo more dicitur pro *facultate* cf. 4, 1, 61. παρῳδία. Haeſerunt hic

98 aptata: ut homini nequam lapſo, et, ut 563
allevaretur, roganti, *Tollat te, qui non novit.* Ex hiſtoria etiam ducere urbanitatem,

manu *verba* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. marg. Baſ. *ut.* Ald. ſubjicit *de* ex conjectura Regii, cum edd. recentioribus ante Geſn. exc. Obr.

homini nequam. Turic. *homine quam* cum Alm. Colb. Sed Turic. a ſec. manu *homine in aquam*, et ſic Guelf. Camp. cum edd. ante Burm. Noſtrum dant Goth. Voſſ. 2. niſi quod ille *neque* pro *nequam.* *roganti.* Turic. *rogant* a pr. manu. Reliqui, etiam qui *homine*, omnes noſtrum.

98. *ducere.* Turic. Guelf. *docere* cum Jenſ. Tarv. Correxit Regius, ſed eſt noſtrum jam apud Camp.

VV. DD. partim quia exemplo hoc praeceptum careret, qualia in reliquis omnibus poſuit Fabius, partim quia parodia eſſe videretur jam in proximo. Intereſt quod in illo genere levis ſit mutatio, in hoc poteſt ne ullum quidem verbum remanere priſtini verſus. Accedit illa veterum, toties in noſtro animadverſa, ſecuritas dividendi et ordinandi ſyſtematis (cf. 5, 14, 10). Neque enim repugno ſi quis parodiam agnoſcat in Ovidiano illo contra malos poëtas libro. cf. 5, 14, 10. Exemplo afferendo ſuperſedit fortaſſe, ne longus eſſet, cum parodia fere (et haec altera nota eſt) juſto carmine cernatur. Muretus ad Athenaeum ablegat, ut et Turnebus in explicatione jocorum Ciceronianorum ad libr. de Orat. 2, 64. item Geſnerus ad Fabr. Bibl. Gr. Vol. 1. p. Harl. 550 ſeq.

ut homini — non novit. Huic loco commodum ſuccurrit alter Horatianus Epiſt. 1, 17, 62. ad partes vocatus Regio et omnibus deinceps, ubi ei, qui tolli vult fracto crure, plano „*Quaere peregrinum* „vicinia rauca reclamat." Niſi diſerte tamen monuiſſet nos Qu., vix agnoſcebamus proverbium in iſtis; nec facilis demonſtratu eſt origo dicti, ſi in Horatiano exemplo jam fuit proverbium. Neminem praeter hos duos, qui eodem ſit uſus, deſignat Eraſmus, 7, 75. Fortaſſe autem non ipſum hoc fuit proverbium, ſed potius contrarium, ut conſuetum eſſet, opem rogantibus acclamare: „Familiares „tuos adi, ego te non novi." Ita parodia quaedam hic fuerit proverbii, et *aptata* accipias,

[redacted]

eruditum: ut Cicero fecit, cum ei teſtem in judicio Verris roganti dixiſſet Hortenſius, *Non intelligo haec aenigmata. Atqui debes*, inquit, *cum Sphingem domi habeas*. acceperat autem ille a Verre Sphingem aeneam magnae pecuniae. *Subabſurda* illa con- 99
ſtant ſtultis ſimili imitatione, et quae, niſi fingantur, ſtulta ſunt: ut, qui mirantibus, quod humile candelabrum emiſſet,

Sph. — *Sph.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſp.* — *ſp.* cum Voſſ. 2. Priores quidem duo *n* in fine pro *m*.

99. *ſtultis* — *imit.* Turic. Camp. *ſtultiſſimi i.* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. Sed Guelf. (niſi quid peccavi) *ſtultiſſima i.* Noſtrum conjecit Regius ſtribligine vix ferenda. Malim *ſtulti ſimulatione* (cf. § 23. *ſimulamus*), ubi non dicam, *ſtulti* maſculine melius accipias, an neutraliter.

humile. Turic. a pr. manu *humilem.*

figurata, deflexa. Structura quidem nominaitvi *proverbia* pendet ex illo *Adjuvant* § 96. Ceterum unde ſua hauſerit, quosve dicat *Teutonicos*, Badius, equidem ignoro, qui haec ad locum noſtrum: „Teutonicis adagium eſt: Te novi: „nec te, qui bene norit, „emet."

98. *Cicero — domi habeas.* Bis legitur idem jocus apud Plutarchum, in vita Ciceronis Vol. 1. p. 864. D. et Apophthh. 2, 205. B. Triplicem vero apud ſcriptores materiam hujus Sphingis habes. Nam Plutarchi priore loco ἐλεφαντίνην, poſteriore ἀργυρᾶν accepiſſe narratur Hortenſius. Occaſio quidem dicti expeditior apud Plutarchum, πλαγίως τι εἰπεῖν τὸν Κικέρωνα πρὸς τὸν Ὁρτήσιον; niſi forte *teſtem rogatum* eſſe Hortenſium ipſum, interpretaris in noſtro. Alioqui non apparet, quare ſibi hoc aenigma ſolvendum duxerit Hortenſius.

99. *Subabſurda illa.* cf. § 23.

ſtultis ſimili imitatione. cf. not. crit.

et quae. Copula profecto abjicienda. Adhaeſit ex proximo.

Pranſorium erit, inquit. Sed illa *ſimilia abſurdis* ſunt acria, quae tanquam ſine ratione dicta feruntur: ut ſervus Dolabellae, cum interrogaretur, an dominus ejus auctionem propoſuiſſet, *Domum*, inquit, *vendidit.*
100 Deprehenſi interim pudorem ſuum ridiculo aliquo explicant: ut, qui teſtem dicentem ſe a reo vulneratum, interrogaverat, *An cicatricem haberet?* cum ille ingentem in

Pranſorium. Turic. a pr. manu *prandorum*, a ſec. *pranſurum* et ſic Guelf. *pramurum* Goth. *parmurum* Camp.

dicta. Omittit Guelf. *feruntur.* Alm. *ferunt* dare narratur, ſed nihil tale in Turic. ut nec mox *interrogaret* quod Alm. tribuitur (cf. § 93. 100). Sed hoc eſt in Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Bad. qui ſe conjecturam Regianam recipere teſtatur, cum in omnibus ſit activum.

ut ſervus. Turic. a pr. manu *et ſ.*

Dolab. Guelf. Goth. Camp. *Dolob.* cum edd. ante Gryph. exc. Jenſ. Ald. Bad. ſec. cf. § 73.

100. *aliquo.* Turic. a pr. manu *alio quo* cum Alm.

cicatricem. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Reliqui *cicatrices.*

Pranſorium. Prandia, noſtris fere jentaculis ſimilia, minorem apparatum deſiderabant.

Sed illa. *Illa* h. l. refer ad relativum inſequens *quae;* neque enim intelligitur aliquid frequenti mentione tritum, quale modo in *ſubabſurdis,* ſed certa ſpecies, quae mox definitur.

Dolabellae. Ciceronis ille gener (cf. § 73), aere alieno obrutus, ab Antonio, ut ſuas partes ſequeretur, emtus eſt, ſicut olim a Caeſare Curio. In hunc ergo quam maxime cadit tale ſervi dictum.

auctionem propoſuiſſet. Proprium verbum eſt *auctionem proſcribere* vid. Briſſon. de Formm. p. 485 ſqq.

Domum — vendidit. „Acute „reſponſum: domum vendi„dit. ſ. ſuam. quomodo auctio„nem igitur propoſuiſſet: cui „nihil reliquum ſit?" Badius.

ſemine oſtendiſſet, *Latus*, inquit, *oportuit*. Contumeliis quoque uti belle datur: ut

ſemine. Sic Turic. Reliqui *ſemore.* cf. § 91 et Graev. et Oudend. ad ſcript. ad Her. 3, 15 item ad Suet. Tit. c. 4. et in primis Drakenb. ad Sil. It. 1, 540, qui exemplorum copia rem confecit, in obliquis caſibus *N* potius eſſe quam *R*. adde Wolf. in Addend. Vitruv. item Qu. 1, 6, 22.

oportuit. Contumeliis. Turic. *oportunum is*, cum Alm. (cf. 99. item mox), ſed ille a ſec. manu *oportunius* et ſic Guelf. Bodl. Voſſ. 2. Vall. cum edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. ſed exc. Camp. qui noſtrum. Goth. nobiſcum facere de induſtria notavi, contra Geſn. qui loco *G.* fortaſſe volebat *Jenſ.* Sed miror hunc a ceteris, ſuisque in primis, recedere. Alteram vocem Turiq. in ſec. manu ponit nullam; reliqui autem ante Bad. *iis*, niſi quod Guelf. Voſſ. 2. Goth. (err. Geſn.) Tarv. *Is*, Camp. *id.* Badius, poſtquam Regius pro *iis* ſuaſerat vel *jurgiis* vel *conviciis*, „lego," inquit „*contumeliis.*" Eum certatim ſunt ſecuti.

uti. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *utile* cum Alm. Voſſ. 2. *belle.* Camp. *bella.*

100. *Latus — oportuit.* „Latus et vitalia petere debebat cliens meus, quo minus nunc dicere contra ipſum teſtimonium poſſes." Geſnerus. Plaut. Aulul. 3, 2, 4 „— iſtinc malefactum arbitror, quia non *latus* fodi."

Contumeliis — inquit domine. Ab hiſce emendandis manum abſtinere malo, quam quidquam in denſiſſimis tenebris diſpicere videri. Varietas ſcripturae oſtendet, quam incerta ſint ſingula prope verba. In primo quidem dicto Hiſponis perſona ſatis nota. Burmannus eum deſignari putat, cujus plurimam mentionem habet Seneca pater (velut p. 230. 290 ubi dicitur aſperiorem dicendi viam natura ſecutus, p. 363). cf. et Tacitus Annal. 1, 74 ubi ne quis turpia illa delatorum vitia Hiſponi tribuat, recte cavent Pichena et Ryckius. Ejusdem cognominis memorari apud Ciceronem Ad Div. 13, 65. 14, 1. Alterius joci contumelioſi auctor Fulvius eidem Burmanno videtur eſſe Fulvius Sparſus, ſaepe et ipſe oblatus legentibus Senecam patrem, v. c. p. 179. 229. 242 quibus locis gentile quoque nomen exprimitur. Sed praeter ſuperioris dicti corruptiſſimi difficultatem, ſat habet tricarum hoc ipſum Fulvii, in quo Geſnerus *propinqui, legati*, ſignificationem, *chirographi* etiam inſolenter novatum genus (vide §. 13

Hiſpo objicienti bis acerba crimina accuſatori, 564
Mentiris, inquit. Et Fulvius propinquus
Legato interroganti, an in tabulis, quas pro-
ferebat, chirographus eſſet, *Et verus*, in-
101 quit, *domine*. Has aut accepi ſpecies, aut
inveni frequentiſſimas, ex quibus ridicula
ducerentur: ſed repetam neceſſe eſt, infini-

Hiſpo. Tarv. *Hiſopo.* *objicienti — inquit.* Turic. *obicientibus arbore c. a. mentis i.* cum Alm. (cf. hac §. item 104.) quo acc. Guelf. Goth. Voſſ. 2. Pithoei lib., niſi quod *obj.* et *mentiris*, quorum poſterius Turic. a ſec. manu. Camp. *obj. acerba c. a. m. i.* omiſſo *bis*. Jenſ. noſtrum, ſed *ardore* pro *acerba* cum edd. ante Ald. Rectiſſime Burm. „latet“ inquit „aliquid; nam quid belli ſit in ruſtico illo convicio, „*mentiris*, non video.“ Obrechtus, quanquam genio, ut videtur, indulgens, nihil magnopere proficit, haec dans: *objicienti eliſa tempore crimina a. m. i.* Ingenio ſane non caret correctio. *Fulvius.* Turic. a pr. manu *flavias*.

an. Turic. a pr. manu *aut*. cf. 5, 10, 69. 6, 4, 4.

chirographus. Turic. *cirogralus.* Guelf. Camp. *cyrographus.*

8. et Steph. de abuſu Gr. L. p. 26 Roloff.), merito gravatur. Superioris quidem aetatis interpretes certatim agnoſcunt contumeliam in *domini* appellatione, cui rectiſſime Burmannus, Geſnero etiam probatus, adjicit alteram in illo: *et verus*, quaſi is, cui hoc dicebatur, notatus ſit tanquam *falſarius*. Sed eſt aliquid etiam in iſto *domine*, quod tum demum perſpicietur, ſi quis *Legati* in hoc loco rectam rationem reddiderit. *Chirographi* (de quo vide Briſſon. de V. S.) mentio deducit ſane eo, de quo cogitat Geſnerus, ad tabulas teſtamenti, in quo *legatum* fuerit. Sed nihil proficitur. Gedoynus multum ſibi licere ratus non incommodam extudit utrinque ſententiam: „L'accuſateur „d'Hiſpon diſoit qu'il l'avoit „accuſé deux fois en juſtice; „*et deux fois tu as menti*, lui „dit Hiſpon. Un lieutenant „général demandoit à Fulvius „ſi le teſtament qu'il produiſoit etoit ſigné. *Et la ſignature n'en eſt pas contrefaite* „répondit Fulvius.“ Vides *propinqui* nec volam nec veſtigium relinqui. Geſnerus de cognomine cogitabat.

101. *repetam.* cf. § 35. 36.

tas eſſe, tam ſalſe dicendi, quam ſevere; quas praeſtat *perſona*, *locus*, *tempus*, *caſus* denique, qui eſt maxime varius. Itaque 102
haec, ne omiſiſſe viderer, attigi: illa autem, quae de uſu ipſo et modo jocandi complexus ſum, adeo infirma, ſed plane neceſſaria. His adjicit Domitius Marſus, qui *de urbanitate* diligentiſſime ſcripſit, quaedam non ridicula, ſed cuilibet ſeveriſſimae orationi convenientia, eleganter dicta, et proprio quodam lepore jucunda: quae ſunt quidem *urbana*, ſed riſum tamen non habent. Neque 103

102. *uſu.* Camp. *riſu.* Male. *adeo — ſed.* Ne hic quidem quidquam expedio. *Adeo*, quod pertinaciter retinent omnes libri, ſenſu prorſus caret. Videntur quidem VV. DD. accepiſſe pro *quidem*, *etſi*, cui mox opponeretur *ſed*, ſed quo tandem illi uſu aut exemplo nixi? Nihil magnopere proficias ſi *ad ea* exculpas et hoc referas ad *complexus ſum*, ut ſit *ſimul cum iis.* cf. Drakenb. ad Liv. 4, 54, 4. *infirmarem* eſt in Turic. et Alm. ſed ille *rem* reſinxit in *ſed*, quod omnes reliqui tuentur. Modo priora ordinaris, hinc facile eruas: *rem plane neceſſariam*, ut videlicet agatur de „uſu et modo jo„candi." Sed *infirma* ipſum quam maxime languet, prae quo *infima* malebat Regius, improbante recte Badio, ſed male, cum ceteris, acquieſcente in recepta. Geſnerus, *non* inſeri poſſe ante *adeo*, putabat, vel *infinita* ſcribi pro *infirma*, nec ſibi ſatisfaciens. Sententiam quidem trans nebulam video; orationem nullam extrico ſanam. Verbum finitum in hiſce poſt *illa autem quae — ſum*, quam maxime deſidero.

102. *complexus ſum. Complecti* h. l. habet poteſtatem *conjungendi*, *admiſcendi*, veluti 3, 6, 68. De *modo jocandi* cf. ad 5, 12, 1 ubi *modus utendi argg.* poſt ipſa argumenta tractatur. item 4, 1, 52. 6, 2, 2.

adeo infirma ſed. cf. not. crit.

Domitius Marſus. cf. 3, 1, 18. Brukhuſius ad Tibull. 4, 15 multa de eo collegit.

enim ei *de riſu*, ſed *de urbanitate* eſt opus inſtitutum, quam propriam eſſe noſtrae civitatis, et ſero ſic intelligi coeptam, poſtquam *Urbis* appellationem, etiamſi nomen proprium non adjiceretur, *Romam* tamen
104 accipi ſit receptum. Eamque ſic finit: *Urbanitas eſt virtus quaedam in breve dictum coacta, et apta ad delectandos movendosque homines in omnem affectum, maxime idonea ad reſiſtendum, vel laceſſendum, prout quaeque res ac perſona deſiderat.* Cui ſi brevitatis exceptionem detraxeris, omnes orationis 565
virtutes complexa ſit. Nam, ſi conſtat rebus et perſonis; quod in utrisque oporteat, di-

103. *civit. et ſero.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Reliqui poſt *civ.* inſerunt *ait*, (ſuadente Regio) moroſiores illi hic quam § 47. et 1, 6, 36. Marſi hanc eſſe ſententiam elicitur ex „eſt opus inſtitutum" unde mox pendet infinitivus. *proprium.* Omittit Camp. *Romam.* Turic. Guelf. *roma.*

104. *ſi — quod.* Turic. Guelf. Camp. *ſicut iſta r. e. p. q.* cum Bodl. Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. niſi quod Goth. Voſſ. 2. edd. a Bad. ſec. inſerunt *et* poſt *perſ.* In Gryph. margine primum: *ſic conſtat* pro *ſicut iſta*, conjiciente (ſatis quidem leniter) neſcio quo, neque enim ex ullo Codice prolatum credo. Hoc omnes retinuerunt, ſed Geſn. recepit conjecturam Burm. *ſi* pro *ſit* quam occupavit, ſed operarum,

103. *eamque ſic finit.* „Vid. ſupra Fabianam finitio„nem ſ. 17." Geſnerus.

104. *exceptionem.* „H. e. „ut nunc loquuntur *determi„nationem, reſtrictionem.* Vid. „ſupra 2, 15, 36." Geſnerus.

Nam ſi.— eloquentiae eſt. i. e. Si enim nullam aliam definitionem profers, quam rebus et perſonis contineri urbanitatem, equidem viciſſim te admonebo, dicere id, quod et in perſonis et in rebus conveniat, eſſe perfectae eloquentiae opus, nec jam ſolius urbanitatis.

cere, perfectae eloquentiae eſt. Cur autem *brevem* eſſe eam voluerit, neſcio quidem. At, quam in eodem libro dicat fuiſſe et in 105
multis, narrandi urbanitatem paulo poſt ita finit, Catonis (ut ait) opinionem ſecutus, *Urbanus homo erit, cujus multa bene dicta reſponſaque erunt: et, qui in ſermonibus, circulis, conviviis, item in concionibus, omni denique loco ridicule commodeque dicet. Riſus*

haud dubie errore, Chouetus, in quo eſt ipſa Geſneri conſtitutio, revocantis *et* (ante *quod*) ex Goth. ceteriſque, omiſſum a Burm. Structura Geſneri quam maxime contorta: „Si conſtat (urbanitas) r. e. p. et (eo) quod i. u. o. d.; perfectae „(urbanitas) eſt eloquentiae," incommodo, ut apparet, poſtremae ſententiae ſubjecto.

perfectae — eſt. Turic. (a pr. manu) *perfecti eloquenti eſſe* cum Alm. ſed ex hoc profertur *eſt*. cf. § 100. 110.

eſſe eam. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *eam eſſe*. cf. § 93. 106.

105. *dicat.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *dicit.*

Riſ. erunt. Bad. pr. *R. eruct*, ex conjectura, nec quidquam de ea monens.

105. *At, quam — finit.* Haec cum ſit conſtans optimorum librorum ſcriptura, ferri tamen nequit. Quo enim conjunctivus in *dicat*, quo *et* poſt *fuiſſe?* Quid deinde eſt, quod „*narrandi* urbanitatem" ſic finiiſſe dicitur Marſus. „Urbanus *homo* erit?" Haec levigabuntur aliquatenus ſi *cum* ſcripſerimus pro *quam*. „Cum tamen narrandi quoque „urbanitatem fuiſſe in multis „dicat, mox hanc finitionem „ponit cet." *Finit*, ſine objecto ſive accuſativo, poſitum accipio. Qui in narrando agnoſcit urbanitatem, is a *dicto* illo *in breve coacto*, jam receſſiſſe videtur, nomenque urbanitatis etiam copioſiori ſermoni impertire.

Riſus — orator. „Primo „illud mihi liquebat, haec „verba, *Riſus — orator*, ad„huc pertinere ad Catonianam „finitionem hominis urbani; „de qua deinde judicat Fabius, „*Quas ſi recipimus finitiones* „etc. Porro illa etiam con„ſtructio, *Riſus erunt, qui„cunque haec faciet orator*,

106 *erunt*, *quicunque haec faciet orator.* Quas ſi recipimus ſinitiones, quidquid *bene* dice-

quicunque. Bad. ſec. *quaecunque*, ſuadente Regio, nec tamen ſibi ſatisfaciente.

106. *quidquid — urbane dicti nom.* Transponit Gibſonus *Dicti q. b. d. e. urbane nom.* nullo auctore, nec quidquam monens.

„ipſum olere ac ſapere Catonem, familiarem nuper meum, mihi videbatur. V. G. c. 144, 3. *Qui oleam legerit, qui deportarit, in ſingulas deportationes SS. N.* 11. *deducentur.* c. 145, 3. *Qui eorum non ita juraverit, quae ejus pars erit, omne deducetur, neque debebitur.* c. 146, 1. *Qui oleam emerit, amplius, quam quanti emerit, omnis pecuniae centeſima accedet.* c. 157, 8. *Omnis, qui inſomnioſus eſt, hac eadem curatione ſanum facies.* Nimirum ut pro *qui* vel *quicunque* ponunt boni ſcriptores *ſi quis*, ita contra ea pro *ſi quis* antiqui illi relativo *qui* vel quicunque utebantur." GESNERUS. In his nullum quidem τοῦ *quicunque* exemplum comparet, quod ſane inſolentius; nec eſt ipſius Catonis haec deſinitio, ut priſcam illam elocutionem hic expectemus; nec tamen dubito quin verum viderit Geſnerus, cum praeſertim Marſus ſolutae quidem orationis non tam peritus videatur, ut Catonianam ſimplicitatem elegantioris eloquentiae nervis et vinculis aſtringere calluerit. Sunt enim haecce ex eo prolata *fluctuantis* illius et *diſſoluti* generis, de quo agit Wolſius in praeſ. ad quatuor orationes Ciceronis perſonati p. 58 ſeqq. Simile quid agnoſco illorum, quae legimus 2, 15, 21.

106. *quidquid — accipiet.* Reſtitui veterum plerorumque diremtionem, cum alii, maxime recentiores, ſed et aliquot vetuſti, ita ordinent: „quidquid bene dicetur et „urbane, *dicti* nomen accipiet." Apparet ſententiae diverſitas. Poteſt autem illa verior videri ſtructura, cum, Marſi quidem, urbanitas riſu ſaepe carere dicta fuerit (§ 102); ut nunc reprehendat Qu., riſum tribui urbanis iſtis, quae non utique *dicti*, i. e. ridiculi, nomen accipere debeant. Sed et illud improbarat in Marſi ſinitione, quod „omnes — complexa ſit" (§ 104). Vide et § 109. 110. Et quis, quaeſo, qui hoc volebat, quod eſt in iſta ſtructura, non poneret: *bene et urbane dicetur?* cf. 5, 7, 26. 6, 1, 46. In genere Marſum qui-

tur, et *urbane* dicti nomen accipiet. Ceterum illi, qui hoc propoſuerat, conſentanea fuit illa diviſio, ut dictorum urbanorum alia *ſeria*, alia *jocoſa*, alia *media* faceret. Nam eſt eadem omnium benè dictorum. Verum mihi etiam jocoſa quaedam videntur poſſe non ſatis urbanè referri. Nam meo quidem 107
judicio illa eſt *urbanitas*, *in qua nihil abſonum*, *nihil agreſte*, *nihil inconditum*, *nihil peregrinum*, *neque ſenſu*, *neque verbis*, *neque ore geſtuve poſſit deprehendi*: ut non tam ſit in ſingulis dictis, quam in toto colore dicendi: qualis apud Graecos ἀττικισμὸς ille

eſt eadem. Sic Turic. Guelf. Obr. Reliqui *ead. eſt.* cf. § 105. 108.

107. *geſtuve*. Turic. *guſtuque*. Guelf. Camp. *geſtuque*. Goth. *guſtuve*. *deprehendi*. Turic. *deprendi*.

ἀττικισμὸς. Sic Obr. Capp. Reliqui latt. litt. unde multa portenta extiterunt apud vetuſtiores. *atticis mos*, *atticos mos* Tur. quorum poſterius Guelf. *Acticosmos* Camp. Etiam mox *illos* pro *ille* Goth. (tac. Geſn.). Similiter K Graecum librarii

dem recte reprehendit noſter; nec tamen eidem contingit juſtam ponere finitionem, cum impediatur fere, nunc etymon premens, in quo nulla eſt ridiculi ratio, nunc uſum, qui ſane jocum praecipue complectitur vel ſatis interdum inurbanum. Neque enim M. Seneca rhetor ſuae linguae uſum ignoraſſe eſt putandus, qui, cum Ciceronem oratoris filium negaſſet (p. 51) quidquam ex paterno ingenio habuiſſe praeter *urbanitatem*, protinus narrat flagris caedi juſſum Ceſtium ab eodem per jocum. cf. Gedoynus in Commentt. Academiae Inſcrr. 3, 334 — 368. 12mo.

Verum — referri. Interdum pugnat jocus et urbanitas. *referre* vide 5, 13, 29.

107. *nihil abſonum*. „Similiter fere de voce et ſono „Tullius de Orat. 3, 12." Geſnerus.

ἀττικισμὸς. cf. Cic. ad Att. 4, 17. „ille Latinus ἀττικισ„μός." indicante Capp.

108 redolens Athenarum proprium ſaporem. Ne tamen judicium Marſi, hominis eruditiſſimi, ſubtraham, ſeria partitur in tria genera, *honorificum*, *contumelioſum*, *medium*. Et ho- 566
norifici ponit exemplum Ciceronis quod eſt pro Ligario apud Caeſarem, *Qui nihil ſoles*
109 *oblivifci*, *niſi injurias*: et contumelioſi, quod Attico ſcripſit de Pompejo et Caeſare, *Habeo*,

mutarunt in C apud Suet. Domit. c. 13. „Latine ſcriberetur „*Atticismus*." Capper. cf. 5, 10, 42.

redolens. Turic. Guelf. Camp. *reddens* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Noſtrum eleganter conjecit Regius.

108. *Marſi hom.* Goth. (tac. Geſn.) *h. M.* peſſime. cf. § 106. 109. *quod* — *Lig.* Sic Camp. Sed Turic. *quoque* (per compendium *qq.*) *Lig.*, a ſec. manu *quod pro L.* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Ald. Obr. Reliqui *quoque pro L.*

redolens — *ſaporem*. „Apud „Plautum (Pſeud. 2, 4, 48) „ad quaeſtionem, *Quid ſapit?* „reſpondetur, *Hircum ab alis.* „Ipſe Cicero, Plinio teſte 17, „5 ſ. 3" (Bip. Vol. 3. p. 159) „ubi *Certe*, inquit, *Cicero* „*lux doctrinarum altera*, *me*„*liora*, *inquit*, *unguenta ſunt*, „*quae terram*, *quam quae cro*„*cum ſapiunt*. *Hoc enim*, per„git Plinius, *maluit dixiſſe*, „*quam redolent*." GESNERUS. In reliquis tamen Ciceronis operibus de Orat. 3, 25. „quod crocum *olere* vide„atur." quem locum indicat Harduinus ad Plin. H. N. 13, 3. Ponunt quidem VV. DD. verba iſta in fragmentis Ciceronianis, ut apud Ern. p. 1140; ſed vix dubito quin ſint ipſa illa ex libris de Oratore, memoriter relata Plinio (cf. ad § 88). Id tamen prorſus apparet *redolere ſaporem* potuiſſe ſcribi a Qu. Burmannus ablegat ad locum geminum 8, 1 extr. ubi loca ponit Ciceronis et Varronis, in quibus nihil eſt ad noſtram locutionem. Apud Cic. de Orat. non dubito quin gloſſa ſit *olere*, pro *ſapere*.

108. *pro Ligario*. c. 12.

109. *Attico*. Cic. ad Att. 8, 7. paulo aliter ordinatum. cf. Plutarch. Vol. 2. p. 205. C. Macrob. Saturn. 2, 3. Noſter 8, 5, 18.

quem fugiam; quem ſequar, non habeo:
et medii, quod ἀποφθεγματικὸν vocat, et eſt,
cum ita dixit, *Neque gravem mortem acci-
dere viro ſorti poſſe, neque immaturam con-
ſulari, neque miſeram ſapienti.* Quae omnia
ſunt optime dicta: ſed, cur proprie nomen
urbanitatis accipiant, non video: quod ſi 110
non totus (ut mihi videtur) orationis color
meretur, ſed etiam ſingulis dictis tribuen-
dum eſt: illa potius *urbana* eſſe dixerim,

109. *quem ſequar.* Turic. Guelf. Camp. *quemque ſ.*

ἀποφθεγματικὸν. Turic. ἀποφθημάτικον; a ſec. manu *apothematicon.* Guelf. Camp. ἀποθηματικόν. Goth. ἀποθεματικόν. *et eſt — dixit.* Turic. Guelf. Camp. *e. e. ita cum dixerit;* cum Goth. Voſſ. 2. (quanquam hi fortaſſe aliter ordinatum habent) et edd. ante Ald. qui tamen et ipſe *ita cum.* Noſtrum eſt a Regio. Ferri tamen nequit. *vocat et eſt* per eandem affectationem dicta videntur, quam exploſimus ad § 16. Equidem ſuſpicor *ita* corruptum eſſe ex hiſce: *in Catilinam* (cf. longius quid contractum in *ita* 5, 10, 9). Neque enim abeſſe poterat, ubi hoc diceret Cicero. Jam ſicut modo erat *eſt pro Lig.* ita hic *eſt in Cat.* cf. et 4, 2, 123 „qualis „eſt — *in Ant.* deſcr.“ Conjunctivum tamen recte mutaſſe videtur Regius. Fortaſſe *vocatur* quoque magis conveniat.

viro ſorti. Sic Turic. Guelf. Reliqui *f. v.* cf. § 108. 6, 4, 1. *poſſe.* Turic. a pr. manu *poſſit.*

neque imm. — neque. Turic. Guelf. Camp. *nec i. nec.* cf. 5, 10, 81.

110. *quod — totus — mihi.* Turic. a pr. manu *que — totis — vidi.* Poſt *non* inferunt *ſolum* nonniſi edd. a Gryph. ante Obr. quo male rediit Capper.

urbana eſſe. Turic. *urbo exerio* cum Alm. (cf. § 104. 111). Sed ille a ſec. manu *urbe ex ſerio* et ſic Guelf. Goth. *verbane*

et eſt — dixit. cf. not. crit. *impetrat, accipit.* cf. 6, 1, 45. Locus Ciceronis eſt in Catilin. 4, 2.

110. *meretur.* Etiam hic: *urbana eſſe.* cf. not. crit.

quae ſunt generis ejusdem, quo *ridicula* dicuntur, et tamen ridicula non ſunt: ut de Pollione Aſinio, ſeriis jocisque pariter accommodato, dictum eſt, *Eſſe eum omnium hora-*
111 *rum:* et de actore facile dicente ex tempore, *Ingenium eum in numerato habere:* etiam

ex ſerio. Camp. Diſplicet in recepta *eſſe*, quoniam de nomine agitur ſolo. Effingam ex illis: *urbana ex ſerio* i. e. „urbane „dicta ex ſerio petita.“ Sic *illa* revellitur ſane ab illo *quae* ſequente; ſed commode referas ad *ſingula dicta,* quibus nomen urbanitatis tribuendum ſit.

quo ridic. Sic Turic. a pr. manu. mox reponitur *que r.* et ſic reliqui, niſi quod ſane *quae r.* Capper. quidem „Sic“ inquit „intelligo, quaſi ſcripſiſſet Fabius: *Quae ſunt generis „ejusdem atque ea, quae r. d.*“ Sed per qualem uſum loquendi tantum licet? *ut de Poll.* Omittunt *ut* omnes ante Ruſc. Inſeruit Regius.

111. *actore.* Alm. *arctore*, nihil tale dante Turic. (cf. § 110. 112.) *doctore* Gryph. quod et ex Steph. affertur.

quo — dicuntur. Ad ablativum aut *in* intellige aut *ex* vel *e* vel denique *de* repone, quod exciderit poſt *ejusdem.* „Dicuntur ridicula ex certo „quodam dictorum genere“ h. e. genus quoddam poteſt conſtitui, cujus nonniſi una ſpecies ſit *ridiculum.*

omnium horarum. Moſellanus ablegat ad Eraſmi Chiliad. 1, 3, 86 ubi aliquot huic ſimilia dicta referuntur; Tiberii in primis quosdam combibones ſuos in codicillis appellantis *omnium horarum homines* Suet. Tib. c. 42. Addit Burm. Cic. de Orat. 2, 67 „apud Catonem eſt, C. Publicium ſolitum dicere, *P.* „*Mummium cuivis tempori* „*hominem eſſe.*“ cf. Schneid. in Ind. Ruſt. voce *quis.*

111. *ingenium — habere.* Seneca pater Contr. l. 2. p. 184. „L. Vinicius — De „hoc eleganter dixit divus „Auguſtus: — *Vinicius inge-* „*nium in numerato habet.* (cf. Idem in Excerptis p. 502.) Idem p. 414. „Tanta“ (Haterio) „erat velocitas oratio„nis, ut vitium fieret. Ita„que divus Auguſtus optime „dixit: Haterius noſter ſufflaminandus eſt.“ Hieronymus Epiſt. 61 ad Pammachium (citante ad Senec. contr. 13. Andrea Schotto) „Q. Haterius,

167 Pompeji, quod refert Marſus, in Ciceronem, diffidentem partibus, *Tranſi ad Caeſarem, me timebis.* Erat enim, ſi de re minore, aut alio animo, aut denique non ab ipſo dictum fuiſſet, quod poſſet inter ridicula numerari. Etiam illud, quod Cicero Cerelliae ſcripſit, 112

diff. part. Gryph. cum rell. ante Obr. inſerunt *ejus*, improbante recte Burm. neque tamen ei credam, abſolute ſic deſignatas veteribus partes Pompejanas.

non ab ipſo. Turic. *nam a. i.*, a ſec. manu *jam a. i.* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Ald. (ſed Bad. pr. *non jam a. i.*). Regius, ſed ex libris, correxit. *Nam* et *non* confuſa vid. apud Drakenb. ad Liv. 8, 27, 2. et mox 6, 4, 1. pro *nam* — *uſus* in Turic. et Alm. eſt *non* — *u.* item 5, 14, 32.

112. *Cerelliae.* Sic Turic. Guelf. Bodl. (non *Cor.* ut Burm.). Sed Goth. *Coreliae* (non geminata L) cum Voſſ. 2. at Vall. *Corelliae* ref. Bad. Noſtrum ipſum, ſimplici L., Camp. Tarv. et edd. ab Ald. ante Burm. Is duplicavit liquidam; recte, ex inſcriptionibus. *AE* et *E* in ipſis monumentis promiſcue ſcribitur. Reliquae ante Ald. *Coteliae*, ex vitio Gothani. Apud Muratorium p. 508, 1 eſt *Caerellius* (ſic enim expletur nomen *Caer.*) *Quintilianus*, ſine C. ſcriptus, quater.

„qui *ingenium in numerato* „*habebat*, de quo egregie „Caeſar Auguſtus: Quinctus „noſter ſufflaminandus eſt.“ Poſui haec loca, ut copia fieret lectori judicandi de conjectura Torrentii qui (ad Horat. carm. 3, 10) velit reponi *Haterio* pro *actore*. Mihi quidem hoc non perſuadet. Eſt enim manifeſtus error Hieronymi, quo ſolo nititur emendatio Torrentiana.

me timebis. Longe alia mente idem dictum refert Macrob. Saturn. 2, 3. Non dubium quin major ſit Marſi auctoritas, unde pendet Qu.

112. *Cerelliae.* Cum hac muliere, docta illa et philoſophiae ſtudioſa, ſocietas aliqua epiſtolarum interceſſit Ciceroni. Neque abſtinet convicio adulterii, quanquam in anu, Fufius Calenus ille Dionianus. vid. Dio Caſſ. l. 46. p. Reim. 461. A talibus nullo negotio defenditur bonus conſularis cf. Mongalt. ad Epiſt. ad Att. 12, 51 (qui tamen non debebat Auſonii locum Cent. Nupt. p. Tollii 516

reddens rationem, cur illa C. Caeſaris tempora tam patienter tolcraret, *Haec aut animo Catonis ferenda ſunt, aut Ciceronis ſtomacho:* ſtomachus enim ille habet aliquid joco ſimile. Haec, quae movebant, diſſimulanda mihi non fuerunt: in quibus ut erraverim, legentes tamen non decepi, indicata et diverſa opinione, quam ſequi magis probantibus liberum eſt.

IV. *Altercationis* praecepta poterant videri tunc inchoanda, cum omnia, quae ad continuam orationem pertinent, peregiſſem: nam eſt uſus ejus ordine ultimus: ſed, cum ſit poſita in ſola inventione, neque habere

decepi. Turic. *decipi* cum Alm. Goth. *decepti* Camp.

et diverſa. Sic Turic. cum Alm. (cf. § 111. 6, 4, 1). Ille a ſec. manu tollit *et.* Sic reliqui.

1. *habere — poſſit.* Turic. *ab heredis poſſit*, a ſec. manu *abradi p.* et ſic Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Andr. (ſiletur a Cicerone avertere ad Appulejum, meliora docente I. F. Gronovio) et Middleton. in vita Cic. Vol. 3. p. 308. ed. Baſil. Nullum quidem aliud harum epiſtolarum fragmentum extat praeter hoc, neque ab alio relatum.

112. *illo.* Eleganter hoc refertur ad *ſtomachum*, nec opus mutatione Regiana *illic*, quae placet Badio. (cf. 6, 2, 14.) Similis uſus 5, 9 extr. „haec ipſa cornix."

movebant. Unus haeret in hoc verbo Geſnerus, ceteris non quidem magis intelligentibus, ſed minus diligentibus. Interpretatur „quae *novabant* „quidam," in quo non acquieſcens, conjicit *monebant.* Neutrum placet. *Movere* accipio poteſtate, de qua vide 4. 5. 14. 3. 6. 59. Praemitti autem oportet *me.* Quanquam fateor, ſic quoque nimis correptam locutionem pro hac pleniore: „quae me move- „bant, *ut aliter ſentirem ac* „*Marſus.*" Libri tamen omnes conſpirant.

1. *Altercationis.* cf. 6, 3, 4.

diſpoſitionem poſſit, nec elocutionis ornamenta magnopere deſideret, aut circa memoriam et pronunciationem laboret: prius quam ſecundam quinque partium, hanc, quae tota ex prima pendet, tractaturus non
568 alieno loco videor: quam ſcriptores alii fortaſſe ideo reliquerunt, quia ſatis ceteris praeceptis in hanc quoque videbatur eſſe proſpectum. Conſtat enim aut intentione, aut 2

Alm. cf. 6, 3, 112. item mox). Voci *diſpoſitionem* obfuit ſimilitudine ſyllabarum *diſpoſſit* in Turic.

deſideret. Turic. (a pr. manu) *reſideret* cum Alm. (cf. modo, item hac §). Ortum ex „magnopere.“

quinque. Turic. Guelf. *quam que.*

alii fortaſſe ideo. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Obr. Reliqui *i. f. a.* cf. 6, 3, 109. item hic § 9. *reliquerunt.* Turic. a pr. manu *reliquerint.*

ceteris. Guelf. Camp. *aliis* cum Goth. Voſſ. 2.

praeceptis. Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. *perceptis.* cf. 2, 17, 41. *in hanc quoque.* Turic. Guelf. Camp. *i. hac q.* cum edd. a Stoerio ante Obr. *Hunc* dare Alm. narrat Burm. cf. hac § item 2. *videbatur.* Turic. (a pr. manu) *videbantur* cum Alm. *proſpectum.* Turic. (a pr. manu) Guelf. *perfectum* cum Goth. et edd. ante Gryph. exc. Camp. (quae *perſpectum* cum Turic. ſec. manu et Alm.) Bad. qui noſtrum. Mox Stoer. et edd. ante Obr. *profectum.* Noſtrum Vall. (hic quidem cum Goth. non faciens) quod conjectura repoſuit Regius. In Stoer., ejusque commatis, haec eſt ſententia: *ceteris perceptis in hac quoque — profectum,* jacens illa magnopere.

nec — magnopere deſideret. Hic quidem non ironica illa ſignificatio, quam vide 4, 1, 24. *Magnopere* ſtatim admonet verae poteſtatis.

quinque partium. cf. 5 Pr. 5.

hanc, quae — pendet. Ad *hanc* non tam *pars* intelligenda quam *res*, vel *altercatio* ipſa. Neque enim ſextam partem facit.

depulſione: de quibus ſatis traditum eſt; quia, quidquid in actione perpetua circa probationes utile eſt, idem in hac brevi atque conciſa proſit, neceſſe eſt. Neque alia dicuntur in altercatione, ſed aliter, aut interrogando, aut reſpondendo. Cujus rei fere omnis obſervatio in illo teſtium loco excuſſa
3 nobis eſt. Tamen, quia latius hoc opus aggreſſi ſumus, neque perfectus orator ſine hac virtute dici poteſt, paululum impendamus huic quoque peculiaris operae, quae quidem in quibusdam cauſis ad victoriam
4 vel plurimum valet. Nam, ut in *qualitate* generali, in qua, *Rectene factum quid,*

2. *perpetua.* Camp. *praecipue.* Sane *actio* per ſe intelligitur *perpetua*, ſed obſtant mox *brevi atque conciſa.* cf. 5, 7, 3. 25. hic § 4. *idem.* Sic edd. (exc. Camp.) ante Stoer. nec Jenſ. omittit deinceps *in.* Turic. a pr. manu *id eſt*, a ſec. *id et* ut reliqui praeter Alm. qui noſtrum dare narratur (cf. § 1. 8.) cum aliquot edd. apud Burm. *Id eſt* pro *idem* ſaepius ingeritur quam pro *id et.*

3. *quoque peculiaris.* Turic. a pr. manu *quorum p.*, a ſec. *quoque peculiarius.* Poſteriorem vocem ſic et Guelf. *peculiari* Goth. (tac. Geſn.).

4. *ut in.* Turic. *utine*, a ſec. *uti in.* in Kappii Lipſienſis Cod. *u. itque ne in.*

2. *ſatis traditum.* Deſignant lib. 3. c. 9. ſed paſſim per totum opus adhuc factum hoc, praecipue in l. 5. ubi probatio et refutatio proprie tractantur.

in illo — loco. Lib. 5. c. 7.

3. *quia latius — aggreſſi ſumus.* cf. 5, 7, 6.

4. *generali — quaeritur.* Haec ſupervacua plane videntur, poſſisque gloſſema ſuſpicari. Sed potuit ſubjici explanatio vocis *qualitas*, quo magis appareret, *dominari* in ea *perp. or.* cf. 7, 4, 24. Eodem modo gloſſae crimen amoliti ſumus 2, 1, 4. Etiam id mirum, quod additur ad-

an contra ſit, quaeritur, perpetua dominatur oratio; et quaeſtionem *finitionis*, *actionis*, plerumque ſatis explicat, et omnia paene, in quibus de facto conſtat, aut *conjectura*

an contra. Camp. *aut c.* cf. 6, 3, 100.

dominatur. Turic. Guelf. *donatur* cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) Regius correxit. Sed noſtrum jam in Camp.

actionis — *explicat*. Turic. (a pr. manu) *a.* — *explicant*. Camp. *actiones* — *explicant* cum Goth. Voſſ. 2. Kappii Cod. Geſn. Bip. Fateor magnam eſſe primae in Turic. manus auctoritatem, eique accedere alias iſtas, integram praeſtantes ſcripturam. Sed nulla ego ratione concilior ei conſtitutioni, ubi *perpetua oratio* operoſe diſtinguitur ab illis continuo ſubjectis *actionibus*, quae tamen idem plane ſignificant. Reſtat ſcrupulus in utraque ſcriptura. et ſic ſane § 7. 14. 18. Indigebamus enim tertio aliquo verbo (poſt *dominatur*, *explicat*) quo nonniſi per ſummum languorem caret tertium comprehenſionis hujus membrum. Corrigebat quidem Francius *colligit* pro *colligitur*, hoc fortaſſe ſentiens. Sed id ipſum ut proficiat, majore mutatione opus eſt. „et — ſacto *non* conſtat conjectura „— colligit.“ *Non* facile excidebat inter *o* et *co* (cf. 6, 3, 71) inſerebatur *aut* poſt *ſtat*. Sic *colligit* reddetur ad *perpetua oratio*, quae *dominatur*, *explicat*, *colligit*. Durum ſane *conjectura* accipere ablativum. Sed tota ſtructura admonetur lector, tenens adhuc ſubjectum integrae comprehenſionis, quod eſt *perp. or.* Illud, quod impedimento eſſe videtur, *artificiali ratione*, interpreter oppoſitionem ad *conjectura*, adjectam ob ſequentia, in quibus *probationes extra artem* memorantur.

jectivum *generalis*. Alias hic ipſe *ſtatus qualitatis* vocatur *ſtatus* l. *conſtitutio generalis*. An forte natum inde aliquid erroris? cf. Cic. de Inv. 1, 8.

et quaeſtionem — *explicat*. *Actionem* h. l. interpretare *ſtatum translativum* (cf. 3, 6, 50. 84. 4, 2, 68. 5, 13, 8. 7, 1, 9) Sic habebis in hiſce *qualitate* — *conjectura*, quatuor illos ſtatus rationales, a noſtro diligenter explicatos c. 6. lib. 3. Malim ſane pro *quaeſtionem* hic legi *quaeſtiones* (cf. 5, 10, 36), et fuerit leniſſima correctio. Quod duo illa *finitionis* et *actionis* vocabula copula committuntur nulla, nihil habet inſoliti et huic ſtructurae congruebat. cf. tamen not. crit.

artificiali ratione colligitur: ita in iis cauſis (quae ſunt frequentiſſimae), quae vel ſolis extra artem probationibus, vel mixtis continentur, aſperrima in hac parte dimicatio eſt, nec alibi dixeris magis mucrone pugnari.
5 Nam et firmiſſima quaeque memoriae judicis inculcanda ſunt, et praeſtandum, quidquid in actione promiſimus, et refellenda mendacia. Nusquam eſt denique, qui cognoſcit, intentior. Nec immerito quidam, quanquam in dicendo mediocres, hac tamen altercandi praeſtantia meruerunt nomen patro-
6 norum. At quidam litigatoribus ſuis illum 569
modo ambitioſum declamandi ſudorem prae-

iis c. MSS. mei (praeter Goth.) et edd. ante Gryph. *his c.* cf. 5, 10, 21. *quae vel.* Turic. Camp. *quae ve.* cf. § 16.

5. *inculcanda ſunt.* Turic. (a pr. manu) *inculcata ſunt.*

et praeſt. Sic Turic. Guelf. Camp. cum plerisque praeter edd. a Jenſ. ante Bad. dantes *etiam p.* unde, melius ſane ſed alienum, eruit et recepit *et jam pr.* Geſn. cum Bip.

intentior. Guelf. *interior.*

6. *ſuis illum.* Turic. *jus i.*, ſed a ſec. manu *uſi i.* et ſic Guelf. Camp. Tarv. cum Bodl. Bal. Andr. *uſi ull.* Jenſ. cum rell. ante Ald. qui recepit Regii conjecturam; eſt ea in Goth. Vall. ſed et in prima manu Turic.

mucrone pugnari. Locutionem exemplo illuſtrare non contingit, quanquam minime obſcuram; neque enim ſufficit *gladiorum* mentio, quae eſt in multis locis hic apponi ſolitis a VV. DD.

5. *Nec immerito — meruerunt.* Diſplicent haec geminata (cf. 6 Pro. 5.) ſed hoc ipſo naevo apparet quam plane *merendi* verbum abierit in ſenſum *impetrandi*, etymo plane abſterſo cf. 6, 3, 110.

ambitioſum. vide 1, 2, 22. Sed ad *declamandi ſudorem* cf. 12, 5, 4 *clamorem ſuum.* *Sudor* eſt agitatio cf. 5, 7, 1.

ſtitiſſe contenti, cum turba laudantium deſtituunt ſubſellia, pugnamque illam decretoriam imperitis ac ſaepe pullatae turbae relinquunt. Itaque videas alios plerumque 7 judiciis privatis *ad actiones* vocari, alios *ad probationem*. Quae ſi dividenda ſunt officia, hoc certe magis neceſſarium eſt: pudendumque dictu, ſi plus litigantibus proſunt mino-

decretoriam. Sic Turic. Guelf. Tarv. cum Goth. Vall. (a ſec. manu) Bodl. Andr. Obr. (etſi ſph. *decetor.*) Roll. Capp. Geſn. Bip. Reliqui vett. *decertoriam* cum Vall. a pr. manu, et mox Ruſc. cum recentioribus *decertatoriam* ex Regii conjectura. *pullatae.* Jenſ. (tac. Geſn.) *puellatae* quod inventum correxit Regius.

7. *judiciis.* Turic. *inridiis*, a ſec. manu *inſidiis* et ſic Guelf. cum Vall. Jenſ. et edd. ante Ruſc. qui recepit Regii emendationem. Camp. tamen *ſubſelliis* et ſic Goth. Aſſertur e Voſſ. 2. *inſidiis*, ſed per errorem profecto, cum *ſubſelliis* ibi etiam memoretur, tanquam recepta. Poſterius Regius et ipſum inveniebat. *actiones.* Ald. cum edd. reliquis ante Gryph. *altercationes* de conjectura Regii, falſa illa et improbata Capperonnerio quoque. Intelliguntur enim *actiones perpetuae* (cf. 12, 3, 5), quibus opponitur *probatio*, quae ipſa ſit partim altercatione. Ad totum locum recte adhibebis quae ſunt c. 8. lib. 12. de pragmaticis, ubi *minores advocati* ut hac ipſa § *minores*. Malim ſane hic *actionem* ſing. numero ut mox. *probationem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum edd. ante Gryph. Reliqui *probationes.*

litigantibus. Tarv. Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. *litigatoribus.*

pugnamque — decretoriam. cf. 10, 5, 20. L. Seneca Epiſt. 117. „Remove iſta luſoria arma; *decretoriis* opus „eſt." citante Nic. Fabro ad M. Senecae praef. libri 4. Controverſſ.

pullatae turbae. cf. 2, 12, 10. „Hic tamen intelliguntur „*pragmatici*" (cf. 3, 6, 59) TURNEBUS; rectiſſime, quanquam perſonatus ille, et ex Regii nota. Neque enim coronae circumſtantium haec relinquuntur, quoniam ſunt ipſius patroni partes.

7. *ad actiones.* vid. not. crit.

tes. In publicis certe judiciis vox illa praeconis, praeter patronos, ipſum, qui egerit,
8 citat. Opus eſt igitur in primis ingenio veloci ac mobili, animo praeſenti et acri.
Non enim cogitandum, ſed dicendum ſtatim 576
eſt, et prope ſub conatu adverſarii manus exigenda. Quare cum in omni parte hujusce officii plurimum facit, totas non diligenter modo, ſed etiam familiariter noſſe cauſas; tum *in altercatione* maxime neceſſarium eſt, omnium *perſonarum*, *inſtrumentorum*, *temporum*, *locorum habere notitiam*: alioqui et tacendum erit ſaepe, et aliis ſub-

8. *ſtatim.* Turic. Guelf. *ſatis* cum Alm.

exigenda. Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Bodl. Andr. et edd. ante Gryph. quo acc. Geſn. Bip. Reliqui *erigenda* fruſtra defendente Burmanno.

fam. noſſe. Turic. Guelf. Camp. inſerunt *nos* cum Alm. Goth. et edd. ante Bad. Regius proſcripſit compoſitionis cauſa; optime. *tac. erit.* Turic. Guelf. Camp. *t. ergo.* cum Alm. Goth Voſſ. 2. *t. eſt ergo* edd. ante Ald. Regius pro *ergo* repoſuit *eſt* obſecundantibus reliquis, praeter Ald. et Baſ.

vox illa praeconis. cf. 1, 5, 43 ad quem locum erant ponenda Aſconii verba ad act. pr. in Verrem p. 65. „Ab „utraque parte oratione con„ſumta, ut in conſilium di„mitterentur, *Praetor* ſolebat „pronunciare: *Dixerunt.*“ In his autem pro *Praetor* repone *Praeco*, auctore Qu. l. c. et Cic. Verr. 2, 30 „*praeco* dixiſſe „pronunciat.“

praeter patronos. „Patroni „enim poſſunt eſſe plures, „unus tantum egiſſe.“ GESNERUS. Malis tamen fortaſſe „*inter* patronos,“ ut librarii oculus aberrarit ad „*praeco*„nis“ „*patr*onos.“

8. *cogitandum.* cf. 2, 11, 4. et praef. noſtr. p. 83.

manus exigenda — eſt. De manu vide 5, 13, 54. *exigere* autem eſt perferre ad corpus adverſarii (Francogallice *alonger*), ferire. cf. Gronov. ad Senec. conſol. ad Marc. c. 16. citante Burm.

jicientibus, plerumque ſtudio loquendi fatue modo accedendum: quo nonnunquam accidit, ut in noſtra credulitate aliena

quorum ſcripturam expreſſimus. Compendia τῶν *ergo* et *erit* ſatis ſimilia habes in Waltheri Lexico Diplom. p. 105, 9. 111, 21.

plerumque — accedendum. Turic. Guelf. Camp. *p. autem — a.* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Gryph. Proſcripſit *autem* jam Regius; ſed jacturae hujus faciendae nullam rationem criticam oſtendit. Etiam in ſequentibus illis *fatue modo* vix eſt acquieſcendum. Nec *plerumque* nec *ſtudium loquendi* congruit, ſi hoc *ſtudium* eſt patronorum in altercando deſtitutorum ab ſua ignorantia. Quare enim *plerumque* poſt *ſaepe?* Quodve exprobratur iis *ſtudium loquendi*, quibus turpe ſane eſt *tacere*, ut illud non tam ſit *ſtudium*, quam *officium?* Aſſumto igitur *autem*, fuerit melius *ſtud. loqu.* referre ad *ſubjicientes*, et *plerumque autem ſtudio loquendi* facere parentheſin, hac ſententia: „quod tamen illi plerumque nullo certo faciunt „conſilio, ſed pruritu quodam, aliquem ſuum quoque ſermo„nem immiſcendi.“ Ea eſt etiam Gedoyni ratio (cf. 5, 13, 46. *cupiditate dicendi*). Jam iſta „*fatue modo*“ fallor, aut habent illud *modo* inſolenter uſurpatum pro *tantum*, *ſolummodo*; quod ſi maxime ſit latinum, jacet tamen miſere. Malim igitur *fatui modo* i. e. ſicut *fatuus*, *tardus*, cui effoetum eſt cerebrum. Irrepſit hoc, inconſulto, opinor, et per ſphalma, in notam Burmanni. Mihi ſponte ſubnatum, et primo etiam propius literas ipſas volebam *fatuae modo.* cf. Senecae Epiſt. 50. p. Bip. 143. ſi forte feminae hujusmodi etiam frequentiores fuerint in domibus potentum quam mares, et ſolitae dominis ſuis per omnia aſſentiri.

quo nonnunquam. Turic. *quo nunquam*, a ſec. manu *quod n.* et ſic Guelf. Camp. cum Jenſ. et edd. ante Baſ. exc. Ald. Hic enim noſtram, Baſ. *quod nonnunquam* cum Gryph.

acc. — noſtra. Turic. omittit *ut* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Jenſ. *a. ut n.* Tarv. *a. ni n.* Guelf. Camp. cum edd. rell. ante Gryph. exc. Aldo. *Ni* Regius tanquam ſuam conjecturam proponit.

credulitate. Turic. Guelf. Camp. *crudelitate* cum Jenſ. Tarv. (cf. 4, 2, 107) *eruditate* Obr. *ruditate* conjecit Burm. infeliciter.

plerumque — accedendum. vid. not. crit.

9 ſtultitia erubeſcamus. Neque tamen hoc ipſis 571 monitoribus clareſcit: quidam faciunt aperte,

ſtultitia. Turic. Guelf. Camp. *ſtudia* cum-Goth. Voſſ. 2. Gryph. eoque recentioribus ante Burm. Et hic et modo noſtra vocabula dare narratur Alm. negligenter profecto cf. § 2. 9.

9. *tamen hoc.* Turic. *tam cum his*, a ſec. manu *tantum his* et ſic Guelf. cum Goth. Jenſ. et recentioribus ante Ruſc. Ex Alm. et Voſſ. 2. nonniſi *his* profertur. Camp. *tamen his* cum Ald. Baſ. *tantum lis.* Obr. *tantum* pro *tamen* retinent, exceptis, quos deſignavi, omnes ante Burm. quo redit Capper. *Hoc* pro *his* de Regii conjectura repoſuit Ruſc. Hanc eſſe inanem facile agnoſcas; neque ullis argumentis doceri poteſt *clareſcere* ſic adhiberi pro „apparere, manifeſtum eſſe." Ineſt ſemper nitoris, ſplendoris aliqua ſignificatio, velut 8, 5, 19 „(ſententia) ſit pulcherrima cum aliqua comparatione *clareſcit.*" Aliud eſt *clarere;* ſed hoc eſt antiquitatis affectatae, nec Qu. uſurpatum. Denique Geſnerus, qui ſolus receptam interpretari conatus eſt, nullum oſtendit juſtum ſententiarum nexum ſi prius dicuntur litigatores (eos accipit *monitores*) non agnoſcere, quantum noceat domi non docuiſſe cauſam (hoc eſt illud *hoc*); mox autem facere aperte quod rixemur, „cum „nutu ſe non patiuntur eo redigi, uti taceant quod dicto opus „non eſt." In hac conſilii inopia, ad mutationem confugio; eruo autem haec, partim e prima Turic. manu: „Neque *jam* „*cum* his ipſis monitoribus *clam res ſit:* quidam faciunt „*aperte*" cet. Locutio, quam induco, nihil habet inſoliti. cf. Plin. H. N. 36, 2. „Nec *clam* illud — factum eſt." Digeſt. lib. 43. titulus 24. „Quod vi aut *clam*" ſcil. factum eſt. *Jam*, quod repono, minus congruere videbitur. Neque tamen quidquam temere melius extundes ex illo *tam* Turic. *tamen* minus placeat, nec *etiam* praeſtare credo. Interpreter *jam* meum: *porro*, *praeterea.* Optimum erat *non jam* accipere *non amplius*, ſed huic non eſt hic locus. Sententia univerſa hujusmodi: „Cum his ipſis autem monitoribus, „i. e. ſubjicientibus, qui per ſe ſunt valde incommodi, ne „tacite quidem, neque clam judice, transigitur negotium." *Aperte* quo referam, ad *faciunt*, an ad *rixemur*, haereo. In altera quidem ratione transponere paene malim vocem poſt *quod.* Nec videor mihi totum locum emendaſſe, et levigaſſe.

quid. fac. ap. Camp. *fac. ap. quidem.* cf. § 1. 14.

9. *tamen hoc.* vid. not. erit.

[redacted]

quod rixemur. Videas enim pleroſque ira percitos exclamantes, ut judex audiat, contrarium id eſſe, quod admoneatur, ſciatque ille, qui pronunciaturus eſt in cauſa, malum, quod tacetur. Quare bonus alterca- 10
tor vitio iracundiae careat. Nullus enim rationi magis obſtat affectus, et fert extra cauſam, et plerumque deformia convicia facere ac mereri cogit, et ipſos nonnunquam judices incitat. Melior moderatio, ac nonnunquam etiam patientia. Neque enim
572 refutanda tantum, quae e contrario dicuntur, ſed contemnenda, elevanda, ridenda

quod rix. Turic. *quae r.*, a ſec. manu, ſed obſcure *quo r.* A Voſſ. 2. *quod* abeſſe dicitur, non addicente Goth.

admoneatur. Alm. (ref. Burm.) *admoneant.* Nihil tale Turic. (cf. § 8. 10.) Paulo melius videtur recepto; nec tamen refert. *ſciatque.* Turic. (a pr. manu) *ſciantque.*

10. *Nullus.* Turic. Camp. *nullius.* cf. 6, 2, 5.

fert. Turic. Guelf. Camp. *fere* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ruſc. Correxit Regius. cf. 6, 3, 80.

plerumque def. Turic. Guelf. inſerunt *et;* per errorem.

quod rixemur. Nullam hic monitorum perſidiam notari arbitror, ſed negligentiam modo et vecordiam. Neque enim apparet ulla ejus malitiae cauſa, cum non ſuppoſiti illi dicantur ab adverſariis. Quapropter *quod* potius dixiſſe videtur Qu. quam *ut*, quo non tam *occaſio*, ut nunc, ſed *conſilium* rixandi demonſtraretur.

contrarium eſſe. Cave hoc referas ad *audiat;* pendet ex *clamantes.* Sunt igitur *patroni* „ira perciti," non *monitores*, quod recte vidit Geſnerus.

10. *mereri.* cf. § 5. Hic mire cum *cogit* componitur, neglecto item etymo.

et ipſos. Quod hic Turic., ſolus quidem et a prima modo manu, inſerit *in*, id ego veriſſimum cenſeo. cf. 4, 1, 11.

patientia. Quae alias ſane indecora eſt viro.

contemnenda — ridenda. cf. 5, 13, 22. 6, 3, 23.

ſunt; nec usquam plus loci reperit urbanitas. Hoc, dum ordo eſt et pudor: contra turbantes audendum, et impudentiae fortiter reſi-
11 ſtendum. Sunt enim quidam praeduri in hoc oris, ut obſtrepant ingenti clamore, et medios ſermones intercipiant, et omnia tumultu confundant: quos ut non imitari,

reperit. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *recipit* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius. *Repetere* et *Recipere* confuſa vide apud Drakenb. ad Liv. 28, 37, 1 et, quod ſponte credas, *repetere* et *reperire* 8, 18, 12. Alm. *recepit.* *odium — pudor.* Turic. *hoc dium ordo eſt e. p.* Alm. *Hoc diū ordo e. p.* (cf. § 9. 11). Sed ille a ſecunda manu *odium mordet e. p.* Et haec jam eſt in reliquis ſcriptura; pro qua Burm. tentat *odium tardet et* (*etiam*, *vel*, ſic enim capio illum, minus perſpicue explanantem) *pudor*, quaerens nexum cum ſequentibus. Geſnerus, vulgatam probans et *mordet* referens ad illa *nusquam plus*, ut ſuam rationem multis probet, vereor.

11. *tumultu confundant.* Turic. *tumultum confidant*, a ſec. manu additur *in* et ſic Guelf. *in tumultum confundant* Goth.

Hoc — pudor. Subjicit praeceptis adhuc traditis cautionem, quousque iis uti deceat. Simili locutione, quanquam pleniore 11, 3, 144 „Sed *haec* „amictus obſervatio, *dum* in„cipimus." Moderatio, patientia, urbanitas commendantur, dum adverſarius in altercando ſe continet *ordine* et *pudore*, quibus mox opponitur *turbantes, impudentia.* Sed quod in transeundo ad proxima deſiderare poterat tardior, eleganter omittitur.

11. *praeduri — oris.* Ovid. Met. 5, 451 „*duri* puer *oris* „et audax." Mox opponitur „*mollis* frons" quacum confer 11, 3, 78 „(fronti) — ſan„guis — cum *infirmam vere*„*cundia cutem* accipit, effun„ditur in ruborem." item 12, 5, 4 „quamlibet *imbecilla* „*frons.*" cf. et Declam. Qu. Vol. 4. p. 63.

oportebit — retundenda. Salebroſa oratio. Quidni enim alter infinitivus continuatur *improbitatem retundere*, et mox tertius *appellare?* Repone ex Buttmanni conjectura: „et — *improbitate* — *ap*„*pellando*" (vid. not. crit.).

ſic acriter propulſare oportebit: et ipſorum improbitas retundenda, et judices vel praeſidentes magiſtratus appellandi frequenter, ut loquendi vices ſerventur. Non eſt res animi jacentis, et mollis ſupra modum frontis, fallitque plerumque, quod *probitas* vocatur, quae eſt imbecillitas. Valet autem 12
in altercatione plurimum *acumen*, quod ſine dubio ex arte non venit (natura enim non docetur) arte tamen adjuvatur. In qua prae- 13
cipuum eſt, ſemper id in oculis habere, de quo quaeritur, et quod volumus efficere:

(tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Bal. Andr. Ex Alm. nonniſi *conſidant* memoratur. ex Bodl. *in tumultu.*

ſic. Guelf. *ſed.* Male. *improb. ret.* Turic. (a pr. manu) *improbitate retundendum*, cum Alm. ex quo tamen *retundendam.* *praeſidentes.* Turic. *poſſidentis*, a ſec. manu *poteſtates* Alm. *poſſidentes.* Guelf. Camp. omittunt. Male. *vices.* Turic. *voces.*

Non. Sic Turic. (a pr. manu) cum edd. ante Ald. exc. Camp. Reliqui *Nam* et ſic correxit Regius. cf. 6, 3, 111.

plerumque. Turic. a pr. manu *ſerrumque* cum Alm. (cf. 10. 19). Sed ille a ſec. *verum* et ſic Guelf. Goth. (err. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2.

13. *volumus.* Jenſ. *voluimus*, meorum ſolus, quod inventum correxit Regius.

Non eſt res — frontis. Quae hic dicitur *res* ea non quidem univerſa eſt *eloquentia*, quod tamen ipſum ferri poterat, ſed potius *altercandi ars*, quam negat aggredi debere eum, qui nimium verecundus ſit et timidus.

fallitque. cf. 2, 12, 3. Malim ſane h. l. transpoſita illa *quod plerumque*, ut poſterior vox referatur ad *vocatur*, non ad *fallit* (cf. § 9. not. crit.). Si minus ſententia, quae in recepta eſt prope eadem, compoſitio tamen hoc flagitat.

12. *natura — non docetur.* Hoc interjicitur, ne quis credat *adjuvatur* ſpectare ad *naturam.* Referendum eſt verbum ad *acumen.* cf. 6, 3, 12. Ad *ſine dubio* reſpicit *tamen.* cf. 6, 2, 14.

quia propoſitum tenentes in rixam non ibimus, nec cauſae debita tempora conviciando
contereimus; gaudebimusque, ſi hoc adver-
14 ſarius facit. Omnia tempora fere parata ſunt
meditatis diligenter, quae aut ex adverſo
dici, aut reſponderi a nobis poſſint. Non-
nunquam tamen ſolet hoc quoque eſſe artis 575
genus, ut quaedam in actione diſſimulata,

quia. Turic. a pr. manu *quod.* cf. 6, 2, 13.
non. Turic. (a prima manu) omittit cum Alm.
14. *fere.* Turic. (a pr. manu) *ferro.*
quae. Turic. *quae quod*, a ſec. manu *quaeque* et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. exc. Bad. utraque, quarum prior *quaecunque.*
poſſint. Turic. (a pr. manu) *poſſunt.* Hoc, cum *quaecunque* conjunctum, verum cenſeo.
tam. ſol. Stoer. Chouet. Leid. inſerunt *dici*, peſſime.

13. *rixam.* cf. 2, 12, 2.

14. *Omnia tempora.* Plane, id quod fecit jam Capper., accedo Rollino, delere jubenti *tempora*, tanquam repetitum a librario, aberrante ad proximum verſum (cf. 6 Pro. 13). Sententia autem, exemto hoc, ita cum ſequentibus videtur conjuncta, ut praemittatur haec et occupetur velut reſponſio, nondum pertinens ad praeceptum ipſum: „Non „equidem ignoro, ei, qui dili„genter meditatus veniat in „judicium, nihil fere poſſe in„ſperatum et novum objici: „ſolet *tamen* nonnunquam“ cet. Fateor autem *praeparata* aptius mihi videri quam *parata.* *fere* non quidem *prope*, *paene* interpreter ſed *plerumque.* Illi „*meditati dilig.*“ non igitur ſunt, quos inſtituit Qu., ſed adverſarii. Agnoſco ultro non parvam eſſe in hoc duritiem, quod *ex adverſo, a nobis* alio ſane ducunt. Buttmannus retinens *tempora*, refert ad diverſa tempora proferendi quid, prout vel in altercatione dicitur, quo ipſo quoque rationem reddere ſibi videtur illius mox *tamen.* Iterationem vocabuli, quanquam moleſtiſſimam hoc loco, defenderis multis ſane exemplis. cf. § 5. *parata* tum interpretandum *convenientia, conducibilia.*

quae — *poſſint.* cf. not. crit.

ſubito in altercando proferantur, et inopinatis eruptionibus, et ex inſidiis citiſſimo facto ſimillimum. Id autem tum faciendum, cum eſt aliquid, cui reſponderi non ſtatim poſſit; potuerat autem, ſi tempus ad diſponendum fuiſſet. Nam, quod fideliter firmum eſt, a primis ſtatim actionibus arripere optimum eſt, quo ſaepius diutiusque dicatur. Illud vix ſaltem praecipiendum videtur, ne turbidus et clamoſus tantum ſit altercator, et

altercando. Camp. *altercatione* cum Ald. Baſ.

et inop. — ſimill. Turic. *eſt i. e. aut in ex i. oinciſio facte ſ.* a ſec. manu *et* (pro *eſt*), deletur *in* (quod ex errore librarii, primo *ex* omittentis, recte repetit Ulricus, cum illud *in* ab initio lineae in *inſidiis* poſtea aſcriptum, quanquam a manu pr., videatur), reponitur *citiſſimo facto.* Alm. ſiletur cum Britann. *aut* pro *et* (ante *ex*) habent mei et ſcripti et excuſi ante Gryph. cum Voſſ. 2. (de Goth. tac. Geſn.). E Turic. pr. manu haec eruo; *et eſt i. e. aut e. i. incurſioni factae ſ.* Rollinus *citiſſime factis* conjicit, Gallaeus *citiſſimo furto*, occupans Burmannum qui et ipſe *impetui* vel *incurſui* volebat inſeri poſt *cit.*, Geſnerus *factum* ex aliquot Frontini locis pro *ſtrategemate* dici probare conatur; fruſtra, ut videntur, omnes.

tum fac. cum. Turic. *dum* (a pr. manu) *fac. eſt e.* cum Alm. Sed Camp. omittit *tum* et addit *eſt*. Hoc cum Guelf. et edd. ante Bad. quo acc. Baſ. *eſt al.* Turic. (a pr. manu) Tarv. omittunt *eſt*, et hinc, transponendo, fit noſtra. cf. § 9. 16. *potuerat.* Turic. Guelf. Camp. *potuerit* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Obr. Bip. probante Geſn. cf. Camp. qui 4, 1, 45. 4, 2, 64 *potuerint* pro *poterunt.*

et inopinatis — ſimillimum. cf. not. crit.

potuerat. Malim *poterat.* cf. not. crit. et 5, 10, 101.

diſponendum. Non dubito quin a Qu. fuerit *diſpiciendum.* cf. 10, 7, 20 „breve ſaltem „*tempus* — ad ea — *diſpi*„*cienda* ſumamus.“ Regius *reſpondendum* conjecit.

15. *vix ſaltem.* cf. 6, 2, 19

tantum. i. e. nihil aliud quam clamoſus et turbidus, ut

quales fere ſunt, qui literas neſciunt. Nam improbitas, licet adverſario moleſta ſit, judici inviſa eſt. Nocet etiam diu pugnare
16 in iis, quae obtinere non poſſis. Nam, ubi vinci neceſſe eſt, expedit cedere: quia ſive plura ſunt, de quibus quaeritur, facilior erit in ceteris fides: ſive unum, mitior ſolet poena irrogari verecundiae. Nam culpam, praeſertim deprehenſam, pertinaciter
17 tueri, culpa altera eſt. Dum ſtat acies, multi in re conſilii atque artis eſt, ut errantem

15. *fere.* Turic. Guelf. Camp. *facti* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Gryph. conjecit Badius *fatui*, ſed et noſtrum ipſum. Mira eſt vetus illa ſcriptura, quae admonet Francogallicae locutionis: „c'eſt ainſi que l'homme eſt *fait*," cujusmodi nihil ſane vidi in latinitate.

pugnare. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *pugna* cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. quo acc. Baſ.

non. Turic. a pr. manu omittit. cf. ad 6, 2, 11.

16. *ſive.* Turic. *ſi vel.* cf. § 4.

poen. irr. ver. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *i. p. v.* cf. § 14. 6, 5, 5.

17. *re.* Turic. (a manu ſec.) Guelf. Camp. *rem* cum Voſſ. 2. Vall. Baſ. Obr. (Goth. non memoratur) Lubricum ſane judicium, ſed ego vel ſuperſtitioſe teneo pr. Turic. manum, et res ipſa adjuvat.

nihil afferat in judicium praeter inconditum clamorem. Sic certe interpretor.

qui — neſciunt. cf. 1, 10, 18.

Nocet — non poſſis. cf. 5, 13, 34. 6, 5, 2.

17. *ſtat acies.* Huic contrarium *inclinat acies* cf. Drakenb. ad Liv. 7, 33, 7. noſtr. 5, 13, 57 „cauſae *incl.*"

in re. Aliquoties noſter *rem* dicit id ipſum quod cum maxime tractat (pro *hanc rem*), velut 6, 3, 85 et hoc capite § 11. item 9 (vid. not. crit.). Sic et Livius praef. § 4. Additur ergo hoc *in re*, ut definiatur quale hoc ſit *conſilium*, qualis *ars*, quaſi dicas: „Conſultus et peritus altercationis is eſt, qui" cet.

adverſarium trahas, et ire quam longiſſime cogas, ut vana interim ſpe exultet. Ideo quaedam bene diſſimulantur inſtrumenta. Inſtant enim, et ſaepe diſcrimen omne committunt, quod deeſſe nobis putant, et faciunt probationibus noſtris auctoritatem po-
ſtulando. Expedit etiam dare aliquid adver- 18
ſario, quod pro ſe putet, quod apprehen-
74 dens, majus aliquid cogatur dimittere: duas interim res proponere, quarum utramlibet male ſit electurus; quod in altercatione ſit potentius, quam in actione: quia in illa

majus. Turic. (a pr. manu) *majus majus* (cf. 6, 5, 9). Guelf. *magis.* Jenſ. *minus magis* cum Loc. Ven. Ruſc. Hoc inventum correxit Regius, nec video quare placeat Geſnero. *minus* etiam a Vall. abeſt. *duas.* Turic. Guelf. *alias.* *quarum.* Turic. (a pr. manu) *quartum.* Camp. *quorum.*

ire quam longiſſime. cf. 5, 7, 19.

diſcrimen — committunt. Exemplo gemino hanc locutionem declarare nondum contigit. Burmannus juris formulam agnoſcit, qualis ſit *edictum committere* vel *multam*, de qua vide Briſſon. de V. S. cf. 7, 4, 20. *commiſſa — poena.* Geſnerus, addubitans de ſcriptura, comparat notionem verbi, qua *pugna* vel *proelium committi* dicitur i. e. incipi, conſeri. Sententiam nemo ignorat. Ego cogitandum cenſeo de Liviano iſto *rem in caſum committere* 4, 27, 6 ubi vide Drakenb. *Diſcrimen omne* i. e. totius cauſae momentum, diremtionem: ubi fortaſſe malis inſeri *eo* (i. e. in id) ante *quod* vel potius *ei*, quoniam non eſt adverbium loci. Carere tamen vel hoc poſſumus, tumque ad *deeſſe* repetemus ex proximo *inſtrumenta.*

18. *apprehendens.* Eleganter cf. 5, 14, 32. Concinnitati autem profuturum cenſeo, ſi copulam adjunxeris τῷ *quod*, ita: *quodque appr.* Quanquam ratione quadam poteſt defendi recepta, ſed minus terſa illa.

duas — utramlibet. cf. 5, 10, 69.

nobis ipſi reſpondemus, in hac adverſarium,
19 quaſi confeſſum, tenemus. Eſt in primis acuti, videre, quo judex dicto moveatur, quid reſpuat: quod et vultu ſaepiſſime, et aliquando etiam dicto aliquo factove ejus deprehenditur. Et inſtare proficientibus; et ab iis, quae non adjuvant, quam molliſſime pedem oportet referre. Faciunt hoc medici quoque, ut remedia perinde perſeverent adhibere, vel deſinant, ut illa recipi vel
20 reſpui vident. Nonnunquam, ſi rem evolvere propoſitam facile non ſit, inferenda eſt alia quaeſtio: atque in eam, ſi fieri poteſt, judex avocandus. Quid enim, cum reſpondere non poſſis, agendum eſt, niſi ut aliud invenias, cui adverſarius reſpondere non

19. *et vultu.* Sic Turic. (a prima manu) cum Alm. (cf. § 11. 21). Reliqui *ex v.* *adjuvant.* Turic. (a pr. manu) *adjuvent.* Non male; cf. mox.

pedem oportet. Turic. (a pr. manu) *pede operet* cum Alm. ex quo poſterius tantum. Goth. (tac. Geſn.) *p. oportere.* Quod ſponte ſubnatum mihi, hac fluctuatione veriſimilius fit, delendum eſſe illud *oportet.* Quanto enim terſior oratio, ſi infinitivi *inſtare, referre*, pendeant ex iſtis „Eſt in primis „acuti.“ Tum uncis ſepiemus parentheſin *quod — deprehenditur.* *perinde.* Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *proinde.* cf. 5, 13, 21.

20. *avocandus.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *advocandus.* Geſn. (per σφ.) *evocandus.*

potentius. Adverbium agnoſcendum, non nomen. cf. 5, 7, 37.

20. *evolvere.* i. e. expedire, extricare. Nullum tamen ejusdem uſus exemplum praeſto eſt, niſi forte Ennianum illud 6, 3, 86 et *evolvere ſe e turba* apud Terent. Eun. 4, 4, 56.

poſſit? In plerisque idem eſt, ut dixi, qui 21 circa teſtes, locus, et perſonis modo diſtat, quod hic patronorum inter ſe certamen, illic pugna inter teſtem et patronum. Exercitatio vero hujus rei longe facilior. Nam eſt utiliſſimum, frequenter cum aliquo, qui ſit ſtudiorum eorundem, ſumere materiam vel verae, vel etiam fictae, controverſiae, et diverſas partes, altercationis modo, tueri: quod idem etiam in ſimplici genere quaeſtio-

21. *idem.* Hoc repoſui de mea conjectura, pro omnium librorum *judex.* *eſt ut dixi.* Sic Turic. (a pr. manu) cum Alm. (cf. § 19. 22). Reliqui ante *ut* inſerunt *avocandus*, niſi quod Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. Vall. *adv.* Praeterea Goth. (tac. Geſn.) omittit *dixi qui.* Burm. (non Obr. ut putat Geſn.) *eo* adjici velit poſt *dixi.*

teſtes locus. Sic Turic. Obr. *t. locos* Guelf. *t. et locos* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. (niſi quod ex hoc *locus*) et edd. ante Bad. quo acc. Baſ. Reliqui *t. eſt l.* et hoc repoſitum in Vall. narrat Bad. *perſonis.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. Camp. *perſonas* cum edd. ante Bad. quo acc. Baſ. Noſtrum (contra ac narrat Geſn.) etiam in Goth. Rectiſſime Regius in recepta (*judex — perſonas*) bonam copiam ejuravit.

certamen. Turic. (a pr. manu) *cum tamen*, quanquam *cum* per compendium. *illic.* Turic. Guelf. *illa.* Non quidem ſine ſenſu. *qui ſit.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *quod ſ.* cum Voſſ. 2. cf. 3, 6, 64.

21. *ut dixi.* § 2. (not. 2.) *In plerisque* autem intellige: „partibus altercationis."

et — diſtat. Languere hoc videtur, verbo relato ad *locus.* Quid ſi *diſtat* eſt pro imperſonali? cf. 1, 2, 4. 5, 10, 26.

in ſimplici — quaeſtionum. Male Capper. ablegat ad 3, 10, 1. Quis enim dubitet in *ſimplici* quoque *cauſa* partes eſſe altercationis? Nec attinebat igitur hoc de induſtria moneri. Malo cogitare de *quaeſtionibus* (θέσεσι) quatenus opponuntur *cauſis* cf. 5, 10, 53 et maxime 2, 1, 9 ubi itidem reſpondent hiſce ex altera parte *verae fictaeque controverſiae.* Neque tamen in ullo eorum locorum

22 num fieri poteſt. Ne illud quidem ignorare advocatum volo, quo quaeque ordine probatio ſit apud judicem proferenda: cujus rei eadem in argumentis ratio eſt, ut potentiſſima prima et ſumma ponantur. Illa enim ad credendum praeparant judicem, haec ad pronunciandum.

V. His pro noſtra facultate tractatis, non 575
dubitaſſem tranſire protinus ad *diſpoſitionem*, quae ordine ipſo ſequitur: niſi vererer, ne, quoniam fuerunt, qui *judicium inventioni* ſubjungerent, praeteriſſe hunc locum quibusdam viderer, qui mea quidem opinione adeo partibus operis hujus omnibus connexus ac mixtus eſt, ut ne a ſententiis quidem aut verbis ſaltem ſingulis poſſit ſeparari: nec magis arte traditur, quam guſtus aut odor.
2 Ideoque nos, quid in quaque re ſequendum cavendumque ſit, docemus ac deinceps docebimus, ut ad ea judicium dirigatur.

22. *judicem prof.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *judices*. *et ſumma*. Turic. (a pr. manu) *ut ſ.* cum Alm. cf. § 21. 6, 5, 9.

2. *docemus ac deinceps*. Haec dant Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt, improbante ipſo Geſnero, qui recte ablegat ad § 6.

adjectivum *ſimplex* additur *quaeſtioni*, ut hic generi earum, ſed *infinitum*, *univerſum*.

22. *eadem in*. Malim inſeri *quae*. De re cf. 4, 12, 14. 7, 1, 17.

1. *judicium*. cf. 3, 3, 5. 6.

ſaltem. vid. 6, 4, 15.

2. *cavendumque*. Elegantius videtur omitti copula, ut habet prima Turic. manus.

Praecipiam igitur, ne, quod effici non poteſt, aggrediamur, ut contraria vitemus et communia, ne quid in eloquendo corruptum obſcurumque ſit: referatur oportet ad ſenſus, qui non docentur. Nec multum a *judicio* credo diſtare *conſilium*, niſi quod illud oſtendentibus ſe rebus adhibetur, hoc latentibus, et aut omnino nondum repertis, aut

2. *Praecipiam.* Turic. Guelf. Camp. *praecipuam.* Noſtrum Jenſ. et edd. ante Gryph. exc. Bad. pr. qui e Vall. *Praecipuum,* cum reliquis. *ne quod — non.* Turic. *neque — n.* a ſecunda manu *ſine qua — nil*, et ſic Guelf. *rem ſine qua — nil* Camp. (contemnenda profecto ſcriptura, quanquam negat Capper.). Turbatum miſere in Jenſ. et Tarv. ordinem, reſtituit Regius, addicente et Vall. et meis MSS. Rollini aliena κρίσις, relegantis *referatur — docentur* (quae tamen vel gloſſae ei ſuſpecta ſunt) poſt *odor*, ſupra § 1. extr. Quam ſuadens Capper., a nemine, in Qu. lectione verſato, non agnitum iri cenſet. *obſcurumque.* Turic. Guelf. omittunt copulam (cf. not. ex. ad *cap.*) Camp. pro ea *ve.*

oſtend. ſe. Pronomen omittunt Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. (Voſſ. 2. *e* dare narratur pro *ſe*) et edd. ante Ald. Correxit Regius.

Praecipiam — referatur. Haec ſibi invicem reſpondent. „Meum eſt *praecipere*, et hoc „praeſtabo; fruſtra tamen ſecero, niſi *referatur* illa mea „doctrina ad ſenſus" cet. Inſervit altera ſententia illuſtrandae priori, et eſt velut exemplo. Aldi ratio, poſt ſingula illa praecepta interrogationis ſigna ponentis, ut *Referatur oportet* ſit reſponſio, ne ipſa quidem abſurda; minus tamen accommodata videtur proximis, ubi vere aliqua doceri agnoſcitur.

communia. cf. 3, 3, 5.

ſenſus — docentur. Malis ſane *ſenſum — docetur.* Erravit certe Gedoynus, haec dans: „cela eſt ſi évident qu' il le „faut raporter aux ſens, qui „n' ont pas beſoin d'enſeigne„ment pour faire leurs fonc„tions."

3. *conſilium.* cf. 5, 14, 27. 2, 13, 2.

dubiis. Et *judicium* frequentiſſime certum eſt; *conſilium* vero eſt ratio quaedam alte petita, et plerumque plura perpendens et comparans, habensque in ſe et inventionem,
4 et judicationem. Sed ne haec quidem praecepta in univerſum ſpectanda ſunt. Nam ex re ſumitur, cui locus *ante actionem* eſt frequenter: nam Cicero ſummo conſilio videtur

Et jud. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. quo acc. Baſil. Obr. Reliqui inſerunt *quod*, continuantes cum ſuperiore illo *niſi quod.* Guelf. etiam majuſculum habet *E* in *Et*.

comparans. Camp. *ponderans.*

et judicationem. Turic. Guelf. omittunt, non ſine ſenſu quidem, cum *et* ante *inv.* poſſit eſſe *etiam.* Errorem tamen librarii interpretor. *Sed ne — ſunt.* Turic. *S. n. hoc. q. p. i. u. expectanda ſ.* cum Guelf. Alm. (niſi quod ille *haec*, ex hoc nihil in iſta voce affertur). *S. n. h. q. p. i. u. expetenda ſ.* Camp. Receptam laborare apparet. Quae enim ſunt iſta, quae dicit *haec praecepta?* Nulla dedit. Cogebatur Gedoynus reddere „ces *notions* générales" nempe reſpiciens ad proximam illam *conſilii* definitionem. Deinde quid ſignificat *ſpectanda*? Acquieſcendum in Turic. Quanquam aptius cum iſtis *in univerſum* coïre videtur *expetenda*, ſed hoc correctorem olet. Pro *haec* autem legam *hic.* Ut in *judicio* nulla praecepta, ita ne in *conſilio* quidem. Si quid deſideres ad ſequentem protinus ſententiam, poſſis ſcribere *huic* i. e. conſilio.

cui. Turic. *cius.* Guelf. Camp. *cujus* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Regius correxit, et noſtrum agnoſco in Turic. *nam Cic.* Turic. (a ſec. manu) praemittit *a* ſine ſenſu.

Sed ne — ſunt. cf. not. erit.

4. *ſumitur.* Intellige: conſilium. Geminandis particulis iisdem etiam minus parcit Qu. ut hic ter eſt *Nam*, minimo intervallo, quod ipſum alicubi notavimus in ſuperioribus.

in Verrem vel contrahere tempora dicendi maluiſſe, quam in eum annum, quo erat Q. 576 Hortenſius conſul futurus, incidere. Et *in ipſis actionibus* primum ac potentiſſimum obtinet locum. nam, quid dicendum, quid tacendum, quid differendum ſit, exigere, conſilii eſt; negare ſit ſatius, an defendere?

5. *in ipſis.* Omittunt *in* libri omnes ante Loc. Repoſuit et Regius. Pro *Et* Turic. a ſec. manu *at.*

potentiſſimum. Jenſ. *potiſſimum* cum Tarv. Loc. Ven. Ruſc. Idem dare Goth. narrat Geſn., cum tamen Voſſ. 2. Vall. noſtrum. *differendum.* Hoc e Goth. recepit Geſn. qui auctorem addere oblitus eſt Voſſ. 2. Salubre hic quidem conſortium. In margine eſt non Stephani ſolum ſed et Gryphii (1544). MSS. quidem et excuſi *diffidendum* ante Ald. qui cum reliquis habet Regii mutationem *diffitendum* (quod in ipſo Vall. legit Bad.) i. e. negandum. Sed hoc eſt continuo: „negare," nec unquam pro negando iſto verbo utitur Qu. Apud Rollinum (in meo quidem exemplo) ipſum invenio *differendum*, quod tamen novaſſe videtur Harles. cf. 5, 10, 35.

contrahere — incidere. cf. Cic. Act. 1. in Verr. c. 8. 9. 18. Aſconius Pedianus argumento ejusdem (p. 40) „Cum „videret" (Cicero) „id agi, „ut a M. Glabrione Praetore „et ab iis judicibus, qui tunc „erant, ad alium annum, „aliumque Praetorem res tota „tranſiret, eripereturque ſibi „reus patrocinio Hortenſii ac „Metelli, qui tunc Conſules „futuri erant (per hos enim „Verres eludendi judicii fiduciam ſumſerat) hoc commentus eſt ut orationem longam „praetermitteret." Idem in fine commentarii p. 66. „Victoriae „conſuluerat *brevitate dicen-„di.*" Middletonus in Vita Ciceronis Sect. 2. etiam noſtri loco utitur.

5. *exigere.* „Examinare, accurate perpendere, ut 1, 4, „7 *An cujuslibet auris eſt exi-„gere literarum ſonos?* Plin. „Epiſt. 9, 26, 13 poſt longam „diſputationem *Jam nunc,* in-„quit, *deſtines diem, quo et* „*de illis et de his coram exi-„gere poſſimus.* Vid. Gronov. „Obſ. 4, 20." (p. Platn. 762) Geſnerus.

ubi prooemio utendum, et quali? narrandumne, et quomodo? jure prius pugnandum, an aequo? qui ſit ordo utiliſſimus? tum omnes colores; aſpere an leniter, an
6 etiam ſummiſſe loqui expediat? Sed haec quoque, ut quisque paſſus eſt locus, monuimus: idemque in reliqua parte faciemus. pauca tamen exempli gratia ponam: quibus manifeſtius appareat, quid ſit, quod demon-
7 ſtrari poſſe praeceptis non arbitror. Laudatur conſilium Demoſthenis, quod, cum ſuaderet bellum Athenienſibus parum id proſpere expertis, nihil adhuc factum eſſe ratione monſtrat; poterat enim emendari negligentia: at, ſi nihil eſſet erratum, melioris in

narrand. — quomodo. Turic. *narrandum et ne q. m.* (cf. 6, 4, 16 ſed et 5, 8, 2), a ſec. manu *narrandum et an iniquo m.* et ſic Guelf.

ſummiſſe. Sic Guelf. Goth. Camp. Reliqui fere *ſubm.* cf. 4, 2, 62.

jure — an aequo. cf. 4, 3, 11.

prius. cf. 4, 2, 26 „*antiquior* — cura.“ Eodem modo uſurpat Caeſ. B. C. 3, 1. Adjectivum mox eſt § 11.

ſummiſſe. cf. 4, 2, 62. 7, 4, 27. „ſummiſſa et ad ſatis „faciendum compoſita.“ Repetitum a modis muſicis cf. 3, 8, 48.

7. *conſilium Demoſthenis.* Deſignat Philander Olynth. ſec. quae ſane habet hujusmodi quaedam, velut p. Reisk. 19. 24. Geſnerus Philipp. pr. excitans inde haec verba ἵν' εἰδῆτε, ὅτι οὐδὲν οὔτε φυλαττομένοις ὑμῖν ἐστι φοβερὸν οὔτ' ἂν ὀλιγωρῆτε τοιοῦτον οἷον ἂν βούλησθε. (p. Reisk. 41). Sed ipſa prope noſtri verba habes eadem oratione (p 40) ὅτι οὐδὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν δεόντων ποιούντων ὑμῶν, κακῶς τὰ πράγματα ἔχει. ἐπεί- τοιγε εἰ πάνθ' ἃ προσῆκε πραττ-

poſterum ſpei non erat ratio. Idem, cum 8
offenſam vereretur, ſi objurgaret populi
ſegnitiem in aſſerenda libertate reipublicae,
majorum laude uti maluit, qui eam fortiſſime
adminiſtraſſent. Nam et faciles habuit aures,
et natura ſequebatur, ut meliora probantes
pejorum poeniteret. Ciceronis quidem vel 9
una pro Cluentio quamlibet multis exemplis
ſuffecerit oratio. Nam, quod in eo conſi-
lium maxime mirer? primamne expoſitio-
nem, qua matri, cujus filium premebat aucto-

8. *eam.* Turic. Guelf. Camp. *rem* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Andr. et edd. ante Stoer. Emendavit aliquis doctus; rectiſſime ille, quicunque primum. Neque enim ſufficit, id quod facit Burm., proferre exempla *adminiſtrandi rempubl.* quod ipſum non eſt in veteri ſcriptura.

9. *ſuffecerit.* Turic. Guelf. *ſufficeret*, cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. exc. Camp. (ſi recte tacui) cf. 1, 1, 22. Turic. (a pr. manu) *ſufficeretur* et ſic Alm. cf. 6, 4, 22 item protinus. *mirer.* Turic. *miror* cum Alm. cf. modo item hac §. *qua matri.* Sic Turic. (niſi quod *quam*) Camp. cum Alm. Andr. et edd. ante Stoer. exc. Jenſ. quo aec. Obr. Reliqui *quae.* Diſplicet in hac ratione praeteritum *abſtulit.*

τούτων οὕτως εἶχεν, οὐδ' ἂν ἐλπὶς ἦν αὐτὰ βελτίω γενέσθαι.

8. *Idem.* Hic Philander ablegat ad Olynth. tert. ubi tamen (p. 34 ſeq.) ſuperiorum temporum oratores maxime laudat Demoſthenes, qui in concionibus nihil dixerint ad demerendum populum, omnia reipublicae cauſa, nec ſuas utilitates ſpectaverint ſed communes. Vereor etiam ut recte haec Demoſthenis exempla ad partes vocarit Qu., offenſam eum veritum dicens. Demoſthenes quidem adeo animoſus eſt et liber in exagitanda civium ſocordia, ut vix ullum ejus locum oſtendi poſſe credam, ubi manifeſta ſit talis, qualem laudat noſter, cautio et prudentia. Pleniſſimae enim ſunt Philippicae illae decem acerrimarum torporis, levitatis,

ritas, abſtulit fidem? an, quod idem corrupti judicii crimen transferre in adverſarium maluit, quam negare, propter *inveteratum* (ut ipſe dicit) *infamiam?* an, quod in re invidioſa legis auxilio noviſſime eſt
uſus? quo genere defenſionis etiam offen- 577
diſſet nondum praemollitas judicum mentes: an, quod ſe ipſum invito Cluentio facere teſta-
10 tus eſt? Quid pro Milone? quod non ante

quod idem. Turic. (a pr. manu.) *quo dicit.*

judicii. Turic. Guelf. omittunt cum Alm.

in re. Hoc prima Turic. manus bis ponit. cf. 6, 4, 18.

offendiſſet. Turic. *defendiſſet* cum Alm. cf. hac § item 10.

10. *non ante.* Turic. omittit *non* (cf. 6, 4, 16). Sed modo *quo*, a ſecunda manu et ſic Guelf.

mollitiei, injuſtitiae objurgationum, quarum qui contemſit invidiam, is non videtur unquam ſurrepturus fuiſſe ambitioni concionum. Talis confidentiae ipſa illa Olynthiaca tertia plurima habet exempla. Si laudes majorum requiris in Demoſthene, creberrimae quidem ſunt eae, ſed nulla parcendi aequalibus, ratione. cf. p. Rsk. 68. 295 — 297 usque ad celeberrimum iſtud jusjurandum. Nec Turnebianus interpres vera docet, Dionyſium Halicarnaſſenſem ajens, haec ipſa de Demoſthene prodidiſſe, capite artis de figuratis orationibus. Neque enim ibi quidquam tale figuris occultans oſtenditur Demoſthenes, verum callide avertens cives a rege Perſarum jam nunc debellando (Dion. Hal. ed. Rsk. 5, 351 — 54).

9. *inveteratam — infamiam.* Ipſe quidem Cicero *invidiam* dixit, non *infamiam*, in ipſo orationis initio. Paulo tamen poſt *infamiam judicii corrupti*, itidem primo capite; et 22 „judicia — operta — *infa*„*mia.*“ Haec nobis facilia inventu in libris excuſis. cf. ad 6, 3, 107.

legis auxilio — teſtatus eſt. cf. dicta ad 6, 1, 25.

10. *non ante narravit.* cf. 4, 2, 25.

[redacted]

narravit, quam praejudiciis omnibus reum liberaret? quod inſidiarum invidiam in Clodium vertit? quanquam revera fuerat pugna fortuita: quod factum et laudavit, et tamen voluntatem Milonis removit? quod illi preces non dedit, et in earum locum ipſe ſucceſſit? Infinitum eſt enumerare, ut Cottae detraxerit auctoritatem; ut pro Ligario ſe oppoſuerit; Cornelium ipſa confeſſionis fiducia eripuerit. Illud dicere ſatis habeo, nihil 11
eſſe non modo in orando, ſed in omni vita, prius conſilio; fruſtraque ſine eo tradi ceteras artes; plusque vel ſine doctrina prudentiam, quam ſine prudentia facere doctrinam. Aptare etiam orationem locis, temporibus,

reum. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *rerum.* Quod emendans Regius cum dixiſſet eum, qui hoc ignoraret, *inſtruendum* reddere grammaticis oportere, acerbe increpitus eſt a Badio, ipſum ab illis *inſtituendum* dicente ut diſceret quid eſſet *inſtruere.* *liberaret.* Sic et Goth. non *liberarit*, ut Geſn. narrat. *re vera.* Turic. Camp. *res v.* Alm. *rem v.* cf. § 10. ſed et 5, 7, 13.

11. *Aptare.* Turic, (a pr. manu) *appare.* a ſec. *apparet*, et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Andr. Bad. utr. Rollin. et aliquot Burmanni.

orat. locis. Goth. (tac. Geſn.) Camp. inſerunt *accommodare* cum Voſſ. 2. Andr. Bad. utr. Rollin. aliisque Burmanni. cf. § 5.

inſidiarum invidiam. cf. 4, 2, 57. 5, 10, 50.
voluntatem — removit. cf. 3, 6, 93.
non dedit — ſucceſſit. cf. 6, 1, 25. 27.
Cottae. cf. 5, 13, 30.
pro Ligario. cf. 5, 10, 93.
Cornelium. cf. 5, 13, 18. 26.
11. *nihil eſſe — conſilio.* cf. 6, 3, 34.

perſonis, eſt ejusdem virtutis. Sed hic quia latius fuſus eſt locus, mixtusque cum elocutione, tractabitur, cum praecipere de apte dicendo coeperimus.

eſt ejusdem. Sic Turic. (a pr. manu) ſolus. Reliqui *eſſe e.* pendente ex *dicere ſatis habeo* ſtructura. Alienum eſt et hoc annumerari iis, quae dicere ſatis habeat.

apte. Turic. Guelf. *capite.*

de apte dicendo. cf. 1, 5, 1. Agetur autem de eo c. 1. lib. 11.

Errata.

p. 16. not. ex. v. 4. ſurſ. explicatur l. explicatur.
p. 21 - - 8. ſos l. los
p. 28. not. crit. v. 13. 4, 6, 52 l. 4, 1, 52
p. 29. not. ex. v. 4. 6, 4, 6 l. 6, 1, 44.
p. 30. not. ex. v. 2. ſurſ. quo cum l. quocum
p. 32. - - v. 1. 1 11. l. 1, 11.
p. 35. - - v. 10. Deſiderari l. *Deſiderari*
p. 38. not. crit. v. 5. ſurſ. Turic. *et amorem.* l. Turic. *eum* Alm. *amorem*
p. 48. - - v. 4. ſurſ. 50, l. 30.
p. 49. - - v. 2. ſurſ. cum l. et
p. 57. - - v. 9. 1, 2, 26. l. 1, 6, 26.
p. 66. not. ex. v. 2. ſurſ. *Teucer* l. *Teucer*
p. 77. - - v. 1. 6, l. 5.
p. 89. not. crit. v. 3. Bad. l. Bal.
p. 95. - - v. 2. ſurſ. *nec.* l. *nec*
p. 97. not. ex. v. 2. ſurſ. 51, l. 31.
p. 112. not. crit. v. 1. ſurſ. inde l. inde.
p. 114. not. ex. v. 1. Compara l. Comparat
p. 119. not. crit. v. 7. ſurſ. Ald. Rel. l. Ald. (exc. Camp.) Rel.
p. 124. not. ex. v. 1. 61, l. § 61.
p. 125. - - v. 16. ἦν l. ἦν
p. 126. not. crit. v. 3. Rollinum l. Obr.
p. 132. not. ex. v. 2. excitamenta l. incitamenta
p. 136. - - v. 3. ſurſ. ex l. et
p. 144. - - v. 1. ſurſ. 62. l. 63.
p. 146. - - v. 3. 2, 13, 2. l. 2, 15, 3.
p. 165. not. crit. v. 5. *adverſi.* l. 19. *adverſi.*
p. 169. - - v. 7. 27 *quid dicamus* l. 26. *quid dicamus*
p. - not. ex. v. 4. ſurſ. 27. l. 26.
p. - - - v. 1. ſurſ *ut ſi dicam* l. 27. *ut ſi dicam.*
p. 170. not. crit. v. 10. ſurſ. *quod dict.* l. *de quo dict.*
p. 179. - - v. 4. ſurſ. Habent l. Habet
p. 193. not. ex. v. 2. ſurſ. 4. l. 3.
p. 200. not. crit. v. 5. Nihil l. Nihili
p. 202. not. ex. v. ſurſ. *tamen* l. tamen.
p. 203. not. crit. v. 2. ſurſ. accedd. l. acc. edd.
p. 216. - - v. 5. *alia* l. *aliae*
p. 225. - - v. 4. ſurſ. *ad* l. ad
p. 233. - - v. 1. ſurſ. quoque l. quoquo.
p. 235. - - v. 2. ſurſ. *rationum* et l. *rationum:* et
p. 245. not. ex. v. 1. raena l. rena
p. 261. not. crit. v. 2. *hic* l. hic
p. - not. ex. v. 3. 5. l. 5.
p. 266. not. crit. v. 2. ſurſ. illa l. ille
p. 272. not. ex. v. 2. ſurſ. δίκαιοιν l. δίκαιον
p. 277. not. crit. v. 1. *neque omne* l. 81. *neque omne*
p. 302. not. crit. v. 1. ſurſ. 20. l. 120.
p. 303. not. ex. v. 1. *inutiles* l. *inutilem*
p. 307. not. crit. v. 1. *copia occur.* l. *copia — occur.*
p. 314. not. ex. v. 1. *Muraena* l. *Murena*
p. 315. not. crit. v. 10. ſurſ. *p. ex ſe* l. *D. p. ex ſe*
p. 318. not. ex. v. 6. Vol. 2. l. Vol. 1.
p. 319. - - v. 3. ſurſ. 672. l. 627.
p. 328. - - v. 2. ſurſ. Sylla l. Sulla